INDEX

FINIS.

T

rem

Spes

Restitu-

INDEX

Q

repetita

Pro-

N

Nouatio

Mora

INDEX

L

INDEX

in eo,

Hypote.

Fideiu-

in

Donatio

INDEX

D

Debitor

excussio

Vide

C

Captus

B

Banni-

INDEX

INDEX RERVM MEMORABILIVM QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

A

Agens

Præcipuè verò si tanta pensio percipi non potuit, vt dictum fuit per *Rot. decis. 216. num. 4. par. 2.* Cuius pensionis excessus etiam in modico sufficit ad contractus resolutionem §. *quia verò in Auth. de non alien. & scribit Caroc. loco cit. sub nu. 41. vers. consideratur vbi Baldum refert in all. cons. 322. lib. 3.* Quia tunc intrat illiciti contractus euidens præsumptio, & pignus verè contractum fuisse apparet, non emptione, vt post *Pinell. scribit Caroc. all. qu. p. nu. 10. & 39.* Et vsura committitur tàm in locatione rei emptæ cum pacto redimendi, sicuti in contractu mutui; & similium, vt post alios inquit idem *Caroc. qu. 9. cum seq. & probat Carp. ad stat. 379. nu. 159. lib. 2.*

Si etenim D. Bossius animum verè habuisset emendi d. duas partes imbotatus, non concessisset pactum perpetuum redimendi venditori cum successiua inuestitura; Et sic non se exclusisset à gaudimento perpetuo fructuum imbotatus, sed ad tempus illud concessisset, vt tandem possessionem veram cum dominio Imbotatus abdicaret à venditore ne semper in suspecto staret, & consequenter fictus, & illicitus conuincitur d. emptionis contractus, Ad rem *Cepola de simulat. contr. in 3. casu, præsumpt. 26. num. 55. vers. Aut emptor*; dicens melius esse, vt pactum sit temporale, quam perpetuum ad excludendum simulationem contractus, quem sequitur *Menoch. lib. 3. præsumpt. 122. nu. 76.*

Permittitur enim emptori gaudimentum fructuum rei emptæ, quia venditor gaudet pecunia, idest pretio recepto, quod æquum esse scribit *Bimius cons. 171. nu. 6. post Tiraquel. de retr. conuent. §. 5. glo. 4. nu. 14. & 16.* Quapropter si venditor effectus conductor parum, vel nihil percipit ex fructibus rei venditæ mox conductæ; Æquum non est, vt pensionem maximè excessiuam soluat cum magna rei suæ iactura, vt tradit in terminis *Menoch. cons. 27. nu. 36. & d. cons. 845. nu. 18. per l. vt hoc natura ff. de condit. indeb.* Quia hoc esset contra naturam contractus, vt subijcit *Caroc. d. tit. de vsuris qu. 3. nu. 30.* & sequitur *Bimius cit. cons. 35. nu. 3.* qui loquitur in terminis pacti redimendi; Et quatenus hanc iacturam per tantum continuatum tempus passam per D. Vulpium non credat D. Bossius, circonscripta ipsa locatione, conducat ipse portionem imbotatus D. Vulpij, qui paratus erit illam locare pro medietate pensionis, quam locauerat ipse D. Bossius, habita etiam ratione tertiæ partis tantum propriæ D. Vulpij, & omisso pretio pacti redimendi quod maius est.

Concluditur itaq; locum esse petito fini locationis iuxtà denunciam inthimatam D. Bossio ad Instantiam D. Vulpij, quod iuris esse censeo saluo &c.

Mediolani die 25. Ianuarij 1655.

Iulius Cæsar Caluinus Orator Derthonæ.

F I N I S.

IN

His accedit auctoritas *Thesauri Iun. in addit. ad d. decis. 20. eius patris num. 2.* dum concludit quod Senatus Taurin. censuit emphiteotam siuè Conductorem ad longum tempus posse renunciare locationi, quando impensa superat vtilitatem ex *Corbulo ibi citato, quem seq. Ciriacus all. controu. 440. nu. 15.*

Idem probat *Menoch. cit. cons. 855. nu. 14. & 16. ex Luc. de Penna in l. 2. col. pen. vers. in glosa vlt. Cod. de agr. & cens. lib. 11.* Conductor enim conduxisse censetur sub tanta pensione intuitu fructuum in futurum percipiendorum; Propterea illis defficientibus fit diminutio pensionis pro rata, si tenuiores percipiuntur; Si verò nulli per continuatum tempus, vt in hoc casu; Tunc receditur à locatione, vt etiam concludit *Eugen. cons. 80. num. 13. & 15. lib. 2. & tradit Faber. in suo Cod. lib. 4. tit. 42. deffin. 46.* & post eos probat *Ciriacus all. controu. 440 sub nu. 21.*

Causa enim finalis contractus prædicti fuit, vt Conductor perciperet fructus solitos imbotatus; qui cum ob temporum calamitatem defficiant; Certò certius est posse Conductorem recedere à locatione, vt probat *Cancer. d. lib. 3. var. resol. cap. 6. nu. 107.* vbi quæstionem ad partes disputat post *Nattam d. cons. 610. & Aiciat. cit. cons. 43. sub num. 3. vers. quarto renunciatur, & num. seq. lib. 8. Bec. cons. 45. num. 20. lib. p. Muta decis. 37. num. 7. & Surd. cons. 532. sub num. 8. lib. 4.* Quæ conclusio eo fortius locum habet in hoc casu, in quo iactura conductoris fuit, & est successiua, & multorum annorum, causata, ex quasi rei per emptione, mediante Agrorum desertione, siuè eorum colturæ omissione, vt perpendit *Costa all. cons. 30. nu. 11. qui nu. 6.* declarat rem dici peremptam quando eius vsus haberi non potest ex *Alex. cons. 112. col. 2. lib. p.*

Obseruandum vlterius est in contractu locationis locum habere dispositionem *l. 2. C. de rescind. vendit.* vt determinat ibidem *Cagnol. nu. 203. & scribit Pinellus ibidem in cap. 3. num. 37.* Idcircò cum ex narratis constet Conductorem Vulpium ænormissimè esse læsum; Indubitatum est quod illi competit restitutio in integrum aduersus contractum, locationis vt inquit *Thesaur. decis. 120. sub nu. p. vers. cæterum cum nu. seq.*

Ex quibus sublata pænitus dicuntur alia omnia, quæ in contrarium deducta fuere in responsione ad motiuum.

Sed vt etiam cognoscatur eo facilius ad locationis contractus resolutionem omnino esse deueniendum; Eiusdem nullitas etiam proponitur, cum ille omninò illicitus fuerit, & ob quam nullitatem non solum finis locationi datur, sed etiam pensionum solutarum repetitionem admittit, vel eas in sortem computandas esse suadet, *iuxtà cap. ad nostram de empt. & vend. Alba cons. 77. col. fin. Gabr. cons. 74. ante nu. p. & num. 39. cum trib. seq. lib. pr. ac tradit Rol. cons. 40. num. 37. lib. 2.*

Perpendi debet dictum contractum sub nomine emptionis celebratum verè pignus fuisse dum Imbotatus datium in caput venditoris descriptum semper remansit in lib. Reg. Cam. & loco illius fructuum pro duabus partibus venditorum, conuenta fuit pensio continens septem cum alia quarta parte pro singulo centenario, (hoc enim importat pensio libr. 870. conuenta) pecuniæ solutæ, non habito respectu ad fructus imbotatus venditi; Et sic pensionem de sua pecunia percipere D. Bossius conuenit, quod illicitum esse habetur *in dec. ad nostram de empt. & vend.* atq; in terminis probat *Bal. in cons. 332. col. fin. lib. 3. & cons. 312. lib. 5. col. fin. atq; cons. 322. vers. pretereà fuit lib. 3. Anchar. cons. 237. col. fin. vers. Item pro duabus, & respondit Natta cons. 198. num. 9. Paris. cons. 82. num. 38. lib. 3. Affl. decis. 40. col. pen. vers. Item est alia præsumptio, Gabriel. d. cons. 74. num. 4. 5. 7. & 11. quos seq. Rol. cit. cons. 40. nu. 23. cum plur. seq. & nu. 33. Caroc. d. tit. de vsuris quæst. p. nu. 10. & 39.*

Pactio enim de successiuo interesse præstando ratione sortis, & pecuniæ creditæ nihil differt ab aperta stipulatione vsurarum; Idcircò illicitus contractus dicitur *Roman. consil. 250. num. 8. Nata cons. 417. nu. 3. Cæsar de Grassis decis. p. nu. 102. tit. de vsuris, Peguer. decis. 33. num. 6. & 7. Rimin. Iun. cons. 218. num. 92. Bimius cons. 137. nu. 1. Peregrin. cons. 85. nu. 10. Rota decis. 325. nu. 1. par. 2. apud Farinac. Marta voto. 16. nu. 1. & 3.* quos sequitur *Leotardus tract. de vsuris q. 72. nu. 4. qui nu. 5.* admittit, posse ab initio pacisci de certo interesse damni emergentis, quod verè mutuans passurus est, *per Nauar. de vsuris nu. 43. & 52. Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 387. num. 2. & 3.* Et quamuis æstimatio certæ quantitatis pro eo quod interesse concernit, ab initio videatur esse prohibita ob timorem fraudis, ne scilicet honestum nomen interesse sit prætextus rei nequaquam honestæ idest vsurarum, proptèrea taxatio huiusmodi prohibita est *Marta d. voto. 169. nu. 12.* nisi legitimis probationibus huiusmodi interesse veram esse doceretur, vt inquit *Leotardus l. c. nu. 8. 11. & 13.* & antè eum probat *Mascard. de probat. conclu. 934. nu. 30. Cancer. variar. resolut. lib. 3. cap. 7. nu. 73. & Gratian. cit. cap. 387. nu. 4.* Cum lucrum cessans ab initio regulariter pacisci nequeat, & quidquid exigitur sortem extenuet *Azor. instit. moral. par. 3. lib. 5 cap. 5. in fin. Bonac. disput. 393. princ. 4. num. 12.* & sequitur *Leotardus cit. q. 72. num. 26.*

Qui *Rol.* ait, quod quando venditor rem venditam conducens se obligauit ad soluendam pensionem in rationem certæ summæ pro quolibet centenario pecuniæ solutæ, non habito respectu ad fructus rei venditæ, contractus est omninò illicitus; Quam sententiam amplectitur *Crau. cons. 156. nu. 12. in fin. & idem Natta cons. 497.* vbi illicitum esse omninò contractum concludit, si pactum plus creditoris, siuè locatoris, quam conductoris fauorem respicit; Idem affirmat *Bursa cons. 84. nu. 19. lib. 2. & Caroc. cit. qu. p. num. 39. cum seq. & qu. 11. nu. 1. & 40.*

Kk 2 Præ-

ta noua causa, ob quam recedi potest à locatione per conductorem, qualis est sterilitas imbotatus venditi, mox conducti, à venditore stante pacto redimendi locum non habet regula ista, vt explicat *Gail. cit. obseruat. 23. præsertim nu. 9. lib. 2.* quem sequitur *Gratian. d. cap. 534. nu. 48. & all. cap. 740. num. 14. 15. & 46.* Et ante eos terminaliter probat *Boss. d. tit. de remiss. mercedis num. 47. cum plur. seq. & sequitur Carpan. ad d. cap. 379. nu. 313. cum seq. plur. lib. 2. & Cauagnol. cit. decis. 83. nu. 3. par. 2.*

Contractus enim locationis celebratus sub ea conditione censetur, si res locata manserit in eodem statu, *c. quemadmodum de iureiur. & l. cum quis sibi ff. de solut. & l. quod seruus ff. de condit. causa data non secut. & l. fin. ff. qui satisd. cog. cum alijs multis citatis per Gail. all. obseru. 23. num. 9. lib. 2. ac tradit Crau. cons. 223. nu. 7.* & in proprijs his terminis probat *Cauagnol. all. decis. 83. nu. 3. par. 2. tradens num. 4. & 14.* quod ex noua causa superueniente licet recedere à contractu, & à qualibet dispositione; neq; idcircò dici fieri contra voluntatem priorem ex *Anchar. cons. 84. nu. 3. & Dec. cons. 335. nu. 3.*

Quemadmodum locum etiam tantum habet regula quando contractus cum eius pactis respicit fauorem vtriusq; partis, non autem procedit quando fauorem tantum venditoris effecti conductoris continet vt hoc in casu; Quia tunc per regulam *l. quod fauore C. de legib.* illi renunciare potest Conductor non obstante promissione, vt notat *Gail. cit. obseru. 23. num. 8. & 9. lib. 2. & seq. Gratian. all. cap. 740. nu. 14. 15. & 46.*

Prout eque non releuat distinctio in contrarium allata de facienda remissione mercedis in casu damni passi loco finitæ locationis; Namq; præter quod quidquid in contrarium deductum fuit locum haberet in locationibus simplicibus, non autem in locatione facta incontinenti post venditionem cum pacto redimendi, quæ vt dictum est fauore conductoris tantum durante pacto facta dicitur; Aduertendum est, quod quando mutatus fuit status, vel conditio rei conductæ, deserere potest locationem conductor, aut pensionis remissionem ad libitum consequi, vt docet *Bar. in l. cum satis nu. 6. C. de agric. ac cens. lib. 11.* quem sequitur ibidem *Iacob. Robuff. num. 4. & probat Nattu all. cons. 610.* Cum vel vnum, vel alterum competat conductori eo in casu ad eius libitum, vt amplissimè declarat *Berojus cit. cons. 140. num. 38. & 39. lib. p.* qui propriè loquitur de conductione datij Salis, vt dictum fuit; & plenius explicat *Cauagnol. in cit. decis. 83. num. 40. cum seq.* vbi probat quod quotiescunq; lex disponit, vt merces per conductorem promissa non debeatur, intelligitur vt contractus recisus censeatur.

Neq; pariter ad rem facit traditio *Thesaur. decis. 20. in contrarium allegata*; Quia loquitur Thesaurus de emphiteusi, pro qua soluitur canon modici momenti in recognitionem Dominij directi; In hoc verò casu soluitur magna pensio, non solum comensurabilis fructibus Imbotatus, sed longè eos excedens, inter quos terminos magnam extare differentiam notum est, & probat *Gail. cit. obseru. 23. num. 25. lib. 2. post Cottam in suo memor. verbo emphiteote regulariter vers. ratione diuersitatis*; Maxime quando locatio perpetua est vt in hoc casu, quia tunc magis grauatus conductor vt perpendit *Thesaur. decis. 20. prope finem.*

Non etiam releuat traditio *Boerij decis. 249. nu. 8. cum trib. seq. Couar. pract. qu. cap. 30. nu. 3. Bell. cons. 45. nu. 10. Rom. cons. 432. & Caroc. tit. de remiss. mercedis qu. 8. num. 8.* dum conati sunt probare, competere conductori tantum consequtionem remissionis mercedis, non autem recessum à locatione; Namq; contrarium verius esse inter cæteros citatos probat *Boss. cit. num. 41. cum seq. & Cauagnol. all. decis. 83. num. 24. vers. sed ad vnaquaq; vsq; ad fin. declarando præsertim num. 40. cum seq. tex. in l. habitatores §. iterum interrogatus ff. locati*, qui de recessu à locatione loqui patefacit, non de remissione mercedis concedenda rationes, & fundamenta deducendo, ita vt res in dubium reuocari non posse videatur, quibus Doctorum traditionibus sigilatim satisfacit.

Et qui præsertim tollit Boerij traditionem loquentem de conductione vectigalis salis, quod in spe consistere supponit *Boer.* & tanquam iactum retis fuisse locatum iuxta *l. iactum retis ff. de action. empt.* Ea ratione quod vectigal consistere dicitur in eo quod gentes transeuntes per soluentes pedagruum; Ita vt si vno anno non perceperit fructus conductor ex transitu gentium, & mercium, potest in sequenti anno illos pinguiores percipere; Namq; cum vectigal Imbotatus, de quo agitur ex fructibus agri Cremonensis dependeat non ex transitu gentium, illo pro magna parte inculto existente ob agricolarum diminutionem; Cessat spes vberiores fructus in futurum ex eo percipiendi, Et sic minimè aptari potest nostro casui doctrina Boerij, vt scribit *Cauagnol. cit. decis. 83. nu. 27. cum duobus seq. & nu. 32. & 49. par. 2.*

Et vbi quæstio esset dubia (& si clarissima sit pro Conductore in hoc casu) Tunc contra locatorem pronunciandam esse concludit *Alciat. cons. 161. num. 10. lib. 5. per tex. in l. veteribus ff. de pactis, & per Bal. in cons. 413. lib. 5.* & expressè probat *Menoch. cit. cons. 855. num. 24.* Ea existimo ratione, quia fauorabiliores esse debemus ad liberandum, quàm ad obligandum *l. fauorabiliores ff. de reg. iur. & l. Arrianus ff. de action. & obligat.* Prout in contractu locationis, qui est bonæ fidei *§. actionum instit. de action.* magis attenditur æquitas, quàm nimia subtilitas, & dialectica argumentatio, vt inquit *Bal. in cons. 434. col. 2. lib. p.* Verum æquitas dictat, vt conductor non soluat pensionem, vel perseueret in locatione bonorum inutilium per tot annos; Ergò a locatione recedere potest Conductor, ne ex sua iactura locupletior fiat locator, vt tradit *Costa cons. 30. nu. 8.*

His

ſe tanta parte inculta agri Cremonenſis, & attento exiguo numero agricolorum d. territorij, vt notorium eſt, locus ſit penitentiæ, quia non obſeruatum fuit ex parte locatoris, id quod fuit cauſa contractus, vt probat *Bertrand. conſ. 51. num. 9. cum plur. ſeq. lib. 2. par. 2. & ſeq. Canalc. deciſ. 25. nu. 41. lib. 2.* & poſt eos tradit *Cauagnol. cit. deciſ. 83. nu. 22. & 35.*

Præterea quemadmodum illicitus contractus diceretur ſi venditor rei cogeretur ad eam conducendam, vt probat ſumma *Angel. in verbo vſura il primo num. 68. in fine*, & poſt alios tradit *Gratian. all. cap. 740. nu. 4. & 16. & Card. Mant. de tac. & ambigu. lib. 14. nu. 4. & 7.* Eadem ratione illicitus redderetur contrarius, ſi poſtquam conduxit venditor cogeretur perſeuorare in ipſo contractu cum euidenti eius iactura; Ità in indiuiduo probat ſumma *Angel. in d. verſ. vſura num. 68.* Cum commodum, & incommodum penſionis hoc pacto ſuſtineat venditor effectus conductor, & ſi ex ſui natura rei emptæ commodum, vel incommodum pertineat ad emptorem *l. illud, & l. habitationem ff. de peric. & comod. rei vend. Natta conſ. 353. propè finem*; Niſi penſio eſſet ità modica, quod venditor releuaretur in illo, in quo grauatus eſt contra naturam contractus, vt ſubijcit ibidem ſumma *Angel.* & ſequitur *Caroc. d. tit. de vſuris qu. 3. nu. 37.* & probat *Bimius conſ. 35. num. 13. & num. 43.* qui in terminis pacti redimendi loquitur; Quæ tamen penſio ne dum modica non eſt in hoc caſu; Verum grauiſſima, & intolerabilis dicitur, de qua modica penſione *Cotta in eius memoriale in verbo emphiteute regulariter vers. rationem diuerſitatis pag. mihi 215. in fin.*

Quotieſcunq; etenim tollitur libertas contrahendi per contractum, illicitè id agi dicitur, vt latè tradit *Caroc. locu cit. qu. 17. in verbo contrarium pag. mihi 242. nu. 3.* & probat *Gratian. cit. cap. 740. nu. 4. & 16. & Card. Mant. d. lib. 14. num. 4. & 7.*

Præterea finem locationi imponere poſſe conductorem tradunt omnes, quando fructus rei conductæ adeò diminuti ſunt, vt parum, vel quid minimum illi remanet ob ſterilitatem rei conductæ ex noua cauſa prouenientem, vt probat ſumma *Angel. cit. nu. 68. & Caroc. tit. de vſuris quæſt. 15. verſ. contrarium ergo licitè recedere poteſt. D. Vulp. dd. locat. ex quo nullos fructus conſequitur.*

Quibus ſtantibus palàm eſt imbotatus datium à D. Vulpio conductum, ſibi ſemper noxium valdè fuiſſe curſu iam annorum 27. Nedum quod pinguiores fructus ex eo vnquam perceperit, & damnum pro modico tempore paſſus ſit; vt æquiuocando fuit deductum in reſponſione ad motiuum; Ideircò admittit lex, vt ſuccurratur tandem indemnitati conductoris, per impoſitionem finis locationi, vt poſt *Angel. & Bal. in l. eadem num. 11. C. locati* probat *Gratian. dict. cap. 334. nu. 29. cum ſeq. vbi alios refert.*

Quo longo tempore attento ceſſat deductum exemplum, quo Sen. Excellentiſs. vſus eſt tempore peſtis; quod impedimentum vix durauit per annum; & ſic momentaneum illud fuit, non longiſſimum, & continuatum, quale eſt tempus ſterilitatis d. Imbotatus; Et ſic ex diuerſis non benè infertur *Iur. vulgar.*

Neq; opitulari vllo modo poſſunt D. Boſsio duæ excitatæ regulæ ad motiui reſponſionem; quarum altera eſt deſſumpta ex *l. non ideircò de contr. empt. & l. ſicut Cod. de act. & obligat.* quibus cauetur, quod contractus ab initio voluntarij, poſteà efficiuntur neceſſarij, vt abundè exprimitur per *Præſtantiſs. Aduoc. D. Boſſij*; Altera verò *in l. 1. ff. de pactis fundata*, qua diſponitur pacta ſeruanda omninò eſſe; Quibus regulis de facili reſpondetur.

Quandoquidem quoad priorem, certum eſt, illam limitari quotieſcunq; ſuperuenit caſus inopinatus conductori damnoſus, & enormiſſimam læſionem inducens, ob quem reſcinditur contractus, vt inquit *glo. in l. neqats 22. qu. 2.* as probat *Bal. cum cæteris in l. fin. C. de numer. pecunia, & in cap. inter P. extrà de renunciat.* & poſt eos probat *Alciat. d. conſ. 43. nu. 4. lib. 8.* Cum enim poſt contractus celebrationem locatum datium Imbotatus effectum ſit infructuoſum, & per longum tempus annorum 27. in eo ſtatu continuatum; Meritò ab eo contractu recedere poteſt D. Vulpius conductor, vt de contractu, qui ex cauſa belli, vel peſtis, & ſimilium poteſt diſſolui ſcribit *Abbas in cit. cap. propter ſterilitatem, & inquit Corſetus in eius repertor. in verbo locatiò*, quos ſequitur *Alciat. d. conſ. 43. nu. 6. lib. 8.* cui regulæ etiam reſpondit *Menoch. conſ. 255. nu. 22.*

Prout regula ipſa locum tantum etiam haberet in contractibus locationis ſimpliciter factis; Non autem quando ad fauorem venditoris adiectum fuit pactum redimendi cum ſucceſsiua Inueſtitura; quod pactum redimendi importaret tertiam, vel ſaltem quartam partem iuſti pretij rei venditæ cum dicto pacto vt dictum fuit, & habetur *in l. fundi partem ff. de contrah. empt.* Ea ſcribit *Fachin. lib. 12. contr. iuris cap. 27. propè fin.* Atq; liquet in hoc caſu dum per Comitem Antonium facta fuit venditio duarum portionum ex tribus dicti Vectigalis D. Boſsio pretio librarum duodecim mille cum pacto perpetuo redimendi; Quam facultatem redimendi deindè alienauit D. Comes pretio librarum ſex mille D. Vulpio; Cui pacto cum ſucceſsiua Inueſtitura tamquam facto in gratiam venditoris poteſt quandocumq; renunciare Conductor, vt dictum fuit, & expreſsè probat *glo. in l. ſicut initio in verbo minimè C. de act. & oblig. verſ. ſed diſtingue, per l. ſi cum fundum ff. de pactis, & tradit Gratian. all. cap. 740. num. 22. & 31. poſt Bello. conſ. 27. nu. 10. & 11. & Canalc. deciſ. 44. num. 96. par. 9. Gozad. in repet. l. 2. nu. 33. C. de pactis inter empt. & vend.*

Secunda verò regula locum tantum obtinet rebus ſic ſtantibus; Quia mutatis rebus, vel ſuperuen-

maximè procedere quando damnum excedit dimidiam pensionis, vt in locatione Salis, si tot personæ decessissent tempore pestis, vt dimidium numerum personarum excederent; Et sic minus dimidia Sal consumeretur; Et quamuis eo casu mercedis remissio fieri potest, non alterata locatione; Hoc tamen dependet a voluntate conductoris ad cuius fauorem tantùm permittit lex recessum a conductione, vt probat idem *Bos. sub nu. 47. vers. sed die contrarium*. Cui fauori posse renunciare conductorem concludit ibidem *Bos. vbi seq. numer. 48. citat. Io. Andr. Hostiens. & Imolam in d. cap. propter sterilitatem extra locati, & Confessum in eius repertorio in verbo locatio*.

Eandem conclusionem comprobat *Alcia. d. cons. 43. sub nu. 3. vers. quarto renunciatur, & nu. seq. lib. 8.* vbi apertè concludit conductorem posse recedere a locatione ob iustam, vel probabilem causam per *leg. Dominos §. fin. ff. locati post Io. Andream, & Hostiens. in c. p. propter sterilitatem*; Quia quotiescunq; rei locatæ accedit aliquod damnum præter consuetum, & quod conductor valde patitur, non tenetur stare locationi, ex *Caldera no cons. 5. de locato*; Maximè si Conductor læsus est vltra dimidiam; Quia tunc rescinditur contractus *arg. l. 2. C. de rescind. vend. & scribit ibidem Alciat. nu. 7.*

Quam sententiam sequitur *Io. Baptista Natta cons. 610. inter consil. Marci Antonij fratris nu. p. cum plur. seq. vsq, ad nu. 8.* Quam confirmat ibidem *Marcus Antonius frater num. 9. cum seq. & maximè in fine.* concludendo ex *Bart.* quod attento impedimento militum, cuius causa fuerat prohibitus Conductor frui fructibus bonorum sibi locatorum, poterat migrare, & a locatione recedere, cum non teneatur perseuerare in locatione ad commodum locatoris conductor qui maxima damna inde passus est, vt inquit Auctor ipse *nu. 3.* Et locatio, idcircò sibi inutilis fit, vt subijcit *nu. 7. vers. sicut igitur*.

Hoc idem tradit *Gail. lib. 2. obseru. 23. sub num. 8.* Idem probat *Caroc. de locato tit. de sterilitate qu. 8. num. 94.*

Eandem in sententiam in proprijs terminis comprobant *Cap. ad statutum 379. nu. 323. cum seq. præsertim nu. 317. lib. 2. Valasc. de Iure emphiteot. qu. 22. nu. 6. Peregrin. R. l. cons. 69. num. 23. cum plur. sequ. lib. 4. & cumulatiss. Canagnol. decis. consult. 83. per totum præsertim nu. 3. cum seq. par. 2.* quam conclusionem prius affirmauerat *in Annotat. ad decreta Montisf. Decreto 33 §. p. sub nu. 9 vers. Nec est vilo*, Vbi apertè scribit, quod Conductor cui aliquo tempore frui non licuit re conducta cogi non potest ad perseuerandum in ea, etiamsi pro futuro tempore poterit eadem frui per *d. l. si in lege §. Colonus ff. locati pag. 349.*

Hanc ipsam conclusionem sequuntur *Surd. cons. 532. sub num. 8. & Bec. cons. 45 num. 20.* quam amplectitur *Costa trac. de re integra distinct. 86. numer. 7.* & amplectetur *Gratian. lib. 4. discep. forens. c. 740. nu. 10. 22. & 31.* vbi probat posse ad libitum Conductorem etiam renunciare huic pacto redimendi cum successiua locatione. Hoc idem probat *Menoch. cons. 855. per totum maximè nu. 14. & 16.*

Et post eos nouissimè re ad partes disputata concludit *Cyriacus citatus in motiuo Conar. 440. lib. 3. præsertim nu. 8. & 13.* quando damnum siuè sterilitas est continua, ex qua resultat enormis læsio; Qui auctor loquitur in Conductore ad longum tempus, cui locationi posse renunciare Conductorem, si res conducta effecta est pro maiori parte sterilis, siuè infructuosa concludit.

Prout eandem conclusionem probat *Thesaur. Iun. in Addit. ad decis. patris decis. 20. num. 3.* dicens posse recedere Conductorem à locatione durante tempore, quando diminuti valdè sunt fructus rei locatæ; & plus est impensa, quam vtilitas, idest maior sit pensio debita, quàm fructuum valor; Quam sententiam confirmat *Cancer. lib. 3. vers. resol. c. 6. nu. 107.* quando deficiunt fructus, qui causa finales fuerunt contractus iuxta *l. cum te fundum C. de pactis inter empt. & vend.* Et sic conclusio hæc a triginta ferè Doctoribus firmata communissima, & æquior dicitur, & consequenter tenenda, cum alij contrarium sequentes vix sex legantur.

Iusta enim, & rationabilis causa recedendi à locatione semper sufficit, vt ab ea recedatur tam per locatorem, quam per Conductorem *l. vnus horreorum § qui contra ff. locati, & probat Calder. cit. cons. 5. tit. de locato per l. forma ff. de cens.* quem sequitur *Alciat. d. cons. 43. num. 7. & cons. 116. num. 1. lib. 8.* & tradit *Gail. de obseru. 25 nu. 6.* quem sequitur *Gratian. lib. 3. discept. forens. cap. 534. nu. 48. & lib. 4. cit. cap. 740. nu. 8.* vbi plures alios refert.

Locatio enim huiusmodi facta intelligitur rebus sic stantibus; secùs verò si superuenerit noua causa, ob quam receditur a dispositione etiam legitimè facta, qualis est infructuositas rei locatæ, vt explicat *Gail. cit. obseru. 23. nu. 3. & 9. lib. 2.* quem sequitur *Gratia d. c. 740. nu. 14. 15. & 46.* Idcircò cum ferè nullos fructus percepisse ex d. imbotatu D. Vulpium constet ex calculis positis, & per instrumenta producta liquet à viginti septem annis citra; Iustissima viget causa, ob quam recedere potest a d. locatione, iuxta protestationem intimatam D. Bosio, & ita iudicasse Senatum Sabaud. testatur *Faber in eius Cod. lib. 4. sub tit. de locato d. ffin. 33.* quem sequitur *Canagnol. cit. decis. 83. nu. 14 cum seq. plur. & sub nu. 53.*

Namq; sicuti natura, & substantia contractus locationis est, vt res locata præstari debeat integra per locatorem Conductori, vt ea quietè, & pacificè frui possit, sicuti fruebatur D. Comes Litta tempore venditionis, & successiuè conductionis *l. ex conducto §. si ius tempestatis ff. locati*; Sine quo verisimiliter conductor non contraxisset; ita infructuosa reddita re locata median-

Ec

bilem præscriptionem non posse tolli per Principem probat *Gratian. cap. 12. num. 23. lib. pr.* & scribit *Peregrin. de iur. Fisci citato titul. 8. sub num. 23. vers. ex his addo.*; Stante præsumptione iuris, & de iure à centenario tempore resultante contra quam non admittitur probatio in contrarium. *Roland. all. consil. 40. num. 16. 18. & 20. lib. 2. & cons. 89. num. 17. eodem libro.*

P R O

D. Francisco Vulpio

Contra

D. Minorem Bossium.

Firma, & inconcussa adhuc remanent ea, quæ per Egr. & Præstantiss. D. Iudicem motiuata fuere contra D. Minorem Bossium, non obstantibus subtiliter allegatis prò eorum resolutione; Prò quorum confirmatione repetendum est quod anno 1618. q. Comes Antonius Litta vendidit D. Bossio duas partes ex tribus vectigalis Imbotatus Territorij Cremonensis pretio librarum duodecim mille cum pacto perpetuo illud redimendi, & successiua Inuestitura dict. duarum partium sub annua pensione libr. 870. Ex quo tamen imbotatu primo loco erat satisfaciendum illius redditiuarijs, quibus summa librarum annuarum 1700. debebatur; Anno verò 1621. Idem D. Comes vendidit D. Benedicto Vulpio aliam tertiam partem dicti imbotatu pretio librarum decem mille, & d. pactum redimendi pro pretio aliarum librarum sex mille, quas pecunias soluit Vulpius.

Duplici autem ratione finis locationi impositus dicitur per denuntiam insinuatam D. Bossio ad Instantiam D. Vulpij, quarum altera est, quia cum pactum redimendi appositum fuerit ad fauorem venditoris, non emptoris, quod pactum obtinet partem pretij, vt per *tex. in l. fundis partem, & ibi glo. in verbo vendidit ff. de contrah. empt. & l. si sterilis §. si sibi ff. de act. empt.* & probat *Tiraquel. de retr. conu. in præfatione num. 20. cum seq. & in §. p. gl. 1. & gl. 2. num. 53.* & post alios tradit *Bimius cons. 35. num. 6. & seq. Gratian. lib. 3. discept. forens. cap. 740. num. 31.* Cui pacto accessoria fuit successiua inuestitura locationis; sequitur quod huiusmodi fauori renunciare quandocunq; posset D. Vulpius, cui ius venditoris peruenit iuxta *tex. in l. quod fauore C. de legibus*, de qua materia amplè scribit præsertim *Gozad. in l. 2. qu. 33. c. de pactis inter empt. & vendit. Caualc. decis. 44. num. 96. p. p. summa Ang. in verbo vsura num. 68. & Caroc. de locat. tit. de vsur. quæst. 17. vers. contrarium.*

Altera verò deducitur ex sterilitate Datij Imbotatus, de quo agitur causata ex deffectu agricolarum, qui bonà colunt, quorum numerus valdè diminutus est in Cremonensi Prouincia ob maximas Militum hospitat. cursu tot annorum continuorum, qui Villici dicuntur instrumenta fundi *l. quæsitum §. p. cum seq. ff. de fundo instr. legata*, cuius instrumenti defectu rescinditur locatio *l. ediles §. vendidi ff. de edil. edict. & probat Alcia. cons. 43. nu. 8. lib. 8.* Et cuius imbotatus datium, idcirco ea de causa infructuosum effectum est, dum innumerus perticatus agri Cremonensis incultus remanet ab anno 1627. inclusiuè citrà, & si enim tertia pars dicti Imbotatus esset propria D. Vulpij, tamquam empta pretio librarum decem mille vt supra dictum fuit, & alias libras sex mille soluerit pro pretio pacti redimendi alias duas partes venditas D. Bossio, nihil pœnitus consequutus est ratione eius tertiæ partis, & pacti redimendi, soluta portione redditiuariorum, ad quorum antiquitus obligatum erat dict. Vectigal. imbotatus pro annuis lib. 1700. ita vt per annos viginti septem continuos, & decursos ex proprio ære persoluere fuit coactus D. Vulpius Conductor dicto D. Bosio conuentam pensionem librarum annuarum 870. Vel saltem pro maiori parte eam ex proprio Marsupio suplere, vt clarissimè liquet ex calculo exactionis singulis annis factæ, atq; ex publicis instrumentis, ac cædulis expositis.

Cum itaq; sterilitas dicti vectigalis continuata sit ob hanc imbotatus mutationem, & alternationem passiuam notabilem, ex qua ænormis, quippè enormissima læsio resultat, recedere licet D. Vulpio ab ipsa locatione *tex. est apertus in l. si merces 28. §. si vicino ff. locati, & ibi Castr. vbi probat*, quod si status rei locatæ fuit mutatus, vel alteratus potest recedere conductor à locatione confert etiam *text. in l. sine lege §. si Colonus ff. locati*, vbi habetur quod si conductor impeditur frui re conducta ex facto alterius, quam Domini, cui resistere nequit Dominus absoluitur ab onere soluendi pensionem etiam pro futuro tempore, & sic à contractu liberatur Conductor; Cui conclusioni confert etiam *tex. in l. sed addes ff. locati.*

Hanc sententiam strenuè defendit *Beroius cons. 140. per totum præsertim num. 13. 25. & 27. lib. p.* vbi quæstionem ad partes disputat, & propositis contrarijs demum ea soluit; & qui in nostris terminis loquitur de Conductoribus Vectigalis Salis a Camera Bononiæ conducti per annos viginti, in qua conductione fuerant impediti Conductores à Domino per annum tantum; Et tamen concludit dictus Auctor ob alterationem Vectigalis conducti, licere ad libitum conductoribus recedere à locatione, aut remissionem petere eorum arbitrio.

Quam conclusionem amplectitur *Bossius in tit. de remiss. mercedis num. 41. in fine cum plur. seq.* dicens, quod quando impedimentum habet causam successiuam potest conductor recedere à locatione; Et *num. 45.* conclusionem declarat

maximè

tor tanto tempore suum tractasset, si verus fuis-
53 set contractus, vt inquit Rol. cons. 40. num. 35.
cum trib. seq. quippe ex eo elicitur ab fuisse ab
initio animum emendi in emptore, sed pignus
54 contrahendi, vt concludit Gabriel cit. cons. 74.
nu. 14. & 15. lib. p. & in terminis tradit Bimius
d. cons. 55. num. 53.

Quæ simulatio contractus eo fortius locum habet,
si pensio conuenta in locatione adequata potius
55 videtur, & correspectiua apparet pecuniæ per
emptorem solutæ, quam fructibus rei venditæ,
ex quo vsuram resultare concludunt omnes in
c. ad nostram de emption. & vendit. & tradit Bald.
cit. cons. 332. col. fin. lib. 3. & expresse probat
Carocc. alleg. tit. de vsuris q. p. num. 10. & 39.
conferunt etiam ea, quæ scribit Pinel. in l. 2.
par. 3. cap. 4. num. 23. de rescind. vendit. & tunc
56 illicitum contractum esse resoluit etiam Bald. in
cons. 312. col. fin. lib. 5. Ancharan. cons. 257. col.
fin. vers. item pro duobus & post eos Rolan. cons.
40. num. 25. 26. 27. & 29. lib. 2. dicens, quod,
quando venditor rem venditam conducens se
57 obligauit ad soluendam pensionem in ratione
certæ summæ pro quolibet centenario, non ha-
bito respectu ad fructus rei venditæ, sed pro
mercede pecuniæ solutæ, contractus est illicitus,
quam sententiam sequitur Cranet. cons. 156. nu.
12. in fin. & Natta cons. 198. num. 6. & 14. &
cons. 497. vbi illicitum omnino esse contractum
respondit, si pactum plus creditoris, quam de-
58 bitoris fauorem respicit Bursat. cons. 84. numer.
19. lib. 2. & post eos sequitur Caroc. loc. cit. num.
39. & 40. & q. 11. numer. 1. & 40. præcipuè si
tanta pensio percipi non potuit, vt fuit termi-
59 natum per Rotam. decis. 216. numer. 4. part. 2.
cuius pensionis excessus etiam in modico, suffi-
60 cit ad resolutionem contractus §. quia vero in
Auth. de non alien. & tradit Caroc. sub num. 41.
vers. consideratur post Bald. in all. cons. 322. col.
2. vers. Item facit lib. 3. Abb. cons. 76. col. p. vers.
secundo interuenit lib. p. Rolan. sepius cit. cons. 40.
lib. 2. Decian. cons. 105. num. 16. vers. idem pro-
batur lib. 2. quem sequitur Caroc. l. c. numer. 43.
vbi scribit, attendi semper valorem fructuum, nō
61 autem rei per l. qui bonis ff. de cess. bonor. quam
singularem esse ibidem dicit Bart. vt pallacia, &
similia, quæ estimantur non ex sumptibus, sed
62 ex redditibus, siuè fructibus, vt inquit Ias. in §.
sed si quis num. 11. Institut. de actionib. & in l. si
constante nu. 150. ff. solut. matrim. & post Tiraq.
tradit Caroc. q. 4. nu. 49. Quemadmodum præ-
dium extimatur, ex fructibus non ex magnitu-
dine, vt ait Bursat. cons. 84. num. 17. lib. p.

Permittitur etiam emptori gaudimentum fructus
rei emptæ, quia venditor gaudet pecunia soluti
63 pretij, quod ÆQVVM esse scribit Bimius cons.
171. num. 6. post Tiraquel. de contract. conuent.
§. 5. glos. 4. num. 19. & 16. Idcircò si venditor,
qui rem venditam conduxit, parum, vel nihil
percipit ex fructibus rei venditæ mox conductæ
ÆQVVM non est, vt soluat pensionem cum
64 magna rei suæ iactura Menoch. cons. 27. numer.
36. per l. nam hoc natura ff. de condit. indeb. Id
65 quod esset contra naturam contractus Caroc. de
vsur. q. 3. num. 37. & Bimius d. cons. 37. nu. 13.
in terminis pacti redimendi loquens.

Illicitum præterea esset pactum, si emptor vellet,
vt venditor se obligaret ad conducendum rem
venditam, vbi in alio non releuaretur ab emp-
66 tore, Summa Angel. cit. verb. vsura numer. 68.
quia quotiescunq; tollitur libertas contrahendi
67 per pactum illud illicitum dicitur Caroc. all. tit.
de vsuris num. 27. vers. contrarium, Cardin. Man-
tic. de tacit. & ambig. lib. 14. num. 47. quos se-
quitur Gratianus citat. capit. 740. num. 4. & 10.

Duasque, aut tres præsumptiones sufficere ad de-
68 tegendum contractum illicitum probat Tira-
quel. de retr. conuent. §. 1. glos. 2. sub num. 103.
& sequitur Gabriel. memorat. cons. 74. num. 4. ex
Cipolla de simul. contract. præsumpt. 26. num. 80.
& 87. atq; scribit Rol. all. cons. 40. num. 22. lib.
2. & sequitur Gabriel d. consil. 74. sub numer. 9.
quo casu illiciti contractus nunquam locum ha-
bet præscriptio respectu pacti redimendi, vt
respondit Bald. in cons. 322. vers. Tertio dubita-
tur lib. 1. quem sequitur Decius in l. petens col. 3.
C. de pactis, & Tiraquel. de retract. conuent. cit.
glos. 31. vbi multos alios refert, quoniam con-
tractus reprobatus non tribuit iustam causam
69 præscribendi, vt subijcit Tiraquel. l. c. numer.
33. cum seqq. plurim. per l. fin. §. sin autem C. com-
mun. de legat. & l. quemadmodum ff. de arg. &
cons. lib. 11.

Pactum verò perpetuum retrahendi ad annos tri-
ginta, vel quadraginta reduci probatur in
70 l. si quis §. p. C. de præscriptionibus 30. annor. &
l. p. C. de annal. except. Alex. cons. 228. col. vlt.
vers. non obstat etiam lib. 6. Boer. decis. 182. &
amplè tradit Tiraquel. d. tract. § p. glos. 2. num.
17. cum plur. seqq. & ad summum huiusmodi
perpetuitas finitur cursu centum annorum,
Bald. in l. si in l. p. C. ne rei domin. & amplissimè
probat Tiraquel. cit. glos. 2. num. 23. cum plur.
seqq. & ità definitum fuisse per Senatum Pari-
sien. testatur idem Tiraquel. cit. loco numer. 26.
Quod sanè tempus immemorabile dicitur, &
71 præiudicat etiam Fisco, & Ecclesiæ Glos. in c.
cum nobis in verb. cautum de præscript. Alex. cons.
208. col. p. lib. 1. Alciat. cons. 28. col. pen. lib. 2.
& amplè probat Cranet. de antiquit. tempor. 2.
par. 4. part. princ. quæ incipit: Absolutis num. 2.
cum seq. quem sequitur Menoch. cons. 649. num.
7. vers. Quod sane tempus, & cons. 1092. num. 11.
Peregrin. de iur. Fisci lib. 6. tit. 8. num. 23. circa
medium, & Federic. Scottus cons. 15. numer. 16.
libr. 6.

Quod immemorabile etiam tempus annorum
72 octuaginta, & tale appellatur, quando nemo
ex his, qui in humanis sunt affirmare se vidisse,
vel audiuisse eos, qui vidissent tex. ad litteram
in l. si arbiter ff. de probat. Menoch. d. cons. 649.
num. 7. vbi vers. Quod sanè tempus, inquit,
73 centum annorum excedere hominum memo-
riam, quam sanè centenariam, & immemora-
bilem

29 esse improuisam, & inopinatam, neq; cogita-
tam tempore contractus, & num. 10. vers. &
quod in casu post Magon. decis. Lucens. 74. nu. 7.
& 8.
Inter alias causas ob quas conductor potest expel-
li à locatione, ea exponitur, quando non soluit
pensionem debito tempore conductor, de qua
30 post alios Pract. Papien. in forma libelli, quo agi-
tur, ad fictí præstationem vers. soluere num. 2. &
tradit Caualc. decis. 43. num. 58. lib. p. quid si
soluisset conductor maiorem partem pensionis,
& minimam particellam deberet? expelli illum
31 posse probat Bertachin. tract. de gabellis par. 8.
memb. 3. num. 60. in fin. & scribit Caroc. de loca-
to in vers. recusationibus num. 25. quos sequitur
Carpan. ad d. Statut. 379. num. 327. subijciens
num. 329. quod eo casu potest conductor repe-
tere pretium operarum, si fructus maturi sunt;
32 ex eodem Caroc. loc. cit. num. 23. quæ conclusio
expulsionem conductoris continens limitatur,
vbi locator ex eius parte non adimpleuisset, vt
33 notat Carpan. d. loc. num. 330.
Et vbi expelleretur conductor rei ab eodem ven-
ditæ cum pacto redimendi, & successiua inue-
34 stitura ob pensionem non solutam; eo casu non
cadit conductor à pacto redimendi, si illud du-
rat, vt post Caualc. cit. decif. 44. num. 96. scri-
bit Carpan. ad d. cap. 379. num. 331. qui conclu-
35 sionem extendit num. 332. non etiam cadere
conductorem a meliorationibus factis perpe-
tuitatem concernentibus in bonis conductis ex
Bursat. cons. 23. num. 30. lib. p. Imò posse con-
ductorem retinere rem conductã loco pignoris,
donec sibi soluãtur expensæ dictarũ melioramẽ-
36 torum, vt tradit Caroc. in d. verb. Recusantibus.
num. 24. & sequitur Capan. l. c. num. 333. quid-
quid in contrarium procedat in emphiteuta, &
conductore ad lungum tempus cadentibus ex
37 propria culpa, vt probat idem Carpan. in cap.
409. in verb. posse num. 13. lib. 1. & repetit in
d. cap. 379. num. 334. cum æquiparentur em-
phiteuta, & conductor ad lungum tempus, vt
38 inquit Bart. cons. 35. numer. 14. cum seq. lib. 1.
quem sequitur Addic. ad Pract. Papien. d. vers.
Iureiuran.
Ratio est, quia in emphiteuta, & conductore ad
lungum tempus cadit vtile dominium, qui ha-
39 bet vtilem actionem in rem l. 1. ff. si ager vecti-
gal, & l. p. §. quod autem ff. de superficiebus, &
tradit Valas. all. q. 22. num. 1. quod dominium
non cadit in simplici conductore, qui minus ius
40 habet, vt notat ibidem Valascor loc. cit.
Obseruandum vlterius est, quod in huiusmodi
contractibus venditionis cum pacto redimendi,
comitti potest vsura, sicuti in qualibet alio con-
41 tractu Caroc. de locat. par. 5. tit. de vsur. q. p. cum
seq. quem sequitur Carpan. ad citat. Statut. 379.
numer. 158. lib. 2. quæ sanè vsura comittitur,
quando simulate fit venditio, licet potius pi-
42 gnus constituatur Bart. in l. pacta nouissima C. de
pact. & in l. item quia §. idem ff. eod. tit. & tra-
dit Cepoll. de simul. contract. num. 35. cum seq.
quo casu in sortem computari debet pensio re-
43 cepta vigore huiusmodi fictæ, & simulatæ ven-
ditionis cum pacto redimendi, & successiua in-
uestitura, vt probatur in c. cum contra, & c. illis
nos de pignor. & in c. ad nostram de empt. & ven-
dit & scribit Rulan. cons. 40. nu. 37. lib. 2. per l. 2.
C. de vsur. post Socin. cons. 15. col. 3. vers. &
quamuis, & cons. 29. vers. circa tertium princi-
pale lib. p. Paris. cons. 54. num. 79. lib. p. atq;
Alba cons. 77. col. fin. lib. p. concludendo, quod
si ea pensio soluta sortem æquat, restituenda
venit proprietas venditori absq; alia pretij re-
44 stitutione, & probat Bimius cit. cons. 35. num.
25. 42. 43.
Simulatio autem huiusmodi contractus præsump-
45 tionibus detegitur, vt notatur in l. 3. C. plus va-
lere, quod agitur, & scribit Paris. cons. 74. col. 2.
lib. 1. etiam si regulariter in instrumentis stan-
46 dũ sit cit. l. cum præcibus vbi glos. & D.D. C. de
probat. Cepoll. de simul. contract. in 3. casu præs-
crip. 26. numer. 84. Inter quas præsumptiones
simulationis ea elicitur, quando emptor cum
pacto redimendi, & successiua inuestitura, non
vidit rem, quam emere fingit, cum à com-
47 muniter accidentibus quis non solet emere rem,
quam prius benè non viderit, & illius qualitates
non considerauerit argu. l. neque naturales C. de
probat. & in terminis probat Cepoll. d. tract. de
simul. contract. in 9. præsumpt. dicens, quod si
emptor habet animum emendi, solet prius vi-
48 dere rem, quam emere intendit, & certior
reddi, si illius valor ascendit ad prætium, quod
soluere intendit, Hoc vero non faciendo, emere
velle non videtur, sed pignus contrahere, &
pensionem de sua pecunia percipere, quod mi-
49 nime licet, vt perpendit Natta cons. 198. num.
9. Afflic. decis. 40. col. penul. vers. Item est alia
præsumptio, Paris cons. 82. num. 38. lib. 3. &
Gabriel. all. cons. 74. num. 4. 5. 7. & 11. quos
sequitur Rolan. memor. cons. 40. num. 30.
Secunda vehemens præsumptio simulationis resul-
tat, dum venditor perseuerat in possessione rei
venditæ etiamsi hoc vigore conductionis factæ
50 stante pacto redimendi, vt probat Io. de Ana-
nia cons. 88. col. pri. quem sequitur Cranet. cons.
156. num. 10. & antè eum scripsit Paris. cit. cons.
54. nu. 76. lib. p. idem probat Rol. loc. cit. n. 31.
maximè si locatio ipsa facta fuit incontinenti,
vel in eodem contractu venditionis, vt perpen-
51 dit ibidem Rol. num. 32. quia tunc multò magis
arguitur simulatio contractus, & vsurarum
præsumptio ex Alba cons. 5. col. p. lib. 1. arg. l.
si ventri §. in bonis ff. de priuil. credit. Paris. cons.
55. num. 44. lib. p. & cons. 88. num. 30. lib. 3. &
Bigimus cons. 55. num. 40. cum seqq.
Prout tertio loco, si post factam venditionem res
vendita remanet pænes venditorem, & in eius
estimo, inde oritur simulatio contractus, vt
52 docet Bald. in cons. 322. lib. 3. & cons. 311. lib.
5. col. 2. vers. decimo, atq; in cons. 438. col.
2. eodem lib. 5. argu. in l. si solemnitatibus ff. de
rei vendic. Non est enim verisimile, quod emp-
tor

43. *numer.* 7. *lib.* 8. & post eos *Gratian. cit. cap.*
740. *num.* 8.
Pro conductore enim consideratur tempus pestis,
9 belli, malorum spirituum in domo, ruinæ, ste-
relitatis, & similium; ex parte verò locatoris,
si conductor malè versatur in re locata, si non
soluit pensionem, si locator ex necessitate inspe-
10 rata propriam domum habitare velit, si domus
locata, necessaria egeat reparatione, qua finita
tenetur restituere rem locatā conductori volen-
ti finire totum tempus contractus *glos. & Bart.*
11 *in l. si duo §. 3. & §. cum inquilinus ff. vti possidetis*, de quibus copiosè *Molin. Theol. cit. disp.*
499. *num.* 9. *cum plur. seqq. & Valasc. all. q.* 22.
nu. 6. & 7., quos sequitur *Gratian. recensito cap.*
534. *nu.* 48., *& in Apendice vers. tamen id fiat & cap.* 740. *nu.* 17. *cum plur. seq.*, Vbi generaliter concludit de omni alia iusta causa ex *Gail. obseruat.* 23. *lib.* 2.
Quando vero per pactum expræssum conductor
in locationis instrumenta sibi prospexit, vt non
expellatur a locatione, quamuis vellet ille vti
12 domo locata ad proprium vsum locatoris; non
potest tunc locator expellere conductorem, sed
tenetur ad pacti obseruantiam *tot. tit. de pact.*,
& etiam ratione qualitatis correlatiuæ; Cum
13 corralitiuorum respectus locum habeat in dis-
positione legali tacitum, non autem in conuen-
14 tionali, in qua non potest fieri extensio *l. fideiussores Magistratuum § pro Aurelio ff. de fideiuss.*,
neq; de tempore ad tempus *§. epistola & §. vlt. ff. de pact. & l. sicut hermes C. locati*; neq; de re
15 ad rem, vel de persona ad personam *l. miles §. & qui diximas ff. de milit. testam.*, & in istis terminis declarat *Bald. in c.* 1. *num.* 2. *vers. pone emphiteuta col.* 2. *quando Domin. propr. feud. priu.* quem sequitur *Gratian. d. c.* 740. *nu.* 25. *lib.* 4., *& Molin. restitut. distinc.* 499. *nu.* 9., Renuntia-
16 tione tamen vnius ex correlatiuis facta locatio-
ni, vel pacto non censetur facta per alterum,
neq; ad eum extenditur talis renunciatio. *L. iubemus C. ad Velleian.*, *& l. si vnus §. in summa ff. de pactis*, *Gratian. sæpius alleg. cap.* 740. *n.* 30.
In illa namq; causa recessus a contractu locationis
consideratur, quod Locator habeat plus iuris,
quam conductor, sed quod deficit consensus al-
terius ex contrahentibus ob iustam, vel ratio-
17 nabilem causam superuentam, & status muta-
tionem, non voluntatis simpliciter; Quia lex
prouidit ei, qui non potuit præcauere talem
necessitatem sine causa, quod si illa potuisset
cogitari, locus non esset mutationi à locatione,
18 vt tradit *Angel. in l. eadem vbi Bald. num.* 11. *C. locati Papiens in forma libelli ad præstat. facti in verb. in vestitus nu.* 5. *Magon. decis. Lucen.* 75. *nu.* 6. 7. 8., quos sequitur *Gratian. in d. Apendice ad cap.* 534. *vers. quia iusta.*
Quæ conclusio locum habet, etiam si in locatione
interuenisset iuramentum cum pacto camerali;
19 quia huiusmodi conuentio intelligitur rebus sic
stantibus, secus si superuenisset noua causa, ob
quam recedi potest a dispositione legitimè cele-
brata, qualis est sterilitas rei venditæ mox per
venditorem conductæ, stante pacto redimendi,
vt explicat *Gail. cit. obseru.* 123. *nu.* 8., *& 9. lib.* 2. quem sequitur *Gratian. alleg. cap.* 534. *nu.* 48. *& cap.* 740. *nu.* 14. 15. *&* 46.
Propterea quotiescunq; res vendita mox locata,
effecta est sterilis, tunc recedere potest condu-
ctor à locatione, durante etiam tempore con-
20 ductionis, ita probat *Boss. tit. de remiss. mercedis num.* 47. *cum plur. seq.*, & scribit *Caroc. tit. de Steril. q.* 8. *nu.* 94. quos sequitur *Carpan. ad statut.* 379. *nu.* 318., quam conclusionem amplectitur *Gratian. cit. cap.* 534. *nu.* 30. *cum plur. seqq.*
Pensio enim soluitur intuitu fructuum rei condu-
ctæ, merito illis cessantibus citra conductoris
21 culpam Æquum est, vt conductor ad pensio-
nem non teneatur, & vt conductionem deserere
possit, vt decisum fuit per Rotā *in vna Parmen. conductionis daty* Iunij 1612., & testatur *Gra-*
22 *tian. all. cap.* 534. *nu.* 42. *&* 43.; concludendo,
quod non recoligendo fructus ex re conducta,
cessat obligatio Cameralis, & pactio *Rota decis.* 123. *diuers. aum.* 15. *par.* 2., quæ prærogatiua
venit ex natura contractus. *Surd. cons.* 34. *nu.* 31. *&* 33. *Barecius q.* 53. *n.* 4. *&* 7. *& Salui de obligat. Camer. par.* 4. *q.* 1. *nu.* 10.
Necessaria autem causa recedendi à locatione di-
citur, quando fructus aliquos non reddit pro-
23 prietas locata. *Marsil. singul.* 615. *incipit necessitas nu.* 1. cum alijs per *Magon. citatis in decis. Lucens.* 75. *nu.* 6. quos sequitur *Gratian. all. cap.* 534. *cum plurib. seqq.*, tradens, quod contra-
24 ctus locationis censetur celebratus sub ea con-
ditione, si res manserit in eodem statu *c. quem-*
24 *admodum de iur. iur. & l. cum quis sibi de solut.* *Crauet. cons.* 223. *nu.* 7.
Et vbi dubia esset quæstio, tunc contra locatorem
25 pronunciandum esse concludit *Aleiat. cons.* 159. *nu.* 10. *lib.* 5. *per Tex. in l. Veteribus ff. de pact.*, *& per Bald. in cons.* 413. *lib.* 5.
Quæ facultas recedendi a conductione competit
conductori, quando ille fuit promotus ad di-
gnitatem, ob quam vel maiori habitatione in-
26 diget, vel ad Palatium publicum migrare de-
bet, vt ample tradit *Anchar. cit. cons.* 402. &
sequitur *Crauet. cons.* 204. *nu.* 6. *Socin. cons.* 215. *col. vltim. vers. confirmatur lib.* 2.; & in terminis probat *Gomez. var. resol. tom.* 2. *cap.* 3. *de locato, & conducto*, vbi conclusionem ampliat
habere locum, etiamsi dignitas noua superue-
nisset filio, vel ascendenti conductoris, aut lo-
catoris *arg. lib.* 2. *§. Caius scipio ff. de orig. iur.* *Valasc. de iure emphit. q.* 22. *nu.* 3. *&* 5., quos
sequitur *Gratian. cit. cap.* 540. *nu.* 52. *cum seq.*,
28 *& in apendice atq; in all. cap.* 740. *per totum*,
qui Auctor in *d. cap.* 534. *nu.* 56. scribit non pos-
se renuntiari Curiæ prærogatiuæ per speciale
pactum, quando necessitas est publica per *Tex. in l. eius publicum*, *& l. penult. ff. de pact.*, & re-
petit idem Auctor in *cit. cap.* 740. *nu.* 5. dicens
num. 7., hanc necessitatem, & causam debere
esse

simulationem contractus numer. 52.
Venditio simulata dicitur, si ob locationem venditori factam pensio statuta respicit potius valorem pretij, sine pecunia soluta, quàm fructus rei numer. 55. 56. 57.
Contractus illicitus dicitur, quando pacta in eo apposita plus creditoris, quàm debitaris fauorem respiciunt num. 58. *præsertim, si tanta pensio non potest percipi ex fructibus num.* 59.
Pensio excessiua fructuum rei vendita mox conducta, etiam in modicu reddit contractum illicitum n. 60.
Fructuum valor semper attenditur non rei in locationibus num. 61. *vt pallaciorum num.* 62.
Emptori permittitur gaudimentũ fructuum rei emptæ, quia venditor gaudet pecunia, idest pretiu soluto numer. 63.
Emptor non debet locupletari cum iactura venditoris num. 64. *quia est contra naturam contractus n.* 65.
Pactum, vt venditor se obliget ad cunducendum rem venditam, dicitur illicitum num. 66. *&* 67.
Præsumptiones tres sufficiunt ad probandum simulationem cuntractus num. 68.
Contractus reprubatus non tribuit iustam causam præscribendi num. 69.
Pactum retrouendendi perpetuum reducitur ad annos 40. *ad summum num.* 70.
Tempus annorum centum dicitur immemorabile, & præiudicat Fisco, & Ecclesiæ num. 71. *&* 73.
Tempus immemorabile dicitur illud, quando nemo ex his, qui in humanis sunt, affirmare potest se vidisse, vel audiuisse eos qui viderunt, & sic minore tempore centum annorum num. 72.
Præscriptio immemorabilis non potest tolli per Principem num. 74.
Præsumptio iuris, & de iure resultat ex immemorabilis tempore centum annorum, contra quam non admittitur probatio in cuntrarium num. 75.

Conductor rei per ipsum venditæ, cum pacto redimendi mox conductæ potest durante pacto renuntiare locationi. Præsertim si res conducta infructuosa, siuè sterilis effecta est.

CAP. CCCI.

Votidie egentes pecunijs venditiones faciunt alicuius proprietatis, cum pacto redimendi ad tempus, aut perpetuo, conducendo interim rem venditam pro certa pensione proportionata potius pecuniæ in causam pretij solutæ, quam fructibus rei venditæ; Hæsitari sæpè solet, & contingit, an huiusmodi conductor, etiam inuitus tenetur perseuerare in locatione donec fiat rei venditæ redemptio, vel durat pactum redimendi.

Et sanè, cum ad contractum locationis vltro ci-
1 troq; obligatorium deuentum sit iuxta *l. Laben §. contractus vbi Alciat. ff. de verb. signif. & l. si vt certum §. nunc videndum ff. comm. Roland. cons. 96. nu. 4. lib. p.* quem sequitur *Caroc. tract. de locato. & conducto q. 1. num. 7.* Quemadmodum locator expellere nequit conductorem
2 durante locationis tempore *l. p. ff. locat. & tot. tit.* & tradit *Specul. in tit. de iur. emphit.* quem sequitur *Valasc. de iur. emphit. q. 22. nu. p.* ità eadem ratione, nempè conductor recedere valet à conductione durante tempore redimendi, cum locator, & conductor dicantur correlatiui,
3 qui ad imparia non sunt iudicandi *l. fin. C. de indicta vidui. toll. Marsil. singul. 611. in fin. post Abb. in c. propter sterelitatem num. 7. & 8.* de locato, quos sequitur *Gratian. lib. 3. disecpt. forens. cap. 534. numer. 55. & cap. 740. numer. 5. lib. 4.*
Tanto magis, cum locator dicatur habere ius
4 pinguius, quàm conductor, vt scribit *Barbatia in d.c. propter sterelitatẽ col. 4. de locato* & post eos tradit *Gratian. in Append. ad dictum cap. 534. in princ.* & in *cit. cap. 740. num. 14. & 16. ex Couaru. pract. qq. cap. 30. num. 3. Molina Theolog. de contract. disp. 499.* Quam sententiam ante eos amplexus est *Calcan. cons. p.* & sequitur *Menoch. remed. 14. recuperanda num. 57.* concludendo esse conductori concedendum id, quod de iure
5 conceditur locatori, idem probat *Boer. decis. 279. num. 9. & Roland. d. cons. 69. num. 23. cum plur. seqq. lib. 4. post Socin. cons. 120. num. 3. 4. 5. & 6. lib. 3.*
De ÆQVITATE tamen potest conductor huiusmodi à conductione recedere, etiam durante
6 tempore contractus, vt probat *Angel. in Summa verb. vsura num. 68. post Decium cons. 45. nu. 24. & Alber. in l. p. §. si pensio propè finem ff. de migrand.* idem concludit *Rolan. cons. 69. num. 23. cum. plur. seqq. lib. 4. & Caroc. d. tract. de loc. & conduct. tit. de vsur. q. 17. vers. contrarium;* sicuti enim pactum prædictum retrouendendi, est fauorabile venditori, & illo potest ad libitum re-
7 nunciare, vt post alios docet *Bellon. cons. 27. n. 10. 11.* quem sequitur *Canale. decis. 44. num. 96. part. p. & Gozad. in l. 2. q. 33. C. de pact. inter vendit. & emptor.* & tradit *Gratian. all. cap. 740. num. 22. & 31.* Ità eiusdem fauorem respicere locationem pacto adiectam dicendum est, & sic renuntiabile ad conductoris libitum.
Hoc idem tradit *Valasc. de iur. emphit. q. 22. nu. 6.* & probat *Gratian. cit. cap. 534. num. 48. lib. 3.* & ibi in Apendice *vers. nam ad hunc effectum circa medium, & all. cap. 740. num. 18. lib. 4.* post *Magon. decis. Lucensi 75. num. 6. & Pract. Papiens. in form. libelli,* quo agitur in ficti præstat *in verb. inuestitu. sub nu. 7. vers. secundus casus.*
Iusta enim, & rationabilis causa recedendi à loca-
8 tione semper sufficit, vt ab ea recedatur tàm per locatorem, quàm per conductorem *l. vnus boreorum 17. §. qui contra ff. locati,* & probat *Calder. cons. 5. tit. de locato per l. forma ff. de cens.* quem sequitur *Alciat. cons. 116. num. p. & cons.*

lis irritam factionem detegit, præmio, & honore afficitur; qui ex interuallo, impunè debet
17 abire *l. quisquis §. fin. C. ad leg. Iul. Maiest.* quam procedere in alijs criminibus maximè occultis tradit *Thes. cit. q. 57. lib. 3. num. 3.*

Penaq; etiam temperari solet in filio delinquente,
18 quem Pater obtulit Iudici *l. milites agrè §. desertorem ff. de re milit.* & post *Pinell. in rubr. C. de bonis mater. part. 2. num. 32.* tradit *Sen. Bell. cit. cap. 19. in fin.* idq; fauore Patris in filio accusato locum habet, vt de Leayora ab Audoside filio
19 accusato scribit Plutarchus, quē refert *Petr. Erodius lib. 1. Rer. Iudic. tit. de haret. cap. 6.* vbi cum inuidia præmeret Andocides, quod paucorum non copulari dominationi faueret, iussit sertium exhibere, vt de eo questio sumeretur, non obtemperauerat Timei correi consilio, ad legis
20 beneficium confugit, vt liberari satius esset, quàm inficiendo condemnari innocentem, se seipsum prodidit, & non falsum indicium luderetur quosdam è suis quoq; & Leayorum Patrem suum nominauit, qui correi pænas dederat excepto Leayora, ne Pater filio accusante damnaretur.

Præsertim verò conclusio hæc locum habet in filio desertore militi, per Patrem oblato Curiæ, quia non punitur capite, cuius delicti est propria pæna, sed mitius Iudicis arbitrio citra mortem. *lex. in l. milites agrum §. desertorem ff. de re milit.* & post alios tradit *Cabell. lib. 5. resol. crimin. casu 294. num. 409.*

SVMMARIA.

Locationis contractus dicitur vltro vtroque obligatorius num. 1.

Locator durante locatione non potest expellere conductorem num. 2.

Limitatur in pluribus casibus numer. 10. & 11. etiam si interuenisset iuramentum, & oblig. Camer. numer. 29.

Locator, & conductor sunt correlatiui num. 3.

Locator dicitur habere ius pinguius, quàm conductor, numer. 4.

Conductori concedi debet, quod locatori permittitur numer. 5.

Conductor potest ex honesta causa recedere à conductione, durante illius tempore num. 6. & 8.

Pactum retrouendendi, est fauorabile venditori numer. 7.

Causæ, ob quas conductor recedit postea à locatione sunt, tempus pestis, belli, malorum spirituum in domo, ruinæ, sterilitatis, & similium nu. 9.

Causæ, ob quas locator à locatione eicit conductorem sunt, mala versatio conductorie in re locata, non solui pensionem, si ex necessitate inspecta habitare habet propriam domum, ac si domus locata necessaria reparatione egeat. num. 10. & omnis alia iusta causa num. 11.

Pactum expressum, ne conductor possit retrotrahi à conditione, & propria habitatione Domini, obseruandum est num. 12.

Correlatiuorum respectus locum habet tantum in dispositione legali, nō autem conuentionali n. 13. neque de tempore ad tempus num. 14. neq; de re ad rem num. 15. neq; de persona ad personam num. 15.

Correlatiuorum alter renuntians locationi non censetur factu per alterum num. 16.

Conductor si renuntiat locationi, facta ea non censetur per locatorem num. 16. & 18.

Causa, ob quam potest renunciari locationi, debet superuenire post contractum num. 17. nec antea potuisse cogitari num. 18.

Sterilitas rei conducta superuenta sufficit, vt possit recedi à locatione, etiam durante tempore numer. 20. 22. & 23.

Pensio conductionis soluitur intuitu fructuum nu. 21.

Locationis contractus celebratus censetur sub ea conditione, si res manserit in eodem stato. num. 24.

In dubio contra Locatorem est pronunciandum nu. 25.

Conductor euectus ad dignitatem potest recedere à locatione num. 26. Idem dicitur de filio, si promotus fuisset num. 27. neq; potest renunciari huiusmodi prærogatiua num. 28.

Causa recedendi à locatione debet esse improuisa n. 29.

Conductor non soluens pensionem debito tempore expelli potest à locatione num. 30. etiam si deficeret in minimo num. 31.

Conductor prædij eiectus ob non solutam pensionem potest repetere expensas operarum, si fructus sunt maturi num. 32.

Conductor expelli non potest etiamsi pensionem non soluit, quando locator defficit ab eius parte nu. 33.

Conductor expulsus ob pensionem non solutam, non amittit beneficium redimendi, si illud durat numer. 34. neq; cadit à meliorationibus perpetuitatem concernentibus num. 35.

Conductor potest retinere rem conductam, donec sibi soluantur melioramenta num. 36. secus in Emphiteuta, & conductore ad longum tempus nu. 37.

Conductor ad longum tempus æquiparatur emphiteutæ num. 38.

Conductor ad longum tempus habet dominium vtile rei conducta, vti habet emphiteuta num. 39.

Conductor simplex non habet vtile dominium n. 40.

Vsura contrahitur sæpè in contractibus venditionis cum pacto redimendi, & successiua inuestitura numer. 41.

Vsura contrahitur si simul fit venditio, licet verè fit pignus num. 42. & 54.

Vsura commissa solutum pro interesse extinguit sorte in num. 43. & 44.

Simulatio contractus præsumptionibus probatur n. 45.

Instrumento publico regulariter standum est nu. 46.

Simulationis præsumptio in venditione cum pacto redimendi elicitur, quando emptor non vidit rem, quam emere fingit num. 47. 49.

Emptor habens animum emendi solet prius videre rem, quàm emere intendit, & certior redi de illius valore, ac fructo num. 48.

Venditor si perseuerat in possessione rei venditæ dicitur simulate vendidisse num. 50. & 53. & si res vendita remanere in venditoris estime num. 51.

Locatio facta incontinenti post venditionem rei arguit simula-

Pœna temperatur in filio delinquente à Patre oblato num. 18. & è contra num. 19.

Spontè delictum confitens, vel se deferens mitius punitur, & aliquando impunitus dimittitur.

CAP. CCC.

Egula est, quod qui in vno grauatur, in alio releuari debet *l.*
1 *eum, qui vbi glos. ff. de reg. iur. vbi Romanus, & Conn. numer. 4.*
Idcircò confitenti spontè delictū pœna minuitur, cum se grauare
dicatur, & Fiscum ab onere probationis delicti
2 releuet, vt notat *Angel. de malefic. in verb. deducta quarta num. 3.* & tradit *Additionator ad Clarum q. 82. in num. 9. Stat. sub num. 5. vers. stante Statuto lit. A. verb. spontè confitenti*, de quo *Caball. lib. 1. var. resol. casu 56. nu. 1. & 2.* vbi hanc materiam plenè examinat.

Spontè igitur confitens delictum mitius puniri de-
3 bet ex ÆQVITATE, vt concludit *Bart. in d. l. cum qui sub num. 2. vers. secundu particula num. 4. & 9.* Si verò primo loco negauit Reus, deinde fassus est, videtur non posse gaudere beneficio concesso spontè confitenti, vt probat *Bart.*
4 *l. c. num. 4.* & tenet ibi *Romanus num. 5.* ac scribit *Salicet in l. contra negantem num. 4. vers. ex prædictis C. ad l. Aquil.* quam sententiam sequitur *Canald. de Stud. num. 137. vers. Addo Statuto*, & esse hanc conclusionem approbandam a DD. attestatur *Socin. in l. non fatetur post num. 7. ff. de except.*

Contrariam tamen statuerunt pleriq; quos longa serie recenset *Caball. cit. casu 56. num. 5. cum seq.* præcipuè *ex Clar. in d. q. 82. in 9. Statuto vers. stante Statuto num. 9.* dicente hanc opinionem esse mitiorem, & sequendam, vt ibidem
5 tradit *Caball. in fin.*

Verum, vt veritatem amplectamur, parum proficeret competenti huiusmodi confessio post ne-
6 gationem factam, vt obseruatur in hoc Dominio Mediolani, vbi semper condemnari pœna ordinaria vidi illos reos confitentes spontè delicta, postquam ea negauerant, de quo infinita, & quotidiana exempla possent recenseri, quæ breuitatis gratia omittuntur; nisi forte statim, & in continenti post negationem fassus esset delictum, quia eo casu, ac si ab initio confessus fuisset, habetur, & impunè negasse videtur, vt
7 ex *Bald. in l. ea quæ vers. decimo quæritur C. de condic. indeb.* probat *Senator Bellon. lib. 1. de his, quæ in contin. fiunt cap. 63. numer. 4.* vbi multos refert.

Hoc vnum tamen obseruandum est, quod aut sine citatione spontè quis coram Iudice comparet, & delictum fatetur, & se defert; & tunc mitiori
8 pœna esse puniendum arbitratur *Farinac. q. 82. cap. 5. tit. de reo confesso*; quod etiam procederet, si captus incontinenti post negationem fassus esset, vt probat *Senat. Bell. lib. 2. de his, quæ in cont. fiunt. cap. 17. num. 5. ex Farinac. l. c. num. 177. cum seq.* vbi decisionem Senatus notat factā die 4. Decembris 1619. de duobus monetarijs, quorum alter captus fuerat, alter verò post Socij carcerationem, & antequam ille examinaretur, coram Iudice comparuit, delictumq; integrè narrauit, licet veritati nonnulla men-
9 dacia miscuisset; Censuit enim Senatus primum, qui fuerat detentus in pœnam ordinariam damnandum, idest mortis iuxtà traditionem *Menoch. de arbitr. casu 316. & Peguera decis. 260. num. 46. 85. & 86.* Alterum verò extraordinariæ remi perpetui damnandum; quia ob spontaneam dicti Rei confessionem legum seueritatem aliquo benignitatis, idest ÆQVITATIS tempe-
10 ramento leniendam duxit, vt inquit *I. C. in l. præcipiendum ff. de pœnis*, idest ÆQVVM esse.

Hanc sententiam comprobat *Thesaur. Iun. q. 57. num. 5. lib. 3.* post *Tiraquel. in tract. de pœnis temper. causa 30.* per quam conferunt notata in *titulo C. de his qui se defen. lib. 10.* Et quemadmodum is, qui se præparauerat ad delinquendum, & pœnitentia ductus non perfecit; sed abstinuit, nullam pœnam malæ cogitationis, &
11 deliberationis meretur *l. cogitationis ff. de pœnis glos. in l. qui ea mente ff. de furtis*, & tradit *Thesaur. decis. 647.* quem sequitur *Thesaur. Iun. qu. 57. sub num. 6. lib. 3.* vbi decisionem illius Senatus Pedem. refert, qui absoluit eum, qui suscepto mandato occidendi alium cum Socijs armatus in insidijs se posuerat, expectando aduentum illius, quem occidere statuerat, & ibi per plures dies moratus penituit, & se Iudici detulit, factumq; detexit, quem non solum dimittendum liberè, & cum præmio instabat illius aduo-
12 catus, iuxtà *tex. in l. quisquis §. fin. C. ad legem Iul. Maiest.* quem textum locum habere tantùm in crimine Lęsę Maiestatis, vt inuitentur coniurati ad crimen detegendum, & in delicto Si-
13 moniæ per *glos. in c. si quis Papa in fin. glos. magne distinct. 79. ac l. edictu ff. de iur. Fisci l. p. C. de his qui se defer. lib. 10.*

Probatio tamen aliqua requiritur vltra spontaneam correi confessionem ad hoc vt liberatio-
14 nem is obtineat, si Socium detexit; quia sinè probatione parum crederetur deferenti, vt dicitur in *Auth. nouo iure C. de pœnis Ind. qui mal. Ind.* & tenet *Bald. in consil. 353. lib.* & sequitur *Senat. Bello. cit. capit. 19. num. 7.* vbi exempla apud Ciceronem affert. de quibus *Petr. Erodius lib. 5. rerum. Iud. cap. 4.*

Qui D. Sen. Bell. exemplum etiam Augusti Imperatoris tradit, dum in Hispania insignem latronem perquiri iussisset, præmiumq; promisisset
15 illum adducenti; Latro ipse venit in conspectu Principis, qui illi ex ÆQVITATE quadam præmium, & impunitatem concessit, *Borell. de edict. Magistr. lib. 3. cap. 6.* subijciens Sen.
16 Bell. quod qui statim in ipsis veluti incunabu-

deuenerunt stipitē ad illum fluere debeant *arg.*
31 *l. quod satis C. de bonis, quæ liber. Aldou. conf.* 101.
num. 3. *&* 4. *Fab. Anna conf.* 112. *num.* 14. quos
sequitur *Marius Giurba ad Statut. Messina cap.*
21. *glos.* 1. *num.* 1. *& Peregrin. cit. decis.* 13. *sub*
num. 8. *vers. & dicebatur*, Hæreditas materna
magis debetur filiæ, quàm paterna, & frater-
32 na, vt probat *Pacian. conf.* 45. *sub num.* 9. *vers.*
ita etiam, eam adducens rationem, quod magis
33 est certa mater, quàm Pater *l. quia semper ff. de*
in ius vocan., & §. Nouissimè Instit. ad Senat. con-
sul. Orficianum.

Statutum enim corrigens Ius commune in casu ex-
presò non censetur corrigere in casu tacito,
idest non expresò, qui remanere dicitur in dis-
34 positione iuris communis *Alber. Mascard. de*
Statutorum interprat. conclus. 4. *num.* 52. *cum*
plur. seqq. Ciriac. controu. 293. *num.* 44. *& con-*
trouers. 387. *num.* 53. *&* 54.

Quàm conclusionem locum habere certum est,
non obstante alio *Statuto* 174. *lib.* 2. quo dispo-
nitur Statuta esse intelligenda ad litteram;
35 quia præterquod cum littera non exprimat
qualitatem transitus ad secunda vota, neq; ad
eum casum extendi illud valeat, animaduerti à
iure communi interpretationem recipere Sta-
36 tutum probat *Alciat. conf.* 19. *num.* 9. *lib.* 2. &
post *Costam in eius memoriali* concludit *Oldrad.*
tract. de rescrip. in Prælud. 16. *num.* 17. *cum seq.*
cum enim Pater non possit auferre lucrum do-
tale filijs, vt tradit *Thesaur. Iun. qq. famil.* 30.
num. 3. *lib.* 1. *per tex. in Auth. de nupt. §. si verò*
solum, & §. si autem in dotem, quod ex legis dis-
37 positione illis debetur *Brun. cit. art.* 8. *qu.* 15.
§. vers. Paul. de Castro.

Quia non obstante huiusmodi Statuto disponente,
vt Statuta intelligi debeant ad litteram, & sic
nullam interpretationem pati; nihilominus
non excludunt bonam, & rationabilem inter-
38 pretationem, vt docet *Bart. in l. omnes populi*
num. 65. *ff. de iust. & iur. Decius conf.* 64. *in fin.*
& post multo alios per eum relatos probat *Gra-*
tian. lib. 3. *discep. foren. cap.* 709. *num.* 8. Dotem
hanc maternam omnino deberi filiæ concludi
39 debet; quia eo casu restringendum esse Statu-
tum inquit *Brunus*, per quod dupliciter succedi-
tur; De iure communi scilicet in bonis à matre
prouenientibus; & ex forma Statuti in bonis
aliunde quæsitis, cum talis defunctus censeatur
habere patrimonia diuersa, sicuti miles *l.* 1. *&*
40 2. *ff. de testam. milit.* & tradit *Castrens. loc. cit.*
in fine.

Scribit idem *Brunus num.* 56. conclusionem ipsam
procedere fauore Sororis ea ratione; quod
Statutum recipit declarationem, & intellectum
à iure communi, atq; interpretandum venit, vt
minus lædat ius commune, quam fieri possit,
41 quo attento *d. num.* 57. probat, quod filia per
Statutum apertè exclusa in successione fratris,
admitti debet ad maternam successionem fratri
deuolutam; & post illius mortem ad Patrem
peruentam, si Pater obijt post quam transiuerit
ad secundas nuptias; conferunt tradita per
Alex. Trentacinq. lib. 3. *vari. resolut. tit. de ma-*
trim. resol. 3. *sub num.* 5. *vers. & sicut viro.*

Quæ conclusio impediri non potest per præten-
sum consensum filiorum, si Pater, vel mater
transiret ad secundas nuptias secundum tradi-
42 tionem *Menochij in conf.* 237. *num.* 10. *cum seqq.*
plur. quem sequitur *Costa cit. conf.* 48. *numer.* 8.
cum seq. & Peregr. all. decis. 13. *nu.* 10. *cum seq.*

Quandoquidem huiusmodi consensus debet esse
43 expressus, vel saltem tacitus, ex indubitatis
præsumptionibus resultans, & sequitur *Gratian.*
lib. 3. *discep. forens. cap.* 519. *à num.* 22. *vsq. ad*
num. 34. *& num.* 34. *ac Surd. decis.* 99. *num.* 12.

Neq; sufficit taciturnitas filiæ, quæ non est consi-
44 derabilis, vt inquit *Menoch. d. num.* 25. *&* 28.
cum seq. neq; quod non fuerit conquesta filia
de huiusmodi transitu ad secundas nuptias.

Præter quod obstaret reuerentia erga Patrem, de
45 qua idem *Menoch. sub numer.* 32. *vers. secundo*
quia, & agit Ciriac. controu. 137. *num.* 20. *lib.* 1.
& ita iudicatum fuisse per Senatum Cataloniæ
46 testatur *Fontanel. de pact. nupt. citata claus.* 5.
glos. 8. *part.* 11. *numer.* 36. *lib.* 2. Inquiens
ex filiorum taciturnitate non argui consen-
sum in re præterita, præsertim tam præiudiciali
47 post *Thesaur. Iun. qq. famil.* 30. *num.* 5. *lib.* 1.

Hæc verò proprietatis amissio in dicta muliere, &
viro transeuntibus ad secundas nuptias, non di-
48 citur pæna in eorum odium imposita, sed ad
fauorem filiorum indicta ratione passæ iniuriæ
à Parentibus binubis, vt scribit *Gabriel. conf.* 56.
num. 2. *com seq. lib.* 1. cum ÆQVITATI natu-
rali conueniat, ne bona laboribus primi viri, siuè
prioris vxoris parta cadant in vtilitatem Vitrici,
siuè Nouercæ, & eorum filiorum, sed reuer-
49 tantur liberis prioris matrimonij, vt inquit
Gratian. lib. 5. *discep. forens. cap.* 862. *num.* 25.

SVMMARIA.

Qui in vno grauatur, in alio releuari debet num. 1.
Delictum spontè confitenti pæna minui debet nu. 2.
Delictum confitens spontè mitius punitur num. 3.
Delictum prius negans, mox confitens, non gaudet beneficio mitioris pænæ numer. 4. 6. *Limitatur, si incontinenti factus est, secus, si ex interuallo n.* 7. *Contrarium verius num.* 5.
Delinquens, siuè spontè se deferens, sine citatione, & delictum fateatur, mitius punitur numer. 8. 10. *Exemplum num.* 20.
Decisio Senatus in ea materia num. 9.
Delinquendi sola cogitatio non importat pænam, si pænituit, qui delinquere cogitauerat num. 11. 12.
Delicta criminis Læsæ Maiestatis, & Simoniæ grauissima sunt, & excepta num. 13.
Spontanea delatio rei de delicto comisso non sufficit, nisi concurrat aliqua probatio num. 14.
Impunitas promissa ei, qui delictum patefaceret, competit ipsimet delinquenti num. 15.
Delictum qui statim spontè detegit, præmio, & honore afficitur, si ex interuallo impunitatem tantum consequitur n. 17.

Pæna

tra D.Caymum; sed quia in eadem causa alia se
13 offerebat quæstio: An Stat. Mediolani 288. lib.
1. excludens sororem a successione fratris exi-
stente ascendente, locum haberet etiam fauore
Patris, qui ad secundas transiuit nuptias; non
ab re esse existimaui, vt etiam ea examinetur in-
spectio, quæ sæpè in foro ocurrit,

Et quod Statuti dispositio locum habeat fauore
patris binubis, qui non obstante quod ad secun-
das nuptias transiuerit, excludit filias in succes-
14 sione fratris defuncti, probat, idem Io. Baptista à
S. Blasio in cit. cons. 146. præsertim num. 17. inter
cons. vlt. volunt. lib. 1. & post eum scribit Alciat.
cons. 22. num. 1. lib. 9. quos Bursat. alleg. cons.
12. Marta de success. legali par. 2. qu. 2. art. 2.
sub num. 7. Schenardus dicta cons. 8. num. 9. cum
seqq. vsq; ad finem, vbi modis multis dictam
opinionem comprobare nititur, & contrariam
tollere contendit, Peregrin. all. decis. 13. num.
19. quibus additur Gamma decis. 105. num. 1. &
2. & in fin. vers. His tamen non obstant.

Horum DD. præcipua ratio deducitur, vt Statu-
tũ aliquid operetur cõtra iuris cõmunis disposi-
tionẽ, ne alias inane illud redatur, vt scribunt
15 à S. Blasio, & Schenardus l. l. citatis.

Additq; Alciat, quod sicuti statutum mentionem
16 non facit de Patre transeunte ad secundas nup-
tias, & idcircò ad ius commune hoc reiciatur;
cum de iure communi non excludatur Pater à
successione filij, sed tantum mater per dictam
17 l. Fæmina §. 1. C. de secund. nupt. sequitur, quod
non priuetur Pater à filij successione per soro-
rem defuncti filij, etiam si ad secundas nuptias
transiuerit, subijciens num. 18. quod lex transi-
tum ad secunda vota magis abhorret in fæmi-
18 na; quam in viro, & ideò talem fæminam fu-
nestari, & ne illa transeat ad secunda vota, lex
19 ei indulget multa priuilegia l. 1. C. quarta Im-
per. inter pupill. vidu. & c. ex tempore de for.
compet. quod tamen in viro locum non habet,
per quam rationem hanc opinionem in hac
Modiolani Ciuitate tenendam esse concludit
20 Alciat. sub d. num. 9. vers. & ista ratio.

Magis communis nihilominus, & ÆQVIOR est
contraria sententia, vt scilicet per Statutum ex-
cludatur Pater à successione filij existentibus
21 Sororibus defuncti, quoad proprietatem, quan-
do ad secunda vota transiuit; quam conclusio-
nem admittit idem Alciat. in eodem cons. 27. in
fin. lib. 9. dicens, nec ego dubito, quin hæc sint
verissima in iure, licet numero DD. in aliam
partem transiuerim.

Hanc conclusionem approbat Francisc. Aretinus
cons. 77. col. 2. in fin. vers. veruntamen his non
obstantibus dicens per transitum Patris ad se-
cunda vota illum excludi a beneficio statuti, &
fieri locum Sorori in fratris successione Castren.
in Auth. Itaq; C. commun. de success. sub num. 2.
vers. non obstat, Brunus ad statu. stantib. Masc. ar.
8. q. 15. num. 55. vers. Paulus de Castro, & num.
37. Maluas. vecit. cons. 51. nu. 10. cum trib. seqq.
quæstionem ad partes disputando.

Quemadmodum sententiam ipsam sequitur Rimi-
nal. Iun cons. 286. num. 4. cum seq. Bertrand. in
repet. l. hac edictali num. 29. C. de secun. nupt. Ca-
still. de vsufruct. cap. 2. num. 14. part. 1. Carpan
ad ipsum Statut. 288. in fin. Costa cons. 48. num.
7. cum seq. loquens in casu Statuti Cremonæ
huic Mediolani similis, & Gratian. lib. 1. discep.
foren. cap. 142. lib. 1. & cap. 519. num. 43. cum
seq. lib. 3.

Et in puncto eiusdem Statuti probat Bimius cit.
cons. 287. num. 38. cum seq. & numer. 41. & 44.
cum seqq. plur. vbi reprobat Bursatum contra-
rium tenentem, rationemq; deducit, quare
22 l. Fæmina loquitur tantum de matre, non au-
tem de Patre; licet vterq; compræhendatur, &
23 sic declarat Bimius num. 3. Statutum 302. cum
seq. lib. 1. quo disponitur nullam mulierem suc-
cedere in hæreditate Agnati existentibus Agna-
tis, vt illud non habeat locum, quando Pater
24 ad secunda vota transiuit; inquiens statutorum
mentem fuisse, vt in hæreditate matris succeda-
tur secundum iuris communis dispositionem.

Non militante ratione in contrarium deducta, ne
25 scilicet Statutum reddatur elusorium; quando-
quidem satis est, quod Statutum ipsum opere-
tur contra iuris communis dispositionem ad
priuationem Sororis in fratris hæreditate pro
commodo Patris secundas nuptias euitantis, ad
quam de iure communi concurrebat Soror cum
26 Patre, iuxta tex. in Auth. defuncto C. ad Senat.
consul. Tertul. Absq; eo, quod etiam dicta hære-
ditate priuetur, quando Pater effectus est binu-
bus, de quo casu, siuè qualitate non loquitur
Statutum; & idcircò casum ipsum in iuris com-
27 munis dispositione reliquisse dicitur; aliter con-
tra iuris regulas iniquitas euidens resultaret,
28 vt perpendit in terminis Castrensis in d. Auth.
itaq; sub num. 2. vers. & his terminis, contentum
debet esse statutum; Roland. de lucro dotis qu. 86.
num. 6. Surd. cons. 164. numer. 29. & Costa cons.
48. num. 7. cum seq.

Præter quod duo spetialia hoc pacto admitteren-
tur in eodem subiecto, nempè, quod Pater ex-
cluderet filiam a successione fratris in materna
29 dote; item, quod huiusmodi exclusio locum
obtineret existente Patre binubo, quæ duo spe-
cialia omninò sunt euitanda l. 1. C. de dotis pro-
miss. & l. si quis rem §. 1. ff. de capt. & postlim.
reuer. Menoch. cons. 89. num. 22.

Et eo magis, quia cum huiusmodi Statum sit iuris
30 communis correctorium, strictè inter prætan-
dum venit, vt eo minus quo fieri possit ius com-
mune corrigatur l. si seruus C. de noxalib. l. praci-
pimus C. de appell. & probat Narta cons. 4. nu. 8.
& terminaliter tradit ante eum Castrens. in d.
Auth. Itaq. sub num. 2. vers. & his terminis Al-
ciat. cons. 55. num. 9. lib. 8. & in his terminis
proprijs scribit Io. de Garonibus in Auth. ex testa-
mento num. 43. C. de 2. nupt.

Præsertim quia materna dos, tanquam à matre
prouenienς, deuenire debet ad filiam supersti-
tem, mortuo Patre, cum bona, quæ ex certo
deuene-

Dispositio *l. Fæmina C. de secundis nuptijs*, qua mater priuatur successione filij morientis, fratribus relictis, si ad secunda vota conuolauit, locum habet etiam in viro binubo.

CAP. CCLXXXIX.

1 STatuerunt Imperatores *Gratianus, Valentinianus, & Theodosius in l. Fæmina C. de secund. nupt.* vt mulieres transeuntes ad secundas nuptias, etiam post annum luctus succedere nequeant proprijs filijs decedētibus superstitibus alijs liberis, quoad proprietatem, quas quocunq; alio ex primò matrimonio commodo consecuto, priuatas quoad proprietatem declararunt, prohibendo vlterius huiusmodi rerum lucratarum alienationem. Hinc hæsitarunt
2 scribentes; an huiusmodi dispositio de mulieribus loquens locum habeat etiam in viro binubo;
3 Quia cum correlatiua sint vir, & vxor, quippe duo connexa esse dicuntur, vt obseruat *Menoch. cons. 914. num. 12. & 13.* dispositum in vno locum etiam habeat in alio, iuxtà *tex. in Auth. de nuptijs §. si verò expectet, de quo Gaill. obseru. 98. num. 3. lib. 2* & probat *Menoch. cons. 136. num. 10. & cons. 1192. num. 21.*

Quod in hac legis prohibitione de feminis loquente non compræhendatur vir suadere satis videtur *tex. in Auth. de non elig. secundo nubentes*, per illa verba, *sicut enim Patres si ad secundas nuptias veniant non fraudamnt filiorum suorum successione, ne aliqua lex est tale aliquid dicens*, mox subijcit, *In hæreditate autem filiorum sine tergiuersatione veniant & Pater, & Mater secundum subiectas vtrique casui quæstiones*, & hanc sententiam defendit *Farbin. lib. 3. controu. iuris cap. 66.*

Præterea sicut lex loquitur tantum de matribus, ea extendenda non est ad Patres, de quibus lex
5 non loquitur; Præcipue cum sit pænalis, quæ extensionem non patitur, vt decidit Imperator
6 *in §. cum igitur in Auth. de non elig. secun. nubent.* Plures enim sunt differentiæ inter Patrem, &
7 Matrem, vt concludit *Alciat. cons. 22. num. 4. cum dub. seqq. lib. 9.* & argumentatur *glos. in Auth. quod mater C. de reuoc. donat.* & scribit *Ripa in l. fin. q. 26. C. eod.*

8 Hanc conclusionem sequitur *Io. Baptista à S. Blasio cons. 146. num. 16. & 17 inter consil. diuers. vlt. volumi. par. p. Marta tractat. de success. legali p. 2. q. 2. ar. 2. sub nu. 7. Schenard. cons. 8. numer. 9.* amplè *Peregrin. decis. 13. num. 9. & seq.* vbi ad contraria fundamenta respondere, & ea tollere nititur; quam opinionem etiam amplectitur *Ciriacus controuers. 138. lib. 1.*

Communior tamen, & ÆQVIOR videtur contraria sententia, nempè leges priuantes mulieres,
8 quæ transeunt ad secunda vota à successione filiorum, & aliorum lucrorum, locum etiam habere in marito, probat *glos. in eadem l. fæmina §. illud in verb. Possessione, vbi Saliret sub numer. 4. vers. Igitur dicendum*, vbi disputata ad partes quæstione, concludit glossæ traditionem esse veram, & communiter receptam.

Cui conclusioni confert *tex. in Auth. de nuptijs §. hinc nos, & in Auth.* & ex testamento, & *in l. generaliter C. de secund. nupt. atq; in §. quia in Auth. de non elige. secundo nubent.* pro qua facie *l. si quis seruum, vbi glos. C. de furt.* & quam ibidem sequitur *in l. Fæmine Bart. sub num. 2. vers. ista quæstio in fin. & ibi etiam Bald.*

Eandem comprobat *Castrens. in l. mater quæ num. 3. C. ad Tertul. Sorin. Sen. cons. 263. vers. circa serundum lib. 1.* vbi ità practicari in Ciuitate Senatum testatur, & rem fuisse decisam scribit, hoc sequitur *Caccialup. in repet. l. frater à fratre §. quæsitum sub num. 104. vers. secunda ratio ff. de condit. indeb. & Io. de Garonibus in repet. Auth. Ex testamento num. 52. C. de secund. nupt. Ripa in eodem §. illud num. p. eod. tit. Decius cons. 87. & cons. 230. in primo dubio.*

Quam sententiam communiorem esse testatur
9 *Gabriel. tit. de nupt. concl. 3. & 5.* vbi multos refert eandem conclusionem sequentes, prout illam amplectitur *Brun. ad Statu. interprat. ar. 8. qu. 15. num. 58. Riminal. Iun. cons. 224. num. 2. & 3. Roland. cons. 95. num. 8. & 10. cum seqq. plur. lib. 1. Crauet. cons. 37. num. 1. Malnas. cons. 51. num. 10. Decian. cons. 44. lib. 5. Thesaur. Iun. q. famil. 29. num. 12. lib. 1. Biminz cons. 287. nu. 39. cum seq. & cons. 385. nu. 1. & 2.* repro-
10 batis ijs, qui contrarium tenuerunt, & *Menoch. cons. 1479. num. 1. atq; Alba cons. 456. nu. 26.*

Et hanc eandem conclusionem communiter receptam esse fatetur idem *Peregrin. citat. decis. 13. num. 7. cum seq. & num. 9. Schenard. alleg. cons. 8. num. 4. cum seq. & Fachin. cit. cap. 64. vers. Nec ab hac sententia lib. 3.* quam æquè sequuntur *Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 89. num. 12. par. 2. Fontanel. de pactis nupt. claus. 5. glos. 8. par. 11. num. 3. cum seqq. lib. 2.*

Et ità decisum fuisse per Rotam testatur *Burat.*
11 *decis. 207. num. 11. & decis. 87. per totum, & Farinac. decis. 638. num. 1. & 3. par. 1.* in posthumis, & per Senatum Mantuanū scribit *Manent. decis. 158. lib. 2. & in Burdegalem Senatu Boer. decis. 192. num. 5. ac in foro Firizauensi Canalchin. decis. 1. num. 53. cum trib. seqq. par. 3.* In Senatu verò Catalan. scribit *Fontanel. decis. 58. num. 2. & in Rota Lucensi Antoni Monachus decis. 464. numer. 41. & decis. 25. & 75. per totum.*

His igitur motus auctoribus, rebus decisis, & ex iuridicis fundamētis in hoc etiam articulo iudi-
12 caui superiori anno 1651. fauore D. Solarij cōtra D.

tra D.

53 primeua iura; Afsignatio enim bonorum diferre videtur ab in solutum datione, quia illa solutionis causa facta dicitur; Hæc verò in solutum dationem respicit, vt expresſè probat *Serra decis. Aragon. 133. num. 4. & 5. lib. 2.* quem sequitur *Cancer. lib. 2. var. resol. cap. 6. num. 68. cum plurib. seqq. tit. de solut.* & potest eos comprobat *Hodierna ad d. decis. 266. n. 19. cum seq.* eam adducens rationem, quod datio in solutum cum cesſione importat dominij traslationem, quod non cadit in afsegnatione, quæ de sui na-
54 tura non importat Dominij translationem *text. in l. cum pater §. pater ff. de legat. 2. Costa de clausul. connent. claus. 4.*

Protestationem redimendi primæua iura in solutum datione, siuè receptione facta in casu euictionis valida esse ad conseruationem primeuo-
55 rum iurium tradunt DD. & præcipuè *Bars. in d. l. si quis aliam ff. de solut.* quem sequitur *Cepol. caut. 103.* & ita iudicasse Senatum Taurinen-
56 sem testatur *Thesaur. all. q. 88. num. 9. lib. 2. post Franch. decis. 12. num. 11. & decis. 50.* Hoc idem probat *Polid. Ripa singul. obserua. 286. nu. 6. cum seq.* & latius tradit *Fontanel. de pact. nuptial. cit. claus. 5. glos. 8. par. 14. num. 91. Fab. de Anna d. cons. 90. num. 8. Mastrill. decis. 40. Io. Franc. de Castill. decis. 5. num. 5. & Hodierna ad recitatam decis. 266. Surd. num. 12. in fin. & nu. 13. per glos. singularem in l. Libera C. de sent. & interlocut.*

Quia protestatio huiusmodi reseruat ius, vt quan-
57 do quis in venditione protestatus est se nolle teneri, nisi pro eius dato, & facto tantum, quia eo casu nō tenetur de euictione, quamuis teneatur ad prætij restitutionem re euicta, sed non ad id,
58 quod interest *l. emptorem §. fin. cum l. seq. ff. de act. empti, Ias. in l. stipulatio ista col. 4. ff. de verb. obligat. & Albertus Brunus cons. 96. in causa*, si tamen conuentū fuit, vt non teneatur venditor neq; ad pretij restitutionem, pactum
59 seruari debere tradit *Rebuff. tract. de delat. ar. 5. glos. vnica num. 50. tom. 3.* quamuis *Thesaur. Iun. q. 77. num. 6. & 7. lib. 1. ex Bald. in l. non dubitatur C. de euict.* dicat hanc opinionem non
60 esse in iudicando sequendam, vti nimis durā, & contra ÆQVITATEM, & idcircò fore omnino reiiciendam pro quo est *tex. in l. emptorem, & in §. fin. ff. de act. empti*, & ita iudicasse illum
61 Senatum testatur, quem sequitur *Fontanel. cit. claus. 5. glos. 8. part. 14. sub num. 95. de pactis nuptialibus.*

S V M M A R I A.

Mulier transeundo ad secundas nuptias probibetur succedere filijs decedentibus absquè liberis num. 1.

Vir, & vxor, non solùm duo correlatiua, sed connexa dicantur num. 2.

In correlatiuis, & connexis dispositum in vno locum habere in alio n. 3. Limitatur inter virum, & vxorem num. 7.

Lex Feminæ C. de secund. nupt. *locum non habet in viro num. 4. 5. 7. 17. Contrarium verius numer. 8. 9. & 10. Decisio Rotæ nu. 11. Auctoris inditium numer. 12.*

Lex pænalis non potest extendi num. 6.

Statutum excludens Sororem à successione fratris existente ascendente locum etiam habet, si Pater, vel ascendens sit binubus num. 13. & 14. ratio, vt statutum aliquid operetur num. 15. & 20. Contrarium verius num. 21. 22. 23. 24. 25. 27.

Trāsitum ad secunda vota magis aborret lex in femina, quàm in viro num. 18.

Mulieri ne transeat ad secunda vota lex concedit multa priuilegia num. 19.

Soror concurrit cum Patre in fratris successione iure communi inspecto num. 26.

Iniquitas ne resultet, agendū est in interpratatione statutorum num. 28.

Duo specialia non sunt admittenda in eodem subiecto numer. 29.

Statutum iuris communis correctoriū, strictè est interpratandum num. 30.

Bona, quæ ex certo deuenerunt stipite, ad illum fluere debent num. 31.

Hæreditas materna magis debetur filijs, quàm paterna, & fraterna num. 32.

Mater magis certa est, quam Pater num. 33.

Statutum corrigens ius commune in casu expresso, non censetur corrigere in casu non expressò num. 34.

Statutum disponens, vt ad litteram intelligantur statuta non impedit, quin interpratationem iuridicam suscipiat num. 35. 36. & 38.

Pater non potest auferre lucrum dotale filijs num. 37.

Statuti dispositio de successione loquens, locum non habet si duplici ex legis promisione succeditur numer. 39. & 40.

Statutum interpratari debet, vt minus lædat iuri communi, quàm fieri possit num. 41.

Consensus filiorum, vt Pater, vel Mater transeant ad secundas nuptias esse debet expressus, & patens, vt à pœna priuationis successionis excusetur numer. 42. 43. 44.

Reuerentia paterna impedit verum consensum filij in actibus à Patre factis num. 45.

Decisio Senatus Cataloniæ in ea materia num. 46.

Taciturnitas filiorum non arguit consensum ad hoc, vt Pater, vel mater transiret ad secunda vota n. 47.

Pœna non dicitur priuatio patris, siuè matris à successione filij ob transitum ad secunda vota, ad eorum odium imposita, sed ad fauorem filiorum inducta n. 48.

Bona laboribus primi viri, aut prioris vxoris parta cedere debent ad vtilitatem filiorum prioris matrimonij non vitrici, & eius filiorum num. 49.

Dispositio

locum habet prior sententia *l. item libenter ff.*
quib. mod. pign. vel hypot. solu. cum per nouatio-
nem recedatur à primeua obligatione, & cre-
37 ditori competit tantum actio exempto iuxta
doctrinam *Bart. in cit. l. eleganter ff. de pignor.*
act. & l. si quis aliam ff. de solut. & latè exami-
nat *Fontan. alleg. claus. 5. glos. 8. par. 14. numer.*
85. de pact. nupt. Castil. decis. 5. num. 1. Fab. de
Anna cons. 35. num. 10. & cons. 90. nu. 5. Vini.
decis. 256. num. 7. Marta all. voto 144. Mastril.
decis. 120. & in terminis terminantibus *Thesaur.*
Iun. cit. qu. foren. 88. num. 13. lib. 2. Regens Ca-
pic. Galet. lib. 1. contron. cap. 32. num. 1. cum
plur. seqq. vsq. ad num. 8. Merlin. lib. 1. contron.
cap. 27. Surdus cons. 145. num. 20. & post eos
38. *Hodierna ad cit. decis. 266. num. 6. Surdi* cuius
nouationis intuitu bis respondi superioribus an-
nis pro Patre, & filio de Iulijs contra R. de In-
nocentijs: eo enim casu mutuum, quod erat cum
anteriori hypoteca fuerat extinctum, & illud
conuersum in capitale annui census, super qua-
dam proprietate constituti, & venditi, Idcircò
extincta causa mutui, creditor ille posterior pre-
ferendus erat creditori census posteriorem cau-
sam habenti, qui ius suum ex priori, & anti-
quiori contractu mutui iam extincti deducere
nequibat, & sic ius antiquius penitus extinctum
reuiuiscere nequiuit.

Quæ nouatio euidentissima detegitur, si contra-
39 ctus simul stare nequeat; vt simul stare non
posse notum erat contractum mutui, & contra-
ctum census, quia vnus contractus aduersatur
alteri *tex. in l. Valerianus ff. de Prætor stipul. &*
in omnes ff. de nouat. ac notatur in *§. præterea*
Institut. quib. mod. tollat. obligat. Surd. d. cons.
145. num. 24. cum seqq. plur. post Albam cons. 68.
l. in fin. Gabriel. comm. opin. lib. 3. tit. de nouat.
concl. 1. num. 37. & Cagnol. in l. Singularia in
Lectur num. 44. ff. si certum petatur.

Non facta vero nouatione, tunc locum habet alte-
ra conclusio, vt scilicet actio extincta reuiuis-
40 cat per euictionē sequuta; eo enim casu suspensa
potius dicitur prior hypoteca, siuè actio, quam
41 extincta *tex. in l. deferre §. Papinianus cum tribus*
seq. ff. de iur. Fisci, & in l. rescriptum in fin. ff.
de distrac. pign. ac d. l. si quis aliam ff. de solut. vt
42 copiosè scribit *Thesaur. Iun. all. qu. famil. 88. n.*
2. lib. 2. Vbi ita fuisse decisum per illum Senatum
testatur.

Euicta autem re in solutum data, cum reuocabi-
liter eam manserit pænes creditorem reuiuisce-
43 re primeuam actionem, quæ quodammodo
dormiebat dicendum, dum erat pænes credito-
rem; & ex ea agere posse creditorem contra
ipsum debitorem, & eius bona, ac si nunquam
sibi data fuissent bona in solutum; quia, vt inquit
tex. in d. l. si prædium C. de euict. Causa pignoris
non est mutata per dationem in solutum, vt
44 probat post alios *Thesaur. cit. q. 88. num. 5. &*
8. qui *num. 6.* inquit, quod vbicunq; res, vel
bona in solutum data euincatur, perindè est, ac
45 si non esset solutum *l. qui concubinam §. si hæres*
ff. de legat. 3. Alba. cons. 2. numer. 12. Afin. de
execut. §. 7. cap. 227. & amplè probat *Gratian.*
lib. 5. discep. forens. cap. 950. num. 17. & Regens
Merlin. cap. 27. Galeota lib. 2. cap. 32. numer. 1.
cum plurib. seq.

Et ità iudicaui mense Aprilis 1652. Iudex Præto-
46 rius existens fauore D. Physici Solarij contra
D. Corradum Caimum; ea præcipuè ratione,
quod bona in solutum data Riucium eius filia-
bus pro maternis dotibus anterioribus D.
Caimo, quæ deinde fuerant euicta vitio litigio-
si erant affecta tempore assignationis, quo at-
47 tento, assignatio nulliter facta dicitur *l. vltim.*
C. de litigiosis, ac disponit *Statutum Mediolan.*
68. & 162. lib. 1. & quod Nouatio non cadit in
materia dotis restituendæ, vt latissimè dictum
48 fuit supra in *cap. 109. num. 45. cum seqq. plur.*
ità vt dotis fauore in casu euictionis bonorum
in solutum datis competant primæua iura cum
hypoteca *cit. l. qui res suas 98. & ibi Bart. & cæte-*
ri ff. de solut. & tradit *Bald. nouel. de dote par. 8.*
qu. 18. cum seq. Alba cons. 367. num. 5. & amplè
probat *Fontanel. de pact. nuptial. claus. 5. glos. 8.*
par. 14. num. 89. cum seq.

Ex speciali enim priuilegio dotalis crediti in casu
euictionis habetur, ac si partes expressè sibi re-
49 seruassent primæua iura, vt inquit *Boerius de-*
cis. 337 sub num. 2. & sequitur *Barbosa in l. æsti-*
matis num. 2. & 11. ff. solut. matrim. conferunt
etiam tradita per *Castren. in l. menia 5. sub nu. 4.*
ff. solut. matrim. Francb. decis. 108. sub numer. 3.
quod priuilegium deducitur ex *l. Iure succursum*
§. fin. ff. eod.

Motus etiam fui, quia bona assignata pro dotali
credito, realiter tradita non fuerunt filiabus,
50 sed verbalis tantum fuit assignatio, quo casu
non remanserunt extincta primeua iura, vt in-
quit *Surd. alleg. cons. 145. num. 47. & decis. 266.*
sub num. 6. vers. non obstat, & probat *Ciriacus*
contron. 337. numer. 20. & antè eos in terminis
scripsit *Crossus. cons. 44. num. 1. cum seq. lib. 1.*
post *Ruin. cons. 48. numer. 6. lib. 5. & cons. 157.*
num. 4. lib. 4. Non releuante clausula *constituti*
in d. assignatione apposita; quandoquidem cum
assignatio facta in tanta bonorum parte pro in-
diuiso talis fundi, non expressis confinibus, &
numero perticatus, & consequenter constitu-
51 tum fuerit generale, non particulare nullo
modo importat realem rei traditionem, & pos-
52 sessionem iuxta dispositionem *Statut. 462. lib. 1.*
Ad rem *Ciriac. memor. contron. 337. numer. 27.*
ratione incertitudinis rei, vt probat *Gratian. cit.*
cap. 519. num. 72. & cap. 694. num. 12. lib. 4.
post Menocb. remed. 9. recuper. nu. 221. cum seq.

Præterea, eo minus obstat in contrarium deducta
ratione in solutum dationis, eo quia in casu præ-
dicto, non fuit facta in solutum datio pro ma-
terna dote dictis filiabus; Sed tantum simplici-
ter fuit assignata tanta pars prædij, quantum
capiebat summa dotis maternæ; Quo casu ces-
sare videbatur ratio à DD. considerata, quod
euictis bonis in solutum datis, non competant

53 primeua

solum §. morte ff. de non. oper. nunciat. & tradit
Menoch. cons. 1. num. 306. cons. 28. num. 3. cons.
374. num. 59. cons. 375. num. 28. & cons. 811.
num. 74. Nouatio enim comissa semper dicitur,
quando non obstante protestatione in contra-
15 rium facta, secundus contractus, repugnat
primo; Vt si Dominus post protestatam cadu-
citatem contra Emphyteutã, vel conductorem
ob non solutam pensionem facta protestatio-
ne non nouandi, siuè recedendi a caducitate
pensionem actu recepit; Cum stare non possit,
quod quis habeatur pro conductore, & pro non
16 conductore Clarus in §. Emphyteusis q. 10. in
princ. Surd. decis. 317. num. 24. cum plur. seqq. &
in tract. de aliment. tit. 9. qu. 26. in fin. Gratian.
discep. foren. lib. 3. cap. 515. sub num. 7. cum seq.
& terminaliter decidit Marius Muta decis. 33.
num. 24. ac probat Martius Medices decis. 67. n.
15. quos citauimus supr. in cap. 109. num. 4. cum
seq. lib. 2. Tùm quia contractus huiusmodi
ipso iure nullus minimè redditur, vt reuiuiscant
17 primeua iura, sed parit tantum modo actionem
de dolo contra debitorem, qui proprietatem
alijs obligatam in solutum dedit l. sub prætextu
lap. C. de transact. & l. dolo C. de inutilib. stipul.
ac probat Marta l. c. num. 5.
Quam conclusionem procedere affirmat Mart. cit.
18 num. 5. etiamsi in solutum datio dolosa ab initio
fuisset; quia liberatus adhuc diceretur debitor,
à quo facta fuit in solutum datio (quod magis
19 est) Quamuis ratione doli posset exindè conue-
niri per Bal. in l. si cum dotem §. si mulier ff. solut.
matri, & probat Ias. in l. singularia num. 44. &
ibi Caguol. num. 191. ff. si cert. petatur. & tradit
Stracha de mercat. tit. de decoct. par. 5. num. 4.
Et satis dicitur habuisse effectum in solutum datio,
dum induxit liberationem, & habuit vicem sa-
20 tisfactionis, idest iuris effectum, licet non ha-
buerit facti effectum. Quoniam quando factum
est aliquid validè, & legitimè, non potest à fu-
21 turo euentu retrotrahi c. factum legitimè de reg.
iur. lib. 6. Natta cons. 496. num. 17. & scribit
Marta voto. 144. num. 7. & terminaliter tradit
Surd. cons. 145. sub num. 31. vers. Id vero.
Sufficit namq; vt primæua actio sit extincta, vt ea
vlterius exerceri valeat contra alios creditores
postremo contractui anteriores, aliter implica-
22 ret contradictionem, vt perpendit Alber. in l.
Libera quadam Theodora C. de senten. & interl.
Iud. Vt scilicet actio primæua extincta sit, &
quod iterum possit exerceri, vt subijcit Marta
cit. voto. 144. num. 8.
Hanc sententiam in indiuiduo comprobat Costa
tract. de retrotract. cap. 8. casu num. 27. num. 10.
cum plurib. seq. concludendo, quod quando pro-
prietas data in solutum vinceretur, non retro-
trahitur actio ad principium, neq; agere potest
23 creditor primeuis iuribus, neq; veteres hypote-
cæ suscitantur ob nouationem indè resultan-
tem, siuè ea facta sit à parte, siuè à Iudice, cum
24 factum Iudicis dicatur factum partis Fabe. de
Anna cons. 35. num. 10. Surd. cit. cons. 145. nu.
34. Qui Anna subijcit, quod eo casu à contra-
ctu priore est recessum per dationem insolu-
tum, quæ similis est emptioni, & perinde est,
25 ac si debitor soluisset creditori, debitum, & po-
stea creditor restituisset eidem debitori pecu-
niam pro prætio rei pignoratæ, & insolutum
datæ, vt dictum fuit; quo casu iam principale
debitum esset extinctum mediante solutione
26 prædicta; extincto verò principali contractu
extincta etiam dicitur hypoteca Castrens. in l. si
quis aliam num. 3. in fine ff. de solut. idcircò re
euicta non est redeundum ad primeuam actio-
nem, à qua fuit recessum, vt expressè notat Ful-
27 gos in d. l. eleganter sub num. 5. vers. in eadem
glos. & num. 6. ff. de pignor. act. latissimè Surd.
decis. 266. per totum Fontanel. de pact. nuptial.
claus. 5. glos. 8. par. 14. num. 85. cum seq.
Contraria sententia ÆQVITATI magis adheret,
vt scilicet euicta proprietate in solutum tradita
28 agere possit creditor primæuis iuribus, & sic
ÆQVITATE suadente actionem extinctã reui-
uiscere disponit tex. in l. ex Sextante §. latinus
largius ff. de except. rei iud. & in l. rescriptum in
fin. ff. de distract. pign. & in terminis probat
Afflict. decis. 16. sub num 3. vers. Adhoc respon-
debatur. & num. seq. Vbicunq; enim res in solu-
29 tum data vinceretur perinde est, ac si solutum
non esset ad tex. in l. qui concubinam §. si hæres
ff. de leg. 3.
Hanc sententiam tuetur Faber in suo C. lib. 8. tit.
29. defin. 49. & titul. 3. defin. 20. & ita decisum
30 fuisse per Senatum Taurinensem testatur The-
saur. Iun. lib. 2. qq. foren. 88. num. 2. quos sequi-
tur Hodierna ad Surd. decis. 266. num. 2. vers. ta-
31 men videtur, Ea præsertim ratione motus, quod
vbicunq; res in solutum data euincatur perin-
de est, ac si solutum non esset tex. in l. qui concu-
binam §. si hæres ff. de legat. 3.
Actus etenim etiam validus dicitur nullus, si non
32 habuit effectum, vt tradit Ias. in l. fin. ff. de offic.
assess. Gratian. lib. 1. discept. foren. cap. 36. num.
55. Aldou. cons. 51. num. 30. Marta in repet. rubr.
ff. solut. matr. q. 2. num. 5. quos sequitur Hodier.
ad cit. decis. num. 3.
Hinc dicitur, quod emens domum, quam prius
33 conduxerat, non censetur recedere à locatio-
ne, si emptio fuerit nulla Surd. decis. 266. vbi
Hodierna num. 5. & ad decis. 51. post Costam de
facti scient. vel ignor. centu. 2. distinct. 89. nu. 10.
Euicta verò re in solutum data, seù tradita perin-
34 de est, ac si solutum non esset, vt dictum est,
quo casu posterior creditor cum iactura prioris
creditoris locupletior fieri non debet vulg. l. nam
hoc natura ff. de condit. indeb. & probat Io. Andr.
Georgius alleg. 34. nu. 8. in fin. & scribit Menoch.
cons. 27. num. 36.
Vt autem hæ contrariæ conclusiones ad concor-
35 diam reducantur, præter ÆQVITATIS ratio-
nem illud obseruandum est, quod ÆQVITA-
TE resistente nouatio cõmissa fuit, tunc sinè du-
bio extincta dicitur omnino prior hypoteca
36 per dationem rei in solutum, & consequenter

Locupletior quis fieri non debet cum iactura alterius numer. 35.

Nouatione mediante receditur à primeua obligatione num. 37. Auctoris iuditium num. 38.

Nouatio ne facta sustineantur priora iura, quasi in suspense retenta fuerint non extincta euictione nu. 41. 43.

Decisio Senatus Pedamontani in ea materia. n. 42. Auctoris iuditium in ea re. n. 46.

Datio in solutum facta de re litigiosa nulla dicitur. nu. 47.

Dotale creditum non subiacet periculo nouationis, nu. 48. & 49.

Euictionis causa non dicitur mutata per dationem in solutum. n. 44.

Assignatio bonorum creditori facta verbaliter non releuat. n. 50.

Constituti clausula non releuat, si facta fuit assignatio de parte feudi, non expressis confessionibus. n. 51. & sic ratione incertitudinis rei.

Incertitudo rei impedit translationem possessionis. nu. 52.

Assignatio bonorum facta creditori differt ab insolutum datione. n. 53.

Datio in solutum cum cessione importat dominij translationem. n. 54.

Protestatio retinendi primeua iura facta in datione insolutum valdè iuuat. n. 55.

Decisio Senatus Pedemontani in ea re. n. 56.

Protestatio retinendi primeua iura in casu euictionis reseruat ius n. 57. Idem si protestatur se molestari de euictione num. 58.

Pactum, quod Creditor non teneatur de euictione, neq; ad pretij restitutionem, valet n. 59.

Contrarium tradit Thesaur. Iun. *n. 60., & velior.*

Decisio Senatus Pedemontani in ea re. n. 61.

Actio semel extincta, licet regulariter reuiuiscere non posit; in aliquibus tamen casibus, vt potè euictionis reuiuiscere eam dicendum est.

CAP. CCLXXXVIII.

NON minus ardua, & dubia, quàm quotidiana, ac frequentissima est quæstio, an hypoteca creditoris sit extincta per dationem in solutum rei, quæ deinde euicta fuit; & eam extinctam esse; nec vlterius reuiuiscere, suadet
1 *Tex. in l. item liberatur* §. *qui paratus ff. quib. modis pign. vel hypot. sol. & in l. eleganter. ff. de pignor act.* solutione enim facta pignus liberatur,
2 vt habetur *in l. legib.* & tollitur omnis obligatio, etiamsi soluatur aliud pro alio creditore consentiente *l. 1.* §. *an potest ff. de const. pecun. DD. in l. 2.* §. *mutui datio ff. si certum petatur.*

Hanc sententiam, quod actio semel extincta per solutionem, vel alio modo, nunquam reuiuiscat,
3 disponit *tex. in l. eius qui* §. *fin. ff. de iur. Fisci,* quem sequitur *glos. in l. si eum qui* §. *fin. ff. de furt.* & tradit *Tiraquel. in l. si vnquam vers. susceperit liber. sub num. 59. in fin.*

Etiam si deinde euicta fuerit res in solutum data, & tunc creditor factus sit dominus rei reuocabiliter, quia impedimentum superuentum non est sufficiens causa redeundi ad priorem actio-
4 nem, idest ad primeua iura, quæ contrahentes ab initio extinguere voluerunt, vt explicat *Tiraquel. loc. relat. num. 8. ad rem Surd. decis. 113. num. 2. & Franch. decis. 50. num. 2. cum seq.* post *Afflic. decis. 335. num. 18.*

Primeua namq; actio mutui, siuè alterius crediti, extincta penitus est per receptionem fundi, vel
5 domus in solutum, quia à priore contractu recessum est per nouum contractum, vt declarat *Bart. in d. l. eleganter num. 1. vers. sed contra hoc ff. de pignor. act. vbi Bald. col. p. vers. sed responde, & Castrens. sub nu. 6. vers. & ergo alia ratio.*
6 dicens, quod perinde est, ac si debitor soluisset creditori debitum, & postea creditor restituisset eidem pecuniam pro prætio nominis in solu-
7 tum accepti; & sic primum debitum ex causa mutui conuersum in causam secundam, quo casu penitus extinctum mutuum censetur, idem *Castren. in l. si quis alium num. 3. in fin. ff. de solutio*, quem sequitur *Marant.* in proprijs terminis loquens *voto 144. num. 4.*

Et eo casu nouatum fuisse indubitatum est, vt pro-
8 bat *Surd. cons. 145. num. 21. & num. 23,* post adit. ad *Alex. in l. singularia num. 27. super vers. liberatus ff. si cert. petatur*, ac in indiuiduo scribit *Fachin. lib. 3. controuer. iuris cap. 92. vers. fundamentum est*, Vbi diuersis rationibus concludit, quod conueniens, vt loco decem mutuatorum debitor promittat viginti, vel simile, aut assignet fundum in solutum, facta dicitur no-
9 uatio, & prior hypoteca resoluta dicitur; alias repugnantia induceretur, subijcitq; *idem Auctor* idem procedere, si centum, quæ ex causa depositi debebantur, conueniatur, vt causa
10 mutui debeantur; Quia tunc dicitur mutuum, & primum creditum ex causa depositi penitus extinctum.

Data verò nouatione, quæ vim solutionis habet, indubitati iuris est omnem priorem obligatio-
11 nem extinctam dici, vt post *Ias.* & alios per eum relatos probat *Bimius cons. 78. num. 2.* cum ex secundo contractu, non autem ex primo iam
12 extincto, agi debeat; concludit idem *Bimius cons. 195. num. 4. & cons. 335. num. 24.*

Quod procedere certum est, etiam si facta fuisset
13 protestatio per Creditorem non nouandi, & consequenter retinendi primeua iura; etiamsi facto debitoris ab anterioribus creditoribus euicta fuisset proprietas in solutum data; tùm quia dicitur protestatio contra factum, quæ nihil importat, neq; protestatum releuat *tex. in*
14 *c. gratum de appell.* vbi scribentes, & *in l. non solum*

Farinac. cit. quaest. 103. numer. 304.
Deniq, occidens mulierem bannita praegnantem, paena dignus est, cum impunè illam non
37 potuerit interficere, vt concludit *Io. de Anania in c. intelleximus num. 7. de illis qui filios occid. Marsil. in l. 2. num. 13. ff. de quaest. & in pract. crimin. §. nunc videndum num. 50. Placa in cit. cap. 36. nu. 22.* cum faetus innocens perire non
38 debeat *l. Imperator ff. de stat. homin. & l. praegnantis ff. de quaestit.* & si enim mater peccauerit, & morte digna sit; non tamen filius, quem in vtero gerebat, debuit ferre matris iniquita-
39 tem *l. si quis in suo §. legis C. de inoff. testam. Farinac. cit. q. 103. num. 63.*
Quae conclusio locum habet, etiamsi mulier dum in carcere erat, reddita fuisset praegnans, atq;
40 etiamsi partus esset adulterinus *Farinac. l. c. nu. 70.* Ratio est, quia nullum est vitium, quod partui adscribatur; & etiamsi praegnans esset quindecim, vel viginti dierum tantum, vt inquit
41 *Alex. ad Bart. in l. praegnantis ff. de quaestion.* & sequitur *Farinac. cit. q. 103. num. 60.* Quamuis, nisi lapsis quadraginta diebus verè cognosci
42 possit, an mulier sit grauida, necne *Menoch. d. q. 90. num. 55.* & difusius explicat *in casu 357. num. 3. cum plur. seqq. praesertim num. 7.*
Paena tamen locum habet tantum, quando occidens mulierem sciebat illam esse praegnantem;
43 vel quia ex magnitudine ventris manifestè de hoc apparebat; vel verisimiliter de hac praegnantia cogitare potuisset, vt post *Nellum in tract. de bannitis in 2. par. secundi temporis q. 45. vers. puto tamen,* probat *Farin. all. q. 103. num. 71. & 72. Baiard. ad Clar. in d. §. homicidium nu. 224.* Quam conclusionem declarat *Nellus d. q.*
44 *45. vers. primo casu,* locum tantum habere, si praemeditatè mulierem praegnantem bannitam occidit, secus si fortuito eam obuians ex calore iracundiae occiderit; praesertim, si
45 occidenti spectabat vindicta ex delicto, ob quod fuit bannita mulier, vt subijcit *Nellus,* quamuis hoc admittere non videatur *Farinac. num. 73.*
Patrem verò licet bannitum occidere prohibetur
46 filius impunè, vt probat *Aug. in l. si adulterium cum incestu §. liberto ff. de adult. & in Auth. de incert. nupt. in princip. Decius in c. quae in Ecclesiarum num. 60. cum seq. de constit. Nellus de bannitis in 2. par. 2. temp. num. 10.* quos sequitur *Farin. all. q. 103. nu. 275.* vbi infinitos refert, praesertim *Clar. in d. §. homicidium vers. sed hic quaero num. 49. & Menoch. de arbitr. q. 90. nu. 46. cum seqq. Franch. decis. 276. num. 7. cum seq.*
Quam sententiam limitat *Farin. num. 277. cum seq.*
47 si Pater esset hostis patriae, & veniret contra eam, vel esset bannitus pro crimine Laesae Maiestatis ex *Bertaz. cons. 58. num. 7. cum seq. & Menoch. in addit. ad casum 356. num. 44. cum seq. de Arbitrar.* qui *Farinac. num. 282.* scribit non
48 licere vxori occidere maritum bannitum, praesertim ex *Franc. all. decis. 276.* quidquid in contrarium voluerit *Bertaz. d. cons. 58. numer. 7. cum plur. seqq.*

Et vbi bannitus capitur mediante pulsatione campanae à maleo, sic iubente Statuto; vel Princi-
50 pis proclamato; tunc non deberi praemium capienti, siuè occidenti firmat *Farinac. cit. q. 103. num. 358. & Bert. in l. tertia §. verum ff. ad Sillan. & Nello de bannitis in d. 2. par. 2. temporis q. 23.* Ea ratione, quod non spontè, sed necessitate Statuti, vel proclamatis sic mandantis id
51 agat, vt subijcit ibidem *Farinac.* Caeterum bannitus condemnatus cum bonorum confiscatione censetur etiam pensione, quam obtinuerat à Summo Pontifice, priuatus *tex. in c. 1. de homicid.* & scribit *Felicia. Alleg. 117. num. 6. part. 2.*

SVMMARIA.

Hypoteca extinguitur per dationem bonorum in solutum num. 1. & num. 5.
Contrarium si res euicta fuerit num. 28.
Solutione facta extinguitur pignus num. 2.
Extincta semel actio amplius non reuiuiscit numer. 3. 26. & 27.
Contrarium num. 28. 29. decis. Senatus Taurin. num. 30. & 31.
Superueniens impedimentum non sufficit, vt redeatur ad priorem actionem num. 4.
Nouatio fit per nouum contractum numer. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.
Nouatio vim solutionis habet, & extinguit priora iura, atq, hypotecam num. 11. 36. 37.
Protestatio non nouandi non releuat protestantem, quando re ipsa nouauit nu. 13. quia dicitur protestatio contraria facto num. 14.
Nouatio facta dicitur, quando secundus contractus repugnat priori num. 15.
Contrarietas resultat, dum quis conductor, & non conductor, esse, vel non esse vult. num. 16. 39.
Debitor, qui proprietatem alijs obligatam pro libera tradit, tenetur actione de dolo num. 17. 19.
Debitor liberatur per dationem in solutum, etiam dolosam, licet teneatur actione de dolo num. 18.
Datio in solutum effectum habuisse dicitur inducendo liberationem, licet non perseuerauerit effectus numer. 20.
Factum legitimè à futuro euentu non retrotrahitur numer. 21.
Actio primeua semel extincta vlterius exerceri non potest num. 22. 23.
Contrarium procedit, si facta non fuit nouatio numer. 40. 41. 43.
Iudicis factum dicitur factum partis num. 24.
Datio in solutum similis est emptioni num. 25.
Contractu principali extincto extincta etiam dicitur hypoteca num. 26.
Euicta re in solutum accepta non redit creditor ad priora iura num. 27.
Euicta re in solutum data perinde est, ac si non fuisset solutum creditori num. 31. 34. 45.
Actus validus, si non habuit effectum, dicitur nullus numer. 32.
Conductor non censetur recedere à locatione, etiam si rem conductam emat num. 33.

adhuc in officio Panigarolarum, in quo omnes
condemnati describuntur, non fuerat deletus,
27 ordinauit Curia Prætoria mense Martio 1651.
me præsente esse constituendum reum de dicto
homicidio Priuam, pro vt constitutus fuit, mox
sub fideiussione relaxatus, quæ causa adhuc
pendet.
Prætendebat enim Prina se iure, & impunè po-
tuisse occidere Suicum, cum adhuc in Albo offi-
cij Panigarolarum vti capitaliter descriptus
reperiretur; E contra occisi hæredes, illum pu-
niendum esse saltem pæna extraordinaria gra-
ui instabant ex quo optimè sciebat Suicum esse
liberatum à banno; Tum quia in officio Seprij
inerat condemnatus capitaliter, fuerat deletus
ab albo bannitorum, & in cuius territorio com-
missum fuerat homicidium, qui locus attendi
debebat, tanquam principalis, à quo depende-
bat officium Panigarolarum accessorium ad il-
28 lud *Farin. q. 103. num. 86.* Tum quia palam, &
publicè in hac Ciuitate Mediolani, & eius Du-
catu tolerabatur Suicus, quam præstare securi-
29 tatem probat *Farinac. cons. 53. num. 6. & reper-
tit. cit. q. 103. num. 291. & num. 289.* Quo at-
tento potuit iustè credere Prina, quod Suicus
non esset vlterius Bannitus, vt perpendit *Hector
Felician. Alleg. 2. num. 16. par. 1.*
Quam sententiam liberationis præscriptiuam suf-
20 ficere firmat *Farin. cit. q. 103. num. 96.* & vbi
publica vertitur scientia priuata ignorantia
non excusat tanquam crassa, & supina, vt in-
21 quit *Blanch. in eius pract. in verb. ignorantia
numer. 161.*
Quando autem per Statutum disponitur, aut per
proclamationes Principis cauetur, vt quis im-
punè offendi possit, occidi etiam impunè potest,
22 vt ex communi DD. sententia probat *Ias. in l. in
suis num. 26. ff. de liber. & posth.* & tradit *Al-
ciat. de verb. signif. lib. 2. vers. præter igitur fol.
mihi 47.* quos sequitur *Clar. in cit. §. homicidium
vers. est tamen, & Farin. q. 103. num. 18.* quia
appellatione offensæ grauissimà, & capitalis
23 continetur *l. quod si iterum ff. de adem. lega.* &
tradit *Menochiu. de arbitr. cit. quæst. 90.
numer. 30.*
Non est enim dare modum, ac terminum ipsi of-
fensioni; si namq; bannitum quis vulnerare im-
24 punè valeat, quo fieri modo poterit, vt tutus
sit illum non esse moriturum ex vulnere, cum in
25 his animus non valeat regulare factum *c. de ho-
micidio lib. 6.* & sic non est in manu hominis
26 vulnerare, & non occidere, vt *Menoch. cit. qu.
90. num. 32.* subijciens, quod quando permitti-
tur vnum dicitur etiam permissum omne illud
per quod peruenitur ad illud *l. oratio ff. de spon-
sal.* ita vt permissa offensione cum vulnere, per-
missa pariter censeatur mors, quę ex vulneribus
procedit.
Idem procedit in occidente bannitum habentem
saluum conductum de quo occisor non habebat
27 noticiam, quia molestari is non potest; & de
saluo conducto danda erat notitia per publi-
cum proclama, vt ad omnes perueniret ità pro-
28 bat *Dec. in l. qui cum alio num. 5. de regul. iur.
Gozad. cons. 61. num. 4. 5. & 8.* post *Bald. cons.
9. Ad euitentiam lib. 3. duplicatum in lib. 1. cons.
401. & Castrens. cons. 200. licet ista quæstio lib.
1. in antiquis*; Quia huiusmodi homicidium sem-
29 per excusat probabilis ignorantia, dum in libro
siuè Albo bannitorum descriptum vidit occisor
sine aliqua salui conductus, vel liberationis nota
*Farinac. in alleg. q. 103. num. 293. cum seqq. plu-
rim.* & ità censuit Senat. Excel. die 23. Octobr.
1616. de ijs, qui occiderunt Io. Antonium Ma-
giascam Comitem bannitum habentem saluum
conductum à S. E. cum conditione, vt inseruiret
in Castris, quod saluum conductum non fuit pu-
blicatum, dando litteras Prætori Comi, ne occi-
30 sores molestaret; Pro tali enim bannitus ha-
betur, cum inter banditos in libro descriptus re-
periatur *l. 1. C. de testam.* & scribit *Menoch. l. c.
num. 36.* alias occidens bannitum habentem sa-
luum conductum duplici ex capite punitur, vti
31 homicidia scilicet, atq; vti publicæ securitatis
violator, vt post *Dec. cons. 327. num. 4. Goza-
din. cons. 61. & Socin. Iun. cons. 58. num. 12. lib.
primo* probat *Menoch. d. loco numer. 66. &
casu 273.*
Captus verò bannitus, & sub protectione curiæ
positus, occidi à priuato impunè non potest,
quia non ab alio, quam à Iustitia id fieri licet,
32 vt inquit *Bart. in l. laqueum ff. de acquir. rer.
domin. & in l. eisdem §. transfugas ff. ad legem
Cornel. de Sicar. & in l. Iulia ff. ad legem Iul. de
vi priuata*, & probat *Menoch. cit. q. 90. numer.
53. de arbitrar.* vbi multas alias adducit aucto-
ritates *Farinac. citat. q. 103. num. 302.* Quia
tunc odio priuato occidere bannitum talis dici-
33 tur non ob publicam vtilitatem, ob quam occi-
sio huiusmodi permittitur, & sic delinquere
talis dicitur, & pæna dignus est *Bart. in l. nulla
C. de delat. lib. 10. Roma. l. si quis in graui §. vtrum
ff. ad Senat. cons. Syll.* & latè probat *Menoch. l.
c. num. 48.* & declarat *Farin. alleg. q. 103. num.
34 28.* qui Auctor *num. 46.* contrarium statuit, vt
scilicet occisor ob priuatum odium non possit
molestari.
Et ità obseruatum fuit superiori anno 1652. mense
Decembri, dum quidam nobilis satis potens
cum magna armatorum manu, & auxilio mili-
tum hyspanorum detentionem fratrum de Ca-
35 sanouis bannitorum in oppido Belani Lacus la-
rij curauit mox post detentionem duos ex illis
interfici fecit, namq; ex ordine Senat. Excell.
illuc accessit Egregius Capitan. Iustitiæ, & in-
structo processu contra d. Potentem, & asseclas
processit, & contumaces capitaliter damnauit,
postquam de huiusmodi delicto inquisitionem
contra illos formasset; & eo minus bannitus,
qui ad supplicium ducitur, impunè à priuato
36 occidi potest *Bart. in l. cuiusque num. 4. ff. ad
legem Iul. Maiest. Bald. in l. addictos, C. de Episc.
Aud. Palat. in epit. delict. cap. 36. nu. 19.* quem
sequitur *Menoch. alleg. quæst. 90. numer. 54.*

Farinac.

cidens pœna ordinaria punitur num. 32.
Banniti occisio permittitur ob publicam vtilitatem num. 33.
Bannitum occidens ob priuatum odium impunè id agit, quidquid alij dicant nu. 34.
Decretum Senatus, quo fuit processum contra occisores banniti capti, & sub protectione iustitia retenti num. 35.
Bannitum ad supplicium euntem occidens pœna homicidij tenetur nu. 36.
Bannitam mulierem prægnantem occidens pœna ordinaria tenetur num. 37. ob fœtum innocentem num. 38. 39.
Conclusio procedit etiam si prægnans reddita esset, dum in carcere asseruabatur, num. 40. & paucis diebus esset prægnans nu. 41. & 42.
Bannitam mulierem prægnantem occidens ita demum tenetur de homicidio, si sciebat illam esse prægnantem num. 43.
Declaratur conclusio locum habere, quando homicidium mulieris fuit præmeditatum num. 44. secus si fortuito, & occisori spectabat vindicta nu. 45.
Filius prohibetur occidere Patrem bannitum nu. 46. nisi Pater esset hostis patriæ nu. 47. vel ob crimen Læsæ Maiestatis esset bannitus nu. 47. cit.
Vxori non licet occidere maritum bannitum num. 48. & reprobatur Bertaz. contrarium tenens nu. 49.
Præmium capienti bannitum non debetur, quando pulsata campana à Maleo ille capitur, nisi aliter esset dispositum per clamationes nu. 50. & 51.
Bannitus cum bonorum confiscatione dicitur priuatus pensione, quam habebat nu. 51.

Bannitum occidens, qui gratiam obtinuerat, sed nundum ex albo fuerat deletus, punitur extraordinariè, si deposuit scire, quod esset à banno liberatus.

CAP. CCLXXXVII.

CApitaliter bannitum in albo descriptum impunè offendi, & occi-
1 di posse tradunt omnes, tanquam
patriæ hostem, quem vt plurimum
a statutis impunè offendi posse ca-
uetur, de quibus latè *Menoch. de arbitrar. q. 90.*
nu. 16. cum pluri. seqq. Et præcisè etiam sæpissi-
mè disponitur per proclamationes Principum;
cum iure communi inspecto banniti impunè
2 non possint offendi, vt determinauit *Bart. in l.*
vt vim nu. 1. ff. de iust. & iur. vbi Claud. de Sei-
tella nu. 8. & in repet. nu. 17. & ita se obseruari
3 vidisse scribit *Alber. in 4. part. statutorum q. 6.*
circa finem; quam sententiam habere maxi-
mam ÆQVITATEM scribit *Clar. in §. Homici-*
dium vers. plerumq; etiam; ne homines ea ex
4 causa inter se ipsos sæuiant; subijciendo non li-
cere hostes interficere, sed speciale esse in tran-
sfugis ad hostes, qui propter periculum reuela-
tionis secretorum impunè occidi possunt per
5 *Tex. in l. tertia §. transfugas ff. ad legem Cornel. de*
Sicar. post Bart. loc. cit. vbi Claud. nu. 9. l. c.

Valet enim tale statutum disponens, quod banni-
tus possit impunè offendi, vel occidi, vt inquit
6 *Io. Andreas ad specul. in tit. de constitut. §. 1. circa*
finem, & tradit *Bart. in l. omnes populi num. 23. ff.*
de inst. & iur. ac post infinitos alios per eum re-
latos probat *Clar. in cit. §. Homicidium vers. ple-*
rumq; etiam circa medium.

Si tamen occisores sciebant huiusmodi bannitum
obtinuisse gratiam, siuè liberationem, etiam si
adhuc ab albo ille non fuerat deletus, tunc
pœna ordinaria puniri debere occisores probat
7 *Capolla. cons. 39. vers. item pro hoc facit, ex Bald.*
in l. 1. col. 4. C. à non compet. Iud. & in l. ex qua-
cunq; col. 4. vers. modo quæro ff. si quis in ius vo-
can. & vers. & videtur dicendum, & ex Bart. &
cæteris in l. penul. ff. de adult. ac probat Gand. de
bannitis pro malef. numer. 17. in q. fin. quem se-
quitur *Farinac. cit. q. 103. numer. 80. & Blanch.*
num. 174.

Si vero ignorabant, aut poterant dubitare; tunc
8 pœna extraordinaria illos teneri concludit *Ce-*
phal. cit. cons. 39. vers. Tamen ne longius vagari
videar, cum illi in culpa saltem esse dicantur,
9 dum non se informarunt, ex qua culpa puniri
10 debent per *l. 2. §. in hac actione ff. vt bon. rap.*
& l. Cornelia ff. de sicar. & argu. l. qui cum alijs,
11 *& l. qui in alterius ff. de reg. iur.* Curiosè enim
debent occisores inquirere, & non currere ad
actum, cui naturaliter inest dolus, quale est ho-
12 micidium, cum aliud sit iustificare, aliud sit pu-
nire, vt notatur in *l. accusare C. quod met. causa*,
ita concludit *Cepol. l. c. cum vers. seq.*

Quam sententiam sequitur *Clar. in alleg. §. homici-*
13 *dium vers. Item quæro*, repetendo dicta per *Ca-*
poll. quod occisores debeant curiose inquirere;
& non præcipitanter currere ad homicidium
committendum. Quam opinionem esse
ÆQVIOREM, & in iudicando tenendam te-
14 statur ex *Nello de bannitis in p. p. tertij temporis*
q. 2. licet contrarium affirmet *Blanch. de iudic.*
num. 164. & post eos tradit *Farinac. all. q. 103.*
num. 42.

Et vbi bona fide deuenerint occisores ad homici-
15 dium banniti, adhuc in albo descripti, nulla
pœna affici possunt, cum operam rei licitæ de-
disse constet, & ita censuit Senat. Excell. die 22.
16 Iunij 1596. ad relationem Iudicis Equi fauore
Hieronimi Crucei, & fratrum de Satis ob ho-
micidium Alberti de Trincherijs capitaliter
banniti, qui gratiam obtinuerat nescientibus
homicidis, sed nundum eam præsentauerat, nec
de albo fuerat idcirco deletus, decernendo illos
non esse vlterius molestandos, penes Secreta-
rium Marchesonium.

In causa vero Io. Petri Prinæ delati de homicidio Hiacinti Suici banniti, qui gratiam obtinuerat à condemnatione, & ex albo officij Seprij, in quo fuerat condemnatus, fuerat deletus, licet

adhuc

uertatur num. 42. *C. de reuoc. don.*

Quam tamen conclusionem limitat *Menoch. num.*
21 26. *cũ duobus seqq.* locum habere tantum in de-
bito reali, secus in debito personali, post *Gabriel.*
22 *cit. conclus.* 11. *in fin.* Et vbi solutio trium an-
norum continuorum probatur per scripturam
creditoris, non autem per testes *Padilla in l.* 1.
nu. 17. *C. de fideicom.*

Et quam conclusionem principalem etiam proce-
23 dere scribit *Menoch. l. c. num.* 21. si debitor non
solum re ipsa soluisset illis tribus vltimis annis,
sed etiam quando se obligasset ad soluendum
24 per *Decis. cons.* 650. *num.* 15. Quia ad euitan-
dam pænam caducitatis obligatio vim habet
solutionis ex *Bald.* & alijs ibi relatis; Quamuis
25 de hac traditione dubitet *Menoch. num.* 22. ex
traditis per *Cranet. cons.* 313. *num.* 5. *vers. sep-
timo dicta lex*, & post eos perpendit *Gratian. lib.*
3. *discept. foren. cap.* 553. *nu.* 12.

E contra verò, si debitor non soluit, sed depositum
26 fecit, tunc non habere locum conclusionem
firmatam probat *Cranet. cit. cons.* 313. *col.* 3.
vers. sexto considero, quem sequitur *Menoch.
all. præsumpt.* 139. *num.* 31. quia soluendo quis
sibi non preiudicat pro alio temporè, etiam non
facta protestatione, nisi pro eo tempore pro
27 quo soluit *l. Lutius §. testator ff. de legat.* 2. &
late probat *Gratian. lib.* 5. *discept. forens. cap.* 33.
num. 18.

Quemadmodum probatio solutionis trium anno-
28 rum è contra non iuuat eum, qui vult inducere
præsumptionem solutionis debitæ ad præiudi-
tium illius, qui soluit, vt fiat inductio decennij;
quia ad probandum huiusmodi obligationem
non sufficit probatio solutionis trium annorum
præcendentium, sed per decennium probanda
29 venit *Butri. in cap. litteræ num.* 9. *de dilat.* & *Ias.
in l. si certis annis num.* 15. *vers. homo C. de pact.*
quos sequitur *Cardinal. Mantic. de tacit. & ambig.
cit. lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 66. ad rem *Gratian. lib.* 4.
disep. foren. cap. 562. *nu.* 48. *cum plur. seqq. & cap.*
208. *nu.* 10. 11. & 12. *lib.* 2.

In cæteris verò debitis non annualibus, solutio
30 præsumitur facta concurrentibus pluribus co-
niecturis, vt dictum fuit supra ex *Mascardo con-
clu.* 1318. *num.* 26. *Menoch. præsumpt.* 135. *sub
num.* 2. *lib.* 3. *Rimin. Iun. cons.* 407. *sub num.* 12.
& *Bertazol. cons. ciuil.* 118. *in pri. lib.* 2. inter
quas primo loco attenditur diuturnitas tempo-
ris, dum creditor diù tacuit, expectando mor-
tem debitoris, quia crederet hæredem esse igna-
31 rum solutionum à defuncto factarum, diligen-
tia creditoris, qui non solebat, tanto tempore
differre exactiones pecuniarum sibi debitarum,
vt perpendit *Alex. in cons.* 115. *col.* 2. *lib.* 7. *Corn.
cons.* 277. *col.* 3. *lib.* 4.

Hanc sententiam terminaliter amplectitur *Affl.
decis.* 13. *sub numer.* 21. & *decis.* 58. *sub numer.* 8.
Cranet. cons. 148. *in fin. Mascard. alleg. conclus.*
1318. *num.* 27. *Menoch. citat. præsumpt.* 135. *nu.*
19. & *cons.* 121. *num.* 98. *cons.* 457. *num.* 1. &
cons. 611. *numer.* 24. quos sequitur *Hector Felic.
cit. Alleg.* 44. *num.* 3. *lib.* 3. qui *seq. num.* alias
plures deducit præsumptiones, & coniecturas,
ex quibus solutio præsumitur, vti alias etiam te-
32 tigit in *Alleg.* 41. *num.* 1. *cum sequent.* quibus
ego addo *Gratian. lib.* 4. *discep. forens. cap.* 739.
num. 38.

SVMMARIA.

Bannitus capitaliter impunè offendi potest vigore statutorum, & proclamationum nu. 1.

Banniti iure communi inspecto impunè offendi nequeunt nu. 2. & 3.

Hostes interficere non licet, præterquam si transfugant ad hostes nu. 4. & 5.

Statutum præmium promittens interficienti bannito valet nu. 6.

Bannitus liberatus impunè offendi non potest, nisi adhuc esset descriptus in albo bannitorum, & occidens ignoraret liberationem num. 7. *Si verò ignorabat, aut poterat dubitare, tenetur pæna extraordinaria occisor nu.* 8. 9. & 11.

Culpa in occidente punitur pæna extraordinaria num. 10.

Homicidium naturaliter continet dolum nu. 12.

Occisor banniti debet prius inuestigare diligenter, an adhuc vigeat bannum num. 11. 13. *contrarium num.* 14.

Homicidium banniti adhuc in albo descripti, si bona fide fuit commissum impunitum euadit nu. 15.

Decretum Senatus in ea materia nu. 15.

Ordinatio curiæ Pretoriæ contra illum, qui occiderat bannitum adhuc in vno ex albis descriptum, licet sciret posse illum esse à banno liberatum nu. 17.

Officium Panigarolarum in quo Mediolani describuntur banniti dicitur accessorium aliorum officiorum in quibus fiunt condemnationes nu. 18.

Tolerantia publica banniti dicitur præstare illi securitatem nu. 19.

Scientia præsumptiua liberationis banniti sufficit, vt procedatur contra illius occisorem nu. 20.

Publica scientia existente de liberatione banniti non excusatur priuata ignorantia nu. 21.

Statuto, vel proclamate permittente, vt offendi quis possit impunè, occidi etiam impune potest nu. 22.

Offensæ appellatione grauissima & capitalis continetur nu. 23. & 24.

Animus non valet regulare factum in offendente bannitum, vel alium quem offendere licet nu. 25.

Permisso vno actu, permissum etiam dicitur omne illud per quod ad actum perducitur nu. 26.

Occidens bannitum habentem saluum conductum, de quo non habebat noticiam impunè id agere poterit num. 27.

Salui conductus notitia dari debet per proclama num. 28.

Bannitus ille reputatur, qui in albo inter alios bannitos descriptus est nu. 30.

Bannitum habentem saluum conductum occidens dupliciter punitur, scilicet ob homicidium, & quia vti publicæ securitatis violator nu. 31.

Bannitum captum, & sic sub protectione Iustitiæ occidens

Solutio Canonis pro tribus annis inducit præsumptionem solutionum præteritorum; ita vt pro illis non possit molestari Emphiteuta, siuè debitor.

CAP. CCLXXXXVI.

1 QVi solutionem canonis allegat, eam
probare tenetur, tanquam in facto
consistentem *vulg. l. quinginta ff. de
probat. Bald. cons. 108. sub nu. 2. lib.*
& post eos probat *Mascard. de pro-
bat. concl. 1318. in princ.* & in terminis Emphy-
teusis *Corbol. de iur. emphit. tit. de causa priuat.
ob non solutum Canonem q. 4. nu. p.*
Hæc tamen probatio sæpè per coniecturas, &
2 præsumptiones admittitur, ita vt, ijs attentis,
resultet probatio solutionis, vt probat *Calcan.
cons. 22. Bertazol. cons. ciuil. 118. lib. 2. Mas-
card. cit. conclus. 1318. Rimin. Iun. cons. 407. sub
nu. 12. Simon de Pretis cons. 68. in princ, Menoch.
de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 139. & Hector Fe-
lic. Alleg. 41. nu. & Alleg. 44. nu. 2. part. 3.*
Si itaq; debitor annuæ præstationis, siuè canonis
doceat se soluere canonem per tres continuos
3 annos, ex ÆQVITATE molestari non potest
pro tempore præcedenti, cum canonem, siuè
pensionem pro tempore præterito soluisse præ-
sumatur, vt cauetur per Martianum Imperato-
4 rem in *l. quæcunq; C. de apochis publ. lib. 10.* vbi
loquitur de debitoribus tributorum, quod ma-
5 gis est, quam legem auream appellat *Bald. in c.
litteræ de dilat.* & vnicam atq; singularem ap-
pellarunt *Bart. & Alex. in l. si certis annis C. de
pactis.*
Præsumptio namq; iuris dicitur hæc ex lege statu-
6 ta, non hominis, vt inquit *Menoch. de præsumpt.
lib. 1. q. 4.* & repetit *in d. præsumt. 139. nu. 1. lib.
3.* Vbi rationem *d. tex.* exponit in tribus consi-
stentem, nempè in deuotione, & legalitate in
soluendo; secundum in continuatione per tres
annos continuos, & tres distinctas solutiones;
Tertium in silentio exactorum per illud tempus
continuatum; Quartum, si tres distinctæ trium
coherentium annorum publicæ apochæ, ab offi-
cialibus publicis confectæ, & datæ simpliciter
sine protestatione, aut reseruatione præceden-
tium annorum; quam sententiam amplectitur
*Budel. in tract. diuersorum de monetis cap. 24. nu.
5. pagin. mihi 505.*
Quæ conclusio eo fortius locum obtinet, cum ve-
7 risimile non sit exactores tributorum alioquin
diligentes, & auaros præteritorum annorum
solutionibus neglectis, & nulla adhibita prote-
statione, reseruationeq; illorum trium postre-
morum annorum solutionem recepturos fuisse,
8 vt perpendit *Menoch. cit. præsumpt. 139. nu. 2.*
subijciens, quod si in negligentiæ detrimentum
lex statuit trienio mobilia vsucapi *l. 1. ff. de vsu-
cap.* non mirum etiam, si statuit hoc in casu exa-
ctorem, scilicet negligentem præsumi recipisse
satisfactionem.
Et quam sententiàm procedere in Emphiteuta,
9 probat *Menoch. cit. præsum. 139. nu. 6. lib. 3.* qui
soluto canone per tres annos continuos præsu-
mitur in præteritum soluisse, vt *Accurs. specu-
lator*, & cæteri extendunt in *d. l. quicunq;* quos
longa serie refert, & sequitur *Anton. Gabriel.
lib. p. comm. opin. in tit. de præsum. conclu. 11. nu.
2. Costa in eius memor. in verb. solutio facta*, & in
10 emphiteuta Ecclesiæ idem esse scribit *Hostiens.
in summa in tit. de locato §. fin. vers. hoc autem*
11 *notandum*, quem sequitur *Menoch. sub cit. nu. 6.*
vbi *nu. 7. 8. cum seq.* docet idem procedere in
censuario, in solutione collectarum, in oblatio-
12 nibus, & etiam si debitum esset iuratum iuxta
cons. *Grati 121 lib. 2.*
Vbi verò solutio esset distributa per trienium, vel
quinquenium, & constaret de solutione trium
postremorum temporum, procederet conclusio
supra firmata, ne pro præterito tempore posset
13 molestari debitor, vt inquit *Bald. in d. l. quicunq;
nu. 5. vers. Item quaro præstabat C. de apochis lib.*
14 10. & sequitur *Menoch. d. præsumpt. 139. nu. 12.*
Et si solutio distributa esset per semestrium,
probata solutione trium semestrium postremo-
rum locum haberet conclusio firmata, vt subij-
cit *Menoch. nu. 13.* & sequitur *Gratian. lib. 4. di-
scep. forens. cap. 716. nu. 13. cum seq.*
Qua conclusione stante eiicitur ex præteritis non
15 inferri in futurum, quia licet per solutionem
trium annorum præsumatur pro præterito
tempore solutum, non tamen pro futuro tem-
pore solutum fuisse præsumitur, vt scribit *Me-
noch. loc. cit. num. 15.* post *Cranet. cons. 313. col.
2. in princ. & Franch. decis. 137.* exprimendo,
16 quod solutiones debent compræhendere tres
annos proximè præteritos, vt decisum fuisse
per Senatum, seu sacrum Concil. testatur *nu. 4.*
Declaratur tamen conclusio per *Menoch. l. c. nu. 24.*
vt locum non habeat, quando solutiones tres
factæ fuerunt vnico contextu, cum diuersis
17 temporibus fieri caueatur per *d. l. quicunq;* Quia
si factæ fuerunt vnico contextu, eodem tempo-
re, non procedit præsumptio, quod soluerit
18 pro tempore præterito; vt inquit *Bald. in d. l.
quicunque nu. 3. & in l. 2. vers. pone quod quis C.
de dotis promissione, Ias. in l. 2. nu. 133. de iur. em-
phit. Card. Mantica de tacit. & ambig. lib. 3. tit.
15. nu. 65.*
Pro cuius conclusionis corroboratione tradit *Me-
19 noch. sub nu. 24. vers. confert ex glos. in l. 4. ff. de
pignor. act.* dicente, quod cum pro venditione
pignoris requiratur trina monitio, non est satis,
si creditor ter interpellet debitorem eodem
tempore; Hæc enim vnica censetur interpella-
20 tio, quam glossam secuti sunt *Bart.* & cæteri
ibidem, & *Tiraquel in l. si vnquam, in verb. re-
uertatur,*

dos ad Patrem fuerit soluta; quia tunc, cum
filius familias se gerat vti Pater Familias, præ-
sertim si sit mercator, dotem Patri solutam con-
sequi potest, & illi solui debet *l. si maritus C. fa-
mil. ercisc.* & probat *Bald. in d. l. cum dotem §.
transgrediamur. ff. solut. matrim.* quem sequitur
Aucbar. cit. cons. 238. *sub num.* 2. dicens, quod
vt tutior sit Socer, qui dotem restituit filio
seorsim cum vxore habitanti, illam restituere
11 debet demandato, & voluntate eius Nurus, &
quod ipsa liberet eum, & promittat non venire
contra eum, etiam cum iuramento; quoniam
ex hoc consequetur Socer plenam liberatio-
nem *c. cum contingat. de iur. iurando.*

Aduertit tamen Auctor ipse *sub d. num.* 2. quod hu-
iusmodi dotis restitutio facienda est filio fami-
lias volente vxore, quando filius est homo dili-
12 gens, circunspectus, & prouidus in administra-
tione, & gubernatione suæ familiæ, & patrimo-
13 nij; Quia alias si negligens, prodigus, & vitijs
deditus ille esset, dos tutè restituta non videre-
tur, vt innuere videtur *Aucbar.* & habetur ex
14 tradit per *Menoch. cons.* 1956. *num.* 5. Furioso
æquiparantem prodigum, & vitijs deditum.

Additur alius casus, in quo dos restituitur constan-
te matrimonio, quando scilicet maritus vergit
ad inopiam, quia tunc assignatur prædium
15 vxori æquiualens eius doti, *Bart. & Alex. in d.
l. p. constante ff. solu. matrim. Capic. decis.* 46. *nu.*
4. *Gail. obsern.* 92. *num.* 134. *Vrsil. ad Afflic. de-
cis.* 9. *Fabin. de Ann. cons.* 63. *nu.* 2. & 3. *Giurb.
decis.* 16. *nu.* 14. & 20. *Gabriel. cons.* 147. *lib.* 1.
Gratian. discept. forens. lib. 3. *cap.* 489. *num.* 15.
quos sequitur *Fontanel. de pact. nuptial. claus.* 7.
16 *glos* 2. *part.* 8. *num.* 30. Qui Auctor eadem *claus.*
7. *glos.* 7. *par.* 3. *num.* 47. concludit propriè non
dici restitutionem hanc, quæ fit constante ma-
trimonio, sed assicurationem.

Facta verò dotis restitutione extincta dicitur om-
nis hypoteca, quam mulier habet in bonis soce-
17 ri, cum solutione eius, quod debetur, pignus, &
hypoteca soluatur *l. Item liberatur ff quib. mod.
pignus, vel hypot. solut.* & expressè in hypoteca
18 dotali probat *Bart. in l. Iubemus in fi. C. ad velle.
per tex. in l. Vir vxori §. p. ff. eod. tit.* quem se-
quitur *Natta d. cons.* 296. *num.* 19. Alias hypo-
tecarum iuri renuntiari minime posse per mu-
19 lierem ex causa dotis contractus scribit idem
Natta num. 15. vbi alias ita consuluisse testatur.

Vbi vero mulier post dotis restitutionem sibi fa-
20 ctam, contra promissa venire intenderet, sub
prætextu læsionis, vel aliter, absolutionem à iu-
ramento petere nequiret *c. cum contingat. de
iure iuran.* & probat *Alex. cons.* 42. super præ-
misso themate *col. penul. vers. non obstat. verb.* &
21 qui Auctor *num.* 21. scribit post confessionem
liberatoriam nil amplius posse petere mulie-
rem, neq; opponere per *l. Cela pactum ff. de pact.
vbi glos. Bart. & cæteri.*

Neq; sub prætextu rei non traditæ agere quis po-
test ad annulandum contractum; sed potius
22 actionem proponere debet, vt res sibi trada-
tur, & qui actionem habet, rem ipsam habere
23 videtur *l. qui actionem ff. de reg. iur. Natta all.
cons.* 496. *sub nu.* 17. & 19. Cum res dicatur esse
in bonis nostris, ad quam actionem habemus *l.
24 rem in bonis ff. de acquir. rer. domin. & l. bono-
rum appellatione ff. de verb. signif. Bald. in l. fa-
25 cere posse ff. solut. matrim.* dicens, quod illud,
quod est in iure, & obligatione, dicitur nobis ad
esse, & esse in nostro patrimonio.

Quæ traditio probata dicitur, si cum clausula con-
26 stituti, interuenit etiam perceptio fructuum
prædij venditi, siuè in solutum dati, ex quorum
27 perceptione possessio probata dicitur, vt in-
quit *Natta cit. cons.* 496. *nu.* 17.

SVMMARIA.

Canonis solutionem allegans eam probare tenetur n. 1.
Solutionis probatio fit etiam per coniecturas nu. 2.
& 30.
*Solutio canonis pro tribus annis continuis facit præ-
sumptionem solutionis aliorum annorum præterito-
rum num.* 3. 4. 9. 16. *etiam rem Emphit. Eccles.
nu.* 11. *debitum esse iuratum num.* 12. *declaratur
num.* 17.
Idem procedit in solutione tributorum nu. 5. 7. 11.
*Præsumptio iuris dicitur ea, quæ à lege, vel statuto
introducta est, non homine num.* 6.
Vsucapiuntur mobilia per trienium nu. 8.
*Solutio Canonis, siuè pensionis, quæ fit trienio singu-
lo, vel quinquenio, probatur per tres solutiones nu.*
13. *Idem si per semestre num.* 14.
Ex præterito non infertur in futurum nu. 15.
*Solutiones tres factæ esse debent distinctè, & diuersis
temporibus, non vnico contextu, vt probet in præ-
teritum fuisse solutum canonem nu.* 17. 18.
*Citatio vbi requiratur trina, non sufficit, si eodem
tempore fiat, sed diuersis temporibus fieri debet
num.* 19. 20. *Quæ conclusio locum habet in debito
reali tantum, non in personali num.* 21.
*Solutio trium annorum probanda est per scripturam
creditoris, non autem per testes nu.* 22.
Soluisse dicitur, qui se obligauit ad soluendum nu. 23.
*Soluendi promissio vim habet solutionis ad euitandam
pœnam caducitatis num.* 24. *de quo tamen dubitat*
Menoch. *num.* 25.
*Depositum Canonis non dicitur habere vim solutionis
pro tribus annis num.* 26.
*Soluendo quis sibi non præiudicat, pro alio tempore
etiam non facta protestatione num.* 27.
*Solutionis trium annorum probatio non iuuat eum,
qui vult inducere præscriptionem solutionis debitæ
ad præiuditium soluentis nu.* 28.
*Solutionis probatio per decenium requiritur, vt quis
obligetur ad continuandam solutionem nu.* 29.
*Temporis diuturnitas in petendo creditum inducit
præsumptionem solutionis nu.* 31. *diligentia credi-
toris, & mors debitoris nu.* 32.

Solu-

ton. de Butri in c. 1. extra de Sponsal. per glos. *in c. cum secundum in verb. certoq. casu de hared. in*
40 6. & sequitur *Patia. cit. cons. 4. num. 15. & 26.*
quidquid in contrarium dixerit *Abb. in c. p. & in c. Eccles. S. Mariæ extra de constit.* vt subijcit ibidem *in fine Curt. Son. cit.*

Præterea sicuti maritus occidendo, vel occidi fa-
41 ciendo vxorem non lucratur dotem *d. l. ab hostibus §. si vir vbi Bart. Alex. & Ias. ff. solut. matrim.* & scribit *Bossius in tit. de his qoibus, vt indign. nom. 21. & Clar. in §. Homicidium num. 17.*
42 etiam si maritus occideret vxorem ex causa adulterij, quo casu permittitur homicidium, vt tradunt omnes in *l. ab hostibus §. si vir vxorem*, & scribit *Baiard. in addit. ad Clarum in d. §. Homicidium num. 64. cum seq.* Et præcisè cauetur ex *Statuto Papiæ 125.* priuando etiam filios
43 ipsius vxoris occisæ, & vocando ad illius successionem Patrem, Matrem, Fratres, Sorores, & alios consanguineos ordine successiuo; ità priuatio hæc locum habere debet, si morti vxoris causam præbuit vir, illi alimenta denegando, vel medicamenta non exhibendo, vt dictum
44 fuit. Quippe ius succedendi in defectum coniunctorum etiam amittit maritus *l. 1. C. vnde vir, & vxor*, & probat *Tort. ad d. Statutum Papiæ 121. & 153.* quo loci etiam tradit conclusionem procedere, si maritus sæuiat in vxorem ex
45 *Bartol. consil. Crimin. 316. & 551. lib. 2.*

SVMMARIA.

Dos non restituitur vxori constante matrimoni numer. 1. & 2.

Contrarium verius num. 3. 4. 5. 6. 7. & 9.

Benignitas idem, quod Æquitas num. 8.

Dos restituitur filio, quando recedit cum vxore à domo Patris nom. 10. consentiente tamen vxore numer. 11. & 12.

Dos non debet restitui filio prodigo, & vitijs dedito numer. 13.

Furioso æquiparatur prodigus, & vitijs deditus numer. 14.

Dos restituitur vxori, vergente marito ad inopiam numer. 15.

Dotis restitutio constante matrimonio propriè non dicitur restitutio, sed assicuratio nom. 16.

Solitione eius, qood debetur, tollitur omnis obligatio num. 17. & 18. 21.

Hypotecam, qoam habet mulier in bonis viri ratione dotis, renuntiare nequit num. 19.

Molier agere intendens contra contractum restitutionis dotis, impetrare debet absolutionem à iuramento num. 20.

Actionem qui habet ad rem, habere videtor rem ipsam num. 23.

Res, ad quam actionem habemus, dicitur esse in bonis nostris num. 24.

Quod est in obligatione, dicitur nobis adesse, & esse in nostro patrimonio num. 25.

Possessio probata dicitur, si vltra clausulam constituti fructus percepti fuere num. 26. 27.

Dos constante matrimonio, licet regulariter non restituatur mulieri, ex honesta tamen causa plerunquè restitur.

CAP. CCLXXXXV.

Onstante matrimonio dos non restituitur vxori, quia ea esse debet pænes maritum, qui vxorem alit, & sic vbi sunt one-
1 ra matrimonij *l. si is qoi §. p. ff. de iur. dotium, & l. sane eodem tit.* dos enim eo animo dari inquit *Paulus in l. p. ff. eod. tit.* vt semper apud maritum sit.

Quam sententiam probat *Anchar. cons. 238. incipit. Regula idem constante*, dicens non posse restitui dotem mulieri, vel alio de eius voluntate, costante matrimonio, in tantum, vt si ea resti-
2 tuatur, non contingat liberatio *l. p. C. si constant. matrim.*

De ÆQVITATE tamen restitutio huiusmodi fit etiam constante matrimonio ex tribus causis, necessitatis scilicet, pietatis, & vtilitatis, quæ
3 omnes sub honestatis causa veniunt *tex. Litteram in l. quamuis, & l. sed ff. solut. matrim.* videlicet, vt ibidem exponitur, si vellet mulier con-
4 sulere filijs egentibus, quos habebat ex primo matrimonio, vel soluere creditori suo, aut maritum ab hostibus captum, vel in carceribus retentum liberare, vel etiam aliquos consanguineos à latronibus captos redimere, præsertim proprium Patrem e carcere, vt abundè explicat ibidem *glos. magna in vtraqoe lege.*

Hanc conclusionem comprobat *Anchar. d. cons.*
5 *238. num. p. cum seq.* inquiens locum etiam habere, etiamsi restitutio facta esset per Socerum, qui dotem receperat, & sic obligatus ad illius
6 restitutionem iuxta dispositionem *l. si eum dotem §. trasgrediamur ff. solut. matrim.* quem sequitur *Natta cons. 496. num. 9. cum plurib. seqq.*

Quemadmodum sententiam ipsam amplectitur
7 *Menoch. cons. 93. num. 23.* eo quia dotis præcipuè ÆQVITAS consideratur *l. si ego §. p. ff. de iur. dotium*, ibi *Benignus, & in l. cum post. §. Gener. eod. titu.* cum ÆQVITAS, & BENIGNI-
8 TAS idem sit, vt fuit probatum suprà in *cap. 6t. num. 4. lib. p.* Quam sententiam confirmat idem *Menoch. cons. 229. num. 2.*

Quæ conclusio locum etiam habet, quando mari-
9 tus fuit damnatus ad perpetuas triremes, quia tunc restituenda venit dos mulieris, vt per *l. si constante ff. solut. matrim.* probat *Caroc. decis. 106. num. 15. & 19. Granit. Theorem. 3. Farinac. q. 19. num. 54.* quos sequitur *Fontanel. de pact. nuptiat. Claus. 7. glos. 7. par. 5. num. 2. cum seq.*

Honesta etiam causa, & vtilis diceretur ad dotem
10 restituendam constante matrimonio, si filius familias recederet à Patre cum vxore, cuius

lere Statutum Laudæ, quo prohibetur mulieres
nubere cum hæreditate extra territorium, ſiuè
iuriſdictionem Laudenſem, quam ſententiam
ibi ſequitur *Hieron. de Tortis conſ. 5. & Rolant. de*
Curte in conſ. 105. inter conſ. Calcanei, & quam
concluſionem complectitur *Rimin. Sen. de Statu-*
to conſil. Brixia loquens in conſ. 427. lib. 3. Curt.
Sal. conſ. 27. Magnificus Vir. de Statuto Ferraria
agens, idem tradit *Cephal. conſ. 319. ſub num. 18.*
verſ. poſtr. ſicut, Coſta in eius memor. in Verb. Sta-
tutu Mediolani, & Lauda, ac *Clar. qu. 82. num. 10.*
verſ. Hinc infertur in eius pract. crim. & poſt eos
tradit *Pacian. alleg. conſ. 4. nu. 4. cum plurib. ſeqq.*
Contraria tamen ſententia eſt in viridi obſeruan-
19 tia, tanquam matrimonij cauſam non attin-
gens; cum aliud ſit nubere, aliud ſit forenſi nu-
bere cum traditione bonorum Statuto ſubiacen-
20 tium; Quia non dicitur damnum pati, qui à
lucro excluditur; & ſic pœna lucri amiſſionis
non eſt conſideranda in contractu matrimonij *l.*
21 *Titia centum §. 1. & ibi Bart. ff. de condit. & dem.*
Et hanc opinionem ſequitur idem *Pacian. de pro-*
bat. lib. 2. cap. 3. declarando concluſionem præ-
dictam in *cit. conſ. 4. num. 16. cum ſeq.* quod hu-
iuſmodi Statutum intelligi debet, quando mu-
lier poteſt honeſtè nubere in loco Statuentium;
22 Quod ſi talis perſona non reperiatur in iuriſdi-
ctione, vt poſſit mulier, ſaluo decore ſuæ digni-
23 tatis, illi nubere; tunc pœna Statuentium non
habet locum in ea muliere, quæ propter hone-
ſtatem, & dignitatem ſuam extra territorium
ſe nupſit, vt in terminis decidit *tex. in l. hoc*
modo ff. de condit. & demonſtrat. vbi habetur,
quod ſi fuerit relictum legatum Semproniæ ſub
hac conditione, ſi in Ciuitate Aricia nonnupſe-
rit, ita domum Sempronia erit obligata non ſe
nubere Ariciæ, quando alias nuptias facilè po-
terit inuenire; ſed ſi non poſſet alibi facilè ſe nu-
bere; tunc poterit Ariciæ ſe nubere, & lega-
tum conſequi; idem cauetur per *tex. in l. cum*
ità legatum §. videamus ff. eod.
Quam declarationem approbat *Bart. in l. dicimus*
C. de muri leg. lib. 11. concludendo, quod Statu-
24 tum pœnale prohibens contrahi matrimonium
cum hominibus diuerſarum terrarum, intelligi
debet, vt valeat quoad pœnam, quando quis
poteſt in ſua terra honeſtè nubere ſeruata for-
ma ſtatuti, alias ſecus, quam *Bart.* ſententiam
ſequitur ibidem *Bald. & Lucas de penna numer.*
10 verſ. & Dominus col. fin. atq; *Aretin. in §. 1.*
numer. 4. verſ. Quæro, an Statutum Inſtit. de iur.
natur. & poſt eos ſcribit *Calcan. allegat. conſ. 3.*
verſ. adhoc etiam accedat, & fortiſſ. col. 9. lo-
25 quens in terminis Statuti Laudæ; Si enim ali-
ter interprætaretur Statutum, per viam indire-
ctam indiceretur viduitas, ſiuè cælibatus nubi-
libus mulieribus; cum nulla ſit differentia inter
probibitionem non nubendi, vel inhoneſte nu-
26 bendi *l. cum ità legatum §. quæ cum Titio ff. de*
condit. & demonſtrat. Pacian. cit. conſ. 4. num. 19.
& 20. ſcribens *numer. 21.* Reipublicè intereſſe,
27 vt matrimonia fiant ad ſobolem procrean-
dam, & ad replendas Ciuitates hominibus, iuxtà
l. 1. ff. de ſolut. matri. vt dictum fuit ſuprà *in cap.*
167. num. 86. & 88. Idcircò ſumma cum ratione
cauetur, vt quælibet diſpoſitio de matrimonio
in certo loco contrahendo loquens debeat ſem-
28 per intelligi, ſalua honeſtate, & dignitate per-
ſonarum *d. l. hoc modo ff. de condit. & demonſtrat.*
& tradit *Pacian. loc. relat. num. 21.*
Lex enim eſſe debet poſſibilis, & honeſta *c. facta*
29 *cum ſeq. diſtinct. 4.* cum ab omni lege, & ab
omni ſuperioritate, ſemper intelligatur eſſe ex-
30 ceptum ius honeſtatis, vt inquit *Bal. in l. quod*
ex libertate C. de operi libert. qua ratione moti
31 tradunt DD. Dominos, idest Feudatarios, non
poſſe cogere ſubditas ſuas, vt eant ad tripudium,
32 & ad choreas, quas ipſi exercent, quoniam
hoc non dicitur honeſtum, & honeſtas excepta
33 eſt ab omni iuſſu, & imperio, vt explicat *Pa-*
cian. loco relat. num. 24. & 25. dicens in hone-
34 ſtum, & impoſſibile æquiparari per *gloſ. in l. vul-*
go ff. de ſtatu hominum, & in l. ſi cum dies §. ple-
num ff. de receptis arbitr. & probatur *in l. cit. cum*
ità legatum, cum l. ſeq. ff. de cond. & demon.
Cuius Statuti Laudenſis derogationi, & alterius
35 *Mediolan. in cap. 90. lib. 1,* ſepè diſpenſauit Se-
nat. Excellentiſſimo auditis prius illis, qui in
caſu contrauentionis vocabantur ad ſucceſſio-
nem bonorum, de cuius Statuti Mediolanſis ob-
ſeruantia tenet *Alb. conſ. 23. & conſil. 456. num.*
36 12. vbi de vtriuſq; Statuti Mediol. & Lauden.
obſeruantia agit, & memini hanc diſpoſitionem
conceſſiſſe Senatum D. Hieronimo Toricello
Nouarienſi, ſiuè D. N. Laudenſi eius vxori illi
nubenti, in dotem tradendo bona ſtabilia non
exigui valoris ſita in Territorio Laudæ anno ni
fallor 1619.
Prout cum D. Margarita Caſata vidua, poſtea
Marchioniſſa creata inſtituta hæres fuiſſet ab
illius fratre Ciue Nouarienſe, in opulenta hære-
ditate poſita in Territorio Nouariæ ſub condi-
37 tione, vt nuberet vni ex familia Caſata Noua-
rienſi, ſi nubere mallet. Iuditium propoſuit
coram Excellentiſs. Senatu anno 1616. ad hoc
vt conditio hiuſmodi remoueretur, & non ob-
ſtante conditione prædicta, tanquam matrimo-
nium impediente, iuxta *c. gemma de ſponſal. &*
l. Titia ff. de verb. oblig. Senatus tamen nunquam
illam exaudiuit, quæ propterea in Viduitate
permanſit, & interijt gaudendo dicta hæredi-
tate annui redditus ſaltem aureorum octo mille
ſaltem per annos triginta.
Non etenim impodiri matrimonium dicitur,
quando quis legaret, vel hæredem conſtitueret
38 alium ſub conditione, ne in maritum talem, vel
talem acciperet, cum tunc habeat legataria
facultatem ſe nubendi cum alijs *tex. in d. l. cum*
ità legatum ff. de cond. & dem. ſecus ſi ſub ſpe lu-
cri quis inuitatur ad matrimonium non con-
39 trahendum, quia tanquam impeditiuum ma-
trimonij, tunc reiecta conditione deberi lega-
tum ſiuè hæreditatem, concludit *Curt. Sen. conſ.*
37. Magnificus vir. num. 7. propè finem poſt An-

tor.

Nubendi prohibitio, vel inhonestè nubendi facultas parificatur num. 26.
Reipublicæ interest, vt matrimonia fiant n. 27. & 28.
Lex debet esse possibilis, & honesta num. 29. & 30.
Feudatarij non possunt cogere mulieres subditas, vt eant ad tripudia, siuè ad choreas, tanquam non honestum num. 31. & 32.
Honestas excepta est ab omni iussu num. 33.
Inhonestum, & impossibile æquiparantur num. 34.
Statutum Laudense, & aliud Mediolani, quo prohibetur mulieres nubentes extra territorium succedere, sunt in viridi obseruantia num. 35. & 36.
Dispositio hæreditaria sub conditione, vt mulier nubat in certa familia, valet num. 37.
Matrimonium impediri dicitur, quando sub spe lucri quis inuitatur ad illud contrahendum num. 39.
Maritus occidendo, vel occidi faciendo vxorem, priuatur dote num. 41. etiam si occidat ex causa adulterij nu. 42. ità disponitur ex Statuto Papiæ n. 43.
Maritus occidendo vxorem amittit etiam ius succedendi in defectum coniunctorum num. 44. Idem si sæuiat maritus in vxorem num. 45.
Matrimonium impediri non dicitur, si quis instituatur hæres sub conditione ne talem in vxorem suscipiat, vel è contra num. 38. reprobatis contrarium tenentibus num. 40.

Maritus, qui fuit causa etiam mediata obitus vxoris, non lucratur dotem.

CAP. CCLXXXXIV.

1 DVO in carne vna esse maritum,
& vxorem dictum fuit suprà in
cap. 167. num. 44. ex Matth. cap.
19. & ad Ephes. cap. 5. Idcircò
alimentare vxorem maritus tenetur,
atq; infirmæ medicum
adhibere debet vna cum medicamentis, etiamsi
illa à marito diuertisset, quod magis est, vt pro-
2 bat *Bald. in cons. 53. Quædam Ricabella lib. 3.* &
sequitur *Tiraquel. in l. si vnquam in verb. donatione largitas num. 219. & num. 231. C. de reuocand.*
donat. In tantum, vt non adhibendo medicum,
3 vel imperitum, amittat vir lucrum dotis *Plotus*
in tract. de Blasfem. sub num. 18. vers. extra statut. Ruin. cons. 8. num. 3. lib. 2. Roland. de lucro
dotis q. 62. num. 8. Campeg. tract. de dote par. 5.
qu. 3. quos sequitur *Tortus ad Statutum Papiæ*
121. num. 21.
Eo enim casu maritus dicitur præbere causam
4 obitus vxoris, quo casu ÆQVVM non est, vt ex
sua culpa lucrum consequatur *tex. in l. si ab hostibus §. fin. ff. solut. matri.* & in terminis pro-
bat *Iac. de Puteo in cons. 4. vers. & ideo col. 3. inter cons. Calcan.* Quia nemo ex sua culpa, & facto
5 præmium, vel lucrum reportare debet *l. relegatorum in fin. & ibi glos. ff. de interd. & releg. &*
l. siuè hæreditaria ff. de negot. gest. & probat *Fulu.*
Pacian. cons. 4. num. 40. Viuius decis. 387. num.
44. vbi casum notabilem explicat, quem sequitur *Fontan. de pact. nuptial. claus. 7. glos. 2. par.*
5. num. 2. cum seq. ad hoc citans *Barzium decis.*
128. num. 33. & Paguer. decis. 169. per totum.
Et quasi vxorem occidisse tunc dicitur maritus,
vxori alimenta denegando, vt notum est, &
6 probat *tex. in l. quod si nolit §. si emancipatum ff.*
de ædil. edicto, & glos. in l. si ab hostibus §. 1. ff.
solut. matr. Surdus de alimen. tit. 4. qu. 5. num. 9.
7 Inter quæ alimenta medicinas, & medicum salarium
contineri tradit *Angel. in l. cum hi §.*
quem transigit ff. de transact. & sequitur *Surd. cit.*
8 *tit. 4. q. 5. num. 2. & 3.* vbi in *num. 10.* expressè
probat maritum excludi a lucro dotali, si vxo-
9 ri infirmæ medicum non adhibuit, per *glos. in d.*
l. si ab hostibus, quam auream esse scribit *Bald.*
in l. quod in vxorem C. de negot. gestis. Occisor
verò nunquam succedit occiso, neq; eius hære-
10 di, vt probat *Gratian. lib. 1. disep. forens. cap.*
185. num. 14. quem sequitur *Fontan. d. claus. 7.*
glos. 3. part. 2. num. 23.
Hinc dicitur, quod stāte statuto priuante hæredita-
te nubentem extra territorium, masculis agnatis
existentibus, locum non habet Statutum, si fuit
11 matrimonio collocata Soror à fratre extra ter-
ritorium, hac notabili ratione, quod ipse frater,
vt Statutum nō seruaretur, maritando Sororem
extra territorium ex quo facto succedit, quod
causanti culpam, vel delictum, non potest de-
ferri lucrum ex culpa, vel ex delicto proueniens,
12 vt mirabiliter inquit *Bald. in l. sed si hac §. prostituta in fin. ff. de in ius. vocan.* vbi dicit, quod
stante Statuto, vt qui dederit damnum in vinea,
puniatur in decem applicandis Domino Castri;
13 si aliquis iussu, vel de consensu dicti Domini
damnum dederit in vinea; tunc pœna non ap-
plicabitur d. Domino Castri.
Idem locum habebit, si monachus auiditate patri-
monij alicuius, illum inducit ad ingressum Re-
14 ligionis, licet ingressus teneat, tamen priua-
bitur patrimonio ingressi, dum malis artibus
illud procurauerit, & dabitur ingressi hæredi-
15 bus ab intestato *tex. in c. constituit. 20. q. 3. Abb.*
in c. in nostra extr. de sepult. dicens, quod si Cle-
rici propter bona temporalia inducant aliquem
16 de aliena Parochia ad eligendum sepulturam
apud eos, tunc omni commodo, quod erant
percepturi, priuabuntur.
Et quia passim huiusmodi Statuta habentur in Ci-
uitatibus Italiæ, quibus priuantur hæreditate
mulieres, quæ extra territorium statuentium
se nubunt, non leuis quæstio agitata est inter
scribentes de validitate huiusmodi Statutorum,
libertatem matrimonij adeò restringentium,
17 cum matrimonia debeant esse libera *c. gemma*
extra de sponsal. & l. Titia ff. de verb. obligat.
18 & non valere huiusmodi Statuta tenet *Federic.*
de Senis. cons. 36. maritus vxoris num. 2. vers.
ex his ergo, & repetit *in cons. 275. Statuto cautum num. 73. vers. itaq; non videtur esse dubium.*
Quam opinionem post multos alios per eum rela-
tos sequitur *Calcan. cons. 3.* concludendo non va-

Quam conclusionem iterum comprobat idem
Gratian. in cap. 986. num. 2. & 14. lib. 5. discept.
forens. distinguendo inter forum Iudiciale, quod
47 sortitur vxor; & contractus forum quoad bona,
pro quibus retinet domicilium originis, cuius
ligatur statutis; Quia nubendo mulier, mutat
tantum domicilium quoad ea, quæ possent illam
retrahere ab obsequio, & seruitijs mariti, &
quoad alia, nulla adest mutatio propriæ origi-
nis, & sic, nunquam perdit originis domicilium,
48 quod citra alios omnes effectus retinet ex *Bart.*
in l. fin. §. idem rescripserunt num. 5. ff. ad muni-
cipal. Bald. cons. 351. num. 8. lib. 1. & cons. 308.
Ad euidentiam num. 7. lib. 3. & in d. l. cum que-
dam puella, vbi Curt. Iun. num. 6. Cagnol. nu. 20.
Socin. num. 6. vers. secundo limita. ff. de iurisd.
omn. Iudic. Ias. in l. Arrogator nu. 45. ff. eod. tit.
Alba cit. cons. 23. num. 10. Alex. cons. 20. in fin.
lib. 2. & cons. 101. num. 1. lib. 3. atq; cons. 125.
lib. 7. Capra cons. 21. penult. Abb. in c. Postulasti
col. 2. de foro compet. & latissimè probat *Tira-*
quel. de legibus connubialib. glos. 1. par. 1. nu. 37.
Vincent. de Franch. decis. 416. num. 4. & decis.
546. num. 30. Carpan. ad Statut. 298. num. 192.
& Surd. cons. 560. à numer. 8. vsq; ad numer. 11.
49 Qui Auctor *num. 15.* in indiuiduo de lucro dota-
li loquitur, in quo eo casu maritus voluit in ca-
pitibus matrimonialibus, vt staretur statuto
eius originis, non autem originis mulieris; & sic
admittere videatur, quod in lucro dotali obser-
uandum erat statutum loci contractus, vbi ali-
ter non fuisset conuentum.

Quamuis vbi nihil expressè conuentum fuisset
quoad Statuta; & contrahentes matrimonium
essent fori eiusdem, atq; in aliena iurisdictione
contraxisset matrimonium contractum illud
50 secundum statuta proprij fori diceretur, vt
probat *Menoch. cons. 672. num. 2. Thesaur. decis.*
106. num. 4. & post alios *Giurba ad Statuta Mes-*
sana cap. 1. glos. 7. num. 60. par. 1.

Placet tamen distinctio quam facit Andreas Gre-
gorius in *allegat. 45. num. 36.* qui concludit,
quod quando agitur de restitutione dotis, vel de
illius lucro attendi debet Statutum domicilij
51 viri iuxta citatam *l. exigere dotem ff. de iudic.*
quando verò tractatur de donatiuo misso vxo-
52 ri, attenditur locus residentiæ vxoris; Quia
secundum morem illius regionis præsumuntur
matrimonium contraxisse; vt post *Fulgos. cons.*
93. Thanucius de dote glos. 4. num. 46. probat
Carpan. ad Statut. Mediol. 298. verb. lucratur
nu. 191. cum plur. seqq. vsq; ad num. 217. & præ-
cise *num. 216. Andreas Gregorius cit. allegat. 45.*
num. 35. & 36. & post eos probat *Fontanel. de*
pact. nupti. claus. 7. glos. 3. part. 7. num. 82. &
83. Bimius cit. cons. 77. num. 27. cum duob. seqq.
& cons. 139. num. 17. 18. & 19. Qui Auctor in
cons. 278. num. 82. cum seq. probat statuta loci
contractus esse obseruanda ratione eorũ, quæ
oriuntur secundum ipsius contractus naturam
53 tempore contractus: secus respectu eorum, quę
oriuntur ex post facto propter negligentiam;

& moram, quia tunc spectatur locus in quem
collata est solutio maximè si vnicus limitatus
fuerit *l. vinum ff. si cert. pet. & l. 1. ff. de vsur.* &
distinguit *Bart. in l. 1. num. 6. & 18. C. de Summ.*
Trinit. & fide catholica.

Vbi autem vir domicilium in vtroq; loco haberet,
56 tunc attenderetur locus contractus matrimo-
nij, vt explicat *Fanuc. de dotis lucro d. glos. 9. nu.*
20. sequitur *Carpan. in cit. cap. 298. num. 10.* Id
quod etiam locum haberet, si vir ad domicilium
vxoris se transtulisset; vt perpetuo ibi habitaret,
ità notat *Costa in suis memor. in verb. dos reperi-*
tur vers. Hac autem, & Marsil. singul. 367. num.
4. & post eos *Roland. de lucro dotis q. 16. & Fa-*
nuc. cit. glos. 9. nu. 31. & 32. ac Rimin. Iun. cons.
23. num. 122. quos sequitur *Carpan. in cit. cap.*
298. num. 111.

Quod si expressè conuentum fuisset, vt dotis resti-
tutio, & lucrum fieret secundum consuetudi-
nem loci contractus vel dotem soluens, siuè
promittens stipulatus fuisset sibi reddi in eo
loco; tunc cessaret omnis difficultas, quin statu-
tum loci contractus esset attendendum, vt post
57 *Rol. l. c. q. 17. Fanuc. cit. glos. 9. num. 33.* pro-
58 bat *Carpan. num. 112. cum seq. qui seq. nu. 113.*
subijcit; quod si matrimonium contractum fuis-
set in loco tertio, tunc ad ius commune se retu-
lisse partes certum est ex *Fanuc. allegat. glos. 9.*
numer. 39.

SVMMARIA.

Maritus, & vxor sunt duo in carne vna num. 1.

Maritus tenetur alimentare vxorem, & medicum cum medicinis infirmæ adhibere num. 2.

Maritus non adhibendo medicum vxori infirmæ, vel imperitum amittit lucrum dotis num. 3. 8. 9.

Lucrum ex propria culpa quis consequi nequit num. 4. 5. 12. & 13.

Alimenta denegando vir, vxori, occidere illam dicitur num. 6.

Appellatione alimentorum veniunt medicinæ num. 7.

Occisor prohibetur occidere occiso num. 10.

Frater si matrimonio copulauit Sororem extra territorium non potest gaudere beneficio statuti priuantes mulieres extra territorium se nubentes num. 11.

Monasterium non lucratur hæreditatem illius, qui fuit inductus artibus ad ingrediendum Religionem ob eius hæreditatem num. 14.

Ingressi hæreditas eo casu datur venientibus ab intestato num. 15.

Clericus, qui ob bona temporalia inducit aliquem de aliena Parochia ad eligendam sepulturam in sua Ecclesia priuatur omni commodo num. 16.

Matrimonia debent esse libera num. 17.

Statutum prohibens mulierem extra territorium se nubentem inualidum dicitur num. 18.

Contrarium verius num. 19. declaratur num. 23. 24. & 25.

Damnum pati non dicitur, qui lucro excluditur n. 20.

Lucri amissionis pæna non consideratur in matrimonio num. 21.

Nubendi

viget statutum, & si illum conueniat in alio
loco; Idcircò inspiciamus locum, vbi contra-
ctus est celebratus, in quo viget ius cōmune, si
aliud non appareat, vt inquit *Bald. in l. fin. C. ne filius pro patre q. 5. Butri. in c. fin. de confess. col.* 10. quos sequitur *Caccialup. cit. nu.* 111. *in fin.*

Si vero duo Senenses contrahant in Ciuitate Flo-
rentiæ de soluendo vni per alterum aureos mil-
31 le; Illi intelliguntur iuxta valorem aurei, quo
expenditur aureus in Ciuitate Florentiæ, non
secundum cursum Senatum, quoniam attendi
debet locus contractus, vbi alia qualitas aurei
32 non fuerit expressa, in istis decisorijs *Caccialupus l. c. sub nu.* 121. *in fin. Polid. Ripa cit. obseru.* 350. *num.* 5. *post Felin. in c. Ecclesia Sancta Maria nu.* 55. *versic.* septima declaratio, & nouissimè decidit *Bimius cons.* 153. *num.* 17. *& seq. ex Socin. Sen. cons.* 347. *num.* 4. *versic. circa secundum lib.* 2.

Præterea si sententiæ executio fieret per Iudicem
33 alterius territorij; tunc in exequendo sequi
debet talis Iudex suam iurisdictionem, non alterius, & seruare leges, & statuta loci eius iurisdictioni suppositi, non alterius, *d. l. missi opinatores C. de exact. tribut. lib.* 10. Et fieri debet executio secundum morem Curiæ exequentis, non curiæ sententiantis, si ad vnam curiam pertinet sententiare, & ad aliam exequi, vt tradit
34 *Bald. in d. l. p. C. de execut. rei indic. per l. missi opinatores*, & sequitur *Caciolup. sub num.* 113.

Conclusionē firmatam, quod in decisorijs attendi debeant statuta loci, in quo fuit celebratus contractus, limitat *Bart. in d. l. cunctos populos*, non habere locum in contractu dotis, in cuius exactione non attendi Statuta, & consuetudines loci celebrati contractus dotis, siue matrimonij,
35 probat ibidem *Bart. l. exigere dotem ff. de Iudicijs*, quem sequitur *Gallus cons.* 50. *num.* 61.

Verum distinguendo quæstionem *Caccialup. in d. l. cunctos populos num.* 114. *vers. ex prædictis*, concludit, quod si Florentinus post contractum matrimonium recessit Florentia, & habitaculum transtulit Bononiæ, & ibi post habitationem multorum annorum eius creatus mortua vxor est sine liberis in eadem Ciuitate Florentiæ, ad quam accelerar inuisendi causa consanguineos, attendi debet in lucro dotali statutum Bononiæ, vbi domicilium habebat vir, non
36 Florentiæ, in qua fuit contractum matrimonium per *d. tex. in l. exigere dotem*, iuxtà sententiam *Archid. in c. illud dixit* 12. *distinct.* quam sententiam sequitur *Alba cons.* 23. *num.* 11. *&* *Bimius cons.* 77. *sub num.* 17. *cum duob. seq. & cons.* 328. *num.* 8. *atq. cons.* 337. *num.* 6. etiamsi vir esset ciuis ex priuilegio in loco domicilij vxoris, modo principalius esset domicilium viri
37 *Cagnol. in d. l. exigere dotem num.* 19. 25. *&* 31.

Declaratur vlterius hæc *Bartoli* sententia, vt scilicet dotis restitutio, si decessit vir, peti debeat in loco domicilij viri, non autem in loco con-
38 tractus matrimonij; & si quoad lucrum dotis, & donationis propter nuptias, attendi omnino
debeant statuta loci, in quo fuit celebratus con-
39 tractus, vt inquit *Gulielmus de Cun. in cit. l. cunctos populos per l. hæres absens §. 1. ff. de Iudic. & l. qui certo ff. de condit. indebit.* quē refert *Caccialup. cit. num.* 114. Et quamuis deinde velit idem *Auctor n.* 115. quod in lucro dotis debeat omnino attendi statutum loci domicilij viri, vt dictum fuit per *Bald. in l. fin. C. si à non compet. Iud. & in l. 1. C. de priuileg. dotis*, quam opinionem communiter esse receptam scribit idem *Caciolup. sub d. num.* 115. & hoc ex speciali prouisione *d. l. exigere dotem ff. de iudic.* vt explicat etiam *Gallus d. cons.* 50. *num.* 61.

Contrarium tamen statuisse videtur *Bald. in Aut. h.*
4 *omnes Peregrini col. p. vers. & ideò C. commun. de Success.* dicens non inspici domicilium viri, sed vxoris in contractu matrimonij, respectu lucrorum dotalium, quidquid in contrarium affir-
41 mauerit *Curt. Iun. in cit. l. exigere dotem*, quam Baldi sententiam amplectitur *Ias. in l.* 1. *col.* 6. *vers. limita communem C. de Summ. Trinit. & fid. Cathol.* & sequitur *Cagnol. in d. l. exigere dotem*, & post alios multos probat *Cassan. ad consuetud. Burgondiæ rubric.* 4. *§.* 2. *in tex. An Duple. de Buorgo*, adducens eundem *Bald. in tital. de pace constantia vers. si quæ controuersio*, concludendo, quod attendi debeat consuetudo patriæ vxoris,
42 vbi fuit contractum matrimonium; cum maritus videatur contrahere secundum consuetudinem, quæ viget in loco contractus.

Quamuis idem *Castren. num.* 3. *cum seq.* contrariam sententiam deinde approbauerit, vt scilicet attendi debeat Statutum domicilij viri, quando agitur de lucris nuptialibus, etiam si fuerit matrimonium contractum in loco domicilij vxoris, præterquam in lucris sponsalicijs, in quibus attenditur consuetudo domicilij sponsæ, vt expli-
43 cat *Rol. de lucro dotis cit. q.* 18. ea ratione, quod contracto matrimonio vxor effecta sit de domicilio viri *l. quadam §. item rescripserunt, vbi Bart. ff. ad municipal.* & tradit *Carpan. ad Statut.* 198. *num.* 115.

Reuera quæstio hæc valdè dubia videtur; Non obstante enim *Bart. auctoritate l. c. & in l. fin. §. ità rescripserunt ff. ad municipalem*, quem sequitur *Campeg. de dote par. vlt. qu.* 31. *& Peregrin. cons.* 90. *num.* 22. *lib.* 1. concludentes attendi
45 debere statuta domicilij viri in successione vxoris, quasi illud sequatur vxor; Contrarium statuit *Gratian. discep. foren. cap.* 581. *num.* 10. *&* 12. constanter affirmando, quod mulier sequitur forum viri tantum in obsequialibus, & in
46 concernentibus beneficium mariti, Secus in Successione actiua, vel in lucris nuptialibus, in quibus non attenditur mariti domicilium, sed originis mulieris, quando adsunt iura, & actiones, vt post alios probat *Alex. cons.* 20. *in fin. lib.* 2. *& in l. cum quedam puella vol.* 1. *vbi Castrens. ff. de iurisd. omn. iud.* & sequitur *Magon. decis. Florent.* 107. *num.* 11. *Alba d. cons.* 23. *nu.* 10. *& Peregr. cit. cons.* 90. *nu.* 27. *lib.* 1. & antè eos probat *Curt. Seni. alleg. cons.* 27. *sub numer.* 16. *vers. patet ergo.*

Quam

Qui Caccialupus *verſ. eſſent ergo*, pro maiori dilu-
14 cidatione quæſtionis quatuor proponit caſus;
Primus ſcilicet, quando ſtatutum dat formam
contractui, & tunc ſimpliciter locus contractus
attenditur; Secundus, quando ſimpliciter habi-
litat, vel inhabilitat perſonam, & tunc includit
ſubditum, & illum vbiq; afficit, ſi fauore inha-
bilitati ſtatutum prohibet, vt exponit *Bart. ibi-
dem q. 6.* Tertius, quando contractus dat for-
mam ratione perſonæ; & tunc ſimiliter locus
15 contractus inſpicitur ſecundum *Bald. in l. extra
territorium ff. de iuriſd. omn. Iudic.* Quartus, quan-
do perſonam inhabilitat ratione formæ, vt ſci-
licet, quod minor, vel filius familias non con-
trahat ſine ſolemnitate, & hoc caſu præponde-
rat, quæ ſit habilitas perſonæ, & conſequenter
16 attendendus eſt locus, cui ſubeſſet ipſe minor
ratione originis, vel incolatus, quaſi tunc ſtatu-
tum potius ſit cenſendum in perſonam, quàm in
17 rem, vt in ſimili dicitur per *Bald. in l. ſi quis pro
eo, ff. mandati*, quam diſtinctionem tandem comq;
probat *Caccialupus in nu. 103. & 104.* vbi multa
proponit ſimilia, ad rem *Menoch. cit. conſ. 1021.
num. 11.*

Declaratur tamen concluſio hæc, vt locum ha-
beat, quando ſubditus contrahit extra territo-
rium, cum alio ſubdito eiuſdem Dominij, &
18 ſuppoſito eidem ſtatuto, vt tradit *Anchar. in c.
1. de conſtit. in 12. q. principalim verſ. quid dice-
tur in obligatione perſonali*: Vel ſi contraxit cum
non ſubdito habente notitiam ſtatuti prædicti;
19 vt ſubijcit *Caccialup. loc. rel. nu. 106.* ſecus, ſi con-
traxit in alieno territorio cum non ſubdito ne-
ſciente diſpoſitionem huiuſmodi ſtatuti inhabi-
litantis perſonam ad contrahendum, niſi adhi-
bita certa ſolemnitate; Quia tunc ſtatutum non
præiudicat non ſubdito, illius diſpoſitionem
ignoranti, & extra territorium contrahenti,
ex magna ÆQVITATE, vt ſubijcit *Anchar. li.
c.* & ſequitur *Caccialup. ſub alleg. num. 106. ante
verſ. igitur dicere poſſumus*, & ſi enim ſtatutum
non prodeſt forenſi, illi tamen neq; nocet. *Me-
20 noch. conſ. 164. nu. 11. & conſ. 270. nu. 21. Peregr.
deciſ. 56. nu. 3. cum ſeq. & deciſ. 104. nu. 9.*

E contra vero, quando ſtatutum inhabilitat prin-
cipaliter contractum inducendo formam, &
ſolemnitatem in contractu minoris, & ſimilium,
ſi minor, vel mulier forenſis contraheret in ter-
ritorio ſtatuentium cum ſubdito ſtatuti; obſer-
uare debet ſolemnitatem ſtatuti ad contractum
21 validandum, vt poſt *Bald. in repet. cit. l. extra
territorium ff. de iuriſdic. omn. iud.* probat *Caccia-
lupus ſub cit. nu. 106. verſ. quando verò*, vbi de-
terminat concluſionem prædictam locum ha-
bere etiam ſi ſtatutum mixtim ratione perſonæ,
& formæ diſponeret dirigendo principaliter
prohibitionem in perſonam.

Cæterum in his, quæ reſpiciunt litis, ſeu proceſſus,
aut iudicij ordinem, ſiuè ritum, obſeruari de-
bent ſtatuta, & conſuetudines illius loci, vbi fit
22 proceſſus, ſiuè fuit inſtitutum iudicium *l. 3. in
fin. ff. de teſtib. & l. 2. in fin. ff. quemadmodū teſtam.
aperian.* etiam ſi contractus fuerit alibi celebra-
tus *l. niſi opinatores C. de exact. tribut. lib. 10. DD.
in l. à Dino pio §. ſententiam ff. de re iudic.* & poſt
alios probat *Polid. Ripa ſing. obſer. 350. nu. 3. &
5.* namq; reſpectu deciſionis cauſa, & illius me-
ritorum attenduntur ſtatuta loci contractus, vt
23 probat *Bart. in d. l. cunctos populos C. de Summ.
Trinit. & fide Cathol.* quem ſequitur ibidem
Caccialupus *num. 107.* vbi tradit exemplum de
Florentino, qui contraxit Senis, & Florentiæ
conueniatur, puta vigore inſtrumenti publici,
quod Senis habebat paratam executionem, ex
forma ſtatuti Senenſis non attenditur Floren-
24 tiæ ſtatutum Senenſe, ſed ſtatutum, ſiuè con-
ſuetudo Florentiæ, vbi iudicium fuit propoſi-
tum; ſi enim Florentiæ ex ſtylo, vel per ſtatutum
agi debet ordinariè, non poterit procedi execu-
tiuè vigore ſtatuti Senenſis; quia in iudicijs
25 quaſi contrahitur *l. 3. §. idem ſcribit ff. de pecul.*
& illo quaſi contractus cauſatus in iudicio Flo-
rentiæ agitato naſcitur Florentiæ, ergo conſue-
tudo, & ſtatutum fori Florentini reſpiciens or-
dinem eſt ſeruandum, iuribus *alleg. & l. 2. C. de
manut. lib. 10. Cyn.* & cæteri in *l. 1. C. quæ ſit Lon-
gobar. conſuet.* & probat *Caccialup. ſub cit. num.
107. cum ſeq.* & reſpectu deciſoriæ cauſæ atten-
di debere ſtatutum loci contractus *confirmat. nu.
111.* ex *Bart. loc. cit.* etiam ſi ſolutio fuerit deſti-
26 nata in alio loco per *l. ſi fundus ff. de euict. & l.
ſemper in ſtipul. ff. de reg. iur.* Quam ſententiam
ſequitur *Polidor. Ripa cit. obſeruat. 350. nu. 5. poſt
Rotam deciſ. 330. p. 2. in nouiſſ.* & amplectitur
Gabr. conſ. 84. nu. 12. poſt Neuiz. conſ. 20. nu. 9.

Prout è contra ſi Senis iudicium inſtituitur vigore
27 inſtrumenti contractus extra territorium Se-
nenſe celebrati, conceditur nihilominus execu-
tio iuxta ſtylum fori Senenſis, ac ſi contra-
ctus fuiſſet ibi celebratus, cum attendi debeat
ordo Iudicij ex ſtatuto, ſiue ſtilo Senenſi intro-
ducto, vt dictum fuit, quod notatu dignum eſſe
tradit *Caccialup. in fin. num. 108.* poſt *Bald. in re-
pet. d. l. cunctos populos col. 14.* Agens enim in vno
loco agere videtur circa ordinatoria ea lege,
quæ ibi viget, & in eam legem conſentire, vnde
merito arctatur per ipſam legem, ex notatis in
28 *l. rex ea ff. de poecul.* & probat idem *Bald. ibidem
col. præſertim 28. verſ.* tertium exemplum.

A qua ſtili obſeruantia, ſi gabella debetur ab
29 Agente, vt Peruſij, & in multis alijs ciuitati-
bus, & Opidis, excludi ab ea Clericum ibi agen-
tem probat *Bald. col. 28.* & ſequitur *Caccialupus
loc. rel. nu. 110.* cum illi ſint in hoc priuilegiati *l.
cum Eccleſia in fin. C. de Epiſc. & Cleric.*

In tantum, vt quando adeſt ſtatutum in loco con-
30 tractus, vt ex nudo pacto poſſit quis agere vi-
gore huiuſmodi pacti, agi poteſt tam in loco
contractus, quam alibi conueniatur, vt ſcribit
Caccialup. l. c. ſub nu. 111. verſ. ſecundo inferas,
& cum effectu tenebitur obligatus vigore ſta-
tuti prædicti vigentis in loco contractus; etiam
ſi conueniatur in alio loco, quia illum arctat ſta-
tutum vigore contractus initi in eo loco, in quo

vigeo

Vxor nubendo mutat domicilium quo ad ea tantum, quæ possunt eam retrahere ab obsequio, & seruitijs viri nu.48. & 49.

Matrimonium contraxisse dicitur sub statuto patriæ contrahentium licet alibi fuisset contractum nu.50.

Statutum domicilij viri attenditur in restitutione dotis num. 51. 55.

Statutum siuè consuetudo loci vxoris attenditur in donaturis illi missis per virum, dum in eo loco reperiebatur num. 52.

Statutum loci contractus attenditur in ijs, quæ oriuntur secundum contractus naturam tempore contractus num. 53. quoad etiam ea, quæ oriuntur post factam spectatur locus, in quo destinata est solutio num. 54.

Statutum loci vxoris attenditur, quando vir illuc transtulit eius domicilium num. 56.

Limitatur conclusio, si expresse conuentum fuisset, vt attenderetur statutum certum num. 57.

Contractus, etiam matrimonij, celebratus in loco tertio regulatur secundum ius commune num. 58.

Solemnitas statuti in contractibus obseruari debet per subditos, etiam si contractus celebrentur in alio territorio.

CAP. CCLXXXXIII.

Tatutorum vires non se extendere ad aliena territoria notum est cum
1 statuētiū iurisdictio coerceatur intra fines proprij territorij, ita in specie tradit *Bald. in cap. p. num. 2. vers. & multo minus de iuram. calum.* quem sequitur *Alex. conf. 111. col. 1. & conf. 41. col. 2. lib. 5. Andre. Gail. obseru. 114. nu. 10.* scribentes omnes in *l. cunctos populos C. de Summ. Trinit. & fide Cath.* & post eos probat *Menoch. conf. 672. nu. 2. & conf. 1021. nu. 10. post Iaf. conf. 80. nu. 2. lib.*
2 3. Quam conclusionem limitat *Bimius conf. 97. nu. 2.* quando scilicet expresse hoc continet statutum.

Hinc dicitur, quod statuta loci, in quo fuit cele-
3 bratus contractus sunt attendenda, etiam si solutio fuerit destinata in alio loco *l. si fundus ff. de euict. & l. semper in stipul. ff. de regu. iur.* & latè probat *Bart. in l. cunctos populos*, quem ibi sequitur *Cacialup. nu. 111. & tradit Gallia conf. 50. nu. 60. post Iaf. conf. 194. lib. 2.*

Si itaq; statuta loci contractus sunt atendenda, sequitur, vt etiam solemnitates in contractibus ab eodem statuto requisitæ obseruari debeant, cum accessorium sequatur naturam sui princi-
4 palis *vulg. c. de precar, & c. accessorium de reg. iur.* & probat *Bald. in l. ex testamento 29. in fin. C. de fideicom. Gratian. lib. 3. discept. forens. cap. 282. nu. 35. & cap. 423. nu. 45.* & in terminis, quod quoad solemnitates, & formam contrahendi attendi debeat locus, vbi fit contractus, non autem lo-
5 cus, cui sub sunt contrahentes est *tex. in l. 2. ff. quemadmodum testam. aper.* & probat *Cacialup. in d. l. cunctos populos nu. 102. C. de Summ. Trinit. & fide Cath.* & copiosè tradit *Rol. de lucr. dotis q. 17. & Fanuc. de lucr. dot. 9. nu. 33.* quos in terminis sequitur *Menoch. conf. 672. nu. 3.* de contractu dotali loquens, & postea scribit *Gratian. l. c. lib. p. cap. 9. nu. 1. post Corne. conf. 185. nu. 9. lib. 2. & lib. 2. cap. 389. nu. 8. & 9.* vbi multos citat, & ita fuisse Romæ iudicatum testatur, atq; ad contraria respondit, & plures de hac materia solemnitatis statuti scribit *nu. 10. 11. 12. & 13.*

ÆQVIVS tamen videtur, vt solemnitates in con-
6 tractibus personam contrahentium respicientes obseruentur, etiam in contractibus celebratis in alio territorio; vtpotè, si statuto caueretur, vt mulieres contrahere non valerent, nisi adhibita certa solemnitate, huiusmodi solemnitas necessaria est etiam in contractibus extra territorium statuentium celebratis: Quia concernit personæ fauorem, illam habilitando ad contractum cum illa solemnitate, ad quem alias deue-
7 nire nequiret *l. si curatorem habens C. de in integr. restit. min.* nam subditus legi municipali vbiq; est
8 subditus *l. ex ea ff. de postul.*

Persona etenim, quæ non posset facere contractum in sua patria statuto impediente, non potest illum facere alibi, vbi tale statutum non viget; Hoc pacto namq; statutum fieret eluso-
9 rium, quod esset absurdum *l. mercatores, de contrac. & mercat. & l. 2. in fin. de Eunuch.* & probat *Cacialupus in alleg. l. cunctos populos nu. 104.* dicens, huiusmodi statutum in habilitans subditum, vt non possit contrahere simpliciter illum ligare vbiq; terrarum, & sic fauorabile, vt ibi-
10 dem scribit *Bart. in q. 6.* ac cæteri scribentes concludentes, quod statutum inhabilitans personam ratione formæ; vt puta, quod nulla mulier alienet sine consensu consanguineorum proximorum, ligat personam subditam vbiq; *d. l. ex ea ff. de postal.* & probat *Menoch. cit. conf. 672. nu. 3.*

Hanc sententiam defendit *Tiraq. trac. de legib. connubialibus glo. 8. à nu. 219. vsq; ad nu. 235.* & terminaliter decidit *Gratian. discep. foreaf. cap. 886. nu. 7. lib. 5.* vbi probat testamentum factum per vxorem sine consensu consanguineorum ad for-
11 mam statuti loci originis ipsius mulieris, nullum esse etiam si illud factum sit in alieno terri-
12 torio: quia adhuc solemnitates requisitæ in statuto originis, debent seruari in contractibus aliundè celebratis.

Distinguunt igitur DD. inter statutum loquens in personam, & inter statutum loquens in rem;
13 quia primo casu persona vbiq; alligata statuto dicitur; secundo verò casu statuti vis non se extendit extra territorium statuentium, vt concludit *Caccialupas sub cit. num. 102. vers. secundo vero casu post Bart. in eadem l. cunctos populos nu. 42.* & late probat *Tiraquel. de iure primog. q. 46. nu. 4. & 7.* quos sequitur *Menoch. alleg. conf. 1021. nu. 12. & conf. 1086. nu. 9.*

Qui

19 *max. lib. 4. cap. 8.* inquiens erat opibus excel-
lens, sed multò etiam animo quàm diuitijs lu-
cupletior, semper in eroganda potius quàm in
contrahenda pecunia occupatus; Adeò vt do-
mus eius quasi quedam munificentiæ officina
crederetur, illinc enim publicis vsibus apta
monumenta extruebatur, illinc grata populi
oculis spectacula edebantur, illinc Epularum
magnifici apparatus, labentiq; Annonæ subsi-
dia oriebantur; Et cum hæc vniuersis priuatim
alimenta inopia laborantibus, dotes virginibus
paupertate pressis detrimentorum incursu quas-
satis solatia erogabantur; Hospites quoq; tùm
Vrbani, penatibus; tùm etiam rusticis tectis be-
nignissimè excepti varijs muneribus ornati di-
mittebantur; Quid multa? non mortalem ali-
quem, sed propitiæ fortunæ benignum esse di-
ceres sinum; ergo quod Gillias possidebat, om-
nium quasi commune patrimonium erat; pro
cuius salute, & incrementis, tùm Agrigentina
Ciuitas, tùm etiam vicinæ regiones votis excu-
babant, *Hactenus Valer. max.*

Charitati enim, & ÆQVITATI, sine qua chari-
tate nihil sumus, etiam si cæteras virtutes ha-
beamus, vt inquit D. Paulus *ad Corint. 1. cap.*
20 1. conuenit, vt populus à fame subleuetur, &
illi subueniatur, & Principis commodo consu-
latur, cuius interest habere numerosum popu-
21 lum, & locupletem *l. cum ratio ff. de bonis dam-
nat.* & tradit *Menoch. cit. cons. 137. n. 19. & 20.*

Seuerè autem contra exportantes annonam tem-
pore penuriæ, vel illius prætium augere per
22 monipolium studentes agitur in *tex. in l. fin. §. si
quis C. de monopol.* Hinc Imperator Calba teste
Sueton. cap. 7. militi cuidam qui per expedi-
tionem arctissima annona residuum cibariorum
triciçi modicum centū denaris vendisse argue-
23 batur vetuit, vbi is indicere cepisse à quoquam
opem ferri, & ità fame extabuisse refert *Petrus
Gregor. lib. 36. Sintag. iuris cap. 30. num. 6.* qui
24 ex Cicerone scribit *seq. num. 6.* Athenis Athe-
nagoram Cynicum virgis fuisse cæsum, quod
in fame ausus fuisset triticum exportare: Et Iure
Diuino qui abscondit frumentum maledicetur
in populis, Benedictio autem super caput ven-
dentium, vt habetur in *Prouerb. cap. 11.*

Licet autem Deus Optim. Maxim. prouidit, vt si
26 penuria in vna regione contigit, in alia vber-
tas adsit, vna alteri sucurrat, id tamen fieri de-
bet cum moderamine; ne tanta extrahatur co-
pia ex Prouincia vbertatem fouente, vt ad ne-
cessitatem illa reducatur, cuius respectu Theo-
doricus Rex Gothorum scribens Fausto Præpo-
sito, iussit; vt prius incolis fæcunditas frumen-
torum propria seruiat, quàm peregrinis com-
mertijs studiosa cupiditas exhauriat, neq; fru-
menti peregrinas naues onerari, ad aliena lito-
ra transituras, quam expensæ publicæ ad opta-
tam copiam possint pertinere: Et rursum idem
27 Theodoricus scripsit comiti Silicatoriorum, &
portus curam agenti; spetiem Sardi nullatenus
iubemus ad peregrina transmitti, sed in vsus
nostros propitia diuinitate seruentur, ne quod
in nostris partibus conficitur, noxia negligen-
tia de esse videatur, vt ex *Cassiadoro lib. 5. epist.
34. refert Petr. Gregor. l. c. nu. 8.*

Annonæ vero sub nomine, venit omnis annuus
28 fructus, qui ad victum pertinet, & sic ad fru-
mentum, panemq; coctum diarium extenditur,
& ad vinum, aliaq; edulia, pensiones, salariumq;
victus causa datum, vt probat *Petr. Gregor. cit.
cap. 30. nu. 1. Syntag. iur.*

Illud notatu dignum est, quod frumentariæ pecu-
niæ debitor citò est cogendus *l. 2. §. frumentaria
ff. de administr. ad ciuitat. pertinent.* nulla excep-
tione compensationis admissa *. d. l. 2. §. ad fru-
menti*: Et qui frumento arenam, vel aliud quid
immiscuit, vel difficilis separatio fit, quasi de
corrupto ex lege Aquilia agitur *l. si seruus seruũ
27. §. rem si quis ff. ad legem Aquil. Petrus Grego-
rius cit. cap. 30. nu. 18. sintag. iur.*

SVMMARIA.

*Statuta non se extendunt extra territorium statuen-
tium num. 1. nisi expressè hoc contineant statuta
num. 2.*

*Declaratur, quando statutum respicit personam sub-
ditorum nu. 6. 8. Et quando inter subditos fit contra-
ctus nu. 18. & 19.*

*Statutum loci, in quo celebratus est contractus atten-
di debet nu. 3. 5. 21. Limitatur in contractu dotali
nu. 6. 7. 10. 11. 12.*

Accessorium sequitur naturam principalis num. 4.

*Persona, quæ non potest contrahere in patria sic pro-
hibente statuto neq; potest contrahere in alio loco
nu. 9. 10. 11. 13. 16.*

*Statutum dans formam contractui, attenditur in loco
statuti supposito, non alibi nu. 14. 15.*

*Statutum quando in personam conceptum est censen-
dum num. 17.*

*Statutum licet non prodest forensi, non tamen ei nocet
num. 20.*

*Statutum loci, in quo instituitur processus, siuè causa
seruari debet circa ordinatoria Iudicij num. 22. 24.
26. 27. 28. & 30. secus circa causæ merita nu. 23.*

In iudicijs quasi contrahitur num. 25.

*Clerici non subiacent gabellis impositis ijs, qui iudicia
proponunt num. 29.*

*Monetæ valor debetur iuxta cursum loci contractus
num. 31.*

*Executor sententia lata in alieno territorio sequitur
stilum eius iurisdictionis non aliena num. 33. & 34.*

*Satuta loci celebrati contractus sunt attendenda in
decisorijs nu. 35.*

*Statutum domicilij viri attenditur in lucro dotali nu.
36. 39. 43. 45. contrarium nu. 40. 41. 42. etiam
si vir esset ciuis ex priuilegio num. 37.*

*Dotis restitutio petenda est in loco vbi vir decessit.
num. 38.*

*Vxor efficitur de domicilio viri num. 44. & sequitur
eius forum num. 46.*

*Vxor sequitur forum viri quoad iudiciale, secus quo
ad bona, quia retinet domicilium originis nu. 48.*

Vxor

§. si hares num. 2. ff. ad Trebell. Iacob. de S. Georgio in inuestit. feud. in verb. & cum pacto de non alien. num. 38. Prætium huiusmodi soluendum erit Domino rei in ea summa, pro qua rem
5 alteri vendere valet; Ità vt si extra Ciuitatem frumentum vendi posset decem, cogi non debet Dominus illud octo tantum vendere in Ciuitate, sed sibi decem solum debere, duplici grauamine afficiatur, vendendo rem contra propriam voluntatem, & minori prætio contra disposi-
6 tionem *d. l. inuitum C. de contrah. empt. & l. nec emere C. de iur. delib.* dicitur enim tunc prætium esse iustum, vt probat *Bimius conf. 269. num. 15. post Couaruu. variar. resol. cap. 3. num. 4. & Bursat. conf. 9. num. 35. lib. 1.*

De ÆQVITATE tamen contrariũ verius est, vt scilicet cogi possit Dominus vendere triticum eo prætio, quod de publico erit communiter
7 ordinatum: ità affirmat *Bart. in l. 1. §. cura carnis ff. de offic. Præfe. vrbis, & in l. fin. ff. ad leg. Iulia de annona. Couaruu. lib. 2. variar. resol. cap. 3. num. 5. & lib. 3. cap. 14. num. 3. Iaf. in l. nec emere num. 3. vef. adde quod C. de iur. deliber. Fabianus de mute id tract. de empt. & vendit. par. 3. princ. qu. 19. num. 39. Tiraquell. de retract. consang. in præfat. num. 28.* & post eos *Menoch. conf. 137. num. 9. cum seq. & nu. 18.* vbi ab hac sententia tàm æqua, & approbata non esse rece-
8 dendum scribit idem *Menoch. conf. 1061. n. 25.* cum Princeps habeat annonæ curam, & custodiam non modo tempore penuriæ, sed etiam vbertatis eiusdem conseruandæ causa pro communi hominum vtilitate, & interesse *l. fin. in fin. ff. ad l. Leg. Iul. de annon. & in l. mulierem ff. de accus.* ac tradit *Cacialupus in repet. l. cunctos populos num. 158. in fin. C. de Sum. Trinit. & fid. cath. Bossius in tit. de panis num. 20. & Cla. q. 82. vers. statutum*; & post eos *Menoch. conf. 800 nu. 6. & 36.* ÆQVITATI enim consentaneum est, vt tempore penuriæ, & vrgentis necessitatis, ac
9 belli priuilegia omnia sileant *l. pro Tyronibus C. de priuileg. Domus Augus. lib. 11. & l. vnica C. vt nem. liceat in empt. spec. eod. lib. 10.* ex quo scribit *Cicer. lib. 2. offic.* non esse dubium, quin propter ærarij tenuitatem tributum sit conferendum, vt omnes intelligant pro salute Rei-
10 publicæ necessitati parendum esse; cuius sententiæ ad rem nostram meminit *Ripa in tract. de peste titul. de remed. ad conseruandum vbertatem num. 184.* & quam sententiam probat *Menoch. cit. consil. 137. num. 9. & 10. vers. his præmissis*, & sequitur *Bimius conf. 303. num. 44.* qui *Menoch.* subijcit *nu. 13.* neminem quantumuis maximè priuilegiatum posse se ipsum excusare tempore penuriæ, & necessitatis, quin pecu-
11 niam conferre teneatur in emptionem frumenti, & annonæ, vt Ciuitati fame laboranti succuratur *l. vnica C. vt nemini liceat in empt. spec. se excusare lib. 10.* Quemadmodum tempore necessitatis, & penuriæ cogitur quis eleemo-
12 sinam erogare, vt notat *Glos. in c. sicut. 47. distin. & in c. exigit. 1. qu. 7.* ac tradit *Abb. in c. 1. de cleric. agrot.* quem sequitur *Menoch. loc. cit. numer. 15.*

Huic conclusioni valdè confert *tex. in §. si pendentes §. si quid cloacarij ff. de vsufr.* vbi Vlpianus in-
13 quit, quod vsufructuarius tenetur portionem tritici municipalibus viliori prætio tradere. Idcircò mirum non est, si Dominus tritici tempore penuriæ cogi possit ad tradendum triticum viliori prætio pro publica vtilitate; & in terminis probat idem *Menoch. conf. 604. numer. 27. post Bart. & Lucam de Penna in l. quoties C. vt non lic. in empt. spec. lib. 10.*

Nam, vt ait Theodoricus Rex Gottorum, de quo
14 *Cassiad. lib. 4. variar. Epist. 5.* tunc grande commodum est cum indigentibus pasci, quando fames solet totum consumere, vt suam necessitatem possit expellere, cum enim ambitioni suæ seruiat, propemodum donare videtur, qui vendit rogatus, ad saturatos ire cum mercibus
15 certare est, & ne plebs deuocaretur à negotijs frumentationis causa ter in anno quaterniorum mensium tesseras dari instituit Augustus, teste *Suetonio*, vt refert *Petr. Gregor. lib. 36. Syntag. iuris. cap. 30. num. 14. & 15.* & ità sepius vidi obseruari in hac Ciuitate Mediolani, & expertus sum dum anno 1629. ob magnam penuriam rei furmentariæ multitudo plebis cōmotionem fecerat, & impetum non solum ad pristina, sed etiam ad domum tunc Vicarij Prouisionum impetum fecerat, ob quod delictum seditionis speciem continens iussu Senat. Excellentiss. in ea vrbis regione, quæ nuncupatur vulgo *Cordaso* duo furcis suspensi fuerunt, & alij plures ad triremes damnati. Verum opera tunc Illustriss.
16 Magni Cancellarij summæ prudentiæ viri I. C. Antonij Ferrerij ad Populum sedandum statim diminutum fuit prætium annonæ mediante copia tritici ex priuatis domibus coacta, cuius prætium in minori summa, quàm erat communis cursus, deinde persoluit Ciuitas, nempè in ratione librarum quadraginta quinq; pro singulo modio, & si illud ascenderat communiter ad lib. quinquaginta duas, vt mihi fuit persolutum huiusmodi prætium pro modijs octuaginta traditis, quo sumpto nempè remedio, quieuit populus, & patienter Dei flagellum deinde sustulit.

Cum verò anno 1648. penuria non leuis tritici fuisset detecta, quasi ex improuiso liberalitate
17 hæc Mediolani Ciuitas populum subleuauit dum prouisa annona, panem meliori prætio vendi curauit proprio damno Ciuitas, quàm habita prætij tritici ratione vendi debebat: quo
18 tempore laudabilissimum eius singulari liberalitatis exemplum Illustriss. Comes Bartholom. Areśius Ordin. Magistratus vigilantissimus Præses, acri ingenio vir, & omnium scientiarum peritissimus, dum sponte quantitatem tritici proprij ad forum Ducis, & longe minori prætio vendi populo iussit, vt hoc pacto diminueretur commune prætium, & ità euenit; ità vt dici possit quod de Gillio Argentino testatur *Valer.*

805. num. 3. Dec. conf. 612. num. 6. lib. 2. & tradit Rimin. Iun. conf. 213. num. 9. lib. 2. atq; Menoch. conf. 1. num. 328.

Contraria tamen sententia verior, & ÆQVIOR
48 videtur, quam sequitur Bald. in l. de quibus num.
17. ff. de legib. Iaf. in repet. l. admonendi nu. 102.
cum. trib. seqq. ff. de iur. iur. Parif. conf. 68. num.
24. lib. 3. Crauet. conf. 939. num. 12. lib. 5. Vasq;
lib. 2. contron. Illustr. cap. 29. num. 1. circa medium, quos sequitur Genua de scrip. priu. qu. 4. num. 35. lib. 1.

Cæterum concurrentibus creditoribus pluribus
personalibus ad bona communis debitoris, si
aliquis eorum satisfactus fuerit, etiam si posterior
sit, sed diligentior, vel magis debitori gratiosus,
vel si obtenta sententia prius petierit
illius executionem, hoc casu anteferri eum de-
49 bere probat tex. in l. qui autem §. sciendum, &
in l. pupillus 24. ff. quæ in fraud. credit. & in l. in-
dicati actione ff. de re iud. glos. & DD. in l. inter-
nos in verb. occupatis ff. eod. tit. Bart. in d. l. pu-
pillus, & Stracha d. tit. de decoctor. par. vlt. nu.
33. dicens tempus sententiæ, vel eius executio-
nis, inspiciendum esse, vt quis alteri creditori
50 personali præferatur, Molin. de iust. & iur. disput.
336. vers. obseruandum deinde est fol. 793. quem
sequitur Amator. Roderic. art. 3. sub num. 3. par.
2. de priuil. credit. concludendo, quod non re-
uocatur per creditorem personalem solutio fa-
51 cta creditori personali etiam posteri, vt re-
uocaretur, si facta esset in præiuditium credi-
toris hypotecarij.

SVMMARIA.

Publica vtilitas præfertur priuato commodo num. 1.
Vendere proprium nemo cogitur num. 2. Limitatur in comestibilibus tempore penuriæ, vel belli num. 2. & 3. soluta tamen mercede num. 7.
Res tantum valent, quantum vendi possunt num. 4.
Dominus rei coactus vendere minori prætio, dupliciter grauari dicitur num. 6.
Prætium rei solui debet Domino in ea summa, qua alteri eam vendere poterat num. 5.
Princeps dicitur habere curam annonæ num. 8.
Priuilegia cessant tempore penuriæ, & belli num. 9.
Necessitatis erarij causa imponi potest tributum n. 10.
Necessitatis publicæ causa cogitur quis subministrare pecuniam num. 11. & elemosinam facere num. 12.
Vsufructuarius tempore penuriæ cogitur tradere triticum municipalibus viliori pretio num. 13.
Theodorici Regis Gothorum sententia circa prouisionem annonæ tempore penuriæ num. 14. 27. & 28.
Plebs non debet reuocari à negotiationibus frumentationis causa num. 15.
Seditionis species capitaliter punitur, licet ex causa penuriæ comissa num. 15.
Antonij Ferrerij supremi Cancellarij mentio honorifica num. 16.
Respublica Mediolani, vt populum subleuaret tempore penuriæ viliori prætio vendi panem iussit, & illius maius prætium proprio ære persoluit num. 17.
Bartholamei Aresij Comitis, & Præsidis Laus nu. 18.
Georgius Agrigentinus liberalitate præclarus nu. 19.
Charitate exclusa nihil sumus num. 20.
Principis interest habere populum numerosum, & locupletem num. 21.
In annonā exportantes tempore penuriæ grauiter animaduertitur num. 22. exemplum num. 24.
Galba Imperator militem auarum fame perire iussit numer. 23.
Annonam abscondens tempore penuriæ maledicitur numer. 25.
Deus Optim. Max. prouidet, vt si penuria est in vna regione, in alia sit abundantia num. 26.
Annonæ appellatione venit omnis annuus fructus numer. 29.
Debitor pecuniæ frumentariæ cogitur statim ad solutionem, reiecta exceptione compensationis nu. 31.
Frumentum arena, vel aliter corrumpens, grauiter punitur num. 32.

Res priuatorum potest accipere officialis, siuè Magistratus, ad publicam vtilitatem soluto tamen illius prætio.

CAP. CCLXXXII.

PVblicam vtilitatem priuato commodo esse præferendam,
1 votum est, & habetur in l. 1. C.
de Episcopali audien. Vbi Imperatores Valens, & Valentinianus ita scripserunt; Negotiatores, si qui ad domū nostram pertinentes commodum mercandi videantur excedere Christiani, quibus verus cultus est adiuuare pauperes, & in necessitate positos, prouideantq; Episcopi, Idem cauetur in l. vtilitas C. de princi. lib. 12. Vbi Imperator Iustin. expressè iubet publicam vtilitatem priuatæ esse præferendam.

Præsertim verò obseruandum hoc venit in come-
stibilibus tempore belli, vel penuriæ; etiam si
regulariter nemo potest cogi vendere rem
2 suam, seù propriam l. inuitum C. de contrah. empt.
& l. nec emere C. de iure delib. & tradit Gratian.
lib. 5. discep. forens. cap. 978. num. 18.

Hanc sententia sequitur Iaf. in l. Barbarius num. 36. ff. de offic. Præt. dicens, quod officialis ob publicam vtilitatem possit accipere res priuatorum (intelligitur tamen soluta mercede de publico) imò ex sententia Archidiaconi subiungit Iaf. num. 39. quod si Princeps aliqua de causa aufert rem a Domino, debet ei soluere iustum prætium, Iasonem sequitur Menoch. conf. 103. num. 29. per l. si fideiuss. §. 1. vbi Bart. & alij ff. de legat. 1.

Et quia res tantum valent, quantum vendi possunt
4 l. si seruus la 2. vbi Bart. ff. de condit. furt. l. Prætor
§. in eum ff. de bonor. auct. Iud. possess. & l. 2.
& 3. C. si propter publ. pensi; & probat Alex. in l. 2.

§. si

15. *in fin.* ne sit in potestate debitorum præiudi-
20 care tertio contra dispositionem *d. l. scripturas*,
contrahendo obligationem posteriorem per in-
strumentum, ad exclusionem prioritatis tem-
poris, de qua in scriptura trino teste munita,
quam considerationem perpendit etiam *Rebuff.*
cit. num. 81. per l. rem alienam ff. de contrah. empt.
Stante etenim subscriptione trium testium mas-
21 sculorum cessare dicitur omnis fraudis suspitio,
vt post *Bart. & alios in d. l. scripturas, & An-*
22 *char. cons. 28.* rationes probat *Rebuff. l. cit. nu.*
83. & quam scripturam continere debere annu,
& diem necessario dicendum est, si prælatio-
nem habere debet, vt ibidem *num. 85. & 87.*
24 subijcit *Rebuff.* & si careat consule, & die ea va-
lida sit, vt cauetur in *l. cum tabernam §. idem quæ-*
siuit in fin. licet non retrotrahitur, vt inquit *Co-*
sta de retrotrac. casu 6. num. 11. cap. 8. quamuis
in præiuditium debitoris sustineatur scriptura
sine anno, & die, vt tradit idem *Costa num. 12.*
& scribit *Geana de Script. priuat. lib. 1. q. 4. num.*
124. id quod non probat *Rebuff. loc. rel. num. 86.*
24 dum inquit annum, & diem necessarium esse in
scriptura adhoc, vt dignosci possit, an scriptu-
ra sit debitum, & an mandatum sit ante motum
25 iudicium, vel post, qui *Auctor. num. 88.* con-
trarium communiter obseruari scribit, quamuis
26 *sequ. num. 89. 90. 92. 93.* conclusionem decla-
ret non procedere in tertij præiuditium, & in
alijs quinq; casibus ibi recensitis; Loci verò in
quo facta fuit scriptura, expressionem non esse
27 necessariam probat idem *Rebuff. num. 95. per l.*
1. C. de Apocbr. publ. lib. 10. E contra verò in
scriptura publica necessaria est loci expressio
28 per *glos. in c. cum Abbate de re iud. in 6. & per l.*
optimam C. de contrah. & comit. stipul. & latè scri-
bit *Rebuff. num. 45.*
Distinctio quam facit *Costa d. cap. 8. casu 6. per to-*
29 *tum*, omnem difficultatem submouere videtur;
inquit enim, aut singrapha apparet recognita
coram Iudice, & tunc retrotrahitur ad diem ne-
gotij gesti, quia resoluitur in quandam decla-
rationem rem ità se habere, & tunc nocet ijs
creditoribus, qui fuerunt citati saltem per pro-
30 clama, vbi non essent certi creditores, alio-
quin requireretur specialis citatio, vt eis noceret
sententia declaratoria, *Rimin. Iun. cons. 819. nu.*
95. cum seq. lib. 7. quam conclusionem probat
idem *Costa de post Rota d. 121. nu. 5. Polid. Ripa.*
obseruat. 189.
Si verò recognitio processit à parte duntaxat, ces-
31 sat retrotractatio quod ad præiuditium tertij ha-
32 bentis ius in re antè recognitionem; sicuti dici-
tur de confessione partis, quæ non est potens ad
præiudicandum creditoribus antè confessio-
nem ius habentibus, cum hypoteca non resultet
33 ante diem recognitionis, vt tradit *Bart. in l. re-*
petita ff. de fide instrum., & in cons. 134. numer. 2.
Negus. de pignor. d. par. 5. memb. 2. nu. 49 Surd.
cons. 82. num. 32. cum seqq. & Magon. decis. Flo-
rent. 122. num. 13.
Quo enim ad partis præiuditium, si ea recognita
est ab ipso debitore, vel aliter recognita, plenè
34 contra ipsum probat, & executioni mittitur,
perindè ac si esset publicum instrumentum,
etiam si recognitio facta sit in partis absentia,
quando fuit ratificata; & agendo ratificari dici-
35 tur, *Alex. cons. 113. num. 18. cum seqq. lib.*
6. Barz. decis. 21. & decis. 36. num. 15. & 16.
multum namq; differt recognitio facta à parte,
36 in quibus terminis loquitur *Rebuff. & cæteri*, qui
eum sequuntur; & inter recognitionem legitimè
factam à Iudice, *Cauale. decis. 27. num. 16. par.*
2. & Morla in emporio iuris par. 2. & sic qui scrip-
turā fecit, & recusat illam recognoscere, habe-
37 tur pro recognita *c. fin. de confess. lib. 6.* siuè in-
terogatus non velit respondere, siuè non com-
paruerit *Rebuff. loc. cit. de recognit chirograf. nu.*
97. in præfat.
Qui *Costa num. 5. cum seq.* probat, quod litteræ
38 Mercatorum ex causa negotiationis vim ha-
bent publici instrumenti post *Rotam Gennen. de-*
cis. 9. 76. 80. & 142. vt de litteris Cambialibus
dictum fuit *supr. in cap. 280. num. 9. & 10.* tra-
39 dit ibidem *Costa num. 7.* qui sub eodem num.
scribit procedere idem, si à quolibet alia sub-
scripta fuit de mandato debitoris ignorantis
40 scribere; quia facta recognitione paria sunt
scribere per se, vel alium subscribere vice eius
l. vice C. de donat. Cranet. cons. 73. Magon. decis.
Florent. 81. Rota Gennen. decis. 192. & Gabriel
suis conclus. comm. tit. de præsumpt. conclus. 3.
quia mea manu scriptum dicitur, quod mea vo-
41 luntate est scriptum *l. Diuus Claud. §. item Sena-*
tus ff. ad leg. Cornel. Geana d. q. 4. nu. 110. lib. 1.
Vbi autem recognitio scripturæ facta esset per
contumaciam debitoris, alijs non noceret, neq;
præiudicaret; neq; singulari successori minimè
42 vocato, cui ius iam quæsitum erat *Boer. decis.*
295. Anchar. Iun. qq. famil. 9. lib. 2. Rota Ge-
nuensis decis. 208.
Et quatenus recognitio scripturę esset qualificata,
ea non retrotrahitur quo ad qualitates in ea
43 perinsertas, quando recognoscens qualificati-
uè haberet præsumptionem iuris contra se, alias
secus, vt tradit *Moron. cons. 66. num. 2.* quem se-
quitur *Costa loc. cit. nu. 16. post Surd. decis. 258.*
Quæ recognitio fieri debet existente originali
44 scripturæ penes Actuarium, vt pars possit me-
lius deliberare, & tutius circa illius recognitio-
nem, *Viatent. de Franch. decis. 304. par. 2. &*
Maur. Bargen. trac. de laud. par. 3. Inspect. 38. vt
possit dignosci, an sit suspecta de falso, quo ca-
45 su frustatoria dicitur recognitio *Rota decis. 550.*
par. 3. in nouiss. quos sequitur *Costa loc. cit. num.*
19. quo loci subijcit confessionem Iuditialem,
vel extraiuditialem debitorum non trahi retro
46 in tertij præiuditium, maximè quando mana-
uit a persona coniunctissima *l. doli exceptio ff. de*
donat. Osasch. decis. 172. num. 13.
An autem partis conuentione possit induci, vt ste-
tur priuatæ scripturæ, negatiuè respondit *Innoc.*
in c. cum Publ. Tabellio post medium ff. de fide in-
strum. & probat *Roman. cons. 204. nu. 4. & cons.*

vir Amator. alleg. art. 7. sub num. 12. par. 1. Prout facit *tex. in l. in creditorum ff. si cert. petat. l. interdum, cum l. sequ. ff. qui potio. in pign. l. qui mauem, & l. quidquid. ff. de priuileg. credit. atq; l. interdum in fin. cum l. seq. ff. qui potior. in pign. hab.*

Animaduerti tamen debet, quod huiusmodi mu-
6 tuans ad refectionem rei, vt potior creditor fiat, exprimere debet præcisam causam, ob quam pecuniam mutuauit, vt putà pro emenda vela, vel ancora, & similibus specialiter enumerandis; neq; sufficit, quod in genere dicat, se pro refectione rei, siuè nauis, pecuniam soluere *tex. in l. 1. §. quod si ab initio ff. de exer. act.* & latè probat *Rota Gennen. decis. 14. pleno numer. 10.*

Præterea, si ex pecunia pupilli mulieris, vel militis empta esset res legis ministerio illis hypote-
7 cæ nomine obligatur *l. idemq; est ff. qui potior. in pign. hab. vbi glo. in verb. res fuerit, & l. si Tutor. C. de seru. pign. dato manum.* & tradit *Neguf. de pignor. memb. 4. 2. par. n. 163. cū seq.* & latè scribit *Amator. citat. art. 7. nu. 9. vers. tertio eadem par. 1.*

Quemadmodum, si vendens fundum, vel aliam
8 rem habita fide de prætio, sibi expresse reseruauit ius, & dominium rei venditæ donec prætium soluatur, prælationis priuilegio gaudebit, cum tacitè hypotecata sibi dicatur res vendita *tex. in l. liceat C. qui potior. in pign. hab.* Quæ cautela elicitur ex *tex. in l. cum manu fata §. fin. ff. de contrah. empt.* vt explicat *Parlad. lib. 1. rerum quotid. cap. 8. num. 2.* quem sequitur *Amator. sub cit. nu. 9. d. vers. Tertio eadem post medium*; cuius prærogatiuæ, siue priuilegij ratio præcipua in solutionem pecuniam ad domus refectio-
9 nem consistit, vt vrbs, quæ deformis est facta colapsis ædificijs, per reparationem recuperat priorem, & pulcrum decorum ornatum, quod vbiq; maxime ciuitatibus expedit *l. 2. §. si quis nemine, & l. fin. ff. ne quid in loco public. Amator cit. art. 7. nu. 8. par. 2.* Idcirco ÆQVVM est, vt cum edificium reparatum, & restitutum sit ex mea pecunia ad id mutuata, & credita in eo edificio, cuius meæ pecuniæ causa refectum est, prælationis iure, & hypotecæ priuilegio gaudeam præ cæteris creditoribus ad excusionem bonorum debitoris concurrent *Amator. alleg. art. 7. sub nu. 3. vers. cæterum circa medium part. 1.*

Hypotecam verò non nisi ex publico instrumento
10 contrahi communiter tradunt scribentes, vel in priuata subscriptione debitoris, & trium testium munita, vt resoluit *Rebuff. in trac. de const. reddit. art. 1. glo. 8. nu. 6. per l. cum tabernam §. idem quæsiuit ff. de pignor. & l. scripturas C. qui*
11 *pot. in pign. hab.* & sequitur *Amator. d. art. 1. sub nu. 12. par. 2.* dicens, quod ita demùm creditor, & scriptura priuata si antiquior sit eius hypoteca præferendus erit creditori habenti hypotecam, ex instrumento publico, si adsit illa solemnitas subscriptionis debitoris, & trium testium, vt disponitur in *d. l. scripturas*, & tradit *Neguf. de pignor. par. 5. memb. 2. nu. 47. & Couaru. prac. qq. cap. 22. Gutierz. pract. qq. lib. 1. q. 125. nu. 3.* quos sequitur *Amator. cit. nu. 12. in fine.*

Quam tamen scripturam recognoscere prius debent contrahentes, & testes, qui illi subscripserunt, antequam eius virtute agat creditor, vt
12 tradunt DD. in *cap. 2. de fid. instrum. & in d. l. scripturas C. qui potior. in pign. Neguf. cit. par. 5. memb. 2. num. 47. & Couaru. alleg. cap. 22. præsertim nu. 5. Molin. de primog. hisp. cap. 8. nu. 10.* Cum tota vis, & potestas priuatæ scripturæ
13 pendeat à recognitione eiusdem, vt scribit *Gutier. all. q. 125 nu. 6. lib. 2.* quem sequitur *Amator. cit. par. 2. ar. 1. nu. 13. in fin.*

Difficultas non leuis oritur, an tempus hypotecæ incipiat à die confectionis scripturæ, vel à die factæ recognitionis, & sanè cum vis omnis scripturæ consistat in illius recognitione, vt dictum fuit, consequens est, vt ab eo die tempus atten-
14 datur, *Angel. in l. cum filius ff. de verb. oblig. Marsil. singul. 135. & 484.* quos sequitur *Gutier. cit. q. 125. nu. 2. lib. 2. Rota Auenon. decis. 146. & Rebuff. de chirogr. recognit. art. 92. nu. 41. & art. 93. nu. 3.* Dicitur enim creditor instrumentarius habere hypotecam publicam, quæ licet posterior præfertur priuatæ hypotecæ probat *Genua de scriptur. priuat. priuileg. lib. 1. q. 4. nu. 8.*

Pro contraria sententia ea adducitur ratio, quod scilicet facta recognitione scripturæ, & cum eius hypoteca retrotrahatur ad tempus confectionis, ad instar hypotecæ conditionalis obligationis, quæ purificata retrotrahitur ad tem-
15 pus contractæ obligationis *l. qui balneum §. 1. & l. potior §. videamus & l. Lucius ff. qui potior. in pign. hab. Roder. Suarez. in l. post rem iud. limit. 7. nu. 4. in fin. Rebuff. tit. de constit. reddit. art. 1. glo. 8. nu. 9. Negus cit. part. 5. memb. 2. nu. 10. Connan. lib. 4. comment. cap. 17. num. 3.* quos sequitur *Amator alleg. art. 1. nu. 8. 9. & 14. par. 2. de priuileg. credit.*

Ad concordandum discrepantium DD. sententias
16 distinguit *Gutierz. cit. q. 125. nu. 3. lib. 2. pract. qq.* Quod scilicet in præiudicium recognoscentis scripturam illa retrotrahitur ad diem contractus; Verum ad præiuditium aliorum creditorum minimè illam retrotrahi concludit, sed vi-
17 res assumere à die recognitioni factæ; quam distinctionem impugnat *Amator num. 15.* constanter insistens, quod facta recognitione huiusmodi scripturæ à tribus testibus masculis subscriptæ, recognitæ incipit prælatio à tempore illius confectionis, vt resoluit *Couaru. pract. qq. cap. 22. num. 5.* cum respectu debitoris præiuditij in vtroq; casu semper scripturæ tempus re-
18 sultet, etiamsi hypoteca non adesset; quos testes bonæ qualitates, & famæ esse debere pro-
19 bat *Genua scriptur. priuat. lib. 1. qu. 4. num. 205. post Galiam cons. 91. num. 30. & Rimin. Iun. cons. 438. num. 43.*

Quam sententiam sequitur *Rebuff. ad constit. Francia tit. de chirograforum recognit. in præfat. num. 26. & 81. cum duob. seq. & in art. 1. nu. 22.* quam conclusionem veram esse scribit *Amator d. num.*

Hypoteca conditionalis purificata conditione retrotrabitur ad diem contracta obligationis num. 15.
Scriptura recognita à scribente retrotrabitur ad diem confectionis, in recognoscentis praiuditium nu. 16.
Scriptura recognita retrotrahitur ad praiuditium omnium creditorum posteriorum num. 17. 18.
Testes, qui subscripserunt scriptura, bona fama, & omni exceptione maiores esse debent num. 19.
Debitorie in potestate esse non debet, vt fiat praiuditium tertio num. 20.
Fraudis suspicio omnis cessat in subscriptione priuata persona, si testes sint masculi, & omni exceptione maiores num. 21. etiam si careat die, & consule num. 22. quamuis vt anterioritatem pareat diem habere debet num. 23. secus ad debitorie praiuditium num. 24. contrarium num. 25. & 26.
Loci, in quo facta fuit priuata scriptura, expressio non est necessaria num. 27. Secus in publica num. 28.
Recognitio iudicialis scriptura priuata retrotrahitur ad praiudicium omnium citatorum nu. 29. 30. 31.
Confessio debitoris non potest nocere creditoribus anterioribus num. 32.
Hypoteca priuata scriptura non resultat ante diem recognitionis num. 33.
Scriptura recognita executioni mittitur contra debitorem, ac si esset publicum instrumentum num. 34.
Ratificatio in scriptura fit agendo illius virtute nu. 35.
Recognoscere scripturam recusans habetur pro confesso num. 36.
Mercatorum littera ex causa negotiationis habent vim publici instrumenti num. 38.
Scriptura priuata subscripta de mandato debitoris scribere nescientis, & recognita, habet eandem vim, ac si à debitore fuisset subscripta num. 39.
Scribere per se, vel manu aliena paria sunt num. 40. & 41.
Recognitio scriptura facta in contumaciam debitoris non nocet tertijs num. 42.
Recognitio scriptura qualificata non retro trabitur quo ad qualitatem, & quando num. 43.
Recognitio scriptura fieri debet, & penes Notarium Actuarium existentis num. 44.
Recognitio scriptura dicitur frustatoria, si ea suspecta est de falso num. 45. prasertim si manauit à persona coniunctissima num. 46.
Pactum, quod fietur priuata scriptura, non valet num. 47. contrarium verius num. 48.
Creditor personalis magis diligens in executione sententia prafertur cateris, etiam anterioribus n. 49.
Sententia, & illius executionis tempus attenditur inter creditores personales num. 50.
Creditor personalis non potest reuocare solutionem factam posteriori creditori personali num. 51.

Ob pecuniam erogatam in causa refectionis rei, vt domus, nauis, & similium, præfertur erogans anterioribus creditoribus.

CAP. CCLXXXI.

PLuries dictum fuit suprà, presertim *in cap. 30. lib. 1. & cap. 111. lib. 2.* anteriorem creditorem hypotecarium præferendum esse posteriori creditori, etiam hypotecario, & priuilegiato, iuxta regulam, quod prior
1 in tempore potior est in iure *tex. in l. 2. 4. 7. &*
8. C. qui potior in pignor. habe. & l. 2. l. si eo iure, ac l. Prior ff. eod. tit. & post alios scribit *Amat. Roderiq. de priuileg. credit. par. 2. ar. 1. num. 1. cum seq.* qui Amator *num. 10.* extendit conclusionem etiam ad accessiones, interusuria, & simi-
2 lia, tanquam ex sequela *arg. l. cuiuscunq; §. tamen ff. de instit. act.*

Quam sententiam habere probat *glos. in l. quod quis in verb. bono ff. de priuil. cred.* etiam si pro
3 refectione rei pecunia fuisset soluta *Bald. & Salicet in l. Licet, qui potior. in pign. habe. Ripa in l. 3. num. 4. C. in quib. caus. pignor. vel hypot. tacit. contrah. Barbos in l. si eum dotem §. fin. num. 39. ff. solut. matri. Castil. controu. iuris lib. 3. cap. 8. num. 21. Couaru. lib. 1. variar. resolut. cap. 7. nu. 3. Ceual. comm. contra comm. q. 744. Gutierz. pract. qq. lib. 3. q. 98. num. 3. & qu. 99. num. 1. Surd. de alimen. tit. 8. priuileg. 48. num. 4. & Cardinal. Tuscus comm. conclus. in verb. Hypotes. conc. 131. num. 17.*

De ÆQVITATE tamen pecuniam mutuans in
4 causa refectionis rei, vt potè nauis, domus, & similium, tanquam creditor potior præferri debet anterioribus creditoribus, *tex. in Authen. de aequalitate dotis §. his autem sequente col. 7. tex. in l. si ventri. §. 1. ff. de priuileg. credit. l. 1. ff. de cess. bonor. Molin. de iust. & iur. disput. 438. vers. occasione*, & post alios *Gail. lib. 2. obseru. 12. num. 3.* & sequitur *Card. Mantic. de tacit. & ambigu. lib. 11. tit. 23. num. 16. Ceual. commu. contra comm. q. 744. num. 4.* vbi scribit ab hac sententia in iudicando, & consulendo non esse recedendum *Gutier. pract. qq. lib. 3. q. 98. num. 9. in fin. Amator Roder. l. c. ar. 1. num. 12. & ar. 7. num. 8. cum seqq. plurim. lib. 1.*

Hanc conclusionem amplectitur alter *Roderic. de anno. reddit. q. 20. num. 11.* & post infinitos alios per eum relatos defendit *Acosta de priuileg. cred. Reg. 2. ampliat. 5. nu. 17. & 18. circa med.*
5 quam sententiam locum habere tradit *Ceual. l. c. num. 4.* etiam si nihil dictum sit de speciali hypoteca, & obligatione, sed tantū dictum sit pro reparatione domus, & si similium, quem sequi-

tur

14 nihilomninus debeatur, probat *Iaſ. in conſ. 103. col. 2. verſ. ſeptimo lib. 2. & ſeq. Ceſal. conſ. 216.*
num. 24. cum ſeq. & poſt eos tradit *Gratian. lib.*
4. diſcep. forenſ. cap. 605. num. 38. quos ſequuti
fuimus *ſupra in cap. 78. num. 13. lib. 1.*

Teſtamenta namq; de bono, & ÆQVO ſunt iudicanda, & in ijs bona fides requiritur, vt in con-
15 tractibus *l. Filio ff. de iniuſt. rupt. & irrito teſtam.*
& l. 3. l. Paulus, ac l. Cornelia ff. ad leg. Cornel.,
& probat *Igneus in repet. cit. Auth. ex cauſa nu.*
56. C. de liber. præter. & ità reſpondi nuperrimè
16 pro D. Oriſanda Londonia aduerſus D. Georgium Clericum in cauſa legati vſusfructus facti
D. Oriſandę per Catharinam Gerenzanam eius
Socrum, dum hæres inſtitutus filius eiuſdem
Oriſandæ viua adhuc teſtratice prædeceſſerat;
quæ Teſtatrix eidem hæredi ſubſtituerat alias
perſonas, cuius controuerſiæ cognitio pendet
coram Excellentiſs. Senatu.

In qua cauſa diſputatur etiam, an prohibitio obligationis, ſiuè alienationis legitimæ, in qua
fuerat inſtitutus maritus Oriſandæ filius Teſtatricis, ſaltem per docennium, ob eiuſdem fatuitatem ſuſtineretur, & affirmatiuè reſpondi cum
eiuſdem filij commodum reſpiceret prohibitio,
17 vt probant *Screb. in l. Filijs matrem C. de ineff. teſtam. & in l. Si emancipato ff. de bonor poſſeſſ. contr. tab. Bart. Bald. Salicet. Caſtren. & Alex. in l.*
Si quis in ſuo C. de inoff. teſt am. & idem *Bart. in l.*
Cum ex filio ff. de vulg. & pupillar. & terminaliter probat *Caſtr. con. 302. viſo, & diligenter col.*
2. verſ. tamen dico lib. 1. Gabriel. commun. concluſ.
lib. 6. tit. de legiti. concluſ. 1. num. 20. 52. 53. &
56. concludendo, quod legitima prohiberi poteſt ad tempus, quando illa prohibitio reſpicit
18 commodum filij, quam ſententiam comprobat
Suarez in l. quoniam in prioribus limit. 1. num. 2.
& in proprijs terminis defendit *Randenſ. conſ.*
38. num. 2. lib. 2. Trencacinq. var. reſolut. lib. 1.
tit. de legit. reſol. 4. ſub num. 2. verſ. bis ſic ſtantibus vſq; ad num. 3. Caroc. decis. 70. num. 8. &
Maſtril. decíſ. 181. lib. 2.

Cui tamen prouiſioni reſpectu temporis renuntia-
19 re poteſt filius, vt inquit *Crottus conſ. 61. nu. 1.*
& 24. Petra de fideicom. q. 1. num. 32. & q. 15.
num. 20. Gratian. cap. 270. num. 37. cum ſeq. &
num. 42. diſcep. foren. & lib. 5. cap. 983. num. 25.
cum duobus ſequentibus.

Quæ prohibitio per filium impugnata pręiudicia-
20 lis eſt creditoribus filij, quibus nullam actionem competere, tradit idem *Petra cit. qu. 15.*
num. 121. & ſcribit *Peregrin. conſ. 40. num. 10.*
21 *& 11. lib. 1.* Quia hæreditatis àditio dicitur
merè facultatina, & à ſola hæredis voluntate
dependet *l. Veritati, vbi Bart. ff. de acquir. ha-*
22 *red.* & probat *Menoch. conſ. 201. nu. 71. & 72.*
& conſ. 100. num. 19. dicens ius adeundi propriè non eſſe ius, ſed facultatem; ità vt antequam hæres adeat nulla actio detur creditori-
23 bus aduerſus bona hæreditaria, vt ſubijcit *Menoch. cit. conſ. 201. num. 71.*

Quemadmodum enim huiuſmodi prohibitio impedit Fiſcum, ne propter commiſſum à filio delictum legitima veniat in confiſcatione, vt ex-
24 preſsè tradit *Maſtrill. cit. decíſ. 181. nu. 23. cum*
ſeq. & probat *Riminald. Iunior. conſ. 98. num. 52.*
25 *& conſ. 736. num. 76.* Fortiori ratione impedire debet creditores filij, quibus non competunt priuilegia Fiſco ſpectantia *Rolan. conſ. 98.*
num. 25. lib. 2. Surd. conſ. 412. num. 52. Giurba
ad Statutum Meſſana cap. 6. gloſ. 9. num. 25. in
fin. verſ. ſecus ſi filij num. 31. par. 1.

Per hunc autem cōſenſum tacitum filij aquieſcen-
26 tis maternæ prouiſioni, præcluſa dicitur via
creditoribus, reiciendi huiuſmodi onus legitimæ impoſitum, etiam ſi filius poſſit traſmittere
27 ius adeundi, vt probat *Socin. conſ. 126. numer.*
19. in fin. lib. 1. & ſcribit poſt alios *Rol. cit. conſ.*
98. num. 29. lib. 2. Surd. conſ. 570. à num. 6. vſq;
ad num. 10. quos ſequitur *Gratian. decíſ. Marchiæ*
28 *76. num. 2. cum ſeq.* & conferunt quæ dixi *ſupra*
in cap. 98. num. 24. cum ſeq. lib. 1. Cum conſenſus filij etiam tacitus creditoribus obeſſe poſſit,
vt inquit *Petra alle. q. 15. num. 121. Peregr. cit.*
conſ. 40. num. 11. lib. 1. & poſt eos tradit *Giurba*
d. gloſ. 9. num. 31. par. 1. ergo multo magis expreſsus conſenſus, ſiuè potius voluntas filij, repudiando hæreditatem paternam, vel maternam in præiuditium creditorum, vt licere filio
39 ampliſſimè probat *Giurb. l. c. gloſ. 8. num. 3. &*
6. & Peregrin. conſ. 46. per totum lib. 3. cum iuri
de futuro poſſit vnuſquiſq; renuntiare, etiam in
præiuditium quorumcunq, creditorum, *Bart. in*
l. in fraudem ff. de iure Fiſci, Surd. decíſ. 140. nu.
8. & conſ. 300. num. 17 Gutier. in c. quamuis nu.
24. cum ſeq. de pactis in 6. quos ſequitur *Gratian.*
lib. 5. diſcep. for. cap. 882. num. 30.

SVMMARIA.

Prior in tempore potior eſt in iure nu. 1. etiam reſpectu vſurarum, & acceſſionum num. 2.

Creditor poſterior, etiam ex cauſa refectionis, rei ſoluens pecuniam non antefertur anterior num. 3.

Contrarium verius num. 4. 5. 9. declaratur concluſio numer. 6.

Res empta ex pecunia pupilli, vel mulieris, & militis illis obligatur, etiam in præiudicium anterioris creditoris num. 7.

Prælationem habet in re illius venditor, ſi ſibi reſeruauit dominium, donec pretium ſibi ſoluatur numer. 8.

Reipublicæ expedit, vt deformitas Ciuitatis tollatur, mediante refectione domorum collapſarum num. 9.

Hypoteca quando ex publico inſtrumento contrahatur numer. 10.

Creditor ex ſcriptura priuata præfertur creditori ex publico inſtrumento, ſi illa continet requiſita per l. Scripturas *num. 11.*

Priuata debet prius recognoſci à teſtibus antequam præferatur publico inſtrumento num. 12. 13.

Scripturæ priuatæ tempus hypotecæ attenditur à die recognitionis num. 14.

Contrarium veriùs, quia facta recognitione retrotrahitur n. 15.

Hypo-

parte non numer. 6.

Limitatur respectu legatorum præsertim in piam causam factorum num. 7. & quando adest substitutio num. 89. num. 10. 12. 13. 14. Indicium Auctoris numer. 16.

Testamentum præmortuo hærede viuo testatore initium sumit à substituto idest à 2. gradu num. 9. 11.

Clausula codicillaris vim habet sustinendi testamentum, & legata num. 11.

Alimenta continent vitam hominis num. 13.

Testamenta de bono, & æquo sunt iudicanda num. 15.

Legitimæ detractio sine obligatio prohiberi potest filijs ad certum tempus, cum eorum commodum respiciat num. 17. & 18.

Filius potest renuntiare huiusmodi prætensioni n. 19.

Filius non impugnans prohibitionem detractionis legitimæ præiudicat eius creditoribus num. 20. 23. 24. 25. & 26.

Creditoribus nulla competit actio ad legitimam prohibitam filio, si filius prohibitionem non impugnauit num. 20.

Hæreditatis aditio dicitur merè facultatiua num. 21.

Adeundi ius est facultas, non ius num. 22.

Filius potest trasmittere ius adeundi num. 27.

Creditoribus præiudicat consensus filij etiam tacitus ad prohibitionem detractionis legitimæ num. 28.

Filius potest repudiare paternam, & maternam hæreditatem in præiuditium creditorum num. 29.

Iuri de futuro potest vnusquisq; renuntiare in præiuditium creditorum num 30.

Testamento rupto ob præteritionem filij, etiam posthumi, legata in eo facta debentur, maximè si in piam causam facta fuere.

CAP. CCLXXXX.

Ræteritione filij etiam posthumi testamentum rumpi cauetur per
1 tex. in *Auth. ex causa C. de liber. præter. & in l. 1. ff. de iniusto rupto, & irrit. testam. glos. in l. Iubemus §. sané vers. economus in verb. priuetur C. de Sacros. Eccl.* Idem probatur secundum *Bart. in l. 1. C. eod. titulo. vers. Sancimus* DD. omnes præsertim *Bart. in l. p. ff. de testam. & in §. exhæredatos in Auth. de hæred. & falcid.*

Prout præmoriente hærede ipsi testatori irritum
2 reddi testamentum habetur in *l. vnica §. pro secundo C. de caduc. toll. l. non putauit §. à primo gradu ff. de bonor. possess. extra tabul. & §. 1. Instit. quib. mod. testam. infirmentur.* & latè tradit *Gratian. lib. 1. discep. forens. cap. 48. num. 1.*

Vel exhæredatione filij non expressa causa legiti-
3 ma, testamentum corruere disponit *§. aliud quoq; & §. sin autem in Auth. vt cum de appell. cognosc. l. cum hi §. si Prætor aditus ff. de transac. & in l. eius ff. de appell. recip.* Exhæredatus enim
4 filius sine causa dicitur præteritus *l. non putauit. §. non quamuis ff. de bonor. possess. contra tabul. & in §. eadem Instit. de hæred. quæ ab intestat. defferun. glos. in l. si Posthumus*, quæ est prima *ff. de lib. & posthu.*

Si igitur nullum est testamentum, vt disponunt ci-
5 tatæ leges, & concludunt omnes in *d. Auth. ex causa* præsertim *Ign. nu. 11. C. de liber. præterit.* sequitur, quod legata in eo confecta nulla, & ipsa sint, cum testamentum non possit in parte
6 annullari, & in parte conseruari *l. circa, & l. nam, & si parentibus §. fin. ff. de inoff. testam.*

De ÆQVITATE tamen legata conseruantur rupto testamento fauore filij minimè instituti,
7 *tex. in §. cæterum in Auth. vt cum de appell. cognosc. col. 8.* & expressè probat *Igneus. in repet. d. Auth. ex causa sub. num. 206. vers. si igitur in fine C. de liber. præterit.* conferunt tradita per *Nattam in repet. l. hac consultissima §. ex imperfecto q. 27.* quem sequitur *Menoch. cons. 288. n. 137. & cons. 137. num. 8. cons. 176. num. 10. & cons. 116. num. 6. & 11.*

Quæ conclusio eò fortius locum habet, quando post institutionem hæredis fuit eidem facta sub-
8 stitutio, & inuit substitutus *tex. in d. l. vnica §. pro secundo, & §. cum autem C. de caduc. toll. vbi Salicet. num. 13. cum seq. & l. Pater filium*, & ibi *glos. ff. de vulg. & pupill. vbi Bart. in 4. opposit.* & probat *Menoch. cons. 1060. num. 13. & Fortunat. Garzia in repet. l. Gallus num. 123. ff. de liber. & posthu.* Testamentum enim eo casu initium sumere dicitur à secundo gradu, qui in substitutione consistit, quando primus gradus, idest
9 institutus fuit peremptus *l. 3. in fin.* & ibi *Bart. & Castrens. ff. de liber. & posth. & in l. ex facto ff. de hæred. instit.* ac probat *Igneus in d. repet. Auth. ex causa num. 173. C. de liber. præterit.*

Hanc partem amplectitur *in repet. eiusdem Auth.*
10 *ex causa num. 33. & 36.* si testamentum ruptum est ob præteritionem posthumi, & explicat ibidem *Igneus num. 133. cum seqq. num. 137. 140. 206. 243. 245. & 247.*

Maximè verò quia clausula codicillaris, cuius virtute sustinetur testamentū cum legatis, etiamsi hæres scriptus mortuus est viuente testatore, vt
11 probat *Deci. cons. 241. num. 2. post Bald. in cons. 170. lib. 5. & Alex. cons. 17. col. fin. lib. 3.* quos sequitur *Gratian. cap. 48. numer. 40. lib. discept. forens.*

Præterea eò libentius debentur legata (caducato etiam testamento), si ea in piam causam facta fuerunt, vt sunt legata alimentorum facta per-
12 sonæ pauperi, ità probat *Bald. in l. illud C. de Sacros. Eccl. Roma in l. Modestinus ff. de donat. & Io. Annibal. in repet. l. nemo potest. num. 316. ff. de legat. 1.* Quia tunc agi dicitur de vita homi-
13 nis, vt inquit *Bart. in tract. de aliment. num. 127. in fin. & num. 128. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 21. num. 5. cum duob. seq.* & dictum fuit *supr. in cap. 145. n. 27. 37. & 38. lib. 2.* Prout in indiuiduo, quod huismodi legatum factum consanguineo pauperi, in causam alimentorum licet testamentum careat solemnitatibus requisitis,

nihil

14 actionem proponi non eſt neceſſarium, ex tit. de his, quæ in fraud. credit. tex. in l. chirografis §. vlt. ff. de adminiſtrat. tut. Bald. in cit. l. ob maritorum C. ne vxor pro marito; & in l. certa forma C. vt in poſſeſſ. legat. atq; in l. executorem num. 26. C. de execut. rei iudic. vbi Caſtren. & Hercul. nu.
15 43. Iaſ. num. 10. Et ita alias iudicaui contra D. Ludouicum Bonettum fauore D. Capellani menſe Septembris 1622. vt Vicarius Cremonæ ſub auſpicijs Senatoris Belloni ibi Prætoris.

Qui dolus in vendente, & emente præſumitur, ſi tamen ſciebat litem pendere, cuius cauſa abſq; noua lite cogitur parere executioni ſententiæ
16 inter creditorem, & debitorem late Couaru. cit. num. 7. verſ. quaſi, & alienatio, præſertim in fin. & verſ. ſi actione, & in verſ. hinc enim. Vbi
17 fraudibus obuiandum maximè ſuadet; & contractus, ad quos fraude fuit deuentum, nunquam obſtare concludit; & vlterius inquit, quod
18 ſi executio fieri non poteſt contra tertium poſſeſſorem, in quem per fraudem fuit translata res ipſa hypotecæ obnoxia; Oporteret iterum creditorem agere nouo iuditio, & hypotecaria, atq; prætendere debitoris executionem, ex quo deterior fieret eius conditio per alienationem lite pendente factam, quod non eſt admit-
19 tendum, præſertim ex gloſ. in l. non eſt nouum ff. de act. empti, per quam iudiciorum, & litium expeditionem cum breuitate facere debere habetur, & tradit Bald. in l. quo tempore C. eod. tit.

Quam ſententiam comprobat terminaliter Meno-
20 chi. conſ. 1187. num. 4. ſecus verò, ſi ante litem motam emiſſet tertius; quia tunc niſi citatus, & ſeruatis ſeruandis moleſtari poſſet, vt inquit Menoch. eod. loc. num. 10. niſi emptor ſciuiſſet creditori non eſſe ſuccurſum aliter, vt ibidem
21 declarat Menoch. qui de eadem materia amplè agit in conſ. 319. num. 4. & 9. Hodierna ad Surd. deciſ. 112. & deciſ. 225.

Citari etenim illi tantùm debent, qui ius habent in
22 re tempore moti iuditij. D.D. in l. filius famil. §. Diui ff. de legat. 1. in l. ſæpè ff. de re iudic. & in l. decem ff. de verbor. obligat. Menoch. conſ. 688. num. 47. qui autor licet in eo caſu citationem fuiſſe neceſſariam concludat ea ratione, quod
23 ſubſtituto nocet ſententia lata cōtra alium ſubſtitutum, ſi fuit ille citatus per edictum generale, non idcircò contradicit aſſumptio iam firmatæ.

Et in tantum odioſa eſt fraus in contractibus, vt concedatur actio reſtitutoria creditori ex ÆQVITATE aduerſus debitorem, cuius dolo
24 ſubductus fuit creditor l. quamuis §. Marcellus, & l. ſi mulier hæres ff. ad Vell. & in l. fin. ff. de eo per quem factum eſt Olib. de act. lib. 1. cap. 17. ſub num. 3. verſ. Vulpianus; & verſ. eſt, & aliud exemplum; & num. 4. par. 2. Vbi duplicem proponit rationem ÆQVITATIS.

Litigioſi verò vitio affecta dicitur res per ſolam
25 citationem tranſmiſſam, quando ea petitur actione reali, agiturque de dominio directo,
26 vel vtili Auth. litigioſa C. de litig. quamuis olim iure codicis neceſſaria erat litis conteſtatio ad vitium litigioſi inducendum l. 2. C. eod. tit. Couaru. ſæpius alleg. cap. 16. prout in q. 7.

Si autem actione perſonali res petatur, an vitio litigioſi afficiatur res; Variant ſcribentes, vtpotè, ſi res vendita contra emptorem in Iuditio adducitur ex empto, quo caſu litigioſi vitium non
27 induci voluit Balapert. cum Butrigario ex Fabro in d. Auth. litigioſa, & Bart. Bald. Cyn. & Angel. in l. 2. C. de litigioſis; & poſt eos, & alios relatos ſcribit Ferrar. in eius pratic. titul. de forma libelli in act. reali num. 81. Roma. conſ. 270. aſſerens
28 hanc ſententiam communem eſſe, & in l. quamquam §. 1. num. 5. ff. de aqua pluu. arce. dum enim agitur actione perſonali ad rem, ea non dicitur litigioſa, ſiquidem de dominio rei, & iuditio non diſputatur, vt inquit Couaru. cita verſic. quinta admodum in verb. cui ſuffragatur.

Quemadmodum litigioſi vitium non conſideratur
29 in actione hypotecaria; cum quidquam non noceat actori venditio rei hypotecatæ, pendente Iuditio, dum is pecuniam ſibi debitam
30 exigere poterit ab eo, qui lite pendente rem emit, quæ in eum cum hoc onere æris alieni ſanandi trasfertur, vt expreſſè ſtatuit Imperator Iuſtin. in Auth. de litigioſis §. ab hoc autem, & ſcribit Couaru. cit. cap. 13. ſub num. 7. verſ. quinto circa medium in verb. cui ſuffragatur, dicens in verſ. Nec refert. quo ad vitium litigioſi, hypotecam eſſe ſpecialem, vel genera-
31 lem; Imò multo magis liberam eſſe hypotecam à vitio iſto, quam ſpecialem per d. §. ab hoc autem verſ. ex quo iam claret, Ad rem Bald. in l. lite pendente num. 2. C. de litigioſis verſ. ne ibi hypotecaria, & Rebuff. ad conſtit. Regni tit. de reſc. contract. in præfat. num. 46.

Hypotecaria enim in actione non agitur de domi-
32 nio, nec ad dominium rei obtinendum; ſed mero effectu actio tendit ad debitam pecuniam conſequendam; E contra vbi actio perſonalis deduceretur in iuditium ad dominium rei obtinendum, nempè actione ex empto, tunc per litis conteſtationem res ipſa vitio litigioſi afficeretur
33 l. 2. C. de litigioſis, & gloſ. in l. quamquam §. 1. in verb. Iuditium ff. de aqua pluu. arcen. vbi ſcribentes omnes, & probat Iaſ. conſ. 43. lib. 1. quam ſententiam ſequitur Couaru. cit. num. 6. in fin. & poſt eos comprobat Franc. de Ponte conſ. 55. nu. 23. & 39. dicens, quod vitium litigioſi non cadit pendente lite ſuper poſſeſſoribus, ſicuti ſi agitur actione perſonali.

S V M M A R I A.

Teſtamentum rumpitur per præteritionem poſthumi num. 1.

Teſtamentum irritum dicitur præmoriente hærede ipſi teſtatori num. 2.

Teſtamentum irritatur, ſi exhæredatur filius, non expreſſa cauſa numer. 3. & tunc dicitur præteritus numer. 4. 5.

Teſtamentum non poteſt pro parte valere, & pro

parte

Iudicata res nocet tertio tribus concurrentibus num. 6. & 7.

Excutitur debitor per creditorem, antequam tertius possessor molestetur num. 8.

Lite pendente, non impeditur debitor, quin alienet rem speciali hypoteca obnoxiam num. 9. & 10.

Fraudis suspitio excluditur, si ex prætio rei venditæ pendente iuditio fuit sanatum æs alienum num. 11.

Sententia exequitur circa emptorem rei obligatæ, & emptæ iuditio pendente absq; alia citatione nu. 12.

Venditio rei facta lite pendente dicitur fraudulenta, si venditori nihil remaneat pro satisfactione creditoris num. 10. 13.

Lites cum breuitate expediendæ sunt num. 19.

Iuditium Autoris in ea materia num. 15.

Dolus in emente, & vendente lite pendente præsumitur, si ambo sciebant litem pendere num. 16.

Fraudibus obuiandum esse num. 17.

Emptor emens lite pendente, & sciens venditori non esse soluendo, tenetur restituere, seù relaxare creditori rem emptam, etiam si non fuit citatus in eo iuditio num. 21.

Citari debent illi, qui ius habent in re, tempore iuditij moti num. 23.

Sententia lata contra primum substitutum nocet alijs substitutis num. 23.

Fraus odiosa est valdè legi, itá vt actio restitutoria contra illum concedatur fraudato num. 24.

Vitio litigiosi afficitur res per citationem intimatam numer. 25.

Vitio litigiosi antique iure afficiebatur res per litis contestationem num. 26.

Vitium litigiosi non inducitur, si agitur circa emptorem exempte num. 27.

Vitium litigiosi committitur, quando agitur de Dominio, vel possessione rei num. 28.

Vitium litigiosi non consideratur in actione hypotecaria num. 29. & 31.

Vendita res cum eius onere transit num. 30.

Hypotecaria in actione non agitur de Dominio rei, nec ad dominium rei obtinendum, sed tenditur ad consequendum creditum num. 32.

Vitium litigiosi committitur, vbi actio personalis deducitur ad Dominium rei obtinendum num. 33.

Vitium litigiosi non cadit pendente lite super possessorio, secus, si actione personali num. 34.

Sententia contra reum obtenta executioni mandatur aduersus tertium possessorem, qui pendente Iuditio rem obligatam, & in petitione contentam emit.

CAP. CCLXXXIX.

INauditus quis condemnandus non est, vel sua possessione priuandus, cum talis actus spolij vitium conti-
1 neret *tot. tit. de restitu. spoliorum*, & tradit *Menoch. remed. 8. recuper. num. 3. & 26. Magon. decis. Florent. 120. num. 6. Surd. cons. 168. nu. 26. & Gratian. lib. discep. foren. cap. 734. num. 6. cum seqq.* Quilibet enim citari debet antequam condemnetur, cum
2 contineat defensio, & citatio, quæ à iure prouenit naturali *l. vt vim ff. de iust. & iur.* & ob-
3 seruauit ipse Deus Opt. Max. cum Adam dum in terrestri Paradiso cotraueniendo Diuino præcepto fuit à Deo vocatus, dicendo, Adam
4 vbi es, antequam à Paradiso illum eiceret *c. Deus omnipotens 2. qu. 1. & c. Qualiter, & quando extrà de accusat.* & antè probat *Sant. de nullit. defect. citat. num. 7.* & post multos probat *Menoch. cons. 94. num. 51. & cons. 208. num. 3. & 15.* Quia citatio fit, vt pars suis defensionibus vti possit *Clement. Pastoralis de re iudic.* & tradit
5 *Menoch. cons. 365. num. 27.* Idcircò sententia inter alios lata non præiudicat tertio non vo-
6 cato *l. 1. & 2. & l. vltim. C. quibus res iudicata non nocet*, cum res iudicata ita demum noceat tertio, quando tria concurrunt, nempè identi-
7 tas rei, personarum, & causæ petendæ *l. cum quæritur cum dua. seq. ff. de excep. rei iud. Menoch. cons. 934. num. 42. cum plurib. seqq. & cons. 1192. num. 27. & cons. 1187. num. 112.*

Hinc etiam scribit *Petrus Erodius lib. rerum indicat. tit. de accusat. ex Plutar. de vsu carnium cap. 23.* neminem inauditum damnari oportere, ne quidem nocentem, ne tandem id innocenti fiat cum vtilius absolui innocentem, quam nocentem causam non dicere.

Et agens, qui contra debitorem obtinuit, in primis
8 facere debet excussionem contra ipsum debitorem antequam tertium possessorem molestet *tex. in Auth. de litigios. §. ab hoc autem*, quia pendente lite non impeditur debitor etiam rem obnoxiam speciali hypotecæ alienare, vt inquit
9 ibidem *Iustin.* præsertim si ex prætio rei alienatæ solutum fuit æs alienum, vt inquit ibidem
10 *Iustin.* cum per huiusmodi solutionem æris alieni excludatur omnis fraudis suspicio.

Hanc sententiam amplectitur *Bart. in l. 3. num. 25.*
11 *C. de pignor.* cum prius agi debeat reuocatoria aduersus emptorem, antequam ille molestetur *ex titul. de his, quæ in fraud. credit. idem Bart. in l. à Diuo Pio §. sub rubric. in fin. ff. de re iudic.* de quo *Couarru. pract. q.q. cap. 16. sub num. 7.*

De ÆQVITATE tamen directè exequitur sen-
12 tentia lata fauore creditorum contra tertium possessorem, qui lite pendente rem obligatam emit, vt post *Bald. in l. maritorum C. ne vxor pro marito, ac iniquior.* Sicuti enim re non alienata,
13 fieret directa exclusio in ipsa re petita, & possessa per debitorem tempore petitionis; ita eadem executio fieri potest, si pendente litè ea in tertium fuit alienata, vt scribit *Couarru. sub cit. num. 7. vers. hinc enim propè finem*, & hanc conclusionem esse ÆQVISSIMAM tradit idem *Couaru. alleg. vers. maior. & iniquior.*

In fraudem enim creditoris factam fuisse huiusmodi alienationem dicitur, quando debitor non remanet soluendo, quo casu reuocatoriam

ter. C. de iur. dotium; facit *tex. in l. ità, & l. seq. ff. ead. tit. Osach. decis. 28. num. 7.* & ità decisum
28 fuisse per Senat. Taurinen. testatur *Thesaur. lun. qq. famil. 21. num. 3. lib. 3.*

Prout eandem rem æstimatam recipere debet vxor pro eius dote, quando maritus effectus est pauper, nec ei est soluendo, vt probat *Ias. in citat. §. actionem col. 16. Institut. de actionib.* quem
29 sequitur *Thesaur. cit. q. 21. num. 4.* Qui Author *num. 6.* concludit permutationem fundi dotalis per maritum factam ita demum valere, si huius-
30 modi permutatio vtilis sit vxori per *alleg. l. ità ff. de iur. dotium.*

SVMMARIA.

Demolitio domus facienda ob delictum Domini non impeditur per creditores num. 1.

Contrarium num. 2. 5. 7. sed malè obseruatum à Fisco num. 8.

Pœna suos tenet auctores num. 3.

Pœna commutione delictum etiam punitum dicitur num. 4.

Fiscus tenetur resarcire damnum creditoribus, si domus delinquentis pro bono publico demoliretur numer. 6.

Idem procedit in demolitionibus domorum pro maiori securitate fortalicij num. 9.

Lege, vel statuto disponente, vt bona delinquentis destruantur, an locum habeat pæna huiusmodi in tertij præiuditiū, siuè creditoris delinquentis.

CAP. CCLXXXVIII.

EX statuto, siuè proclamationibus Principis sæpè disponitur bona delinquentis, vt latronum, & similium, destruantur, ad tollendam opportunitatem præsertim delinquendi; Hæsitant idcircò scribentes, an huiusmodi destructio, siuè demolitio fieri possit in præiudicium tertij habentis ius in huiusmodi domo, siuè Turri destruenda, aut in præiuditium creditorum delinquentis.

Et demolitionem bonorum non impediri per creditores delinquentis, siuè per eos, qui ius aliquod in dictis bonis, vt potè domo, vel turri ha-
1 bet scripsit *Barthol. Brixiens. in q. q. Domus n. 44. incipit duo communem domum, & Dyn. in l. 1. §. sed quæritur solutio ff. de nou. oper. nun. Alber. de Stat. lib. 3. q. 46 num. 4. in fin. & in l. 1. num. 64. & in §. post autem num. 1. vers. quæritur, & num. 2. ff. de nou. oper. nuntiat. Ia. And. in c. super spec. in fin. de priuil.*

De ÆQVITATE tamen contrarium veriùs est,
2 vt domus scilicet, siuè Turris, non demoliatur, sed pæna commutetur, ne tertio, siuè creditori delinquentis fiat præiuditium, cum pæna suos autores teneat non, alios afficiat *arg. eorum,*
3 *quæ notantur in l. quod erga §. pæna grauior ff. de his, qui notant. infamia.* Commutando enim pænam, delictum impunitum non remanebit; neq; Innocens pro alieno delicto damnum sen-
4 tiret, vt probat *Cynus in l. si seuerior in fin. C. ex quibus causis infa. irrog. vbi Baldus Sal.*

Statutum enim, siuè proclama mandans bona delinquentis deuastari, intelligi debet siuè tertij
5 præiuditio *l. 2. §. si quis à Principe eum simil. ff. nonquid. in loc. pub.* quam rationem adducit *Bart. in l. Athleius §. de eo prope finem, & in l. quæ iubet ff. de aqua pluu. arcenda.*

Hanc sententiam sequitur *Gemin. in c. felicis col. 3. vers. Io. de Imol. vbi Franc. num. 3. propè finem vers. sed nolit de pænis lib. 6.* cum qua opinione transit *Flaria. in l. Fiscum num. 2. circa medium vers. alij ff. commun. diuid. Clar. in eius pract. q. 82. ad Stat. 8. vers. sed quid delinquens in vers. seq.* tradens, quod vbi pro publico bono interes-
6 set, vt domus, siuè Turris domoliretur; Tunc Fiscus tenetur soluere creditoribus eorum creditum, siuè Socijs prætium portionis huiusmodi domus ex *Ca. seta singular incip. duo fratres in verb. Critas*, quod est singulare.

Quam opinionem esse humaniorem, & ÆQVIO-
7 REM scribit *Salic. in l. & si seuerior C. ex quibus caus infam. irrog.* & satis ÆQVAM dicit *Abbas in c. super spec a. 1 num. 2. in fin. de priuileg.* quos sequtus est *Rota decis. 717. num. 5. 6. & 7. par. 9. in nouis*, subijciendo eam esse veriorem, & ÆQVIOREM sententiam passim in foro approbatam, & eam sequitur *Fontanel. de pact. nuptial. clau. 6. glos. 2. par. 2. num. 9.*

Quamuis subijciat *Clar. in fin. ex Alberic. in 3. par.*
8 *stat. q. 7.* quem sequitur *August. ad Angel. de malef. in verb. & eius bona sub. num. 10.* quod de facto contrarium seruetur, cum vigore Statutorum omnino destruantur bona delinquentis ad aliorū exemplum, quamuis Fiscus de suo satisfacere teneatur Socio, vxori pro dote, & alijs creditoribus.

Idem obseruatur, si pro maiori securitate Arcis, vel, siuè ad Arcem conseruandam demoliren-
9 tur domus particularium, cum vigeat eadem ratio, & ità fuit obseruatum retroactis annis pro maiori securitate Arcis Portæ Iouis hic Mediolani, & Papiæ, Derthonæ, Alexandriæ, Laudæ, & Cremonæ, quamuis Illustriss. Magist. Ord. redd. tot redditus assignauerit creditoribus pro fructibus rei.

SVMMARIA.

Actus de facto, & sine citatione factus, sapit spolium numer. 1.

Citari quis debeat ad actum præiudicialem num. 2.

Deus citauit Adam antequam illum eiceret è Paradiso terrestri num. 3. & 4.

Citatio fit, vt citatus se defendat num. 5. 20.

probat *Bald. in d. l. si extraneus ff. de iur. dot.* expressè dicens, quod licet non imputetur viro, si non exegerit dotem à Socero, imputatur tamen; si non exegerit ab hæredibus Soceri,
22 quibus non præstatur tantus fauor *l. ob res §. vlt. ff. de pact. dotal.* quem sequitur *Montepicus in repet. l. Titia §. Titia cum nuberet num. 24. ff. de legat. 2.*

Verba tamen *d. l. Extraneus*, licet contrarium verius esse dicatur in alia persona, quàm Socero, dum ibi *Vlpianus* dicit, *si quis dotem promisit; neq; deffectus sit facultatibus, antequam dotem daret, imputabitur marito, cur eum non conuenerit, maximè si ex necessitate, non ex voluntate dotem promiserit*; attamen verba sequentia conclusionem firmant, quod prosequitur Vlpianus; *sed quid, si vel Pater, vel ipsa promiserit? Iulianus quidem lib. scribit; & si Pater promiserit, periculum respicere ad maritum, quod ferendum non est*, Debet igitur mulieris esse periculum, nequaquam enim Iudex proprijs auribus audiet mulierem dicentem, cur Patrem, qui de suo dotem promisit, non iusserit ad solutionem, multò minus, cur ipsum non conuenerit, rectè itaq; Sabinus disposuit, vt diceret, quod Pater, vel ipsa mulier promiserit, id viri periculo non esse, quod debitor muliebris id viri esse periculo, de quo *Garzia cit. cap. 13. num. 36. in fin.*

An autem proprijs expensis exigere dotem teneatur vir, vel potius vxoris expensis, siuè ab illa recuperandis, vel compensandis cum dote; variant scribentes, *Bart. in l. 1. C. bon. mater.* concludit expensas factas per maritum esse
23 compensandas cum dote vxoris; *glos. verò in l. 2. C. act. & obligat.* contrarium statuit, quam *glos.* comendat *Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 4. §. 17. vers. quero*; quam sententiam communiorem esse tradit *Pinel. in d. l. 1. par. 2. num. 2. C. de bon. mater.*

Prima opinio *Bart.* præcipuum habet fundamentum in eo, quod cum expensa prædicta necessaria sit, quam vir omittere nequit, illam recuperat vir mediante compensatione cum dotis par-
24 te, iuxtà *l. 4. ff. de impens. in rebus dotal. fac.* Secunda verò eam habet rationem, quod cum vir dotem sibi numerare statim minimè conuenerit, sed dilationem concesserit ad illam sibi sol-
25 uendam, siuè potius nomen debitoris acceperit, sibi, non vxori imputari debet expensa prædicta.

Distinguit tamen *Alex. ad Bart. in d. l. 1. ff. de impens. in reb. dotal. fact.* inter expensas magnas,
26 vel paruas, cum magnas compensandas esse concludat, paruas verò donatas vxori præsumatur, *argu. in l. penul. ff. de impens. in reb. dotal. fact. Campeg. de dote par. 2. q. 44.* & post alios scribit *Garzia loc. cit. sub num. 37. propriè finem cum num. seq.* qui *sub num. 39. vers. certe*, concludit, quod de ÆQVITATE huiusmodi
27 expensas magnas compensare tenetur vxor, præcipuè verò factas in reparatione rerum dotalium, quia iniquitas esset, vt vir expensas ad proprium damnum faceret pro conseruatione
18 rei vxoris, *argu. l. conquereretur §. prædijs ff. de legat. 3.* & tradit *Garzia cit. num. 39. vers. itaq; si vir scribendo sub num. 38. in fin.* quod æqualitas non est, vt fructus rerum dotalium litibus
19 vxorijs consumantur; vxor verò sumptibus viri alatur, ex quo damnum de suo patitur vir; quod non est admittendum.

Non omittitur hic ea quæstio, An vxori effectæ viduæ possint restitui eadem bona in dotem æstimata, viro tradita loco pecuniæ, in qua dos fuit constituta; quæ sanè quæstio frequenter occurit, & decisiuè procedendo, licet æstimatio
20 bonorũ regulariter faciat emptionem, & venditionem *l. quoties C. de iur. dotali. l. si ex conuentione, vbi Ias. C. de pactis, Cephal. cons. 735. n. 7. lib. 5. Soc. cons. 56 col. 3. lib. 1. Dec. cons. 682. n. 11. Alex. cons. 79. n. 2. lib. 5.* quos sequitur *Thesaur. Iun. qq. famil. 21. n. 1. lib. 3.* Et sic dos constituta dicatur in quantitate mediante æstimatione fundi, non in ipso fundo; ad cuius fundi valorem, siuè
21 pretium agere potest mulier, vt probat *Natta cons. 650. num. 3. & Becc. cons. 42. num. 5.* & ità iudicasse Senatum Taurini testatur *Thesaur. lib. 3. q. q. famil. 21. num. 2.*

Attamen ÆQVIVS videtur, vt in facultate hæredum viri sit restituere dotem in pecunia, vel in eisdem bonis æstimatis sibi promissæ dotis solu-
22 tione traditis *l. in rebus C. de iur. dot. Franc. à Ponte q. q. laudem. 29. num. 17. Thesaur. alleg. q. 21. sub num. 2. vers. non obstat lib. 3.*

Quam sententiam amplectitur *Gratian. lib. 3. discept. foren. cap. 489. num. 6.* dicens, quod si fundus
23 datus est pro certa quantitate debiti dotalis, sicuti ad illam agere potest vxor pro dotis recuperatione; ità vir, & eius hæredes restituere valent eundem fundum æstimatum pro dote ipsa; quam conclusionem comprobat idem *Gratian. lib. 5. cap. 826. num. 75. per tex. in l. plerumq; in fin. ff. de iur. dot. & l. quod autem §. si maritus ff. de donat. inter vir. & vxor.* concludendo esse in electione viri, vti debitoris dotis,
24 restituendæ, tradere fundum dotalem, vel illius æstimationem *Natta cit. cons. 650. num. 4. Socin. cons. 56. sub num. 4. vers. quintus casus lib. 1. & Cardin. Mantic. de tacit. & ambigu. lib. 1. tit. 28. num. 32. vers. tertius est casus*, cum æstimatio huiusmodi facta potius dicatur, vt decernatur, ad quam quantitatem dos ascendat, quàm ad quod dotalis fundus sit, vt perpendit idem
25 *Gratian. cap. 745. num. 89. & 96. lib. 4.*

Cum autem libentius fundus æstimatus in dotem traditus, restituendus erit, si huiusmodi traditio facta fuit ipsi vxori præsente vxore marito promittente restituere, & rem estimatã tenere
26 nomine vxoris; Quia tunc licet pro parte dotis data fuerit illa res, siuè fundus, vxor tamen facultatem habet illum petere iuxtà traditionem *Socin. in cit. cons. 56. vers. secundus casus*; Quoniam idem est, ac si conuentum esset expressè, vt res estimata restitueretur, quo casu res, non
27 pretium restitui debet, *cit. l. quoties*, & *l. si in-*

aliená, si procedit in eadē causa, donec cognosca-
82 tur, quis eorū præuenerit, *Mastril. decis.* 241. *n.* 101. & latè tradit *Giurba cit. cons.* 92. *num.* 22. Vbi in fine testatur per M. R. C. fuisse decisum
83 anno 1622. quod Consules Maris non molestarentur, eo quia cognouerant super litteras cambij, cuius causæ cognitionem ad Iudicem Ordinarium spectare prætendebatur.

SVMMARIA.

Mora nociua semper est morosa num. 1.

Creditoris morosi in exigendo culpa compensatur cum mora debitoris num. 2.

Mora vnius extinguit aliam alterius num. 3.

Creditoris vltima mora præponderat præcedenti culpa debitoris num. 4.

Mora in pari causa melior est conditio rei, quàm actoris num. 5.

Creditor morosus bibere debet calicem, si attenta eius mora debitor decoxit num. 6.

Viro negligenti in exactione dotis, & eius hæredibus, est imputandum, si debitor interim decoxit num. 7.

Contrarium num. 11. *si Socer non fuit pulsatus, secus si eius hæres num.* 12.

Dos tradita dicitur per consignationem, instrumenti crediti in eam causam cessit num. 8.

Res æstimata in dotem data periculo mariti perit num. 9.

Creditoris negligentia in exigendo creditum excludit regressum contra fideiussorem, si principalis debitor interim decoxit num. 10.

Dos exigitur expensis mulieris num. 13. 14. 18. 19. *Contrarium num.* 13. & 15.

Distinctione tollitur contraria sententia, vt prima locum habeat in expensis magnis. Secunda verò in paruis num. 16. & 17.

Æstimatio bonorum regulariter facit emptionem numer. 20.

Vxor agere potest ad pretium fundi in dotem æstimatum dati num. 21.

Hæredes viri possunt restituere dotem in pecunia, vel in fundo æstimato, in dotem dato num. 22. 23. 24. 26. 27. *Decisio Senatus Taurini num.* 28.

Æstimatio fundi in dotem traditi facta videtur, vt quantitas decernatur, ad quam dos ascendit nu. 25.

Marito effecto paupere, vxor recipere debet pro eius dote fundum ad quam dos ascendit num. 29.

Permutatio fundi dotalis per maritum facta, ità demum valet, si est vtilis mulieri num. 30.

Viro an sit imputandum, si dotem non exegit, præsertim à Socero.

CAP. CCLXXXVII.

1 Oram morosa semper nociuam, & præiudicialem esse abundè scripsimus supr. *in cap.* 88. *num.* 9. *lib.* 1. & *cap.* 113. *num.* 13. *lib.* 2. Quam moram non solùm committi certum est per debitorem tempore conuento non soluentem debitum; Ve-
2 rum etiam per creditorem negligentem crediti exactionem; Tunc enim culpa creditoris com-
3 pensatur cum mora debitoris *l. si ambo, vbi Castren. ff. de compensat. D.D. in l. Vinum, & l. nemini ff. de in litem iur.* & probat *Afflic. decis.* 150. *num.* 29. Quia mora vnius alteram extinguit *Rota Genuens. decis.* 144. *num.* 13.

Quinimò creditoris vltima mora præponderat
4 præcedenti culpæ debitoris; vt ex *l. si seruum* §. *sequitur ff. de verbor. obligat.* probat *Afflic. cit. decis.* 150. *num.* 30. & in pari mora melior est
5 conditio Rei, quam Actoris *Alex. cons.* 49. *col.* 2. *lib.* 2. & *Rota Genuen. decis.* 118. *num.* 5. quos sequuti fuimus supra *in cap.* 88. *num.* 12. *lib.* 1.
6 *vbi nu.* 28. diximus creditorem morosum bibere debere calicem, si ob illius moram interim debitor decoxit.

Propterea, si vir negligens fuit in dotis exactione
7 sibi, & eius hæredibus imputandum est, non vxori, si debitor, vel alius illi assignatus effectus est non soluendo; cum enim ipsi marito competeret actio exigendi dotem, siuè pecuniam pro dote assignatam, quæ tradita dicitur
8 per consegnationem instrumenti crediti, cessi; ad ipsum maritum, tanquam extraditione Dominum pertinet periculum exactionis *l. si fundum ff. de fund. dotali;* & *l. in rebus C. de iur. dotium*, & probat *Garzia de expens.* & *melioram. cap.* 13. *num.* 1. & *sub num* 34. *vers. cum enim,* & *numer.* 35. allegans *text. in l. in rebus C. de iur. dotium*.

Quæ conclusio eò facilius locum habet, si res æsti-
9 mata in dotem datà fuit, quia periculo mariti res æstimata, vel quantitas, prout subijcit *Garzia l. c. sub num.* 34. *in fin.* Conferunt tradita per
10 *Menoch. cons.* 719. *num.* 46. dicens, quod negligentia Creditoris in exactione crediti excludit regressum contra fideiussores.

De ÆQVITATE tamen verior videtur contraria sententia, quod scilicet non teneatur Maritus versus vxorem, si sua culpa, vel negligentia
11 dotem non exegit; præsertim si à Socero eam exigere debebat, vt explicat *tex. in l. extraneus* §. *sed si patre ff. de iur. dot. glos. in l. si Socer* §. *Lucius versicul. redditurus ff. solut. matrim.*

Hanc sententiam defendunt *Dinus, Cuma;* & *Alex. in l. nupta* §. *quoties ff. solut. matri.* & ante eos

probat

Schenard. cons. 1. num. 64. par. 2. Raudens. cons.
50. num. 303. lib. 1. quos terminaliter sequitur
Giurba cons. 92. num. 1.

Officialis enim sola vtitur iurisdictione à Statutis
2 expressa *l. More ff. de iurisdict. omn. Iudic. Bald.*
in Auth. cassa C. de Sacros. Eccles. & in Auth.
statuimus C. de Episc. & Cleric. & post multos
per eum relatos probat *Ruginel. prac. qq. cap.*
42. num. 4. & Raud. cit. cons. 50. n. 305. neque
quis habere, vel exercere potest iurisdictionem,
nisi de expressa Principis concessione *Cass. in*
consued. Burgund. rub. 1. num. 102. & rubr. 3. §.
4. num. 14. Didac. pract. qq. cap. 1. num. 10. Caf.
bed. decis. 12. num. 2. par. 2.

Cum itaq; vt plurimum concessa sit iurisdictio hu-
iusmodi mercatoribus in causis tantum merca-
torum, & mercimonij, siuè negotiationum, ;
de alijs inter non mercatores pendentibus co-
4 gnoscere nequeunt *Salic. & Bald. in l. fin. q. 2.*
C. de iurisd. omni. iudic. Ias. in l. Age C. de trans-
act. & cons. 103. num. 1. lib. 1. Stracha de mer-
cat. tit. de Iudic. mercat. nu. 12. Ruginel. d. prac-
tic. q. cap. 44. num. 14. Accedente etiam con-
sensu pactium, quod magis est; quia non datur
5 prorogatio diuersæ speciei, *Socin. in c. significasti*
nu. 4. qu. 6. de foro compet. Vant. de nullit. deff. iu-
risd. Ordin. num. 51. & in indiuiduo locum non
habet prorogatio iurisdictionis ad alias causas
diuersæ qualitatis, vt disponit *l. repetita C. de*
Episc. & Cleric. & c. 1. & 6. de offic. deleg. Amat.
decis. 9. num. 12. & Ruginel. cit. cap. 42. nu. 17.

Et si fieret de facto à Iudice Ordinario, posset im-
6 pediri, quia in sportulis læderetur *glos. in l. de*
iure in verb. numera ff. ad municip. DD. in l. 1. §.
& post operis ff. de nouis operis nunciat.

Iurisdictio namq; sua vnicuiq; seruanda est, & vna
7 aliam impedire non debet *Bald. in l. 1. in fine ff.*
de Iudic. & in l. certa ratione num. 4. C. quando
prou. non est necess. Amat. decis. 9. num. 25. 32.
& 33. ne confundatur iurisdictionis ordo *c. per-*
8 *uenit. in fin. 11. qu. 1. l. nemo, & ibi gloss. in verbo*
Auxilium C. de iurisd. omn. iudic. Gabb. lib. 1. ob-
seru. 9. num. 6. & obseru. 119. num. 2. Natta
cons. 271. num. 1. 2. Ruginel. practic. qq. cap. 43.
num. 91. igitur huiusmodi mercatorum Consu-
les, neq; inter non mercatores cognoscere de-
bent, neq; inter eosdem mercatores in his, quę
9 sunt extra mercaturam *Bart. & Bald.* & cæteri
in l. fin. C. de iurisd. omni. iud. Barbosa in l. 1. ar.
1. n. 78. ff. de iurisd. omn. iudic. Stracha de mer-
catur. de Iudic. num. 1. & Tusch. Concl. lit.
M. concl. 207. num. 16.

In hoc Dominio Mediolani frustra disputatur de
10 hac materia; cum Nouæ Constit. in tit. de offic.
Abb. & Consul. Mercat. absolutam eis tribuant
iurisdictionem in omnibus causis negotiatio-
num, & a mercimonio dependentibus, & in
causis litterarum cambij; quas locum habere
etiam inter priuatas personas sæpè declarauit
Senatus Excellentiss. præsertim in causa Capit.
11 Palomeri contra Paulum Antonium Caroel-
lum 1653. referente Ampliss. D. Senatore Bra-
gherio, decernendo iurisdictionem D.D. Abba-
tum, & Consul. Mercatorum subsistere etiam
inter has priuatas personas, & litteras cambij
habere earum effectum.

Cæterũ iure cõmuni inspecto de ÆQVITATE lit-
terarum cambij cognitio continetur sub iurisdi-
ctione mercatorum, & inter priuatas personas;
12 cum mercantiæ, & negotiationis species sit
cambij materia; ita vt iurisdictio limitata ad
causas mercantiles suadente ÆQVITATE ex-
tendatur ad causas litterarum cambij, & ad
13 causas diuersæ speciei *l. quoties, vbi D.D. C. de*
Iudicijs, Bart. & alij in l. interdum §. qui furem
ff. de furtis, Merlin. decis. 96. num. 38. & hanc
sententiam amplectitur *Giurba cit. cons. 92. nu.*
15. in fin. & num. 18.

Qui Author loquendo de iurisdictione Consulum
Maris Ciuitatis Messanæ scribit *n. 16.* ex con-
suetudine posse ipsos Consules extra negotium
mercaturæ causas cognoscere per *Ruginel. cit.*
cap. 44. num. 11. Quia consuetudo dat iurisdi-
14 ctionem *l. 1. C. de emancip. liber. l. vltos, & ibi*
Bart. post glos. C. de diuers. offic. lib. 12. c. cum
contingat de for. compet. & c. conquestus 9. qu. 3.
Cranet. cons. 238. num. 6. & 7. Pinggius de con-
suetud. q. 8. num. 131. & 137. cum seqq. 141. &
148. quos sequitur *Giurba cit. cons. 92. num. 16.*

Et plenè probata intelligitur consuetudo iurisdi-
ctionem exercendi, si semel eam exercere con-
15 tigerit *Felin. in c. auditis num. 19. de præscript.*
Abb. cons. 71. Alex. cons. 74. nu. 16. lib. 4. Alba.
16 *cons. 34. num 2.* & post eos *Giurba loc. rel. n. 17.*
vel saltem bis eam exerceri, cum bini actus re-
quirantur iuxta *tex. in l. 2. ff. de vsucap.* & latè
probat *Borell. cons. 10. num. 11.* quem citat, &
sequitur *Giurba num. 21.* & conferunt scripta
per *Marantam in eius speculo par. 4. tit. Iuditium*
mercatorum numer. 62. & 63. pagin. 164.

Quamuis enim regulariter reus conueniendus sit
coram eius Iudice, dum actor sequi debeat forũ
17 rei *c. 1. de foro compet.* Limitatur tamen regula
fauore mercaturæ, & negotiationum; quia
18 ex causa mercaturæ debitor conueniri potest
coram Consulibus Mercatorum, vel negotia-
19 tionum, vt causæ magis expeditè terminentur,
argu. in l. penul. C. de iurisd. omn. iudic. & probat
Bald. & Castrens. in l. fin. C. eod. tit. Alba cons.
579. num. 7. Schadter. de feud. p. 16. sect. 2. nu.
5. Stracha de mercat. tit. de indic. num. 14.

Aliter trahens aliquem ad forum vetitum, pœnam
non euitat, & si ad litem vsq; contestatam pæ-
20 nitere eum possit *Bald. decis. 229. Alex. cons. 12.*
lib. 6. Engen. cons. 31. Amat. decis. 9. in princ.
Vant. de nul. it. tit. qualis sentent. null. num. 80.
in fin. Ruginel. practic. qq. cap. 42. num. 7.

Quando verò iurisdictio comulatiua est inter di-
uersos Iudices, is, qui præuenit præferendus est,
in tantum, vt alios incompetentes reddat per
21 præuentionem, vt probat *Afflic. decis. 354. n.*
15. & 18. Schrader. cons. 34. num. 5. quos sequi-
tur *Giurba cit. cons. 92. num. 20.*

Et habens iurisdictionem non dicitur vsurpare
alienam,

assignandam cum interesse tenetur Pater, siuè
Frater, si dotem constituerunt, vt probat *Curt.*
31 *Senior. cons. 27. col. fin. Roman. cons. 517. incipit*
in causa proposita consultationis; Secus, quando
32 reuocatur ratione immodicæ summæ, vt scribis
ibidem *Baetia num. 16.*

Creditoribus verò non competit actio reuocandi
dotem immodicam constante matrimonio, nisi
33 Gener participasset de fraude, soluto verò ma-
trimonio posset à creditoribus auferri dos *l. fin.*
§. si à Soceo ff. quæ in fraud. cred. vbi Bart. & l. 2.
C. eod. tit. & DD. in §. Item si quis in fraudem. In-
stit. de act. Campeg. de dote par. 1. q. 14. incipit.
an Pater possit detare, & post eos tradit *Baetia*
num. 17.

Præterea si maritus magnas arrhas, idest donatio-
34 né propter nuptias promisit vxori, attenta op-
pulenta dote sibi constituta, vbi dos vti immo-
dica reuocetur, & sic sua spe frustetur, non po-
terit vxor dictas arrhas petere, tanquam prop-
ter causam amplæ dotis promissam, qua cessan-
te, cessat etiam illius effectus, cum verisimile
sit, quod si tam ampla dos non fuisset promissa
35 viro, nec ipse tam amplas arrhas promisisset,
& sic nisi spe consequendi amplam dotem *l. pol-*
licitatione C. de donat. antè nupt. vbi probatur,
quod mulier, quæ virum in dote fefellit, non
potest ab eo petere donationem propter nup-
tias, amplæ dotis contemplatione factam, vt
ibidem explicat *glos.* quam sequitur *Baetia sub n.*
28. post Roder. in repet. l. p. ad leges Tauri. tit. de
las arrhas §. nota vlterius vers. vnum casum quo-
tidianum.

Addit vlterius ibidem *Baetia*, quod dos, quæ differ-
36 tur solui vltra promissum non meretur dona-
tionem propter nuptias, vt in *Auth. dos data*
C. de donat. ant. §. hoc igitur in verb. virum, vbi
habetur, quod si vxor non soluit dotē promis-
sam, nihil lucratur ex pacto, & ità iudicatum
37 fuisse scribit *Afflic. decis. 242. per totum, & de-*
cis. 333. sed tantum debebitur donatio propter
nuptias ad ratam solutæ dotis, vt in *Auth. de*
eligendo secundo nubent. §. illud quoq; & ibi *An-*
gel. & in l. ex morte C. de pact. conu. & tradit *Af-*
flic. decis. 242. n. 2. vers. si vero partem. Quæ do-
natio propter nuptias tamen deberetur, si ante
aduentum tempus solutionis dotis moreretur
38 maritus; quia tunc culpa vxoris aliqua non
interuenisset, vt ait *Afflic. d. decis. 333. & Bae-*
tia num. 19.

Quo casu immodicæ dotis retractandæ, & resti-
tuendæ eius etiam fructus restitui debent, si
39 sciens vir immodicam esse contraxit, secus, si
ignorabat; quia tunc ex iustà, & probabili cau-
sa credidit fructus suos facere posse, vt subijcit
Baetia sub alleg. num. 11. vers. his conuenit.

SVMMARIA.

Iurisditionis extensio in Magistratibus difficillimè per-
mittitur num. 1.

Magistratus vtitur tantum iurisdictione ex ordinibus,
scoè à statutis expressè numer. 2.

Iurisdictionem nemo exercere valet, nisi ex Principis
authoritate num. 3.

Mercatorum Iudices de causis aliarum personarum
cognoscere nequeunt num. 14. etiam de partium
consensu num. 5.

Iudex ordinarius potest inhibere, ne alius iudicet in
causis ex partium consensu, quia in sportulis lede-
rentur num. 6.

Iurisdictio sua vnicuiq; seruanda est, & vna aliam
impedire non debet num. 7. 8.

Mercatorum Iudices, de alijs rebus iudicare neque-
unt, neq; inter alias personas num. 9. Contrarium
verius num. 12. 13.

Noua Constitut. Mediolani dans Iurisdictionem Ab-
batibus mercatorum, etiam inter priuatas personas
ratione negotiationis num. 10.

Senatus decisio in ea materia num. 11.

Litteræ cambij cognoscuntur per Iudices mercatorum
numer. 13.

Consuetudo tribuit iurisdictionem num. 14.

Consuetudo probata dicitur, si semel exercere quis
consueuit, sed melius per binos saltem actus num.
15. 16.

Reus conueniri regulariter corā eius Iudice debet n. 17.

Actor sequitur Forum rei num. 17. Limitatur fauore
Mercatura, & negotiationis num. 18.

Negotiationis causa magis expeditè terminanda sunt
numer. 19.

Conueniens aliquem ad forum vetitum punitur, vel
penitere valet, vsq; ad contestationem litis
numer. 20.

Præuentioni locus est, quando cumulatiua est iurisdi-
ctio inter plures Iudices num. 21.

Præueniens in procedendo, non dicitur vsurpare alie-
nam iurisdictionem, si communis est iurisdictio, &
cumulatiua num. 22.

Decisio Magnæ Curiæ Reg. in ea materia num. 23.

Mercantili fori Iudices cognoscunt etiam de litteris cambij inter priuatas personas.

CAP. CCLXXXVI.

PAssim erecta fuere Tribunalia in Ciui-
tatibus Italiæ, Franciæ, & Belgiæ
vbi frequens est mercatorum nego-
tiatio, & in quibus ipsi sedent, vt hic
Mediolani, Messanæ, in alijs Ciuita-
tibus pluribus; Pro faciliori causarum termina-
tione, quæ summariè cognoscuntur, & haben-
tur hic Mediolani in *Nou. Constit. tit. de off. Abb.*
& Consulum Mercatorum, Quæritur, an horum
Abbatum, siuè Consulum iurisdictio de mercan-
tijs, siuè mercimonio, & negotiationibus lo-
quens, se extendat ad litteras cambij inter pri-
uatas personas factas.

Et prima facie negatiuè respondendum videtur
cum extensio ad inferioris Magistratus iurisdi-
1 ctionem ampliandam difficillimè permittatur;
Schenard.

deindè re consumata spolietur dote, vnico vitę,
10 & matrimonij subsidio, vt probat *Baetia de non melior. dote ratione filiabus cap. 32. num. 3. versicul. pro hac.*

ÆQVIOREM tamen contrariam sententiam, & iuri magis conformem esse dictat generalis legis dispositio, vt dos immodica à filijs possit reuocari, non distinguendo inter matrimo-
11 nium constans, & solutum *tex. in l. vnica C. de inoff. dotib.* & sic neq; etiam nos distinguere debemus *l. de pretio cum simil. ff. de public.* quam sententiam amplectitur *Baetia cit. cap. 32. sub cit. num. 3. vers. contraria tamen.*

Ea ÆQVISSIMA præcipuè ratione hæc sententia sustinetur, quòd Fratres non debent sua portio-
12 ne spoliari, ne inquietur matrimonium Sororis; cum quis proprijs facultatibus priuari non debet, ad euitandam alteri molestiam, & cū propter necessitatem quis furari permittitur, vt notant communiter scribentes *in c. discipulos dist. 5. c. si quis propter necessitatem de furtis*; & scribit *Baetia cit. cap. 32. nu. 4.* deindè probat *Gratian. discep. foren. lib. 3. cap. 402. num. si cum seqq.*

Hic suffragatur, quod possidere dotem excedentem summam consuetam, & patrimonio vxoris conuenientem, siuè conguentem, est onus animæ, & grauamen conscientiæ, idcircò hoc onere liberare vltro sororem debet frater, cum non
14 dimittatur peccatum, nisi restituatur malè ablatum, vel quod est alienum iuribus vulgar, & subijcit *Bart. loc. citat. num. 4.*

Quam sententiam in indiuiduo probat *Castren. in l. vnica col. fin. propè finem C. de inoff. testam.*, & tradit Lopus priorem opinionem reprobans in
15 *cit. cap. per vestras §. 22. incip. In constituenda num. 10. de donat. inter vir. & vxor.* dicens è contra iniquum esse filios defraudari portione legitimæ propter dotem magnam Sororis, vt repetit *in §. 14. sub num. 3. vers. Ego credo, Molin. tract. de donat. fact. in contract. matrim. num.* 159 qui rem explicando contrariam opinionem appellat erroris portentum, id quod repetit in *tract. de inoff. testam. num. 79.*

Corroboratur firmata sententia per eam communem conclusionem passim approbatam, quod dos data, siuè donata extraneæ, reuocatur natiuitate liberis, etiam si matrimonium duret, vt scri-
16 bit *Parpal. in repet. l. 2. col. 11. ff solut. matrim. Tiraquel. in l. si vnquam verb. donatione largitur num. 59. 65. 68. & num. 196. C. de reuocand. donat.* debuit enim maritus cogitare donantem posse habere liberos, & dotis constitutionem
17 reuocari vigore eiusdem *l. si vnquam*, quos sequitur *Baetia cit. cap. 32. num 6. & sub num. 11. vers. hīs conuenit*, qui *d. num. 6. vers. hac opinio*, probat sententiam hanc omni vacare ambiguitate, si Gener sciebat dotem sibi datam, vel promissam, excedere summam legitimæ adequatam, & congruentem patrimonio dotantis.

Et hanc principalem sententiam amplexus fuit Senatus Cataloniæ die 18. Martij 1606. vt testa-
18 tur *Fontanel. de pact. nupt. claus. 4. glos. 28. nu. 9. lib. 1.* ea præcipuè *ex Baetia loc. rel. n. 8. & 9.* deducta, quod non agitur de reuocanda dote constante matrimonio, sed de reuocanda immodica dote, quam maritus pro portione excedente, non censetur habere ex causa onerosa, sed potius ex lucratiua causa, vt ante eum
19 tradit *Baetia alleg. cap. 32. num. 10.* Quoniam donatio ob causam dicitur titulus onerosus tantùm proportione æquiualenti causæ; quantum
20 tamen excedit, dicitur titulus lucratiuus, & mera gratuita donatio, & sic distinguitur inter congruentem dotem, quam titulo oneroso ha-
21 bet *Vir. d. l. fin. §. si à Socero ff. quæ in fraud. credit.* & excessiuam, quam pro ea parte, in qua excessum est, dicitur habere ex causa lucratiua, vt amplè scripsit *Fontanel. de pact. nuptial. cit. num. 9.*

Si verò Socer decepisset Generum affirmando facultates suas esse opulentiores, quam sunt; tunc Socer ipse neq; actione, neq; exceptione huiusmodi vti potest aduersus Generum petentem
22 dotem; & si alioquin sibi permitteretur *Baetia sub d. num. 11. & 13.* ad instar minoris, qui se maiorem esse asseruit, qui minimè restituitur
23 *tex. in l. 2. C. si minor se maior. dixer. Baetia cit. cap. 32. num. 11. vers. illud post Molin de donat. fact. in contract. matrim. num. 65. vers. si verò*
24 *docuit.* Idem in Fratribus procedere asserit *Baetia l. c. argu. l. si quis affirmauerit ff. de dolo, Segura in l. cohæredi §. cum filia, & §. crederem tamen vers. 2. casu ff. de vulg. & pupill.*

Qui auctor concludit in *vers. Quare si, & vers. si tamen*, quod si Gener sciebat per immodicam
25 dotem aliorum filiorum legitimam lædi, reuocari potest dos immodica etiam constante matrimonio quo ad eam partem, quæ immodica dicitur, & excedit iures dotantis; secus, si igno-
26 rabat; quia tunc non debet defraudari Gener constante matrimonio, qui aliàs sine ea dote ad matrimonium non deuenisset, & à Socero, siuè vxoris Fratribus dolo inductus, sub prætextu, quod legitima filiorum non lædebatur, vel quod
27 facultates ampliores essent; Huiusmodi etenim simulatio, & dolus illi nocere debet, nec patrocinari Patri, siuè fratribus, iuxtà *c. id quod nostrum de reg. iur. Fontanel. de pact. nuptial. claus*
28 *6. glos. 2. part. 5. num. 4.* & dictum fuit supr. in *cap. 167. d. num. 21. lib. 2.* Id circò si mulier dolo contrahens simulans se virum, non iuuatur Velliano *l. si decipiendi C. ad Vellianum*, vt subijcit ibidem *Baetia sub nu. 11. vers. si mulier.* Prout si mulier nupta contrahens fingit se non nuptam, & contrahat absq; viri consensus, contractus nocebit sibi, non tamen marito, vt subijcit idem *Baetia l. c. num. 13. in fine.*

Huic tamen beneficio immodicæ dotis posse re-
30 nunciari concludit *Bertrand. in repet. l. hac edictali §. si verò plus. n. 19. C. de secund. nupt.* quem sequitur *Baetia loc. rel. num. 15.*

Et si constitutio dotis facta fuit de bonis prohibitis, & sic non tenuit; Ad congruam dotem iterum

assignan-

Nec nisi morte alterius ex contrahentibus finitur num. 3.

Quos Deus coniunxit homo non separet nu. 3.

Dos etiam imodica reuocari non potest matrimonio constante, etiam à creditoribus dantis nu. 4. 7. 8. 9.

Contrarium nu. 11. 13. 14. & 16.

Distinguitur, quando Gener sciebat, vel ignorabat nu. 25. & 26.

Creditores fortius ius habent, quàm filij ratione legitimæ in bonis Patris nu. 5.

Maritus dicitur possidere dotem, quia sustinet onera matrimonij, & sic oneroso titulo possidet nu. 6.

Dos data spuriæ excedens modum à lege permissum non reuocetur durante matrimonio nu. 8.

Dos dicitur vnicum subsidium vitæ, & matrimonij num. 10.

Lex vbi non distinguit, neq; nos distinguere debemus num. 112.

Filij non sunt sua portione spoliandi, vt pinguior dos constituetur sorori nu. 13. 15. & 18.

Furari quis potest impunè propter necessitatem nu. 13.

Peccatum non dimittitur, nisi facta restitutione rei alienæ nu. 14.

Dos data extranea persona reuocatur natis liberis dotanti nu. 16.

Maritus debet considerare dotantem posse habere liberas nu. 17.

Dotis excessiua reuocatio locum habet respectu immodica illius portionis tantum, quia eã portionem ex causa lucratiua habere dicitur maritus nu. 19. 20. & 21.

Socer, qui decipit Generum in tradenda dotem apulentiorem sub prætextu diuitiarum, non habet actionem pro reuocatione immodicæ dotis, vel excipiendo non teneri soluere illam immodicam portionem nu. 22. & idem procedit in fratribus nu. 24.

Minor se maiorem esse asserens in contractu non restituitur nu. 23.

Dolus doloso nocere debet, non illum patrocinari num. 27.

Mulier contrahens simulans se virum, non restituitur nu. 28. Idem si nupta simulauit se viduam, sed marito non nocet nu. 29.

Immodicæ dotis beneficio potest quis renuntiare num. 30.

Dos in bonis prohibitis constituta assignari debet in alijs bonis congruenter nu. 31.

Dos reuocata ratione immodicæ summa non datur iterum nu. 32.

Creditores non possunt agere ad reuocationem dotis immodicæ constante matrimonio; sed tantùm eo finito, nisi vir participasset de fraude nu. 33.

Donatio propter nuptias facta in magna summa ob apuleatam dotẽ, si ea diminuitur, donatio etiam diminuitur nu. 34. & 35.

Donatio propter nuptias non videtur deberi, si illius solutio dilata vltra promisse fuit nu. 36. & 37. Secus, si maritus moreretur antè aduentum temporis solutionis nu. 38.

Dos immodica retractanda continet etiam fructus num. 39.

Dos constante matrimonio quando, vti immodica, possit retractari, aut diminui.

CAP. CCLXXXV.

Elebris, & vsitata sæpæ est quæstio in foro; An dos mulieri constituta possit diminui constante matrimonio: Et sanè si conuentiones, & pacta, ad quæ partes
1 deuenere, omnino sunt seruanda *tex. in l. 1. ff. de pactis, & in l. si creditor §. illud ff. de distrac. pign. & l. pacta C. de pactis*. Quantò fortius ea seruari debent, quæ ratione matrimonij contrahendi (quod Sacramentum continet, neq; pœnitentiæ locum relinquit) promissa sunt, cum matrimonium sit perpetuum,
2 & indissolubile, nec nisi morte alterius ex contrahentibus finiatur, iuxtà diuinum præceptum, de quo *Matth. cap. 10.* quod *Deus coniunxit, homo*
3 *non separet. Sanchez de matrim. lib. 2. disp. 5. num. 7. & disput. 23.* per totum præsertim *num. 2.*

Et pro negatiua stat *tex. in l. fin. §. si à Socero ff. quæ*
4 *in fraudem credit.* Vbi dos filiæ data in fraudem creditorum non potest constante matrimonio reuocari à creditoribus, qui potius ius habent
5 quàm filij *l. Papinianus §. quarte ff. de inoff. testam.* maritus enim censetur possidere dotem, quia sustinet onera matrimonij; & ideò quoad
6 eum dos censetur titulus onerosus *l. pro oneribus C. de iur. dot. glos. in l. meuia, vbi Bart. & Alex. ff. solut. matrim. l. expromissione C. de actio, & obligat.* Id circò videtur maritum non exagitandum; dum matrimonium durat, & sustinet illius onera.

Et in indiuiduo, quod dos immodica non possit à fratribus reuocari constante matrimonio scribit
7 *Lupus ad legem 17. Tauri num. 44.* & ità fuisse iudicatum per Sacrum Concil. testatur *Afflic. decis. 86. in fin.* Quam sententiam sequitur *Segura in l. cohæredi §. cum filia vers. visa, & considerato Themate ff. de vulgar. & pupill. Io. Bernard. Regul. 215. incip. Dos filiæ concessa*, & ità obseruari vidisse tradit *Lupus in c. per vestras §. 22. incip. In constituenda sub num. 6. vers. mortuo Patre num. 10.*

Cui sententiæ confert doctrina *Bart. in l. fin. §. si à*
8 *Socero ff. quæ in fraud. credit.* quod etiam si spuriæ detur dos excedens modum à lege permissum, non potest reuocari durante eo matrimonio, quem sequitur *Ang. in §. item si quis in fraudem Instit. de action. Bald. in Auth. Ex complexu. C. d. incest. nupt. Segura in l. cohæredi §. cum filia ff. de vulg.* & quam *Bart.* sententiam communem esse scribit *Lupus in d. c. per vestras §. 24. num. 3. de donat. inter virum, & vxorem.*

Pro hac opinione pugnare ÆQVITATEM vide-
9 tur, dùm maritus tanta dote inixus eam mulierem in vxorem duxit, aliàs non ducturus, si dein-

mercibus, siuè aliena pecunia à Domino aufu-
gerint capi, si poterit furcis suspendantur, vel
ad triremes perpetuo mittantur arbitrio Prin-
cipis, vel Senatus, & vlterius disponit *in §. hacq;*
in omnibus, vt in omnibus locis huius dominij,
19 & etiam diebus feriatis in honorem Dei in Ec-
clesia hæc fieri posse, & detineri delinquentes
fide fragos; Quæ tamen dispositiones correctæ
20 videntur per Bullam Gregorij XIV. qua caue-
tur, in quibus casibus possint delinquentes deti-
neri in Ecclesijs, & modus detinendi, quam
Bullæ dispositionem esse omnino obseruandam
nemo in dubium reuocat, cum ad illam deuen-
tum fuerit longè post publicationem Nouar.
21 Constitut. quibus idcirco derogatum esse cer-
tum est.

Sed quia isti fugitiui, & fidefragi postquam se oc-
cultarunt operam nauare solent cum creditori-
bus, vt cum ipsis se componant, creditores, qui
coacti vtispe amissa consequendi credita ad hu-
iusmodi pacta deueniunt cum non leui iactura
proprij patrimonij reducendo creditum ad me-
dietatem, vel fortassis etiam ad tertiam, vel ad
quartam partem; Hæsitatur aliquando, an hu-
iusmodi pacta valida sint in creditorum præiu-
ditium; & inualida esse, si illint debitores si
22 soluendo concludit *Boer. decis. 215. num. 8.* di-
cens, non obstantibus huiusmodi pactis posse
creditores totum exigere, quam sententiam
amplectitur *Rebuff. cit. glos. vnica num. 6.* quod
notatu dignum videtur, ad rem *Bimius cons.*
108. num. 70.

Huiusmodi fidefragos, & fugitiuos captos posse
torqueri, vt indicent pecunias, & merces, vel
res sibi datas in depositum, aut in societatem
23 ad mercandum, quas postea denegant habere,
vel illas perdidisse fingunt, scribit *Par. de Pateo*
in tract. de Syndic. cap. an in causa pecuniaria in
princ. per cap. 1. de deposito, & sequitur *Marsil.*
in l. Dinus num. 6. ff. de quaest. & repetit. in pract.
crimin. §. expedita nu. 62. Paul. Ghirl. in trac. de
diuers. crim. in fin. & post eos concludit *Rebuff.*
cit. glo. vnica nu. 7.

Quatenus verò mercator esset filius familias, & si
regulariter suppositus patriæ potestati non
24 possunt esse in iudicio sine Patris consensu; li-
mitatur tamen regula, quando est mercator
filius familias, quia valide obligatur, & tene-
tur esse in iudicio sine Patris consensu, etiam si
25 esset ætate minor, quod magis est, *Ferrarien. in*
sao comment. tit. 1. de statu homin. §. 1. col. 2. vers.
sed tamen verius, & col. 6. vers. multa præter le-
gem, Marsil. in rubr. de fideius. nu. 210. Galin. de
verb. signif. lib. 8. cap. 8. nu. 13. & post eos probat
26 *Carpan. ad statutum 416. num. 202. cum plur. ib.*
seq. lib. 1. tradens, quod eo casu filius familias
habetur pro Patre familias in publicis causis
per *tex. in l. filius familias ff. de his qui sunt sui*
vel alien. iur. ad rem *Gratian. lib. 2. discep. foren.*
cap. 271. nu. 45. & 47.

Quoniam autem sæpè in legibus, vel statutis quid
prohibetur sub pæna grauissima, hæsitatur
quænam pæna infligi debeat; Recepta conclu-
sio est, vt pæna mortis imposita censeatur iux-
27 ta *tex. cum glo. in l. vnica C. ne liceat signum sol-*
uat, & in l. fin. de Eunuch. atq; in l. 3. C. de his
quæ ex publ. collat. illa sunt non vsurpand. lib. 12.
& notat *Corset. in singul. incip. Pæna quis est. 105*
fol. mihi 328. lib. 1. singul. diuers. Anchar. cons.
15. Barbat. in cap. prudentia §. adijcimus circa
finem de offic. Delegat. & in c. 3. col. 3. de fideius.
& sequitur *Rebuff. cit. tit. ar. 1. glo. 6. vers. item*
bis conditor.

De mercatura loquens Cicero inquit; Si tenuis est,
sordida est putanda, si magna, & copiosa mul-
28 ta vndiq; apportans, multisq; sine vanitate im-
partiens, non est admodum vituperanda; atq;
etiam si satiata questu, vel contenta potius, vt
sæpè ex alio inportum, ex ipso portu se in
agros, possessionesq; contulerit, videtur iure
29 optimo posse laudari, vt sordidos habori dicit
eos, qui mercantur à mercatoribus, vt statim
vendant; nihil enim proficiunt, nisi admodum
mentiantur, cum propriè mercatura sit offi-
tium, quod ratione questus exercetur in rebus
30 mobilibus emendis, & vendendis, vt inquit
Cancer. variar. resolut. cap. 10. nu. 9. & ita mer-
catura & turpis, & honesta esse potest *c. quali-*
31 *tas de penit. distin. 5.* & scribit *Petrus Gregorius*
lib. 47. sintag. iur. cap. 10. nu. 5. per totum q. nu.
32 *7. ex Plutar.* scribit Solonem admodum iuue-
nem ad mercaturam se dedisse, periclitandi, atq;
vendendi magis, quam lucri cupiditate impul-
sum, vti sapientiæ studiosum, & ita quoq;
Thaletem, & Mathematicum Hipocratem ne-
33 gotiatos, & Platonem etiam Olei in Egyptum
exportationem, viaticum peregrinationis sup-
peditasse; Quæ exempla hodie parum conue-
nire nostris mercatoribus tradit *Gregor.* cum
finis eorum sit longè alius.

Neq; mirandum esse subijcit *Gregor. loc. cit. supra,*
his temporibus nonnullas pecunias, vsuris, fal-
34 lacijsq; congregasse aliquos, quibus dignitatem
mercati sunt, officia, idest Magistratus, ex qui-
bus iterum lucro assueti, misera cum subdito-
rum iactura negotiantur, quod si prius Ro-
manos admisisse scirent, tantopere non mi-
rantur.

Varro enim ex macellaria patris alterna ad con-
35 solatum conscenderat, & largitione sordidissi-
ma duodecim fasces, & Dictaturam cõsequutus
fuerat; Titius Aufidius partis exiguæ Asiæ an-
36 tea publicanus postea Proconsularem cum im-
perio dignitatem Asiæ obtinuerat, P. Ruti-
37 lius, qui antea publicanus operam dederat in
Sicilia, siculis vniuersis leges dederat consul
factus.

SVMMARIA.

Pacta seruanda num. 1.
Matrimonium Sacramentum est, neq; in eo locus est
pænitentiæ nu. 2.
Matrimonium dicitur perpetuum, & in dissolubile,

28. sic tenuis, & honesta esse potest num. 31.
Mercatores sordidi dicuntur ij, qui mercantur à mercatoribus, vt statim, & minutatim vendant n. 29.
Mercatores minutatim vendentes nihil profitunt, nisi admodum mentiantur num. 30.
Mercatura propriè est officium, quod ratione quæstus exercetur, dicto num. 30.
Solon alias fuit mercator in iuuentute nu. 32.
Hypocrates negotiator fuit, & Thaletes num. 33.
Plato adolescens mercator fuit d. num. 33.
Diuites facti his temporibus nonnulli ex mercatura Magistratus pecunia acquirunt, lucro assueti misera cum subditorum iactura negotiantur num. 34.
Raro filius Macellarij ad Consulatum ascendit pecunia, & largitione mediante num. 35.
Titius Aufidius antea publicanus, postea largitione Proconsul Asiæ creatus num. 36.
P. Rutilius alias publicanus, largitione & ipse consul factus est d. num. 36.

Mercator gaudet priuilegijs mercatoribus concessis, etiamsi plus in bonis immobilibus possideat, quam in mercantijs.

CAP. CCLXXXIV.

Mercatorem verè dici, qui maiorem partem bonorum, seu fortunarum
1 habet in negotiatione, scribit *Bart. in l. semper §. e negot. ff. de iur. immunit. in rubr. C. de Hauicul. lib. 11.*
& post eum tradunt *Alex. cons. 108. libr 4. Castrens. cons. 78. col. 3. lib. 1. Fuench. Aret. consil. 20. Gemin. in c. 1. de vita, & honest. Cleric. n. 6.*
Hanc sententiam expreßè probat *Cassan. ad consuetud. Burgundia rubr. 4. §. 11 in verb. ......est pag. 517.* Dum probat quinq; requiri, vt quis
2 dicatur mercator, & I. quod sit descriptus in matricula, II. quod exerceat artem. III. quod maiorem partem fortunarum suarum habeat in negotiatione. IV. quod per se, nō per Factorem, mercaturam exerceat V. & vltimo, quod plures negotiationem exercuerit, non vnica vice, vt copiosè ibi tradit *Cassan.*
De ÆQVITATE tamen mercatoris dicitur, & priuilegijs mercatoribus concessis quis fruitur, qui mercaturam exercet, licet maiorem partem fortunarum suarum habeat in bonis immobilibus,
3 vt acutè probat *Decius in Seruiarios num. 16. C. de ......, quem sequitur Marant in eius speculo par. 4. tit. de Iudiciorum hora distinctio sub num. 59 in vers. in quo quidem* vbi eam *Bart.* sententiam declarat, quod scilicet ille loquitur de eo, qui diuersas habet qualitates, quæ aliquo respectu
4 repugnarent; Quia tunc attenditur illa quali-
5 tas, quæ in eo plus versatur *arg. l. Quæritur ff. de stat. omn.* vel etiam fraudis præsumptio, dum quis fingeret se mercatorem, cum non esset.
Quod si verè quis artem sine mercaturam exerceat, neq; esugiendarum munerum causa mercaturæ imaginem induat, & si immobilia bona minoris valoris possideat; non excluditur à priuilegijs mercatoribus concessis, saltem pro ratio
6 mercaturæ, quam exercet, vt concludit *Stracha de mercatu. par. pr. sub num. 60. vers. ego autem, & Marant à loc. cit. sub num. 60. vers. Bene tamen putarem*, ex eodem *Bart. & Bald. in l. maximarum C. de ..... lib. 10.* Inferentibus, quod Scholares non studentes, licet non gaudeant priuilegijs Scholaribus concessis, gaudent tamen
7 priuilegio ordini, & dignitati concessis, dummodo sint matriculati, concludendo, quod si magis versantur in mercatura, quam in alijs qualitatibus, licet aduersantibus, iudicari debet, vt mercator, & potitur priuilegijs mercatoribus concessis quo ad omnia.
Si verò matriculatus quis est vti mercator, & gerit
8 se pro mercatore, sed in fraudem, & illicitè, & tunc mercator non est censendus, nec dici debet eum potiri priuilegijs mercatoribus concessis *Stracha de Mercat. par. 1. sub num. 60. vers. vel ex senectute fol. 97.*
Mercaturaq; si per alium exercetur, non tollit priuilegium eius, qui prohibetur exercere mercaturam, vt Clerici, milites, officiales, & similes
9 *glos. & D.D. in c. 1. de vita, & honest. cleric. & c. fin. ne clerici, vel monaci in 6. Alberc. in l. humilem C. incestu. nupt.* Hinc Imperator Pertinax mercaturam per homines suos exercebat, vt ex Capitol. tradit *Tiraquel. tract. de nobil.* prout
10 plerosq; magnos Principes his tēporibus mercaturam exercere, & maritimā, & terrestrem
11 scribit *Rebus de mercant. ar. 1. glos. 15. vers. Vnde etiam pag. 45.*
Grauiter autem delinquunt mercatores, qui mer-
12 ces habita fide pretij emunt, vt eas intercipiant, & furentur Creditoribus, vel partem earum, & seuerè puniendi, vt pæna vnius
13 exemplum sit multis, vt traditur in *l. 1. C. ad legem Iuliam repetund.* Quæ fraus conuincitur
14 ex præcedentibus, & consequentibus *l. heredes palam §. sed si notam ff. de testam. & l. si seruus plurium in fin. vbi glos. ff. de legat. 1.* & scribit *Rebuff. l. c. art. vlt. glos. vnic. num. 2. & seq.*
Qui Author *num. 5. & 6.* tradit, quod isti D.D. vt
15 plurimum post mercium receptionem se retrahunt, & ad Ecclesias confugiunt, licet iure communi inspecto immunitate non gaudent, vt in-
16 quit idem *Rebuff. in tit. de cessio. bonor. ar. 2. & 12. & in tract. de immunit. Eccles.* atq; repetit in
17 *citat. glos. vnica num. 9.* qui testatur *numer. 9.* Inuictiss. Imperator Carolum V. statuisse Bruxellis anno 1541. mense Septembris, mercatorem, qui accepit merces, & postea se absentauit non facta solutione, & clam merces transtulit, & celauit haberi pro publico latrone, & grassatore viarum, seu itinerum, & mortis pæna puniri.
Prout ex Nouiss. Constitutionibus huius Dominij
18 *in tit. de offi. Abb. & consulis mercat. cap. quinq;* pariter cauetur huiusmodi fide fragos, qui cum mer-

Testes mortui, etiam nulliter examinati, qui repeti vlterius non possunt, fidem faciunt. CAP. CCLXXXIII.

1 Epetitionem testium citato accusatore necessariam esse in criminalibus probatum fuit suprà in cap. 179. num. 6. cum seq. lib. 2. cum alias eorum depositiones inualidæ dicerentur, tanquam testes examinati non citata parte iusta, tex. in l. si quando C. de testib. & c. 2. eod. tit. & tradunt Boss. de indic. ante torturam num. 128. Clar. qu. crim. 45. vers. sed in proposito, & vers. cæterum si reus, & latè tradit Scac. de Iudic. ciuil. & criminal. lib. 1. cap. 86. num. 54. vers. si de iur. & scribit Farinac. cons. 5. num. 66. & num. 75.

Ex quo infertur, quod si testes examinati non citata parte, & sic nulliter, decesserint, tanquam nulliter examinati, nullam probationem face-
2 rent, c. quoniam frequente, vt lite non contest. glos. in c. cum causa de testib. Marant. in eius specul. part. 6. actu 14. sub num. 10. vant. de nullitate tit. quoties, & intra quod num. 38. Gales. de oblig. camer. par. 3. q. 2. sub num. 4. fol. 97. & Gail practic. obseruat. lib. 3. obseru. 92. num. 1.

Hinc concludunt scribentes, quod testis nulliter examinatus, licet falsum deposuerit, de falso puniri nequit, quia cum nullus sit actus, indè pro-
3 batio falsitatis legitima non resultat, vt tradit Lanfranch. in sua pract. cap. 8. num. 53. & post eum tenet Gramat. decis. 54. num. 19. quos sequitur lib. 5. de iur. non scripta cap. 9. in fine Scap.

De ÆQVITATE tamen examen testium nulliter examinatorum, si illi non possunt repeti ob superuentam mortem, sustinetur, & probat
4 Mocd. decis. vlt. num. 7. & 4. de testibus Gomez. super Regul. Cancell. 8. in annot. contra nullit. num. 76. & post eos probat Ludouis. decis. 434. vbi Beltram. num. 18. dicens sæpè hoc concedi solere per Rotam ex quadam ÆQVITATE.

Mors etenim testis eiusdem excusat repetionem,
5 tex. in l. fin. C. de Testib. & ibi Castren. & probatum fuit supra in cap. 179. num. 66. lib. 2. præsertim ex Milio in eius pract. nu. 17. fol. 84. cuius
6 respectu, vt dictum fuit l. c. num. 68. solet Senatus Excell. decernere in condemnationibus Reorum, vt ij habeantur pro repetitis, & confrontatis, quo ad nominatos per ipsos condemnatos iuxta decretum Senatus editum die 6. Maij 1595.

Quam conclusionem procedere diximus l. c. num. 69. etiam in foro Ecclesiastico contra Clericum, cõtraquè testimonium quod perhibuerat testis corá Iudice Seculari, nec ille a Iudice Ecclesiastico potuit repeti superuenta morte, cui con-
7 clusioni conferunt tradita per Nattam cons. 537. num. 15. quem sequitur Baiard. ad Clarum qu. 45. num. 32. & q. 49. sub num. 35. circa medium per tex. in l. fin. C. de accus.

Ea ratione, quod confessio facta coram Iudice,
8 etiã incompetẽte, facit inditium ad torturã, Boss. de indit. num. 15. Clar. q. 21. vers. & hic quæro, & vers. hæc tamen conclusio, Gramat. decis. 34. num. 237. & post eos Turs. Cardin. conclus. 315. in verb. Socius num. 530. concludentes, quod dictum Socij criminis etiam non repetiti af-
9 ficit Socium, & post eos scribunt Bursat. cons. 7. num. 11. lib. 1. Gomez var. resol. tit. de delict. cap. 1. num. 37. Farin. cons. 55. num. 37. Hector Felici Alleg. 3. num. 19. cum seq. par. 1. & Giurba. cons. 50. num. 7. Et quia de hac materia amplè egimus in cit. cap. 179. num. 29. 63. cum plur. seq., vbi declaratur multipliciter materia ipsa, præcipuè num. 74. cum seq. vsq; ad finem, ad locum ipsum remittitur.

SVMMARIA.

Mercator is dicitur, qui maiorem partem fortunarum habet in negotiatione nu. 1. contrarium nu. 3. 4. 6.

Mercator dicitur quis, quinque concurrentibus nu. 2.

Plures habens qualitates videlicet mercatoris, scholaris, & similium, ea attenditur, in qua plus versatur num. 5.

Scholaris matriculatus gaudet priuilegijs concessis Scholaribus, etiam si non studeant; quia ordini & dignitati concessa sunt priuilegia num. 7.

Fictè, & fraudulenter se gerens pro mercatore, non gaudet priuilegijs mercatoribus concessis num. 8.

Mercatura, quæ per alium exercetur, non tollit priuilegium eius, qui prohibetur exercere mercaturam, vt Clerici, milites, & similes num. 9.

Pertinax Imperator mercaturam per alios exercebat numer. 10.

Principes plures hodiè etiam exercere mercaturam, notatur per alias personas num. 11.

Mercatores, qui merces habita fide pretij, ementes, illas deindè intercipiunt, grauiter delinquere dicuntur num. 12.

Pœna vnius multorum exemplo est num. 13.

Fraus conuincitur ex præcedentibus, & subsequentibus actis num. 14.

Decoctores, vt plurimum post mercium receptiones se retrahentes, & ad Ecclesias confugientes, iure communi inspecto earum immunitate non gaudent nu. 15. 16. & 17. Idem vigore Nouar. Constitutionum num. 18. & 19.

Cõtrarium cõstituitur per Bullam Gregorij XIV. Papæ num. 20. quæ est obseruanda num. 21.

Conuentiones factæ deindè cum fidem fragit damno magno creditorum non releuant num. 22.

Fide fragi, & fugitiui capti torqueri possunt ad detegendas merces, siuè pygnora ante recepta num. 23.

Filius familias mercator obligatur ex contractu etiam sine Patris consensu facto nu. 24. & 26. & etiam ætate minor num. 25.

Pœna grauissima à legibus, vel Statutis, siuè proclamatibus imposita, censetur capitalis num. 27.

Mercatura si tenuis, sordida est, secus si magna num.

§. 2. *de maior. & obed.* post *Menoch. d. casu* 177. *n.* 25. quam conclusionem sequitur *Cevalch. decis.* 30. *num.* 25. *cum seq. par.* 1. *& Marlean. in repet. l. quoties num.* 379. *C. de rei vendic.* atq; notat *Carpan. ad Statutum* 417. *num.* 689. *cum seq. lib.* 1.

In actore namq; iusta causa magis requiritur, vt ab expensis excusetur, quàm in Reo, vt tradit
25 *Dec. in l. qui in alterius num.* 12. *ff. de reg. iur.* quem sequitur *Bimius cit. cons.* 27. *num.* 19. & in terminis statuti probat *Carpan. ad Statu.* 55. *nu.* 144. *lib.* 1.

Et licet ab expensis excusetur victus, qui iustam
26 habuit litigandi causam *d. l. qui solidum §. etiam ff. de legat.* 2. & probat *Alex. cons.* 135. *nu.* 14. *lib.* 1. quem sequitur *Rebuff. l. c. num.* 29. Quam iustā causam probari si litigans habuit consilia
27 saltem duorum DD. Excellentissimorum, *argum. §. quod autem de non alien. reb. Eccles.* & tradit *Bar. in l. bonor. ff. de bonor. possess. & Bald.* & alij in *l. iuris ignorantia C. qui admitti*, & post eos *Rebuff. loc. all. num.* 30. *quem sequent. num.*
28 notat iustam causam litigandi esse, quando quæstio, de qua agitur, est intricata, & difficilis
29 *l. in ambiguo ff. de rebus dubijs*; & quando Auctor habens semiplenam probationem iuramentum in supplementum præstitit *Bald. in Auth. Generaliter num.* 9. *in fin. C. de Episc. & Cleric.* & vbi multos alios casus explicat *Rebuff.* in quibus victus ab expensis excusandus est,
30 præcipuè *num.* 25. si Reus est persona valdè honesta, & spectatæ fidei, deuotionis, & Sanctitatis, & decepta fuit ab Aduocato, vel ab
31 alio; & idem in Fisco procedere disponit *tex. in l. fin. C. de fruct. & litigant. expensis*, ac tradit *Rebuff. loc. cit. num.* 19.

Tamen locum non habet conclusio ipsa excusationis ab expensis, quando ex præciso statuto victus condemnari debet versus Victorem in
32 expensis, vt Papiæ *Statut.* 39. *in ciuilibus*, vel quando essent ex conuentione promissæ expensæ, quas deberi, non obstante iusta causa li-
33 tigandi amplè probat *Tortus ad d. Statu.* 39. *num.* 35. *cum seq.* explicando quænam sint expensæ, ad quas victu tenetur tam ratione Aduocatorum, quàm victus, & Itinerarij, vt videre est, ad quem remittitur lector, & scribit *Rebuff. l. c. num.* 42 *&* 47.

Quando autem in parte Actor fuit Victor, & in parte victus, tunc prorata victoriæ expensas ambo consequuntur actor, & reus, & ambo
35 condemnantur, vt probat *Bald. & Salicet. in d. l. properandum §. si autem C. de iudic.* & scribit *Imol. in d. l. qui solidum ff. de leg.* 2. *& Specul. in tit. de expensis §. penul. in fin.* quos sequitur *Boer. decis.* 74. *Gabriel. alleg. conclus.* 2. *num.* 3. *&* 14. *cum duob. seq.* & amplè notat *Asin. cit. §.* 32. *Ampliat.* 63. *& ampl.* 71. & post eos *Gratian. lib.* 1. *discep. foren. cap.* 33. *num.* 1. *cum seq. & lib.* 4. *cap.* 725. *num.* 38. *ac Tortus ad memorat. Statutum* 39. *num.* 5. *cum seqq.*

Et ita respondi superioribus diebus pro D. Fir. Porro, quamuis Iudex vtramq; partem absoluit ab expensis, dum Penus conductor conuenerat D. Porrum locatorem pro melioramentis, & reparationibus faciendis in domo locata, etiam si ex pacto teneretur tantum locator ad necessarias reparationes, quales dicuntur eæ,
36 sine quibus res esset peritura, seu deterior futura *tex. ad litteram in l. Impensa* 79. *ff. de verb. signif. & ibi Rebuff. in verb. necessaria pag.* 368. *Peregr. cons.* 42. *nu.* 14. *lib.* 1. *& Giurba ad Statuta Messanæ cap.* 15. *glos.* 8. *num.* 18. *pag.* 376. melioramenta verò continent augumentum bonorum mutata eorundem qualitate, vt post
37 *Beroaum cons.* 88. *num.* 35. *lib.* 1. *& Natta cons.* 601. probat *Sarzia de expensis, & melioramentis cap.* 1. *sub num.* 8. *vers. Alia ad hoc in fin. & Rebuff. loc. rel.*

Ex ijsdem *Nou. Constitut. in tit. de appell.* cautetur in *§. teneatur Appellans, & in §. item iurare*, quod appellans teneatur non solum iurare de calumnia, sed etiam statim dare de restituendo alteri parte omnia damna, interesse, ac expensas litis prædictæ; Accidit, quod cum hæreditatis q. Leonardi Spinulæ iacentis data fuisset administratrix Comitissa Delia Spinula Anpriuola filia d. Leonardi, atq; appellasset à sententia lata per Illustriss. Magistrat. fauore Barnabæ Pamolei, renuebat Comitiss. huiusmodi fideiussionem præstare de restituendis expensis, eo sub prætextu, quod hæreditas prædicta esset damnosa, & quod illius Administratrix non tene-
38 retur fideiubere; Verum Senatus die 17. Martij 1607. referente Ampliss. Senatore Caledo censuit teneri d. Comitissam Administratricem hereditatis iacentis ad satisdandum ad formam ipsarum constitut. ne Pauozeus, qui sententiam fauorabilem obtinuerat, expensas, & damna amitteret, si in causa appellationis, etiam obtinuisset, prout obtinuisse audiui.

SVMMARIA.

Testes examinati sine partis citatione in criminalibus repeti debent parte citata num. 1.

Testes sine partis citatione examinati, & non repetiti nullam faciunt probationem in Criminalibus nu. 2.

Testis nulliter examinatus, etiam si falsus puniri non potest, quia attenta actus nullitate de falso puniri non potest num. 3.

Testis examinatus sine citatione, si mortuus est, habetur pro repetito num. 4. *etiam in foro Ecclesiastico numer.* 7.

Senat. Excell. stilus in condemnationibus contra reos, vt habeatur pro repetitis, quoad nominatos per ipsos condemnatos num. 6.

Confessio facta coram Iudice incompetente facit indicium ad torturam num. 8.

Socij criminis dictum afficit socios num. 9.

Testes

Appellator dolosus punitur in expensis, & etiam extraordinariè in arbitrio Magistratus.

CAP. CCLXXXII.

Ppellationem remedium esse op-
1 pressorum dictum fuit suprà *in c. 156. num. 69. lib. 2. per tex. in c. non solet q. 6. & in l. fi. C. quando prou. non est necesse*: sed quia sæpè
calumniosè appellatur ad diferendam solutionem debiti, & sic dolus committitur, frustatoriè, & causa dilationis iniustè interponitur ap-
2 pellatio, vt perpendit *Gemin. in c. cum appellationis col. 2. verb. quara quid importet appellatio lib. 6.* dicens frustatoriam, & temerariam esse appellationem, quæ interponitur sine iusta
3 causa, quia scilicet non sit gruatus appellans, & quæ non potest vllum iuris sortire effectum
4 *l. 2. C. de Episcop. audient.* Idcircò pæna afficiendus est temerariè, & frustatoriè appellans tàm habita ratione iuris ciuilis, quàm Canonici.
Et pæna amissionis causæ, & nota infamiæ afficiendum esse temerè, & iniustè appellantè dispo-
5 nit *tex. in l. à Proconsule C. de appell. ab execut.* Prout per *tex. in l. ab executore C. quorum appell.*
6 *non recipitur*, cauetur temerè appellantem quinquaginta librarum argenti animaduersione mulctandos.
De ÆQVITATE tamen, pro eodem delicto plu-
7 ribus pænis quibus affici non debet, vt considerat *Bart. in d. l. à Proconsulibus C. de appell. nu. 547.* & probat post eos probat *Celsus Bargal.*
8 *tract. de dolo lib. 3. cap. 9. num. 158.* cum sufficiat, vt in expensis condemnetur temerè appellans iuxtà *c. vt debitor in fin. de appell. & l. eam qui ff. de iudic. & tex. in Auth. debiti §. ad excludendas coll. 9. Institu. tit. 16. lib. 4. §. Hae autem omnia de pœnis temerè litigantibus, Menoch. de arbitrar. iudic. casu 445. & Rebuff. ad Constit. Regni tit. de repens. ar. 1. glos. 1. num. 5. & 6.* & disponunt Nou. Constit. in hoc Dominio Mediol. *tit. de iudic. cap. omnes Iusdicentes.*
Nisi manifestè calumniosa esset appellatio, quia
9 eo casu cum iuramentum de calumnia præsti-
10 terit appellans virtute *Nouar. Constit. in tit. de appell. cap. teneatur vers. & item iurare.* Effugere non posset appellans pænam periurij, vt probat *Rugin. tract. de Appell. glos. 3. nu. 6. & 7.* Et arbitrio Iudicis puniri temerè appellante, disponit *tex. in l. eos §. non temerè C. de appell.* & scribit *Bargal. sub d. nu. 158. vers. qui temerè, & sub num. 159. Vers. prima casu pagin. 386.* Quippè temerè appellans efficitur infamis, vt
11 ibidem scribit *Ruginel. in §. 2. cap. 114. nu. 10.*
12 Et enim non grauatus non appellat *l. 11. §. porro de appell.* & probat *Surd. cons. 405. num. 26. & Gratian. lib. 1. discep. foren. cap. 146. num. 13. & cap. 170. num. 11. & cap. 531. n. 19.*

Hinc scripsit *D. Bernardus lib. 3. de consid.* quod qui
13 non grauatus appellat, liquet, quod aut grauare intendit, aut tempus redimere; non est autem suffragium appellatio, sed refugium, de quo *Ruginel. d. tit. de appell. in præfat. num. 47.*
14 & iniustè appellans non solum Iudici facit iniuriam, sed Aduersario graue affert damnum, & detrimentum eiusdem Iustitiam turbando, vt inquit *D. Thom. 2. 2. q. 69. artic. 3. Ruginel. loc. relato num. 77.*
Temerè verò litigare est stultè, fatuè, sine consi-
15 lio, siuè causa quid agere *l. Magistros, vbi Ias. C. de profess. & med. lib. 10.* & tradit *Rebuff. cit. glos. vnica num. 7.* Qua de re inquit *Valer. maxi.*
16 *lib. 9. cap. 8.* temeritatis etiam, ac subiti, & vehementes sunt impulsus, quorum ictibus hominum mentes concussæ, nec sua pericula despicere, nec aliena facta iusta estimationē prosequi
17 valent, quà temeritate moti Athenienses (scribit Valerius) ad væsaniam vsq; temerariam, decem Imperatores, a pulcherima victoria venientes capitale iudicio exceptos necarunt, quod militum corpora seuitia maris interpellante, sepulturæ mandare non potuissent, necessitatem puniens, cum honorare virtutem potuissent.
Huiusmodi itaq; expensæ à victo debentur etiam
18 ratione ÆQVITATIS, iustum est enim, vt quis patiatur damnum, quod sua culpa subijt, cum ergo victus damnum dederit victori litigando, illud resarcire debet, etiam si tantam
19 occasionem dedisset *l. qui occidit §. in hac ff. ad legem Aquil.* & tradit *Rebuff. all. glos. vnica ar. 1. numer. 8. de expens. damnis, & interesse.*
Si autem actor petit plus debito, quo casu potest
20 Reus totum nugare iustà decisionem *Bart. in l. qui solidam ff. de legat. 2.* & tradit *Salicet in l. properandum §. sin autem alterum C. de iudic. Anton. Gabriel comm. opin. tit. de expensis conclus. 2. num. 10.* & ibi *Asin. in eius praxi tit. de expens. §. 32. limit. 10. pag. 212. & Menoch. de arbitr. casu 177. num. 15.* & victus pro parte condemnandus est in expensis, vt in Francia obseruari no-
21 tat *Rebuff. cit. glos. vnica num. 22. per l. eum quem temerè ff. de iudic.* Contrarium tamen extra Galiam verius esse scribit idem Author *num.*
22 *21. in verb. quamuis iuxtà glos. in c. præsentium in verb. sigilatim de testib. in 6. per tex. in l. vnica C. de plus. pet. & d. l. qui solidam, vbi Bart. ff. de legat. 2.*
Quinimò in expensis omnino condemnandum esse actorem petentem plus debito, quæ temere li-
23 tigare censeri cauetur per *tex. in d. l. eum quem temere ff. de iudicijs*, & expresè probat *Castren. in l. Seruo iniuto §. cum Prætor ff. ad Trebel. Alex. in l. sub prætexen C. de transact.* quos sequitur *Gabriel. cit. concl. 2. num. 11. & 12.* & in puncto probat *Bimias cons. 27. num. 10. lib. 1. & cons. 225. nu. 1. & 2. lib. 3.* tradens, quod omni ÆQVITATI, & iuri consentaneum est, vt expensarum iacturam actoris culpa conflatam re-
24 sarciat reo conuento Actor ex *Bald. in c. humilis*

cap. 80. *nu.* 7. *cap.* 83. *nu.* 7. *lib.* 1. *&* *cap.* 117. *nu.* 2. *lib.* 1. tamen secus esset, quando momentum producit aliquem iuris effectum, *Barbos. in L. dotalem nu.* 13. *ff. solut. matrim.* & probat *Senator. Bello, cap.* 131. *sub nu.* 4. *lib.* 2. *de his quæ in contin. fiunt.*

Qua stante hypoteca, eo ipso quod, pecunia ad manus debitoris peruenit ex mutuo, vel aliter, & illam posteriori creditori soluit debitor,
38 competit actio priori creditori auocandi dictam pecuniam à posteriore creditore, vt iudicasse Rotam Romanam testatur *Thesaur. l. c. sub num.* 15. *vers. Reuera*, quidquid in contrarium sentire affirmat, quando tertius soluit se-
39 cundo creditori pro eximendo debitorem à carceratione, quod licitè facere potest quilibet
40 tertius soluens *tot. tit. constit. pecun. &* §. *de constituta Institut. de actionib.* ac ibidem subijcit *Thesaur.*

Creditor verò anterior sibi præiudicaret, si præsens solutioni factæ per debitorem posteriori, non contradiceret, neq; pecuniam solutam re-
41 petere posset *l.* 1. *& l. si eo tempore, & l. hypotecas C. de remiss. pignor. ac l. quem autem* §. *apud Labeonem ff. quæ in fraud. creditor.* ac scribit *Thesaur. l. c. num.* 18.

Respectu verò mobiliũ si extent, ius ad ea habere creditorem anteriorem nemo dubitat, cum sub obligatione, siuè hypoteca generali quæsita
42 dicerentur anteriori creditori *Didac. all. cap.* 29. *num.* 4. *post Bald. in l.* 1. *ff. de distract. pignor.* & in re extanti loquitur *tex. in l. si fundus* §. *in*
43 *vendicatione ff. de pignor.* sed si non extent, & illa vendita sint, & in pecunia conuersa, anterior creditor contra pecuniam iure vtitur *l. seruos C. de vendit. pignor. agatur.* & emptorem in subsidium teneri, habetur in *l. si vxor. C. eod.* vt
44 de mercibus venditis scribit *Alber. cons.* 718. quia visucapionem ius pignoris non tollere disponit *tex. in l. pri.* §. *cum prædium ff. de pignor.*

Thesaurus tamen *loc. rel. sub num.* 24. *vers. verum*
45 *ego*, concludit opinionem supra firmatam de pecunia debitoris, locum etiam habere in pecunia, siue prætium mobilium non extantium, vt scilicet bona fides consideretur, & si bona fide recepta, & distracta fuerunt, quo casu nulla super pecuniã competit reuocatio, aliàs secus;
46 Quapropter *Bald. in l. vbi adhuc num.* 7. *C. de iure dotium* voluit, vt ratione bonæ fidei inter mercatores pro mercibus venditis, non dari reuocatoriam illis distractis, quem sequitur *Peregrin. de iure Fisci lib.* 6. *tit.* 6. *post Angel. in l. Tutores ff. de condit. indeb.* de mercibus distractis
47 loquentem; quod in mercibus peculiare esse voluit idem *Bald.* ne confundantur negotiationes, quamuis in alijs mobilibus locum etiam habere scribit *Afflic. cit. decis.* 190. cuius sequitur sententiam *Thesaur. loc. cit. n.* 45. *prope finem.*

SVMMARIA.

Appellatio est remedium oppressorum num. 1.
Appellatio frustatoria dicitur, quæ sine grauamine, aut iusta causa interponitur num. 2. 3.
Appellans temerè punitur num. 4. 5. *&* 6.
Delicti vnius pœna duplicari nequit num. 7.
Appellans temerè in expensis damnatur num. 8.
Appellans calumniosè cum iuramento punitur de periurio num. 9. *&* 10.
Appellans temere est infamis num. 11.
Non grauatus non appellat. num. 12.
Bernardi Sancti sententia circa appellantem non grauatum num. 13.
Appellans iniustè Iudici facit iniuriam, & damnum affert graue parti num. 14.
Temerè litigare, & stulte, & sine consilio quid agere numer. 15.
Temeritati dediti, nec sua pericula despiciunt, nec aliena facta iusta æstimatione considerant num. 16.
Athenienses temeritatis nota affecti dum Imperatores plures etiam victores morte damnarunt n. 17.
Damnum pati quis debet, quod sua culpa subijt num. 18. *&* 19.
Actor petens plus debito, damnatur in expensis num. 20. 21. 23. *&* 24.
Reus conuentus pro maiori debito, licitè totum negare potest num. 20. *&* 22.
In actore iustior causa requiritur, vt excusetur ab expensis, quam in reo num. 25.
Victus excusatur ab expensis ob iustam causam litigandi num. 26.
Limitatur si statutum iubet, vt condemnetur in expensis num. 32. *vel conuentum prætium num.* 33.
Causa iuxta litigandi consideratur, quando litigans habuit consilia saltem duorum Doctorum num. 27.
Vel quæstio esset intricata, & dubia num 28.
Aut semiplenam probationem habens actor, præstat iuramentum in suplementum num. 29.
Sucumbens in causa, si est persona valde honesta excusatur ab expensis nu. 30. *vel si est Fiscus nu.* 31.
Expensæ ad quas victus victori tenetur num. 34.
Mutua victoria inter actorem, & Reum efficit, vt ad ratam absoluantur, & condemnantur in expensis actor, & reus num. 35.
Auctoris responsum num. 35.
Necessariæ reparationes dicuntur eæ sine quibus res, & peritura sinè deteriore uasura num. 36.
Melioramenta continent augumentum bonorum mutata eorundem qualitate num. 37.
Administrator hæreditatis iacentis, qui appellauit tenetur satisdare ad formam Nouar. Constitution. in titul. de appellationib. *num.* 37.
Senatus decisio in ea re num. 38. *Senator. Hieron. Calep. mentio num.* 38.

Appella-

anterior creditor hypotecarius possit auocare pecuniam ipsam, qui casus frequens occurrit, & habui in facto superioribus diebus.

In hac quæstione superfluum est, an pecunia extet; vel sit bona fide consumpta; quia primo casu hypotecaria exerceri posse admittunt omnes; ea ratione, quod tùm pecunia sit genus, ex
17 perire nequeat l. incertione §. incerta ff. ad l. Falcid. & §. incendium vbi Bald. in fin. C. si certum petat. Afflic. cit. decis. 190. sub nu. 4. vbi Vrsil. nu. 6. in fin. Et sicuti bona alienata hypotecata
18 erant anteriori creditori, ita hypotecatum dicitur illorum prætium, idest pecunia ex prætio
19 resultata l. nomen C. quæ res pign. oblat. possess. vbi Bart. & Salicet, ac probat Surd. cit. cons. 4. sub num. 32.

Sicuti enim creditor hypotecarius anterior eligere potest, quem velit ex bonis debitoris sibi
20 obligatis pro eius satisfactione l. creditor ff. de distrac. pignor. & tradit Salicet. in d. l. nomen debitoris nu. 6. C. quæ res pign. oblat. possess. quem sequitur Surd. alle. cons. 4. nu. 32. Ita eadem ratione pecuniam ex bonis redactam elligere valet, cum prætium succedat loco rei, quando illud extat penes aliquem ex causa lucratiua l. mater. C. de rei vendicat. & probat Guidius lib. 3. de Thesaur. titul. 10. n. 41. & 41.

Et non leuis differentia constituitur inter causam lucratiuam, & onerosam, ex qua pecunia debitoris ad tertium peruenit, quidquid vtramq;
21 causam confondere voluerit Didac. pract. qq. citat. cap. 29. sub nu. 3. quem sequitur Fontanel. all. glo. 5. par. 7. nu. 65.

Si etenim ex causa onerosa pecunia peruenit ad
22 tertium, non potest auocari, nisi in subsidium; si vero ex causa lucratiua, auocari potest omissa excussione, vt per dictam l. mater C. de rei vendic. probat Guidius cit. tit. 10. nu. 41. per glos. in l. fin. §. licentia C. de iur. delib. Bart. in l. 1. ff. de distrat. pignor. & amplè probat Thesaur. Iun. cit. q. 16. nu. 10. lib. 2. vbi communiorem hanc sententiam esse scribit, quam sequitur Merenda lib.
23 controuer. iur. cap. 6. num. 10. & 11. Trentacinq. variar. resolut. lib. 3. tit. de solut. cap. 23. nu. 7. A qua non discedit Fontan. cit. glo. 8. par. 7. nu. 54. quamuis postea hanc distinctionem contempserit num. 65.

Prout longè etiam differt casus existentiæ pecuniæ, vel illius consumptionis, præsertim bona fide factæ, quia pecunia bona fide consumpta vlterius auocari nequit per anteriorem creditorem, etiam conditione legis quod procedere
24 affirmat Thesaur. loc. rel. nu. 1. & 11. etiam in foro conscientiæ, si enim inuigilabit posterior
25 creditor, vt suum reciperet, hæc diligentia sibi proficere, non autem nocere debet l. pupillus ff.
26 priuat. credit. cum vigilantibus, non dormientibus iura subueniant l. quæ autem §. sciendum ff. quæ in fraud. credit. & tradit Thesaur. ibidē n. 11. & 12. vbi testatur, ita fuisse decisum per Senat. Taurin. anno 1593. Quam conclusionem limitari in Fisco tradit, qui ex speciali priuilegio reuocare potest pecuniam à posteriore creditore
27 consumptam per citat l. pecunia C. de priuileg. Fisci & l. deferre cum seq. ff. de iur. Fisci.

Quæ mala fides elicitur, quando posterior creditor exigit à debitore sciens adesse alios anteriores creditores, & illi non esse soluendo, vt ex-
28 plicat Ludouis. cit. decis. 45. nu. 20. Surd. cons. 528. & alleg. cons. 4. num. 43. Barbos. l. c. nu. 22. quos
29 sequitur Thesaur. d. loc. nu. 13. & 14. subijciens maximè locum habere præsumptionem malæ fidei, si statim pecuniam exactam consumpsit posterior creditor, & sic vt anteriorem creditorem excluderet, & fraudaret, qui auctor plures alios casus tradit, in quibus mala fides posterioris creditoris elicitur.

Et hanc conclusionem locum præsertim habere inter mercatores de ÆQVITATE voluit Brun.
30 de cession. bonor. q. 25. in fin. & sequitur Gutier. pract. q. q. cap. 29. q. 101. vers. quod si nullus, & Thesaur. all. q. 16. sub nu. 13. vers. Ideò si posterior;
31 Qui auctor post medium, & num. 14. limitat conclusionem, quando anterior creditor ita negligens fuit, vt non impetrata expeditione voti Iudicij contra debitorem, instantiam labi permisit. Eo enim casu poterit secundus creditor diligentior pecuniam exactam lite pendente retinere, quam sententiam apparenter
32 demonstrandum esse admonet Aduocatos Author ipse, quia in dubio ignorantia præsumitur, sicut etiam mala fides minimè præsumitur
33 l. quoties §. quia dolo ff. de probat. & dixi in sing. 11. dub. 90. & sing. 475.

Quæ etiam locum obtinet, si iussu Magistratus soluta fuit pecunia posteriori creditori in concursu creditorum antequam cognoscat iura anterioris creditoris, quoniam tunc competeret reuocatoria priori creditori etiam post
34 consumptionem pecuniæ l. qui antè §. Labeonem ff. quæ in fraud. creditor. & scribit Thesaur. l. c. sub nu. 14. in fin. vbi ita decisum fuisse per illum Senatum testatur.

Vigilantiam autem non prodesse in violenta exa-
35 ctione probat Cassan. in Catalogo. glo. mundi par. 12. considerat. 99. lim. 13. Gutier. cit. q. 101. nu. 15. vers. decimo tertio fallit, quos sequitur Thesau. loc. cit. sub nu. 15. vers. & vigilantia non prodest; Id quod etiam in gratificatione locum habere ibidem Cassan. & Thesa.

Cæterum hypoteca super pecuniam debitoris contrahi dicitur (quando creditor hypotecata habet omnia bona debitoris, tàm præsentia, quam futura) eo ipso, quod momento remaneat pecunia penes ipsum creditorem vti illius
36 dominum Rimin. Iun. in §. 1. nu. 15. Institu. per quas personas nobis acquir. Fanuc. de momento temporis cap. 31. nu. 9. & cap. fin nu. 5. cum seq. Thesaur. loc. rel. sub num. 15. vers. Pro creditore vero, ad rem Senat. Bellon. lib. 1. de his quæ ineunt in. fiunt cap. 83. nu. 7. & si enim regulariter momentanea non habeantur in consideratio-
37 ne, Fanuc d. capitu. 31. num. 23. p. l. 5. §. si tamen ff. de incer. & tradit Senat. Bello. d. loc. &

cap.

guer. par. 5. princ. memb. 1. num. 39. Roman. sin-
gul. 612. Surd. pleno decis. 15. & decis. 306. con-
tra regul. l. Sabinus ff. de verb. signif. & l. quinas
§. fin. ff. de furtis l. venditor ex hæreditate ff. de
hæred. vel act. vend. ac l. sed & si lege §. 1. ff. de
petit. hæred. In quibus locis habetur, quod nec
res succedit loco prætij, nec prætium loco rei,
3 nisi in vniuersali, vt tradit *Surd. cit. decis. 15.*
num. 19. quos sequitur *Costa remed. subsid. 71.*
4 per totum; quia prima sententia locum sibi
vendicat in subsidium, vt amplè scribit loco
relato.

Quam conclusionem sequuti fuimus suprà *in cap.*
5 *193. num. 63. cum seq. lib. 2.* præcipuè quando
pecuniam detinentem, eam habet ex causa
lucratiua, non autem onerosa, vt notatur in
l. mater C. de rei vendicat. per quam legem limi-
6 tata etiam dicitur dispositio *glos. in l. 1. ff. de di-*
stract. pignoris, quæ habetur prætium exactum
ex re hypotecata in subsidium esse obligatam
creditori iuxtà *tex. in l. fin. §. licentia C. de iur.*
delib. Guidius tract. de mineral. tit. 10. de Thesaur.
num. 41. lib. 3.

Contrarium tamen de ÆQVITATE sequutum
7 fuisse *Sacr. Concil. Neapolit.* testatur *Afflic. ple-*
na decis. 190. in fin. dicens, quod si contrarium
obseruaretur, sequeretur inconueniens, & ab-
surdum, vt creditores satisfacti à debitore mo-
lestarentur ab antiquioribus creditoribus, &
successiuè à reliquis, & sic totus mundus esset in
litibus, & mercatores non possent contrahere,
quod non esse permittendum putauit Sacrum
Consil. Quam sententiam sequitur *Capic. decis.*
75. nu. 5. Molfet in comment. ad consuetud. Nea-
polit. par. 4. de success. ab intest. qu. 36. num. 18.
dicens de opinione contraria non esse in Re-
gnis curandum, cum hæc sit receptissima, &
inconcussè obseruata, & post multos alios per
eum relatos comprobat *Fontanel de pact. nuptial.*
claus. 5. glos. 8. part. 7. nu. 60. vbi tradit *nu. 61.*
non esse ità paruifaciendam ÆQVITATEM
8 consideratam per *Afflic.* & sequaces tendes ad
quietem Reipublicæ conseruandam, & ad tol-
lendas lites, & iurgia; quin opinio hæc sit se-
quenda concordando contrarium tenentes, vt
prima opinio procedit de rigore iuris. Secunda
verò de ÆQVITATE, vt inquit idem *Auctor*
sub num. 60. & 62. vbi de iuris rigore commu-
niorem esse priorem sententiam scribit ex *Paris.*
cit. cons. 69. num. 1. lib. 4. & Cartar. decis. 19.
num. 3. quam distinctionem opprobare videtur
Thesaur. lun. cit. qu. 16. num. 11. & 13. pro qua
opinione sepissimè iudicasse illum Senatum Ca-
taloniæ testatur *Fontanel. num. 68. cum seq.*

Quam sententiam locum non habere probat *Stra-*
9 *ch. de mercatura in tit. de decoctoribus par. vlti.*
num. 27. & 28. fol. 241. Si secundus creditor
pecuniam accepisset data cautione, vel facta
promissione eam restituendi, si ità iudicatum
fuisse, quam opinionem amplectitur *Vrsil. ad*
Afflic. cit. decis. 190. sub num. 5. vers. & licet
prædictà; eo enim casu pecuniam nunquam di-
citur conscripta, vt obseruat *Marius Anton. var.*
resol. lib. 2. resol. 60. casu 15. in fin. & Costa re-
med. subsid. 37. illat. 2. num. 2. in fine, & Paci-
ficus de Saluiaa. Interdic. inspect. 3. cap. 2. num.
96. quos sequitur *Fontanel. de pact. nuptial. claus.*
5. glos. 8. part. 7. num. 36.

Et quia *Afflicti decisionem* expresse impugnat *Fa-*
10 *chin. lib. 12. controu. iur. cap. 53. vers. istis non*
obstantibus probat Afflicti sententiam iure non
subsistere, neq; esse ÆQVITATEM illam, qua
motum fuit Sacrum Concilium ad huiusmodi
decisionem deuenire scribit, sed iniustitiam eui-
dentem, quam Fachinei sententiam amplecti-
11 tur *Surd. cons. 4. sub nu. 25. vers. & licet. ac nu.*
42. verb. tenentes contrarium, & sequitur
Merlin. voto. 42. nu. 5. & 6. atq; Merenda cit. cap.
6. nu. 2. lib. 6. controuers. iur.

Prout ante eos eandem opinionem sequuntur *Pa-*
ris. cons. 69. nu. 1. lib. 4. Qui Auctor licet postea
contrarium concludat eo in casu ex statuto pre-
ciso Genuæ prohibente auocationem pecuniæ
solutæ secundo creditori id affirmat, vt idem
probat ex eodem statuto *Cartar. decis. 19. nu. 3.*
& sub nu. 6. vers. & licet in depositum habebat,
Ioseph Lodouis. decis. Perusin. 45. nu. 20. qui in
12 fine *Decis.* scribit ita iudicasse fauore anterioris
creditoris contra posteriorem creditorem, qui
pecuniam recuperauit, & hoc absq; alia bono-
rum excussione, cum satis appareret, non esse
13 soluendo debitori, *Cephal. cons. 86. num. 7. cum*
seq. plur. Felician. de censib. lib. 3. cap. 5. num. 17.
Barbos. in lib. 1. part. 6. num. 20. vers. ex quibus &
nu. ff. solut. matrim.

Et quamuis *Thesaur.* decem constituerit casus in
alleg. q. 16. pro maiori dilucidatione quæstionis
videlicet primo quando creditor non solum est
anterior, sed etiam priuilegiatus, quo casu ad-
mittitur ad auocationem pecuniæ per expres-
14 sum *tex. in l. deferre §. fin. cum tribus legibus seq.*
ff. de iur. fisci & l. pecunia C. de priuil. fisci & in-
ter hos priuilegiatos creditores sit concursus,
qualis est mulier ratione dotis, quæ, si habeat
expressam hypotecam, præfertur Fisco in auo-
catione pecuniæ, modò non sit posterior, vt
concludit *Thesaur. nu. 5.*

Item quando agitur inter creditores, de quorum
auctoritate non constat, & tunc non est locus
auocationi, vt inquit *Thesaur. nu. 6.* si verò de
auctoritate constat, & pecunia fuit conscripta,
vel confusa per posteriorem creditorem; tunc
nisi in subsidium competit actio existente pecu-
nia, & non existente datur illius auocatio per
16 conditionem ex lege, de qua in *l. scimus §. si*
vero C. de iur. delib. & post alios *Surd. alleg. 4. &*
decis. 60. nu. 9. Eugen. cons. 89. & Anton. cit. Resol.
60. cas. 15. atq; Thesaur. d. q. 16. nu. 8. & 9. qui
alios proponit casus *in seq. nu.*

Tamen adhuc non benè expressus videtur casus,
quando mortuo debitore posterior creditor (vti
eius vxor) alienauit bona per eius credito, &
pecunia (idest pretium) adhuc remanet penes
emptorem, vel aliam tertiam personam; An
anterior

detti Signori Abbati conforme alla qualità de casi, & delle persone,) Non idcircò possunt Abbates
74 omittere obseruantiam dictorum Statutorum, & Nou. Constit. quandoquidem, nec ijs derogare possunt DD. Abb., nec derogasse dicuntur. Itaut iurisdictionem non habere DD. Abbates in hoc iudicio dignoscatur, dùm non actor, nec reus mercimonium exercent, neq; descripti sunt in matricula Mercatorum. Propterea partes ad Iudicem competentem eos transmissuros creditur, quod iuris esse censeo; saluo semper &c.

Mediolani die 8. Maij 1653.

Relata causa eodem mense Maij, per Amplis. D. Sen. Bragherium censuit Sen. causam terminandam per DD. Abbates eo quia ex consuetudine dari possit ad cambium in hoc Dominio quamlibet personam.

Iulius Cæsar Caluinus.

SVMMARIA.

Creditor anterior non potest auocare pecuniam debitoris solutam posteriori creditori num. 1. 10. 11.

Declaratur si detinet quis ex causa lucratiua num. 5. ex causa verò onerosa nisi in subsidium nu. 22. 23.

Contrarium, nisi facta excussione nu. 7. 8. 12. & 14.

Prætium succedit loco rei num. 2.

Res succedit loco prætij soluti num. 2. Contrarium nu. 3. declaratur in subsidium num. 4. & 6.

Quies Reipublicæ conseruanda est num. 8.

Lites, & iurgia tollere interest Reipublicæ num. 8.

Pecunia recepta per secundum creditorem cum cautione rescindendi debetur anteriori creditori nu. 9.

Excussio non est facienda de debitore, quando notoriè constat ille non esse soluendo num. 13.

Creditor anterior priuilegiatus auocat pecuniam à creditore posteriore non priuilegiato num. 14.

Auocationi pecuniæ non est locus, si non constat de anterioritate creditoris num. 15.

Pecunia consumpta, vel consusa à posteriori creditore non subiacet auocationi; nisi in subsidium n. 16.

Hypotecaria exercetur etiam in pecunia debitoris ad alium peruenta num. 17.

Pecunia dicitur genus, quod perire nequit num. 18.

Pecunia ex venditione rei hypotecatæ peruenta, sub hypoteca cadit num. 19.

Creditor anterior hypotecarius potest eligere bona debitoris, quæ voluerit num. 20.

Lucratiua causa valdè differt ab onerosa num. 21.

Pecunia bona fide consumpta vlterius auocari nequit num. 24. Limitatur fauore Fisci num. 27.

Diligentia creditoris in exigendo sibi prodesse debet non nocere num. 25. 26. Limitatur in violenta exactione num. 35.

Mala fides creditoris posterioris elicitur, si sciebat non superesse bona debitoris, in quibus creditor anterior sibi posset satisfieri num. 28.

Mala fides posterioris creditoris præsumitur, si statim exactam pecuniam consumpsit num. 29. maximè inter mercatores num. 30.

Negligentia anterioris creditoris in exigendo ei nocere debet num. 31.

Ignorantia posterioris creditoribus in dubio præsumitur num. 32.

Mala fides in dubio excluditur num. 33.

Creditor anterior auocare potest pecuniam solutam posteriori creditori iussu Iudicis, si adhuc non erat cognitum de anterioritate, & posterioritate eorum, etiam si pecunia fuerit consumpta num. 34.

Hypoteca super pecunia debitoris contrahitur eo ipso, quod momento remanent pænes eundem, si hypotecatu habet bona omnia debitoris præsentia, & futura num. 36. & 38.

Momentanea regulariter non habentur in consideratione num. 37.

Pecunia per tertium soluta posteriori creditori non subiacet auocationi prioris creditoris num. 39. & 40.

Creditor anterior sibi præiudicat, si præsens solutioni factæ per debitorem posteriori creditori non contradicit num. 41.

Mobilia continentur sub hypoteca generali nu. 42. & si non extant, sed eorum prætium ad illud agit anterior creditor num. 43. etiam contra emptorem num. 44. & 45. nisi bona fide emptis, & eorum prætium consumptum fuisset num. 45.

Reuocatoria non datur in mercibus distractis ex speciali priuilegio num. 47.

Anterior hypotecarius creditor, quando agere possit ad euocationem pecuniæ debitoris ad posteriorem crediororē peruentæ.

CAP. CCLXXXI.

Ardua sanè difficilis, & valdè agitata est quæstio, an anterior creditor hypotecarius possit auocare pæcuniam eius debitoris, siuè ex rei debitoris venditione conflatam, & ad posteriorem creditorem peruentam, cum varij, & contrarij fuerint inter se
1 scribentes, qui regulam constituerunt affirmatiuam in subsidium pæcunia extante, & sic facta excusione debitoris, ea ratione, quod prætium succedit locò rei in subsidium idest quando aliter rei domino, vel creditori consuli non potest, prout è contra res succedit loco prætij *l. 1.*
2 *cum glos. ff. de distract. pignor l. si ex ea pæcunia C. de rei vendicatione l. vxor marito ff. de donat. inter. vir. & vxor. & l. si eum seruum ff. si cert. petat. Alber. in l. si u. l. vxor marito ff. de donat. inter. vir. & vxor. & l. si eum seruum ff. si cert. petat. Alber. in l. fin. ff. de negot. gestis Alex. cons. 49. lib. 3. Socin. Senior. cons. 224. col. 1. lib. 2. & Roma. singul. 615. vers. sed quid.*

Hanc sententiam comprobat *Alba cons. 451. Magon. decis. Florent. 9. num. 3. & 4. Neguf. de pi-*

& in cap. Canonum 14. *q.* 4. ac scribit *Rebuff. loco rel. var.* quibus mercari.

Quibus Campsoribus permittitur exactio cambiorum, cum alijs Priuilegijs propter pericula, ad
57 quæ eius pecunia subijcitur *l. semper §. negotiatores ff. de iure immun.* & tradit *Rebuff. loco cit. tit. de mercat. minutim vendent. glos. p. num. 9.* Ad quam obtinendam prærogatiuam, se describi in matricula Mercatorum curant negotiatores, & Campsores, aliter Priuilegijs minimè gauderent, vt per *d. l. semper §. hoc circa, & §. hoc idcircò scribit Rebuff. loco citato numer.* 4. & tradit *Caiet. de cambijs cap. p. num.* 5.6.*&* 7. *Salon. all. qu.* 3. *art. p. col.* 3. *vers.*

Et in quolibet negotiatore prouidit statutum Mercatore *tit. de iurisd. Abb. fol.* 9. & quo casu
59 debitor teneatur ad damna, & interesse *fol.* 12. dum disponitur Mercatoribus, & negotiatoribus matriculatis deberi interesse in rationem decem pro centenario a debitoribus morosis.

Valdè etenim difert, vt quis det pecuniam alicui Mercatori negotiandam; Et vt det personæ priuatæ, quæ in negotiatione pecuniam minimè posuit; Quia primò casu ex persona alterius lucrum consequitur, quod ex persona propria ha-
60 bere nequit *l. si immunem ff. quemad. seru. amit. vbi Ias. & Dec. num.* 5. *& l. si emancipati C. de collat. Strac. de mercat. par. p. num.* 41. quos sequitur *Raudens. de Lucris propter pecun. num.* 110. Secundò verò casu lucrum illicitum diceretur, quia de pecunia, vel ex pecunia non propter pecuniam illud perciperetur, & sic fænus, & vsura comitteretur, vt post alios tradit *Felin. in cap. translato col.* 3. *de constitut.* quem sequitur *Raudens. loco citato num.* 101, *cum seq. & num.* 139. *&* 141.

Quos contractus cambij paleati, & sicci, fænera-
61 titios declarauit Summus Pontifex Pius V. in extrauag. de cambijs, dicens litteras cambij scribũt, & tradũt, sed nõ mittunt, vel istę litterę mittũtur, vt transacto tẽpore, vndè processerant inanes referantur, pecunia ibi cum interesse reponitur, vbi contractus fuit celebratus, nam inter dantes, & recipientes vsquè à principio ità conuenerat, vel certè talis intentio erat, neq; quisquam est, qui in nondinis, aut locis supradictis huiusmodi litteris receptis, solutionem faciat de, qua extrauaganti *Duardus in d. tr. de Cambijs §. p. fol.* 59.

Quod autem prætenderit, & consequtus fuerit D. Cap. Palomerus interesse in rationem decem pro centenario, id liquidissima patet ex calculo producto per D. Garziam, & formato per D. Palomerum, atq; iudicialiter declarato, in contumaciam eiusdem D. Palomeri, id quod Cambium sicum præseferre notum est, & sic repro-
63 batum, vt post Venustam *de instit. mercat. cap.* 7. *fol.* 110. & tradit *Raudens loco citato nu.* 229. Idcircò quidquid ex huiusmodi contractu perceptum fuit, in sortem principalem computari
64 debet, cum eum extenuet *l. si non sortem ff. de condit. indebiti Bal. in l. p. qu.* 9. *C. pro socio* quem sequitur *Natta cons.* 403. *num. p.* Et quod calculus exhibitus probet solutiones factas apertè
65 post alios concludit *Rafael. à Turre d. tr. de Cambijs qu.* 18. *num.* 13. *disput.* 2.

Quamuis enim permitatur aliqua vtilitas personis priuatis pecuniam ad negotiandum, siuè ad Cambium alio tradens, vel pecuniam auream cambiando in argentea, vel aliter, eo quia implicando pecunias in emptione domus, vel prædiorum, fructus consequeretur, valoris consi-
66 milis summæ, vt post *Aret. in l. p. sub num.* 7. *C. de summa Trin. ex fide Cathol.* probat *Raudens. d. tr. de legit. erect. Banchi Sancti Ambrosij sub num.* 77. *in fine, & num.* 144. *iuxta d. spui. l. curabit de act empti.* Et sic ad Cambium dare quamlibet priuatam personam admiteretur,
67 vt affirmat *Rafael à Turre tr. de Cambijs disput. p. qu.* 14. *per totum præcipuè num.* 7. 15. *&* 25. *pag.* 80. *cum duabus seq.* quidquid in contrarium
68 affirmauerit *Heronymus de Luca in tr. de Cambijs §. sequitur à num.* 28. *vsq. ad nu.* 36. & scribit *Duardus cit. qu.* 14. *num. p. cum plur. seq. & num.* 417. *&* 28.

Non tamen admittitur persona priuata, vt tantundem accipiat ex Cambio, quantum potest lucrari verus Camptor ex officio, quia Camptor ex officio, idest publicus, siuè matriculatus plura sustinet onera, pericula suscipit, & labores atq; expensas facit; Priuatus verò emolumentum ex Cambio consequi tantum potest ratione
70 damni emergentis, vel lucri cessantis, & similia vt probat *Duard. all. qu.* 14. *à num.* 4. *vsq; ad num.* 17.

Si verò quasi in Societatem dedisse pecunias D. Palomerum affirmaretur, & sic quodamodo in socium assumptum D. Gargiam, Tunc medietatem vtilitatis Cambij ad summum, & consequenter quatuor, aut quinq; pro centenario
71 consequi posset, vt per *cap. per vestras de donat. inter virum, & vxorem* probat *Raudens. d. tr. de legitima erectione Banchi Sancti Ambrosij sub nu.* 62. *pag.* 27. *post Nauarrum in manuali confess. cap.* 17. *num.* 254. Prout interesse siuè fructus in rationem quinquè pro centenario taxasse Congregationem Ill. D. Cardinali pro dote sub no-
72 mine mutui, & deposito assignatè Nouitiæ de mortuæ antequam professionem emitteret scribit *Triuis. decis.* 57 *per totum*, & si alias vsura videretur iuxtà traditionem *Clari in §. vsura in principio*.

Cæterum iurisdictio D.D. Abbatum Mercatorum limitata videtur tùm ex disposit. Nou. Constit. tùm per Statutum Mercat. *in tit. de iurisd. Ab-*
73 *bati*, vt scilicet ea locum habeat, quando agitur de credito ex causa negociationis, vel occasione cambiorum; Subijciendo, vt intelligantur Mercatores illi, qui pro Mercatoribus descripti sunt.

Id quod etiam approbauit Consilium Mercatorum die 31. Maij 1646. per publicum edictum à Senatu Excellentiss. approbatum. Quia licet in eo legitur clausula, (*salua però la cognitione à detti*

bis q. 6. num. 8. in fin., & Reginal. pract. quaest. cap. 47. nu. 7.

Hanc principalem conclusionem amplectitur *Alba. cons. 220. sub nu. 8. vers. Socin. cons.* idem *Rebuff. de execut. sentent. art. 9. glo. 2. num. 16. pag. 235. Bursat. cons. 428. nu. 32. lib. 4. Berous cons. 107. nu. 2. lib. 3. Natta cons. 496. nu. 18. Surd. decis. 44. nu. 17. cum duob. seq. Maresc. lib. 1. var. resol. cap. 33. num. 7. cum seq. Costa remed. subsid. 25. nu. 9. Senat. Bellon. trac. de his, qua in contin. fiunt cap. 143. nu. 1. cum seq. lib. 1.* & comprobat *Thesaur. Iun. qq. famil. 7. per totum lib. 1.*

Quam opinionem etiam sequitur *Farin. cons. 57. nu. 12. Scatia trac. crim. cap. 6. par. 1.* & idem
41 *Costa remed. subsid. 11. nu. 8.* & vbiq; locorum
posse conueniri debitorem morosum ibi repertum habetur *in l. cum qui, vbi Bart. ff. de iudic. & in l. 1. vbi scrib. ff. quod certo loco, & in c. dilecti atq; in c. Romana §. contrahentes, & §. praeced. vbi glo. de foro compet. lib. 6.* vbi habetur, quod si debitor haberet domicilium in loco contractus, adhuc esset in facultate creditoris, in quo loco velit illum conuenire, non autem in dicto loco contractus, an verò in loco in quo
42 fuit repertus *l. hares absens §. fin. ff. de Iudic. Bart. in l. consentaneum C. quomodo, & quando Iudex Maranta in eius speculo par. 4. dist. 9. num. 215. pag. mihi 173.* & latè tradit *Cartar. decis. 105. nu. 6. & decis. 161. nu. 7. & Rota Genuen. decis. 104. sub nu. 7. vers. Nec ex,* vbi habetur, quod debitor Cambij potest conueniri, vbi reperitur, vel in loco destinatae solutionis, & hoc ÆQVVM esse scribit ipse Auctor, quemadmodum quilibet debitor Romae repertus, & citatus forum declinare nequit, quia Roma dicitur
43 communis patria *l. Roma communis ff. ad municip. & l. sed & probari §. fin. ff. de excus. tut.* & probat *Antonius Scapia de iur. non scripto lib. 2. cap. 8. nu. 2.*

Idem concludit *Galessius de oblig. cameral. par. 3. q. 2. nu. 7. pag. 49.* dicens, quod creditor cum obligatione camerae, potest omisso iudicio ordinario iam cepto intentare executiuam viam
44 *Zenin. centur. 103. num. 4. cum seq. & Gratian. lib. 3. discept. forens. cap. 593. nu. 7. & 8.* quia forum quis sortitur non solùm propter originem ob rem sitam. Domicilium, contractum,
45 & delictum, vt per *Boss. de for. competen. n. 73.* probat *Senat. Bellon. de inconti. cap. 48. nu. 1. lib. 2.* sed etiam ratione loci, in quo reperitur
46 *Borell. in summ. decisionum tit. 43. num. 48. & Franc. Marc. quaest. 400. cum seq. par. 1. & q. 244. par. 2. & Surd. cons. 106. nu. 16.*

Hinc emanauit obseruantia in hoc Dominio Me-
47 diolani, quod executiones Camerales reputantur Iudices competentes, si Mediolani reperitur debitor obligatus ex pacto Camerae scilicet
48 à Senat. Excellentiss. non approbat, Si verò approbatum fuit pactum, quod infra triennium fieri debet, nisi aliter fuerit conuentum, tunc etiam non repertus talis debitor rectè conuenitur coram ipsis executoribus in toto Mediolani
49 Dominio, vt ample probat *Senat. Bellon. recit. cap. 48. num. 4. & 5. lib. 2.* qui testatur ità con-
50 suisse Senat. Excellentiss. die 18. Maij 1620. referente Amplissimo Senatore Cattaneo.

Et quia alias materia hęc cambialis fuit trutinata, praesertim respectu personae priuatae, cum illi
51 competeret priuilegium Cambiale, non ab re existimauimus iuris allegationes in ea causa deductas hic inserrere.

P R O

D. D. Ioanne Garzia del Hoyo

In causa litterarum Cambij subscriptarum D. Cap. Palomero.

PEcuniae contentae in litteris Cambij, subscriptae per D. Garziam fauore Cap. Palomeri, mutuum continere dicuntur, etiamsi sub nomine Cambij solutas illas fuisse expressum fuit, cum D. Palomerus non sit Camptor, nec negotiator descriptus, quo stante vsurarius, & fene-
52 ratitius contractus dicitur, dùm interesse in rationem decem pro centenario fuit conuentum, & solutum *Alex. cons. 141. lib. 5. scrib. in l. vnica C. de sent. pro eo quod interest, quos seq. Rota Genuens. decis. 68. num. 5. in fine, & num. 6. Salon. de contr. qu. 3. art. p. col. 3.* & post multos alios per eum relatos probat *Duardus de Cambijs qu. 14. num. pr. cum tribus seq;* concludendo, quod persona priuata non potest cambire, quia pecuniam dare cum pacto aliquid
53 recipiendi vltrà sortem vsura est, quoquo nomine contractus initus nuncupetur *cap. plerumq; & cap. seq. 14. qu. 3. Bal. in l. rogasti in fine, & ibi Castrens. num. 5. C. si certum petatur Couarui. var. resol. lib. 3. cap. 2. sub num. 5. Menoch. cons. 109. num. 8. & in tr. de praesumpt. lib. 3. praesumpt. 123. num. 1.* ac nouissimè tradit *Leonard. Duard. de cambijs qu. 8. num. 8.*

Simulatè enim dictum fuit pecunias traditas esse ad cambium cum D. Palomerus non sit Camptor, vt notorium est, neque attenditur quibus verbis vsi fuerint contrahentes, quia consideratur quid actum, non quid dictum sit, cum per nostrum negare, vel affirmare veritas non
54 mutetur *l. cura falsa C. de iuris, & facti ignor.* & copiosè scribit *Menoch. alla praesumpt. 123. num. 9. Rimin. Iun. cons. 218. num. 591. & Duardus cit. qu. 8. num. 47. cum seq.*

Ex eo fortius contractus, praedictus illicitus dicitur, quia D. Cap. Palomerus est miles, cui ne-
55 gotiari peribetur per *tex. in l. milites C. locati, & l. p. C. negotiator ne milit. lib. 12.* & tradit *Rebuff. ad Constit. d. consil. Regni lib. 2. tit. de mercator. & negatiat. in rubr. vers. Tertio, mercari prohibetur,* & prohiberi etiam Clericis habetur *in rub. ne Clericis aut Monaci negoc. secul. se immisc.*

21 ginem debiti attendendum esse existimauit, &
executiuè agendum censuit coram D. Abbati
reijciendo declinatoriam.
Cuius viæ executiuæ fauor respicit eum, qui cam-
bium dedit non respectu scribentis, vel accep-
22 tantis, vt probat *Decian. cons. 109. nu. 13. lib. 2.*
& sequitur *Mastril. all. decis. 9. nu. 5. vbi nu. 7.* te-
statur ita iudicatum fuisse per Sacr. Consisto-
rium.
Priuilegijs verò mercatoribus concessis vt quis
gaudeat, tenetur exercere mercaturæ artem,
23 aliter incapax eorum efficitur *l. scriniarios C. de*
milit. testam. Menoch. cons. 408. nu. 6. & tradit
Rebuff. in tract. de mercat. minut. vendit. ar. 1.
24 *glo. 1. num. 5. vbi num. 10.* subijcit, mercato-
rem dici ex pluribus actibus, non vnico actu
tantùm.
Et si verò mercatura, siuè negotiatio exercetur
35 super omnibus rebus mobilibus *l. si in emptione*
§. omnem ff. de contrah. empt. & inquit *Stracca*
de mercat. par. 4. tit. de rebus, in quibus mersi:
mon. exerc. num. 1. fol. 66. sub cuius nomine, &
sub nomine negotiationis venire omne lucrum
proueniens ex mercatura, venditione scilicet,
emptione, locatione, & conductione cauetur
26 per *l. coire. & l. quæsitus ff. pro socio,* & scribit
Hector Felician. trac. de Societ. cap. 13. nu. 5. &
7. & sic negotiatio siuè mercatura dicitur exer-
ceri per conductorem salinarum, siue eorum
vestigalis, & publicorum vectigalium, vt in-
27 quit *Stracca d. tract. de rebus in quibus nu. 30. fol.*
71. & sub nu. 37. vers. prima est, & nu. 38. vers.
tertiam speciem fol. 73. Caball. Resolut. crimin. li-
bro p. casu 99. nu. 91.
Non tamen dicitur quis exercere mercaturam,
28 siuè mercimonium, si vendit vinum, frumen-
tum, fenum, & similia ex proprijs prædijs, aut
ex beneffitio siuè Abbatia recollecta, idcirco
neq; tenentur venditores ad ea, quæ imposita
29 sunt mercatoribus, vt probat *Rebuff. ad constit.*
Regni. titu l. de mercat. art. vltima glos. vnica
num. 23.
Qui mercatores ibi conueniri possunt, vbi taber-
nas habent, seu officinas, vel factorem, quia
ibi libros habere debent suorum rationum *l.*
30 *hæres absens §. proinde vers. ut si aliquis ff. de iu-*
dit. & probat *Rebuff. d. trac. de mercat. ar. vlt.*
glo. vnica nu. 20. Quam conclusionem *Rebuff.*
31 *ibidem* limitat, si officina fuit ibidem posita, &
aperta tempore nundinarum, quia tunc nec
conueniri, nec correstari possunt ex priuilegio
nondinis concessis *l. 1. C. de nundinis.*
Is verò mercator, qui pecunias ab aliquo recepit
ad lucrum, & damnum, si per casum fortuitum
patiatur damnum, illud intra annum anonciare,
siuè notificare debet creditori, siuè socio, alio-
32 quin post annum non auditur, *Bart. in l. 2. C. de*
naufr. lib. 11. Roman. singul. 120. Angel. cons.
90. incipit Pro decis. col. 2. & probat *Rebuff. d.*
tit. de mercat glo. vnica ar. vlt. nu. 19. quos sequi-
tur *Bellon. de his quæ in contract. fiunt cap. 119.*
nu. 5. lib. 1.

Neq; admittitur in materia cambiorum, vel mer-
33 caturæ aliquod personale priuilegium debito-
ri competens, vt forum Abbatum mercatorum
declinet; Quia huiusmodi materia adeò priui-
legiata non subiacent regulis ordinarijs *Gra-*
tian. discep. foren. 421. nu. 25. cum seq. lib. 3. sed
executiuè, vt dictum est in ea proceditur, sola
facti veritate inspecta, & de ÆQVITATE, vt
in foro mercatorum conuenire, *Menoch. cons.*
682. nu. 14. & dictum fuit supra *in cap. 6. nu. 11.*
lib. 1. Huius intuitu, cum in facti contingentia
quidam mercator Venetus conuenisset coram
Abb. mercatorum B. Ferrarium mercatorem
serici pro summa aureorum quinq; milla ex
causa prætij tot mertium, declinatoriamq; op-
posuisset Ferrarius debitor attento priuilegio
muneris, quod habebat in officio cuniendi mo-
netas eximentes illius officiales à Iurisdictione,
34 cuius ius ludicis concesso ante editionem *No-*
non. Constit. ex quibus data fuit Iurisdictio d.
Abbatibus; Senat. Eccell. Referente eodem
Amplis. D. Senat. Bragherio die 17. Martij
35 1653. censuit Abb. procedere debere ad expe-
ditionem causæ non attento allegato priui-
legio.
Cæterum, quia passim in contractibus adhibetur
obligatio pacti in forma Cameræ, in ijs proce-
ditur semper executiuè, & summariè sola facti
veritate inspecta, & velo leuato, quod signifi-
36 cat summariè *l. de submersis C. de naufrag. lib. 11.*
Ferrar. in sua prax. tit. in forma libel. in actio.
venl. in verb. summariè col. penult. & scribit *Re-*
buff. ad Constit. Regni cit. titul. de sentent. execut.
art. 9. glos. 2. nu. 2. cum plurib. seq. vsq. ad nu. 12.
Creditor, qui huiusmodi pacti beneficio gaudet,
potest ad libitum variare, donec in effectu sibi
sit satisfactum, modo vnam viam, modo aliam
37 eligendo *tex. in l. 1. C. etiam ob chirografariam*
pecun. & l. edito C. de edendo, ac docet *Bart. in*
l. consentaneum num. 17. C. quomodo, & quando
Iudex Angel in l. qui restituere ff. de rei vendic.
& amplissimè tradit *Ias. cons. 9. nu. 4. vers. & in*
executionis cum seq. num. lib. p. dicens, quod in
38 executionis quis non prohibetur adire diuer-
sos Iudices, donec realem satisfactionem con-
sequatur, cum adepta possessione bonorum de-
bitoris possit etiam illum carcerari facere *arg. c.*
39 *fin. extra de eo qui mittitur in possess. causa rei*
seru. lib. 6. Quam conclusionem continere me-
ram veritatem, sicuti Euangelium, scribit ibi
dem *Ias. in fin. nu. 41.* qui neq; obstare litis pen-
dentiam subijcit *nu. 42. ex Gemin. in d. cap. de eo*
qui mittitur, & Innoc. in §. in literis de offic. deleg.
num. vero 43. inquit *Ias.* quod imputari debet
debitori, qui videt remedia executiua, & per-
tinaciter non soluit, in dolo enim extare debi-
40 torem non soluentem habetur in *l. si quis secu-*
tus C. de exercit. act. & in Auth. contra qui pro-
priam C. de non numer. pecun. & probat *G. de*
Papa decis. 97. quem sequitur *Rebuff. tit. de lit-*
ter. dilat. ar. 1. glo. 1. sub num. 19. & post eos
tradit *Gema de script. priuileg. lib. 3. tit. de cam-*
vijs

sona pront negotiator num. 69. 70. & 71.
Interesse in rationem quinque pro centenario moderatum, & licitum dicitur num. 72.
Iurisdictio Abbatum mercatorum Mediolan. locum habet, quando agitur de negotiatione nu. 73.
Abbates mercatorum obseruare debent eorum statuta num. 74.

Litteræ Cambij, an habeant executionem paratam, & hypotecam.

CAP. CCLXXX.

QVemadmodum comertia necessaria, & vtilia sunt humano generi
1 *l.2. ff. de nundinis,* & exponit *Bald.*
in rubric. extra de cleric. Peregr. dicens, mercaturam esse amicam
populis, quia mundus non potest sine mercatoribus viuere, quibus Princeps sæpissimè plures
tribuunt immunitates, & exemptiones quem
2 sequitur *Menoch. cons. 9. num. 1. & 2.* id, quod
antea obseruauerat Plato in institutione Reipub. de quo *Titus Liuius num. 23.* & antiquitus
per cambium communicabatur comertium,
dum quod vni superabundabat, alteri defficie-
3 bat, vt testatur *Aristot. in p. politicor.* de quo
post alios *Carot. de cambijs in præud. pag. 211.*
in fin. sed vt facilius permutationum æqualitas
4 seruaretur inter contrahentes iuxta *l. p. ff. de*
contrah. empti. facta fuit pecunia aurea, argentea, & ænea, vt ea esset omnium rerum estima-
5 tio *l. si ita ff. de fideiuss.* Ita multis priuilegijs
gaudere cambij contractum hominum comer-
6 tium respicientem certum est; cuius respectu
Imper. Alexander Seuerus mercatoribus, Negotiatoribus, vt Romam facilius irent vacationem munerum dedit, vt ex *Camprid.* tradit *Pe-*
7 *trus Gregorius lib. 3. syntag. iur. cap. 9. num. 25.*
fuisse priuilegia immunitatis concessa, huiusmodi mercatoribus per Reges Franciæ.

Hinc est, quod licet priuatæ scripturæ non habeant hypotecam saltem nisi à die factæ reco-
8 gnitionis *glo. in §. item seruiana in verbo pignus*
Instit. de actionib. vbi amplè *Ias. Gutier. pract.*
quæst. lib. 5. nu. 6. Laurent. decis. 146. nu. 1. & 4.
& tradit *Amit. Roderic. de concur. credit. par. 2.*
ar. 1. nu. 13. Attamen litteras cambij habere hypotecam nullum dubium est, vt tradit *Gratian.*
cap. 64. nu. 13. & cap. 569. nu. 25. lib. 1. & 3. discep. foren. & cauetur per *Non. Constit.* in hoc
Dominio *tit. de offi. Abbatum, & consulis mer-*
9 *catorum cap. quotiescunq; §.* eo amplius, & scribit *Genua de scriptur. priuat. lib. 3. tit. de cambijs*
q. 2. nu. 7. pag. 157.

Cambiorum etenim litteræ sunt ad instar publici
10 instrumenti, vt inquit *Card. Zabar. cons. 153. in*
princ. & sequitur *Rota Genuen. 2. nu. 9.* ac tradit
Card. Tuscus concl. 13. nu. 1. litera C. atq; *conclusion. 362. nu. 2. litera L.*

Quæ publica instrumenta executionem paratam
11 minimè habere cauetur per *l. minor. 25. annis ff.*
de minor. & tradunt scribentes in *l. Diuo Pio §.*
sententiam ff. de re iudic. Fabi. de Anna. cons. 82.
& Franch. decis. 118. nu. 5. & post eum *Hondad.*
cons. 29. nu. 35. lib. 2. & Gratian. lib. 1. discept. foren. cap. 146. nu. 44.

De ÆQVITATE tamen executionem paratam
12 habere litteras cambij dicendum est, cum summariè de ijs cognoscatur, & de debito cambiali iudicatur, vt si in instrumento guarentigiato
contineretur, vt probat *Ias. in §. in personam*
Instit. de actionib. Et executiuè procedere intel-
13 ligitur manu Regia, vt inquit *Bart. in Extrauag.*
ad reprimendum vers. & figura in fin. Quam conclusionem comprobat *Genua de scrip. priuat. lib.*
3. tit. de littor. cambij q. 4. nu. 7.

14 Hanc conclusionem amplectitur *Bal. cons. 348.*
nu. 4. lib. 1. & Rota, quæ in facti contingentia
sic iudicauit die 11. Maij & die 2. Iunij 1595. &
ante, die 12. Februarij 1580. vt testatur *Gratian. cit. cap. 64. nu. 13. & lib. 3. cap. 569. nu. 25. &*
27. concludendi, quod litteræ cambij habentur
pro instrumentis publicis, & sententijs transactis in iudicatum, id quod etiam reperit *in cap.*
884. nu. 1. lib. 4.

A sententia enim lata pro litteris cambij non da-
15 tur appellatio, vt inquit *Socin. Iun. cons. 138.*
nu. 8. Boer. cons. 23. nu. 12. lib. 3. Ruginel. de Appell. §. 2. cap. 3. nu. 93. Cauac. de cambijs tit. de litter. vers. quæro an detur appellatio pag. 225. &
post eos Genua. cit. q. 4. nu. 4. ea præcipuè ratione, quod litteræ cambij habent vim, & effectum sententiæ, & rei iudicatæ, quæ sicuti habent executionem paratam, ita & litteræ cam-
16 bij *glo. in l. fin. C. de vsu rei iudic.* & inquit *Berous*
cons. 33. nu. 12. lib. 3. Honded. cit. cons. 29. nu. 7. lib.
2. Mastril. decis. 9. num. 7. par. 1. Crottus cons. 190.
nu. 25. 26. & Cauac. l. c. vers. quæro an littera, &
17 *tit. de excut. pag. 239.* & post eos *Genua cit. q. 4.*
nu. 15. & in illis subintelligitur cameralis obligatio, cuius virtute non attenditur vllus ordo
in iudicijs, sed creditor potest pro suo arbitrio
agere, & elligere, quam malit viam pro satisfa-
18 ctione sui crediti tantopere priuilegiati, *Surd.*
decis. 44. nu. 17. 18. cum seq. Galesius de forma
Cameralis oblig. 21. par. 2. q. 3. fol. mihi 38. & am-
19 plè tradit *Costa de re subsid. 11. nu. 7. & 8.* & ita
censuit Senat. Excellentiss. die 17. Martij 1653.
Referente Ampliss. D. meo Senator. Bragherio,
20 dum Dralli filius Patris Procurator rogauerat
Martham amicum, vt pecunias ad cambium
reciperet, & sibi eas traderet, quia capitale ipsum cum cambijs, & recambijs restituisset,
prout accepit Martha, & Drallo consignaret,
Conuentus Martha a Glussano creditore illi satisfacere coactus fuit, mox Drallum coram
Abbat. mercatorum conuenerat, vt solutam
pecuniam in causa cambiorum recuperaret,
qui Drallus forum Abbatum declinauerat eo
sub prætextu, quod pecunias ad cambium non
reciperet à Glussano; verum Senat. Excell. ori-

ginem

deleg. & l. sicut proponis la 2. C. quomod. & quand. latè scribit *Vant. de nullit. ex deffectu processus num. 80. cum seq. plurim.* & probat *Rebuff. de sententia execut. par. 1. glos. 12. num. 4. qui art. 6. glos. 4. num. 2. pag. 251.*

Et ita consuit Sen. Excellentiss. mense Augusti 1563. in causa vertente inter D.D. Sorores Fi-
17 lias D. Renati Triultij, & D. Benedictum de Salernis Ciuitate Cremonæ coram Amplissimo Senatore Prætore, qui deinde tulit sententiam in hac Ciuitate Mediolani, à qua tùm appelasset Salernus, contra dictas Sorores Triultiæ, vt ea comitteretur Iurisperito ex Coll. Mediolani, contrarium prætendente Salerno cuius fauore censuit Senat. causam comittendam in Ciuitate Cremonæ vni ex Iurisperitis illius Collegij, de quo Senatus consulto post hæc scripta reperi meminisse *Ruginel. de Appelat. §. 6. glos. 3. vbi citat ad hoc Romanum cons. 265. & Decis. nu. p. pract. 51.*

Sed non exponit tempus decisionis Senatus.

SVMMARIA.

Comertia Reipublicæ necessaria sunt num. 1. & 2.

Comertia antiquitus per cambium fiebant, cum non fuissent adhuc inuenta pecunia num. 3. & 4.

Pecunia inuenta fecit pro comodiori comertio num. 5.

Cambij contractus multis gaudet priuilegijs n. 6. & 7.

Scriptura priuata non habet hypotecam, nisi à die facta recognitionis num. 8.

Cambij literæ habent hypotecam ex priuilegio Nouar. Constit. 9. *& habent vim publici instrumenti n. 10.*

Instrumenta publica non habent executionem paratam num. 11. Contrarium verius num. 12. 16.

Executiuè procedere est, manu Regia procedere num. 13. decisio Rotæ in causa literarum cambij num. 14.

Appellatio non datur à sententia lata pro litteris cambij, saltem in suspensiuo num. 15.

Cambij littera habent vim, & executionem sententia num. 16.

Cameralem obligationem habens procedit non obseruato ordine Iudicij num. 17. & variat n. 18.

Decisio Senatus in ea materia num. 19. Io. Bragherij Senatori mentio honorifica num. 20.

Debiti origo in iudicij attendenda num. 21.

Cambij fauor respicit eum, qui cambia dedit, non scribentem, neque acceptantem num. 22.

Mercatoris priuilegio non gaudet, qui mercaturam non exercet num. 23.

Mercator dicitur ex pluribus actibus non vnico tantùm num. 24.

Mercatura exercetur super omnibus rebus mobilibus num. 25.

Mercatura, siuè negotiationis sub nomine venit omne lucrum proueniens ex venditione, & emptione, locatione, & conductione num. 26. 27.

Vendens triticum, Vinum, & fructus similes ex proprijs bonis recollectos non dicitur exercere mercaturam num. 28. neque tenetur ad onera mercatoribus imposita num. 29.

Mercatores conueniri possunt ex causa negotiationis non solum, vbi habitant, sed etiam, vbi tabernas habent, seù officinas, aut factorem num. 30.

Limitatur quando officina ibi posita fuisset tempore nundinarum num. 31.

Mercator, qui negatiandam habuit, si damnum patiatur per casum fortuitum debet id notificare creditori intra annum, aliter non auditur num. 32.

Personale priuilegium non admittitur in causa cambiorum, vel mercatura, ad praeiuditium creditoris num. 33.

Decisio Senatus in ea materia num. 34. Io. Bragherij Senatoris mentio num. 35.

Executiuè proceditur, vbi in contractu interuenit obligatio in forma Cameræ num. 36.

Creditor, qui gaudet beneffitio pacti Cameralis potest ad libitum variare in iudicio, donec cum effectu sibi sit satisfactum num. 37. 41. 42. & 44.

In executiuis potest creditor adire diuersos Iudices num. 38. & 39.

Debitor non soluens dicitur esse in dolo num. 40.

Debitor cambij potest conueniri, vbi reperitur n. 43.

Roma patria communis num. 43.

Forum quis sortitur ratione originis, domicilij, rei sita, contractus, & delicti num. 45. & ratione loci, in quo reperitur num. 46.

Executores Camerales in Dominio Mediolani sunt Iudices competentes, quando obligatio concepta fuit in forma Cameræ, & debitor reperitur Mediolani num. 47 si vera pactum fuit à Senatu confirmatum competentes sunt etiam si debitor alibi reperiatur num. 49. decisio Senatus in ea re num. 50.

Pacti Cameralis confirmatio fieri debet intra triennium num. 48.

Papirij Cattane Senatoris mentio num. 51.

Vsurarias contractas dicitur cambij contractus à priuato fructus num. 52.

Cambium non potest exerceri per priuatam personam num. 53. & 68.

Contrarium fuit iudicatum per Excellentiss. Senatum num. 67. & 75.

Veritas immutatur per nostrum negare, & affirmare num. 54.

Miles prohibetur negotiari numer. 55. item Clericus numer. 56.

Cambiorum vtilitas magna permittitur propter pericula, ad quæ pecunia subijcitur num. 57.

Mercator, vt gaudeat priuilegio debet esse matriculatus num. 58.

Mercatorum Mediolani Statuta certum interesse statuunt fauore mercatorum num. 59.

Lucrum ex persona alterius consequi quis non debet, quod ex persona propria prohibetur num. 60. 61.

Cambium palliatum prohibet Summus Pontifex num. 62. & 63.

In sortem computatur, quod solutum est ratione cambij minimè debiti num. 64.

Calculus à creditore exhibitus probat solutiones in eo contentas num. 65.

Interesse rationabile permittitur ratione cambij, si tantumdem priuata persona consequuta esset ex bonis emptor cum pecunia ad cambium data n. 66.

Cambia in eadem summa consequi nequit priuata persona

Iudex non requisitus non tenetur exequi sententiam nu. 9. neq; cogi potest ad eam exequendam nu. 10.

Distinctio inter Iudicem secundum, qui non cognoscit de meritis causæ, & eum, qui de ijs cognoscit nu. 11. & 12.

Appellans tenetur petere Iudicem appellationis à Magistratu superiore illius ciuitatis, in quo fuit iudicatum nu. 13. 14.

Appellatio committitur I. C. de Colleg. illius ciuitatis, in qua fuit factum iudicium, licet accidentaliter lata fuerit sententia in alio loco nu. 15. Senat. Iuditium in ea materia nu. 17.

Sententia lata in alieno territorio subijcitur nullitati num. 16.

Sententiarum executio spectat ad Iudicem, qui primò iudicauit, Non autem ad Iudicem appellationis.
CAP. CCLXXIX.

Ppellationis Iudicem, qui primam
sententiam confirmauit eam exe-
qui debere dicendum videtur *Auth.*
si quis litigantium C. de pet. iudsen-
tia, cum agatur ex sententia con-
1 firmante, non ex confirmata *glos. in l. furis §. 1.*
2 *vers. prouocationis ff. de infam. & in l. chirografis*
glos. penul. ff. de adminis. tut. ac notat *Bart. in l.*
à Diuo Pio ff. de re iudic. Quam sententiam com-
muniter approbari post multos per eum rela-
tos scribit *Asin. in eius praxi §. 31. cap. 7. Gutier.*
practic. quæst. lib. 1. cap. 7. quem sequitur *Vin-*
cent. de Franeb. decis. 335. hoc idem probat
Cartar. decis. 10. & Cenal. commu. contra comm.
q. 617. Quam sententiam ante eos firmauit
Pract. Papien. in forma sententia appellationis, in
Verb. de causis num. 3. & Misinger. obseruat. 94.
centur. 4. & latè scribit *Rebuff. ad constit. Regni*
tit. de senten. exquend. art. 7. glos. 9. num. 5.

Et hanc opinionem multis fundamentis, & ratio-
nibus comprobat *Gratian. lib. discept. foren. cap.*
40. à num. 34. vsq; ad finem plures casus distin-
guendo.

Contrarium tamen de ÆQVITATE verius est,
nempè executionem sententæ primo Iudici esse
3 atribuendam, vt post *Hostiens. tradit. Io. Andr.*
ad specul. tit. de execution. sententia §. 2. in addit.
incipiente Plenius de hoc scripsi, Bursat. cons. 145.
num. 18. lib. 2.

Hanc opinionem comprobat *glos. in c. eum in Ec-*
clesia in Verb. alioquin. de appell. & sequitur *Fe-*
lin. in c. Pastoralis §. præterea num. 14. vers. se-
cunda conclusio, vbi Abb. num. 6. in fin. de offic.
deleg. vbi hanc conclusionem ÆQVAM esse
scribit.

Quam conclusionem ÆQVISSIMAM esse tradit
4 *Cancer. var. resolut. cap. 17. num. 369. cum seq.*
de sent. & earum execut. lib. 3. subijciendo, ex *Io.*
Andrea, quod sicuti primò Iudici competebat
excusio, si non fuisset à sententia appellatum;
ità confirmata sententia, & declarata iniusta
appellatione; ÆQVVM est, vt tanquam ces-
sante impedimento, executio reuertatur ad ip-
sum primum Iudicem.

Et ità practicari in Catalonia testatur *Cancer. loc.*
5 *cit. num. 370.* si verò sententia primò loco lata
reuocata esset à Iudice appellationis, ad ipsum
secundum Iudicem spectare executionem tra-
6 dit *Cenal. relat. q. 617. num. 9.* & probat *Scap.*
tract. de iure non scripto lib. 3. rubr. 12. cap. 91.
& Gutier. practicarum q. q. lib. 1. cit. qu. 97.
numer. 5.

In hoc Mediolani Dominio idem obseruatur, dum
sententiæ per *Nou. Constit. in tit. de appellat.*
7 conformes executioni mittuntur per primum
Iudicem; qui dicitur Ordinarius, & ita etiam ca-
8 uetur per *Statutum Mediol. 158. lib. 1.* quo dis-
ponitur sententias delegatorum, & arbitra-
mẽta siuè lauda executioni mittuntur per Iudi-
cem Ordinarium, vbi *Carpan. num. 6.* Si tamen
Iudex non esset requisitus, non tenetur exequi
9 sententiam, vt post *Asin. cit. §. 31. cap. 2. li-*
mit. 12. probat *Carpan. ad allegat. Statut. 158.*
num. 10. & 11.

Quinimò non posse cogi Iudicem appellationis ad
exquendam eius sententiam confirmatoriam
10 primæ tradit *Boer. in suo singul. in verb. & Bra-*
chij num. 2. quem sequitur *Carpan. ad cit. Statut.*
158. num. 28. cum declarationibus per *Boer.*
allegatis.

Distinguit tamen *Rebuff. in cit. glos. 9. num. 6. de*
sent. execut. inter casum, in quo Iudex appella-
tionis non cognouit de causa, & tunc executio-
nem hanc spectare ad primum Iudicẽ, vt si ap-
pellatio deserta remansisset, quia tunc habetur,
11 ac si non esset appellatum *l. 1. §. illud C. de*
tempor. appell. Si verò cognouit, ad ipsum Iudi-
cem appellationis pertinere infert.

Cui verò spectet appellationis comissio, quando
Iudex Ordinarius appellationis à Prætore, vel
alio Superiore Magistratu illius Ciuitatis, vel
Terræ, vbi primò fuit iudicatum; qui Magi-
stratus, siuè Prætor statim teneatur omnibus
iuris remedijs cogere partes ad dandum confi-
dentes de Colleg. D. D. Iuris peritorum illius
Ciuitatis, in qua, vel cuius Territorio iudica-
tũ fuerit, cui comittatur appellatio; Qua de re
comissio fienda esse videretur iuris peritis de
Collegio Ciuitatis, in qua, vel in eius Territo-
rio lata est sententia, si constitutionis verba at-
tendenda sunt, non autem Iurisperitis de Col-
legio illius Ciuitatis, in qua Prætor, aut Magi-
stratus erat is, qui iudicauit.

Verum contrarium verius esse videtur, vt comis-
15 sio Iurisperitis de Collegio fiat illis Iurisperitis
de Ciuitatę, in qua iudicatum pendebat, & causa
principalis agebatur, *Io. Andre. in c. Statutum*
col. 3. de rescrip. in 6. & probat *Roman. cons. 265.*
16 *Afflic. decis. 51.* præsertim cum vitio nullitatis
carere non diceretur sententia per Prætorem
lata in aliena iurisdictione *c. consuluit. de offic.*
deleg.

de inoff. testam. suadente præsertim ÆQVITATE, vt inquit *Sessa decis. 26. num. 42.* Quippè
maiori ratione deberi parentibus legitimam,
35 suadet dispositio §. *aliud quoq; Auth. vt cum de appell. cognos. & Auth. in testamento C. ad Tertul.* quibus cauetur, quod Parentes, possunt priuari legitima ex septem causis; Filij vero ex quatuordecim, & sic difficilius priuantur parentes legima, quàm filij, vt obseruat *Tortus cit. nu. 27.* & ante eum probauit *Bolognin. ad matesilanum trac. de succes. ab intestat. art. 2. nu. 5. in fin. lib. 8. par. 1. tract. folio mihi 325.*

Rursus confirmatur conclusio ea ratione, quod statutum hoc dicitur odiosum, & iuris commu-
36 nis correctorium, vt probat in terminis *Dec. cons. 693. nu. 1. & 2. & cons. 466. Honded. cons. 2. nu. 35. lib. 2. & Tortus loc. rel. num. 7.* quod propterea restringendum venit, non autem ampliandum ad legitimam, de qua nullum fa-
37 ctum est verbum, *Alex. cons. 16. lib. 1. Rubens. cons. 45. in fin. Curt. Iun. cons. 9.* quos sequitur *Cephal. cit. cons. 120. nu. 9. lib. 1. & Costa cons. 63. nu. 11.* & in spetie probat *Menoch. præsent. 30. nu. 21. & cons. 551. num. 9 cum seq. & cons. 958. nu. 2.* concludendo huiusmodi statutum, per quod mater priuari possit aduentitiorum filij successione, strictè venit intelligendum, id
38. quod comprobatur per *Ludouis. decis. 495. nu. 17.* & ante eum scribit in terminis *Carpan. ad statutum 307. nu. 18. 19. lib. 1.*

Quæ legitima matri debita, exclusa diceretur per expressam pupillarem; si filius decessisset in
39 ætate pupillari, vt in terminis probat *Barbat. cons. 373.* quem sequitur *Tortus ad alleg. statu.*
40 *95. nu. 3.* quamuis pro matre in dubio præsumit lex, & omnem contrariam præsumptionem, & quemlibet tacitum intellectum tollit, vt post *Aug.* tradit *Dec. cons. 245. in fin.* quos sequitur *Ludouis. allegat. decis. 495. num. 15. & Gratian. lib. 1. discep. foren. cap. 72. nu. 22. & 25. & lib. 2. cap. 275. nu. 26. atq; lib. 4. cap. 668. nu. 2. item lib. 5. cap. 971. nu. 49.*

Etsi autem multi ex scribentibus tenent, quod mater transiens ad secundas nuptias priuatur
41 legitima filij, sicut priuatur vsufructu, ex dispositione *statuti 303.* cum nubendo dicatur fa-
42 cere iniuriam viro *glo. in Auth. ex testamento C. de secund. nupt. Brun. tra. stat. famin. exclud. art. p. q. 2.* & late examinat *Carpan. ad d. statu 303. nu. 12. cum seq.* Attamen contraria sententia verior videtur, nempè matrem non priuari legitimá filij per transitum ad secundas
43 nuptias *tex. in l. fæmina in C. de secun. nup.* & expresè scribit *Alex. cons. 211. nu. 1. lib. 7. &* tradit *Bologn. ad matesil. in trac. de success. ab intest. ar. 2. nu. 3. & nu. 18.* quos sequitur *Tort. ad cit. statu 95. nu. 35.* & expresè scribit *Cauagnolus ad d. decret. 74. nu. 2. & 9. cum seq.* per *textum in Auth. defuncto C. ad Senatus cons. Tertul.* & inquit *Costa in memorato cons. 83. num. 35.* id quod in tertijs, & quatuor nuptijs locum habe-
44 re concludit *Matesil. cit. ar. 2. vbi Bologn. nu. 19. in fin. per glo. in rubr. C. de secund. nupt. in vers. omnes vlteriores.*

Vbi verò mater decessisset non agnita legitima ex filij hæreditate sibi debita, nihilominus ad
45 illius hæredes, ex matris persona, deberetur, pro vt deberetur quelibet alia pars loco legiti-
46 mæ per statutum prouisa *Ambar. cons. 421. nu. 1. Bursat. cons. 114. nu. 2. Alex. cons. 150. nu. 8. lib. 2. & ibi Natta cons. 255. num. 4. Cranet. cons. 142. nu. 2. & 3. & cons. 29. in fin. Surd. decis. 206. num. 6.* dicentes ad ius formatum in defuncto transit ad hæredes, & post eos tradit
47 *Tert. loc. rel. nu. 41.*

Idem firmatur de dispositione *l. hac edictali*, cuius benefitium per statutum exclusum non dicitur, nisi expresè hoc dictum fuerit in statuto, vel quod illud sit omnino incompatibile cum dicta
48 lege? *Rota decis. 432. nu. 3. par. p. diuers. & decis. 255. nu. 7. par. 4. in recent. Franch. decis. 435.*
49 *nu. 20.* quos sequitur *Ludouis. decis. 173. nu. 13.* Propterea eo magis exclusa dicitur legitima à statuto cum maiori ratione ea debeatur, quàm illa portio per dictam *l. hac edictali* statuta.

Cuius legitime portionem esse tertiam partem totius hæreditatis filij, non tertiam tertiæ, vt
50 aliqui tradidere probat *Fabia. de Cochis. in repet. Auth. nouissima sub num. 42. vers. iudicis C. de inoff. testam.* & *Rube. in repet. l. Pater filium nu. 79. & 113. cum seq. ff. de inoff. testam. Galia cons. 72. nu. 62. Randens. decis. Pisana 47. num. 16. & Peregrin. decis. 138. nu. 48.*

Et quatenus loco legitimæ matri debitæ succederet vsusfructus per dictum statutum matri re-
51 seruatus, vt innuit *Carpan. ad idem statu. 302. nu. 45.* (& si *nu. 47.* hæsitare videatur, dum huiusmodi legitimam ad portionem matri debitum tantùm reseruatam esse affirmat), & ad-
62 mittit *Bmmus cons. 385. num. 14. cum plurib. seq. lib. 4. post Menoch. cons. 207. nu. 2.* Vbi eo casu prohiberetur mater legitimam petere; saltem in eo vsufructu non posset defraudari, cui idcirco integer vsufructus à statuto sibi reseruatus omnino deberetur, & ita in principali conclusione respondi superioribus annis pro DD. Beatrice Suarezia Terzaga mea consobrina, dùm filius vnicus ex primo viro susceptus in pupillari ætate decesserit, ipsa ad secundas nuptias transacta, quamuis dicebatur extare substitutionem pupillarem a Paterno Auito factam per quam legitimæ detractio prohibita erat, quam tamen substitutionem nunquam vidi, & ita obseruari in foro Mediolanensi asserebatur per causidicos, cuius respectu, pretensionem deseruit mater.

SVMMARIA.

Index appellationis exequitur eius sententiam confirmantem primam nu. 1. 2. & 6.

Contrarium verius, cum hac executio spectet ad Iudicem primum nu. 3. 4. & 5. Ita obseruari in Dominio Mediol. nu. 7.

Index

bettam, atq; in Ven. Colleg. Mediol. testatur
Carpan. ad Statutum 198. num. 318. in fin. re-
probata Rolandi opinionem *in d. cons. 62. lib. 3.*
de qua sententia agit etiam *Bimius in cons. 139.*
in fin. lib. 2. concludendo in puncto huius *Statu-*
ti 302. quod cum matre admitti debeat Patruus
legitimatus ad successionem filij, & nepotes le-
gitimati, tanquam ad luctuosam filij hæredita-
tem, & quam sententiam approbauimus suprà
14 in *cap. 123. num. 62. lib. 2.*

Corroboratur firmata conclusio ea ratione, quod
sicuti in generali renuntiatione facta per ma-
trem, siuè filium non venit legitima, nisi de ea
15 specialis mentio facta fuerit *l. si quando §. &*
generaliter, & ibi Ias. C. de inoff. testam. Angel. in
l. de his ff. de transac. & probat idem *Ias. cons.*
90. sub nu. 10. in fin. & num. 11. lib. 3. Gabriel.
com. opin. tit. de legit. concl. 8. num. 19. Surd. de
aliment. tit. 9. q. 15. nu. 4. Canagn. ad decretum
Montis ferati 33. §. 1. nu. 24. Peregr. tract. varij
lib. 6. nu. 46. vers. in legitima Polid. Ripa obseru.
234. n. 7. & obseru. 135. n. 2. & 5. Bimi. cons. 145. n.
59. & post eos *Grat. lib. 2. discept. foren. c. 247. n.*
32. cum plurib. seqq. & lib. 4. c. 637. n. 23. ita
in generali dispositione statuti non contineri
legitimam dicendum est argumentum enim de
pacto ad statutum optime procedere habetur
16 *per glos. in rubric. C. de decurion. lib. 10. & l. non*
impossibile, vbi DD. ff. de pactis, & probat *Alex.*
17 *cons. 22. in fin. lib. 2. & Rol. cit. cons. 62. num.*
10. cum seq. lib. 3. licet contrarium subijciat
num. 51.

Quamuis huiusmodi renuntiationi generali vbi
interuenisset iuramentum, tunc ad legitimam
18 so etiam extendere iuramentum probat *Ias. in*
d. §. & generaliter, & in cons. 207. 7. col. 3. lib.
2. & post multos alios tradit *Dec. cons. 80. &*
cons. 89. atq; cons. 180. cum alijs per multis,
quos refert, & sequitur *Trentacinquius lib. 1.*
var. resol. tit. de legit. resol. 4. nu. 3. post princi-
pium, & scribit *Menoch. cons. 71. 24.* vbi testa-
tur hanc opinionem esse ÆQVIOREM, & ma-
gis communem, ea ratione, quod iuramentum
dicitur habere vim specifici consensus, & spe-
cialis renuntiationis, quatenus specialis renun-
19 tiatio requireretur *Dec. cons. 404.* per *l. cum*
Pater § filius matrem ff. de leg. t. 2. & subijcit
idem *Trentacinq. l. c. nu. 3. vers. principalis con-*
clusio in fine.

Qui auctor deinde contrarium verius scribit *vers.*
20 *seq.* & distinguendo plures casus concludit, *in*
vers. in secundo casu, per simplicem renuntia-
tionem factam in iuramento hæreditati, & bo-
nis Patris, non dici renuntiatum legitimæ; cum
iuramentum non augeat obligationem, sed ei
tantum intra limites suos manenti addit reli-
21 gionis vinculum *arg. in l. Titius in fin. ff. ad Tre-*
22 *bel.* & voluit *Bald. in l. si procurator col. 3. vers.*
& prædicta sunt vera ff. de condit. indeb. & ideò
iuramentum sequitur naturam principalis
23 actus, super quo interponitur *l. vlt. & ibi Bart.*
& cæteri C. de non numer. pecun.

Quam sententiam principalem scilicet renuntia-
tionem generalem compræhendere legitimam
24 limitat *Trentacinq. d. res. 4. num. 9.* quando
huiusmodi renuntiatio nihil aliud potest signi-
ficare, siue continere, quam legitimæ renuntia-
tionem, quia sic legitimam compræhendere
probat ex *Socin. Iunio. cons. 136. nu. 17. cum seq.*
lib. 1. Menoch. cit. cons. 71. nu. 23. & Rimin. cons.
57. nu. 11. lib. 2.

Prout eadem conclusio confirmatur per com-
munem illam opinionem, quod, in generali
exclusione non venit quarta debita vxori ex
25 *Auth. Præterea C. vnde vir, & vxor,* nisi ex-
preisè fuerit facta mẽtio per Testatorẽ, siuè per
statutum, ita fere in his terminis respondit *Si-*
gnorel. cons. 231. Titius locuples, & post eum
tradit *Galia ad consuetud. Alex. in verb. solidos*
q. 6. nu. 26. atq; in terminis *statuti 296. & statu.*
312. lib. 1. probat *Raudens. consil. 40. num. 35.*
36. & 52. lib. 2. Dum enim statutum expresse
non prohibet deductionem quartæ debitæ vxo-
ri indotatæ, vel tenuissimam dotem habenti,
eam vxori deberi concludit auctor ipse præser-
26 tim ex *Pont. cons. 17. num. 45.* dicente, quod
hæc est successio legalis data à iure, quæ per
statutum non censetur sublata, nisi specialiter
27 hoc dictum fuerit per *Ripam in l. filius famil. §.*
Diui. nu. 96. ff. de legat. 1. quia iura limitatoria
sublata non censentur per leges municipales
28 idest per statuta, etiam in clausula *non obstanti-*
bus legibus &c. nec per alia verba generalia
29 *glo. in rubr. ff. de hæredit. quæ ab intest. in verb.*
vacantibus, & tradit *Roma. cons. 40. col. 3. visis,*
& cons. 75. vt decisio col. pen. vers. secunda.

Et eò fortius locum habet deducta conclusio, quia
statutum ipsum exemplificatur quoad reliquam
30 filij hæreditatem, legitima dempta; quoniam
vbi non obstaret statutum mater in totum suc-
cedere filio decedenti absq; filijs, & fratribus,
31 vel Agnatis iuxta *tex. in §. consequenter in*
Auth. de hæred. ab intest. venien. & Instit. de
success. cognat. in princ. Corn. cons. 95. num. 22.
lib. 2. Alex. cons. 3. nu. 8. lib. 7. Crass. de success.
§. successio. ab intest. q. 22. Etiam ad exclusio-
nem Aui paterni. *Auth. defuncto C. ad Tertul.* &
tradit *Corne. cons. 247. num. 2. lib. 3.* Ita vt satis
adimpleri dicitur statuti dispositio, quoad reli-
quam portionem hæreditatis, deducta legiti-
32 ma, vt perpendit *Raudens. cit. nu. 36. vers. ego*
autem teneo.

Quam principalem conclusionem amplectitur
Boer. decis. 188. num. 6. Natta cons. 308. Mising-
ger. obseru. 43. cent. 5. & obseru. 44. centur. 6.
Gail. obseru. 122. & post alios late defendit
Tortus ad stat. 94. nu. 26. in fin. & num. 28. qui
loquitur in his terminis con similis statuti, ea
ratione, quod statutum nunquam videtur legi-
timam auferre, nisi expresse de ea disponat ex
33 *Alex. cons. 7. nu. 20. lib. 2. Afflic. decis. 168.*
nu. 3. & Ceph. cit. cons. 120. nu. 2. & cons. 178.
nu. 50. cum seq. Non minus enim debetur legi-
34 tima Parentibus, ac filijs *l. nam si parentibus ff.*

Bb 2 de

28. neq; per verba generalia num. 29.

Mater iure communi inspecto succedit filio decedenti absque filijs num. 31.

Legitima debetur tàm parentibus, quàm filijs nu. 34.

Legitima parentes priuare possunt filios in septem casibus; filij verò ex quatuordecim causis num. 35.

Statum priuans hared. filij parentes dicitur odiosum, & iuris communis correctorium num. 36. & sic restringendum num. 37. & 38.

Legitima matri debita excluditur per substitutionem pupillarem, si filius in ea ætate decedit num. 30.

Pro matris fauore in dubio præsumitur lex num. 40.

Mater transiens ad secunda vota priuatur vsufructu sibi ex Statuto 303. Mediol. debito num. 42.

Legitima matri debita etiam non agnita debetur illius hæredibus num. 45. 46.

Ius formatum in defuncto transit ad hæredes num. 47.

Legis hac edictali *benefitium non dicitur exclusum à Statuto, nisi expressè hoc fuerit dispositum à Stat. numer. 58.*

Legitima matri debita est tertia hæreditatis, non autem tertia tertiæ num. 50.

Vsufructus reseruatur matri in hæreditate filij ex Statuto 303. succedit loco legitimè num. 51.

Authoris responsum in ea materia legitimè debitæ matri num. 52.

Mater exclusa a filij successione, stantibus Agnatis ex dispositione Statuti, non videtur exclusa a legitima, si expressè illa non fuit prohibita

CAP. CCLXXVIII.

PRæcedenti materiæ legitimam filiæ concernentem, subijcitur alia quæstio eandem materiam cõtinuans; An scilicet mater exclusa à successione filij extantibus Agnatis, vt disponit Statutum Mediol. *in cap. 302. lib. p.* exclusàq; dicatur à legitima, de qua nullum verbum factum est per Statut.

Et sane cum statutum generaliter loquatur, generaliter etiam intelligendum videtur esse, & vbi illud non distinguit, nec vos distinguere debe-
1 mus, vt cauetur per *l. de prætio ff. de public. in rem actio l. 3. §. si liber homo ff. de offic. access. glos. in l. prospexit in verb. lex scripta ff. qui & à quib. Dec. cons. 451. num. 3.* & in terminis statuti probat *Bimius cons. 113. num. 48.* & sic exclusionem hanc matris à filij successione comprehendere etiam legitimam patet, & in indiuiduo probat
2 *Rol. cons. 62. per totum lib. 3.* data semper potestate statuentium excludendi matrem a legiti-
3 ma, de qua non esse ambigendum diximus *supr. in præced. cap. in vers. qui Bimius num. 30.* vt post *Angel. & Alex.* tradit *Dec. cons. 372. num. 4. & cons. 466. num. 2. Gratus cons. 21. num. 21. lib. 1. & seq. Cephal. cons. 278. num. 53.*

De ÆQVITATE tamen contrarium verius esse videtur, nempè dictum Statutum non continere successionem matris in legitima filij, & consequenter per illud non esse derogatum disposi-
4 tioni iuris communis legitimam ex bonis filij decedentis sinè filijs, & fratribus matri deberi disponentis, vt est apertus *tex. in §. consequenter in Auth. de hæredit. ab intest. venient.* etiam
5 ad exclusionem paterni Aui, *Auth. defuncto C. ad Tertul.* & probat *Corne. cons. 247. num. 2. lib. 3.* cui matri deberi legitimam in luctuosa filij
6 hæreditate decidit *tex. in l. nam, & si parentes ff. de inoff. testam. & in Auth. Præsbiteros C. de Sacros. Eccles. & in l. ex rescripto C. vnde lege Afflic. decis. 310. num. 2. Ceph. cons. 120. num. 1. Surd. cons. 109. num. 8. Galia cons. 51. num. 1. Bard. cons. 2. num. 15. & 17.* & post eos *Thesaur. Iun. q. q. fam. l. 70. num. 16. & 20. lib. 3. & Gratian. lib. 3. discep. foren. cap. 448. num. 1.*

Cum enim Statutum ipsum expressè non loquatur de legitima, quæ vndique priuilegiata dicitur
7 *l. si quando §. & generaliter C. de inoff. testam.* & ibi *Bal. in vers. & istud. & Alex. cons. 69. vers. nec obstante lib. 1.* alijs omissis concludendum est illam in statuto minimè contineri, & idcircò per illud non esset derogatum dispositioni iuris
8 communis de legitima matri debita loquentis *arg. in d. l. si quando §. fin. C. de inoff. testam.* & respondit *Bal. super Statuto Derthonæ cons. 273. num. 1. lib. 5. Salic. in Auth. nouissima sub num. 12. vers. Sexto quin. cum vers. seq. & num. 13. C. de inoff. testam.* Quinimò vbi etiam expressè illam prohibuisset statutum, an validè id factum esset, controuertunt scribentes, & pro validitate Statuti multi insudati sunt, & inter alios
9 *Vasq. de success. creat. cap. 20. num. 301. & Ioan. Gutier. pract. q. q. par. 2. lib. 3. qu. 82.*

Verior tamen communior, & ÆQVIOR est con-
10 traria opinio, vt post *Alber. in l. quoniam in priorib. num. 6. C. de inoff. testam. & Dec. cons. 19. Boer. cit. decis. 188. num. 6. Mising. obseru. 43. cent. 5. & obseru. 44. cent. 6.* probat *Costa cons. 63. num. 16.* dum loco legitimæ quid aliud, vt potè vsufructus, vel aliud commodum concedatur matri, in quibus terminis loquuntur au-
11 ctores in contrarium *citati num. 3. & in præcedenti cap. num. 30.*

Hanc sententiam in terminis Statuti consimilis
12 probat *Alciat. cons. 22. in fin. lib. 2.* vbi scribit nõ esse verisimile, quod statutum in illa generalitate voluerit intelligere de legitima; quàm conclusionem amplectitur *Tiraquel. de primog. qu. 55. num. 8. Menoch. cons. 551. num. 13. & 19.* & in indiuiduo probat *Bal. de præscrip. in 4. par. 4. par. princ. q. 23. num. 3. & 4. positio in tom. 17. tract. fol. 81. atq; Socin. Iun. cons. 67. n. 61. cum plurib. seq. sub num. 2.*

Quam conclusionem post *Socin. Senior. Alex. & Corne.* ibi citatos latissimè defendit *Cephal. d.*
13 *cons. 120. num. 2.* & ità iudicatum fuisse per Illustriss. Magistr. Redit. anno 1581. in causa vertente inter Fiscũ, & D. Io. Stefanum Corbettam,

26 sequitur *Carpan. ad dictum Statutum 280. nu. 9.*
de quo non considere statutum dicitur, vt etiam
notat *Bimius cons. 272. sub num. 32. in fine*, At-
27 tamen si huiusmodi dos est æqualis doti alteri
Sorori per Patrē constitutæ congruenter dota-
ta diceretur Soror *Dec. cons. 26.* dicens plenè
satisfactum esse rationi d. Statuti, *Fontanel. de
pact. nuptial. claus. 5. glos. 8. par. p. num. 80.*
quæ ratio tanquam vnica pro expressà habetur
28 ex traditione *glos. in l. quamuis C. de fideicom.
Bimius cit. cons. 272. num. 33. & 34.* conferunt
D.D. tradita per *Thesaur. decis. 192. num. 1.* &
in terminis *Barz. d. decis. 127. cum decis. seq.* &
post alios tradit *Hector Felic. Alleg. 3. num. 10.
part. 3.*

Qui *Bimius cit. cons. 328. num. 10. cum seq.* expres-
sè reprobat traditionem *Surd. in tract. de ali-
mentis tit. 3. q. 1. num. 39. cum plurib. seq. & n.
64.* dicentis, quod dos hæc succedit loco legi-
timæ, & hanc opinionem vti benigniorem re-
cipiendam esse, ne filia sine hærede decedat, &
dos hæc videatur propria filiæ, ità vt possit de
29 ea disponere, vt notatur *ad d. Statutum 278. n.
281. cum seq.* quandoquidem propter amplitu-
dinem verborum Statuti prædicti potest etiam
30 in totum legitima tollere, vt latè defendit *Bi-
mius cit. cons. 328. num. 3. cum plurib. seq. &
cons. 139. nu. 2. in fin.* Qui ità obseruari hic Me-
diolani testatur post *Bossium tit. de publ. bonor.
num. 3.* & tradit *Carpan. ad idem Statutum 278.
numer. 176.*

Quod procedere respectu bonorum sitorum in
31 Territorio Mediolani subijcit ibidem *Bimius
num. 7.* quia respectu bonorum sitorum aliti,
seruanda veniunt statuta d. alterius Territorij,
consequenter potest filia ius legitimæ præten-
dere, vbi exclusa non sit ex particulari Statuto
d. Territorij, in quo bona sita sunt; Quoniam in
decisorijs, & in materia successionum attendi-
tur Statutum, vbi bona sita sunt siuè conceptum
32 sit in rem, siuè in personam *Alex. cons. 16. lib.
3. Bursat. cons. 198. num. 8. & 9. lib. 3. Cephal.
cons. 120. num. 11.* & post eos *Bimius cons. 91.
num. 3. & ali. cons. 328. num. 8.*

Cæterum dari non potest certa regula pro consti-
33 tuenda congrua dote, cum arbitrio boni viri ea
sit constituen, da habita ratione qualitatis perso-
narum, patrimonij Patris, numeri filiorum, &
consuetudinis regionis, vt post *Menoch. de arbi-
trar. cit. casu 149.* abundè scribit *Fontanel. de
pact. nup. claus. 5. glos. 8. part. 1. num. 2. & 6.
& Marc. Anton. variar. res. lib. 2. resolut. 27. n.
31. ac Barz. decis. cit. 127. num. 10. & 31. cum
decis. seq. num. 39. & 40.* in quibus bonis deci-
sionibus amplissimè traditur de materia quartæ
34 ex *Auth. Præterea* debitæ, an etiam locum ha-
beat, quando dos est tenuissima, vt concludit *nu.
9. & 56.*

Et quia non nulli ex scribentibus affirmarunt do-
35 tem dici congruam, si eius fructus sufficiunt
pro alimentis filiæ ex *Barzio all. decis. 128. num.
3. 8. 10. 12. & 13.* & post eum scribit *Fontanel.
cit. claus. 5. glos. 5. part. 9. nu. 35. vers. cum vix.*
36 fatetur ibidē Auctor, quod in omnibus dotibus
vix vna reperiatur, cuius fructus sufficiant pro
alimentis viduæ secundum illius dignitatem ex
eodem *Barz. decis. 128. num. 40. 45. 78. 80. &
85.* & dictum fuit supra *in cap. 167. num. 96.* quod
etiam *Rand.* probat *cit. cons. 40. num. 2. lib. 2.*
37 qui *num. 42.* concludit bona Patris non esse hy-
potecata pro legitima filij, ex *Crasso comm. opin.
§. legitima q. 14. Vincent. de Franch. decis. 374.
num. 17. & Peregrin. de fideicom. art. 39. num.*
38 *140.* cuius contrarium probat *Gratian. lib. p.
discept. foren. cap. 199 num. 19.*

Congruitas autem dotis attenditur inspecto tem-
pore matrimonij, non mortis viri, vt post alios
39 probat *Barz. cit. decis. 128. num. 15. 19. 66. &
68. & decis. 31. num. 8.* & dictum fuit supra in
cap. 137. lib. 2. & dicitur de minore, qui resti-
tuitur aduersus contractum, si læsus fuit tempo-
re contractus, non autem si læsio ex post super-
40 uenit; vt inquit *Barz. cit. num. 68.* & probat
Odd. de restitut. in integ. q. 57. num. 18. de qua re
latè actum est supra in *cap. 134. num. 50. cum
seq. lib. 2.*

SVMMARIA.

*Lex siuè statutum si generaliter loquitur, etiam gene-
raliter intelligi debet num. 1.*

*Statutum excludeas matrem à successione comprehen-
dit etiam legitimam num. 2.*

*Contrarium verius num. 4. 7. 8. 12. & ità indicatum
per Illustriss. Magistr. Extraordin. num. 13. 14. 49.*

*Legitima potest à statuto prohiberi numer. 3. Contra.
numer. 10.*

Mater in legitima filij excludit Auun. num. 5.

*Matri debetur legitima ex lucrosa filij hareditate
numer. 6.*

Legitima vndequaque priuilegiata dicitur num. 7.

*Legitima in totum prohiberi nequit per Statutum,
sed illius loco aliquid prouidendo num. 11. 30. 32.*

*Generali in dispositione Statuti non continetur legiti-
ma num. 12. 16. 20. 21. 33.*

*Renuntiatio generalis non comprahendit legitimam,
qua expressam mentionem requirit num. 15. Limi-
tatur, si fuit iurata num. 18. contrarium num. 20.
21. & 24.*

Argumentum de pacto ad Statutum valet num. 17.

*Iuramentum habet vim specifici consensus, & specia-
lis renuntiationis num. 19.*

*Iuramentum in contractu adhibitum, non auget obli-
gationem, sed illam corroborat num. 22.*

*Iuramentum in contractu adhibitum sequitur natu-
ram principalis actus num. 23.*

*Renuntiatio generalis continet legitimam, quando nil
aliud significare potest num. 24.*

*Generalis exclusio non continet quartam vxori debi-
tam, qua expressam renuntiationem requirit num.
25. 26.*

*Successio legalis data à iure non censetur à Statuto su-
blata, nisi specialis mentio de ea fiat num. 27.*

Iura limitatoria sublata non censentur per Statuta n.

atq; probat *Barzius. decis. 127. cum seq.* & scri-
bit *Alba cons. 23. nu. 4. cum seq.* vbi ait bonum
esse habere Iudicem fauorabilem, qui ex
ÆQVITATE congruam dotem arbitretur, &
vbi alia Sorori fuit tradita in certa summa, sua-
det ÆQVITAS, vt tanta etiam eidem assigne-
tur dos, quanta habuit alia Soror, ad æquali-
tatem seruandam.

Quinimò, quod potius excedat legitimam, quàm
5 quòd sit minor legitima, vt probat *Ascanius Cle-
mens de patr. potest. cap. 6. effectu. 11. num. 17.
cum seq.* & post alios tradit *Carpan. ad d. statu.
278. nu. 219. in fin.* ex tex. præcipuè *in d. Auth.
res qua Commu. de legatis.*

Hoc tamen intelligitur mortuo Patre, siuè ascen-
dente; quandoquidem viuente ascendente, non
debetur dos ad mensuram legitimæ filiæ, vt ex
6 *Beronio ad consuet. Marchia glos. 9. numer. 40.*
scribit *Carpan. l. c. num. 220.* In qua dote con-
stituenda habetur ratio bonorum prohibito-
7 rum alienari, vt notat idem *Ascanius cap. 6. ef-
fectu. 11. num. 15.* & præcipuè bonorum em-
phiteuticorum Ecclesiæ, nisi in specie ex ver-
8 bis inuestituræ sint exclusæ feminæ: *Afflic. ad
Constit. Regni rubr. 23. de success. filior. num. 56.
cum seq. lib. 3.* quem sequitur *Carpan. l. c. numer.
260.* idem probat *Raud. cons. 40. num. 49. lib. 2.
& Morot. cons. 34. sub num. 30.*

Et hanc conclusionem, quod vltra legitimam
dari dotem filiæ ÆQVVM sit, confirmat idem
*Afflic. decis. 161. Curt. Sen. cons. 39. col. 2. vers.
nam videmus, & Fulgos. cons. 32. col. 2. vers. se
tamen ipsa dimidia.* quia legitima non dicitur
9 meta dotis, vt inquit *Bellon. cons. 83. num. 10.*
& antè eum scribit *Socin. cons. 57. num. 25. lib. 4.*
quos sequitur *Boetia d. tra. de non melior. dot. cap.
1. num. 2. in fin. & num. 3. in fin. Adde, Rauden.
cons. 22. num. 42. in fin. & num. 43. atq; num.
73. lib. 2.* & amplè tradit *Fontanel. de pactis nup-
tial. clausf. 5. glos. p. part. p. num. 55. & glos. 8.
par. p. num. 2. atq; Raudens. cons. 40. num. 88. lib.
1.* ac determinasse Senat. Catalon. testatur *Can-
cer. lib. 3. var. resol. cap. 11. num. 8.*

Sed contrarium plures alij statuerunt in Patre, vt
suprà dictum fuit nempè Patrem, siuè ascenden-
tem non esse cogendum dare dotem filiæ iuxtà
portionem legitimæ, sed minorem ipsè probat
10 *Dec. cons. 276. sub num. 2. vers. sed tamen his, &
similibus, & cons. 180. col. 2. atq; cons. 379. nu.
13. & 14.* latè tradit *Socin. cons. 288. num. 15.
vers. circa primum lib. 2.* post *Bart. in l. Titio ge-
nero num. 6. ff. de condit. & demonst.* quià dotata
11 à Patre decenter dotata dicitur. *Dec. cons.
180. sub num. 2. vers. & stante tali lesion. & He-
ctor Felicius alleg. 3. num. 11. & 12. par. 3.*

De ÆQVITATE tamen bonus vir non arbitratur
12 dotem minus legitima, quia non videtur, vt
posset eam arbitrari minus legitima, & ità de
ÆQVITATE esse dicit *Cuman. in cons. 46. in-
cipit. Pater filijs* quem sequitur *Dec. cons. 180.
sub num. 2. vers. & licet circa dot, & d. cons. 276.
sub num. 2. vers. sed talis dos,* & post eos scribit
Baetia cit. cap. 1. num. 3. vbi infinitos alios re-
fert præcipuè *Corne. cons. 200. col. 13. vers. circa
secundum caput. lib. 3. cons. 1. vers. Valet. lib. 4.
& cons. 115. col. pen. non ergo obstat eodem lib. 3.*

Hanc controuersiam federe distinctionis concilia-
re studet *Baetia l. c. num. 5.* dicens, quod aut Pa-
ter viuens dotat, & locat matrimonio filiam
exercendo offitium paternum, vel petitur ab
eo, vt eam dotet, & tunc non tenetur dotare
13 eam vsq; ad legitimam *Cranet. con. 236. sub nu.
4. vers. Quinimo,* quia legitima non debetur vsq;
14 ad mortem Patris, & ideò nullus Iudex com-
pellet eum præcisè ad constituendum filiæ dotē
15 parem legitimæ *l. cognonimus §. sed ne videa-
mur. C. de haret. Aret. cons. 17. col. pen. Deci.
cons. 276. vers. sed tamen his, & similibus,* latè
*Padilla in Auth. res qua num. 27. C. commu. de le-
gat. Alciat. de præsump. regul. 1. præscrip. 26. n.
50.* quam sententiam corroborat *Baetia cit. loc.
num. 7. per tex. in l. quoniam nouella C. de inoffic.
testa.* vbi dos imputatur in portionem supple-
menti legitimæ; ergo dos non fuerat par legi-
16 timæ *Socin. alleg. cons. 288. nu. 16. lib. 2.* Mul-
tum enim differt, quod post mortem patris do-
tetur filia, & quod ab eodem dotata sit, vt per-
17 pendit *Decius cit. cons. 276. vers. sed tamen his,
& similibus,* & innuit *Rauden. cons. 40. num. 49.
lib. 2.* quos sequitur *Baetia num. 16. vers. multum
differt.* dicens, quod si filia à Statuto exclusa
18 petit à Fratribus dotem, satis ÆQVVM vide-
tur, vt sibi detur legitima, ea scilicet, quæ com-
petit de iure communi iuxta *text. in Auth. nouis-
sima C. de inoff. testam.*

Dotata enim congruenter dicitur filia, quam Pa-
ter dotauit, vel ei dotem qualem relinquit
19 in testamento, vt tradit *Carpan. ad statu.
280. num. 50.* & in terminis sequitur *Bimius cons.
328. num. 6. & 10. lib. 4.* post *Ias. in l. quoniam
in prioribus in 4. notab. C. de inoffic. testam. Alex.
cons. 179. num. 9. lib. 5. Alciat. cons. 20. num. 9.
20 lib. 9.* Nisi enormissimè læsa esset filia; cum ex
21 huiusmodi læsione enormissima dolus argua-
tur; vt ibidem subijcit *Bimius ex Carpan. num. 20.
& Alciat. reg. 1. præsump. 2. in fin. Cephal. cons.
95. num. 20. Thesaur. decision. 192. num. 10.* Ra-
tio est, quia Pater præsumitur sumere bonum
22 consilium pro filia, vt inquit *Ias. in l. voluntatis
C. de fideicom. Deci. cit. cons. 26. num. 22.* Et quæ
Patri visa est dos congrua, alijs incongrua vi-
23 deri non debet *Barz. decis. cit. 127. num. 26. cum
seq. plur.* quem sequitur *Fontanel. all. glos. 8. p. pa.
num. 27. clausf. 5.* Et congruam dotem esse præ-
sumit lex, quam Pater relinquit filiæ, vt inquit
24 *Menoch. d. casu 199. nu. 5.* quem sequitur *Raud.
all. cons. 40. num. 40. lib. 2. & mora cons. 34. sub
num. 20.* & scribit *Baetia loc. cit. cap. 1. num. 26.*
dicens dotem à Patre datam in dubio præsumi
25 congruam, ex *Alex. cons. 33. num. 4. lib. 4.* cum
alijs ibi allegatis.

Quamuis verò dos constituta per Fratrem Sorori
minus legitima non videretur validè constituta,
vt tradit *Bursat. cons. 223. num. 14. lib. 3.* quem
sequitur

Iudic. Gratian. alleg. cap. 49. n. 29. & cap. 362. numer. 6.

De ÆQVITATE namq; sæpius dari solet actio alis, quàm illis, cum quibus negotium gestum
24 est *l. si me, & Titium ff. si cert. petat. Monter. decis. 36. num. 19.* & diximus suprà in *cap. 38. per tot. lib. 1.* quidquid dicat *Franch. cit. decis. 33. num. 9.* ÆQVITATI præferendum esse rigorem scriptum *l. placuit. C. de iud.*

Quæ conclusio eò potius admittenda venit ad circuitus euitandos, ne, si vxor conuenire cogatur, viri hæredes, & illi postea debitorem dotis, vel eidem vxori cedere actionem illam consequen-
25 di iuxta traditionem D.D. in *l. si Soror §. Lucius ff. solut. matrim.* de quo circuitu euitando in terminis agit *Fontanel. loc. relat. num. 32. & 33.* & ante eum in his terminis tradit *Monter. decis. 39. num. 38.*

Et ipsa sæpius iudicasse Senatum Catalon. testatur
26 idem *Fontanel. loc. relat. num. 33. vers. & hanc opinionem exprimendo*, quod post mortem viri actio ad exigendam dotem, seù illius partem
27 spectat ad ipsam mulierem superstitem, non autem ad hæredes viri.

Quam vxorem agere posse cōtra promissorem dotis viro mortuo ex ijsdem actis inchoatis per maritum intentandi etiam ius exequtiuum pro-
28 bat *Alber. in l. Manifestissimi num. 10. C. de furt.* & sequitur *Bal. nouel. de dote priuil. 9. & 10. part. 9.* & post eos tradit *Vincent. de Anna alleg. 129. num. 3. lib. 2. & Gratian. cit. cap. 49. sub num. 24. & cap. 362. num. 5.*

SVMMARIA.

Statuto Mediolani præferuntur masculi fæminis in successione ascendentium, & descendentium nu. 1.
Feminæ à statuto exclusæ dotari condecenter debent numer. 2.
Dotare condecenter remittitur arbitrio boni viri nu. 3. & 33.
Dos minor esse non debet legitima num. 4. & quod potius eam excedere debeat num. 5.
Declaratur procedere post Patris mortem n. 6. & 17.
Dote in constituenda ratio habetur bonorum prohibitorum alienari num. 7. & 8.
Legitima non dicitur meta dotis num. 9.
Pater dotat filiam ad libitum n. 10. 11. 13. 17. & 19.
Dos à viro bono statuta minus legitima esse non debet numer. 12.
Legitima non debetur filijs, nisi post Patris mortem num. 14. & 15.
Dos imputatur in portionem supplementi legitimæ num. 16.
Fratres dotantes Sororem minus legitima tradere eam nequeunt num. 18.
Læsio enormissima continet dolum num. 20. & 21.
Pater præsumitur sumere bonum consilium pro filio numer. 22.
Dos congrua Patri visa, alijs incongrua videri non debet num. 23.
Statutum Mediolani 278. lib. 1. *non videtur concedere de fratribus in constituenda dote Sororibus num. 25.*
Dos congrua præsumitur, si à Patre est constituta num. 24.
Dos à fratre constituta dicitur congrua, si est æqualis doti alterius Sororis per Patrem constitutæ numer. 26.
Ratio vnica pro expressâ in statuto dicitur num. 27. & 28.
Dos non dicitur succedere loco legitimæ reprobato Surdo *contrarium affirmante num. 29.*
Legitima à statuto prohiberi potest num. 30.
Statutum non extendit vires extra Territorium n. 31.
Statutum loci, in quo sita sunt bona attendi debet in decisorijs num. 32.
Quarta debita per Auth. Præterea *debetur, quando dos est tenuissima num. 34.*
Dos congrua dicitur, quando illius fructus sufficiunt pro alimentis dotatæ num. 35. Raro tamen potest alimentari vxor ex fructibus dotis num. 36.
Patris bona non dicuntur hypotecata pro legitima filiorum num. 37. Contrarium num. 38.
Dotis congruitas attenditur habito respectu ad tempus matrimonij contracti num. 39.
Læsio attenditur habita ratione temporis contractus numer. 40.

Dos filiæ minus legitima arbitrari non debet, & tunc dicitur filia congruenter dotata. CAP. CCLXXVII.

1 Tatuto Mediol. *in cap. 278. lib. p.* Cauetur, vt in successione ascendentium, & descendentium ex linea masculina decedentium ab intestato, præferantur masculi descendentes fæminis natis ex eodem matrimonio, qui masculi nihilominus tenentur dotare temporaliter, vel spiritualiter decenter ipsas fæminas, id quod de iure
2 communi fieri debere probat *Bald. in l. final. col. 2. vers. sed pone statuto C. de dote promis. Deciuf. cons. 379. num. 13.* In dubium sepe reuocatur, quæ portio paternæ siuè ascendentium hæreditatis assignari debeat filiæ, vt decenter dotata dici possit.

Et arbitrio boni viri inspectis qualitatibus personarum, & facultatibus ascendentis hoc relin-
3 qui tradit *Bart. in l. si filia ff. de lega. 3.* atq; expressè procedit dictum Statutum, quam tamen dotem minorem legitima esse non debere scri-
4 bit *Alex. cons. 69. num. 2. lib. p. & cons. 7. num. 2. cum seq. & num. 5. lib. 2. atq. cons. 83. lib. 4. Corn. cons. 115. num. 5. vers. Non ergo lib. 3. Dec. cons. 26. num. 1. & 2. & cons. 276. num. 5. Paris. cons. 36. num. 20. lib. 3.* cum alijs per multis citatis per *Carpan. ad dictum Statutum 278. num. 218. & 219.* Præsertim verò hoc tradit *Menoch. de arbitr. casu 149. nu. 36. 37. & in cons. 8. nu. 9.*

atq;

non sibi facta fuit, ex alterius stipulatione, non
4 fuit ei ius quæsitum *l. stipulatio ista §. alteri ff. de verb.obligat. Alex.cons.13. nu.11.lib.1. & Suid. cit.decis.229.nu.11.*

Tanto magis eum instrumentum solum probet
5 inter eos, qui Notarium rogarunt, *Bald. in rubr. C. de fide. instrum. col.9. vers. sed dubitaui, Alex. cons. 110. lib.2. Couar. pract. q.q. cap. 20. in fin. & Ias. in l. cum aliquis num. 1. C. de iur.deliber.*

Facta enim venditione hæreditatis, vel prædij, ea adhibita pactione, vt emptor soluat creditoribus hæreditarijs, non datur illis actio contra
6 ementem, sed solum contra venditorem *l. cum qui §. qui tibi, & l. fin. ff. de verb.oblig. glo. in l. soluendi verb. quod autem ff. de negot.gestis. Negusin. di pign. par. 5. memb. p. nu. 28. Gabriel. cons. 155. nu. 42. lib. 1.*

Idem dicitur de emente cum promissione reuendendi illis, quibus venditor erat obligatus retrouendere, qui conueniri non potest ab his, in
7 quorum fauorem facta fuit promissio illis absentibus, nec vllus pro illis stipulatus est, cum ex tali promissione non censeatur ius quæsitum contra promissorem, vt in indiuiduo probat
8 *Crauet. cons. 12. num. 6. per tex. in l. 2. C. de hared. vel act. vend.*

Et hanc sententiam in specie defendit *Vinc. de*
9 *Franch. plena decis. 33.* concludendo, quod vxor non habet actionem agendi contra promissorem versus eius maritum, etiam soluto matrimonio, prout ita decisum fuisse per Sacrum Concil. testatur, & idem iudicatum fuisse per *Rot. Genuen.* scribit *Cortar. decis. 43. num. 1.*

De ÆQVITATE tamen contrarium verius est in muliere, quæ potest exigere dotem à Patre,
10 vel fratre promissam viro suo, si vir defunctus est; subest enim Æquitas, vt ratione sui interesse mulier possit agere ad dotis consecutionem eius viro promissa, vt in terminis probat *Guid. Pap. decis. 375.* quem sequitur *Vincen. de Anna. singul. 601. & alleg. 129. lib. 2.* & post eos comprobat *Gratian. cit. cap. 49. nu. 24. & sub nu. 29. vers. nam quidquid, & lib. 2. cap. 362. nu. 4. & 6.* vbi de æquitate ex stipulatione restituendi dotem dantur etiam vxori actiones vtiles, etiam
11 sine cessione aduersus hæredes viri, ex *Paris.*
12 *cons. 107. num. 87. lib. 3.* & ita iudicasse Rotam die 30. Octobr. 1598. apud Lancelottum testatur.

Hanc sententiam terminaliter sequitur *Laderch. pleno cons. 131.* qui ad partes re trutinata hanc conclusionem esse Æquissimam asserit *in vers. Hincq;* Tùm ad absurdum euitandum, ne vxor indotata remaneat, si fortè vir per acceptila-
13 tionem liberasset promissorem *Salic. in l. fin. C. de dot. promis. & Angel. cons. 180.* & ipse non esset soluendo, neq; enim exigere, aut actionem cedere ei permitteretur, cum esset liberatus promissor quo ad eum, sicq; mulieri nullo modo prospectum esset, quod absurdum omni-
14 po est euitandum *l. fin. C. de iur. dot.* tùm quia soluto matrimonio mulier habet actionem ad
15 rem, vel hypotecariam *l. in rebus C. de iur. dot.* & consequenter contra promissorem, si nundum dotem tradiderat; tùm deniq; quia in dotis constitutione oritur actio ex stipulatu, & hypotecaria tacita contra virum, vt notum est, quo supposito, cum in hypotecaria tacita contineantur omnia bona, & etiã nomina de-
16 bitorum, vt & in expressa *Cyn. & Bald. in l. hac edictali §. omnibus C. de secund. nupt. Roma. singul. 147. Negus. de pignor. 2. par. 4. memb. num. 217.* sequitur, quod hypoteca, quam habebat vir in bonis Patris in vxoris gratiam, comprehensa sit in ipsa tacita hypoteca, & idcircò vtilis hy-
17 potecaria competat ei, iuxta *tex. in l. grege §. cum pignori ff. de pignor. & in l. 1. vbi Salic.* post *glos. C. si pig. pigno data sit;* Cum primum enim nata sit hypoteca, hæc in bonis viri, quæ ori-
18 tur initio promissionis dotis, vt per *Negus. cit. memb. 4. num. 87.* bona etiam Patris omnia pignori esse cœperunt, quasi pignus pignori à viro vxori, lege ipsa sic disponente datum esset, vt eruditè explicat ibidem *Laderch. vsq; ad vers. quarto facit.*

Nomina enim debitorum tacitè in sunt hypotecæ, tam quo ad actiones personales, quam quo ad hypotecarias, quia cum sua causa, hoc est cum suis hypotecis tacitè obligantur, vt in ter-
19 minis respondit *Castren. cons. 198. num. 25. alias cons. 395.* sicq; hæredes vxoris contra Patris hæredes vtili actione dotis contra possessores bonorum vtili hypotecaria agere possunt, vt
20 inquit *Castrens.* & his terminis, quod mulier virtute huius tacitæ hypotecæ agat contra debitores viri est decisio, *Bald. in d. l. si pro te in fin. & in l. haredem num. 2. C. de hared. act.* nam personalis actio, & hypotecaria, quæ erant directæ apud virum, sunt vtiles apud ipsam vxo-
21 rem, & propterea licet ei vtra malit experiri, *Landrecb. loc. cit. vers. quarto facit.*

Quam conclusionem latè defendit *Fontanel. de pact. nuptial. claus. 6. glo. 1. p. p. nu. 20. cum plurib. sequ. & num. 32.* ex quadam æquitate pro qua opinione grauissimorum Senatuum auctoritatem stare scribit, & præcipue ita declarasse
22 Senatum *Paris.* testatur *Papon. lib. 15. tit. 4. arest. 3.* & Senatum Sebussianum scribit *Faber. in suo Codice lib. 5. tit. 13. solut. matrim. de fin. 6.* quibus conferunt tradita per *Farin. in decis. 769. in recol. 2. loc.* de qua re *Giurba ad Statu. Messana cap. 13. glos. 1. nu. 8. & Olea de cessione iur. tit. 4. q. 8. nu. 19. & 20.*

Ex ÆQVITATE enim plures id fieri dicunt, quasi præsuponendo aliud esse de rigore iuris, quæ ÆQVITAS consistit in eo, quod mulier suam dotem petere possit, atq; pro suo interesse agere
23 omnibus debet videri ÆQVVM, vt post *Guid. Papa cit. decis. 375. num. 1.* tradit *Fontanel. cit. glos. 1. p. p. num. 22.* iuxta *tex. in l. 1. §. videamus,* ibi æquissum nobis visum, *& in §. accedit,* ibi tunc præsumitur mulierem ipsam stipulationem fecisse *C. de rei vxor. act. iuncto C. dilecti de Iudic.*

ditur ob prerogatiuam personarum, vt Clericis, militibus, scholaribus, minoribus 25. annis, absentibus, & similibus, vt præscriptio fori, exceptio a gabellis, & pedagijs; Immunitas ab
10 oneribus, & muneribus ciuitatis, & ista non transeunt ad hæredes, quia cum personis priuilegiatorum extinguitur *l. ætatem ff. de cius*.

Quemadmodum æque non transeunt ad hæredes ea, quæ conceduntur aliquibus generibus personarum, quæ in alijs non militant, vt si restitutio concedenda erat alicui læso ex priuilegio personæ concesso, quæ tamen deneganda ve-
11 nit illius hæredi, vt explicat *Odd. plene nu.* 10. Nisi eadem causa, & priuilegium personale in persona ipsius hæredis considerari possit quo ad causam enim concedendi in hæredem transit illa prærogatiua, quæ facta dicitur realis, & dicitur quæsita spes ista recuperandi id, quod amissum fuerat per læsionem, quæ spes dicitur
12 esse in patrimonio ipsorum auctorum *l. nemo ff. de restit. in integ.* & consequenter in hæreditate eorum remanere dicitur, quæ ab hærede acquiri cum reliqua hæreditate potest, vt con-
13 cludit *Odd. loc. cit. num.* 11.

Idcircò fideiussori non prodest, cum ea transire nequeat nisi cum vniuersali hæreditate, quæ non cadit in fideiussore, sed in hærede tantum
14 qui restituitur, vt *per l. stichum §. quod vulgo ff. de solut.* probat *Odd. q. 48. ar. 3. & cit. q. 50. sub nu. 11. versic. sub qua ratione*.

In quem hæredem transit instantia cœpta à minore super hoc iuditio rescindente, cum suo ad-
15 uersario *tex. in l. si intra, & ibi Bald. & Aret. C. de restit. in integr.* quos sequitur *Odd. alleg. quæst. 50. nu. 12.*

Quam conclusionem locum habere etiam in hæ-
16 rede hæredis innuere videtur, *Bart. in l. qui duos nu. 11. ff. de duob. reis*, & in terminis probat *Rub. cons. 57. nu. 2. & Beron. in c. cum sit Romana nu. 46. in fin. de appell.* & post eos *Oddo.*
17 *loc. cit. nu. 15.* qui in *nu. 18.* limitat conclusionem, quando hæres ratificauit tam expressè, quàm tacitè gesta per defunctum, recipiendo censum, vel pensionem rei à minore locatæ, vt post *Bald. cons. 184 lib. 2.* tradit *Tiraquel. de iur. constit. posse limit. 30. nu. 12.*

[illegible]a nuis partius semper restitui debet hæres, [illegible]n ipse defunctus restitutus fuisset, *tex. in l.* [illegible] *si minor §. p. in fin. ff. de minor.* & scribit [illegible] *sæpius citat. nu. 21.*

[illegible]en verbum *partius in d. tex.* expressum interpretatur *Oddus num. 23.* significare benignius, quod verbum in æquius resonare diximus
19 supra *in cap. p. nu. 28. & cap. 61. nu. 4. lib. 1.* & si *nu. 24.* idem Oddus refert illud verbum ad onus
20 probationis per *d. l. quod si minor §. restitutio in vers. sed partius in venditione, & ibi glos. & DD.* & scribit *Odd. in q. 47. ar. 4.* Et qui auctor alias plures quæstiones in hac materia restitutionis hæreditatis læsi speties, proponit, & soluit *à nu. 24. vsq; ad nu. 38.* ad quem remittitur Lector, cum nihil penitus illis addere posse videatur, præsertim circa restitutionem compe-
21 tentem substituto ex facto grauati, vt *num. 26. 31. 33. & 35.*

SVMMARIA.

Pro dotè promissa marito fauore; An actio competat ipsi vxori, demortuo marito.

CAP. CCLXXVI.

Tilitas contractus, & si ad Tertium pertineat, non per hoc illi acquiritur actio, cum quæratur stipulanti, cedenda tamen ei, pro quo fuit stipulatum *l. pen. C. ad exibendum, & l. stipu-*
1 *latio ista §. si stipuler ff. de verb. oblig.* Stipulatio etenim habet fundamentum in persona stipu-
2 latoris, vt inquit *Roman. cons. 441. nu. 5. Alex. cons. 40. nu. 8. lib. 5. & Paris. cons. 82. nu. 3. lib. prin.* quos sequitur *Gratian. lib. 1. discep. foren. cap. 49. nu. 11. & 12.*

Nunc dicimus, quod si marito dos promissa fuit pro vxore non agit vxor, sed vir ad illam con-
3 sequendam *tex. in l. si pro ea C. de dote promissa, vbi Bald.* dicit notatu dignum hoc esse, quem sequitur *Gabriel. cons. 129. nu. 8. lib. 1. & Surd. decis. 229 nu. 15.* & post eos *Gratian. cit. cap. 49. num. 13.*

Dum enim vxor non est stipulata, quia promissio non

lib. 1. discept. forens. cap. 49. nu. 29. Paria enim sunt debitorem non esse soluendo facultatibus, vel non esse soluendo ob conueniendi difficul-
73 tatem, vt inquit *Gail. cit. obseru. 27. num. 25. lib. 2.* idem intelligitur, si debitor longinque
74 abest, cum tunc difficultas conueniendi suboriatur, & sic cessat excussionis benefitium, nè diuturna debitoris absentia creditori fraudi sit
75 *tex. in d. Auth. præsente C. de fideiuss. & in Auth. de fideiuss. §. 1. & 2.* & probat *Alex. cons. 200. num. 10. in fin. lib. 5. Rol. cons. 9. num. 22. lib. 1.* & post eos amplè probat *Gail. cit. obseru. 27. nu. 33.* vel si principalis debitor mortuus esset, quia tunc cessat benefitium excussionis, vt di-
76 ximus in *cit. cap. 114. num. 4. lib. 2.*

Et si creditor habet apud se pignus ex cuius præsẽtia valet sibi satisfacere, non potest conuenire
77 fideiussorem, *Castrens. in l. inter eos §. Creditor. ff. de fideiuss. Marsil. de fideiuss. num. 18. vers. item adde*, quod sequitur *Polid. Ripa singul. obser. 60. in fin. vers. amplius.*

Fideiussor autem bonus non dicitur, quando offertur Aduocatus, aut Procurator, siuè persona
78 rixosa, aut Notarius Cauilosus, siuè miles, vt scribit *Rebuff. ad Const. Regni de cent. excut. artic. glos. 16. num. 21.*

SVMMARIA.

Restitutionis benefitium si est personale ad hæredes non spectat num. 1.

Restitutionis personale benefitium non est si propter læsionem patrimonij conced. num. 2.

Restitutione in petenda narratur causa, ob quam sibi concedi debere prætendit eam petens num. 2.

Restitutio non conceditur simpliciter propter ætatem, sed propter læsionem num. 4. 5.

Restitutionis benefitium ad hæredes transit n. 6. & 7.

Restitutio concessa minori metum passu dicitur realis num. 8. & personalis si ob dolum num. 9.

Immunitas ab oneribus personæ intuitu concessa Clericis, Militibus, Scholaribus, & similibus non transit ad hæredes num. 10. 11.

Spes dicitur esse in patrimonio num. 12. & idcirco remanet in hærede illius num. 13.

Spes non transit in fideiussore, quia transire nequit, nisi cum vniuersali hæreditate num. 14.

Instantia capta à minore super Iuditio resciendente transit ad hæredes num. 15. Item in hærede hæredis num. 16. & 17.

Hæres partius semper restituitur, quàm minor defunctus num. 18.

Verbum partius. *interpretatur aliquando benignius num. 19. & 20.*

Restitutio competit substituto ex facto grauati n. 21.

Restitutionis benefitium an reale, vel personale dicatur. CAP. CCLXXV.

Enefitium restitutionis an personale, vel reale sit plurimum refert cognoscere, cum vbi personale sit ad hæredes, vel succes-
1 sores nõ spectet *l. & quia personale ff. solut. matrim.* si verò sit reale ad eos transmittatur, vt in *l. non solum ff. de restit. in integ. Oddus de restit. in integ. q. 50. num. 1. & 2.* *Alij* verò mixtum esse hoc benefitium contendunt.

Pro quæstionis resolutione, qui reale benefitium esse restitutionem putant, considerant an persona sit mediata, aut immediata causa priuilegij, nam si immediata est propter læsionem patrimonij personale non esse, nec eo casu principaliter personæ contemplatione concessum
2 priuilegium restitutionis concludit *Oddu d. q. 50. num. 4.* quo fit, vt cum in restitutionis libello concipiendo, necessario læsionem apparere debet, petens restitutionem, & rem ita narrare, atq; deducere, vt apparere possit, quæ sit causa immediata, & proxima restitutionis, vt est
3 *tex. in l. quod si minor §. non semper ff. de minor.* quid oberit, quin hoc casu reale censeri debeat *Odd. cit. num. 4.* post *Afflict. super constit. Regni lib. 2. rubr. 40. num. 19.* Quia restitutio non datur simpliciter propter ætatem, sed etiá prop-
4 ter læsionem, vt subijcit idem *Odd. l. c.*

Mixtum vero esse benefitium alij putant, non ex eo, quia fideiussori minoris non competat, cum non sit rationem veram reddere, imò potius dictum dicto annectere; Sed quia certum sit minoris personam læsam, nec alias ei per restitutionem indulgendum, nisi hoc lex personæ con-
5 templatione faceret; quasi persona istud operetur, quod satis desumitur ex *l. exceptiones ff. de except.* in quam sententiam inclinat *Maurit. tract. de restit. in integr. cap. 13.* quem sequitur *Misinger. obseru. 18. per totum centu. 4.* cuius traditione per extensum, ibi referre suasit materia ipsa modica narratione compendiata, &
6 hanc esse benigniorem sententiam, & sit magis ÆQVAM, patet, quod benefitium ad hæredes
7 transire affirmat *Odd. l. c. numer. 5.* si naturali ÆQVITATE dictante ob aliquam causam rationabilem concessa fuit, non autem ex sola gratia ipsius priuilegiati, idest deffectu ætatis. Qui *Odd. nu. 6.* ex *Fulgos.* distinguit restitutionem concessam maiori metum passo, quæ rea-
8 lis dicitur *l. si cum exceptione §. eum autem ff. quod. met. caus.* aut concessa est aduersus dolum, & dicitur personalis, aut conceditur ex edicto minorum, vel maiorum; & dicitur mixta, de
9 qua *Misinger. d. obseruat. 18. & Odd. loc. cit. nu. 7.* numero vero 8. *cum seq.* magis clarè materiam declarat, explicando, quod si restitutio conceditur

principalis tantum concessa esset, moratoria,
vel ad postulationem principalis, tunc in ea
non contineretur fideiussor, nisi expressè de eo
esset facta mentio in moratoria, vt determinat
48 *Franch. l. c. à num. 148. vsq; ad num.* 172. post
Coler. part. p. cap. 4. num. 21. in fin.

Opinionem enim hanc prodesse fideiussori moratoriam, siuè inducias concessarum principali
debitori ÆQVITATI consentaneum esse tra-
49 dit *Cyn. in citat. l. quoties*, & ibi *Bald. num. 5.*
C. de precib. Imper. offer. quos sequitur *Franch.*
cit. cap. 3. num. 176. dicens, quod à principio
datis inducijs; hoc autem inter creditorem,
50 & debitorem intelligitur, vt fideiussori interim
parcatur, qui principalis propterea potest com-
parere, & fideiussorem defendere, etiam si per-
sonale esset priuilegium induciarum sibi con-
51 cessum, vt post *Coler. de process. executiuo cap.*
3. num. 22. part. p. probat *Gratian. lib. 1. discept.*
forens. cap. 12. num. 2. & 3. & lib. 2. cap. 290.
num. 30. tradens id licere principali, ne recon-
ueniatur à fideiussore, vbi is molestaretur per
52 *Imol. in l. cum filius §. 1. vbi Ias. num. 49. ff. de*
verbor. obligat. nisi fideiussor animo nouandi
intercesserit, & totam obligationem in se tran-
stulerit *l. quod dictum ff. de pact.* & eo casu re-
mota noua obligatione fideiussoris effectum
suum sortiuntur induciæ fauore fideiussoris,
53 etiam si ille renuntiasset beneficio *d. Auth. Præ-*
sente, vt concludit *Franch. num.* 180. inducens
necessarium dici ad tempus ab ipsa fideiussoris
renonciatione, quæ idcirco prorsus inanis non
dicitur, sed ad tempus suspenditur, donec sci-
licet induciæ finem habeant, quo sequto ad pri-
54 stinum res redit; Quia prorogato solutionis
termino debitori, non liberatur fideiussor,
etiam si prorogatio absq; illius consensu facta
55 sit *Ias. in l. p. num. 18. cum seq. C. de Iudic. Go-*
mez. var. resolut. tom. 2. cap. 13. num. 21. Coler.
part. p. cap. 10. num. 298. & probat *Thesaur.*
q. q. famil. 57. num. 1. cum seq. lib. 2. vbi distin-
guit inter criminales causas, & ciuiles.

Si verò fideiussoris obligatio ad certum tempus,
& determinatum se restrinxisset, quo casu ex-
pirato tempore, dissoluta diceretur obligatio,
56 vt inquit *Franch. num.* 182. & ante eum com-
probat *Mysinger. singul. obseruat. centur. 6. obseru.*
53. *num.* 3. secus autem, si fideiussoris obligatio
facta esset purè, neq; ad certum tempus restri-
cta, licet solutio ad determinatum tempus de-
stinata; Quia tunc per prorogationem sine eius
consensu factam, non esset extincta obligatio,
57 vt dictum fuit, & scribit *Misinger. l. c. num.* 5.
post *Abb. in c. constitutus circa finem vers. extra*
glossam, quæro de fideiusso.

Qui fideiussores in suo foro conueniendi sunt, nisi
58 renuntiauerint priuilegio fori; quo casu in loco
contractus conueniuntur *c. Romana §. contra-*
hentes de for. compet. in 6. & scribit *Misinger. cen-*
tur. 2. obseru. 5. per totum, vbi materiam ipsam
ad saturitatem explicat; quod procedit etiamsi
59 pro Clerico fideiussisset *Franch. Marcus decis.*
1057. *num. 7. 8. & 14. lib. 1. Surd. cons. 396. &*
Mising. obseru. 21. centur. 29. Nisi foro renun-
tiasset, & se Ecclesiæ Curiæ subijcisset, vt ibi
60 explicat *Mising.* & scribit *Costa remed. subsid.*
30. *num. 17. & 18.* Distinguendo fideiussorem
61 contractus à fideiussore Iudicij, quia ille in
foro suo est conueniendus: hic verò sortitur fo-
rum principalis *Marc. decis.* 400. quo casu fieri
executionem contra eum sine alia citatione
probat ibidem *Costa num.* 19. & in iuditio fuit
interposita stipulatio *Franch. decis.* 208.

Et si verò regulariter certum est fideiussorem non
posse molestari, nisi prius conuentus, & excus-
62 sus fuerit principalis per *tex. in Auth. Præsente*
C. de fideiuss. & in Auth. de fideiuss. §. si quis igi-
tur, & in §. non solum atq; *Auth. hoc si debitor*
C. de pigno. & hypot. & latè tradit *Gail. lib. 2.*
pleno obseruat. 27. Attamen cum passim fideius-
63 sores, vti principales se obligare soleant hoc
tempore, cessat solemnitas allegata, *Marsil. in*
rubr. de fideiuss. num. 70. tradens huiusmodi pro-
mittentē principaliter, posse tamen de rigore
iuris, quam de ÆQVITATE conueniri, non
excurso principali debitore, quem sequitur
Gail. obseru. 28. num. 2. & 6. lib. 2. de qua ma-
teria actum fuit suprà *in cap. 114. lib.* 2.

Prout excussionis exceptio locum non habet,
quando debitor principalis notoriè est inhabilis
64 ad soluendum; quoniam in notorijs excussio-
nis necessitas reicitur; inanis etenim est excussio,
65 quia debitoris excludit inopia *tex. in l. num is ff.*
de dolo malo glos. not. in l. decem in verb. excussum
ff. de verb. oblig. & post multos per eum relatos
probat *Gail. cit. obseru. 27. num.* 14. & dictum
fuit suprà *in cit. cap. 114. nu.* 38. quod notorium
66 probari per famam vicinorum potest *Bald. in*
l. p. num. 3. C. de reo. his quæ per fraud. alienat.
sunt, tradit *Gail. cit. obseru. 27. nu.* 15. Et quia
inhabilitas soluendi probata etiam dicitur, si
debitor bonis cessit, quia tunc discussio locum
67 non habet *tex. in d. l. num is ff. de dolo malo*
68 *Cuma in d. l. decem ff. de verb. oblig.* & sequitur
Gail. num. 16. inutiles enim, & frustatoriæ ex-
ceptiones non sunt admittendæ *l. non cogendum*
ff. de procur. & l. hac stipulatio §. fin. ff. vt lega.
non cau.

Idem procedit, si fideiussor expressè renuntiauit
huic beneffitio, quod facere potest, cum ad sui
69 fauorem fuerit introductum *l. pen. C. de pact.*
glo. in Auth. de fideiuss. §. si quis igitur in verb.
accedat. post *lib. 1. comm. opin. concl. 41. num.*
26. tradens huiusmodi renuntiationem com-
præhendi, quando fideiussor renuntiauit omni
70 iuris, & legum auxilio post *Alex. cons. 29. nu.*
29. lib. 7. quem sequitur *Gail. alleg. obseru.* 27.
numer. 21.

Quemadmodum si debitor principalis est potens,
vel rixosus, & sic non facile conueniendus,
tunc omissa excussione conuenitur fideiussor,
71 quia inducitur notorium facti debitorem non
esse soluendo ob difficultatem illum conuenien-
72 di *arg. l. 2. ff. qui satisdar. cogun.* ad *Gratian.*

teri, *& c. mandata de præsumpt. l. leges C. de le-*
gib. & l. in omnibus causis, *& l. priuilegia ff. di-*
uers. regul. iur. antiq. cum alijs, quos cumulat
23 *Franch. cit. loc. num. 98. & 99.* dicens *num.* 100.
ad pactum personalem non extendit ad aliam
personam, quàm ad eam, cui illi factum est
24 *l. si vnus 27. §. antè l. idem §. 1. ff. de pactis*, &
sic fideiussor Clerici non gaudet illius priuile-
gio *Franc. Marcus decis. 584. num. 1. Vincent.*
de Franch. decis. 400. num. 4. & post eos latè
tradit *Costa remed. subsidiar. 20. num. 1. & nu. 9.*
Cui conclusioni non resistit dispositio *l. ex persona*
32. ff. de fideiuss. vbi *Vulpi.* inquit ex persona
rei, & quidem inuito reo, exceptio & cætera
rei commoda fideiussori cæterisq; accessionibus
competere possint, licet enim verba ipsa ex
persona rei personalem videntur denotare ex-
ceptionem, quæ fideiussori prodest, tamen
25 verba ipsa nō ad personalem, sed ad realem ex-
ceptionem referenda sunt, nec aliud voluit,
quam exceptionem realem ex persona rei, idest
ipsi Reo primum competentem fideiussori suc-
currere, vt declarat *Franch. loc. alleg. num.* 103.
Quandoquidem omnes exceptiones reales, de
quibus dictum est ex persona, rei competant
fideiussori; in quibus tamen proxima, & imme-
26 diata causa non est ipsa persona, sed res vbi, &
extincta persona non extinguitur exceptio.
Neq, idcirco dicitur fideiussor in plus obligari,
27 quam principalis iuxta *l. græca 8. §. illud. ff. de*
fideiuß. Surd. decis. 118. num. 9. & Gratian. cap.
122. num. 3. & 4. lib. 1. quando priuilegio per-
sonali principali competenti, vti non potest
fideiussor, quoniam tunc non in plus obligari
28 dicitur fideiussor, sed efficacius adstringitur
c. ex rescriptis de iur. iurand. & probat *Franch.*
cit. cap. 3. num. 104. & si enim fideiussor quis
extitisset pro minore, seù muliere in contractu
celebrato contra formam statuti, quasi obliga-
tio accessoria ad actum nullum debeat etiam
29 nullū iudicari *l. fideiussor obligari 17. vbi glos. in*
Verb. non est ff. de fideiuss. Bald. cons. 261. num.
7. lib. p. Gabriel. cons. 10. nu. 3. de claus. in comm.
opin. Attamen obligatio huiusmodi valida est,
& stat de per se, & separata ab obligatione
30 contractus, pro quo facta fuit fideiussio, etiam
si non fuisset adhibita causa principalis, & in
solidum, præter iuramentum in huiusmodi con-
31 tractu apponi solitum, vt probat *Natta cons.*
260. num. 14. idem Gabriel concl. 5. de minor. Se-
raphin. priuil. iuram. 80. num. 5. Cenal. p. 382.
num. 4. & post eos scribit *Gratian. lib. 1. discept.*
foren. cap. 122. num. 10. cum seq. plurib. vbi ità
iudicasse testatur; non enim fortasse quis cōtra-
xisset cum minore, aut muliere, si fideiussoris
promissio non interuenisset, idcirco non debet
defraudari hac permissione contrahens.
Quam conclusionem principalem locum etiam
habere in socio, qui fideiussori comparatur, scri-
32 bit *Franch. alleg. cap. 3. num. 106. cum seq.* illi
enim non proficit exceptio, quæ Socio ex pro-
pria persona competebat *cit. l. exceptiones in*
Verb. parens de except. & tradit ibidem *Franch.*
Multæ enim reperiuntur personæ hoc iuris bene-
fitio donatæ, vt in plus conueniri nequeant,
33 quàm facere possint, ne egeant, *l. sunt personæ*
cum trib. sequen. ff. de re iudic. Id quod quibusdam
debetur, vel propter reuerentiam, vt Parenti-
34 bus, Patronis, Socero, & marito, quibusdam
ex natura, & ÆQVITATE contractus, vt So-
cij in causa Societatis, quæ continet vinculum
fraternitatis, Clericis, qui non tenentur ad plus,
35 quam facere possunt per *c. Odoardus de solut.* &
scribit *Rendina in eius promptuar. tit. de fideiuss.*
sub num. 4. vers. cæterum, Quibusdam indultum
est ob fortunæ iniquitatem, vt qui cesserunt bo-
nis; Quibusdam propter vtilitatem Reipubli-
cæ, vt militibus, qui castra merentur *Franch. l.*
c. num. 107. & seq.
Qualitas verò, ne egeat, consideratur tribus con-
currentibus, videlicet habita ratione quanti-
36 tatis patrimonij, personæ conditionis, & eius-
dem ætatis, vt explicat *Ias. in d. §. item si de dote*
num. 7. Instit. de act. & scribit *Coleri. in process.*
execut. part. 2. cap. 3. num. 115. quos sequitur
Franch. num. 90. Infert hoc, qui benefitio, vt
in plus cōueniatur, quam facere possunt fruen-
37 tes parentes; qui a filijs conueniuntur *l. sunt qui*
16. cum legib. sequent. ff. de re iudicat. Item libe-
ri ipsi aduersus parentes se obligarunt, cum
38 corraliciuorum sit eadem natura, & dispositum
39 in vno locum habeat, & in alio *l. fin. C. de [illegible]*
viduit. tolle. l. 2. C. de supres. lib. 11. cum alijs
citatis per *Franch. num. 117.* Idem procedit
quando liberi pro parentibus versus alias perso-
40 nas se obligarunt, vt supra dictum fuit ex *Car.*
car. decis. 7. num 1. & 11. & Franch. sub num.
21. vers. aut.
Hoc idem procedit in Socio, qui versus alium So-
cium non tenetur, nisi inquantum facere potest
41 *d. l. sunt qui*, & probat *Franch. num. 109. cum*
seqq. vbi declarat procedere conclusionem, si
ex sola causa societatis conueniatur, non nisi ex
alia causa. Item in Patrono, In Socero, in ma-
42 rito, In militie; In Magistratu eo durante, qui
43 & si non teneatur, nisi in quantum facere po-
test, ne egeat; Attamen hæc exceptio fideiusso-
ri non cōmunicatur, qui idcirco exceptionem
huiusmodi principali competentem proponere
44 nequit, vt copiosè probat *Franch. à num. 110.*
vsq; ad num. 132.
Si autem moratoria concessa fuit principali, eam
45 prodesse fideiussori; vt disponit *tex. in Auth.*
Præsente C. de fideiuss. distinguendo igitur, an
fideiussor renuntiauerit benefitio *d. Auth.* &
46 tunc non posse vti concludit *Franch. num. 162.*
post *Bald. in l. quoties num. 4. vbi Cyn. num. 8. &*
Salicet nu. 4. C. de precib. Imperat. offeren. Prout
distingui debet, an moratoria concessa fuerit
intuitu tantum personæ ipsius principalis
47 debitoris, & sic personalis sit, atq; an motu
proprio Principis, vel ad principalis supplica-
tionem: Item an à creditore tantum, vel à Su-
periore concessa sit, quia vbi intuitu personæ
prin-

1 petere fideiussori inquit *Azon. in summa C. quod cum eo*, & habetur *in l. omnes ff. de fideiuss.* atq; probat *Natta cons. 50. num. 14. cons. 51. num. 13. Marsill. in rubric. de fideiuss. num. 136.* quos sequitur *Cartar. decis. Genuen. 7. num. 10.* cui conclusioni confert *tex. in l. si cum fideiussor ff. eod. de fideiuss. & l. dessensiones C. de except. Roman. singul. 321. Crauet. cons. 287.*

Offitium etenim fideiussoris cum non solum hone-
2 statis, & necessitatis, verum etiam humanæ dilectionis plenum, & ad conseruanda rerum comertia vtilissimum sit, vt habetur in *Ecclesiastico cap. 29.* de quo *Valent. Franch. tract. de fideiuss. in proam. n. 11. & 12.* Vbi etiam Diuum Paulum pro Onesimo fidem suã pro Philemona adstrinxisse tradita, quamuis nulla ars magis
4 damnosa sit quàm fideiubere, vt post *Marantam cons. 39. num. 14. & cons. 102. num. 12.* probat *Gratian. lib. 3. discept. forens. cap. 513. num. 20.* Proinde fideiussororum fauore non solum easdẽ exceptiones, quæ principali competebant, militare certum est; sed etiam eorum fauore tot tantaq; salutaria concessisse remedia Imperato-
5 res, quorum vicem ipsæ leges dolent miseratione dignantur, ipsisque quoad fieri potest mederi cupiunt, & idcirco minus obligatum esse
6 fideiussorem statuit *I. C. in l. quidquid adstringendo, & in l. stipulatio istã §. in stipulat. ff. de verb. obligat. & in l. fideiussor obligari ff. de fideiuss.* atq; probat *Alciat. cons. 5. num. 9. lib. 5.* quem sequitur *Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. lib. 18. tit. 16. num. 36. & 40. Valent. Franch. loc. rel. num. 12. in fin.*

Corroboratur conclusio ex eo, quod obligatio fideiussoria dicitur accessoria ad obligationem
7 principalis *Instit. §. fideiussores, de fideiuss.* ideirco cum accessoria sequatur naturam principalis, & sine eo stare non possit *c. accessorium de regul. iur. in 6*, consequens est, vt exceptio principali competens, ad fideiussorem etiam per-
8 tineat, vt diximus *supr. in eit. cap. 139. num. 13. & 14. Menoch. cons. 719. num. 2. & 25. cons. 412. numer. 165. cons. 242. numer. 28. & cons. 608. num. 9.*

Hæc tamen conclusio multis modis limitatur, vt scilicet fideiussor vti non possit benefitio exceptionis competentis principali, & sic non semper accessorium à principali regulatur, vt in proposito tradit *Paris. cons. 16. num. 100. lib. 2. Cephal. cons. 477. num. 12. lib. 3. & Gales de contract. in forma Camera part. p. q. 3. num. 7.*

Et I. Limitatur conclusio, quando exceptio specialem fauorem personæ debitoris principalis res-
10 picit, vt beneficium concessum marito, ne teneatur vltra quam facere potest, quod fideiussori denegatur *l. sed, & si fideiussor ff. de re iudic.* Idem in beneficio concesso filio familias non te-
11 neatur, nisi quantum facere potest *l. 2. vbi DD. C. quod cum eo*, & tradit *Bald. in l. si ex alio eod. tit. Cepol. caut. 14. Ias. in l. qui iurasse §. si Pater num. 2. ff. de iur. iurand.* & probat *Cartar. cit. decis. 7. num. 1. & 11.* & scribit *Valent. Franch. de fideiuss. cap. 3. sub num. 21. vers. nus in personam, & num. 22.* declarans conclusionem præcipuè locum habere, quandò quid concessum est personæ propter personam, quam conclusio-
12 nem sequitur *Cephal. cons. 437. num. 12. Paris. cons. 16. num. 110. lib. 2. Gratian. cap. 799. num. 53. & 54. lib. 4.*

Duas verò regulas tradit *Franch. num. 24. cum seq. plurim.* quibus omnis difficultas in hac materia eneruatur, quarum altera est, quod exceptio merè realis, seù rei coherens, quæ debitori principali competit, fideiussori etiam vtilis est
13 *l. exceptiones 7. §. 1. ff. de except. l. diffamationes 11. C. eod. tit.* quod multis modis contingere explicat ibidem *Auctor. à num. 22. vsq; ad 98.* præcipuè autem *num. 73.* concludit exceptionem non numeratæ pecuniæ competere etiam
14 fideiussori per *l. tàm mandatori 12. C. de non numerata pecunia. Accurs. in l. fideiussor 16. §. fideiussor ff. de fidein.*

Et in *num. 77.* probat exceptionem compensationis competere tàm principali, quàm fideiussori
15 per *text. in l. 4. ff. de compensat.* In tantum, vt excommunicato competat, competat exceptio
16 compẽsationis ipsi fideiussori *Marsil. in rubric. de fideiussio num. 271. & Abb. in c. cum. inter de except.* quas exceptiones opponere posse fideiussorem, etiam, contradicente principali, concludit *Franch. d. l. num. 79. & num. 141.* ad euitandam omnem collusionem, quam principalis facere clanculum posset cum creditore *arg. l. quintus ff. mandati*; maximè si principalis esset pauper, in quo facilior collusionis præsumptio cadit, vt
17 inquit *Bald. in d. l. mandati C. de non numerat. pecun.*

Prout è contra, si fideiussor ab initio omnibus ex-
18 ceptionibus efficaciter renuntiasset, nihilominus vti potest exceptionibus Reo, idest principali competentibus, quippe beneficium excussionis proponere etiam valet, cum illud ex natura contractus descendat, nec ille fideiussor
19 renunciari intelligatur; nam verba (*sine exceptione*) non ad vtiles, & ipsi naturæ contractus insitas exceptiones, sed ad friuolas, & otiosas
20 referenda sunt *c. ex parte 13. de offic. & potest. iudic. deleg. Bart. in l. 1. C. de conuent. Fisci debitor. Bald. in l. 1. C. de reuoc. his, quæ in fraud. Ias. in l. 1. col. 2. C. de Sacros. Eccles. & in l. si ità stipul. fuerit §. possum ff. de verbor. oblig. Roman. cons. 221. incipit. Allegationes Socin. cons. 123. lib. 4. Marsil. singul. 332. incipit, credote scire, & sing. 193. incip. Bastardus, & in rubr. de fideiussoribus num. 272.* quos sequitur *Franch. loc. relat. num. 96. cum seq.* & tradit *Gail. obseruat. 33. n. 5. vers. hinc est lib. 1.*

Altera est regula per eundem *Valent. Franch.* proposita, quod exceptio meræ personalis, seù personæ rei principalis cohærens ad fideiussorem
21 non porrigitur *d. l. exceptiones 7. ff. de except.* quia priuilegia in gratiam alicuius personæ
22 concessa illam personam non egrediuntur *c. priuilegium, de reg. iur. nu. 60.* & ibi *Dyn. & cæ*

teri,

rogari nequit *l. sed si manente ff. de procurat. Gabriel. comm. opin. tic. de dilat. concl.* 3. quem sequitur *Costa citat. distin.* 44. *num.* 6. qui scilicet
39 plures facit distinctiones rem ipsam declarantes, prorogatio etenim fit ante finem termini, non eo finito, & sic post ius quæsitum parti, cum prorogatio fit dilationis labentis, & nundum
40 lapsæ, extensio *Rebuff. tract. de prorog. dilation. Vberto innouari*, & sequitur *Costa cit. distinct.* 44. *num.* 6.

Quam tamen conclusionem redimendi rem venditam ob maximam læsionem in prætio, non obstante lapsu temporis conuenti, locum non habere in datione in solutum, quæ ex necessita-
41 te fit ratione præcedentis debiti, probat *Fulgos. cons.* 154. *col.* 2. *Ias. cons.* 151. *lib.* 4. *Tiraquel. de retract. in præfat.* 2. *num* 28. *Gamma decis.* 178. *sub num.* 4. *Regens. Rouit. cons.* 56. *sub num.* 13. *Merlin. decis. Lucens num.* 33. per totum, & sequitur *Hodiernu ad cit. decis. Surdi* 34. *num.* 9. subijciēns rationem, quia *c. ad nostram de empt.*
42 *& vendit.* non habet locum in datione in solutum ex *Gamma, & Merlin. locis citatis.*

S V M M A R I A.

Fideiussori competit exceptio, quæ pro principali militabat nu. 1. *limita. nu.* 9. 10. 11. *& sequ.*

Fideiussoris officium est honestum, & necessarium nu. 2. *D. Paulus fideiussor fuit Onesimi nu.* 3.

Fideiubere est proprium perdere nu. 4.

Fideiussorum fauore multa à legibus concessa priuilegia nu. 5.

Fideiusser minus obligatus censetur nu. 6.

Fideiussoris obligatio dicitur accessoria ad principalem num. 7.

Accessorium sequitur naturam principalis nu. 8.

Exceptio merè realis competens principali, competit etiam fideiussori nu. 13. *etiam contradicente principali nu.* 16. *&* 17. *& nu.* 26.

Exceptio non numeratæ pecuniæ competit etiam fideiussori nu. 14.

Compensationis exceptio competit tàm principali, quàm fideiussori nu. 15.

Exceptio competens principali, competit etiam fideiussori, non obstante quod renuntiasset omnibus exceptionibus nu. 18. *quæ ad similes extenditur num.* 20.

Excussionis beneficium competit fideiussori num. 19.

Exceptio personalis non extenditur ad fideiussorem num. 21.

Priuilegium personale non egreditur personam num. 22. 23. 25. *&* 47.

Fideiussor Clerici non gaudet illius priuilegio num. 24.

Fideiussor non dicitur in plus obligari, quàm principalis, etiam si exceptionibus competentibus principali non possit vti nu. 27. *sed efficacior dicitur obligari nu.* 28.

Obligatio accessoria ad nullum nullum, nulla dicitur nu. 29. *limitatur nu.* 30. *&* 31.

Fideiussor minoris, & mulieris, seu socij nulliter se obligantis, tenentur nu. 32.

Personæ aliquæ, in quibus plus obligari possent, quàm facere valent nu. 33. *quæ recensentur nu.* 34. 37. *&* 38. 40. 41. 42. 43. *&* 44.

Qualitas ne egeat, se obligans, consideratur tribus concurrentibus nu. 36.

Correlatiuorum eadem est natura nu. 39.

Socius conuentus ex causa societatis, non tenetur, nisi in quantum facere potest nu. 42.

Moratoria concessa principali prodest fideiussori num. 45. 49. 50. 51. *&* 54. *nisi illi renuntiasset nu.* 46. *vel personalis esset moratoria nu.* 47. 48. *limitatur nu.* 52. 53.

Fideiussor non censetur liberatus per prorogationem termini ad soluendum concessam principali debitori nu. 53. *nisi ad certum, & determinatum tempus se restrinxisset obligatio fideiussoris nu.* 56. 57.

Fideiussor conueniri debet in suo foro, vbi illi non renuntiauit nu. 58. 59. 60.

Fideiussor contractus differt à fideiussore ludi nu. 61.

Fideiussor non molestatur, nisi prius excusso principali nu. 62. *nisi principaliter, & insolidum se obligauit num.* 63.

Excussio principalis locum non habet, quando notorie constat illum non esse soluendo n. 64. 65.

Notoria inhabilitas principalis probatur per famam vicinorum nu. 66. *& si debitor bonis cessit nu.* 67.

Exceptiones inutiles non sunt admittendæ nu. 68.

Fideiussor, qui renuntiauit beneficio excussionis, non potest illam deducere nu. 69.

Excussioni renuntiatum censetur, quando fuit renuntiatum omni legum auxilio nu. 70.

Excussio denegatur, si principalis esset potens, vel rixosus num. 71.

Difficultas conueniendi debitorem probat illum non esse soluendo num. 72. 73. *&* 74.

Debitoris absentia diuturna esse non debet fraudi creditoris num. 75.

Excussio non est necessaria, quando mortuus est principalis debitor, vt ad debitum teneatur fideiussor num. 76.

Creditor habens apud se pignus, ex quo potest sibi satisfacere, non potest conuenire fideiussorem num. 77.

Fideiussor non dicitur bonus, si offertur Aduocatus, aut Procurator, seu persona rixosa, aut notorius causidicus, siue mulier num. 78.

Fideiussori quando competat eadem exceptio, quæ principali competebat.

CAP. CCLXXIV.

Requentissima quidem in foro est fideiussorum materia, de qua licet multa scripta fuerint supra *in cap.* 139. præsertim *num.* 12. *cum seq.* & pleno *cap.* 185. *lib.* 2. nihilominus, vt plenius ea absoluatur; rursus, quod actum, est perficiendum putauimus.

Exceptionem igitur omnem, quæ principali competebat, iure speciali, & de ÆQVITATE competere

alleg. casu 7. num. 7. qui *num. 8.* ad triduum tan-
17 tum alios restringere scribit *num. verò sequenti,*
vsq; ad litem contestatam tempus hoc durare
probat, si illa intra modicum tempus fiat, per
18 dictam *l. si insulam vbi Niger. num. 81. cum seq.*
plurim. modicum enim aliquando duos menses
continere in *l. aufertur 46. §. qui compensationem*
ff. de iure Fisci, aliquando quattuor, vt in *l. si de-*
bitori 21. ff. de Iudic. & in l. fin. C. de vsu rei iudic.
nonnuquam sex disponit *l. Sancimus 26. C. de*
fideicom. de qua re *Tiraquel. de retrac. conuent.*
§. p. glos. 2. num. 62. vers. vel etiam poteris, &
Menoch. cit. casu 7. num. 6. cum seq.

Et in omni casu Iudicis arbitrium debet esse regu-
19 latum, habita ratione qualitatis rei, & perso-
20 narum, vt declarat *Ias. in l. 2. num. 84. in fin. C.*
21 *de iur. emphit.* qui Iudicem admonet, vt consi-
deret diligenter, an pauper, & inops sit em-
phiteuta, siuè redimere volens, vel diues, &
pecuniosus, cum diuiti minus tempus tribui de-
22 beat, post *Bart. in d. l. si insulam num. 3. & Bero.*
in cit. c. potuit nu. 142. dicentem personarum,
rei, operis, & similium qualitatem esse spectan-
dam, quos sequitur *Menoch. cit. casu 7. in fin.* &
post eos *Senator Bellon. sepius alleg. cap. 73. sub*
num. 19. vers. statuet igitur.

Quæ moræ purgatio locum non habet in cessiona-
rio, cui redimendi facultas competebat, & post
23 lapsum tempus redimendi prætium restituere
conabatur, namque cum hic agat de causa lu-
cratiua, & de acquirendo, admitti nullo modo
24 debet ad retrahendum post lapsum tempus
conuentum, cum in acquirendis mora purgari
non possit *Ias. in d. l. si insulam num. 39. ff. de*
verb. signif. Surd. cons. 157. num. 19. Gratian.
lib. 2. discep. forens. cap. 301. num. 12. & 33.
quos sequitur *Senat. Bellon. cit. cap. 73. num. 26.*
lib. p. de his quæ in contin. fiunt.

Præsertim, si iustum impedimentum fuerit illi su-
25 peruentum, post quam dies expressà redimendi
imminebat; quoniam ea præuideri potuit, vt
considerat *Ias. in l. si ità quis §. Seia ff. de verbor.*
obligat. quem sequitur *Menoch. alleg. casu 7. sub*
numer. 10. versic. Tertius fuit de arbitrar. Iudic.

Et ita his perpensis respondi superioribus diebus
fauore D. Pallauicini contra Statorem maio-
rem D. Io. Petrum de Iudicibus, qui vti Cessio-
narius cuiusdam D. Constantiæ redimere con-
tendebat proprietatem venditam Pallauicino
cum pacto redimendi certo tempore, quod ex-
26 tinctum fuerat die 7. Iulij 1653. Inditium verò
mouerat ad retrahendum mense Martio sub-
sequenti, eo sub prætextu, quod Reipublicæ
causa abesse sibi opus fuerat à Kal. eiusdem
mensis Iulij vsq; ad diem 24. Decembris subse-
quentis iuxta *l. sed, & si 23. vbi scrib. ff. de vsu-*
ris, & tradit *Hugo Dom. l. de mora cap. 5. ante fin.*
vers. addo superioribus.

Cum enim *tex. in d. l. si ità quis 135. §. Seia ff. de*
verb. oblig. statuat posse purgari moram per
volentem redimere; vbi non multo post lapsum
conuentum terminum obtulisset prætij restitu-
tionem; certò certius est qualitatem hanc à lege
requisitam non posse considerari in eo, qui post
multos menses distulit prætij oblationem, ne-
dum post modicum tempus, siuè statim, vt con-
27 siderat D. D. de quibus *Senator Bellon. in alleg.*
cap. 73. num. 5. 10. 11. 13. & 17. lib. 1. prout
ità iudicasse Senat. Parisien. testatur *Anneus Ru-*
bertus lib. 3. rerum iudican. cap. 8. in fin. cum post
modicum tempus idem significare videatur,
28 quod statim; quæ dictio non verificatur post
decem dies, vt probat *Roma. cons. 316.* quem
refert, & sequitur *Alber. in eius dictionario in*
verb. statim in 2. editione.

Et licet Iudicis arbitrio hoc relinquatur, vt supra
dictum fuit, qui tempus ex bono, & æquo ser-
29 uabit *l. si cum dies § fin. ff. de arbitrar, & l. si*
quis libertatem §. planè ff. de petit. hæredit, vbi
glos. interpretatur modicum tempus, idest ad
arbitrium Iudicis, qui pro qualitate, personæ,
debiti, & quantitatis, dilationem concedere
valet, vt decem dierum terminum concedi so-
lere in Gallia debitoribus confessis, vel condem-
30 natis, testatur *Rebuff. in l. si debitori 21. sub num.*
10. vers. item hoc suadetur post medium ff. de Iudic.
quam consuetudinem esse iuri conformem scri-
bit ibidem *Rebuff.*

Quod autem pactum redimendi, siuè retrouen-
dendi minuat rei æstimationem, idest tertiam
31 partem prætij iuxtà traditionem *Mascard. con-*
clus. 447. num. 10. cum seq. quem sequitur *Ho-*
dierna ad Surd. decis. 34. nu. 6. vbi abundè hanc
materiam examinat, & pars prætij intelliga-
tur, vt affirmauimus supra *in cap. 161. num. 5.*
lib. 2. ex l. fundi partem ff. de contrahend. empt.
& c. cum Ioannes de fide instrument. & probat
Card. Mantica de tacit. & ambig. lib. 8. tit. 20.
num. 47. lib. 4. tit. 31. num. 41. Gratian. lib. 1.
cap. 26. num. 3. & lib. 2. cap. 258. num. 38. quos
sequitur *Senator Bellon. tract. de his, quæ in con-*
32 *tin. fiunt. c. 31. n. 1. lib. 4. vbi n. 2.* declarat con-
clusionem procedere, si in continenti fuit adie-
ctum pactum contractui: secus, si ex interuallo,
quia tunc amicitiæ gratia adiectum fuisse vide-
tur, neq; ex vendito agetur, sed præscriptis ver-
33 bis, *Alciat. in l. bona fidei num. 9. C. de pact.*
Cardin. Mantica de tacit. & ambigu. lib. 4. tit.
31. num. 12. idcircò primo casu, quando est
pars prætij, pactum redimendi ad tempus de
34 ÆQVITATE efficitur perpetuum, si læsio
enormissima inde sequitur, vt probat *Surd. decis.*
34. n. 5. vt ibidem declarat *Hodierna nu. 4. & 5.*

Cuius ÆQVITATIS intuitu solet Senat. huiusmo-
35 di pactu de retrouendendo prorogare, vt testa-
tur *Senator Bellon. cit. cap. 31. num. 31.* de qua
ÆQVITATE *Costa de re Integra distin. 44. nu. 2.*
36 Cauti tamen pragmatici huiusmodi proroga-
tionem pacti re integra obtinere curant, videli-
37 cet, antequam lapsum sit tempus conuentum;
38 quia eo elapso, & re non integra, ob ius acqui-
situm emptori difficilius obtinebitur proroga-
tio, quippe eà denegatur, vt concludit *Costa*
d. distinct. 44. num. 3. quod enim non est, pro-

rogari

Pactum redemendi minuit rei æstimationem pro tertia parte, quod pars pratij igitur intelligitur num. 31.
Hoc tamen intelligitur, si pactum incontinenti fuit oppositum num. 32.
Pactum redimendi, ex interuallis contestum amicitiæ gratia concessum dicitur num. 33.
Pactum redimendi ad tempus, quando est pars pratij sit perpetuum num. 34.
Pactũ redimendi prorogare solet Senat. Excell. n. 35.
Pactũ redimẽdi prorogatio pactũ peti debet re integra antequam primum tempus labatur nu. 36. & 37.
Prorogari non potest, quod non est, num 38. & 39.
Prorogatio quid sit num. 40.
Redimendi ius non habet locum in datione in solutione necessaria num. 41. & 42.

Mora circa pactũ redimendi in certo termino, an possit purgari, & post quantum temporis spatium.

CAP. CCLXXIII.

Ffirmauimus suprà *in cap. 78. nu.*
1 *1. & 4. lib. 1.* moræ emendatio-
nem concedi moroso debitori ex
clausula generali, *si qua iusta*
causa, quia ea ab ÆQVITATE,
veluti a fonte promanat, *l. si seruus 91. §. sequitur. vbi Castren. num. 2. ff. de verbor. obligat.* &
probat *Ias. in l. & si post tres nu. 2. ff. si quis caut.*
Quam conclusionem locum habere etiam in materia retractus, siuè in pacto redimendi rem venditam cum pacto redimendi intra certum tem-
2 pus, post alios tradit *Senat. Bellonus tract. de his, quæ incontin. fiunt. cap. 174. num. 14. & 15.* vbi
etiam scribit, quod si pactum continet facultatem redimendi intra quinquenium, vel deceniũ, redemptio fieri potest quocumq; tempore ante completum tempus conuentum; nisi contrahentes vsi fuissent verbo in decimo, vel quinto anno, quia eo casu expectandum esset ipsum vltimi anni, quamuis illicitum esse contractum
3 huiusmodi concludat *num. 15. ex Tiraquel. de retractu conuent. §. 1. glos. 2. num. 47.*
Et moram hanc in redimendo rem venditam post conuentum pactum redimendi intra certum
4 tempus, non posse purgari concludit *Angel. cons. 199. Titius rem quam emit.* quia is tenetur
seruare promissa, quæ legem certam habuerunt ex forma contractus, cui legi non est satisfactum à venditore cum pacto redimendi certo termi-
5 no *l. 2. C. de pactis inter emptor. & vendit.*; Frustra enim esset adiectum tempus redimendi, &
illusoria, atq; inutilis redderetur conuentio, si elapso tempore admitteretur ad redimendum
6 venditor, contrà *l. si quando ff. de legatis p.* & amplè probat in terminis *Tiraq. de retractu conuent. §. p. glos. 2. num. 41. cum seqq.*
Neq; ad restitutionem in integrum admitti minorem hæredem illius, qui cum pacto redimendi
certo in termino alienauerat proprietatem, nec redemerat, probat *Curs. Sen. cons. 59.* Christi,
quem sequitur *Tiraquel. de retract. conuent. cit. §. p. glos. 2. nu. 54. cum seq.* quidquid aduersus
8 legalem pænam restitui minorem admittat nu.
55. ea ratione, quod difficultas non excusat à
9 pæna, & obligatione conuentionali *l. continuus*
§. illud vbi glos. & D.D. ff. de verbor. obligat. l.
10 *ad diem. ff. eod tit.* qui Auctor *sub num. 56.* scri-
bit nullam iustam causam excusare à pæna
conuentionali, licet excusare à legali admittat
11 *Bald. in l. edita in 3. lect. col. 8. vers. octauo op-*
pono C. de edendo, quia mitius agitur cum lege,
quam cum homine *l. Celsus vbi glos. ff. de arbitrar.*
De ÆQVITATE tamen ob iustum impedimentũ
etiam maior restituitur, si intra tempus con-
12 uentum non redemit rem venditam tex. ex-
pressus in *l. si creditor §. illud ff. de distra. pignor.*
vbi Marcianus I. C. sic loquitur, & si quidem
ità venierit, vt si intra certum tempus a debitore pecunia soluta fuerit, emptio rescindatur; Si tempus prætereit, aut si non eo pacto res venierit, non potest rescindi venditio, nisi minor sit annis 25. debitor, aut pupillus, aut Reipublicæ causa absens, vel aliqua earum causarum erit, ex quibus edicto succurritur, de quo tex. amplissimus *Tiraquel. loc. relat.* & ità censuit Senatus Excellentiss. die 24. Maij 1624. concedendo, vel prorogando terminum ad redimendum bona subhasta vendita, etiamsi ageretur de termino legali, vt testatur D. Senat. Bellonus in eius manuscriptis *sub num. 79.*
Quodnam spatium temporis concedi debeat venditori ad redimendum; post lapsum tempus conuentum, & sic ad moram purgandam, id Iudicis arbitrio relinqui tradunt communiter
13 scribentes *glos. in c. potuit de locato Ripa in l. in*
insulam num. 35. vbi Aleiat. num. 15. ff. de verbor. obligat. Menoch. de arbitrar. casu 7. & cons. 543. num. 1. Maganius decis. Lucens. 35. num. 1. quos sequitur *Bellon. cit. cap. 73. num. 19. lib. 1.*
Attamen concludunt omnes id statim, siuè intra modicum tempus, exequi debere restituendo
14 prætium emptori *Tiraquel. de retract. conuent.*
d. §. p. glos. 2. num. 62. secundum glos. in l. Emilius in verbo restitui ff. de minor. Rand. decis. 16. num. 205. in fin. quod sanè modicum tempus de ÆQVITATE confestim intelligitur, idest cum primum, vel cito fieri poterit, quia dicitur ve-
15 luti conditio potestatiua *l. rogo ff. quod dies le-*
gat. ced. & l. hac conditio ff. de condit. & demonstrat. & l. promissor Stichi, vbi glos. in verb. modicum ff. de constitu. pecunia; & quod tempus mo-
16 dicum decem diebus constare cauit I. C. in *d. l.*
promissor Stichi; & ad octo dies restringit *Tiraquel. d. §. p. glos. 10. num. 24.* & sequitur *Thesaur. decis. 77. sub num. 3. vers. ex quibus*, vbi testatur ità fuisse decisum per Senat. Taurin. atq; ad dies decem protrahit *glos. in d. cap. potuit de locato in verb. celeriter per tex. in l. Promissor §. p. ff. de const. pecun.* de qua *Menoch.*
alleg.

inducere alienationem, quæ fieri prohibetur in creditorum preiuditium *tot. tit. ff. quæ in fraud.*
38 *credit.* & tradit *Pasif. cit. conf.* 127. *nu.* 15. dicens *nu.* 16. quod talis renuntiatio dicitur diminutio patrimonij, vbi lucrum prædictum peruenerit ex causa onerosa, & de eo iudicandum, sicut de diminutione patrimonij, quia lucri acquisiti
39 admissio reputa tur damnum ex *Alex. in l.* 4. *ff. de damnum infecto*: Tum quia licet renuntiari possit lucro dotali de futuro, etiam in præiuditium, & sic inquærendis possit præiudicari cre-
40 ditoribus *tex. in l. fin. C. de acquir. possess. Couar. in Rainaldus §.* 3. *nu.* 12. *vers. addo propterea ex testamento*, non tamen renuntiari potest iuri iam
41 acquisito per mortem vxoris *text. in cit. l. qui autem ff. de his qui in fraud. credit. Gomez de restitut. in integ. tom.* 2. *sub num.* 14. *vers. tertio extende.*

Ratio est, quia, qui non vult acquirere, non di-
42 citur suum patrimonium diminuere *cit. l. qui autem*, & probat *Decl. conf.* 260. & *in l.* 1. *n.* 18. *C. de secund. nupt.* & latissimè probat *Franch. decis.* 101. *nu.* 1. *cum seqq. pluribus*, qui *nu.* 17. declarat
43 aliud esse lucrum non facere, siue refutare, aliud esse damnum pati, vel suum alienare *l. proculus vbi glos. in verb. faciat ff. de damn. infect.* quam conclusionem probat *Sanch. de matri. lib.* 6. *disp.*
44 4. *nu.* 10. asserens, quod ille, qui repudiauit, noluit acquirere, non autem proprium patrimonium diminuere, in creditorum præiuditium.

Et quamuis distinguant etiam DD. inter actionem personalem, & hypotecariam, cum in pri-
45 mo casu conclusionem procedere admittant; secus in secundo casu, in quo hypoteca com-
46 plectitur tam actiones, siue iura præsentia, quàm futura per *text. in l. debitor*, & *in l. patrem ff. quæ in fraud. credit.* ac tradit *Anchar. conf.* 101.
47 *nu.* 7. *vers. in quæstione*; cum actiones in bonis nostris esse dicantur *l. qui actionem ff. de reg. iur.* Attamen distinctionem hanc strenuè impugnat *Ripa in l.* 1. *col.* 2. *vers. si vtrum filius ff. de pignor.* & *Socin. iun. conf.* 24. *lib.* 3. *Curt. iun. conf.* 47. *col.* 3. quos sequitur *Franch. cit. decis.* 101. *nu.* 6. Qui
48 auctor aliam potius amplectitur distinctionem, videlicet inter ius delatum, & non delatum, quo casu repudiatio, siue renuntiatio totum sustinetur in præiuditium creditorum, vt subijcit idem *Franch. nu.* 12. 21. qui *nu.* 15. scribit limitari idcirco dispositionem *d. l. qui autem*, in
49 creditoribus hypotecarijs, & hanc conclusionem veriorem, & æquiorem esse arbitror, quam omnino sequor, dum enim iam fuit ius quæsitum, renuntiatio facta non dicitur re integra, & consequenter non releuat ad creditorum præiuditium, quibus ius quæsitum iam fuit, eo ipso, quod factus est locus acquisitionis hæreditatis per mortem Testatoris.

Ius autem adeundi non dicitur esse in bonis nostris, sed est mera facultas, quæ nec cedi, neq;
50 donari potest, & tantum transmitti valet, *Bald. in l. qui duos col. pen. vers. contrarium puto ff. de reb. dubijs, Rebuff. in repet. l.* 1. *nu.* 413. *eum in repet. l.* 1. *nu.* 413. *cum seq. vers. sub tilis Megu. C. de sentent. pro eo*, & post eos *Franch. alleg. decis.* 101. *nu.* 27. *cum seq.* Propterea ius adeundi non venit sub obligatione iurium, vt concludit ibi-
51 dem *Franch. nu.* 30. qui refert ita fuisse iudicatum per Sacr. Consil. ad rem *Surd. decis.* 142. *nu.* 3. cum pluribus sequentibus.

Præterea si maritus recusaret consensum præstare vxori testari volenti, & periculum esset in mora, vt mors vxoris immineret, posset vxor testari antequam Iudex declaret, an iustè ma-
53 ritus recuset consensum præstare, nec ne; nam postea condito testamento illud cognosci poterit, vt post *Gall. tract. de exceptionibus ab ei tostato tit.* 1. *except.* 9. *par.* 3. *nu.* 18. probat Senat. Bellon. de ijs, quæ incontinenti *fiunt cap.* 32. *n.* 9. *lib.* 2. tradens *n.* 10. quod vbi non militat statutū
53 potest mulier ad libitum validè testari, cum ea non dicatur esse in potestate viri.

SVMMARIA.

Mora purgatio conceditur marito debitori num. 1. *etiam in pacto redimendi num.* 2. *contrarium num.* 4. & 5.

Pactum redimendi restrictum ad vltimum annum tantum, nullum, & illicitum est num. 3.

Pacta sunt seruanda num. 6.

Hæres minor non restituitur aduersus lapsum temporis dati ad redimendum testatori, si eo viuente illud lapsum est num. 7. *secus aduersus legalem pœnam num.* 8.

Difficultas non excusat à pœna conditionali num. 9. & 10.

Mitius agitur cum lege, quàm in homine num. 11.

Restitutio conceditur etiam maiori ob iustum impedimentum aduersum lapsum temporis redimendi num. 12.

Iudicis arbitrio relinquitur, quod tempus concedi debeat ad moram purgandam in materia retractus num. 13. & 29.

Modicum tempus ad id conceditur num. 14.

Conditio potestatiua dicitur purgatio moræ ad redimendum num 15.

Modicum tempus decem diebus constat num. 16. *vel tribus diebus num.* 17.

Modicum tempus aliquando duobus mensibus, aliquando sex constat num. 18. & 19.

Iudicis arbitrium regulatum esse debet habita ratione qualitatis rei, & personarum num. 20. 21.

Diuiti minus tempus tribuitur ad redimendum nu. 22.

Cessionarius, cui competebat ius redimendi intra certum tempus, non restituitur ad lapsum dicti temporis num. 23. *quia agit de causa lucratiua num.* 24.

Impedimentum iustum non excusat, si illud fuggerit, postquam imminebat dies expressè redimendi nu. 25. *Auctoris sententia in ea re num.* 26.

Statim, idest primò adueniente tempore num. 27.

Modicum tempus idem, quod statim num. 28.

Tempus dierum decem conceditur debitori confesso ad soluendum in Gallia num. 30.

Pactum

17 vtroq; *Ias. conf. 107. solu. fin. lib. 1. Decius conf.*
386. col. penul. vers. Venio ad secundum dubium;
quamuis in vtroq; casu locum habere statutum
18 concludat *Beccius conf. 76. num. 17. & seq. Hon-*
ded. consil. 16. num. 5. in fin. & num. 7. cum seq.
lib. 2.

Neq; per huiusmodi statutum impediri liberam
testandi facultatem dicendum est, vt post alios
18 voluit *Angel. in conf. 281. nu. 2. & Alex. conf.*
206. col. vlt. lib. 2. quia si alia bona vltra dotem
habeat mulier, de ijs ad libitum testari valet,
20 vt post *Cagnol.* probat *Osac. decis. 20. nu. 7. vers.*
non obstant consil. Ias. in l. ex facto num. 9. ff. de
vulg. & Rubr. conf. 62. nu. 30. lib. 1. & ita iudica-
tum fuisse pro validitate statuti huiusmodi per
21 Senat. Taurinensem testatur *Thesaur. cit. decis.*
34. nu. 3. in fin.

Hanc conclusionem comprobat *Vrsil. ad Afflict.*
decis. 260. nu. 3. 4. Honded. conf. 32. nu. 95. & nu.
103. lib. 1. Tortus ad d. statut. Papia 91. in curilib.
nu. 10. & 11. qui *nu. 12. in fine* scribit non esse
recedendum à priori opinione magis commu-
ni; prout pro ea conferunt tradita per *Gratian.*
lib. discep. forens. cap. 816. nu. 1. cum seqq. plur.
Giragn. conf. 10. num. 24. 27. & 34. Io. Gutier.
tract. de vlti. volunt. cap. 4. nu. 4. cum seqq. pluri;
concludendo, quod sicuti mulier potest testari
etiam sine viri licentia, multo magis potest sibi
eligere sepulturam, quidquid in contrarium
22 dixerit *Afflic. decision. 260. per totum, vbi Vrsil.*
nu. 4. qui strat. Guter. restrictum est in volu. 8. tract.
p. p. fol. 177.

Recusante autem marito, vel consanguineis præ-
stare consensum, mulier testari, siuè contrahe-
re valet; An nihilominus possit mulier ad con-
tractum deuenire, vel testari, & hoc casu consi-
derant scribentes, an consensum præstare re-
cusent ob iustam causam, vel non; quoniam
23 primò casu dispositio mulieris non adhibito
consensu viri, vel consanguineorum ad formam
statuti, nulla omnino redditur, vt post alios
clarè explicat *Paulus de Castro in d. l. si cum do-*
tem §. eo autem tempore nu. 11. ff. solut. matrim.
Roland. conf. 56. nu. 21. vers. non obstat. lib. 4. &
ante eos communiter scribit *Bald. in cap. 1. nu. 7.*
24 *in tit. de consuetud.* recti feudi, vbi dicit non va-
lere contractum sine consensu requisito, etiam
si consanguinei nollent consentire, dummodo
non sint in dolo, & ibi eum sequitur *Card. Ale-*
xand. quos in terminis sequitur noster *Honded.*
conf. 32. nu. 96. & 103. nisi stante recusatione
viri suppleret Iudex interueniendo contractui,
siue testamento vxoris, ob iustam causam, qua
25 mouetur vxor ad testandum, vt subijcit *Hon-*
ded. l. c. nu. 105. sed non in præiuditium viri, vt
26 inquit idem *Honded. num. 107. & 109.* & antè
eos tradidit *Vrsil. ad Afflic. cit. decis. 260. nu. 12.*
cum seq. quod enim fit in præsentia coniuncto-
27 rum, dicitur palam, & bona fide fieri, *Costa in*
eius memor. in verb. præsentia, de quo *Vrsil. ad*
citatam decis. 260. nu. 14.

Nec sufficit, quod maritus ratificet testamentum,
siuè contractum iam factum ab vxore, vt adim-
28 pleatur forma statuti disponentis posse vxo-
rem testari, siuè contrahære cum consensu viri;
quoniam licet ratificatio repræsentet consen-
sum, non tamen repræsentat præsentiā corpo-
29 ralem, vt decidit *Bald. in l. 1. in Verb. extra quæ-*
ritur l. qui admisti, D. D. in l. si quis mihi bona §.
iussum ff. de acquir. hæredit. & tradit *Tortus ad*
memoratum statut. Papia 98. nu. 60. & ante eum
probat *Vrsil. ad Afflict. decis. 260. num. 11. per*
Alex. in l. 1. §. fuit quæsitum ff. ad Trebel. & in l.
si cum tote §. & an tempore ff. solut. matrim.

Si autem vxor alienaret, vel alienationi mariti
consentiret, vel testaretur, non seruatis solem-
30 nitatibus statuti, & ipsa prædecedat marito,
qui dotem lucratur, reconualidari dicitur
contractus, siuè testamentum in mariti præiu-
ditium, *l. cum vir. ff. de vsucap. & l. penult. vbi*
D. D. ff. de fundo dotali; Tiraquel. de legibus con-
nubialib. glos. 8. nu. 190. & sequitur *Tortus ad cit.*
statut. 98. nu. 64.

Quæ omnia circa Testamenti vxoris validitatem,
31 non valere in dispositis per vxorem ad pias
causas absq; viri consensu, quam dispositionem
factam sine viri consensu validam esse probat
Bart. in l. generaliter nu. 6. C. de sacros. Eccles. &
sequitur *Alex. conf. 105. nu. 11. lib. 4. Decius conf.*
504. nu. 3. & conf. 455. nu. 9. & 10. Quam con-
clusionem declarat procedere *Tortus loco relato*
nu. 73. quando consensus viri exigeretur ad in-
32 tegrandam personam vxoris ob mulieris fragi-
litatem, secus pro viri interesse, ex *Bart. in l. 1.*
C. Sacros. Eccles. Abb. conf. 63. nu. 6. vers. quarto
adduco. lib. 1. Honded. conf. 32. nu. 106. lib. 1. Ti-
raq. l. c. nu. 174.

Principalem conclusionem, quod sine viri con-
sensu non possit mulier in viri præiuditium te-
33 stari, ampliat *Cauagnol. ad d. decretum 74. §. 5. q.*
7. nu. 5. par. 2. etiam si vxor priuilegium à Prin-
33 cipe obtinuisset testandi, quia adhuc non po-
terit testari in viri præiuditium, cum per re-
34 cripta Principis non possint mulieres auferre
id, quod marito debetur, vt subijcit idem *Ca-*
uagnol.

Quod testamentum factum cum viri consensu per
vxorem, præiudicare creditoribus viri, si alias
35 instituit vxor personas *tex. in l. qui autem ff. de*
his, qui in fraud. cred. & voluit *Barbat. in conf. 59.*
lib. 2. & *Deci. conf. 141. atq; Parif. conf. 127. nu.*
17. lib. 1. quos sequitur *Cauagnol. ad citat. Decret.*
36 *74. q. 9. nu. 8.* dicens ad cautelam consensum
præstare solere maritos vxoribus testantibus,
vt hæredem instituant in bonis dotalibus per-
sonam sibi coniunctam, siuè familiarem, vt ex-
cludant creditores, à quo hærede postea com-
modum recipiant.

Cæterum, quod maritus possit renuntiare lucro
dotali in creditorum præiuditium, etiam post
mortem vxoris, ex dispositione *text. in d. l. qui*
37 *autem*, vt admittit *Cauagnol. l. c. num. 10.* post
Peregrin. de iur. fisci lib. 6. tit. 7. nu. 4. non videtur
tutum, tum, quia renuntiatio huiusmodi dicitur

inducere

Vxor vtrum sine viri licentia possit validè testari.

CAP. CCLXXII.

PRoximę quęstioni subijcitur alia
inspecto in eadem materia te-
standi, siuè disponendi in vltimis
voluntatibus; vtrum scilicet
mulier coniugata absq; viri li-
centia possit condere testamen-
1 tum; & negatiuè respondendum videtur; nam
cum testamentum inter contractus enumere-
tur, & appellatione contractus veniat testa-
mentum *l. eadem ff. de duob. reis, & l. fin. vbi Sa-
licet l. de legib. & in Instit. de leg. fu. can. toll. vbi
glos. & Faber.* & latè prabat *Enerard. in argu. à
contr. ad vlt. volunt. pag. mihi* 279. In quo testa-
mento idcirco potest celebrari contractus con-
2 sequutius ad testamentum *glos. in l. hærede palam
§. fin. & ibi glos. in verb. quod si vendutio ff. de te-
stam D.D. in l. Antiquitas C. de testam.* vbi amplè
Ias. num. 6. Certum est mulierem coniugatam
non posse contrahære sine licentia, & mariti
consensu, & consequenter neq; testamentum
facere *l. si vxor.* & ibi *glos. C. de condit. insert.*
& tenent D.D. per *tex. in l. transactione C. de
transact. Alex. in l. 1. §. fuit quæsitum ff. ad Tre-
bel. & in cons. 116. lib. 7. Riminal. Iun. cons. 379.
num. 41. cum seq. lib. 4.* & post multos alios
scribit *Caualc. decis. 29. num. 45. part. 3.* & no-
uissimè tradit *Tortus ad Statut. Papiæ 198. num.
4. in ciuilibus.*

Contraria temen sententia verior, & ÆQVIOR
3 est, quod scilicet posit vxor sine viri consensu,
vel licentia testari, & in vltima voluntate
disponere de bonis suis, de qua *Ias. in l. 2. num.
17. ff. de legat. 1. Anton. Gomez in l. 3. Tauri
num. 5.* & post eos, & alios per ipsum relatos
probat *Spinus tra. de testam. par. 5. tit. de mulie-
re coniugata num. 8. per totum.*

Quam sententiam expressè disponit Statutum Pa-
4 piæ 98. *in ciuilib.* vbi Tortus decernendo, quod
mulier maritata facere potest testamentum, &
codicillos, etiam sine voluntate mariti; quamuis
inter viuos non possit alienare, neq; obligatio-
nes contrahære sine mariti licentia, & duorum
suorum attinentium masculorum, maiorum a 5.
annorum, Ea ratione, quod mulieres, & mino-
5 res de facili decipiuntur, & seducuntur *l. cuius
bonis ff. de curat. furios, & l. Imperialis C. de
nup.* cuius respectu æquissima esse huiusmodi
6 Statuta, vti testatur *Ias. in d. l. 2. num. 16. ff. de
legat. 1.*

Statuta verò prohibentia mulierem posse contra-
hære sine consensu propinquorum non prohi-
7 bent, quin posit testari *l. verba contraxerunt ff.
de verb. sign.* Quia omnes testari possunt; qui nõ
reperiuntur expressè prohibiti; neque in iure
casus, reperitur quod mulier non possit, testari;
ergo permissa est illi testamenti factio, vt con-
cludit *Ias. l. cit. suprà num. 17.*

Et eo fortius donare poterit vxor causa mortis,
eum cui conceditur, quod est maius intelligi-
8 tur etiam concessum quod est minus *tex. in l. re-
legatarum §. penult. ff. de Turib. & in eadem l. 2.
ff. de legat. 1. vbi Ias. num. 2. Eugen. cons. 85. n.
37. 38. 43. & 44.* Contractus verò sunt magis
præiuditiales, quam vltimæ voluntates, cum
9 illi sint irreuocabiles *l. sicut. C. de act. & obligat.
& l. in commodato §. sicuti ff. commodati,* istæ
verò ad libitum reuocari valeant vsq; ad extre-
10 mam vitæ spiritum *l. cum hic Status §. oratio ff.
de donat. inter vir. & vxor. & c. cum Marthæ de
celebrat. missar.* præsertim donatio causa mor-
tis, quæ sola pænitentia reuocatur, vt inquit
11 *Ias. l. c. nu. 19.* quia alienando voluntariè rem
donatã mortis causa donatio ipsa resoluta dici-
12 tur *l. rem legatam ff. de ademp. legator l. fideic.
§. si rem. ff. de legat. 3.* & probat *Ias. in cit. l. 2.
num. 21. ff. de legat. 1.*

Difficultas suboritur; An mulier possit in testa-
mento disponere de dote in viri præiuditium
sine eiusdem consensu; In hac quæstione per-
pendi debet, an maritus lucretur dotem moriẽ-
te vxore sine liberis, vel aliquã illius partẽ li-
beris existentibus; quia in vtroque casu non po-
test mulier præiudicare mariti lucro de dote
ipsa testando, nisi aliter dispositum esset per
13 Statutum per *tex. in l. arrogatar ff. de adopt. &
Auth. præterea, vbi Bald. & cæteri C. vnde vir.
& vxor.* & probat *Castrens. in l. cum dotem num.
11. ff. solut. matrim. Ias. cons. 127. Roland. cons.
72. num. 61. lib. 3. & tract. de lucro dotis q. 82.
num. 6. cum seq. post Alex. cons. 55. lib. 1. The-
saur. decis. 34 num. 4. Honded. cons. 16. num. 2
& 3. lib. 2.* quos sequitur *Tortus ad dict. Statut
95. num. 9. & Cauagnol. ad decreta Montis. 74
§. 5. qu. 7. num. 2. cum seqq. par. 2.*

Quod enim lex concedit, homo non tollit *d. l. si
14 arrogator §. sed an impuberi ff. de adope.* neq; po-
test Testator, siuè contrahens venire contra
statuti dispositionem, neq; eius mentem altera-
15 re *l. quidam decedens ff. de administr. tut. Fabian.
de monte in tract. de empt. & vendit. quæst. 3.
princip. numer. 52. Honded. cons. d. cons. 16. nu
2. & 3. lib. 2.* & post eos tradit *Thesaur cit. decis.
34. num. 2.* Vbi distinguit inter Statutum dispo-
16 nens, vt vir lucretur, vel dicens, vt succedat,
vel pertineat ad virum, quia primò casu non
potest de dote disponi per vxorem ad viri præ-
iuditium; secundò autem casu prejudicare potest

què,culpam pænes præcipientem eſſe,nõ pænes
obedientem, & hoc diudicare, an quod præci-
26 pitur fieri, non fieri oporteat, ad filium,
ad ſubditum non pertinere, minui patriam au-
ctoritatem, ledi naturalia iura, ciuilia violari, ſi
ea in liberorum cognitione verſarentur. Quid
aliud eſſe non paruiſſe Hypermneſtram, quàm
27 Patrem præiuditio ſuo parricidij damnauiſſe,
& ſuum iuditium feciſſe, quod debuit eſſe Argi-
uorum, non ne alterum parricidium videri; At-
qui ideò præcipiſse, vt filij Ægiſti interficeren-
tur; quia in eorum ſalute pernities ſua verſaba-
tur; Hos ſciebat & Regno, & vitæ ſuæ inſi-
diari, non alia de cauſa filias ſuas non duxiſse,
ſed rapuiſse, & abduxiſse inuito Patre, cui ma-
iori minor natu inuideret; Itaq; etiam iuſta im-
peranti filiam non paruiſse Patri,
Prò Hypermneſtra veriſimilè eſt ea omnia in iu-
28 ditium adducta, quæ in iure, quæ in Schola,
quæ apud Filoſophos, Rethores, & Oratores
vulgo diſputantur de obedientia in parentes;
Eſt mihi Suppitij cauſa fuiſse piam, inquit illa,
29 apud Ouidium; Præterea non fuiſse in poteſta-
te, vt occideret, tum ſexu, tùm pietate in ma-
ritum, quinimo ipsũ factũ haberi pro impoſſibi-
30 li, quod turpe, aut iniuſtum eſt; Deniq; nuptã
non amplius ad Patrem, ſed ad maritum per-
31 tinere; Itaq; Argiuorum ſententijs abſoluta,
eſt, vt inquit Pauſanias, & in iudicij memoriam
32 Venerem Nicophorã, & templũ Dianę Suadel-
læ dedicarunt, quaſi vix, & niſi magna in per-
ſuadendo in iuditio aduerſus Patrem obtinue-
rit, & vt quemadmodum ne Ioui quidem Sacri-
ficia omnia debentur; ſic nec Parentibus officia
33 omnia, vt ait Ariſtoteles; ſed ſumma præſcrip-
tione opus eſt; qui enim paruerit excuſandus eſt
34 omnino, qui non paruit, cũ cauſæ cognitione
dumtaxat.
Propterea licet antiquitus Pater poteſtatem habe-
ret vitæ, & necis in liberos; non id circo paſſim
35 hoc admittebatur; ſed adhibita magna circon-
ſpectione, & temperantia ſumma, conſideratis
facti qualitatibus, & circõſtantijs, Pompeo ete-
nim accuſante Romæ damnatuis fuit parricidij
Quint. Fabius maximus Seruilinus, quod filium
36 adoleſcentem, quem antea cauſa impudicitiæ
rolegauerat, interfeciſset; eo quia opera duorũ
ſeruorum, & ſic non paterno animo, ſed gra-
uatoribus latronis more filium necaſset; ex le-
37 gibus verò Ægiptiorum mors non imponeba-
tur Patri, qui filium occidiſset, ſed prouiſum,
erat, vt Pater filij occiſor tribus diebus nocti-
buſq; palam, & obſeruante eum militari manu,
ità circa defuncti filij corpus eſset; iniquũ namq;
38 cenſuerunt eum liberorum cauſa vitam perde-
re, cum ipſe liberorum auctor eſset. Hoc verò
pacto grauius puniri, ſi continuo dolore facti
ſui penitentia torqueretur, obuerſante ei imma-
gine ſua, hoc eſt immagine filij, quam identi-
dem viui, mortuiq; cùm ob naturæ neceſſita-
tem, tùm ob ſpectaculum illud trium dierum,
39 animus illudere, ac circonuolitare neceſſe eſset.

Plato verò in ea fuit ſententia etiam ipſe non
interfici Parentes ob occiſionem filij, ſed relin-
quens liberos coniuge, patriaque in perpetuum
carere, vt narrat *Pe. Herod. lib. 8. de parricidijs*
6. cap. 13. per tot. Quia parricidium etiam com-
40 mitti in fratrem, & in ſororem ſcribit *in ſeq.*
cap. 14. vbi etiam tradit, quod Dauid vetuit
Abſaloni eius filio venire ad ſui conſpectũ per
41 duos annos, etiam ſi Amon fratrem vti ſtupra-
torem per vim Thamar communis Sororis,
42 quam poſtea poſt biennium iuſtè occidiſse pu-
tabat Abſalon; quem poſtea oſculatus eſt
Dauid.

SVMMARIA.

Vxor non poteſt teſtari ſine conſenſu Viri num. 1. Contrarium verius num. 3. 4. 7. & 22. 31. 32.

Contractus celebrari poteſt in Teſtamento num. 2.

Mulieres, & minores de facili decipiuntur n. 5. & 6.

Vxor donare poteſt cauſa mortis num. 8.

Contractus præiudiciales magis ſunt, tanquam irreuocabiles, quàm vltima voluntates reuocationi ſubiectæ num. 9. & 10.

Donatio cauſa mortis ſola penitentia reuocatur nu. 11. & 12.

Vxor teſtando non poteſt præiuditium inferre marito in lucro dotali num. 13. 33. 34.

Lex quod concedit, homo non tollit num. 14.

Statuta obſeruanda ſunt præcipuè per teſtantem n. 15.

Statutum diſponens, vt lucretur vir, vel vt ſuccedat, multum inter ſe differunt num. 16. 12. 18.

Statutum non impedit vxorem teſtari, niſi expreſsè hoc diſponat num. 19. maximè vltra dotem n. 20.

Vxor teſtari validè poteſt ſine viri conſenſu, aut proximorum, quando ille ſine iuſta cauſa recuſat conſentire num. 23. ſecus, ſi iuſta de cauſa num. 24. reſeruato viri præiuditio num. 26. Declaratur, ſi periculum eſt in mora num. 52. & 53.

Viro, & proximis recuſantibus conſentire vxori teſtari volenti ſupplet Iudicis præſentia, & auctoritas num. 25.

Præſentia coniunctorum mulieris in contractibus bona fide illi facti dicuntur num. 27.

Ratificatio Teſtamenti vxoris à viro, vel proximo facta, releuat nullitatem teſtamenti num. 28. Limitatur quando vxor prædecedit marito, eo lucrante dotem, vel partem num. 30.

Teſtamentum vxoris ad pias cauſas ſine mariti conſenſu valet num. 31. & 32.

Vxoris teſtamentum cum conſenſu viri valet etiam in præiuditium creditorum num. 35. 36.

Maritus poteſt renuntiare lucro dotali in præiuditium creditorum num. 37. ſed tutum hoc non videtur num. 37.

Renuntiatio lucri dotalis dicitur diminutio patrimonij, cum illud prouenerit ex cauſa oneroſa numer. 38. 39.

Lucro de futuro renuntiari poteſt in præiuditium creditorum, & ſic in quærendis, non autem in quæſitis num. 40. 41. 48. 49.

Acquirere volens non dicitur patrimoniũ diminuere n. 42.

Lucrum

cere etiam cum Patris consensu; ea ratione, quod hoc pacto testamenti facto penderet ex
7 alieno arbitrio, contra dispositionem *l. 1. ff. de legat. 2.* vt perpendit *Spicus in specul. Testam. glos. rubric. 4. part. tit. de testamento filij constituti sub Patris potestate num. 10. pag. 21.* & ample tradit *Tortus ad Statu. Papiæ 98. in ciuilibus num. 3.*

Legata verò facta per filium familias, licet valida
8 sint, in quantum piam causam sustinent; non idcirco sequitur, vt alia etiam alijs personis facta sustineantur, quia ea infringuntur, & nulla ipso iure sunt, neq; acrescunt ipsi piæ causæ, sed spectant aduenientes ab intestato, vt docet
9 *Bald. in l. senium in fin. C. qui testa. fac. poss.* & sequitur *Ias. in l. hac consultissime §. ex imperfecto sub num. 10. vers. secundo pro ista C. de Testam.* & post eos, & alios ibi relatos scribit *Clar. in d. §. Testamentum qu. 5. num. 9.*

Qui tamen *Clar. in q. 6. num. 9. vers. sed quæro*; querit quod cum testamentum minus solemne sustineatur, si factum fuit fauore piæ causæ, an legata in eo facta sustineantur, & affirmati-
10 uè respondit ex sententia *Salicet. in Auth. casta num. 7. C. de Sacros. Eccles. & Crot. in repet. l. re*
11 *iconumcti num. 160. ff. de legat. 3.* Ea ratione, quod quia conualidatur institutio, quæ est caput ipsius testamenti, consequenter & cæteræ partes testamēti sustinentur; in alio autem casu supra proposito defectus erat in potestate testantis, vti filius familias, cui lex non permittit testari, nisi ad pias causas, non in solemnitate tantum, de qua dictum fuit; quam tamen sententiam non approbat *Clar. in fin. quæstionis*, ne de facili paretur via fraudibus, & falsitatibus, vt perpendit *Cart. Iun. in d. l. Hac consultissima §. ex imperfecto num. 18. cum seqq. C. de Testamentis*.

Si autem interueniente Patris consensu aliquid alteri relinquat filius in testamento, in quo adsit clausula codicillaris, cum qualitate, quod valeat iure donationis causa mortis, si tale relictū
12 factum est absenti, non interueniente nontio, vel Epistola, neq; aliquo recipiente ipsius absentis nomine, non sustinetur tale legatum; prout è contra valet, vbi sit præsens legatarius acceptans, vel pro eo alius acceptet, vt fieri solet per Notarios acceptantes donationes, siuè promissiones nomine donatarij, siuè legatarij: quia ad validitatem donationis requiritur sti-
13 pulatio, vel pactum, & ità concludit *Socin. cons. 117. num. 5. lib. 1.* Et eò fortius, quando expresse dixit filius in testamento, quod etiam valeret in vim donationis causa mortis, vt scribit
14 idem *Socin. cons. 125. in princ. lib. 3.* quem sequitur *Clar. d. §. Testamentum quæst. 69. numer. 8. & 9.*

Sicuti autem Testamentum imperfectum valet in-
15 ter liberos, *tex. in d. l. Consultissima §. ex imperfecto C. de Testam.* latè *Natta in Auth. quod sine n. 37. C. de testam. Menoch. cons. 202. n. 95. cons. 224. nu. 55. cons. 681. n. 8.* dicens sufficere interuentum duorum testium in testamento condito per Patrem inter liberos.

Ità eadem ratione valere videtur testamentum
16 imperfectum filij familias in casibus, in quibus potest testari fauore Parentum, cum liberi, & parentes dicantur correlatiui, & ad imparia iudicari non debeant *l. fin. C. de indic. viduit. toll.* & latè scribit *Menoch. cons. 136. num. 10. cons. 201. num. 99. cons. 279. num. 44. cons. 727. nu. 2. cons. 1192. num. 18.*

Negatiuam tamen partem veriorem esse concludit *Specul. de instru. edit. §. compendiose*, & tradit *Alex. in d. §. ex imperfecto num. 7. Boer. decis. 240. in fin. Natta in eod. §. ex imperfecto n. 227.* Ea præcipuè ratione, quod ea, quæ contra iuris regulas omnes statuta sunt, non debent trahi in consequentiam; quam sententiam tenendam
17 esse scribit *Clar. d. §. Testamentum q. 12. in fin.* & sequitur *Spinus de Testam. glos. 31. num. 44. pag. 424.*

Cæterum Patria potestas introducta fuit, & illius
18 effectus propter reuerentiam, quam filij erga Parentes præstare tenentur, vt scribit *Spinus l. c. nu. 6.* quia filius debet amare Patrem, sicut homo Deum *c. Charitas de pænit. dist. 2.* cum *c. seq.* & tradit *Iacob. de Lignano in tract. de amicitia tit. de amor. Patris Incipit exurgit fol. mihi 239.*

Qui Auctor seq. diffusè probat maiorem esse
19 amorem Patris in filios, quàm filiorum in pa-
20 rentes; Hinc Seneca dixit *parentes suos non amantes impietatem esse non agnoscere insaniam.* Cuius respectu filij non possunt in ius vocare pa-
21 rentes, nisi licentia prius impetrata, aliter processus nulliter factus dicitur, & iure antiquo
22 puniebantur filij in aureis quinquaginta *l. in eum ff. de in ius vocand. & §. fin. Instit. de pæna temer. litigantium*, & probat *Marant. de ordin. iudic. p. 6. memb. 1. num. 8. per l. lis nulla ff. de*
23 *iudic.* & post eum, & alios ibi relatos tradit *Spinus cit. num. 6.* filiorum enim pietati, & offitio incumbit Parentes egestate pressos alere *l. si quis à liberis ff. de liber. agnos. Valent. Franch. tract. de fideius. cap. 3. num. 114.* vbi refert; *Sat vixeris Senex parentes quando alis.*

Patri autem parere debent filij, cum Pater non præsumatur quidquam eis iniuria comittere; Hinc narrat *Petrus Herodius lib. 2. verum iudic. cap. 1. tit. 5.* quod cum Daneus, & Ægistius Beli filij numerosam sobolem haberēt idest Danous natu maior Rex Argiuorum quinquaginta
24 filias, & Ægistus totidem filios, Daneus coactus a fratre, vt filias iuuenibus suis traderet in matrimonium, in ipso nuptiarum die gladios dedit Virginibus, quibus ex præcepto suo interficerent maritos; paruere omnes vna excepta Hypermnestre, quæ Lynceum seruauit.
25 Propterea Daneus filiam vocauit in ius ob spretam paternam iussionem; Se vnum & Patris, & Magistratus, & Principis personam sustinere asserens, quibus omnibus sine exceptione parentum; Nam, vt quid præciperent ini-

Filius familias prohibetur testari num. 1. & 8. Fallit ad pias causas num. 4. 5. & 8.
Legatum factum per filium familias vxori, maximè modicum solui, debet num. 3.
Filius famil. potest testari ad pias causas num. 4. & 5. Contraria sententia refellitur num. 6.
Testamentum non debet dependere ab alieno arbitrio num. 7.
Legata facta per filium famil. personis quàm pia causa infringuntur, neq; acrescunt pia causa, sed spectant ad venientes ab intestato num. 9.
Contrarium verius, vt scilicet huiusmodi legata valeant, etiam facta alijs personis num. 10. 11.
Fraudibus obuiandum est num. 12.
Clausula codicillaris sustinet disposita in testamento, & si illud caducetur num. 12. 14.
Donatio absenti facta, vt valida sit, requirit stipulationem Notarij num. 13.
Testamentum imperfectum valet inter liberos nu. 15.
Pater, & filius dicuntur correlatiui, neq; ad imparia sunt iudicandi num. 16.
Quod contra regulas statuitur, trahi non debet in consequentiam num. 17.
Patria potestas introducta fuit ob reuerentiam, quam Patri debet filius prestare num. 18.
Amor Patris in filium maior est, quàm filij in Patrem num. 19. Sententia Seneca in ea re num. 20.
Filius non potest in ius vocare parentes, nisi prius impetrata licentia num. 21. 22.
Filius tenetur alere Patrem num. 23.
Danaus Rex Arginorum quinquaginta Filias habuit num. 24.
Ægutios Pater Dari quinquaginta filias habuit n. 24.
Danaus filiam inobedientem necauit num. 25.
Subditus, & filius obedire tenentur, neq; ad eos pertinet querere de iustitia iussionis num. 26. 27. & 28. Ouidij dictum num. 29.
Impossibile factum dicitur, quod turpe, aut iniustum est num. 30.
Filia nupta, ad maritum, non ad Patrem pertinet num. 31.
Arginorum Iuditium circa obedientiam filia erga Patrem num. 32.
Iouinæ quidem sacrificia omnia debentur num. 33.
Filius, qui paruit Patri, excusendus est, qui non paruit eum cognitione causa duntaxat num. 34.
Patris authoritas in liberos qualis num. 35.
Pater damnatus est à Romano Senatu, qui opera seruorũ, non propria manu filium interfecerat nu. 36.
Patrem, qui filium occiderat, Ægyptij per triduum etiam noctu stare circa defunctum iusserunt nu. 37.
Patrem vt auctorem filiorum vitam perdere pro morte filio data iniquum putauerũt Ægyptij n. 38.
Platonis lege Pater, qui filium occiderat, carebat in perpetuum, sed reliquis liberis, coniuge, & patria num. 39.
Parricidium committitur etiam in fratrem, & sororem num. 40.
Dauid Rex prohibuit Absaloni filio, qui fratrem occiderat ex causa honoris, vt ad eius conspectum per biennium veniret num. 41. quem postea osculatus est num. 42.

Legatum factum per filium familias vxori, debet solui ipsi vxori.

CAP. CCLXXI.

Icuti filius familias testandi facultatem non habet, cum sit sub
1 patria potestate; neq; codicillandi etiam de aduenticijs, in quibus quæritur vsusfructus patri *tex. est in l. qui in potestate C. qui testam. facer. pur. l. 2. & penul. ff. de legat. 1.*
ità neq; legare validè potest, cum legata fieri
2 debeant in testamentis, aut codicillis, & sic in
vltima voluntate, toto *tit. C. de legatis*, & tradunt scribentes *in rubr. eiusdem titul.* præsertim *Azo. num. 1.* dicens, quod legatum est donatio quædam à defuncto relicta, ab hærede præstanda, *vt Instit. de legat. in princi. & l. 2. ff. eod. tit.*
De ÆQVITATE tamen sustinetur huiusmodi
legatum ex speciali fauore à lege concesso vxo-
3 ri, vti opus pium continens. *argu. l. quidam §.*
illo C. de necessarijs, & expressè probat *Castren. cons. 428. num. 4. lib. 2.* vbi concludit, quod impiè faceret hæres filij famil. si dictum legatum soluere recusaret, cum maximè hæreditas
esset oppulenta, & legatum modicam summam
4 contineret, conferunt tradita per *Gratian. lib.*
1. discept. forens. cap. 71. num. 18. 20. & in cap. 713. num. 52. iuncto cap. 895. lib. 5. præcipuè nu. 2. 5. & 12. atq; cap. 820. num. 11. lib. 5. vbi ratione piæ causæ testamentum filij familias reconualescere postquam ille factus, est sui iuris, probat *in d. cap. 895. num. 55. 78. & 88.* prout filiam familias nubilem donare posse cauetur per *l. filias famil. ff. de donat*, & post *Bald.* & alios probat *Surd. decis. 166. num. 7.*
Quia communis opinio D.D. est, quod filius familias possit testari ad pias causas, vt scribit *Alex. in l. 1. §. hoc autem num. 4. ff. ad Trebel.* modo interueniat consensus Patris; *textus in c. licet §. si. & ibi glos. in vers. indicare de sepulcro in 6. Roman. in repet. Auth. similiter C. ad legem falcid. Angel. in §. 1. num. 7. Instit. quib. non sit permissum facere testam.* & post eos, & multos alios per eum relatos, probat *Clar. in §. Testamentum quæst. 5. num. 7. & Gratian. d. cap. 820. numer. 4. lib. 5.*
Quam conclusionem procedere inquit ibidem
5 *Clar. num. 8.* tàm si filius famil. velit ad pias
causas testari de bonis castrensibus, & alijs, quibus non quæritur vsusfructus Patri, siue de illis, in quibus quæritur vsusfructus, ex *Bauer. Instit. qui testam facer. num. 3. & in §. sciendum num. 6. Instit. de Testam. milit.*
Quo attento resoluitur contraria sententia D. D
6 *in l. Senatus C. de Testam.*, de qua ipsemet *Clar.*
d. qu. 5. num. 7. & in q. 18. sub num. 1. quod scilicet filius famil. non possit testamentum fa-

cere

licet verè piam causam non contineant, vbi sint
legata pauperi *tex. in §. interdicimus in Auth. de
Eccles. tit.* 5. & probat *Surd. all. tit. 9. q. 3. num.
1. & 3.* & terminaliter antè eum probat *Alex.
& Ias. in l. 1. ff. solut. matrim.* illic in *num. 12.* &
48 iste *nu.* 8. Quidquid in contrarium affirmauerit
Cynus in l. non omni C. de administrat. tut. vt refert
Surd. de aliment. tit. 1. q. 23. num. 20.

Additur insuper, quod cum plura sint legata facta
per Alphonsum dictis eius filiabus, & Claræ
vxori; quatenus etiam eorum aliqua non dicerentur
de falcabilia, & sic priuilegiata essent,
vt legatum dotis (quod non admittitur simpliciter)
adhuc ex reliquis legatis, præsertim ex
49 pecunijs in Banco S. Ambrosij implicatis, deducenda
venit integra Falcidia, etiam pro portione
aliorum legatorum non de falcabilium,
quod notatu dignum est, *tex. in l. si seruis 34. ff.
ad leg. falcid.* quam sententiam post *Angel.* &
alios sequitur *Gabriel comm. conclus. liber. 4.
tit. ad Trebell. conclus. 11. n. 9. cum seqq. plur.* &
post eum *Peregrin. decis. 89. num. 4. & Surd. de
alimen. d. tit. 8. Priuil. 18. num. 10. & 11.* vbi
probat ex *Bart.* conclusionem habere locum
etiam si ex dispositione Testatoris aliquid ex le-
50 gatis non esset defalcabile, quia nihilominus
non præiudicatur hæredi per talem dispositionem,
sed cæteri legatarij tenentur pro ea portione,
quod perpetuò mente tenendũ esse subijcit
ibidem in *d. l. quadraginta num. 3. Castrens.*
quos sequitur *Mantic. de coniectur. vltim. volunt.
lib. 9. tit. 13. num. 24.*

Pro qua conclusione facit etiam notabilis *text. in l.
cum quo 56. §. Stichum, & in l. si ex plurib. 36.
eod. tit.* vbi expressè habetur, quod factis lega-
51 tis Domino, & Seruo, si legatum Domini non
est defalcabile, detrahitur Falcidia de legato
Serui pro vtroq; legato, & idem è contra, vt
exponit ibidem I. C. legatum enim factum Seruo,
Domino factum dicitur, in cuius potestate
52 est Seruus Dominum rapræsentans *l. si mihi §.
regula iuris ff. de legat. 1. tex. in l. precia verum
vers. Podius* scribit *ff. ad leg. falcid.* vbi *Alex. &
in d. §. Sticum sub num. 3. vers. quem textum.*

Proceditq; conclusio, tam si sub legati nomine,
quam si sub particulari institutione relicta es-
53 sent legata, cum in Falcidiæ detractione atten-
54 datur tantum, quod causa testati quid capiatur
text. in l. Pater filium 13. & in l. si à me 29. ff. eod.
& expressè probat *Surd. cit. cons. 229. numer. 5.*
quamuis contrarium tenentes recenseat *Carnei.
cit. cons. 236. num. 2. præsertim vers. tamen his
minimè lib. 3.* Institutio enim, siue substitutio
55 facta in re certa per verbum commune, importat
legatum *Bart. in l. Centurio num. 34. ff. de
vulg. per tex. in l. Lutius §. filiam ff. de legat. 2.*
56 quem sequitur *Surd. alleg. cons. 229.* vbi exemplum
huic nostro simile proponit, quam sententiam
confirmat *in cons. 265. num. 17. & 25.* atq;
sequitur *Gratian. lib. 5. discept. forens. cap. 822.
num. 8. & cap. 881. num. 13.*

Nil penitus resistente, quod pecunias in Banco
Ambrosiano implicatas iam consecuta fuerit
D. Camilla cum Clara matre, quandoquidem
cum ignoratum id fuerit permissum per hæredem,
esto, quod adhuc ignorabatur per d. Alphonsum
hæredem, an esset in casu detrahendi
Falcidiam; quia ante sententiã Senat. Eccles.
ignorabatur; quæ nam essent corpora hæreditatis,
& in quibus ea consisteret, & consequen-
57 ter, an legata excederent dodrantem, nec ne,
iuris indubitati est teneri D. Camillam, & Claram
legatarias ad restitutionem legatorum
consecutorum, donec ex ijs detrahatur Falcidia,
vt post alios probat *Menoch. remed. 20. adipiscendæ
num. 21.* quem sequitur *Surd. cit. cons.
265.* præcipuè *num. 25. in fin.* & expressè tradit
Monticula de inuentar. diuers. d. q. 235. num. 187.
cum seq. atq; in indiuiduo probat nouissimè
*Massinus select. distin. Centur. 1. distinct. 59. nu.
5. cum sequ.* Quam ignorantiam in dubio præsu-
58 mi habetur *in l. qui alterius ff. de regul. iur.* Potest
enim hæres, qui legata integrè soluit, vti
benefitio Falcidiæ, si alia legata soluere habet,
& Falcidiam retinere, etiam respectu legati in-
59 tegraliter soluti, vt post *Bart.* probat *Roland.
de inuent. par. 4. §. Tertia fit vtilitas num. 6. versicul.
stante igitur fol. 181. lib. 8. tract. p. 2.*

Quinimò non solum quartam, idest Falcidiam, ve-
60 rum etiam eius fructus deberi hæredi disponit
*tex. in d. l. quid de bonis §. fructus prædiorum ff.
eod.* vt inquit Papinianus dicens, quod & si maximè
post impletam conditionem fideicommissorum
locum habere cæpit; tamen ex indè fructus
quadrantis apud hæredem relinqui necesse
est.

Ex quibus patet tutam non esse traditionem *Nat-
61 ta in cons. 297. num. 9.* affirmantis non esse detrahendam
Falcidiam ex legatis factis per Testatorem
quatuor eius filiabus, ex *Bal. Nouel.
alleg. priuileg. 49. & Bart. in l. quæstum §. 1. ff.
de priuileg. credit.* dissentientibus, legatum dotis
factum per Patrem non subiacere detractionibus
Falcidiæ, vti æs alienum, vel quasi, esto
quod Pater tenetur ad dotandum.

Præsertim verò, quia cum auctoritas *Bart. & Bal.*
claudicare videatur, dum loquuntur in casu
diuerso, cessare etiam hanc auctoritatem dicendum
est, cum notum sit Doctorem intelligi debere
secundum legem, siue rationem, quam allegat,
& ex his &c.

Mediolani die 27. Februarij 1648.

Fuit hæc controuersia amicabiliter terminata ex
63 dexteritate Amplissimi Senatoris, & Regentis
D. Io. Baptistæ Cantoni, decernendo, quod
assignaretur D. Lauræ quarta pars Falcidiæ
omnium legatorum vna cum fructibus à die,
quo ea detrahi deberetur.

SVMMARIA.

*Vsusfructus bonorum aduentitiorum filij ad Patrem
spectat num. 1.*

Legatum fit in vltimis voluntatibus num. 2.

Filius

per Alphonsum Testatorem primò respectu
mobiliū, suppellectilium, anno 1630. Deinde
anno 1633. nato hærede instituto de alijs bonis
24 cū expressa reseruatione beneficij Falcidię iuxta
textum in §. hunc vobis in Auth. de hared. & Fal-
cid. de qua re latè *Monticula tract. de inuent. di-*
uers. plena q. 135. Quod inuentarium in hoc
casu licet solemne non fuisset factum, validum
25 esse pro Falcidiæ detractione probat *Paris. cons.*
132. *num.* 4. *lib.* 1. inter consil. *Socin. Iun.* & se-
quitur *Roland. cons. 27. num.* 14. *&* 22. *lib.* 1.
& probat *Tirmagiola in repet. l. in quartam sub*
num. 54. *ff. ad leg. Falcid.* ad rem *Odd. cons.* 8.
num. 28. *cum seq.* Cui Falcidiæ detractioni magis
fauet lex, quàm detractioni Trebellianicæ, vt
26 inquit *Montepicut in repet. l. in quartam num.* 4.
& 13. *ff. eod. Roland. de inuent. part.* 5. *vers. quia*
in præcedenti n. 8. *fol.* 191. *infam.* 8. *tract. part.* 2.
Quæ detractio locum habet tàm in legatis, quàm
27 in fideicommissis, *text. in l. Falcidia ratione C.*
eod. tit. & in l. quod res de bonis §. fructus, ac *l.*
cum Pater, & ibi *Castrens. vers. quia ius defal-*
candi ff. eod. tit. Rationem deducens, quod ius
28 defalcandi non incipit competere pupillo, sed
in personam substituti; Adeò quod pro portio-
ne legata Ludouicæ Sorori Camillæ cum reci-
proca pupillari substitutione altera ex ipsis So-
roribus moriente antè nuptias, Falcidiā deberi
nemo dubitat; tùm quia *text. alleg. in l. Falcidiæ*
rationem tollit omnem ambiguitatem, prout
eandem remouet alius optimus textus *in d. l. cum*
Pater 60. *ff. eod.* & tradit *Ias. in rubric. ff. ad Tre-*
bell. num. 6. *&* 11. *cū seqq. Trumagiole in d. l. in*
quartam num. 16. *ff. eod. Peregrin. de fideicom.*
ar. 3. *num.* 52. 55. *&* 62. *Rustens de substitut. lib.*
1. *cap.* 2. *part.* 1. *num.* 29. & dictum fuit supra
29 *in cap.* 28. *num.* 24. *cum seqq. lib.* 1. & in specie,
quod Falcidia debeatur ex pupillari substitutio-
ne probat *Surd. cons.* 265. *num.* 20. *in fin.* Tùm
quia quatenus à substituta Camilla non debere-
tur Falcidia (quod tamen superabundè dictū sit)
30 saltem debebatur per ipsam legatariam, cuius
portio cum suo onere ad Camillam transiuit;
spectari enim debet tempus mortis Testatoris,
31 siuè Agnati legati *l. in quantitate* 73. *vbi glos.*
ff. eod. tit. Neque Falcidię petendæ facultas vllo
32 tempore præscribitur *tex. in l. Legis falcidiæ*
58. *& in l. quid de bonis* 5. *§. non idcirco ff. eod. ad*
legem falcidiam.
Et hanc conclusionem procedere non obstante
statuto Mediolani 171. *lib.* 1. prohibente benefi-
33 tium inuentarij in aditionibus hæreditarijs, ter-
minaliter probat *Petr. Antonius Auguia* pleno
consil. 24. *lib.* 3. & ibidem scribit *Carpan. nu.* 81.
Quos in indiuiduo sequitur *Bimius cons.* 52. *num.*
12. *in fin. & cons.* 222. *nu.* 54. Quia deductioni
34 Falcidiæ non obstare statutum, quod restrin-
gendum venit vti iuris communis correctoriū,
iuribus vulgatis.
Neq; affirmari potest agi hic de legitima Alphon-
35 si, ex qua deduci nequit falcidia *l. Scimus antea,*
vbi scribentes præcipuè *Ias. num.* 1. *&* 8. *C. de*
inoffic. Testam. Sed de Alphonsi hæreditate, &
de legatis per ipsum factis, licet pro parte de-
ducendis ex portione eidem debita ratione le-
gitimæ, & sic locum non habere nequit dispo-
sitio *d. l. Scimus*.
Prout etiam dici non potest legatum dotis, in cuius
causam factum fuit per Testamentum Alphon-
si illud libr. 24. mille tàm D. Camillæ, quàm
Ludouicæ eius filiabus, ex quo Falcidiam non
36 posse detrahi affertur testus *in l. cum dotem* 57.
ff. eod. ad legem. falcid. Quandoquidem disposi-
tio *d. l. in dotem*, locum habet, quando legatum
37 factum fuit Creditori dotis, vti Vxori, & sic le-
gata fuit dos, quam receperat Vir, siuè Socer,
de quo loquitur Textus prædictus; Non autem
quando legatur dos minimè recepta *d. l. cum*
dotem, & l. si vsusfructus 80. *§. dos legata eod.*
tit, & declarat *Castren. in d. l. cum dotem vers.*
quia ille primus, & ibi Angel. Tunc enim lega-
tum non dicitur lucratiuum legatario, cuius
38 lucri causa fuit concessa Falcidiæ detractio ex
legatis *tot. tit. ff. ed. C. ad legem falcid.*
Idem, si legatum in causa dotis factum esset Pium,
39 videlicet factum personæ pauperi, *glos. in l. Si-*
militer ff. eod. & consequenter minimè defalca-
40 bile, vt scribit *Fabian. de Chiocbis in repet. Auth.*
nonisi. num. 253. *C. de inof. testam. Bal. de Bartoli*
in repet. l. 1. *num.* 40. *cum seqq. & num.* 51. *ff.*
solut. matrim. Id quod intelligendum est, quan-
41 do legatum factum fuit personæ pauperi, quod
aliundè obueniat, quàm ab illis, qui dotare te-
nentur *Tiraquel. de priuil. pia causa priuil.* 150.
& Campeg. de dote q. 91. *part.* 1. quos sequitur
Costa de fact. scient. & ignorant. distinct. 75. *in fin.*
Causa namq; pia propriè dicitur, quæ animæ salu-
42 tem respicit *glos. in l. illud. C. de Sacros. Eccles.*
atque scribit *Bal. de Bartol. loc. relato in fin.* qui
43 *num.* 45. declarat dotis legatum non semper
continere causam piam, propriè loquendo, nisi
quando promitteretur, vel daretur mulieri pau-
peri, sequenti verò *num.* 46. reprobat opinio-
nem eorum contrarium tenentium.
A quo casu pij specie legati non abesse notissimum
est; cum pauper dicatur mulier, quæ aliundè nō
44 habet vndè se alat, vel docet *Auth. similit. C. ad*
legem falcid. & subijcit *Bart. l. e. num.* 51. & id
circo detractioni Falcidię subiacere legata præ-
dicta/concludendum est *glos. in l. tali ff. de iur.*
doti, & in l. si non designata C. de fals. caus. adiect.
leg. quam sententiam multis exornat exemplis
idem *Bart. num.* 53. & quam amplectitur *Nicol.*
Bello. cons. 19. *num.* 18. *& Bat. Nonel. de dote*
priuileg. 49. *pauper. & priuil.* 11. *num.* 1. *part.* 8.
vers. Tu aduerte.
Quin etiam sicuti ex legato alimentorum detrahi-
45 tur Falcidia *tex. in l. hareditatem* 68. *& in l. Diui*
88. *ff. eod. ad leg. falcid.* & probat *Surd. de alimen.*
46 *tit.* 8. *priuil.* 18. Ita multò fortius detrahitur ex
dote legata, quæ longè minus priuilegiata dici-
tur, quam alimenta, vt amplè scribit idem
Surd. de alimen. tit. 9. *q.* 1. *sub nu.* 10. *cum duob.*
47 *seqq.* Quia alimenta æquiparantur piæ causæ,

licet

3 neraliter etiam intelligendus venit *l. 1. §. generaliter ff. de legat. præstand. & l. 3. ff. de officio Præsidis*: Et sic cum lex non distingit, nec nos
4 distinguere debemus *l. de pratio ff. de publ. & l. si seruum §. non dicit ff. de acquir. hæred.*

Præterea cum lex Falcidiæ fuerit introducta ad euitandum hæreditatum repudiationes, eo quia hæredes vniuersales nimis onerati lega-
5 tis sæpè repudiabant hæreditates, & intestati remanebant Testatores, vt inquit Imperator Iustinian. *Instit. ad legem falcid. in princ.* Idem absurdum repudiationis sequeretur; Vbi Ecclesia, vel locus Pius non posset detrahere Falcidiam à legatis etiam Pijs; præsertim, si nulla alia legata facta fuissent in testamento, ex quibus Falcidia detrahi posset; Ad quod sanè absurdum
6 euitandam concludi debet licere Ecclesiæ facere Falcidiæ detractionẽ ex legatis etiam Pijs.

Hanc sententiam amplectitur *Abb. in c. in præsen-*
7 *tia de probat*, dicens, quod Franciscus de Albergo hoc consuluit per illam rationem, quod priuiligiatus non vtitur priuilegio aduersus æquè priuilegiatum *l. sed & milites ff. de excusat. Tutor. l. verum §. penult. & §. fin. cum l. seq. ff. de minorib. atq. l. assiduis C. qui potior. in pignor. habet. & l. priuilegia ff. de priuil. creditor.*

Contrarium tamen de ÆQVITATE verius est, &
8 expresè disponit tex. in *Auth. similiter C. ad le-*
9 *gem falcid.* vbi autem habemus textum disponentem, non est disputandum *l. illam vers. de modo C. de collat. & l. ancilla C. de furt.* non enim debetur Falcidia naturaliter hæredi, vt habetur
10 *in glos. l. 1. ff. de condit. indeb. & in l. cum quis C. de iuris, & facti ignorant. atq; l. error. C. ad leg. falcid.* Ergo ÆQVITAS est illa, quæ in princi-
11 pijs iuris naturalis fundata est, vt inquit *Bald. in l. 1. C. de legib.* & sequitur *Muntisperela in cons. 105. num. 9. & in fin. consilij*. Vbi concludit, quod de ÆQVITATE Ecclesia hæres non potest detrahere Falcidiam de legato facto alteri Ecclesiæ.

Quam sententiam comprobat *Corn. cons. 236. nu. 5. lib. 3.* dicens, & ipsæ quod cum *text. in d. Auth. similiter*, loquitur generaliter, vt de legatis ad pias causas, non detrahatur falcidia
12 generaliter etiam intelligi debet alli *l. 1. §. generaliter ff. de legat. præstand.* maximè, quia, cũ non reperiatur in iure cautũ expresè, quod pia causa, siuè Ecclesia detrahat falcidiam de legatis Pijs, standum est cum generalitate *citata Auth. similiter*.

Hanc conclusionem amplè defendit *Tiraquel. tract. de priuileg. Pia causa priuileg. 26.* quo loci plures alios hanc sententiam sequentes refert, & quam sententiam sequitur *Surd. tract. de aliment. tit. 8. priuileg. 18. num. 8.*

Non refragrante; quod priuilegiatus non vtitur priuilegio contra æquè priuilegiatum *§. sed hæc præsentis in Auth. de Sanctiss. Episc.* Quia limita-
13 tur regula ipsa plurimis modis, tùm quia præferenda semper est causa, quæ magis specialiter,
14 & ad quid certum, est prouisa, vt tradit *Montesperula cit. cons. 105. num. 6.* Tùm quia locum tantum habet regula, quando vterq; est priuilegiatus in specie, secus, si vnus est priuilegiatus in genere, alius verò in specie, vt distinguendo
15 probat *Surd. de aliment. cit. tit. 8. priuileg. 18. num. 7. per l. fin. ff. ex quibus caus. maior. & priuileg. 61. num. 13.* Nam tunc priuilegiatus in
16 specie vtitur priuilegio aduersus priuilegiatum in genere. Casus est *in l. fin. C. ex quib. caus. sic in proposito casu*, vbi Pia causa non est priuilegiata in specie, quod detrahere possit Falcidiam, magis quàm quælibet alia persona, sed solum reperitur priuilegiata in genere; E contra legatarius ex causa Pia priuilegiatus in spe-
17 cie reperitur per *d. Auth. similiter*: Ergo is præferendus est, vt possit vti priuilegio, ne ex legato sibi facto detrahatur Falcidia, ità probat *Corne. cit. cons. 234. num. 5. vers. quia locum habet*, vbi multos in eam refert sententiam, & scribit *Monach. cons. 52. num. 43. & cons. 680. num. 44.* quos sequitur *Surd. in citat. priuileg. 61. num. 13.*

Tùm deniq; quia cum Ecclesia hæres agat de lucro captando, mediante detractione Falcidiæ, legatarius verò de damno euitando, ne cogatur dimittere hæredi quartam partem legati
19 sibi facti; præferri debet legatarius priuilegiatus hæredi æquè priuilegiato, vt damnum euitet, cuius respectu restituitur minor etiam contra Fiscum, vel Rempublicam æquè priuilegiatam, vt probat *Specul. in tract. de restit. in integ. §. 1. num. 17.* quem sequitur *Menoch. cons. 100. nu. 284.* & antè eum tradit *Montesperel. in alleg. cons. 105. num. 4. & sub num. 12. vers. nam si*
20 *minor. & versic. verò vterq;* Magis enim subueniri debet ei, qui tractat de damno euitando, quàm ei, qui agit de lucro faciendo *l. fin. C. de condic.* & probat *Alex. in l. debitor num. 7.* vt dicitur de tempore incerto ratione hypotecæ, dum bina instrumenta facta fuerint eodem die, & ignoratur quod ex ijs fuerit primò loco celebratum, & res agitur inter duos priuilegiatos; nã tunc sine dubio præsumitur pro benignio-
21 re, vt post *Bart. in l. 1. §. 1. ff. de boni. possess. secund. tabul. & in l. edicto in fin. C. de edict. Diui Adrian. tol.* dictum fuit supra in *cap. 174. n. 36.*

Et quia alias in terminis respondi pro D. Laura Scacabarocia minore, & sic priuilegiata, contra D. Camillam Marchionissam Coriam similiter minorem, & priuilegiatam legatariam, ea, quæ in eo casu concurrebant, hic inserere placuit, vt infrà.

De Falcidiæ detractione hæsitari nullo modo potest; quia regulare est ex legatis detrahi Falci-
22 diam, vbi ea ad dodrantem ascendent tex. *in l. 1. ff. ad leg. Falcid. & in l. 2. C. eod. tit. Faebin. controu. iur. lib. 4. cap. 34. vers. & hanc sententiam*, Ne hæres sine lucro remaneat, vt tradunt
23 scribentes, præsertim *Ias. in l. 1. §. deniq; num. 9. ff. ad Trebel.* & scribit *Peregrin. decis. 85. num. 1. in fin.*

Factum enim fuit inuentarium bonorum relictorũ

per

foluat, etiamsi vellet constituere redditus, ex
26 quo elicitur, quod cui data est potestas vendendi non est data potestas habendi fidem de
27 prætio, & consequẽter solutionem expectandi. *Doct. in l. singularia, ff. si certum petatur*, & scribit ibid. *Rebuff. cit. num. 16. in fine.*

Præterea si notoriè appareat debitorem non esse soluendo, tunc, nulla facta discussione bonorũ,
28 capi poterit, si debitum est liquidum *l. 1. C. de. e. Fisci deb. lib. 11.* vbi *Docto. per glos. sing. in l. si. ff. si certum petatur*, de quo tamen notorio necesse est, vt constet, saltem adhibita summaria
29 discussione *Alem. appell. de appell. Rebuff. cit. glos. 3. num. 23.*

Prout iuris apices, & subtilitates omittuntur in lusoribus, vel ludis licitis, præcipuè Schacorũ,
30 in quibus sola facti veritas attenditur, quia si acciderit controuersia, vnius periti iudicium, ex spectatoribus præsentibus sufficiet, ità probat *Thom. Accius de ludo Schacor. quæst. 12. princip. num. 93.* quia quando Lusores cum bona fide agere voluerint de ludi apicibus, vt si tacto latrunculatore, ille omnino mouendus sit, non
31 est curandum *l. fideiuss. §. quadam ff. mandat*, & tradit *Tho. Accius cit. tract. quæst. 7. principali num. præsertim 16.*

Et excussionis exceptionem verè non esse de apici-
32 bus iuris probatum fuit supra in *cap. 114. nu. 16.* cum ea fuerit adiuncta ad circuitus euitandos, de Apicibus verò iuris verè dicitur quid-
33 quid extrinsecus agitatum est, nec bonam fidẽ tangit, vt post Bald. & Soncino tradit *Ruginel pract. quæst. cap. 1. sub num. 79.* & dictum fuit supra in *cit. cap. 114. num. 7.*

SVMMARIA.

Falcidia detrahitur ex omni legato num. 1. & 2. 22. & 23.
Lex generaliter loquens, generaliter etiam intelligi debet num. 3.
Lex, si non distinguit, nec nos distinguere debemus num. 4.
Falcidiæ detractio inuenta fuit, ne hæreditates repudiarentur num. 5.
Absurda sunt euitanda num. 6.
Ecclesia detrahit falcidiam ex legato facta alteri Ecclesiæ num. 1. 6. & 7. Contrarium verius num. 8. 9. 10. & 12.
Textum vbi habemus, non est disputandum num. 9.
Æquitas fundata est in principijs iuris naturalis n. 10.
Priuilegiatus non vtitur priuilegio aduersus æquè priuilegiatum num. 13.
Limitatur, quando alter agit de damno euitando, alter de lucro captando num. 14. Item quando in specie alter est priuilegiatus, alter verò in genere nu. 15. 16. 17. 18. 19. & 20.
Duobus actibus eadem die factis, in dubio prius perfectus præsumitur qui est benignior num. 21.
Hæres sine lucro remanere non debet num. 23.
Reseruatio detrahendi Falcidiam facta in inuentario prodest hæredi num. 24.
Inuentarium licet non solemniter factum prodest pro Falcidia detractione num. 25.
Falcidiæ detractioni magis fauet lex, quàm detractioni Trebellianicæ num. 26.
Falcidiæ detractio locum habet tàm in legato, quàm in fideicommissi num. 27. ratio affertur num. 28.
Falcidia debetur ex pupillari substitutione num. 29.
Legataria portio ad illius hæredem cum onere transfere dicitur num. 30.
Tempus mortis Testatoris, siuè Agnati legati spectatur in detractione Falcidiæ num. 31.
Falcidiæ petitio nullo tempore præscribitur nu. 32.
Statutum Mediolani prohibens beneficium inuentarij non continet Falcidiæ detractionem num. 33. & 34.
Falcidia non deducitur ex legitima num. 35.
Falcidia non detrahitur ex legato dotis num. 36. declaratur num. 37.
Falcidia detrahitur ex legato lucrosa, non autem si indè nullum lucrum percipitur num. 38.
Falcidia non detrahitur ex legato pio num. 39. 40.
Legatum pium quando dicatur num. 41. 42. & 43.
Pauper dicitur, qui aliunde non habet vnde se alat num. 24.
Falcidia detrahitur ex legato alimentorum num. 45.
Falcidia detrahitur ex dote legata, non autem ex dote restituenda, quæ dicitur æs alienum num. 46. Regens Natta *contrarium affirmans num. 61.*
Alimenta æquiparantur piæ causæ num. 47. Contrarium tradit Cynus *num. 48.*
Falcidia detrahitur ex legatis de falcabilibus etiam præ alijs minimè de falcabilibus nu. 49. 51. etiam si contrarium statuisset Testator num. 50.
Falcidia detrahitur ex particulari institutione n. 53.
Legatum factum seruo, factum dicitur Domino n. 52.
Institutio facta in re certa per verbum commune importat legatum num. 55. 56.
Falcidia debetur, etiam post solutionem legati num. 57. 58. 59. & etiam illius fructus num. 60.
Doctoris auctoritas intelligi debet secundum legem, siuè rationem, quàm allegat num. 62.
Io. Baptista Cantoni Senatoris, & Regentis mentio num. 63.

Ecclesia, siuè locus pius hæres an possit detrahere Falcidiam de legatis Pijs, vel locis Pijs factis.

CAP. CCLXX.

1 Regulare est, quod Falcidia detrahitur ex omni legato ad hæredis beneficium, *tot. tit. ff. ad legem falcidiam*. Ergo procedit regula etiamsi hæres sit locus Pius, vel Ecclesia, & legata sint facta alteri Ecclesiæ, aut Pio loco iuxta
2 *text. in Auth. de Sanctis Episc. §. sed hac præsenti*; & in indiuiduo probat *Io. de Imola in l. 1. §. ad municipium ff. ad legem falcid.*

Cũ enim lex generaliter loquatur in cit. textu, generaliter

2 diendum, de quo latius differit *Bar. in l. confes-*
sus; ff. de custod. reor. quem sequitur *Prateius in*
suo lexic. Iur. in verb. api, idemque *Bar. in l. si fidei*
§. quadam ff. mandati, Apices iuris esse putat,
qui subtilitatem quamdam respiciunt magis,
3 quam facti veritatem, quem sequitur *Stracha de*
Mercat. tit. quomodo procedend. sit in causis Mer-
cator. qui est prima particula vlt. part. num. 5.
Vbi explicat exempla apices iuris continentia,
4 Videlicet, si esset instituta directa actio, cum
vtilis competebat, vel non esset lis contestata, &
similia, quia prædicta nõ sunt intelligenda, vt
iuris ciuilis rationẽ non habeant, quia esset con-
5 tra legem bona fides *l. hac ille ff. depositi*, cuius
sententiam probauit *Bal. in l. placuit C. de Iudic.*
Baldus verò *in cap. p. col. 2. de constit.* scribit iuris
apices dici, quidquid bonam fidem non tangit,
sed extrinsecus agitandum est, id quod probat
6 *Soncin. in cons. 120. cum in præsenti col. 7. vers.*
hac ex eo lib. p.
Idcircò in curia Mercatorũ (vbi negotia ÆQVI-
7 TATE terminanda sunt, vt diximus supra in
cap. 6. num. 11. lib. p.) non potest opponi ex-
ceptio, si non interuenit stipulatio, sed fuit nu-
dum pactum, quæ contraria esse videatur,
vtrumque tamen verum esse subijcit, Quia aut
ius commune detrahat iurigentium ex causa, &
tunc seruandum est ius commune, vt in solem-
nitate testamentorum, aut ius commune non
intromittit se, detrahendo iuri gentium, sed nõ
8 adijcit ei robur, vt in parte nuda, & tunc ser-
uandum est ius gentium, vbi mera, & sola
ÆQVITAS debet, attendi quod notandum
refert, & probat *Blanch. tract. de compromissis*
num. 43.
Sed & clarius, & magis iuxta naturalem ÆQVI-
9 TATEM dicendum est secundam Stracham
loco cit. num. 6. vers. hactenus ille, quod apex est
cuiuscumque rei summitas, quæ acuminata est,
atque indiuisa, vnde regulæ à summitate iuris
productæ, metaforici apices dicuntur, quasi
nimium plerumque à casu aliquo singulari re-
10 motæ, consideratis rei, de qua agitur, circon-
stantijs; vndè alij apices iuris varijs vocabulis
demonstrari posse dicebant, veluti summum ius,
ius inflexibile, generalis deffinitio, verborum
subtilitas, legum seueritas, perdurum ius, stri-
ctum ius, nonnunquam summa iniuria, sed hoc
11 vltimum impropriè, vt inquit *Strach. sub d. nu.*
6. vers. veluti, Summum tradensius, summum
quod bonum in se est, ex circonstantijs, si ser-
uares, efficere summam iniuriam, veluti seruare
12 pactum, est iuris positio iustissima *l. p. ff. de pa-*
ctis. Si tamen pactum ad aliquam facti spetiem
transferas, veluti cum turpis res in pacto dedu-
citur, aut contra leges, bonosue mores pactũ
est initum, dolore malo factũ est, si iuris formu-
lam adduceres, serua pactum, esset profectò
summa iniuria, idque ex circonstantijs habetur
13 iuxta sexcenta exempla *l. Iuris gentium §.*
Prætor ait, l. si vnus §. pacta l. contra iuris ciuilis
ff. de pactis, l. fin. C. pactum, quod doli, l. pacta
quæ contra C. de pactis, cum alijs, quas refert Stra-
cha d. vers. Veluti, subijciens, quod Sceuola (vt
14 ait Cicero de claris oratoribus) peracutus erat,
ad excogitandum, quod in iure, aut in ÆQVO
verum esset, aut non esset.
Hinc etiam donatus ille Terentianus interpres,
non merus gramaticus in Adelfos (vt subijcit
15 *Stracha vers. hinc etiam*) ait, inter Ius, &
ÆQVITATM hoc interest; Ius est, quod om-
16 nia inflexibilia exigit, ÆQVITAS est, quæ
de iure multum remittit. Circumstantiæ igitur
sunt, quæ variant, & quæ præcipuè conside-
randę sunt, & ex quibus à regulis iuris generali-
ter recedimus, ex quibus colligitur nullam in
Bartolo fuisse repugnantiam, vt scribit *Stracha*
cit. num. 6. in fine.
In multis itaque casibus reici iuris subtilitates
(idest apices) tradunt scribentes, præcipuè
17 verò, quando fit executio debitori, vt quod
præscripto termino debitori ad soluendum, eo-
que elapso, capiantur bona, nulla facta distin-
ctione mobilium, vel immobilium, vt ex legis
18 subtilitate prouisum legitur, *in l. A diuo Pio §.*
venditione, & ibi *glos. & Bart. num. 5. ff. de re*
iud. & ibi *Bal. Alex. & cæteri*: quia ex quadam
ÆQVITATE eo casu reijciuntur iuris subtili-
19 tates, & apices *cap. dilecti de Iud.* & sola
ÆQVIVAS consideratur, vt cauetur per con-
stit. Reg. Franc. de qua rebuf. *In tit. de lit. obli-*
gat. art. 12. glo. vn. num. 1.
Et si enim debitoe, qui sine causa non soluit, præ-
20 sumitur in calumnia *l. si quis aliter ff. de verb.*
oblig. Tamen si ratione belli, aut pestis, vel
inopiæ, alteriusue iustæ causæ, sibi non licuit,
calumniosè facere non censetur, maximè, si cũ
non haberet pecuniam, vel aliam rem mobi-
lem, offerat rem immobilem, vel plures res in
21 Creditoris electionem, quia tunc Iudex hoc
arbitrari debet cautione euictionis data, vt
probat *tex. in §. quod autem, in auth. de fideiuss.*
col. 1. & in Auth. hoc nisi de solut. scrib. *in l. 2.*
§. 1. ff. si certum pet. & Rebuff. d. loco art. 10. glos.
2. num. 2.
Similiter si personaliter obligatus est debitor, &
captus est, non disputant, quod prius bona erant
22 excutienda, tanquam iuris apices continens *glos.*
in l. 3. §. tutores in verb. vinculis ff. de suspectis
Tutor. quem singularem dicit *Bald. in Margarita*
in verbo carceratus quæst. 10. & in verbo finis qu.
43. Ias. in d. l. à Diuo Pio §. in venditione col. 2.
ff. de. Re. Iud. quos sequitur *Rebuff. d. art. 11.*
glos. 3. num. 1. Qui *num. 16.* tradit, quod qui
23 in licitatione promisit, neque soluit, carceri
mancipari poterit pro solutione pecuniæ ibi
promissæ, etiamsi aliò non sit obligatus modo.
Quia is, qui sic promisit, stultè agit, & quasi
irridet Iudicem, & alios volentes illam rem
24 emere, ob id puniri debet, vt statim soluere
cogatur; Et ità iudicasse Senat. Parisiens. die
25 23. Ianuarij 1519. testatur ibidem Rebuff. qua
de re ad istam auctoritatem, & licitationem
non admittitur quis, nisi pecuniam præsentem

si instinti quadr. paup. fecisse dicatur.

Si autem ante contestatam litem, animal, quod
46 nocuit, decesserit, extinguitur actio hæc *d. l. p. §. planè*, quia alternatiuè eius locus esse non potest, scilicet, aut noxam sarcire, aut animal noxæ dedere, *cit. l. c. §. cum arietes in fin.* non enim dari mortuum animal potest, sed viuum
47 tradi debet *d. l. p. §. noxæ autem*, & scribit *Pe. Grego. loco cit. cap. 11. num. 3. & cap. 12. n. 11.* nisi ipsius Domini dolo, aut culpa interfectum
48 sit animal, quoniam tunc detracta noxæ mentione, insolidum erit actio, siuè id ante, siuè post litem contestatam fiat, *arg. l. non solum cum seq. ff. de rei vendic. & l. si ex legati causa 23. ff. de verb. obligat.* quod si ab alio occisum fuerit,
49 debet Dominus, aut æstimationem litis soluere, aut æstimationem aquiliæ mandare agenti contra eum, qui interfecit, vt *subijcit Oinot. in fine*, quia desinit Dominus esse *d. l. c. §. in Bestijs in verb. non potest ff. eod. tit.*

Cæterum, quæ de pecudibus, & quadrupedibus
50 damnum dantibus statuta sunt, eadem ratione, & in bipedibus, & auibus, quæ damnum dant, locum obtinent, vt explicat *Vlpia. in l. quemadm. 39. §. hac actione ff. ad l. aquil.* & docet *Pe. Gregor. cit. lib. 38. cap. 12. num. 1. in fin. p. 1.*

Sub eadem noxali actione venit omne damnum à
51 seruis datum, maleficio mediante, siuè iussu, aut sententia Dominorum, idest mediante priuato maleficio, ob quod damnum alteri datum resarciendum est pecunia, quia pro publico commisso publica pœna imponenda venit, ne-
52 que sufficit deditio serui *l. quod sic 17. §. quod aiunt ff. de edilic. edic. & l. 4. §. fin. ff. de noxali actio.* & latè tradit *Pe. Gregor. all. lib. 38. cap. 11. num. 4. & 5.* vbi probat conclusionem alias locum habere etiam in maleficijs per filium fa-
53 milias commissis, pro quibus Pater tenebatur de iure antiquo; Quamuis noua hominum conuersatione sublatum tradit *Iustin. in §. sed veteres instit. eod. tit. de noxali actione*, cum & vitæ,
54 necisq; & libertatis potestas, quæ parentibus concedebatur in filios, adempta fuerit *l. fin. C. de patr. potest. & §. 20. instit. de his, qui sunt sui, vel alio iur.* Quia alias maiorem potestatem in liberos Patrē, quam Dominū in seruos habere notum est, & scribit *Pe. Ærod. lib. 6. tit. 7. c. 10.*
55 vbi de Iunio Bruto T. Mar. Torquato, Pou. Tiburto, & Sp. Cassio meminit, à quibus filij fuerant seuerè puniti, mentionem facit, cum nullā alia meliori ratione filios in officio, & obsequio contineri posse existimabant, quam per absolutam patris auctoritatem in filios. Id circò si filius famil. damnum dedit, vel maleficium etiam publicum commisit, Pater pro eo condemnari non potest. *Rub. C. ne filius pro Patre*, & scribit *Pe. Greg. alleg. cap. 11. num. 5.* & dictum fuit in *superior. cap. 265. num. 33.* nisi de pecul. perfecti, si illum non deffenderit *l. quoties enim 34. & l. si condemnatus 33. ff. de nox. act.*

Et si plures Domini erant serui damnum dantis, parsque eorum sciret, cæteri vero ignorarent,
56 illi tantum tenentur, qui sciebant, & quæ ab ignorantibus repetere nequeunt, etiam pro parte, quæ istis spectaret, tenentur *l. si comm. famil. 9. ff. eod. de nox. act.* de quo *Pe. Gregor. alleg. cap. 11. sub num. 9. vers. & si scientes.*

SVMMARIA.

Apices iuris dicuntur subtilitates, & stricta iuris ratio num. 1. 3. 4. 5. 9. 10. & 11.

Contendens in re clara, aut liquida, non debet audiri num. 2.

Apices dicuntur quæcumque bonam fidem non tangunt num. 6. & 33.

Mercatorum in curia excluduntur iuris apices nu. 7.

Ius gentium æquitatem meram spectat num. 8.

Pacta seruare ius est iustissimum num. 12. Limitatur num. 13.

Sceuola I. C. peracutus erat ad excogitandum, quod in iure, aut in Æquo verum esset, aut non esset num. 14.

Æquitas est, quæ de iure multum remittit, Ius est, quod omnia ex inflexibili exigit num. 15.

Circonstantiæ concurrentes in casibus faciunt variare dispositiones num. 16.

Apices iuris reiciuntur in executione facienda debitori num. 17. 18. & 22.

In executionibus proceditur de Æquitate num. 19.

Debitor non soluens præsumitur calumniosè facere num. 20.

Limitator pluribus modis num. 21.

Limitator, si non soluit prætium rei emptæ in licitatione, carceri mancipatur num. 23. & 26.

Licitatur non soluens prætium promissum, quasi irridere videtur Iudicem num. 24.

Decretum Senatus Parisien. in ea materia num. 25.

Vendendi potestate data alicui, non data est, vt habeat fidem de prætio num. 27.

Debitor capi potest, si notorium sit, illum non esse soluendo num. 28.

Notorium debet apparere, saltem adhibita summaria cognitione num. 29.

Apices Iuris ommituntur in ludis licitis nu. 30. & 31.

Excusationis exceptio verè non est de apicibus n. 32.

Iuris Apices reiciuntur in Iudicijs summarijs, & in illis, in quibus de ÆQVITATE proceditur.

CAP. CCLXIX.

Vris apices dicuntur subtilitates, idest summum ius, vel stricta iuris
1 ratio, in Æqui, & boni ratio non habetur, sed res ad viuum resecatur, quæ bona fide agenti non conueniunt, vt eximiur ÆQVITATIS cultor Vlpianus dixit, *in l. si fideiussor §. quædam ff. mandati.* Hinc emanauit vulgatum illud, disputantem in re liquida (idest clara) non esse audien-

quamuis subijciat idem Auctor dari tunc actio-
21 nem in factum *ex l. quoties ff. de praescrip. verb. Iac. & Cyn. in d. l. fin. C. ad l. aquil.*

Oportet verò, vt ferocia animalis fuerit sponta-
22 nea, & ex se commota *d. l. p. §. 4. ff. eodem tit. si quadr.* & scribit *Oinot. in d. §. p. sub num. 5. vers. opportet autem*. Nam si ex alieno sit instigata fera, aliæ actiones suppetunt *l. aquil. & ad d. l. 1. §. 4.* Vt si cum ÆQVVM permulsisset quis, vel palpatus calce percussit *d. l. p. §. 4.* siuè alia quadrupes aliam concitarit *d. l. p. §. 8.* Quo casu in Dominum concitantis est actio, *vt*
23 *l. p. §. 2. tex. in l. qua actione §. proinde ff. ad leg. aquil. & in l. si ex plagis §. in alieno, & §. fi. eodem, tit.* aclatè scribit *Porrus in eius fasciculo §. damnum vers. de hoc impulsu pag. 344.* vbi etiam
24 agit de impulsu nauis in aliam facto.

Semper enim in eum, qui damni causam dedit, di-
25 rigitur actio, quia is damnum dedisse videtur *cit. l. 1. §. 4. & 7. ff. hoc titulo*, & tradit *Oinot. all. num. 5. vers. sempen enim*, Maximè si causa
26 proxima est damno, non autem remota. *Cabal. tr. de homic. num. 365. cum seq.* quem sequitur *Porrus in d. §. damnum pag. 326. & pag. 344. vers. adhaeret*; Nec interest, vtrum corpore suo quadrupes pauperiem dederit, vt si equus cal-
27 ce, bos cornu percusserit, an per aliam rem, quam tetigit, vt si plaustro bos obtriuerit ali-
28 quem, vel alia re deiecta *d. l. p. §. siue autem*, onus in aliquem onerata quadrupes euerterit *cit. l. p. §. 4.* & declarat *Oinot. alleg. num. 1.*

Rursus, cum Arietes, vel Boues committunt, & alter alterum occidit, aut feriendo inhabilem reddit; si prouocans perijt, aut inhabilis reditus est, nulla datur actio, si prouocatus agit
29 *d. l. p. §. cum arietes*, ex quo duæ notantur regulæ, quòd scilicet, cum quis se contra aggressorem deffendit, naturale ius omnibus animan-
30 tibus inditum est *l. 4. ff. ad l. aquil.*

Hinc scripsit Cicero de officijs impunè euadere non modò à pæna criminali occidentem agresso-
31 rem *l. qui agressorem C. de sicar.* sed etiam pecuniaria legis aquil. vel simil. *l. si ex plagis §. p. ff. ad l. aquil.* si quis verò se immiserit in alterius tabernam, atque ibi ab alligato cane feroce læsus fit, actionem non habet *l. in fin. ff. eodem.* Nec enim domi, sed in publico feram bestiam in ea parte, quà populis interest, Prætor, seu
32 Ædilis aligari prohibet *l. qua vulgo 42. ff. de adil. edicto.* si verò à soluto læsus sit, erit actio.
33 Nec enim improbum animal solutum habere conuenit *d. l. 2. in fine addit. ad Angel. in cit. §. 1. vers. iam dictum est, & Oinot. alleg. num. 1. in fine*, at si animal, pecus, vt equus, aut mula pauperiem fecerit, vbicumque hoc, & quandocumque fiet, erit actio *l. vlt. ff. eodem tit.*

Nec mirum, quia ratione grauitatis delicti, non tantum ad vindictam, quàm ad exemplum per-
34 tinet pæna, & non tantum id obseruatur, vt ea afficiantur homines, qui iniuriant, sed etiam contra bruta animalia pæna exerceatur. Legimus enim apud Iudeos Taurum, qui hominem occiderat, lapidari, & carnes mortui
35 proicij. ità disponentibus legibus à Moyse promulgatis, de quibus *Fara. in Epitom. orbis terr. tit. de Iud. vers. si Taurus pag. 61. in fin.* atque in Concilio Vormatiensi iubetur interfici apes,
36 quæ hominem occiderant; *teste Pe. Ærodio lib. 3. rer. Iudic. tit. 16. cap. 1. post princ.*

Cuius intuitu Senatus Excellentiss. die 14. Octobr. 1589. in causa cuiusdam Zanini Zolati de loco
37 Casalis Nucetæ pueri annorum 17. ob coitum cum asina, licet minime consumatum (vt ipsi dixere) censuit semel fustigandum esse Zaninum, cum inscriptione Tituli delicti, & deindè trasmitti ad triremes per trienium, eo addito, quòd Asina combureretur.

Et sicuti Romæ in honorem anseris, qui cecinerat
38 gallos in limine adesse, argenteus positus est in capitolio, quòd suo clangore capitolium conseruasset, ità ex aduerso canes, quod non latrassent, veluti id ex perfidia, atque per proditionem fecissent, supplicijs annuis viuos afficiebant Romani, vt narrat *Ærodius cit. cap. 1.* quo loco in inanimatis etiam locum habere pænam pluribus exemplis narrat.

Est igitur à parte agentis causa damnum accepti
39 *l. c. & to: o tit. ff. eod.* seu aliquid interesse *l. 2. eod. tit.* si parte rei damnum per illius animal datũ, & Dominum, quòd in noxa habet *l. 1. §. in Bestijs, verbo non potest conuenire, quia desijt Dominus esse, & §. vlt. in verb. sed eo iure, quo domini sunt, vt inquit Oinob. sapius cit. num. 5. in fine*, & ante eum scribit, addicit. ad *Ang. iam dicto §. 1. in fine vers. si autem*.

Non solum autem datur hæc actio cuilibet dam-
40 num passo, non tantum Domino, vt in *l. aquil. & in l. item mela §. legis, & §. cum cui ff. ad l. aquil.* verũ & alijs, quorum est interesse, vt Commendatario, & Fulloni; cum enim ratione damni dati teneantur Domino ipsius rei, pati damnum à quadrupede, quæ pauperiem fecit, videtur *l. 2. ff. eod. tit.* & etiam hæredibus, cæterisque successoribus, vt bonorum possessorũ tenetur *d. l. 1. §. vlt. ff. eod. tit.* cum sit rei nimirum damni persecutoria hæc actio, non tamen se extendit adeos, qui sua culpa, factoue
41 damnum fecerunt, vt qui feram irritarunt, *d. l. item mela §. item cum ff. ad l. aquil.* vel se in
42 locum domesticum, vbi fera alligata erat *l. 2. in fin. ff. eod.* Quod secus erit in pecude soluta *l. vlt. eod. tit.* quamuis aduersus Dominum quadrupedis, non cuius fuit *d. l. 1. §. in Bestijs*, Sed
43 cuius nunc est, *d. l. p. §. & cum*, & vbi plurium sit animal, aduersus singulos in solidum datur actio huiusmodi *l. p. §. noxa autem eod. tit.* & probat *Oinot. loco cit. in l.*

Si verò pauperies, idest damnum datum est ab animali, quod aufugit à Domino, vt ab Vrso,
44 siuè Lupo, & similibus, & consequenter ob naturalem feritatem, cessat hæc actio, neque Dominus ad quidquam tenetur, cum vlterius non
45 dicatur Dominus færæ, quæ aufugit *addicion. ad Angel. in sapius cit. §. primo versic. caeterum*

Animal, quod damnum dedit, an possit retineri per illum, qui passus est damnum, donec sibi reficiatur damnum datum.

CAP. CCLXVIII.

ON rarò controuertitur de damnis per quadrupedes datis, vel de alijs per noxam commissis, quæ propriè à seruis dari solent, vt *tex.*
1 *tit. ff. & instit. de noxali actione, & tit. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur*. Idcircò non ab re erit materiam ipsam trutinare, cum ÆQVITAS vt plurimum in ea consideretur, & præsertim enucleasse an Dominus, qui damnum passus est in re, vel corpore, possit propria auctoritate retinere animal, a quo damnum datum fuit, donec sibi emendetur damnum.
Et eo declarato, quod delictum omne noxa dici
2 potest *l. p. C. si aduersus delinquentem*. Hinc
3 apud Festum noxa punitur pro peccato, aut pro peccati pæna; & apud antiquos noxa damnum significat, quamuis à Poetis ponatur pro
4 culpa, vt inquit *Pe. Gregor. lib. 38. Sintag. iur. cap. 11. num. 2. & 3.* qui *num.* 4. scribit locum habere noxalem actionem tantum, quando priuatum maleficium commissum est, ex quo alteri damnum datum per seruum, vel animal, pecunia resarciri debet, si in noxam non datur damnificans *l. quid si, §. quod aiunt ff. de ædil. edic.*

Non posse retineri animal disposuit *tex. in l. quin-*
5 *tus ff. ad l. aquil.* quam sententiam amplectitur *Bar. in l. hoc amplius §. de his nu. 3. ff. de damno infecto, & in l. satis ff. de incend. rui. & naufr.* dicens, quod in animalibus, quæ possunt incurrere periculum interitus, ne fame pereant, non
6 potest fieri retentio, secus in alijs animalibus, & in ruderibus, vel ratis.

Distinguendo tamen Doctores concludunt, quod aut damnum passus scit, cuius sint animalia, aut ignorat, si scit prohibetur illa retinere,
7 cum possit sibi consulere per noxalem actionem intentandam contra Dominum animalium, si verò ignorat, de ÆQVITATE potest retinere animal, donec sibi reficiatur damnum, vt scribit *Io. Faber. in §. 1. instit. si quadrupes pauper fecisse dicatur*; asserẽdo hoc esse satis ÆQVVM, quem sequitur *Angel. in eodem §. 1. num. 7.* & tradit *Alcia. reg. 1. præsumpt. 50. & præsumpt. 10. Papiens. in forma inquisit. vocand. constituendo num. 4.* & late tradit *Piotus in l. si quan. num. 878. cum seq. de in litem iur.* vel saltem facta recognitione, si Dominus animalium est soluen-
8 do, aut cautionem præstet de soluendo damnum, dimittuntur, vt scribit *Alcia. cit. reg. 1.*
Pæna enim hæc damni refectionem continens aduersus animal, quod damnum dedit, dicitur
9 applicari insolidũ ipsi damnificato per *l. si verò §. pen. ff. de his, qui deiecerunt, & l. si cui ff. de verb. signif. ac l. delicti, vbi Imola de publ. Iud.*

Quod intelligitur, etiam si animal, quod damnum dedit, erat mansuetum, & contra naturam sui
10 generis damnum dederit; Si verò quadrupes non mansueta iuxta naturam sui generis damnum dedit in liberum corpus, etiam non occidendo, Tunc Dominus ex ædilicio Iudicis arbi-
11 trio pariter condemnabitur vltra damni refectionem: In alijs autem rebus, in duplum, vel noxalis actio his duobus casibus contra Dominum dirigitur; Pænalesque actiones pro eodem facto concurrentes non perimunt se concursu,
12 vt tradit *Angel. in alleg. §. 1. in princip. instit. si quadrupes pauper fecisse dicatur*.

Et sic distinguitur damnum datum ab animali mansueto, vt à boue, vel equo, siuè cane, quo casu tenetur Dominus ad damni emendationẽ, vel ad traditionem ipsius animalis, vel datum sit damnum ab vrso, siuè Leone, aut Lupo, & similibus animalibus, quæ cicurantur; quo casu
13 non solum tenetur Dominus ad reficiendum damnum damnificato per animal datum, sed etiam ad pænam Iudici arbitrariam, si humanum corpus nocuit; Iudicamus enim rem secundum propriam suam naturam, & non se-
14 cundum accidens *§. is autem Instit. ad l. aquil. glos. & Dut. in l. p. §. de potul.* & scribit *Angel. in tit. §. 1. num. 2. Instit. si quadr. paup. fec. dicitur.*

Ad quam damni emendationem, vel ad tradendum ipsum animal, tenetur etiam pastor, siue
15 custos animalium Ecclesiæ, quando ex illius negligentia damnum commissum fuit. *Felin. in cap. Ecclesia S. Mariæ in vers. quint. exempl. 18. qu.* & sequitur *Surd. cons. 301. num. 88.* Qui tamen Angel. in fine *d. num. 2.* distinguit, quando fera, quæ nocuit, non euasit, cum haberet consuetudinem redeundi, & tunc locum habet
16 vtilis actio, non directa *§ fin. Instit. eodem tit. si quadr. paup. fec. dic.* aut verò prorsus euasit, & tunc nec vtili; nec directa tenet; si verò fera nocuit, & euasit, tunc Dominus non tenetur,
17 etiamsi postea redijt, concludit *Angel. loco reg. arg. l. qui res §. aream ff. de solut.* & si canis alicuius comedit carnem alterius, non tenetur Dominus canis ad refectionem damni, quia canis nocuit secundum naturam sui generis, vt scri-
18 bit *Faber in sæpius cit. §. p. Inst. si quadr. paup. fec. dicitur*, quem ibidem sequitur *Angel. num. 3.* post *Florian. in l. p. §. p. ff. eodem tit.*

Quidquid in contrarium dicant alij plures per *l.*
19 *qui occidit §. si quis ff. ad legem aquil. & l. fin. C. eodem tit. Omot. in eodem §. 1. num. 5.* Qui Florianus iterũ distinguendo dicit, quod aut potest compræhendi aliqua culpa Domini saltem leuissima, & tenetur Dominus ad emendam dam-
20 ni vtili saltem aquilia, vt *l. quemadmodum §. Magistratus ff. ad l. aquil.* aut nulla culpa argui potest, & tunc nullo modo tenetur Dominus,

quam-

antea factarum, agere debet (si plus legitima, vel plus credito alienatum est) contra eum, qui est posterior tempore ratione obligationis.

Qui Auctor etiam scribit subsecutam dationem in solutum, factam per grauatum fauore Credito-
31 ris, retrotrahi, & referri ad originem, & tempus praecedentis obligationis, *ex Gabriele conf. 141. num. 8. lib. 1.* & consequenter anteriorem illum habere hypotecam, quam alium, qui medio tempore contraxit, idest post contractam priorem obligationem, sed ante in solutum dationem. *Bim. cit. cons. 276. num. 29. cum seqq.*

Inter quae credita haeredis grauati continere Trebell. maternam dotem, expensas funeris, aes
32 alienum à Testatore contractum, expensas meliorationum factas per grauatum in bonis fideicommisso suppositis, disponit tex. *in l. in quantit. ff. ad leg. falcid. & in l. non amplius ff. de leg. p.* atque probat *Paris cons. 86. num. 10. & 2. lib. 3.* quos sequitur *Porta Imol. cons. 38. num. 6. cum seqq. plur.*

SVMMARIA.

Damna per noxam data refici debent domino num. 1.

Delictum omne noxa dicitur num. 2.

Noxa ponitur aliquando pro peccato num. 3. & damnum significat num. 4.

Noxalis actio locum habet tantum, quando priuatum maleficium commissum est per animal, vel per seruum num. 4.

Animal, quod damnum dedit, non potest retineri per damnificatum num. 5. saltem si fame illud perire periculosum est num. 6.

Distinguitur, quando damnum passus scit vel cuius sit animal, quia ignorans damnum animalis, potest illud retinere, vt sibi consulatur num. 7. vel facta recognitione, si Dominus non est soluendo, retineri potest. num. 8.

Poena damni dati applicatur damnificato num. 9. quod locum habet, etiam si tale animal erat mansuetum num. 10.

Animal non mansuetum iuxta naturam sui generis, si damnum dedit in corpus humanum, tunc Dominus condemnatur arbitrio Iudicis, vltra damni refectionem num. 11. in alijs rebus in duplum num. 12. & 13.

Iudicatur res secundum propriam suam naturam, non secundum accidens num. 14.

Pastor beluarum Ecclesiae tenetur ad huiusmodi emendationem num. 15.

Animal, quod nocuit, si euasit, cum haberet consuetudinem redeundi, competit tunc damnificato vtilis actio, non directa num. 16. si verò nouit, & euasit, non tenetur num. 17. & 44.

Canis alicuius si comedit carnem alterius, non tenetur Dominus canis num. 18. contrarium num. 19.

Dominus bestiae, quae damnum dedit, tenetur ad refectionem, si in eo culpa etiam leuissima detegitur numer. 20. secus, si nulla culpa ei potest imputari num. 21.

Animalis damnum dantis ferocia spontanea esse debet ad obligandum Dominum, num. 22. quia si alieno impulsu, tenetur prouocans num. 23. & 24.

Damni qui causam dedit, tenetur ad emendam num. 25. praesertim si causa proxima est damno num. 26.

Damni emenda consideratur, tàm si corpore suo, quàm per aliam rem animal damnum dedit nu. 27. & 28.

Damnum debetur à Domino, si animalia inter se committunt, quia Dominus prouocatis tenetur nu. 29. & 30.

Agressorem occidens impunè euadit num. 31.

Animal ferum in publico alligari non debet num. 32. & 33.

Poena irrogatur non tantum ad vindictam, quam ad exemplum num. 34.

Animalia bruta ob grauitatem criminis condemnantur num. 35. exempla plura num. 36. & 38. Decretum Senatus in ea materia num. 37.

Agens ad damnum habet causam damni, Reus damnum, & eius animal datum num. 39.

Actio haec datur cuilibet damnum passo, non tantum Domino animalis num. 40.

Feram irritans tenetur de damno sequto nu. 41. & 42.

Animal, quod damnum dedit, vbi plurium sit, datur actio aduersus singulos num. 43.

Fera Bestia, si à Domino aufugit, & damnum dedit, non obligat Dominum ad illud resarciendum n. 44.

Dominus ferae, quae aufugit, non dicitur vlterius illius Dominus num 45.

Dominus non tenetur, vbi animal, à quo damnum datum est, interijt ante litem contestatam num. 46. & 47. si absque Domini culpa, aut dolo interijt animal num. 48.

Animal viuum debet tradi, non mortuum num. 47. & 48.

Dominus ferae tenetur aut aestimationem litis soluere, aut aestimationem aquiliae mandare agenti contra eum, qui feram interfecit cessante eius iussu num. 49.

Dominus quid resarcire debet, etiamsi animal sit quadrupes, vel auis num. 50.

Damnum à seruis datum sub noxali actione venit num. 51.

Poena publica venit imponenda pro publico commisso num. 52. neque sufficit deditio serui ibidem.

Damnum à Filio familiae commissum olim à patre erat resarciendum num. 53.

Patribus absoluta potestas in filios sublata num. 54. & patres, qui in filios seuere egerunt, enarrantur, num. 55.

Serui damnum inferentes si erant, plures tenentur tantum scientes, non ignorantes num. 56.

Animal,

In qua vero quantitate constitui debeat huiusmodi salarium, in Iudicis arbitrio pariter relinquitur, vt supra conclusum fuit, habita ratione
26 personæ, & patrimonij, vt scribit *Corn. cons. d. cons. 62. in fin. lib. 4.* quem sequitur *Menoch. alleg. cons. 228. num. 48. & in d. casu 512. num. 16.* vbi aditur *Rimin. Sen. cons. 388. num. 30. l. 2. & de Salario Aduocati in causis capital. & prauiss. tradit Parif. cons. 105. num. 20. & 21. lib. 4.*

Tutoribus verò Regum, & Principum, & aliarum M. personarum esse præstanda allimēta pro se,
27 & suis scribit *Menoch. cit. cons. 512. num. 18.* & in Hispania ex dispositione legis fori potest Tutor consequi decimam partem redituum bo-
28 norum pupilli, & subijcit *Menoch. ibid. nu. 19.* vbi etiam testatur, quod in Galia Tutores faciunt suos omnes fructus bonorum immobilium
29 pupilli, vel minoris, bona verò mobilia etiam quoad proprietatem sibi acquirent, præstitis tamen alimentis pupillo, & minori; Et si in ea regione nulla extat lex, vel consuetudo, atten-
30 dere potest Iudex cōsuetudinem loci vicini, cui Iudicis arbitrio relinquitur, quod salarium constitui debeat seruitori, & famulo, si nullum fuit ab initio conuentum, vbi tamen consueuit operas suas locare, aliter nihil præter victum
31 prætendere posset. *Ias. in l. in summa §. in frumento num. 2. ff. de cond. indeb. Granut. theorem. 12. num. 15.* & post eos *Menoch. cit. casu 512. num. 3. & 20.* Qui Auctor, *in seq. casu 513.* amplè examinat, quale esse debeat salarium Aduocati, quod aureos centum pro singula
32 causa excedere non debere probat *num. 3. & seq. ac num. 7. ex Vlpia. in l. p. §. in honorarijs ff. de rat. & extraord. cognit.*

SVMMARIA.

In legitimam importantur alienata per Filium grauatum num. 1. 3. 4.

Hæres potest sibi satisfacere pro eius creditis alienādo bona testatoris num. 2. & pro quocumque alio credito, & deductione falcidiæ num. 4. 5.

Fideicommissarius non potest recuperare res bona fide alienatas per hæredem, etiam oblato pratio num. 6. & 7. quod declaratur procedere quatenus fert legitima num. 89.

Quod legitimè factum est, retractari non potest nu. 7.

Contrar. probat Bimius num. 10. vt scilicet Fideicommissarius possit agere aduersus posteriorem creditorem, qui emit, si plus crediti importantia fuit alienatum.

In solutum datio facta per grauatū retrotrahitur ad tempus præcedentis obligationis num. 11.

Trebell. Materna dos, expensa funeris, as alienum à Testatore contractum, expensa meliorationum deducuntur à Fideicommiss. vltra legitimam num. 12.

Bona per grauatum alienata imputantur in credita, & deductiones ipsius grauati, vt sunt legitima, Trebell. & credita propria grauati.

CAP. CCLXVII.

IN legitimam (quæ quasi debitum dicitur, vt suprà affirmauimus) imputantur alienata per filium hæredem grauatum
1 ex ÆQVITATE, vt disponit tex. in *l. Marcellus §. res, quæ ff. ad Trebell. & cōcludit Paulus de Mōtepico in repetit. l. in quartam num. 44. verb. sed æquum, ff. ad leg. falcid.,* ac tradit *Gabriel com. opin. tit. de legit. concl. 4. num. 8. Alba cons. 503. num. 2.* quos sequitur *Bimius cons. 75. num. 5. lib. 1. & cons. 274. num. 9. & 23. lib. 3.*

Si etenim potest hæres pro eius creditis proprijs sibi satisfacere, eligendo rem aliquam hæredita-
2 riam, ex qua sibi fieri intendit, vt probat *Bald. in l. fin. §. in computatione num. 4. C. de iure delib.* & scribit *Honded. cons. 58. num. 27. l. p.* eo fortius admittendum est, vt res alienata imputetur in eius creditum, quasi illam eligerit pro eius
3 crediti satisfactione, ità permittente ÆQVITATE obseruari debere docet *Gioga. cons. 73.*
4 *num. 6. lib. 1.* & hoc tam pro legitima, quàm pro alio quocumque credito, etiamsi prohibeatur eligere sibi bona; Quia alienando, de ÆQVITATE præsumitur, vt alienata in cre-
5 ditum imputentur, *ex Bald. in l. iubemus sub nu. 3. C. ad Trebell. Peregr. de fideicommiss. art. 40. num. 27.* Concludentes res alienatas bona
6 fide per grauatum ratione eius creditorum non posse recuperari à Fideicommissario, etiam
7 oblato prætio; quia quod legitimè factum est, reuocari non potest. *Cap. factum legitimè de reg. iur. in 6.* & in terminis probat *Ias. in cons. 161. lib. 4.* & probat idem *Peregr. art. 42. num. 23.* vbi testatur ità fuisse iudicatum.

Hoc tamen intelligendum venit, quatenus fert legitima ipsa, siue creditum grauati, vt decla-
8 rat *Dec. cons. 236. num. 3. & Rol. cons. 78. num. 21. lib. p.* Ità vt, si iam tot bona alienauit grauatus, quantum sufficit pro legitima, vel alio credito consequendo, amplius ius alienandi nō habet, nec bona fideicommissi obligandi, quæ
9 remoto circuitu auocat substitutus; *Peregr. de fideicom. art. 39. nu. 8. & 9. vers. 4.* post *Capb. cons. 189.*

Contrarium tamen verius esse scribit *Bimius alleg. cons. 274. sub nu. præsertim 25. vers. nec aduersatur.* dicens, quod si fideicommissarius vult à
10 creditore auocare rem in solutum datam sub prætextu aliarum alienatio num per grauatum

antea

tutelæ, cureue munus, quomodocumque in-
telligatur, verè onus esse, & sarcinam, nullo
4 modo libertatem, vt licet videre *ff. & C. eo instit. de excus. tut.* varijs in locis se se ibidē offerētibus.

De ÆQVITATE tamen, ob iustam, legitimamque causam à Iudice, & Prætore (causa cognita) certum aliquod, determinatumque salariū
5 Tutoribus, Curatoribusque constitui debet. Fit enim non raro, vt Pupilli, aut minores, sint diuites; Tutores verò, & Curatores pauperes, qui eo in casu non tenentur diuitum bona tueri, & administrare cum sua tenuitate, immò cum suis laboribus, & sudoribus, idque gratis; Honestatis enim, ÆQVITATISQVE ratio hoc non exposcit, sed vt conueniens salarium illis constituatur, vt inquit *Iodocus cit. cap. vnico num. 9. fol. 118.* Quam sententiam sequi videtur *Corneus in cons. 62. num. 9. lib. 4.* dicens non esse iure cautum, quod Tutor petere possit salarium sibi constitui; licet id facere valeat Iu-
6 dex pro sui facultate, & arbitrio. *Menoch. d. cons. 228. num. 9. & 10. & num. 40.*

Quo circa si Tutor, aut Curator, licet pauper, diuitis sui pupilli, vel minoris bona diligenter,
7 atque fideliter gubernauerit, profectò ex ijsdē bonis pupilli, aut minoris merito alendus est, dignus est enim operarius mercede sua, *cap. quicumq; suffrag. 2. quæst. 2.* vt notat *Specul. in tit. qui sint legit. §. 1. in verbo item pupillus, & Munsuer. in tr. de tut. & cur. quem sequitur Iodoc. cit. cap. vnico num. 9.*

Notum namq; est, quod nemo suis proprijs expen-
8 sis militare alteri teneatur *cap. ex officij de præscript.* & qui alteri inseruit, de altero viuere
9 debet, *cap. cum secundum de prebend.*

Hanc conclusionem probat *Glos. in l. à Tutor. §. p. ff. de administr. tut.* & amplectitur *Bald. in l. in eos ff. de tutel.* officium namque tutoris sibi esse
10 non debet damnosum, *l. sed si quis ex signator. ff. quemad. testam. aper. Iodoc. vbi suprà num. 12. & 15. Anchar. quæst. famil. 61. num. 7. lib. 2.*

Quod salarium constituendum esse Tutori, & Curatori habita ratione qualitatis personæ, & quantitatis redituum patrimonij pupilli, siue
11 minoris, tradit *Iodoc. d. num. 15. per tex. in l. à Tutoribus §. fin. ff. de administ. tut. & C. si hæreditas ff. de exhibit*, quam sententiam comprobat *Menoch. de arb. casu 512. num. 6. & pleno cons. 228. præsertim num. 9. & 10. ac num. 40. & nu. 49. Grammat. Theorema 12. num. 3. Franc. decis. 122. num. 3. Anchar. cit. quæst. 61. num. 7. & 8. lib. 2.* & post eos sequitur *Caualc. de Tut. & Curat. num. 310.*

Vel saltem alendum esse Tutorem ex bonis pupilli, siue minoris, si tenues habet facultates Tutor,
12 probat idem *Iodoc. cit. cap. vnico num. 14. & 15.* quam sententiam comprobat *Vincent. Mancin. tr. de Tutel. quæst. 8. principali num. 30. fol. 72.*

Et ita obseruari quotidie videmus, tùm per Excellentiss. Senatum, tùm per inferiores Iudices in hoc Dominio, decernendo tutelas, & curas
13 cum salarijs, habita ratione quantitatis patrimonij pupilli, & personæ Tutoris, circa quod
14 Iudicis arbitrium versari scribit *Menoch. de arb. casu 461. num. 3. cum seq. & cit. casu 512. num. 5. & 6. & nu. 16. cum seqq. atque probat Franch. alleg. decis. 122. num. 5.* Qui testatur sic seruari in Tribunali Neapolit.

Quæ conclusio locum etiam habet in tutoribus, & Curatoribus sanguine coniunctis pupillo, aut
15 minori, & præcipuè in Matre; Quia respectu Matris ex disposit. statuti 302. lib. prohibetur mater succedere ab intestato in parte aliqua hæreditatis filiorum, existente Agnato (in qua tamen prohibitione contineri legitimam arbitror, & Deo dante infrà explicabitur) Quo casu cessat ea ratio, quod ad ipsam spectet spes successionis in bonis filiorum, quam rationem ma-
16 gnificat *Vulpian. in l. p. §. si apud ff. de legit. tutor. & Imper. Iustin. in §. vltim. instit. de leg. per tut.* Naturæ etenim consentaneum est, vt eos
17 sequantur incommoda, qui & aliquando commoda sentire possunt *l. secundum naturam de reg. iur. & cap. qui sentit de reg. iur. in 6.*

Et ita respondi superioribus mensibus pro D. Francisca Magdalena Cripa tutrice eius filiorū,
18 cui tempore susceptæ tutelæ fuerat iudicialiter assignatum salarium, sine quo illa non susce-
19 pisset tutelæ onus, vt considerat *Franch. cit. decis. 122. num. p.* qui multos præd. sententiam amplectentes refert.

Quamuis autem concludenter probauerit *Me-*
20 *noch. cit. cons. 228. & casu 512. de arbitr.* Salariū non deberi Tutori, aut Curatori ob iam gestam tutelam, siue curam, quando ab initio nullum sibi fuit constitutum salarium *l. qui mutua §. Salarium ff. mandati, & l. Salarium C. eodem*, Quia nihil patuendo pendente admini-
21 stratione, remittere, aut donare videtur, vt inquit *Menoch. d. casu 512. num. 2.*

Attamen quando magna subest ÆQVITAS, locū
22 non habet conclusio ipsa, quia pro bono, & ÆQVO æstimat Iudex præstari debere salariū
23 pro iam acta administratione, vt post *Soccin. Sen. cons. 196. lib. 2. colum. vlt. atq. post Rebuf. & tandem Scottum*, probat *Menoch. cit. cons. 228. num. 38.* & confirmat *in d. casu 512. num. 4. & 5.* & tradit *Caualc. tract. de Tut. & Cur. num. 310.*

ÆQVITATI enim consentaneum non est, vt Tutores, & Curatores grauentur grauissimo hoc munere, cuius causa negotia propria quodamodo prætermittere, vel minus diligenter cu-
24 rare coguntur, nisi aliqua ex parte eorum detrimentum rependatur mediante salario constituendo, vt inquit *Menoch. cit. casu 212. nu. 13.* Qui concludit *num. 6. cum seq. plur.* esse in facultate Iudicis salarium constituere Tutori, & Curatori, & *Bar. in l. in eos inof. ff. de tutelis, & in l. Tutoribus §. vlt. ff. de admin. tut. atq. in l. p. §. vlt. in sē ff. mandati*, qui *Menoch. num. 11. cum seq.* exponit, quæ sit iusta causa constituendi
25 salarium, tàm Tutoribus, & Curatoribus, quam Procuratori, Sindico, & cuilibet administratori.

In

1551. *vt in addit. ad Nouar. Constitut. fol.* 25. de quo rescripto *Clar. in eius pract. q.* 51. *vers. scias etiam*; Non video, quo pacto possit molestari D. Casatus ratione prætensæ confiscationis.

Non releuare videtur, quòd cum gratia contineat clausulam *quoad personam tantum*; excludat omnino confiscationem; quandoquidem eam intelligendam esse censeo, quatenus gra-
40 tiatus esset condemnatus in bonorum confiscatione, vel facta fuisset bonorum descriptio.

Præterea, cum attenta potestate Patris, sub qua tempore delicti commissi, & obtentæ gratiæ subiacebat D. Casatus, confiscatio bonorum cadere nequiret; nullius effectus fuisse videtur clausula in dicta gratia apposita, & ad personam restricta, dum publicatio bonorum respi-
41 ciat tantum bona, quæ de iure publicari possent, vt tradit *Menoch. cons.* 223. *nu.* 23.

Denique pro coronide illud etiam adducitur, quod cum à die patrati delicti lapsum sit tempus annorum decem, atq; à die obtentæ gratiæ cursus annorum septem, neq; publicata fuerint bona D. Casato per actum aliquem extrinsecum; Hoc vnico fundamento iure com-
42 muni inspecto extinctum dicitur ius omne Fisco ea publicandi; cum quinquenio tollatur publicatio *l. in cognitione ff. ad Senat. cons. Sill.* vt post *Angel.* & alios probat *Bossius in tit. de Fisco, & eius priuileg. nu.* 52. ac tradit *Socin. Iun. cons.* 71. *n.* 5. *lib.* 2. Addendo, quod vbi ommisso iure communi, *ad Noua. Constitut.* dispositionem confugiamus, quæ à die commissi delicti publicata esse bona ipso iure prouiderit, vt subdit
43 *Bosi. nu.* 53. Tunc nullo modo posset haberi consideratio temporis condemnationis, quæ nunquam facta fuit *Peregrin. d. lib.* 3. *tit.* 8. *nu.* 37. & ex his &c. Mediolani die 10. Septembris 1641.

SVMMARIA.

Tutela munus gratuitum esse debet, & sine salario exercendum. nu. 1. *&* 2. *Ratio. nu.* 3. 4.

Contrarium verius est concurrente legitima causa. nu. 5. *&* 6. *etiam fauore Affinium nu.* 15. *& matris; Iudicis arbitrio debetur salarium Tutoribus nu.* 6.

Operarius dignus est mercede sua. nu. 7.

Nemo suis proprijs expensis militare alteri tenetur. num. 8.

Altari qui inseruit de altari viuere debet. nu. 9.

Tutoris officium sibi damnosum esse non debet. nu. 10.

Salarium constituendum est Tutori habita ratione qualitatis personæ, quantitatis patrimonij pupilli n. 11.

Tutor sinè salario, si pauper est ali debet ex bonis pupilli num. 12. *Obseruantia Senatus, & inferiorum Iudicum circa materiam num.* 13. *&* 14.

In matre Tutrice filij cessat spes successionis num. 16.

Incommodum sentire debet, qui aliquando commodum sentire debet num. 17.

Iuditium auctoris num. 18. *in ea causa.*

Tutor qui tutelam assumpsit sibi statuto salario per Iudicem, illud sibi debetur, quia alias non assumpsisset tutelam num. 19.

Tutori non debetur salarium, si ab initio non fuit sibi statutum num. 20. *&* 21.

Contrarium verius magna subsistente causa num. 22. 23. *&* 24.

Causa iusta consequendi salarium à Tutore quæ num. 24. *in fine.*

Salarium quod debeatur Tutori, & Procuratori, Sindico, & cuilibet administratori num. 25. 26.

Tutoribus Regum, & Principum, & aliorum Illustrium personarũ præstantur alimenta pro se, & suis loco salarij num. 27.

Salarij loco in Hispania consequitur Tutor decimam partem redditum bonorum pupilli num. 28.

Tutores in Galia faciunt suos omnes fructus bonorum immobilium pupilli, vsurpant etiam quo ad proprietatem, præstitis alimentis pupillo num. 29.

Seruitori, siuè famulo constituitur salarium, si operas suas locare consueuit arbitrio Iudicis, si de salario non fuit ab initio conuentum num. 30. *&* 31.

Aduocato salarium debetur vsq; ad aureos centum pro singula causa num. 32.

Salarium quando debeatur Tutori, Curatori, & alijs administrantantibus rem alienam.

CAP. CCLXVI.

1 TVtelæ, & curationis munus gratuitum esse debet, & nullum salarium illis deberi exponit *glos. in l. in eos in Verb. datis ff. de tutelis, & glos. in l.* 1. §. *mandatum in verb. nisi gratuitum ff. mand. Guido Papæ decis.* 68. *fol.* 29. *Boer. ad consuetud. Buitug.* §. 11. *tit. de consuetud. iur. ità pers. fol.* 19. Tutores enim, & curatores mandatum habent vel à defuncto, vel à lege, quod quidem mandatum, nisi detur gratuitum, nullum est, & irritum, quia vt plurimum Tutelæ, & Curatelæ officiũ, originem suam ducit ab amititia, cui nihil æque aduertatur, quam mercedis promissio, aut expectatio, siue acceptatio, Hæc enim ad loca-
2 tionem, aut ad conductionem proprius spectant, quam ad amicitiæ iura *d. l. prima* §. *mandatum ff. mandati*, & probat *Iodocus tract. de Tut. & Cur. tit. de curat. merc. cap. vnico num.* 3. *cum seq. plur.*

Qui Auctor sub *num.* 5. *rationem d. conclus. affert*; Quod si deberetur salarium Tutori, & Curato-
3 ri, ex eo salario Tutores, & Curatores partim alerentur, atque eo alimento postea cessante, à tutelæ, aut Curæ administratione sese subtraherent, & excusarent, quod longè diuersum, alienumque foret à laudanda tanquam Nobili Iustiniani Imperat. Constitutione *in* §. *sed, & propter paupertatem excusationem tribui*, tam D. Ioannes, quam per se D. Marcus rescripsit, *si qui imparem se oneri iniuncto possit docere*. Ideoque infinitis propemodum iuribus ostenditur, tutelæ,

29 tatur, *Bart. in l. Stichus ff. de pan. lega*, *Bald. in l. omnimodo C. de inofic. Testam.* & hanc sententiam communem esse testatur *Fabian. in d. Auth. nouissima num. 106. C. de inofic. testam. Gabriel cons. 109. num. 10. lib. p.* Qui Pater non tenetur instituere filium, pro quo coactè soluit legitimã,
30 *Bart. in l. si cum dotem §. si post solutum in fin. ff. solut. matrim.* cum alijs citatis per *Bened. in c. Raynutius vers. in eodem testamento relinquens il primò num. 215. de testam.* quos sequitur *Surd. cit. decis. 167. num. 11. 12.* & ibi in decis. ipsa plures alios explicat casus, in quibus legitima filij etiam per Patrem illi asignata confiscari nequit, ad quem remittitur lector.

Sed quia alias respondi pro D. Francisco Casato super consimilem quæstionem, in qua alij articuli excutiuntur, placet responsum ipsum hic subijcere prò maiori dilucidatione materiæ satis repræsentate in Tribunali Illustriss. Magistratus Extraordin. reddit.

PRO

D. Francisco Casato.

IVra futura non venire in confiscationem disponit *text. in l. si mandauero tibi §. cuius ff. mand.* & probat
31 *Alex. in l. ex pacto §. Iulianus col. 2. ff. de vulg. & pupill. & in cons. 15. in fin. lib. 1.* latissimè *Menoch. cons. 101. nu. 24. Peregrin. de iur. Fisci lib. 5. tit. 1. num. 132. cum seqq.* & ità censuit Senatus die 26. Iunij 1619. vt refert in eius manus scriptis D. Senator Bellonus *sub num. 13.* Idcircò, si filius familias delinquit ità, vt veniat bonorum confiscatio pro huiusmodi delicto mortuo Patre post delictum
32 acquisitorum, vt expressè probat *Curt. cons. 59. incip. Dux Philippus n. 13. cum seq. & Decius cons. 442. num. 20.*

Hoc idem probat *Marsil. de bannitis verb. bona nu. 2. Costa in eius memor. in verb. Testamentum in quo Pater in fin.* vbi tradit ità iudicatum fuisse per D.D. Quæstores Extraord. *fol. mihi 685. Bossius in eius pract. tit. de bonor. publicatione num. 15. 27. & 80.* & amplè defendit *Plotus in his terminis cons. 30. nu. 5. cum plur. seqq.* vbi iudicatum fuisse per Quæstor. Extraord. & ipse testatur, quos sequitur *Carpan. ad d. cap. omnium nu. 119. de iur. & priuileg. Fisci.*

Si autem confiscatis bonis Patris non veniunt in confiscatione bona castrensia, siuè quasi, &
33 aduentitia, profectitij aùe filij *tex. in l. 3. §. sed vtrum versic. nec eo moueor ff. de minor.* ac tradit *Carpan. d. cap. omnium num. 201. Plotus cit. cons. 30. num. 19. & 20. Menoch. cons. 526. num. 12. & Peregr. allat. lib. 5. tit. p. num. 124. cum seqq. plur.* Ita confiscato filio, non venire bona Patris est certum, Quippè neq; etiam bona ca-
34 strensia, vel quasi filij scribit idem *Carpan. l. c. num. 215. cum plurib. seqq. & Plotus alleg. cons. 30. numer. 23. 24. & 91.* & censuit Senat. Excellentiss. die supracit. 26. Iunij 1619.

His itaq; stantibus, iuris indubitati est non posse molestari per filium D. Casatum ob delictum commissum tempore, quo erat filius familias, de quo eodem tempore inquisitus obtinuerat gratiosam liberationem à Sua Excellentia respectu personæ; qua stante nil vlterius actum fuit respectu bonorum, cum nulla possideret bona vti filius familias.

Cum enim confiscatio ad futura bona non se extenderet, vt dictum fuit, & attendi debeat tempus commissi delicti iuxta dispositionem *Nouar. Constit. in tit. de iure, & priuileg. Fisci §. omnium*, vbi habetur, quod ratione delictorum, in quibus venit confiscatio vel de iure communi, vel vigore statutorum, siuè decretorum; quod tunc bona malefactoris publicantur, & apræhensa intelligantur à die commissi criminis, etiam si per ignorantiam, vel negligentiam, aut impossibilitatem officialium, vel aliter verè, & actu non fuerint appræhensa; sicuti tempore commissi delicti nulla bona possidebat D. Casatus, vti filius familias, & sic inanis fuit confiscatio, cui id circo locus esse non potuit ob non existentiam bonorum tempore patrati delicti; ita nullo modo habendum est in consideratione, quod post obtentam liberationem personalis molestiæ acquisiuerit paternam hæreditatem, attenta Patris morte.

Id quod confirmatur per aliam declarationem factam à Senatu Excellentiss. eodem die 20. Iunij
35 1619. quod scilicet virtute *d. capi omnium* cridæ noceant non contradicentibus ad bona, quæ non sunt appræhensa, ac descripta; ea ratione, quod ipso iure appræhensa censeantur; Ex quo Senatus Consulto patet non attendi tempus condemnationis sed patrati delicti; itaq; bona per delinquentem acquisita post commissum delictum, & inquisitionem de eo transmissam, licet antè condemnationem, non venire in confiscatione dicendum est. Aliter diuerso iure iudicaretur Fiscus in præiudicium non cõtradicentium bonis minimè actu appræhensis, & in præiuditium bonorum post delictum, & inquisitionem acquisitorum, contra
36 iuris regulas, de quibus *Fontanel. trac. de pactis nuptial. claus. 9. glos. 7. part. 1. nu. 60. lib. 1.* quod non est affirmandum.

Præterea attenta gratia obtenta per D. Casatum; certum est non posse illum vlterius molestari, nec condemnari in persona; Hoc stante;
37 cum confiscatio sit accessoria ad pænam capitalem *Peregrin. de iur. fisci lib. 6. tit. 8. sub nu. 37. vers. ego vero*, cessante principali pæna, cessare etiam debet accessoria respiciens confiscationem, ac si mortuus esset delinquens, vt in indi-
38 uiduo notat *Plotus in sæpius cit. cons. 30. nu. 32.* post *Grama decis. 107. nu. 6.* & sequitur *Benintendus Decis. 37. Laurent. decis. Aueno. 121. Mysinger. sing. obseru. 77. centur. 6.* quos sequitur *Carpan. in d. cap. omnium nu. 59.* & ita censuit Senat. Ex.
39 respectu delinquentis mortui, die 11. Augusti

gore sequitur. confiscatio facta est post Patris
obitum; Pro cuius difficultatis dilucidatione
consideranda sunt verba legis, siuè statuti, vt
inquit *Ias. in Auth. nouissima nu. 12. C. de inofic.*
testam. An scilicet pœna imposita respiciat tem-
pus delicti, vt disponunt *Nouæ Constitut.* huius
Dominij *in tit. de iur. & priuileg. Fisci, C. om-*
nium vers. Fisco publicatur, & ipso iure, & facto
publicata incorporata, & confiscato Fisco, & ap-
prahensa esse intelligatur à die commissi criminis.
An verò tempus condemnationis respiciat; namq;
vbi tempus delicti inspiciat, certum est non pos-
8 se extendi ad bona postea quæsita, iuxta regul.
vt suprà allegatam, & D. D. communem sen-
tentiam, & ità censuit Senat. Excellentiss. die
26. Iunij 1619. referente Ampliss. Senatore
9 Bellono, & tradit *Carpan. omnino in d. cap. nu.*
215. cum seq. plur. & scribit *Plotus cons. 30. num.*
10 *23. cum seq. & num. 91.* atq; probat *Menoch.*
cons. 526. num. 12. prout etiam idem censuit Se-
nat. Excellentiss. die 16. Septembris 1570. fa-
uore D. Antoniæ de Crispis, quæ contradixe-
rat Cridis pro confiscatione bonorum D. Anto-
nij Mariæ eius Viri, decernendo bona post pa-
tratum delictum, & ante damnationem acquisi-
ta per virum esse relaxanda per Fiscum vna
cum fructibus perceptis, saluo iure ipsius Fisci in
petitorio, vt apud Secretarium Landrianum.
Si verò Statutum dicat pro condemnatione; Inspi-
11 ciendum est tempus condemnationis, vt in pun-
cto tradit *Farinac. d. q. 24. num. 187. Mangil. de*
imput. & detract. q. 41. quod tempus attendi in
12 Curia Romana scribit *Merlinus de legitim. lib.*
3. tit. p. q. 39. num. 3. quos sequitur *Hodierna*
ad d. decisionem 167. num. 17.
In qua confiscatione idcirco non venit legitima,
13 nisi expressè disponeretur per Statutum *glos. in*
rubric. C. de decret. decret. 5. lib. 10. Bart. in l. cum
filio ff. de verb. obligat. & post multos alios per
eum alleg. tradit *Surd. decis. 167. num. 4.* cum
non sufficiat, quod Statutū disponat generaliter
sed necessaria sit expressio legitimæ, vt notat
14 *Hodierna ad d. decis. 167. num. 18.* Maximè verò,
quia huiusmodi statutum vti crudele, & in hu-
15 manum strictissimè intelligendum venit, *Me-*
noch. cons. 99. num. 119. Tobias Nonius cons. 54.
num. 11. Vulpel. cons. 100. in princ. Osach. decis.
88. num. 4. 5. Magon. decis. Lucen. 27. num. 1.
Hodiern. l. c. num. 18.
Hinc *Nouæ Constitutiones in d. cap. omnium de iur.*
16 *& priuileg. Fisci* prouident, vt legitima filio-
rum, & ascendentium, etiam in grauissimis de-
lictis, quale est crimen læsæ Maiestatis, assassi-
nij, & aliorum ibidem recensitorum, confisca-
ri non possit, quando confiscantur bona Patris,
nisi de iure communi admittatur huiusmodi
confiscatio, propterea cum iure communi in-
specto, legitima filij non veniat in confiscatio-
ne viuente Patre, etiam in crimine læsæ Maie-
statis, vt supradictum fuit ex *Padil. in cit. l. si*
emancipatus num. 37. C. de iuris, & facti ignoran-
17 *tia*; sequitur, quod Nouæ Constitut. ad ius com-
mune se referentes excludant legitimæ con-
fiscationem, etiam in dictis criminalibus ex-
ceptis.
Ex tantibus filijs ex filio condemnato, Patre con-
demnati defuncto, legitima debetur filijs dicti
condemnati, illo de medio sublato, vt post
18 *Bald. in l. si qua pœna num. 4. vers. quæro Pater,*
vbi Fulgos, & alij probat *Peregrin. de iure Fisci*
lib. 5. tit. tit. 1. sub d. num. 133. & ità in puncto
fuisse per Rotam refert *Merlin. de legit. lib. 3.*
tit. 1. q. 36. num. 3. & scribit *Farinac. d. q. 24.*
19 *num. 172.* quos sequitur *Hodierna loc. alleg. nu.*
19. Quamuis viuente Patre non possit Nepos
prætendere legitimam in bonis Aui. *Bart. in l.*
Gallus §. & quid si tantum num. 8. ff. de liber; &
posthu. *Ias. in d. Auth. nouissima num. 50.* & ibi
Fabrian. num. 24. Gabriel. cons. 124. num. 40. lib.
2. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsum. 189. nu.
15. cum legitima non debeatur ei, cui non de-
20 betur successio ab intestato, *Angel. cons. 103.*
col. fin. Deci. cons. 167. num. 6. & 7. & consil. 45.
num. 2. quia filius nunquam ingreditur locum
21 Patris viuentis, *Bald. in l. si qua pœna ff. de his*
qui sunt sui, vel alien. iur. Crauet cons. 410. num.
4. Gabriel. cons. 130. num. 38. lib. 2. Riminal.
cons. 75. num. 23. Petra de fideicom. q. 11. num.
120. & post eos *Surd. decis. citat. 167. num. 9.*
De ÆQVITATE enim idest æquius est, & ra-
tionabilius, quod legitima reseruetur Nepoti-
22 bus ex filio, quàm soluatur Fisco, ex deductis per
Bald. in alleg. l. si qua pœna ff. de his qui sunt sui,
vel alien. iur. quem sequitur *Ruin. cons. 8. num.*
6. lib. 5. dicens, quod rationabilius est, vt Nepos
succedat, quàm Fiscus, in legitima, subijciens,
quod si ex forma statuti Auus tenetur soluere
condemnationē pro Nepote, id nō debet intel-
ligi, quando filius viuit, ex qua magis debetur
23 filio, quàm Nepoti. *Ioseph. Ludouic. decis. Perus.*
11. num. 7. addens eam rationem, ne contingat
scilicet Auum grauari onere soluendi duplicem
24 legitimam, vnam Fisco pro filio, & alteram
Nepotibus, qui sublato filio de medio succe-
dunt; Quam conclusionem locum habere scri-
25 bit *num. 29.* etiam si Nepos nundum esset natus,
sed in vtero adhuc reperiretur, quia in fauora-
26 bilibus pro nato habetur is, qui in vtero est, *Ma-*
crob. cons. 43. num. 36. quem sequitur *Surd. alleg.*
decis. 167. nu. 14. cuius respectu adhuc existens
in vtero gaudet immunitate duodecim libero-
rum, vt diximus supra *in cap. 128. num. 33. cum*
seq. lib. 2.
Huiusmodi verò statutum tanquam odiosum, ir-
27 rationabile, atq; contra ÆQVVM, & bonum
strictissime est interprætandum, vt inquit *Bald.*
in alleg. l. si qua pœna ff. de his qui sunt sui, vel
alien. iur. Quippè sapere Tyranidem huiusmo-
28 di Statutum scribit idem *Bald. in l. lex Cornelia*
ff. de vulg. qui in l. fin. C. de boni proscript. inquit,
quod est iniustissimum, & rigorosum, exorbi-
tans, & odiosum.
Quidquid verò soluit Pater coactè pro condemna-
tione contra filium in eiusdem legitima, impu-
tatur

74 *conf. 56. num. 3. cum duob. seqq.* videlicet eæ res per matres sponsarum tradi solitæ.

SVMMARIA.

Confiscatio bonorum ratione delicti non extenditur ad bona futura num. 1. 6. 31. 32.
Legitima non debetur filijs Patre viuente num. 2.
Legitima filij non confiscatur Patre viuente, etiam ratione delicti lesæ maiestatis nu. 3. 5. & 13. Contrarium tradit Martinus Laudensis num. 4.
Successio non cadit in condemnatum capitaliter nu. 7.
Pæna imposita respicit tempus cõmissi delicti vigore nouar. constitutiu. num. 9.
Decretum Senatus Ex. Mediolani in ea materia n. 9.
Pauli Belloni Senatoris mentio num. 10.
Statutum si imponit confiscationem pro condemnatione, inspicitur tempus condemnationis nu. 11. & 12.
Legitima filij non venit in confiscatione, nisi expressè de ea loqueretur statutum num. 13. 14.
Statutum iubens, vt in confiscatione veniat legitima filij, est in humanum, & strictè interpratandum num. 15. 27. 28.
In confiscatione Patris reseruatur legitima filij, ex Nouar. Constitut. num. 16. 17.
Legitima debetur Nepotibus ex hæreditate Aui, si eorum Pater est bannitus num. 18. & si eo viuente Nepos non possit prætendere legitimam nu. 19. 22.
Legitima non debetur ei, cui ab intestato non debetur successio num. 20.
Filius nunquam ingreditur locum Patris viuentis num. 21.
Statutum disponens, quod Auus soluat condemnationem pro Nepote, intelligitur, si mortuus est Pater, non verò si vixerit nu. 23. 24. & 25.
Filius existens in vtero, in fauorabilibus pro nato habetur num. 26.
Pater coactus soluere condemnationem filij imputatur solutum in eius legitima num. 29. 30.
Filij bona castrensia, vel quasi non veniunt in confiscatione Patris num. 33. 34.
Cridæ pro bonis confiscatis nocent non contradicentibus, etiam si actu non sint apprahensa, vel descripta num. 35. & 36.
Confiscatio bonorum est accessoria ad pænam capitalem num. 37. Decretum Senat. Excellentiss. n. 39.
Cessante principali, cessat accessorium num. 38. & 40. & num. 42.
Confiscatio bonorum respicit tantùm bona, quæ de iure publicari possunt num. 41.
Condemnatione non facta, de ea nulla haberi potest ratio num. 43.

Confiscatio pro delicto cõmisso non extenditur ad bona futura, sed restringitur ad præsentia, præsertim in legitima filij, qui post cõmissum delictum sui iuris effectus est.

CAP. CCLXV.

Onfiscatio bonorum ratione delicti non extenditur ad bona futura, idest ad ea, quæ post delictum peruenerant delinquenti, sed tantùm præsentia compræ-
1 hendit tex. in l. *si mandauero sibi* §. *is cuius ff. mandati l. eius* §. *p. ff. de Testam. & l. incerta forma C. de iur. fisci lib. 10. vbi Bart. & alij* latè tradit *Farinacius q. 24. num. 19.* & nouissimè *Hodierna ad Surd. decis. 167. numer. 12.* præcipuè per *l. incerta forma C. de iur. Fisci lib. 10.*

Hac stante conclusione, licet legitima filij delinquentis post Patris mortem debita non veniat in confiscatione, cum viuente Patre ea non
2 debeatur *l. fin.* §. *si impuberi ff. de collat. bon. & l. 2.* §. *interdictum ff. de vulgar.* & probat *Cenal. comm. contra comm. q. 53. num. 38. vers. & pænam. Farinac. de crimi. læsæ Maiestatis q. 116. nu. 145. & Merlin. de legitim. lib. 4. toto tit. 1. qu. 353. num. 5.* post *Surd. decis. 167. nu. 1. vbi Hodierna. num. 12.* Etiam si ageretur de crimine
3 rebellionis, vt inquit *Padil. in l. si emancipatus num. 33. C. de iuris & facti ignorant.* quidquid in
4 contrarium dixerit *Martin. Laudens. in tract. Crimin. de crimin. læsæ Maiest. num. siuè vers. 24.* tradens filium cõmittendo crimen læsæ Maiestatis perdere legitimam viuente Patre, sibi ob venturam post illius mortem, contra quam Martini traditionem iudicauit Reg. Cam. Summa-
5 riæ, vt testatur *Vrsil. ad Afflict. decis. 127.* quem sequitur *Hodier. decis. 167. sub num. 13.*

Quam sententiam defendit *Nellus in tract. banni-*
6 *torum part. q. 30. & 31.* & quem sequitur *Vrsil. ad Afflic. decis. 127. in fin. & Ruin. cons. 123. lib. 4.* vbi *num. 7.* scribit, quod acquisita per confiscationem per condemnatum non debentur Fisco, etiam si acquiratur ex causa de præterito, quod magis est, *Natta consil. 472. num. 7. Farinac. q. 24. num. 20. Gomez. tom. 3. variar. resol. tit. de confisc. bonor. num. 1. cum seq.* ea ratione, quia tempore deletæ successionis, filius redditur incapax ex condemnatione capitali, & successio non cadit in eum, vt latè tradit
7 *Mangil. de imput. detr. legit. q. 4. num. 34. cum seq. vers. sunt alij.*

Difficultas maior inesse videtur, quando filius cõmisit delictum Patre viuente, & sub illius potestate existens; condemnatio verò, cuius vi-

terræ, vt voluit *glos. in l. sed, & susceperit §. 1.*
vers. modicu ff. de iudic.

Simili literalitate fecisse dicitur Alexander Ma-
gnus, qui cuidam pauperi elemosinam petenti
Ciuitatem dedit, & cum ille diceret, quod talis
elemosina sibi non conueniret, Respondit, *non*
curo quid te accipere, deceat, sed quid me dare
56 *conueniat* de quo *Seneca lib. 2. de benfitijs cap.*
16. dicit, *nec Alexandri, vt Regia videtur, &*
animosa, sed stultissima, eo quia non considerauit,
57 *quid, cui, quanto, & quare largiatur*; E contra
repræhendit Antigonum de nimia cupiditate,
dum cuidam petenti talentum argenti; respon-
dit, *Plus* petijsse quàm illum decebat, ille pe-
tijt denarium solum, cui respondit Antigonus,
58 non decet Regem tantũ modicam rem dare,
& sic per cauilationem opus liberalitatis euasit,
de quo meminit *glos. in cap. si quæstiones de si-*
monia.

Liberalitatem maximam exercuit Alphonsus
XII. Rex Hispaniarum, qui Reginæ Constan-
59 tipolitanæ ad se venienti, petentiq;, vt pro re-
dimendo Rege marito suo, quem captum à
Turcis dicebat, tertiam partem prætij sibi da-
60 ret (alias in duas partes Ro. Pontif. & Rex Ga-
liæ sibi concesserat) respondit Gratias Rom.
Pontifici, & Francorum Regi reddas, & quæ
tibi concesserit restituas; Quoniam ego totum,
quo indiges, tibi tradam, illa dedit quinquagin-
ta quinque librâ argenti exemplo illius Regis,
de quo *Matth. 18.* vt refert *Palae. Rub. d. cit. § 9.*
num. 5. alia plura liberalitatis exempla narrat
Valer. lib. 4. cap. fin. & Menochius cit. præsupt.
num. 9. cum seq. lib. 6.

In hac tamen Ciuitate Mediolani, ex *Statuto 291.*
61 *num. 7.* prouidetur, quod Viro moriente sine
descendente masculo, vel fæmina eiusdem ma-
trimonij, vel alterius ex linea masculina resti-
tuatur dos Vxoris; & insuper lucretur vxor
omnia eius causa parata, si ad domum mariti
traducta fuit, vel aliter ab cognita, in quibus
continentur data vxori tàm antequam vadat,
quàm antequam iuerit ad maritum (verba præ-
citata statuti) si vero decesserit cum descenden-
te masculo, vel fæmina, similiter lucretur vxor
omnia eius causa parata, exceptis veste nuptia-
li, tanquam magis prætiosa, per lis, annulo
sponsalitio, gemmis, colanis aureis, coralibus,
& alijs omnibus monilibus, & ornamẽtis, ac re-
camis, tàm perlarum, quàm auri, & argenti
siuè fuerint transmissæ ad domum mulieris,
siuè non.

Et si verò clarissima est dispositio statuti: Sæpè ni-
hilominus dubia oriuntur circa illius interpræ-
tationem: Et primò circa dotis restitutionem, si
maritus expensas fecit pro ea consequenda
in litigando, non detrahuntur huiusmodi ex-
pensæ, sed dos integra restitui debet, vt notat
62 *Boer. decis. 22. num. 23.* & post *Ias.* sequitur Car-
pan. ad ipsum Statutum 291. *num. 22. & 23.*

Secundò loco hæsitatur etiam, an in lucro prædi-
cto veniant parata a viro primæ vxori, & tra-
dita secundæ, & contineri in lucro decidit *text.*
63 *in l. ea tamen in fin. & in l. seq. ff. de legat. 3.* de
quo *Carpan. ad dictum Statutum num. 41.*

Tertio, si hæc parata causa vxoris fuerint distra-
cta, vel pignorata ab ipso marito specialiter, &
64 eo casu hæredes mariti non tenentur lucre, &
vxori tradere; Quia maritus ea distrahendo,
vel pignorando censetur nozzæ quod essent
eius causa paratâ: prout si donasset, censetur
65 reuocata donatio, ita nosse *Bart. & Bald. in l.*
si maritus la 2. C. de donat. inter vir. & vxor, ali-
ter dicendum est, si facta fuisset generalis pi-
gnoratio omnium bonorum; quia tunc tenere-
tur hæres ea eximere ab illa generali obligatio-
66 ne, & tradere vxori, *Boer. in eius comment. ru-*
bric. 4. §. 5. vers. sed quid, sequitur *Carpan. d.*
loc. num. 42.

Quarto non veniunt parata ad promiscuum vsum
eius, & mariti, vt contingit in rebdis ad com-
munem vsum constructis, quę nõ idcircò dicun-
67 tur paratæ ex causa matrimonij *text. in l. Quin-*
tus, vbi Bart. num. 1. ff. de aur. & argent. legato,
Socin. Sen. cons. 121. num. 2. lib. 1. Ruin. cons. 71.
num. 1. lib. 2. nisi fortè factum fuisset legatum
vxori per maritum de lana, lino, & serico,
quia sub legato venirent etiam ea, quæ ad pro-
68 miscuum vsum facta sunt *Roma sing. l. 638. cum*
ibi add. & Carpan. l. c. num. 34. cum plurim. seqq.
qui num. 37. concludit, quod in hoc lucro ex
causa paratorum veniunt vestes nondum sutæ,
sed incisæ, quæ sunt pænes sutorem, vt notatur
69 in *tex. l. & si non sunt §. insecta, & in §. fin.* vbi
Bart. ff. de aur. & argen. legat. Cremens. sing. 64.
Tiraquel. de legit. connubial. glos. 2. num. 12. Ias.
in l. cætera §. sed si parauerit, in fin. ff. de legat. p.
Gabriel in tract. commun. opin. tit. de præsump.
conclu. 12. num. 2.

Perlæ autem annexæ alteri rei, an compræhẽdan-
tur in hac exceptione, notatur in *tex. d. l. & si*
non sunt §. peruenimus ff. de aur. & argt. legatu,
& non compræhendi probat *Alciat. in terminis*
huius statuti cons. 740. quod est *cons. 31. lib. 2.*
70 in Veneta impræsione, quem sequitur ibidem
Carpan. num. 108. in fin.

Et parafrenalia per vxorem ad viri domum alla-
ta, idest vestes, & supellectilia linea, & lanea,
& similia, decenio consumpta præsumitur, vt
71 notat *Bart. in d. l. quoad præsens num. 3. C. de*
murileg. lib. 11. Alex. cons. 45. n. 3. lib. 1. Afflic.
ad constit. Regni rub. 78. de instru. confec. num. 6.
lib. 1. & rubr. 26. de reb. stabil. in fin. lib. 3. Vrsil.
ad Afflic. decis. 13. num. 44. quamuis Iudicis ar-
72 bitrio hoc relinquat, vt notat *Corset. sui singul.*
mors ad finem, conferunt tradita per *Menoch. de*
arbitr. casu 49. num. 5. quos sequitur *Carpan. l. c.*
73 *num. 108.* & parafrenalia dicuntur bona mobi-
lia, quæ vxor defert ad domum mariti, præser-
tim ratione sui proprij vsus *l. fin. C. de pactis con-*
uentis, & l. si ego §. dotis ff. de iur. dotium, &
quæ Arredium, siuè scirpam communiter vo-
cant, tradit *Alex. cons. 42. num. 14. in fin. lib. 1.*
& cons. 63. nu. 7. lib. 2. quem sequitur *Menoch.*

cons.

mento num. 8. in fi. C. de collat. Afflic. decis. 315.
num. 7. Campeggius tract. de dote part. 2. q. 55.
vers. tamen aduertendum col. 2. in fin. Natta cons.
317. num. 1. & 2. quos sequitur Surd. alleg. decis.
166. num. 24. qui Auctor seq. num. 27. conclu-
dit contrariam sententiam tenens refert num.
vero 27. concludit, quod si non apparet ea fuis-
se donata, sed vsus gratia concessa, restitui de-
32 bent hæredibus viri, ad rem Gratian. lib. 4. cap.
228. num. 68. lib. 1.

Quod tamen in annulo limitatur, quo vxor fuit
33 desponsata, scribit Castil. decis. 92. num. 14. post
Roma Cranet, & Caualcanum, tradit Hodierna
ad Surd. cit. decis. 166. num. 4. Et ità sæpius iu-
dicatum per Senatum Tauren. testatur Thesaur.
Iun. q. q. forens. 15. num. 2. lib. 3. vel aliter con-
suetudo vigeat, quæ attendi debet in loco Do-
34 micilij Vxoris, vt inquit Lofred. cons. 42. num.
6. Georg. Alleg. 45. num. 44. cum seqq. quos se-
quitur Hodierna l. c. num. 5.

Si autem dubium est, an fuerit donata, nec ne,
ea ad vsum tantùm concessa dicuntur, cum in
35 dubio donatio non præsumitur Bart. in l. 1. §.
nec Castrense nu. 10. vers. & ideò puto ff. de solut.
Angel. in cons. 139. vbi scribit, quod commo-
36 datum hoc dicitur gratia commoditatis, An-
char. cons. 181. asserens, quod ea missio causa-
tur à consuetudine, propter quam quilibet te-
netur mittere bona ad sponsam, nec id posset
absq; verecondia omittere, atq; ità in necessita-
37 tibus cadere nequit liberalitas l. rem legatam
ff. de adim. legat. Roma. d. cons. 146. num. 3. vers.
est, & tertius casus, Castrens. cons. 428. num. 2.
lib. 2. & latè post eos examinat Surd. d. decis.
116. num. 27. & 28. vbi limitat conclusionem,
quando res missæ non sunt magni valoris; quia
38 tunc donatæ videntur, Imol. in l. penult. §. 1.
col. 2. in fine vers. Item attende, quia in dubio ff.
solut. matrim. Quo loci subijcit, an sint magni,
vel parui valoris, standum est arbitrio Iudicis,
qui secundum qualitatem personarum, & alias
circunstantias iudicabit, & est glos. in l. si filij tui
in glos. 2. in fin. C. de donat. int. virũ, & vxorem,
& post multos probat Beretta cons. 37. num. 4.
lib. 6. ac Natta cons. 147. num. 11. dicens, quod
ob rei modicitatem inter coniunctos facilè col-
40 ligitur animus donandi Menoch. de arbitrar.
casu 218.

Quo casu hæredes mariti repetentes iocalia, &
ornamenta tenentur probare, quod ea sint ma-
gni valoris, alias sucumberent; quia hoc est
fundamentum eorum intentionis, vt inquit
Alex. in cons. 42. in fin. lib. 5. qui loquitur de
annulis, qui non probantur esse festiui, quem
sequitur Cranet d. cons. 442. num. 25. & cons.
443. num. 15.

Prout probare tenentur hæredes, quod illa facta
fuerint a marito, vel saltem, quod ea habuerit
solum post contractum matrimonium, vt con-
suluit Alex. d. cons. 42. per totum lib. 5. & sequi-
tur Natta cons. 147. num. 9. & Surd. alleg. decis.
166. num. 39. qui num. 30. distinguit casum, si
hæres petit huiusmodi vestes, annulos, & gem-
43 mas apud vxorem existentes; Vel è contra mu-
lier eas petit ab hæredibus, pænes quos illæ re-
periuntur; namq; primò casu onus faciendi
huiusmodi probationem spectat ad hæredes se-
cundo vero casu tenetur vxor huiusmodi pro-
bationem facere.

Quamuis, quando res agitur inter nobiles, &
Diuites, semper præsumitur donata fuisse
huiusmodi iocalia cum vestibus per sponsum
44 sponsæ missa Afflic. decis. 315. num. 7. post Bald.
in c. qui iurauit p. 12. de probat. Lofred. cit. cons.
42. in princ. & ità se cum alio Arbitro iudicasse
testatur Surd. in fin. decis. 166. declarando vestes
quotidianas deberi vxori ad arbitritum Iudi-
catium, & eodem modo quedam monilia, quæ
ipsa vxor nobilis prætendebat sibi fuisse missa
antè nuptias à marito, à Socero, & à Socru;
quia & si prætiosa essent; tamen atenta quali-
tate, & conditione personarum, quantitate
earum patrimonij, & dotis datæ, iuxta ea, quæ
45 idem Auctor num. 8. perpendit circa qualita-
tem personarum, de quo Ludouis. decis. 74. &
Hodierna ad ipsam Surd. num. 1. cum plurib. seqq.
atq; Thesaur. qu. 15. num. 2. lib. 3. q. q. forens.

Nobilium etenim est proprium exercere liberali-
tatem, & eorum, qui in dignitate sunt constitu-
ti, etiam donationes facere c. 1. de donat. & c.
iam nunc 28. qu. 1. Cum largitas faciat homines
47 famosos, & claros, vt inquit Cicer. lib. 1. de of-
fic. fol. 15. & lib. 2. fol. 6. Quippe facit eos bea-
tos, cum in donatore consideretur quædam
48 beatitudo, vnde Chrstus V. N. dixit Beatius est
dare, quàm recipere c. cum martha de celebr. miss.
& c. Prædicator ib. q. 1. glos. in rubric. ff. commod.
Bald. in l. hac ratio ff. de donat. Vnde Dionisius
ille maior Siracusanorum Tyrannus, cum in
filij adolescentis cubiculum digressus multa
pocula, & argentea, & aurea vidisset excla-
49 masse fertur; Indignus es fili Principatu, qui
tot poculis à me acceptis neminem tibi conciliaris.
Dictum sanè sapientis Regis dignissimum, qui
Dionisius in hac virtute excellens summopere
laudatur, dùm honoris tantùm detulit Platoni,
Vt illi nauem vitatam mitteret, cumq; summis
muneribus, & incredibili liberalitate honora-
50 ret. Pariq; laude extollitur Pompeus Ma-
gnus, qui eo honore Possidonium Filosofum
affecit, vt ad illius domum venturus lictores di-
51 missis fascibus ad stare imperasset, vt narrat
Menoch. lib. 6. præsumpt. vltim. num. 7. & 8.

Nihil enim Principem magis decet, quàm diuitias,
& opes ad benignitatem, liberalitatemque con-
52 ferre, vt inquit Cicer. præcipue quando Prin-
ceps, vel quiuis alius nobilis dare, vel donare
53 promisit; nam propter eorũ nobilitatem adeo
certa præsumitur donatio, ac si iam actualiter
facta fuisset: Propterea Principum promissa
pro factis habentur l. nemo ff. de integr. restit.;
cuius respectu Comitissa Matilda dicebat in do-
54 natione facta Ecclesiæ aliquantulum terræ illi
donat; quæ tamen donabat 30. millia iugera
terræ,

do antè contractum matrimonium facta sit tra-
ditio Procuratoris Vxoris, vt inquit *tex. in d. l. si sponsus, & ibi Bald. &c.*

Et si donatio fuerit reciproca inter Virum, &
Vxorem, ita vt alter locupletior non sit factus
13 in alterius præiudicium, valet donatio; quia
tunc inuicem compensatio facta dicitur *l. quod autem §. si maritus, & §. si vir ff. ed. de donat. int. vir. & vxor.* & ibi *Bald.* & latè tradit *Palac. rub. in cit. tract. inter vir. & vxor. §. 10. post Roman. cons. 146. colu. 1.* Hinc cautum fuit per
14 Imperat. Iustinum. *in l. si constante 19. C. de donat. ant. nupt. & in c. cum multa eod. tit.* quod si
constante matrimonio aucta fuit dos Vxori, vel
ab ea, vel ab alio eius nomine, potest Vir, vel
alius eius nomine donationem ante nuptias au-
gere ad ratam auctæ dotis; & si nullam dona-
16 tionem propter nuptias fecerat, eam facere
potest constante matrimonio, æqualem auctæ
dotis, vt subijcit ibidem *glos. magna*, & scribit
Surdus decis. 161. num. 20.

Quæ glos. declarat etiam posse constante matri-
17 monio diminui dotem, & simul donationem
propter nuptias ad ratam, nisi mulier diminue-
rit dotem in fraudem filiorum.

Idem dicitur, si donatio facta fuit per maritum
senem vxori Iuueni, etiam si vxor nihil donas-
set viro, cum Iuuentutem suam satis donasse
18 viro dicatur vxor *Alciat cons. 254. numer. 1. Cranet. cons. 443. num. 12. Veggius cons. 52. nu. 20. & Decian. cons. 74. num. 14.* id quod proce-
dere etiam affirmat *num. 12.* in marito ignobili
donante vxori nobili *Galia ad consuetud. Alex.*
19 *in verb. viginti q. 8. num. 82. cum seq.* quos se-
quitur *Surd. cit. decis. 161. num. 2. cum seqq. & Paluc. rub. cit. §. 10. vers. & hinc est.*

Præterea licet huiusmodi donatio inter virum, &
vxorem non teneat ex iuribus iam deductis, ea
tamen confirmatur morte ipsius donantis, si in
ea ille perseuerauit; Quia licet donatio inter
Virum, & Vxorem sit prohibita, non tamen
20 est omnino nulla *l. 1. & l. 3. ac l. si maritus la 2. atq; l. Papinianus, & l. cum hic Stichus ff. eod. & l. 2. ff. de pact. dotal. iuncta l. donationes quas C. eod. titul.* In eadem enim volũtate perseuera-
re præsumitur donans moriendo *d. l. cum hic Stichus, & l. Sancimus C. de testam. atq. c. maiores de Baptis.* ac latè probat *Surd. decis. 161. nu. 10. cum seq. & Palac. rub. cit. tract. §. 69. num. 1. & 4.* dicens perinde esse, ac si donatio esset
testamento confirmata, Et eo casu etiam de-
trahitur falcidia tanquàm ex legato, vt ait *Bart.*
21 *cit. l. cum hic Stichus.*

Limitatur vlterius conclusio ipsa, quando vxor
donat marito gratia honoris, vel dignitatis cō-
sequendæ, vel gratia ludorum reparandorum
22 auctoritate publica *l. quod adipiscenda cum duobus legib. seqq. ff. eod. de donat. inter Virum, & Vxorem, & l. si filia §. Neratius ff. famil. ercisc.* Exemplũ traditur, si vxor donauit viro causa
studiorum, vel ad Doctoratum obtinendum,
23 confert dispositio *l. Marcellus ff. ed. tit.*

Idem si pro militia, vel pro nobilitate acquiren-
24 da, vt post *Azonem tradentem octo casus, in* quibus valet donatio inter coniuges, probat
Paluc. rub. d. tract. de donat. inter virum, & vxorem §. 54. sub num. 1. pag. 99. subijcendo *num. 2.*
idem procedere si donatio inter coniuges fieret
25 post elapsum annum à tempore contracti ma-
trimonij, Si filios non habeant, etiamsi nascen-
tibus filijs reuocata dicatur donatio, pro qua-
tuor partibus ex quinq; in Regno Hispaniarum,
ex dispositione legis Regni lib. 3. tit. 1.

Deniq; donationem per maritum vxori factam
pro refectione domus, siuè ædium validam esse
26 respondit *Baldus I. C. in l. quod viris ff. eod. de donat. int. vir. & vxorem*, cum spetiale hoc di-
catur priuilegium ad deformationem Ciuita-
tum tollendam, & decorum aspectum recupe-
randum, quod expedit maximè Ciuitatibus
l. 2. §. si quis nemine col. vlt. ff. vi quid locu public. & scribit *Amator. Redireq. part. 1. art. 7. num. 2. de priuileg. credit.*

Decedente autem viro, quid lucretur vxor, si ius
commune attenditur, vxor lucratur vestes, an-
nulos, iocalia, atq; alia sibi data ante contra-
27 ctum matrimonium per *text. in l. si quis per vxorem in verb. de contrahendo matrimonio, & in verb. nostris oneribus ff. de donat. inter. vir. & vxor.* vbi dicitur, quod non videtur donari,
quod necessarijs oneribus expenditur, sed vide-
tur potius per id, quod debitum est, exsolui;
28 quam sententiam amplectitur *Rom. cons. 146. num. 2. vers. vera autem conclusio*: Quia dona-
tum videtur in domo Patris etiam si in itinere
illud recepisset mulier, dum ad mariti domum
ea associabatur *Cranet. cons. 443. num. 15. vers. quinto annulus, & Natta cons. 317. num. 3.*

Annuli etenim, cum necessarij sint ad matrimo-
nium contrahendum, inspecta consuetudine,
non continentur sub nomine donationis, sed ha-
29 bentur pro impensa debita; *Bart. & Alex. in l. 1. §. nec Castren. in verb. peculiom ff. de collat. bonor. Palac. in rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 4. num. 2.* Vbi tertius subdit, quod si annulus
30 esset alienus, & contracto iam matrimonio,
maritus illius loco alium daret, ille nouiter tra-
ditus, esset vxoris, tanquam subrogatus in locũ
primi, neq; dici posset donatio noua, sed iam
factæ confirmatio per *tex. in l. si donata res §. 1. ff. de donat. int. vir. & vxor.* qui *text. propriè loquitur*, quando datus est in Ecclesia tempore
benedictionis, idem voluit *Roman. in cit. cons. 146. in fine*, quem sequitur *Surd.* memorata
decis. 161. nu. 1.

Quemadmodum vestes, ornamenta, monilia, &
alia, quæ a sponso mittuntur sponsæ ante cele-
bratum matrimonium, si expressè donata sunt
ad sponsam pertinere tradunt communiter
31 scribentes; cum inter sponsos valeat donatio
d. l. cum his Natus §. si sponsus, & l. si quis sponsum ff. de donat. int. vir. & vxor. & l. Seia §. Virgius C. eod. tit. & scribit *Bald. in l. cum te num. 1. C. de donat. ante nuptias; & in Auth. ex testamento*

facta habetur num. 53.
Comitissa Matildæ summa liberalitas num. 54.
Alexandri Magni liberalitas maxima num. 55.
Alexandri Magni liberalitas à Seneca delusa nu. 56.
Antigonus vti auarus reprahenditur num. 57. & 58.
Alphonsi Regis Castella summa liberalitas num. 59. & 60.
Statuto Mediolani cauetur mulierem lucrari dotim, & omnia ex causa parata, si filij non supersint; aliter liberis existentibus, aliter excludantur vestes nuptiales, iocalia, & alia pratiosa num. 61.
Maritus non detrahit à dote expensas factas in illius recuperatione num. 62.
Parata à Viro prima Vxori, & tradita secunda, veniunt in paratis dicta 2. Vxori num. 63.
Parata per maritum vxori, si distracta deindè per maritum fuerant, non veniunt restituenda n. 64. 65. Limitatur conclusio, si facta fuisset probabiliter pignoratio omnium bonorum mariti num. 66.
Parata ad promiscuum vsum viri, & vxoris non debentur vxori num. 67. Limitatur, vbi legata fuissent serica, linea, & lanea per maritum num. 68.
Paratorum nomine veniunt vestes incisa panes futorem existentes num. 69.
Perla alteri rei annexa non veniunt appellatione paratorum num. 70.
Parafrenalia linea, serica, lanea, & similia per vxorem ad viri domum allata decenio consumpta censentur num. 71.
Iudicis arbitrio hoc relinquitur num. 72.
Parafrenalia dicuntur bona mobilia per vxorem allata ad domum mariti, præsertim ratione sui proprij vsus num. 73. Quæ per matres sponsarum tradi solent num. 74.

Donatio inter Virum, & Vxorem, licet regulariter sit inualida, sustineretur nihilominus in pluribus casibus.

CAP. CCLXIV.

DOnationem inter Virum, Vxorem nullam esse voluit *Vulp. in*
1 *l. 1. & tot. tit. ff. de donat. inter vir. & vxor.* ea ratione, ne mutuo amore se inuitem spoliarent Vir, & eius Vxor, cui dispositioni confert Sanctio Imperatoris Iustini *in l. cum multa C. de donat. ant. nupt. & l. 3. §. sciendum autem eod. tit.* hinc dixit Imperator Antoninus *maiores nostri inter Virum, & Vxorem donationes prohibuerunt, amorem honestum solis animis estimantes, fama etiam coniunctorum consulentes; ne concordia pratio conciliari videretur, neuè melior in paupertatem incideret, deterior di-*
2 *tior fieret.* De quo idem *Vulp. in l. hac ratio ff. eod.*
An autem prohibitio huiusmodi, quam Cæsar dis-
3 posuit tex. *in d. l. hac ratio §. Videamus*. Quando matrimonium non tenet ex aliquo impedimento, & eo casu valere donationem statuit ibidem I. C. (& si iniquum videatur, vt melior sit conditio eorum, qui deliquerunt, idest, qui contra legem matrimonium contraxerunt) contineat rigorem, vel potius ÆQVITATEM concludit *Bald. in eod. §. videamus*, quod de
4 Rigore valet donatio; si matrimonium non tenet, secus de ÆQVITATE, subijciens, quod ille, qui deliquit, non est magis capax, quàm innocens.

Huius ÆQVITATIS intuitu distinguunt D.D. inter casum, quando matrimonium non habet locum re integra, ob affinitatem inter sponsum, & sponsam patefacta, vel ratione mortis alicuius ex ipsis superueniente, siuè quouis alio impedimento legitimo; inter casum, quando sponsus iam osculatus est sponsam. Primò enim casu donatio per sponsum facta resoluitur in totum; Secundo vero casu resoluitur tantùm pro dimidia parte fauore sponsæ respectu sibi donatorum à sponso; Respectu enim ad donata per sponsam sponso in totum reuocantur, & mulieri
6 restituenda veniunt *l. si à sponso C. de donat. ante nupt.* Quia quoad eam omne donatum sibi debet restiui, & habebit medietatem rerum per sponsam donatarum, si osculum interuenit, alias totum restituet, & sibi, aut eius hæredibus restitui debet, tàm si interuenit osculum,
7 quàm si non interuenit *d. l. si à sponso in fin.* ità probat *Palac. rub. in cit. tract. de donat. inter virum, & vxorem §. 3. sub num. 5. versic. si autem per casum pag. mihi 8.*

Si tamen sponsa impedimentum ignorabat, quia vbi illud sciuisset, locum non habent donatio,
8 neq; in parte *d. l. si à sponso*, vt ibidem notat *Palac. rub. vers. & intellige illud.*

Ratio diuersitatis inter vnum, & alterum casum esse potest, quoniam sponsa vtroq; casu gra-
9 uatur, & verecundia afficitur cum rubore, cum quodammodo præstiterit loco desiderati amplexus spōso, ille verò osculo redditur alacrior, per quod mulieri obesse dicitur, dùm fortè propter huiusmodi osculum difficilimè alterum Virum inueniet; Viro autem nihil hoc nocet,
10 vt perpendit *Palaca. rub. d. §. 3. in fine.*

Limitatur tamen conclusio circa prohibitionem donationis inter Virum, & Vxorem, quando donatio facta non est de proprio ipsius Viri donantis, propter quod videtur effici pauperior Vir; Namq; si renuntiat Vxori lucrum sibi quærendum, per quam renuncitiationem tale lucrū remanet in persona vxoris; Tunc valet huiusmodi
11 donatio, siuè renuntiatio *d. l. si sponsus, & l. si maritus ff. de donat. int. vir. & vxor. Socin. Senior. cons. 189. Visu testamento vers. ad secundam rationem respondetur lib. 2. alias consil. 114. lib. 1. de quo addicitur ad Bald. l. c. lit. A.* cui conclusioni confert text. *in l. damnum dicitur, & in l. Proculus cum ibi not. ff. de damn. infect.*

Prout æquè limitatur in sponso, qui potest validè donare sponsæ, etiamsi traditio rei donatæ fa-
12 cta sit postea constante matrimonio, dummodo

deductis prius expenſis, licitationis gratia factis
25 per *text. in l. 1. ff. ſi in cauſ. Iud.* Vel non reper-
to emptore poterit Iudex decernere, quod res
Creditori inſolutum dentur, quas ſi ſimpliciter
accepit, pro toto debito accepiſſe videtur; Ideò
bonum eſt, vt pars declaret, pro qua quantita-
26 te accipit, vt ſit ius ei ſaluum pro reſiduo *l. ſi
ex maiore C. de exception. & l. fin. C. de iur.
dotium*, & amplè ſcribit *Rebuff. ad conſtit.
Regni tit. de lit. oblig. art. 12. gloſ. prima ſub
numer. 8. verſ. quaero bonis molibus, & numer.*
27 *ſeq. plur.* & ſi dolus, vel fraus interuenerit in ci-
tatione, iterum fieri debet licitatio, vt declarat
idem *Rebuff. in tract. de ſequeſt. ar. 1. gloſ. 7. fol.*
813. In ſubhaſtationeq; immobilium præcede-
re debet æſtimatio, alias nulla erit ſubhaſtatio.
28 *l. ſi quos C. de reſcind. Vendit. vbi Caſtren. & Salic.*
ac tradit *Afflic. decìſ. 358. num. 5. Rol. conſ. 32.
num. 34. lib. 1. Franch. deciſ. 54. num. 7.* quos
29 ſequitur *Tortus ad ſtatut. Papia 48. num. 41.* &
præcipuè hoc eſt ſeruandum, quando bona
dantur in ſolutum ipſi Creditori, vt tradit *Re-
buff. d. art. gloſ. vna ſub num. 11. verſ. & quando.*

Dum autem *noua conſtit.* excipiunt ab eorum be-
nefitio dandi bona inſolutum debitori pro præ-
tio rei venditæ, Idem intelligi debet in cauſa
reſtitutionis prætij faciendę emptori, vel vigo-
30 re retractus, ſiuè ex cauſa euictionis, quia tri-
tum eſt correlitiuorum eſſe eandem diſcipli-
nam, & diſpoſitum in vno locum habere & in
31 alio *l. fin. C. de indit. vidu. toll. & l. 1. & 2. C.
de ſupraſ. lib.* 10. & expreſsè ſcribit *Rebuff. ad
conſtit. Regn. tit. de reſciſ. contract. art. vnic. gloſ.
15. num. 4. fol.* 436. Vbi ſcribit reſciſionem ra-
32 tione læſionis habere locum tàm in venditore,
quam in emptore.

Iſq; qui bona in ſolutum dare intendit, exhibere
debet inſtrumenta acquiſitionis huiuſmodi bo-
33 norum, vt conſtet de Dominio debitoris *Ro-
man. conſ. 163. num. 5. verſ. quinimo per l. apud
Iulianum §. ſi Titius ff. de legat. 1. & l. ſi nomen
ff. de hered. vel act. Vendit. & l. ſi inſtrument. C.
de fideiuſ.* aliter obligatio diceretur illegitima,
34 & nulla declaranda veniret. *Oldrad. de reſcrip.
pralud. 7. circ. litter. Principum ſub. num. 239.
prope finem verum ſtante in fin.*

SVMMARIA.

Donatio inter virum, & vxorem dicitur nulla num. 1. Ratio affertur num. 1. & 2.

Limitatur, ſi matrimonium non tenet num. 3. & 4.

Matrimonio anullato, debetur dimidia donatorum ſponſæ, ſi oſculatus eſt eam ſponſus, & etiam hæredibus ſponſæ num. 5. & 6. 7.

Declaratur procedere fauore ſponſæ, ſi ea ignorabat impedimentum num. 8.

Sponſa grauata dicitur per oſculum num. 9. Vir verò de eo gloriatur num. 10.

Viro donante ſponſæ lucrū ſibi querendum, non quæſitum, ſuſtinetur donatio num. 11.

Sponſus validè donat ſponſæ etiam ſi traditio rei donatæ ſequatur poſt matrimonium num. 12.

Donatio reciproca inter virum, vxorem, valet nu. 13.

Donatio antè nuptias facta augeri poteſt aucta dote, & ſic proportionaliter num. 15.

Vir poteſt facere donationem propter nuptias, ſi nulla facta fuit, & aucta eſt dos num. 16.

Dos diminui poteſt conſtante matrimonio, item & donatio num. 17.

Donatio facta vxori per maritum ſenem valet num. 18. Idem in donatione facta per maritum ignobilem num. 19.

Donatio facta inter virum, & vxorem, ſi eſt inualida, morte confirmatur num. 20 21.

Vxor poteſt donare marito gratia honoris, vel dignitatis adipiſcenda num. 2. & ſeq.

Donatio facta per coniunges poſt annum contracti matrimonij valet, ſi filios non procurauerint nu. 25.

Donatio ex legibus Hiſpanicis inter virum, & vxorem ſuſceptis filijs renocatur pro quatuor partibus num. 26.

Vxor decedente viro lucratur de iure communi veſtes, annulos, & iocalia num. 27.

Donatio facta vxori per maritum ad reficiendam domum valet num. 26.

Ciuitatem deformem aſpectu aborrent leges nu. 27.

Donatum à viro vxori in itinere, vt ſe ad domum viri reciperet, donatum videtur in domo Patris vxori num. 28.

Annuli neceſſarij ad matrimonium contrahendum non veniunt ſub donationis nomine num. 29.

Annulus, quo fuit deſponſata vxor, ſi erat alienus, & poſtea reſtitutus, ſi maritus alium emit, iſte ſuccedit loco primi, & vxori debetur n. 30. & 33.

Donatio inter ſponſas valet num. 31.

Vxori tradita per virum ſi non apparet fuiſſe donata vſus gratia data videtur, & reſtituenda veniunt num. 32.

Conſuetudo loci domicilij vxoris attendi debet circa lucra nuptialia num. 34.

In dubio ad vſum tantum tradita cenſentur vxori per virum num. 35. & 36.

Dona ſponſæ ex conſuetudine mitti ſolent num. 37. & eorum donatio valet, præſertim ſi res miſſa ſint parui, ac minimi valoris num. 38.

Donandi animus colligitur inter coniunctos ex rei modicitate num. 40.

Mariti hæredes repetentes ornamenta probare tenentur ea eſſe magni valoris num. 41. Et quod tradita fuerant à marito num. 42. ſi verò è contra mulier ea petit ab hæredibus viri, onus habet probandi num. 43.

Donata ornamenta præſumuntur per maritum, quando agitur inter nobiles, & diuites num. 44. & 45.

Nobilium eſt proprium exercere liberalitatem nu. 46.

Largitas facit homines claros, & famoſos num. 47.

Dare beatius eſt, quam accipere num. 48.

Dioniſij Siracuſanorum Tiranni ſententia Sapientiſſimi Regis num. 49. Liberalitas eiuſdem num. 50.

Pompei Magni liberalitas num. 51.

Principem nihil magis decet, quàm liberalitatem exercere num. 52.

Principis, & cæterorum Nobilium promiſſio, pro

facta

& realis fideiussionis, & redemptionis captiuorum; ità vt iuxta regulam, quod inclusio vnius
4 est exclusio alterius *vulg. l. cum Prætor §. 1. ff. de indic.* de qua *Menoch. conf. 351. num. 11. & conf. 583. num. 11.* Pro alijs casibus omnibus bona in solutum dari posse dicendum videtur.

De ÆQVITATE tamen solet aliquando Senatus
5 contrarium obseruare, cogendo scilicet debitores ad soluendum debitum in pecunia numerata, etiam si debitum non sit ex exceptuatis in *Non. Constit.* Quando scilicet debitor est Diues, è contra Creditor pauper; namq; tunc contra
6 ÆQVITATEM agere dicitur debitor diues, qui loco pecuniæ numeratæ debitum soluere intendit per assignationem tot bonorum, deducta tamen tertia parte iusti prætij, cum tunc ad emulationem potius (ne dicam perfidiam) quam quod necessitate motus bona assignare velle dicatur, quæ emulatio, & defatigatio om-
7 nino euitanda venit *l. opus nouum ff. de oper. public. c. Pisanus in fin. de restitut. spoliato*, cum id dolo, & animo nocendi fieri dicatur, quod proximo nocet, & facienti nihil, vel parum
8 prodest *Salic. in l. altius l. deseruit, & aqua, Faber sua Instit. in tit. de lege Fusia Canina. toller.* & post multos alios probat *Menoch. lib. 1. præsumpt. 29. num. 23. cum seqq. plur. & in fine nu. 28.* de qua materia mera ÆQVITATE suadente actum fuit supr. *in cap. 30. un. 1 ta. lib. 1.*

Et ita censuit Senat. Excellentiss. die Lunæ 23.
9 currentis mensis Martij 1654. Referente Amplifs. D. Senat. Io. Bragherio fauore N. paupe-
10 ris contra D. Antonium Franciscum Fossanum notoriè diuitem, & debitorem D. Mulieris aureorum mille, ratione dotis sibi promissæ.

Prout die 23. Augusti 1653. referente Ampliss. D.
11 Senatore D. Gabriele de la Hoz. sequendo eandem ÆQVITATEM, censuit Senat. Excellen-
12 tiss. D. Rozonum teneri soluere in pecunia numerata aureos octo centum circiter debitos cuidam mulieri Bergomensi ratione mutui, reiecta oblatione dandi bona in solutum, motus præcipuè ea ratione, quod mulier ipsa tanquam extera non erat molesta debitori, adeò vt illum carcerari faceret, atq; etiam, quia iniquum videbatur, vt mulier forensis bona stabilia in alieno Dominio loco pecuniæ consequeretur, præsertim mediocris valoris, quæ deinde inculta quodammodo, & infructuosa penitus sibi remansissent.

Et quamuis ex Senatus Consultis pluribus sæpius censuisset Senatus, vt pro restitutione dotium
13 assignarentur tot bona stabilia, deducta tertia parte iusti pretij, ad formam dictarum *Constitut.* vt censuit die 10. Ianuarij 1608. in causa restitutionis dotis inter hæredes Octauij Reuertæ, & Annam Coriam, decernendo dotium debitores non posse vti benefitio *nouar. constitut. de bonis in solutum dandis*, nisi earum forma ad vnguem seruata, tàm circa deductionem tertiæ partis iusti valoris, quàm circa alia omnia, circumscribendo quæcunq; alias declarationes in contrarium aliàs factas, de quo testatur Tortus ad statuta Papiæ *91. in ciuil. num 47.* & nouissimè ob deteriorationē bonorum causa belli decernere solet, vt bona sub hasta venderentur,
14 & ex eorum prætio dos in pecunia solueretur, & hoc præsertim fuerit ordinatum superioribus annis fauore D. Marchionissæ Placidiæ Vicecomitis; Nihilominus ÆQVITATEM in omni iuditio sequendo contrarium censuit Senat. Ex-
15 cellentiss. eodem mense Augusti 1653. fauore D. Mariæ Croceæ Vigurræ Derthonensis refe-
16 rente Ampliss. D. Senat. Io. Guidobono Caualchino decernendo, vt assignarentur D. Annæ Marenghæ Vxori D. Ribrochi Derthon. tot bona pro dotium restitutione ad iustam æstimationem, & absq; detractione tertiæ illius partis, motus præcipuè ea ratione, quod licet plenè non constaret de solutione dotis facta primo viro, sororio eiusdem D. Mariæ; Attamen bona fide ille relaxauerat D. Mariæ tot bona iusto prætio, quæ deinde vili prætio adhastam vendita fuerunt instantibus dictis Iugalibus, qui pro modica summa bona magni valoris consequuti fuerant.

Non omittitur etiam, quod ob casum inopinatiuum debitori superuentum, ob quem debitum in pecunia per soluere impeditur, debitor excu-
17 satur in casibus per *Constitut.* vt supra exceptis; ita vt in ijs etiam ob infortunium inopinatum admittatur ad dandum bona in solutum, etiam si expressè renuntiasset huic benefitio, quod magis est, & cum iuramento, quia renuntiatio,
18 & iuramentū debent intelligi rebus sic stantibus *l. quod seruius, vbi Ias. ff. de condit. ob caus.* & probat *Bertaz. clausf. 41. glos. 5. sub num. 4.*
19 *vers. Est verum*, cum ÆQVVM sit, ac videatur; vt inopinatissimo infortunio debitori succurratur, cuius contrarium tenet expressè
20 *Gozad. conf. 32. num. 17.* ÆQVVM enim, & rationabiliter videtur, ne quis cogatur ad impossibile, *c. impossibilium de regul. iur. & sup. cap. 44. num. 8.*

Harum vero *Nouar. Constitut.* benefitio gaudent etiam Clerici, cum illis faueant, vt perpendit
21 *Bursat. conf. 181. num. 3. lib. 2.* & amplè probat *Costa in eius memor. in verb. Clerici ligantur*, quos sequitur *Bimins conf. 236. num. 28. lib. 3.* dicens, quod nemo cogi potest ad id, quod fieri nequit.

Quæ sanè *Constitution.* locum non habent in hærede cum benefitio legis, & inuentarij, vt benè
22 probat *Ias. in l. fin. §. si præfatam num. 14. C. de iur. deliber. Rolan. tract. de inuent. fol. 86. Plotus in l. si quando num. 290. C. vnde vi*, qui idcirco bona hæreditatis pro iusta estimatione dare in
23 solutum potest Creditoribus, vt supra dixi *cap. 44. num. 36. & 37. vbi num. 38.* alij exceipiuntur casus, in quibus limitantur constitutiones.

Facta vero executione in mobilibus citatur debitor ad videndum subhastari, & ea vendi plus
24 offerenti, & postea prætium traditur creditori cautione data *l. 1. §. fin. C. de iure dot.* nempè

etiam, quia pars illa domus non contenta in oblatione facta per Ven. Hospitale in est sub eadem domo oblata, quæ connexa, nedum accessoria est, non autem separata, quamuis nunc diuisim habitata, quo casu illam contineri sub
94 domo fideicommisso supposita perpendit, *Crau. cons. 234. num. 2. vers. Secundo, in casu nostro, & sequitur Gabriel cons. 94. num. 12. lib. 2.* & post eos tradit *Gioagn. cons. 33. num. 5.* in fine, & *Gratian. lib. 1. discep. forens. cap. 126. num. 12. cum seq.*

Et cò fortius procedit conclusio esto quod legata domo venire etiam hortum ad domus commo-
95 dum emptum probet *Bald. in l. Olimpico ff. de serui verb. præd. Io. de Amicis d. cons. p. num. 7. Alex. cons. 233. in princip. lib. 2. Cephal. cons. 144. nu. 15. & seq. Simon de Pratis d. interprat. vlt. volunt. lib. 4. interpr. 1. dub. 30. num. 30. tit. 2. num. 36.* quos sequitur *Surd. cons. 195. num. 3,* & tradit *Randens. cons. 36. num. 1. lib. 2. Mantica de coniect. vlt. vol. lib. 9.*

Reliquum igitur erit, vt Sen. Excellentiss. dignetur decernere subesse fideicommissum particulare continens integram domum, ac hospitium, atque datia imbotatus Paderni, illudq; spectare D. Blancæ Cantonæ vnicæ ex descendentibus, & ex familia effectiua Testatoris, & perinde sibi esse relaxandam integram dictam domum cum hospitio, & datio imbotatus, vna cum fructibus hucusq; à die mortis q. Herculis, per quam factus ex locus substitutioni, cum in mora statim fuerit constitutum Ven. Hospitale per interpellationem primò extraiuditialiter, deindè iuditialiter factam per D. Blancam, & ità iuris esse arbitror, sub correctione &c.

Mediolani 15. Maij 1651.

Et ità censuit Excellentiss. Senatus die 2. Augusti 1651. Referente Amplissimo D. Senatore Andrea Alifero, decernendo condemnandum esse Vener. Hospitale ad relaxandum prædictam domum integram, & datia imbotatus, atquè hospitiũ Paderni vna cum fructibus perceptis à die litis contestatæ per D. Blancam contra D. Hospitale.

Iulius Cæsar Caluinus.

SVMMARIA.

Creditori etiam inuito dantur bona in solutum iusto prætio num. 1.
Quod vigore Nou. Constit. *procedit deducta tertia parte iusti prætij num. 2. & 13. Limitatur conclusio in pluribus casibus num. 3. & 5.*
Inclusio vnius est exclusio alterius num. 4.
Debitor diues dicitur agere contra æquitatem dando in solutum tot bona loco pecuniæ nu. 5. & 6.
Decretum Senatus in ea materia nu. 9. & 12. & 15.
Æmulatio euitanda num. 7. & 8.
Io. Bragherij Senatoris mentio num. 10. & D. Senatoris Gabrielis de la Hoz. num. 11.
Dotis fauore, vt ea restituatur, subhastantur bona debitoris numero 14.
Io. Guidoboni Caualchini Senatoris mentio num. 16.
Casus inopinatus ad debitoris præiuditium operatur, vt recedatur à Nou. Const. num. 17. 19.
Renuntiatio benefitio constit. & iuramento intelligi debet rebus sic stantibus num. 18.
Ad impossibilia quis cogi non debet. num. 20.
Clerici gaudent benefitio nouar. constitu. num. 21.
Hæres cum benefitio inuentary assignat Creditoribus tot bona iusto prætio loco pecuniæ num. 22. & 23.
Debitor captis pignoribus mobilibus citatur ad videndum ea vendi plus offerenti num. 24.
Expensæ licitationis deducuntur prius ex prætio rei ad hastam venditæ num. 25.
Creditor accipiens bona in solutum, alio non declarato, dicitur accipere pro toto debito num. 26.
Æstimatio immobilium præcedere debet subhastationem num. 28. & 29.
Creditor ex causa prætij rei venditæ non videtur accipere bona in solutum, idem in restitutione prætij pro recuperatione bonorum num. 30. vel euictionis causa d. num. 30.
Correlatiuorum eadem est disciplina num. 31.
Rescissio contractus oblasionem locum habet tàm in venditore, quàm in emptore num. 32.
Debitor, qui bona in solutum dare intendit, debet exhibere instrumenta acquisitionum dictorum bonorum num. 33. & 34.

Facultas dandi tot bona in solutum creditori deducta tertia parte iusti prætij, ex dispositione *Nouar. Constit. in tituli de bonis, in solutum dandis*, aliquando ÆQVITATE suadente locum non habet. CAP. CCLXIII.

1 Robatum fuit supra in *cap. 44. lib. 1.* Inuito etiam Creditore dari in solutum eidem bona debitoris iusto prætio, ex dispositione *Auth. Non nisi debitor C. de solut. & §. quoad autem in Auth. de fid. instru.* qui textus in ÆQVITATE fundati sunt, vt inquit *Costa ramed. subsid. 3. in prin.* Quia per eos temperatur iuris rigor, vt tradit *Surd. decis. 30. num. 10.* scribit *Lauret. decis. Auenion. 132. sub num. 3. vers. imò datia,* & deducta tertia parte iusti præ-
2 tij prouiderunt *Nou. Constit.* in hoc Dominio *in tit. de bonis in solutum dandis §. molesti quandoq;* vbi in fine excipitur casus debitorum ex causa ficti simplicis, vel libellarij, sub quo venit etiam census, pensionis, & crediti, adiutorij Massaritij, expensarum litis, mercedis, depositi veri, & realis, prætij rei venditæ, onerum
3 datiorum mercimonij, litterarum cambij veri, & realis

Quandoquidem licet Testator qualitatem illam
requisiuerit in dicta reciproca substitutione fa-
cta inter eius filios, Non tamen eam requisiuir,
siue repetijt in alia substitutione respiciente
hoc particulare fideicommissum, prout illam
75 non esse, nec præsumi repetitam, probat *glos.*
in l. in repetendis ff. de leg. 3. & in l. Titijs §. idem
respondit ff. de verb. obligat. vbi Ias. num. 5. Capra
cons. 35. num. 19. & cons. 70. num. 8. Rimin. sen.
cons. 224. num. 68. lib. 2. Corn. cons. 129. in fin.
lib. 2. Paris. cons. 38. num. 28. lib. 2. & latè docet
Menoch. cons. 217. cum seq. qui loquitur de te-
stamentaria dispositione D. Io. Triuultij, prout
hoc idem in contract. procedere probat ipse
76 Auctor *in cons. 111. num. 21. cum seq.*
Personarum etenim diuersitas non patitur, vt qua-
litas, quæ in vna requiritur, censeatur repetita
77 in alia, vt præter adductos scribit *Alciat. cons.*
96. num. 25. vers. tertio. Nam dùm Testator
reciprocè substituit eius filios alijs decedentibus
sine filijs, voluit, vt ij nati sint, & procreati
ex legitimo matrimonio. In secunda vero sub-
stitutione vocante alios descendentes descen-
dentium, qualitatem ipsam omisit, idcircò non
illam requiri dicendum est. Quia si illam vo-
luisset Testator proculdubio etiam in eo casu,
78 sicut in alio, expræssisset, *l. vnica §. sit autem c.*
de caduc. tol. Decian. cons. 57. num. 49. cum seq.
lib. p. & Menoch. cons. 349. num. 10. & amplè
probat Gioagn. cons. 58. nu. 11. & cons. 63. n. 36.
Quemadmodum dicitur, quando Testator voca-
uit filios masculos in vna parte testamenti, &
in alia simpliciter vocauit filios. Quia tunc in-
telligitur vocasse in secunda parte tàm fæmi-
nas, quàm masculos, cum repetita in secunda
substitutione non censeatur qualitas masculini-
79 tatis, ità probat *Ias. in l. qui filiabus num. 3. ff.*
de leg. p. & in cons. 42. col. 6. lib. 2. Ruin. cons.
93. num. 15. lib. 2. Paris. cons. 30. num. 27. lib.
2. Socin. iun. cons. 100. num. 20. lib. p. quos sequi-
tur Menoch. cons. 349. num. 9. & in dubio filiam
filij instituti non esse excludendam à substitutio-
80 ne probat idem *Menoch. cons. 577. num. 4.*
Quo verò ad qualitatem legitimationis, de qua
plenè constare dicitur per attestationem Paro-
chi S. Vincentij in Prato, dum natam fuisse D.
Blancam testatur tempore, quo Iulius Cæsar
eius Pater erat solutus, id amplè etiam fuit co-
gnitum ex declaratione non solùm per illius
patrem, verùm etiam per D. Herculem Pa-
truum, quam ex eius fratre neptem vocauit,
aluit, matrimonio copulauit, & fraternam
hæreditatem ei renuntiauit per publica instru-
81 menta, vt abundè probat *Rota decis. prima par.*
prima in nouiss. & tradit Hodier. ad Surdum decis.
14. & quam qualitatem abundè probauit D.
Blanca coram I. C. D. Reina, quarum proba-
tionum virtutem, & efficaciam locum habere
82 in hoc iuditio censuit Sen. Excellentiss. anno
præterito 1645. die 22. Iulij.
Domus vero dicto fideicommisso particulari sup-
posita integra intelligitur, etiamsi nunc in dua-
bus habitationibus diuisa reperiatur, quidquid
in contrarium prætendat Ven. Hospitale, cuius
DD. Deputati agnoscentes vinculum fideicom-
missi iuditialiter obtulerunt relaxare partem
dictæ domus à Testatore relictā ei, cui fuisset
iudicatum per Egr. Prætorem, quamuis inte-
gram domum in duabus habitationibus nunc
diuisam dimittere teneantur.
Ad quod probandum duo consideranda veniunt,
alterum; quod domus appellatione venit inte-
gra domus, non illius pars, vt amplè probat *Io.*
83 *de Amicis cons. 1. num. 6. & 7.* vbi dat exem-
plum de corpore, quod consistit in manibus,
pedibus, brachijs, & alijs membris, & post
Zasium tradit *Rebuff. in d. l. locus ff. de verb. signif.*
quæst. 60. vers. idem dicimus de domo, & post
eos probat *Rhaud. cons. 35. num. 22. lib. 2.* cum
domus constare dicatur ex solo, & superficie,
84 *l. eum qui de vsucap.* & probat *Corn. cons. 203.*
85 *num. 1. lib. 1.* siue ex solo, parietibus, & tecto,
vt per *Glos. in l. solum, ff. de rei vendic. & subycit*
86 *ibidem Corn.* vt etiam dicitur de fundo, quod
petitum, totum petitum esse videtur, *l. si in*
rem, ff. de re vendic. vt inquit Rebuff. loco citato
vers. item in indicijs.
Alterum, quod Testator disposuit de domo, in qua
tempore conditi testamenti inhabitabat, quod
87 tempus omnino esse attendendum probat
Alex. cons. 232. num. 3. in fine, & num. 4. lib. 2.
Cranei. cons. 234. sub num. 2. Io. de Amicis cons.
1. sub num. 7. Eng. cons. 66. num. 54. cum pluri-
bus quos sequitur Gioagn. cons. 33. num. 2. Gratian.
d. cap. 126. num. 7. & 8. Facto enim legato vxo-
88 ri, vel aliæ personæ de domo, ea relicta cense-
tur, quam Testator habitare consueuerat, vt
post alios probat *Menoch. cons. 229. num. 12.* &
nouissimè tradit *Gratian. lib. 1. discept. for. cap.*
126. num. 7. 8.
Quam integram domum inabitare Testatorem
tempore conditi testamenti fuit probatum per
D. Blancam coram DD. Consultore Reina cita-
to ipso Ven. Hospitali, & quam probationem
afficere etiam fratres Camonos in hoc iuditio
89 censuit Sen. Ex. anno præf. 1649. die 21. Iulij re-
90 ferente Amplis. D. D. Senatore Petracino,
idcircò integram domum omnino esse relaxan-
dam per Ven. Hospitale dicendum est.
Quam conclusionem, quod scilicet tota, & inte-
gra domus fideicommisso prædicto supposita
fuerit, suadet non solùm ratio respiciens conser-
uationem familiæ Testatoris, quam magnifa-
ciunt Scribentes, vt post infinitos alios probat
91 *Decian. cons. 1. num. 317. cum seqq. plur. lib. 1.*
& sequitur *Card. Mant. de coniect. vlt. volunt.*
lib. 7. cap. 1. num. 24. Gioagn. cons. 26. num. 12.
& Peregr. de fideic. art. 1. num. 23. & 24. ac nu.
43. & seq. Raudens. cons. 25. num. 30. & cons. 38.
num. 10. quia in vltimis voluntatibus fit larga
92 interpretatio, *Cran. cons. 234. num. 1.* Fauorq;
causæ præponitur fauori rei, vt post alios fir-
93 mat *Dec. cons. 109. num. 4. per cap. ex literis*
de probat. & l. Iulia ff. de manumiss. Verùm

Propterea cum D. Blanca (quatenus etiam esset ca, de qua in libro Baptismi, quod omnino negatur) dicatur de familia Cantona effectiua, & ex descendentibus Testatoris, nulla alia existente persona de ipsa familia effectiua, sequitur, quod contineatur sub nomine vocatorum ad dictum particulare fideicommissum, & id circo ea ad illud admittenda venit.

A quo fideicommisso sicuti exclusum omnino dicitur Ven. Hospitale tanquam penitus, & notoriè incapax, Ita in mora iam tribus elapsis annis positum mediante petitione D. Blancæ, ad fructuum perceptorum, & percipiendorum, vsq; ad effectualem relaxationem bonorum fideicommisso prædicto suppositorum, illud teneri indubitati iuris est, cum in mora, & mala
69 fide constitutum illud fuerit *l. certum C. de rei vendit. l. litigator C. de fruct. & litis expensis Raadens. var. resol. c. 34. num. 22. eam seq.*

Non enim decet Pium locum, cui pietatem exercere est proprium, vt occupatis bonis indubitato fideicommisso suppositis, ad descendentes familiæ Cantonæ, effectiue, siue contentiue spectantibus, quorum non exiguus est numerus in hac Ciuitate, diù per iuris apices alterius opera circonducantur vocati, qui expensis frustantur, inter quos præcipuum locum obtinet D. Blanca, & sic impietatem quodammodo exerceret culpa eorum, qui sub vano prætextu tuendi iura Ven. Hospitalis aliena lacerant, & diripiunt, & sub clypeo huiusmodi defensionis priuatam exercent vindictam. Id quod DD. Deputatos viros integerrimos pro eorum pietate vlterius non esse laturos pro certo habet D. Blanca; Et ita &c. sub censura &c.

Mediol. die 18. Ianuarij 1648.

Iulius Cæsar Caluinus.

P R O

D. Blanca Tadina Cantona;

Contrà

Fratres Cantonos, & Ven. Hospitale Maius Mediolani.

E particulari fideicommisso constituto à q. Hieronymo Cantono, sub quo supposuit Hospitium, & Datia imbotatus Paderni, atq; eius domum magnam sitam propè Ecclesiam Rosæ in hac Ciuitate Mediolani, non est hæsitandum; dum Testator persequentia verba fideicommissum constituerit anno 1591.

Et prohibui, ac prohibeo omnem alienationem Datiorum imbotatus, & Hospitij loci Paderni ac domus meæ, in qua de præsenti habito, itaut nunquam alienari possint, neq; obligari ex aliqua causa, etiam dotis, & priuilegiata. Quia volo, quod Datia imbotatus, & Hospitij, nec non Domus Mediolani semper ea in perpetuum remaneant in hæredibus, & descendentibus, ac descendentium descendentibus, & IN FAMILIA, & vbi cesset familia EFFECTIVA, quod vocata sit familia compræensiua.

Ex hac enim prohibitione alienandi ad hoc, vt Domus, Hospitium, & Datia perpetuo remaneant in descendentibus descendentium Testatoris, & in familia, resultare perpetuum fidei-
70 commissum probat *Socin. sen. in l. si cognatis num. 18. ff. de rebus dubijs, & in cons. 57. lib. 3. Dec. cons. 38. num. p. Decian. cons. 50. num. 12. Galia cons. 17. num. 24. Menoch. cons. 376. num. 45. cum seq. Rimin. iun. cons. 544. num. 10. cum seq. plur. & num. 32. Petra de fideicom. qu. 5. num. 43. Peregr. cons. 38. num. 6. lib. 3. & post eos, Fusar. de substit. qu. 688. num. 14. & nu. 95.*

Hoc stante fideicommisso, ad quod concurrunt D. Blanca Cantona neptis ex q. Iulio Cæsare filio D. Testatoris, & sic vnica ex eius descendentibus, & fratres Cantoni legitimati per subsequens matrimonium. Perspicuum est præferri debere D. Blancam tanquam vnicam ex familia effectiue Testatoris, & primo loco vocatam, exclusis dictis fratribus in familia contentiua compræhensis, & sic vocatis in defectum tantum familiæ effectiuæ.

Quia subsistente familia effectiua, locus factus non est familiæ contentiuæ iuxta dispositionem Testatoris, quam omnino esse obseruandam est *Tex. apertus in §. dispon. & in Auth. de nuptijs.*

Quod autem D. Blanca dicatur de descendentibus Testatoris, & de eius effectiua familia, habemus, *Tex. in l. liberorum, & l. cognoscere §. liberorum, ac l. non est sine liberis ff. de verb. signif. ac l. voluntas C. de fideicommiss.* ac probat *Menoch. cons. 197. num. 37. cum seq. plur. & a. 61.* maximè quando non supersunt alij ex dictis descendentibus, vt probat idem *Menoch. cons. 509. num. 36. & cons. 318. num. 17. cons. 420. num. 25. cons. 522. num. 2. & cons. 655. num. 11. ac latè probat. Peregr. de fideicommiss. art. 14. num. 37. & art. 25. num. 8. & in his terminis, scribit Cephalus cons. 134. num. 49. Gabriel cons. 132. num. 45. vers. & quamuis lib. p. & idem Peregr. cons. 42. num. 10. lib. 5.* qui omnes vno ore affirmant feminam descendentem à Testa-
73 tore, vocatam dici ad fideicommissum constitutum fauore descendentium ex ipso Testatore, vt in hoc casu pro absoluto habetur.

Neq; vim facit, quod Testator in prima reciproca substitutione facta inter eius filios decendentes sine filijs requisiuerit qualitatem, idest sine filijs legitimis, & naturalibus, & de legitimo matri-
74 monio procreatis; quam qualitatem deficere in dicta Blanca supponitur, dum ea legitimata dicitur per subsequens matrimonium iuxta dispositionem *cap. tanta uis, qui filij sint legitimi, & §. sed, & alias in Auth. quibus modis naturales efficiuntur legitimi, de qua Gratian. lib. 2. discep. forens cap. 218. num. 32.*

Quando

Conclusionem hanc firmat etiam *Cioffus cons. 38. num. 9. in fine, & num. 10. lib. p.* tradens nomina personarum, idest earum identitatem non dici probatam, dum eo in casu in instrumento diuisionum agebatur de Francischino olim An-
51 tonij; In libro vero æstimi descriptus erat Francischinus olim Laurentij.

Et quam sententiam amplectitur *Laurentine decis. Auenon. 33. num. 9.* dùm in casu probandi matrimonij quidam testis nomine Petrus Borrel negabat se fuisse alias examinatum super dicto matrimonio; Et esse Petrum Borrigues, quem examinatum fuisse constabat, concluditq; ipse auctor aliud esse Petrum Borrel, aliud Petrum
52 Borrigues, etiamsi differentia versaretur in vna tantum syllaba *l. qui habebat ff. de manu numiss. testium. Laurent. dict. num. 9.*

Deniq; ad tollendū quamcunq; etiam leuissimam nebulam, hanc sententiam in proprijs nostris terminis libri Baptismi plenissimè probat *Menoch. cons. 714. num. 18. & 19.* dum in eo casu agebatur de probanda ætate cuiusdam Antonij
54 filij Bartholomæi Anechini, quam minime esse probatam concludit per librum Baptismi, in quo descriptus erat Franciscus Antonius filius Bartholomæi Anechini, cum non constet de identitate personæ, idest quod Antonius Anechinus sit ille Antonius Franciscus Anechinus descriptus in libro Baptismi; Præsertim quia communiter vocabatur nomine tantum Anto-
55 nij etiam in publicis instrumentis, & contractibus, non autem Franciscus Antonius.

Et omni in casu saltem huiusmodi probatio identitatis personæ dubia valdè, & ambigua esset, & consequenter Ven. Hospitale probante minimè
56 releuaret, *l. non hoc C. vnde legit. Surd. cons. 61. num. 15. Mariscot. var. resol. lib. p. c. 12. num. 34. & Mazol. cons. 55. sub num. 12.* Resistente præcipuè verisimilitudine, dùm solo nomine Blancæ fuit semper vocata D. Blanca, vt dictum est. Si etenim nomen etiam Luciæ illi fuisset impositum, vt legitur in dicto libro Baptismi, Vtique quod verisimiliter ambobus d. nominibus fuisset a Parentibus, & a Patruo appellata, id quod eos minime fecisse testantur examinati testes deponentes, quod Blancæ nomine tantum ea appellabatur, vel saltem in tot instrumentis celebratis, atq; in contractu matrimonij, & dispensatione obtenta a Summo Pontifice, dictis duobus nominibus fuisset appellata, vt a communiter contingentibus obser-
57 uari certum est, *Dec. in cap. in præsentia sub nu. 43. de probat. Sebat. Medices tr. de diffinit. q. 5. n. 7. Silua cons. 57. num. 36. quos seq Ludouis. decis. 344. num. 5. & Thes. qu. famil. 44 num. p. lib. 4.* Quod vero à verisimili remotum dicitur, non caret suspitione falsitatis, vt in nostris terminis
58 probat *Ias. dict. cons. 168. nu. 6. lib. 4. Menoch. d. cons. 714. num. 22.*

His accedit, quod in dubio quis natus præsumitur tempore congruo, & sic præsumitur D. Blancam natam fuisse post mortem primæ vxoris
59 dict. Iulij Cæsaris eius patris, *Bart. & cæteri in l. non solum §. sed, vt probari ff. de oper. non non-cia. & in cons. 109. & in his terminis probat Ias. cit. cons. 168. num. 7. lib. 4.* Adeo quod ad euitandum suspitionem falsitatis, atq; peccatum, siue delictum, concludendum est D. Blancam non esse eam, quæ descripta legitur in dict. libro Baptismatis sub nomine Blancæ Luciæ die 5. Septembris 1606. sed natam fuisse post illud tempus, & sic mortua Margarita prima vxore
60 eius patris *Menoch. cons. 248. num. 35. & cons. 503. num. 7.* Cum identitas personæ minime præsumi debeat ad euitandum peccatum, siue
61 delictum *l. si marito ff. pro socio Menoch. lib. 6. præsump. 54. num. 5. 17. 18. & 23.*

Tanto magis, quia etiam ob bonam fidem Catherinæ matris, quæ erat forensis, legitima etiam diceretur D. Blanca, etiamsi verè nata illa fuisset tempore, quo viuebat prima vxor eius genitoris (quod non admittitur,) vt ample dictum
62 fuit in alijs scriptis, & copiosissimè probat *Ias. d. cons. 168. plenè num. 8. & 9. lib. 4. Card. Paleot. de noth. & spur. c. 9. num. p & 6. Gratian. cap. 468. num. 5. cum seq. & num. 60. & cap. 841. num. 32. cum seq. per glos. in d. cap. Tanta, & nouiss. probat Carenzana tr. de part. natur. & legit. cap. 3. num. 5. de partus aditi educat. sub num. 57. vers. his accedit.* Quam bonam fidem in eadem argui scribit Cardinalis Paleotus eo ipso, quod forensis erat, non Mediolanensis,
63 *Card. Paleot. cap. 9. num. 13. Lupus de illegit. coment. 4. §. p. sub num. 23. cum seq. & num. 30.*

Quæ sententia ex eo fortius locum habet in hoc casu, in quo non agitur de validitate matrimonij, & sic de rebus spiritualibus, in quibus sola veritas attenditur; Sed de legitimitate filiæ, in
64 qua sola opinio sufficit *Abb. inc. 2. in primo notab. qui fi y sint legit. quem sequitur Ias. cit. cons. 168. sub num. 8. vers. & subycit ibidem lib. 4.*

Et his stantibus superfluum videtur de secunda inspectione quærere; An scilicet descendentium appellatione veniant naturales liberi, de qua
65 materia amplissimè *Nicolaus de Vbaldis tr. de success. ab intestato Nicol. de Vbaldis de success. ab intest. par. p. à num. p. vsq. ad num. 50. præsertim num. 6. cum seq. & num. 10. cum seq. & num. 46.*
66 *cum seq.* Vbi, sex species narrat eorum, qui descendentes vocantur, inter quos non excludit naturales, quos aliquando habiles esse ad succedendum admittit.

In Italia vero ex communi vsu, & consuetudine, naturales, & spurij dicuntur, & reputantur de
67 familia, siue parentela, & portant insignia, & arma familiæ, ita testatur idem *Vbaldus dict. tr. de success. Nicol. de Vbaldo cit. par. p. num. 53.* & amplè probat *Menoch. cons. 754. num. 16. post infinitas per eum relatos, & in tr. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 88. num. 14. Paleot. de noth. c. 33. num. 8.* Qui Auctor *in cons. 1065.* tradit spurium posse succedere deficientibus legitimis, vel ijs
68 repudiantibus *Menoch. cons. 1065. num. 2. cum seq. plur.*

Propte-

ipsi attestationi additum fuisse patet diuerso atramento, & manu dictum verbum *illegitimam*; Quæ additio non nisi dolosè facta fuit, ex quo percipi potest, qua sinceritate, & pietate tractentur negotia Ven. Hospitalis, & quibus diffugijs vexentur partes, atq; excessiuis expensis grauentur, dum maliciosè, & dolosè huiusmodi attestationi verbum tam substantiale additum fuisse liquet; Exemplum enim dictæ attestationis traditum D. Blancæ, scriptum dicitur manu Cribelli pragmatici eiusdem Ven. Hospitalis, qui idcirco rationem reddere tenetur dictæ additionis factæ; Præter etiam, quod
40 liber ipse Parochi multas patitur exceptiones iam deductas, nempe abrasionum, additionum, & præposterationis temporis in multis folijs, ex quibus constat illum non fuisse diligenter custoditum ad formam Sacri Tridentini Concilij de reformatione *Sess. 24.* & sic minime probare *Monaldus cons. 154. num. 13. Cavalcb. decis. 12. num. 13. par. 2. Galia cons. 15. num. 6. & 32. Mascard. de probat. conclus. 740. num. 4.*

Aduertendum est pro constanti tenendum D. Blancam, de qua agitur, vti talem solo nomine Blancæ fuisse semper appellatam à dictis eius Patre, & Patruo Herculę, etiam in tot actis, & publicis instrumentis, atq; in dispensatione concessa per Summum Pontif. de Blanca Cantona loquente; Prout publicationes matrimonij, & matrimonium ipsum de Blanca tantum verba facere liquet; Quemadmodum etiam hanc eandem veritatem iudicialiter agnouisse ipsosmet DD. Deputatos Venerandi Hospitalis constat, dum denunciari curarunt die 13. Maij 1645. Io. Baptistæ Cantono iuditium contra ipsum Ven. Hospitale promotum per eandem D. Blancam ocasione fideicommissi, de quo agitur. Adeo quod in dubium nullo modo reuocari potest per Ven. Hospitale D. Blancam
41 alio nomine vocari *Mariscot. var. resol. lib. p. cap. 12. num. 51.* vbi tradit identitatem probari ex partis confessione facta in supplicatione.

His sic stantibus luce meridiana clarius patet Blancam Luciam descriptam in libro Baptismali non respicere, neq; continere personam D. Blancæ, de qua agitur, cum valde differat nomen Blancæ Luciæ a nomine Blancæ, vt de se
42 patet; Diuersitas enim nominis induxit diuersitatem personæ, *l. si idem cum eodem C. de codicillis, Alex. cons. 96. num. 6. lib. 5. Cephal. in l. Centurio num. 170. ff. de vulg. & pupil. Bertazol. cons. Crim. p. num. 84. & cons. 80. num. 27. Hered. de benef. computibil. c. 8. num. 3. Marilian. decis. 36. num. 7. & Costa cons. 15. num. 4. & cons. 44. num. 19. Gratian. decis. Marchiæ 67. n. 4.*

Et sicuti nomina adinuenta fuerunt significan-
43 dorum hominum gratia; *§. si quis in nomine institut. de legatis, Mazol. cons. 55. num. 12.* Ità attenta nominis diuersitate excluditur identitas personæ, de qua per necesse, non per possibile constare debet, vt sup. fuit dictum; ad hoc vt deductum vitium illegitimitatis in Blanca Lucia descripta in libro Baptismi, locum habeat in D. Blanca, de qua agitur; Cum enim in identitate personæ se fundet Ven. Hospitale, nempe D. Blancam esse eandem descriptam in libro Baptismi sub nomine Blancæ Luciæ, qualita-
44 tem ipsam probare tenetur, *Menoch. cons. 495. num. 41.*

Certissimi verò iuris est differentiam inter nomen Blancæ, & Blancæ Luciæ, saltem obscurita-
45 tem, & confusionem parere; Itaut secerni non possit vtrum eædem, vel diuersæ sint personæ (vt diuersas esse sane liquet), quam obscuritatem vitiare quamcunq; dispositionem etiam fauora-
46 bilem tritum est, *Io. Montaine tr. de collat. parlamentorum par. 2. sub num. 4. registr. in lib. 16. tract. per l. duo sunt Titij ff. de Test. tutela, Laurent. decis. Auen. 33. num. 4.* Quia per nomen equiuocum sciri non potest, an magis de vna, quam de alia persona loquatur dispositio, cuius
47 respectu nulla redditur *Dec. in cap. In præsentia sub num. 43. de probat. Sebastian. Medices tr. de desin. qu. 5. num. 7. Silua cons. 57. num. 36. quos sequitur Ludouis. decis. 344. num. 5.*

Quanto minus ergò dicendum est Blancam Luciam descriptam in libro Baptismi esse eandem D. Blancam, de qua agitur. Esto quod non solum fauorabilis, verùm odiosissima dicitur conclusio, quod sub illa descriptione continetur D. Blanca, vt illa illegitima, quippe spuria reddatur.

Vt autem exemplis, & auctoritatibus etiam cognoscatur sub nomine Blancæ Luciæ non venire D. Blancam; Hæc conclusio terminaliter
48 firmatur per *Surd. cons. 378. num. p. cum seq. & cons. 429. num. 67. cum seq. plur.* qui loquitur de legitimatione filij ex secundo viro suscepti attenta morte primi, concludendo auctor ipse non constare de identitate personæ, idest primi viri, quem mortuum fuisse supponebatur. Eo quia illius nomen (vt Ioannes, & similia) in Ciuitate frequentatum erat; Quo pacto ergo probata diei potest identitas personæ in nostro casu, in quo diuersitas nominis interuenit, non vniforme nomen, vt in casu Surdi prædicti.

Prout magis etiam conferunt alia scripta in alio casu per eundem *Surd. in cons. 530. num. 13. in fine, & num. 14. cum seq. vers. sicuti enim,* dum plures examinati testes super morte primi viri affirmauerant vidisse mortuum quendam Ioannem Ombrasium tali tempore; Alij vero testes numero plures contrarium testati fuerant; Qua stante contrarietate concludit dictus Auctor plures fuisse personas eiusdem nominis, & cognominis contra regulam dicentem plurali-
49 tatem personarum non præsumi, *Pacia. cons. 8. num. 36. Felic. Alleg. 72. num. 7. par. 2.* Et sic non constare de identitate eius, de quo agebatur, ad euitandam testium falsitatem, Quanto magis ergo identitas hæc exclusa dicitur per nominis diuersitatem in hoc casu, & hanc sen-
50 tentiam comprobant *Viuius decis. 203. præsertim num. 14. & Pacia. cons. 8. num. 39.*

Con-

blicis documentis, ex quibus probata dicitur
26 legitimatio, præcipuè ad effectum succedendi, *Ampliss. Surd. conf. p. nu. 53. cum seq. atq; laicus in cons. 552. num. 2. Gratia. discep. forens 754. sub num. 32. & 34. vers. & quoniam cum plur. seq. atq; repetit in cap. 989. nu. 5. & 6. Vincent. de Anna Allegat. 139. num. 21. cum seq.* Quam facultatem constituendi filios in quasi possessione legitimitatis habere parentes, ac patruos
27 tradit Gratianus etiam absq; eo quod probetur veritas matrimonij, quod magis est; *Gratian. d. cap. 754. num. 17. cum seq. plur. & sub num. 35. vers. secus respectu, & num. seq. & num. 41. in fine post Paris. cons. 13. num. 15. & num. 25. lib. 2. & Menoch. cons. 490. nu. 13. & 14.* Quinimo huiusmodi assertiones iuratas Patris, & Patrui etiam incidenter factas ad effectum con-
28 stituendæ dotis, sufficientes esse ad probandum matrimonium concludit, *Decius cons. 35. num. 3. Cephal. cons. 435. num. 74. quos seq. Gratian. d. cap. 754. num. 22.* Quia possessio legitimita-
29 tis probatur, vt dictum est, ex tractatu parentum, qui possunt dare statum, & apparentiam legitimitatis concurrente vehementi coniectura præsumpti matrimonij, per quam subleuan-
30 tur filij ab onere illud probandi, vt docet *Natta cons. 473. num. 14. Rimin. iun. cons. 329. num. 8. & 9. quem sequitur Gratian. cit. cap. 754. n. 47.* De qua vehementi coniectura plenè constare dicitur in hoc casu ex testium depositionibus attestantibus, quod Iulius Cæsar pater, & Caterina mater publicè vixerunt per plures, & plures annos in figura matrimonij, peccata ambo confitendo R. P. Bursæ Domenicano in Cænobio Eustorgiano, in cuius Ecclesia fuit humata Catherina, quæ ante interitum Sanctiss. Euch. Sacramentum sumpserat, vna cum extrema vnctione; quæ omnia facta non fuissent, si verè in matrimonio non vixissent.

Plena enim probatio matrimonij tantum deside-
31 ratur, quando agitur de fœdere ipsius matrimonij, vel de succedendo alteri, a quo similem tractatum non habebat filius, a quo casu longè versatur D. Blanca, quæ succedere intendit D. Herculi Patruo, à quo vti neptis legitima fuit
32 semper recognita, licet ex Aui dispositione, siue prouisione succedat *Gratian. d. cap. 754. sub nu. 48. circa medium.*

Vt hanc conclusionem verissimam esse non solum quo ad possessionem filiationis, & legitimitatis, sed etiam ad probandam proprietatem filiationis legitimæ, & sic in petitorio obtinere admit-
33 tunt scribentes *Menoch. de arbitr. casu 89. num. 65. in fine, & num. 70. cum seq. Surd. d. cons. p. num. 33. & num. 54. cum seq. Lupus de illeg. comment. 4. §. p. num. 36. & seq. Valasc. decis. 176. num. 15. & 20. vbi ità fuisse iudicatum per Senatum Aragon. testatur.* Attento præsertim longo cursu annorum quadraginta, per quem præscripta dicitur possessio ipsa, quam cursu
34 viginti annorum tantum completam fuisse etiam in præiuditium vocatorum habetur in *l. sicut C. de præscript. 30. vel 40. annorum, tex. in l. sicut, & in l. fin. C. de præscript. 30. vel. 40. annorum Cravet. cons. 201. num. 35. & Gratian. cap. 484. num. 39. & cap. 732. num. 36. & d. cap. 754. num. 43. in fine.*

In tantum verò valida dicitur huiusmodi præscriptio possessionis, siue probatio legitimitatis, vt quatenus Pater, siue Patruus, pænitentia ductus contrarium postea esset protestatus, negando filiationem, vel legitimitatem, noce-
35 re nihilominus non valeret Filio, cui fuerat ius aquisitum, nulliusque effectus esset huiusmodi contradictio, tanquam inaniter, & extrà tempus facta, *In terminis Ias. d. cons. 164. nu. 19. lib. 4. Card. Paleo. de nothis c. 22. num. 8. & 9. & cap. 25. num. 5. Menoch. d. casu 89. num. 72. cum seq. Surd. cons. 552. num. 21. & Gratian. cit. cap. 754. num. 32. cum seq.* Cum ius filio aquisitum sine eius facto ab eo auferri non possit *l. id quod nostrum ff. de reg. iuris Gozad. cons. 72. n. 24.*

Quatenus ergò adhuc viueret D. Hercules, quemadmodum illegitimitatem opponere nequiret aduersus D. Blancam, eo quia illam legitimam esse per subsequens matrimonium tot repetitis actis, & in publicis instrumentis agnouerat.

Ità multo minus hanc oppositionem deducere
36 posse Ven. Hospitale hæredem D. Hærculis dicendum est, quod testatoris personam repræsentat *l. in hæredem ff. de reg. iur. Bimius cons. 268. num. p. & terminaliter tradit Gratian. cit. cap. 754. nu. 33. & respondit Surd. d. cons. 530. n. 29.*

Cum itaq; ex deductis constet de legitimatione D. Blancæ, quæ aliam probationem de ea fa-
37 cere non tenetur; Contrarium asserenti incombere onus probandi certum est, *In terminis Menoch. remed. 3. adipis. num. 265. quem seq. Gratian. cit. cap. 754. num. 34. cum seq. & Valasc. decis. 176. num. 20.* & quidem plenissimè, atq; per necesse, non autem per possibile, idest quod esse possit, vel non possit legitima, quo
38 casu non concludere probationem docet *Pacianus cons. 8. num. 22. cum seq. qui loquitur in terminis probationis mortis cuiusdam Bartholomæi, & expressè tradit Hector Felic. Alleg. 72. num. 7. par. 2.*

Ad hanc negatiuam probandam produxit procurator Ven. Hospital. attestationem alterius ex Parochis Eccl. S. Laurentij Maioris, in qua legitur die 5. Septembris anni 1606. Baptizatam fuisse Blancam Luciam filiam illegitimam Iulij Cæsaris Cantoni, & Catherinæ Bardellinæ, natam die vltima Augusti 1606. Prout produxit Instrumentum testamenti facti die 11. Octobris 1606. per Margaritam Samarugam primam vxorem eiusdem Iulij Cæsaris, ex quo elicitur dict. primam vxorem adhuc viuere tempore, quo nata est Blanca Lucia, & consequenter illam non esse effectam legitimam
39 per subsequens matrimonium, resistente dispositione *tex. in cap. Tanta, qui filij sint legitimè.*

Verum viso originali libro Baptizatorum, à quo extracta dicitur dict. attestatio; Præterquod

ita

c. innotuit de elect. & probat *Alciat. conſ. 5. nu. 6. lib. 7. Gabriel. comm. opin. cap. 5. q. 9.*

Ille etenim filius, qui natus eſt naturalis tantùm;
non dicitur Primogenitus inter legitimos, dum
per contractum matrimoniū deinde legitimus
factus eſt, poſt acquiſitum ius alio nato ex prio-
13 ri matrimonio; Quo caſu non trahitur retro
legitimatio ad tempus natiuitatis *§. licet. in
Auth. quomodo nati effitiant. legitimi*, & ſcribit
Alex. cit. conſ. 5. num. 10. lib. 7. Et hoc attento
ipſe naturalis, effectus deindè legitimus non ha-
bebit illam qualitatem legitimitatis, vt ibi pro-
14 bat *Io. Andreas* per plures rationes; Quam
ſententiam licet impugnet *Alciat. in alleg. conſ.
52. ſub num. 6. lib. 9.* non tamen eam eneruare
valuit, tanquam communiorem, & ÆQVIO-
REM, & ſic intelligendum eſſe narrat *Petr.
Gregor. lib. 45. ſintag. iur. cap. 3. num. 15. part. 2.*
15 habita ratione prioris natiuitatis, non tempo-
ris, quo Rex, ſiuè Princeps, aut nobilis, vel
alius, qui huius iuris habiturus eſt ſucceſſionem,
eſt adeptus bona, in quibus iure primogeniti
ſuccedendum eſt, ſicuti in ſucceſſione Perſarum
16 Dario mortuo iudicatum fuit; in quo prælatus
eſt Ariobarzanus eius Primogenitus, & ſi ge-
nitus fuiſſet (legitimè tamen) antequam Pater
Darius adeptus eſſet Regnum, xerſe genito dum
regnabat; Id quod conuenit legi ſtatutæ à D.O.
17 M. in *Deutoronom. cap. 21.* diſponenti, ſi quis
habuit duas vxores, vnam dilectam, alteram
odioſam, & filius odioſæ fuit primogenitus, &
filius dilectæ ſecundo genitus; non poterit Pa-
ter filiuū dilectæ facere primogenitum, & præ-
ferri alteri filio, ſed primus odioſæ, qui primo-
genitus eſt agnoſcet primogenituram, ex ha-
bere vetori teſtamento, vt inquit *Gregor. tit. lib.
45. cap. 3. num. 16.*

Quam prolis legitimitatem per ſubſequens matri-
18 monium locum habere concludit *Sanchez de
matrim. lib. 3. diſput. 44. num. 2. per tot.*, etiam
ſi illum clandeſtinum fuiſſet, dùm probat dictus
Auctor *tex. in c. tanta*, vniuerſaliter loqui; &
ſic etiam clandeſtinum matrimonium alias va-
lidum comprǽhendere; cum non reperiatur
tex. aliquis in toto iuris canonici corpore, qui
contrarium determinet, quam legem canoni-
cam obſeruandam eſſe (omiſſa ciuili lege) in
19 materia matrimonij probat idem *Sanchez. ſub
num. 2. verſ. ſecundo quia*, poſt Præpoſit. *in eod.
c. tanta num. 17.*

Vt autem has contrarias concluſiones conciliaret
20 *Laret. cit. dilucid. 17. in fin. part. 1. tom. 1. de fud.*
concludit in fine, quod poſterior ſententia de
ÆQVITATE procederet, cui ex conuenientia
ſtandū eſset. Prima verò de rigore iuris, cui ipſe
adhæret; Per quas rationes terminatur, quod
non ſemper legitimè à principio cenſentur nati
ante contractum matrimonium, & retroctatio
21 locum habeat iuxta *l. qui balneum ff. qui potit. in
pignor. habeat, de quo Alciat. alleg. conſ. 52. nu.
4. in fin. lib. 9. per l. Gallus §. & quid ſi tantam ff.
de lib. & poſthum.*

Et quia de hac legitimitatis materia per ſubſe-
quens matrimonium latè egimus ſuperioribus
annis in cauſa D. Blancæ Cantonæ Tadinæ, al-
legata in ea cauſa hic deducere ſtatuimus addi-
ta Senatus Excel. deciſione, cum plures aliæ iu-
ris concluſiones dilucidatæ videantur.

PRO
D. Blanca Cantona Tadina
Contrà
Ven. Hoſpitale Maius Mediolani.

T ſi pleniſſimè ſcriptum ſit in hac cau-
ſa, vt tandem ceſſare debeant obie-
ctiones factæ iuſtæ petitioni D. Blan-
cæ Cantonæ; Tamen ſequendo ſen-
tentiam Summi Pontificis Innocentij
22 *textus in cap. grauo 35. q. 9. par. 2. decreti, gloſ.
in cap. cum Ioannes de fide inſtr. Iaſ. in rubr. ff. de
verb. oblig. num. 15.* dicentis, quod veritas hinc
inde ſæpius agitata magis explendeſcit in lu-
cem; Cum partium aſſertione negotij merita,
23 & iura panduntur, vt inquit Imperator *tex. in
l. p. C. ſi per vim vel alio modo.* Infraſcripta rur-
ſus ſubijciuntur, pleraq; ex prioribus ſcriptis re-
colecta, vt ſi fieri poſſit, ius D. Blancæ ad ocu-
lum cognoſcatur, & manibus palpetur.

In dubium nullo modo reuocatur, nec reuocari
poteſt teſtamentaria diſpoſitio q. Hieronymi
Cantoni particulare continens fideicommiſſum
reſpectu eius domus ſitæ in hac Ciuitate Medio-
lani, & Hoſpitij cum datio imbotatus loci Pa-
derni, ad fauorem eius deſcendentium in infini-
tum, atq; fauore familiæ Cantonæ effectiuæ,
& ea defficiente fauore familiæ comprǽhenſi-
uæ, ſiuè contentiuæ, quia validiſſima eſt hu-
iuſmodi diſpoſitio continens omnes qualitates
neceſſarias ad conſtituendum perpetuum fidei-
24 commiſſum, de quibus paſſim Doctores *Petra
de fideicomm. qu. 5. num. 43. Peregr. conſ. 38.
num. 6. lib. 6. Bimins conſ. p. num. 71. & Fuſar.
de fideicomm. qu. 688. num. 14. & num. 95.*

Illud tantum in diſcrimen adhuc deducitur; An
D. Blanca dicatur legitima per ſubſequens ma-
trimonium; Et quatenus legitima effecta non
eſſet (quod tamen nullo modo admittitur)
an dicatur de deſcendentibus Teſtatoris, & ſic
ex familia effectiua vocata ad dict. fideicom-
miſſum.

Quoad legitimitatem hæſitari nullo modo de ea
poteſt, ſaltem circa eius poſſeſſionem, ſeù quaſi,
25 in qua reperitur D. Blanca, dum vti talis fuit
ab incunabulis ſemper habita, tractata, alimen-
tata, & hæres inſtituta à Iulio Cæſare patre,
atq; poſt eius mortem educata, dotata, &
matrimonio collocata, & in contractibus ad-
miſſa, & demum in teſtamento honorata per
Herculem Cantonum eius patruum integro
curſu annorum quadraginta, vt conſtat ex pu-

blicis

Primogenitus verè legitimus quis dicatur, an qui natus est post contractum matrimonium, an vero qui ante contractum matrimonium natus est, & per matrimonium contractum legitimus est effectus,

CAP. CCLXII.

LAtè antè actum fuit in *cap.* 205. de
materia primogeniti,& quis sit pri-
mogenitus,& an filius primogeniti
excludat Patruum in successione
primogenituræ, superest modo dis-
serere, quis verè sit primogenitus, si Pater ante
contractum matrimonium suscepit filium ex so-
luta, quam postea in vxorem duxit: An verò
primogenitus sit ille, qui post contractum ma-
trimonium natus sit.

Et sanè tantum est ius matrimonij, vt inquit Sum.
2 Pontifex *in c. tanta, qui filij sint legitim.* vt nefas
esse videatur in discrimen ponere, quod primo
loco natus antè contractum matrimonium non
dicatur primogenitus legitimatus sequuto ma-
trimonio, & ibi Canonistæ omnes, atq; probat
*Ias. in l. generaliter §. 1. num. 106. ff. de instit.
& substit.*

Matrimonium enim retrotrahitur ad tempus na-
tiuitatis liberorum, ita vt matrimonium con-
tractum censeatur ante liberorum natiuitatem,
3 & omnem abstergat maculam *l. cum quis, & l.
super C. de natur. lib. & in Auth. quib. modis nati
efficiant. legit. cum §. si quis igitur dotal. Roland.
cons.* 100. *num.* 14. *lib.* 2. *Gail. lib.* 2. *pract. obser.*
141. Idcircò verè primogenitus dicitur legiti-
matus per subsequens matrimonium, etiam in
tertij præiuditium, vt inquit *Bald. in l. 1. C. de
inoffic. donat.* Vbi reuocetur donatio virtute
l. si vnquam cod. tit. per filium legitimatum
4 per subsequens matrimonium *Alciat. cons.* 52.
num. 9. *lib.* 9. Quid sit de legitimato per Princi-
pis rescriptum *Afflic. decis.* 138. *num.* 93. *vers.
de legitimatis per rescriptum Alciat. cit. cons.* 52.
num. 10. *lib.* 9. & sic attenditur tempus natiui-
tatis filij, non conceptionis, Intantum, vt im-
pedimentum, quod vigebat tempore cõceptio-
nis, si sublatum erat tempore natiuitatis, non
5 attendatur, vt probat *Sanch. de matrim. lib.* 8. *de
dispens. disp.* 7. *num.* 19. *in fin. parc.* 2.

Si tamen, vel in inuestitura, vel in testamento
vocetur primogenitus ad feudum, vel ad pri-
mogenituram is, qui primò loco natus, & ge-
6 nitus est ex legitimo matrimonio, Tunc natus
primo loco post contractum matrimonium ad
primogenituram, siuè ad feudum venit admit-
tendus, non qui antè contractum matrimonij
natus erat; quia dicta verba respiciunt princi-
pium geniture, atq; nostrum non est extende-
re scripturæ, & testamentorum dispositiones
*l. contractus C. de fide instrumen. & l. quid ergo ff.
de his qui notantur infamia*, & latè probat *Alex.
cons.* 5. *sub num.* 3. *vers. hoc etiam confirmatur
lib.* 7. Conditio vero adimpleri debet in forma
7 specifica *l. qui hærede, & l. mevias ff. de cond. &
demonstrat.*

Hanc sententiam, quod filius legitimus secundo
loco genitus præfertur in primogenitura, vel
feudo, filio maiori legitimato per subsequens
matrimonium, probat *Ceual. comm. contra
comm. q.* 606. vbi infinitos refert, & *Surd. cons.*
369. *nu.* 23. *Thesaur. decis.* 196. *Menoch. de præ-
sumpt. lib.* 4. *præsum.* 81. *num.* 23. *cum seq. Tu-
retus cons.* 89. *num.* 8. & 28. *lib.* 2. quos sequi-
tur *Costa de retrotract. cap.* 8. *casu* 32. *num.* 6.
quo loci rationem deducit; quia in primo limi-
ne natiuitatis filij legitimi reperitur præocupa-
ta linea, eiq; vti compræhensa ex prouidentia
maiorum in maioratu dicitur quæsitum, atq;
8 radicatum ius ad obtinendam primogenitu-
ram, vel maioratum, quod ex supperuenienti
non potest ei auferri, etiam si subsequens ma-
trimonium legitimet filios antè natos, & fingat
matrimonium retro fuisse factum a principio,
& iam natos legitimet *Card. mantic. de coniect.
vltim. volunt. lib.* 11. *titu.* 12. *Surd. consil.* 369.
num. 23. Alioquin fictio præponeretur veritati
9 contra regulam, de qua *Costa cit. cap.* 8. Et mul-
to minus in tertij præiuditium, & naturam ex
matrimonio, vt post *Mat. Brunum cons.* 18. *nu.*
1. *& seq. & cons.* 70. *num.* 70. *cum seq.* tradit
Costa cit. casu 32. *num.* 15. *cum seq. Natta cons.*
470. *num.* 24. *Guil. tract. de pace publica. lib.* 2.
cap. 19. *num.* 13.

Cæterum sublatis illis verbis in testamento, vel
alio actu appositis, legitimatus per subsequens
matrimonium regulariter succedit in feudo,
10 vt probat *Isenia in c. naturales in tit. si de feedis
defunct. fuer. controu. inter Dominum, & Agna-
tum*, & sequitur *Alex. cit. cons.* 5. *sub d. nu.* 23.
versic. tamen in veritate lib. 1.

Prout legitimatus à Principe cum qualitate, quod
11 succedat in feudo admittitur ad feudum, vt
notat *glos. in d. c. naturales*, & sequitur *Alex.
loco citato.*

Qui Auctor *num.* 5. ex *Io. Aedren in regul. fine cul-
12 pa in* 2. *q. præcipuis de mercurialibus*, tradit,
quod si consuetudo deferebat hæreditatem pri-
mogenito, & contingat, quod extet filius na-
turalis, qui primò loco natus est ex concubina,
si post susceptum filium legitimum ex matri-
monio fuit postea legitimatus primus filius per
subsequens matrimonium, defuncta priore vxo-
re post natiuitatem filij dictæ prioris vxoris,
præfertur is filius legitimus, & naturalis ex
priori matrimonio natus, in feudo, aut primo-
genitura; Cum primus natus, licet legitimus
effectus fuerit per contractum matrimonium,

SVMMARIA.

Primo-

non vti Clericum, sed vti hæredem, cum repræ-
sentet duplicē personam, propriá scilicet, & de-
functi, & vbi iura duorū rediguntur in eandem
13 personam; tunc vnumquodq; remanet illæsum;
& in suo robore, neq; ius vnius personæ con-
funditur cum alterius persona *l. si mihi, & Titio,*
vbi *Bart.* & cætori *ff. de legat. 1. Surd. cons. 300.*
num. 13. & citat. decis. 110, num. 8.

Inchoato etenim iuditio longè maior subest ratio,
quam si cum clerico iuditium in choaretur; tum
14 quia illud fuit cum Laico inchoatum: Tùm quia
multa facta tenent, quæ alias fieri nequirent
l. Patre furioso ff. de his, qui sunt sui, vel alien.
15 *iur.* onusq; reale dicitur instantia cæpta coram
Iudice Laico, quo casu priuilegiatus succedens
16 non priuilegiato, non vtitur priuilegio *Cyn. in*
Auth. quas actiones C. de Sacros. Eccles. Bart. in
l. Creditores num. 21. vbi *Salicet. num. 23. C. de*
pignor. Ias. in d. Auth. quas rationes nu. 36. Surd.
cons. 221. num. 43. & cit. decis. 110. num. 10.

Quam principalem sententiam vti communio-
rem, & ÆQVIOREM sequitur *Vasq; de success.*
creat. limit. 17. §. 22. num. 72. Vers. qua opinio-
ne retenta Vincent. Caroc. singul. 60. Conarru.
pract. quæst. cap. 8. num. 3. in fin. vers. nihilomi-
nus ego, Cancer. lib. 3. var. resol. tit. de litis con-
test. cap. 16. n. 136. Ceual. commu. contra commu.
q. 36. qui *num. 13.* ait *ita practicari lite contesta-*
ta coram Iudice Laico Matth. Bast. de potest. Se-
cul. in Eccles. reg. 2. fol. 6. dicens hanc esse
17 ÆQVIOREM, & veriorem *Emanuel Suarez.*
in Thesaur. receptar. sentent. opin. 104. in verb.
Clericus ad rem *Cabed. decis. 25. part. 1. Mysin-*
ger. obseru. 45. centur. 3. & Gail. lib. 1. obseru.
37. num. 9. Borella in addit. ad Belugam. in spec.
princ. Rubr. 11. §. videndum in verb. Episcopo, &
trat. de Rege Cathol. præstantia cap. 71. casu 36.
num. 260. Gratian. lib. 1 discep. forens. cap. 16.
num. 32. Mastril. decis. 131. num. 22. part. 2. &
decis. 79. num. 2. part. prima.

Et ità respondi superioribus mensibus pro D. Ioan.
Gardia del Hoyo contra D. Carolum Buscam,
Clericum, vti hæredem D. Marchionis Erasmi
18 eius Patris, coram D. Capit. Iustitiæ connenti
ex defuncti pendente Iuditio: Quamuis alia ra-
tione, Se non posse trahi coram Iudice secula-
ri supponebat; quia Iudicium ipsum cæptum
contra Patrem coram D. Capitaneo Iustitiæ in
causa sequestri finitum esse supponebat median-
te ordinatione relaxatoria, ad quam deuentum
fuerat.

Cui obiecto replicaui, quod de huiusmodi relaxa-
toria ordinatione nulla fuerat data notitia D.
19 Gardæ, vt tenebatur D. Busca; quæ per ap-
pellationem suspensa remanebat; per quam ap-
pellationem dicitur continuari primum iudi-
tium, in tantùm fideiussio præstita de re seque-
strata exhibenda non extinguitur finita causa
in prima instantia, sed etiam durat in iuditio
appellationis, quia ea pendentè non dicitur lis
20 finita *l. si oleum, vbi Bart. ff. de dolo, glos. &*
Bart. in l. si fideiussor §. fin. ff. qui satisdare co-
gantur, Gabriel. cons. 53. num. 3. & 4. lib. 1. Cæ-
pan. ad statut. 111. num. 9. & 99. lib. 1. quos se-
cutus fui supra *in cap. 156. num. 47. cum seq.*
lib. 2. & iuditium durare dicitur dum causa
21 discutitur *§. omne, & §. si vera in Auth. de litig.*
Quæ causa ad Senatum Excellentiss. deuoluta,
adhuc in decisa perpendet.

Ad conciliandas verò opiniones contrarias præter
rationem ÆQVITATIS per *Hodiern. ad Surd.*
cit. decis. 110. num. 1. consideratam; distinguit
Hodier. num. 18. casum litis contestatæ cum de-
22 functo, à sola petitione, lite adhuc non conte-
stata: Quia data litis contestatione cum defun-
cta pro absoluta tenet Clericum hæredem non
posse declinare forum Iudicis laici, cum requi-
23 ratur litis contestatio ad hoc, vt res litigiosa
dicatur *§. omnem, & §. si vero in Auth. de litig.*
& l. properandum C. de iudic. vbi instantia Iudi-
cij incipit post litis contestationem, cum ante
litis contestationem semper mutari possit actio,
& petitio *glos. in l. quæ familia ff. fam. ercisc.*
Hodierna cit. l. num. 18. ante vers. & cum hac.

Hanc distinctionem sequitur *Ceual. commun. contra*
commun. q. 36. num. 13. & Mynsing. rel. obseru.
45. & in obseruat. in causis coram Tribun. Nea-
polis testatur idem *Hodier. alleg. num. 18. versic.*
& cum hac distinct. qui seq. num. 19. 20. limitat
25 conclusionem duobus in casibus. Primò scili-
cet, quoad executionem, pro qua adire debere
Iudicem Ecclesiasticum scribit ex traditis per
26 *Franc. decis. 546.* Secundò, quando instantia
perempta esset; quia eo casu Clericus gauderet
declinatoria fori, etiamsi instantia posset repa-
27 rari per restaurationem, ex *Vincent. de Anna*
singul. 129. Instantia enim perempta, perit ci-
28 tatio, & litis contestatio *Bart. in l. cum lite mota*
ff. de iudic. solut. Et quando réuiuiscit, est noua
29 instantia, vt inquit *Trentacinq. lib. 2. variar.*
resolut. tit. de Iudicijs resol. 9. Quidquid in con-
30 trarium affirmet *Rot. cit. decis. 29.* affirmans,
quod instantia restaurata dicitur eadem instan-
tia, quód non admittit *Hodiern. l. c. num. 24.*

Idem è contra procedit in Laico, qui si succedit
Clerico, tenetur sequi Iuditium, siuè illud susti-
31 nere coram Iudice Ecclesiastico, coram quo
lis cæpta fuit, & contestata cum Clerico defun-
cto, vt terminaliter probat *Caual cit. q. 36.* &
sequitur *Cancer. lib. 3. var. resolut. cap. 16. num.*
136. circa finem, & post eos scribit *Hodiern. loc.*
32 *relat. num 21.* qui *num. 22.* sublimitat conclu-
sionem in legatario, quia quo ad eum de nouo
debet compulari processus, & lis contestari per
Rotam decis. 551. incip. sed an possit in antiquis,
& sequitur *Regens Capic. latro decis. 33. num. 5.*
33 *& Vincent. Anna Alleg. 14. num. 9.* Ea ratione,
quod instantia non transit in singularem succes-
sorem, nisi quando res, vel actio in iudicatum
deducta transiret ex necessitate, non autem ex
voluntate, *Bart. in l. si cum hominem ff. de fide-*
iuss. Putens decis. 177. part. 2. Carlen. tract. de
Iud. lib. 1. tit. p. disput. 2. q. 7. sect. 3. sub n. 934. vers.
neq; mirum quos sequitur *Hodier. l. cit. num. 23.*

32 Item ij non debentur *Bart. in l. in fideicommissariam num. 4. vbi Ripa num. 5. ff. ad Trebell. Socin. Sen. cons. 42. num. 5. lib. 3. Cranet cons. 316. nu. 2.* latissime *Caphal. cons. 50. num. 2. & 10. cum seqq.* & post eos *Pacif. sæpius cit. cap. 1. num. 60. Inspect. 4.*

SVMMARIA.

Clericus succedens laico in Iudicio Iudicis secularis conuento remittitur ad Iudicem Ecclesiasticum num. 1.

Contrarium verius nu. 2. 4. 5. 8. & 12. contestata lite nu. 17. iudicium auctoris nu. 18. 22. & 23.

Iuditium vbi captum est, ibi terminari debet nu. 3.

Hæres fictè dicitur eadem persona cum defuncto nu. 6.

Fictio legis idem operatur in suo casu, quod veritas num. 7.

Instantia transit in hæredem coram eodem Iudice num. 8.

Clericus ligatur contractu auctoris nu. 9.

In iudicijs, quasi contrahitur nu. 10.

Mutationem iudicij aborret lex nu. 11.

Ius vnius personæ confunditur cum iure alterius, etiam si in vna persona ambo transiuerint nu. 13.

Multa facta tenent, quæ aliàs fieri nequirent nu. 14.

Instantia cœpta dicitur unas reale nu. 15.

Succedens priuilegiato non gaudet priuilegio nu. 16.

Appellatio à sententia dicitur continuari primum Iuditium captum nu. 19.

Fideiussio prestita de re sequestrata exhibenda non extinguitur finita causa in prima instantia, sed durat in iuditio appellationis nu. 20.

Instantia Iudicis incipit post litis contestationem n. 24.

Executio, vt fiat Clerico, adiri debeat Iudex Ecclesiasticus, etiam si à Iudice seculari fuit contesta n. 25.

Instantia percepta in iudicio circa clericum pendente, Iudicium dicitur finitum, & nouum est proponendum coram Iudice competente Clerici num. 26. 27. 28.

Instantia perempta si reasumitur per restaurationem dicitur mera instantia nu. 29. contrarium nu. 30.

Laicus succedens Clerico tenetur continuare in iuditio capto coram Iudice Ecclesiastico nu. 31.

Instantia non transit in singularem successorem nu. 32. & 33.

Instantia cæpta in defuncto, quando transeat in hæredem Clericum, coram eodem Iudice. CAP. CCLXI.

1 CLericum succedentem loco Reo conuento coram Iudice Laico remittendum esse ad Iudicem Ecclesiasticum scribit *Butri. in c. quia nu. 12. circa fin. de Inditijs,* quem sequitur ibidem *Abb. Felin. nu. 4. & Decius num. 11.* Conferunt tradita per *Asineum in eius prax. §. 2. cap. 12. nu. 54.* dicentem sententiam hanc esse veriorem, & magis communem de quâ *Surd. cons. 222. nu. 4. cum seqq. Rota decis. 552. in antiquis, & decis. 81. nu. 5. apud Farinac. Boer. decis. 893. præsertim num. 35.* A qua opinione non esse recedendum ait *Trentacinq. lib. 2. var. resol. tit. de indic. resol. 4. nu. 17. Vincent. de Anna Allegat. 59. & singul. 132. Seraphin. decis. 957. nu. 9. Rota decis. 457. in nouiss.* & amplissimè tradit *Marta de iurisdic. part. 4. centur. 1. casu 33.* per totum, vbi infinitas allegat rationes, & ita Iudicatum fuisse in Sacr. Concil. Testatur *Franc. decis. 400. num. 6. Rol. de inuent. cap. 23. fol. 21. Caual. Decis. 8. nu. 8. & 10.*

De ÆQVITATE tamen contrarium verius est, & ab omnibus approbatum per regulam *l. vbi*
2 *ceptem C. de iudicijs*, de qua abunde actum fuit
supra in *cap. 112. lib. 2.* in qua habetur, quod vbi
cæptum fuit iuditium, ibi etiam, si lis fuit con-
3 testata terminari debet *l. amplius ff. rem ratam
haber.* Successorq; sortitur forum antecessor in
l. Ponponius §. cum quis ff. de acquir. possess. &
post multos alios per eum relatos probat *Gratian. lib. 5. discept. foren. cap. 967. num. 18. & Mysinger. obseruat. 45. centur. 3. p. Auth. offeratur C. de litis contestat.*

Hanc conclusionem amplectitur idem *Surd. decis.
110. sub num. 1. vers. Senatus autem*, vbi infini-
tos recenset hanc partem tenentes, & ita cen-
suisse in facti contingentia Senatum Mantua-
4 num testatur; quia inchoato Iuditio, si reus effi-
ciatur Clericus, cogitur coram eodem Iudice
comparere secundum *Bald. in l. si quis postea
quam ff. de indic.* vt inquit *Surd. num. 3.* Ergo
multò fortius comparere debet illius hæres,
5 licet sit clericus, cum prosequi dicatur iuditium
incæptum coram laico Iudice, non obstante,
quod hæres fictè dicatur eadem persona cum
6 defuncto, vt notat *Felin. in cit. c. Quia*; namq;
fictio idem operatur in suo casu, quod veritas,
7 vti aduertit *Asin. l. c.* dicens *Surd. num. 3. & 4.*
quod hæc pars est ÆQVIOR, ne actor, qui
iuditium prope instituit, cogatur cum impensa
nouum inchoare.

Licet enim non reperiatur expresse iure cautum,
quod Clericus succedens Laico ligetur ea in-
stantia; tamen iure dispositum est, quod instan-
8 tia transeat in hæredem coram eodem Iudice
*l. Hæres absens, & l. is qui Romæ ff. de Iudice Surd.
l. c. num. 4.* Et sicuti Clericus ligatur contractu
9 Auctoris *Bart. in l. de eo ff. de Iudic.* eodem modo
ligari dicitur quasi contractu, idest Iudicio; quia
10 in Iudicijs quasi contrahitur *l. 2. ff. de Prætor.*
stipulationib. & obligationis qualitas non de-
11 bet mutari ex persona hæredis *l. 2. §. ex his ff.
de verb. obligat.* videmusq; leges ab horrere Iu-
12 ditij mutationem, vt *tot. titul. ff. de alien. Iud.
mut. causa facta.* Et sicut Clericus succedens
Laico non potest se eximere ab vno ex contra-
ctibus celebratis cum defuncto; ità neq; à Iudi-
tio ex quasi contractu *Surd. allegat. decis. 110.
num. 7.*

Non enim fit præiuditium Clericali priuilegio;
Quia hoc casu instantia continuatur in eum,

non

dice conqueritur quis, quod rectè non iudicaret;
21 Vndè actio est eam sententiam non fuisse
iustam; Quamuis ex probationibus postea fa-
ctis iniusta detegeretur quoad partes, vt inquit
Menoch. de arbitrar. cit. q. 72. num. 2. & seq. &
num. 9. quem sequitur *Garonus ad nou. constit. tit.*
de Senator lib. 1. tit. 4. ar. 1. nu. 298. & ità dispo-
nunt ordines S. R. M. editi die 18. Octobr. 1583.
registrati in *Addition. ad Nou. Constit.* & scri-
bit *Carena resol. 203. num. 10.*
Præsertim quando probationes tendunt ad euer-
tendum funditus sententiam in iudicatum tran-
22 sactam, contra quam censeri nequaquam Sena-
tum voluisse rescribere supponebat Biragus, nisi
expræssis verbis dixisset in rescripto iuxta *l. fin.*
C. de senten. rescindi non posse, & tradit *Giurba*
decis. 7. num. 1. iuncto num. 7. cum seq.
Probationes enim contra rem iudicatam non rele-
23 uant, vt inquit *Ias. in l. cum te nu. 8. C. de tran-*
sact. Roland. cons. 81. num. 3. & 4. lib. 1. Rim-
nald. Iun. cons. 5. num. 664. lib. 1. Mascard. de
probat. q. 10. num. 53. nisi admissæ fuissent de
24 consensu partis expræsso, vel tacito, *Mascard.*
d. qu. 10. num. 63. & conclu. 1331. num. 5. Quia
25 iudicatum facit præiuditium veritati, sed non
è contra, *Salicet. in l. vnica sub num. 3. vers. aut*
est lata C. de errore calculi.
Et quia aliquando conuenitur inter debitorem, &
creditorem, vt fructus non computentur in
26 sortem; Hæsitatur sæpè, an huiusmodi pactum
sit validum; & negatiuè resoluitur in *c. 1. de*
vsur. & in l. 1. & 2. ff. de pignorat. act. quia di-
ceretur vsura, & esset conuenire de vsuris præ-
standis, vt ibidem declarat *Abb. num. 1. & 2.* &
27 scribit *Rub. Alex. cons. 55. num. 2.* dicens paria
esse conuenire de fructibus non imputandis in
sortem in hoc casu, & de vsuris soluendis, quam
quæstionem ad partes disputat *Thesaur. decis.*
78. num. 3. vbi contraria tollit, *Caualca. decis.*
48. sub num. 32. lib. 1.
Limitat tamen conclusionem *Thesaur. d. l.* si pro-
28 betur interesse partis tantum valere, quantum
releuat valor fructuum rei pignoratæ, post *Osa-*
sch. decis. 43. num. 1. Ex quibus declaratur, quod
huiusmodi fructus compensentur deductis ta-
men expensis, & deductis interesse debitis cre-
ditori, qui idcircò ea sibi debita non amittit
possidendo in vim pignoris bona sibi obligata
argu. l. si prædium, vbi Bald. & Salic. in princ.
C. de prædijs minor. Osach. decis. 160. num. 16.
Cranet. cons. 358. num. 2. Rub. alleg. cons. 55. nu.
2. quos sequitur *Pacif. ad c. 1. num. 39. & 49.*
inspect. 4. Quia in omni casu, in quo vsuræ de
29 iure debentur, vel ex conuentione, vel aliter,
vt in causa dotis, fructus nunquam computan-
tur in sortem, nisi ab illis deductis vsuris debitis,
vt inquit *Bald. in l. 1. post princ. C. de distra. pign.*
& in casu dotis *Rub. Alex. cit. cons. 55. num. 2.*
Crau. cons. 358. num. 2. & Bell. nouel. de dote
part. 7. priuil. 3. quos sequitur *Pacif. cit. cap. 1.*
num. 34.
Qui Auctor *num. 36.* scribit principalem hanc con-
30 clusionem locum etiam habere in fructibus bo-
norum mobilium, vel se mouentium, vt potè,
si quis haberet Equum, vel bouem sibi hypo-
tecatum, & alteri locaret, tenetur mercedem
in sortem computare, ex *Boer. decis. 218. num.*
10. in fin. ex Bald. in d. l. 1. C. de distract. pigno.
& Angel. in l. 1. in fin. C. de pact. pignor.
Vbi verò fructus percepti ex re in vim pignoris
retenta excederent sortem, illud plùs venit re-
31 stituendum per creditorem debitori cum ipsa
re *l. 15. cui §. quari potest ff. vt in poss. legat. Socin.*
Senex. cons. 29. num. 27. lib. 1. & Pacif. d. cap.
1. num. 37.
Quæ omnia procedere scribit *Pacif. num. 45. cum*
seq. si datio in solutum bonorum, vel adiudicatio-
32 ne partim ex vera, partim ex falsa causa facta
fuit: quia indè fructus percepti computandi ve-
niunt in sortem, siuè facta sit à parte, siuè à Iu-
dice, *Bart. in l. si non sortem §. si centum, vbi*
Castr. & Ias. nu. 1. & 2. ff. de condit. indeb. Pa-
ris cons. 100. num. 33. lib. 1. Surd. cons. 39. num.
5. lib. 1. Rota diuers. decis. 33. num. 6. & Pacif.
loc. relato num. 45. Sententia enim partim ex
falsa, partim ex vera causa in totum vitiatur,
33 cum sit indiuisibilis *l. in hoc Iudicio ff. famil. ercis.*
Bart. & Ias. in d. l. si cum sortem §. si centum ff. de
condit. indeb. idem *Ias. in l. 1. §. stipulati vers. quinto*
limita ff. de verb. obligat. Cephal. cons. 198. num.
1. Afflic decis. 218. num. 1. 3. & 4. Ripa de in-
diuid. sect. 22. num. 19. & Pacif. cit. cap. 1. n. 46.
Possidens enim ratione sententiæ, vel alicuius ti-
tuli, qui postea fuit declaratus nullus, & sic ille
deuenit ad non titulum, tenetur semper ad fru-
34 ctuum perceptorum, vel percipiendiorum resti-
tutionem, *Natta cons. 535. num. 12. Menoch.*
remed. 15. recuper. num. 638. Surd. cons. 372.
num. 21. & latissimè probat *Osach. decis. 160.*
num. 12. ex Angel. in l. sed paratus sub num. 2. in
fin. ff. quod metus causa, qui expressè loquitur de
fructibus percipiendis, idem probat *Run. cons.*
454. num. 26. per tex. in l. filiu §. contra tabu. ff.
de inofic. testam. vbi reducta ad irritum sententia,
cuius contemplatione in se possessor tenebatur,
res ipsa cum fructibus restituatur ad idem *text.*
in l. si contra C. si quis ignorans rem minor esse.
Paria enim sunt nullum omnino titulum ha-
bere, vel talem, qui ipso iure sit nullus *l. nec*
vllam ff. de petit. hæred. & latè probat *Osach. tit.*
decis. 160. num. 73. qui *num. sequent. ex Imol.*
affirmat, quod ille, qui habet titulum ex contra-
36 ctu inito cum minore, vel Ecclesia, & sic quod
aduersus illum contractum potest in integrum
restitutio peti, talis non dicitur habere titulum
aptum ad præscribendum, nec esse in bona fide,
Felin. in c. de quarta num. 35. in fin. de præscrip.
& conferunt scripta supra *in cap. 45. num. 16.*
45. cum seqq. plur. & lib. 1.
Quatenus vero possessor esset in bona fide vti hæ-
res grauati fideicommisso, fideicommissarius
autem negligeret recuperationem bonorum
fideicommisso suppositorum, tunc fructus re-
manerent possessori, quia antè eorum petitio-
nem

3 vt exponit ibidem *glos. in d. §. prim. in Verb. ex culpa, per l. si dolus ff. mandati.*

Hanc sententiam amplectitur post *Bart. in d. l. Prætor ait §. 1. Scapuc. de vtili Salui interdic. lib. 3. q. 9. num. 2.* Quam antè etiam probauit *Neguss. de pignor. 5. part. memb. 5.* per tot.; prout eadem sequitur *Merlin. de pignor. lib. 5. tit. 1. q. 45. nu. 52. & Gait. de Cred. cap. 4. q. 8. num. 98. & Parisic. de Salui. Interd. inspect. 4. cap. 1. num. 152. & seq.*

In dolo autem, siuè lata culpa versari dicitur creditor, qui immissus ex primò decreto, non cu-
4 rauit locare rem, ex Prætorio pignore captam. *Neguss. l. c. num. 6. cum seqq.*

Quam conclusionem locum habere tàm in pignore iudiciali, idest Prætorio, quàm inconuentio-
5 nali, affirmat *Surdus cons. 194. num. 10. vers. atq; adeò, & Carocb. de locato tit. de credit. q. 5. num. 8. & q. 6. num. 5.* qui potuit locare, vel cultiua-
6 ri facere, & noluit, dicitur esse in dolo, vt inquit *Neguss. l. c. & glos. in d. l. In venditione §. 1. ff. bon. auctor. Iud. possid.* quem sequitur *Gaiet. l. c. nu. 994. & Paris. de Saluian. interd. insp. 4. cap. 1. num. 151. cum plurimis seqqun.*

Tamen *Speculator in tit. de primo decreto num. 13.*
7 distinguit inter possessionem pignoris Iudicialis, & conuentionalis, cum in primo casu non teneri possessorem compensare, nisi fructus perceptos concludat, conuentionalem verò ad eos fructus etiam teneri, qui verisimiliter percipi potuerunt, ea ratione, quod in pignore conuentionali consideratur mera voluntas contrahen-
8 tis; in Iudiciali verò necessitas creditoris *Alber. d. l. Prætor ait §. est præterea ff. de bon. auct. Iud. possid.* In conuentionali creditor gerit tàm debitoris, quàm proprium negotium; Vtriusq; enim gratia introductum est; In Iudiciali autem
9 proprium, & sui tantùm contemplatione. *Odofred. in d. §. & præterea, & in §. in cum.* In conuentionali finis est cautio, In Iudiciali verò inquietatio debitoris, vt persoluat id, quod debet *Alex. cons. 141. num. 12. lib. 5.* Ex quibus *Speculat.* & cæteri concludunt creditorem iudicialiter immissum obligatum esse tantum ad fructus perceptos, conuentionalem ad eos etiam, qui percipi potuerunt.

Melius attamen distinguunt alij, locum scilicet,
10 habere conclusionem, vbi dolus, vel lata culpa creditoris interuenit, etiam in conuentionali possessione, vt probat *Neguss. p. 5. memb. 5. n. 5.* cum alijs cumulatè relatis per *Merlin. cit. tract. de pignor. tit. 5. cap. 45. num. 49.* In quo dolo, siuè lata culpa versari is dicitur, qui potuit, &
11 noluit culturam adhibere *glos. in d. l. In venditione in verb. ex culpa*, quam sequitur *Caroc. de locat. tit. de cred. qu. 5. fol. 111.* Et lata culpa nihil aliud est, quam ignorare, vel non facere,
12 quod cæteri in simili casu sciunt, vel faciunt, *Salicet. in l. si nulla C. de pignor. act.* & tradit *Menocb. cons. 18. num. 7.*

Contrarium tamen de ÆQVITATE dicendum est, quando tempore immissionis bona erant
13 inculta; Quia etiam in pignore conuentionali non tenetur creditor cum proprio incommodo expensas facere, vt bona ad culturam redigat, vel ad reparandam imminentem ruinam, quo
14 casu denuntiare tenetur debitori, vt inquit *Castrens. in l. si seruus num. 25. ff. de pignor. act.*

Hanc partem tenet *Gregor. Lopez. in l. 2. part. 3. glos. 3.* dicens, quod creditor immissus Iudiciali-
15 ter, non tenetur inuitus colere pignus, quia si boues amitteret, vel alia ad culturam necessaria, vt semen, & similia ad culturam necessaria, non teneretur debitor ad amissorum resartionem; Qui idcircò perperam prætenderet, vt creditor immissus suis expensis coleret, & suo periculo fructus pareret.

Hinc dicit *Bart. in l. si seruos 25. ff. de pignor. act.* Quod satis erit, si creditor patiatur debitorem colere, & bona inculta ad culturam perducere,
16 cuius auctoritate nota Rota, vt apud *Buratum decis. 173. num. 9. & in recentior. p. 3. decis. 528. num. 2.* Iudicauit, quod licet ex possessione præ-
17 beat fructuum perceptio, quando bona sunt fructifera, tamen si liqueret possessorem se non ingessisse in bonis, vel propter impedimentum, vel etiam voluntariè, non tenetur de fructibus minimè perceptis iuxta literalem decisionem *d. l. Prætor ait §. In cum, & §. est præterea ff. de bon. auct. Iud. poss.* & in terminis probat *Gregor. Lopez. in d. l. 2. glos. 3. tit. 13. part. 5.*

Et ità ÆQVITATEM sequendo censuit Senat. Excellentiss. die 8. Augusti 1653. D. Liuiæ Bri-
18 uiæ Arconatæ contra Feudatarium Danielem Biragum, Refetente Ampliss. & Eruditiss. D. Senatore Bragherio, qui exactissimè trutinatis hinc indè iuribus partium, ÆQVIOREM par-
19 tem Actricis existimauit de inculta bona apræhendit eorum partem culturæ subijcere Biragum debitorem permisserit; Si enim debitor inculta habebat bona in proprio feudo posita, non nisi maximo incommodo, cum ea ad culturā redigi poterant per creditorem, quæ propria bona destinare non debebas, vt aliena ad culturam redigeret.

Per hanc Senat. Excellenntiss. decisionem, alia etiam sublata dicitur difficultas, nempè, cum causa hæc per viam recursus ad Senatum fuisset auocata, instante Arconata, in cuius præiudicium lata fuerat Sententia ab inferiori Iudice; probationes fecerat Biragus pro fructuum liquidatione in sententia declaratorum, quo tempore contrarias probationes præstiterat Arconata, nempè, quod bona inculta tempore immissionis; quarum probationum nullam esse habendam rationem contendebat Biragus; Ea ratione, quia Iudicium recursus cognoscitur ex veteribus actis, nec in eo admittuntur proba-
20 tiones post sententiam factæ *Menocb. de arbitrar. qu. 14. & Rebuff. constit. Regni tract. de supplicatione in præfat. sub num. 72. & 80. Scaccia de appell. q. 19. remed. 3. num. 25. versic ul. contrarium seruatur, & num. 43.*

Ratio est, quia in Iuditio recursus non nisi de Iu-

tarijs portionibus, non aduersus bona hypote-
14 cata insolidum est agendum, *l. fin. C. si vnus ex plurib. & l. 2. C. de hered. act.* atq; tradit *Andreolus cit. contron. 209. num. 5. part. 3.*

Et ita suadente ÆQVITATE censuit Senat. Ex-
15 cellentiss. die 20. Iunij 1653. referente Ampliss. D. Senatore Aliferio fauore contra comitem Octauianum Dugnanum vnum
16 ex hæredibus, saluo ei iure contra alios cohæredes; ità vt sicuti Ventrilius affirmauerat *l. c. in fin.* quæstionem perplexam esse, & Cæsaream decisionem requirere, ità decisio hæc tanti ordinis rem obscuram, & controuersam terminasse, & declarasse dicitur,

Quæ conclusio ampliatur etiam procedere in le-
17 gatis ad pias causas, vt possint pro illis hæredes in solidum conueniri, cum valeat argumen-
18 tum de dote ad pias causas, *Euerard. in loco de dote ad piam causam*, & sequitur *Ventrilia i. c. vers. amplia in legatis*. Qui Auctor *seq. vers.* in-
19 quit *Conclusionem ampliari etiam in obligationibus factis per defunctum, vt possint pro illis hæredes insolidum conuenire, ex Gratian. cap. 66. nu. 32. lib. p.*

Prout locum habere etiam probat *Andreol. cit.*
20 *contron. 209. num. 6.* quando agitur contra hæredem actione personali, vti possessorem rei
21 obligatæ, quia tunc dicitur cumulata actio personalis cum hypotecaria ex *Guid. Papæ decis. 108.* licet eo casu agi tantum posse via ordinaria, non executiua, probet *sub num. 8. per l. sæpè ff. de re iudic. & l. nam, & postea §. fin. ff. iur. iur.* & ex *Decio cons. 198. num. 5. lib. 1.* Executiue enim agi non potest contra tertium possessorem, seù singularem successorem, vt probat *Andreol. contro. 221. num. 1. lib. 3. per l. 1. & 2. C. quibus res iud. non nocet.*

SVMMARIA.

Creditor missus in possessionem fundi debitoris compensat fructus perceptos super capitale crediti num. 1.

Creditor missus in possessionem, si colturam bonorum neglexit, tenetur computare fructus, qui verisimiliter percipi potuerint num. 2.

Culpa creditoris possidentis non officit debitori nu. 3.

Creditor, qui neglexit culturam bonorum, in quorum possessionem fuit missus, dicitur in dolo, siuè lata culpa num. 4. quod procedit etiam in pignore conuentionali num. 5. 6. & 11. limitatur tamen num. 13. & 14.

Distinguitur inter possessionem pignoris Iudicialis, & conuentionalis, cum primò casu non teneatur possessor compensare, nisi fructus perceptos in 2. casu tenetur ad fructus etiam, qui verisimiliter percipi potuerunt nu. 7. 8. & 9.

Conclusio procedit, si interuenit dolus, aut lata culpa possessoris num. 10.

Culpa lata est ignorare, vel non facere, quod publicè factum est, vel quod cæteri verisimiliter fecissent num. 12.

Debitor non tenetur ad damna passa per creditorem in coltiuare, faciendo bona sibi assignata in vim pignoris num. 15.

Creditor pati debet, vt debitor colat bona sibi in vim pignoris data num. 16.

Perceptio fructuum probatur ex possessione num. 17. Et tunc contrarium probari debet num. 19.

Decretum Senatus, quod possessor non teneatur ad fructuum compensationem, si bona non fuerunt coltiuata num. 19. Io. Bragbery Senatoris mentio num. 18.

Recursu in causa non fiunt nouæ probationes, sed iudicatur super veteribus actis num. 20. & 22.

Recursus in iudicio de Iudice tantùm conqueritur, quod male iudicauit num. 21.

Limitatur, si pars expræsse, vel tacitè consentijt n. 24.

Probationes contra rem iudicatam non releuant n. 23.

Iudicatum facit præiuditium veritate, non è contra num. 25.

Pactum inter creditorem, & debitorem, quod fructus fundi in vim pignoris assignati non computentur in sortem, dicitur inualidum num. 26. & 27.

Limitatur conclusio, quando intereße creditoris ità postulat num. 28.

Fructus nunquam computantur, si de iure vsura debeantur, vt in dote num. 29.

Conclusio procedit etiam in rebus mobilibus, vel se mouentibus num. 30.

Fructus ex pignore, si excedunt sortem, restitui debent illud plus num. 31.

Fructus percepti ex pignore partim ex vera, partim ex falsa causa dato in totum restitui debet num. 32.

Sententia fundata partim super vera, partim super falsa causa, in totum viciatur num. 33.

Fructus percepti ex titulo, qui ad non titulum peruenit, restituendi sunt num. 34. & 35.

Limitatur in hærede existente in bona fide n. 36. & 37.

Creditor, qui fuit missus in possessionem fundi debitoris, quando teneatur fructus perceptos, vel qui percipi potuerunt cõpensare.

CAP. CCLX.

1 Vlpian. in *l. in Venditione §. 1. & in seq. l. Prætor ait ff. de bon. aut. Iud. possid.* cauit, vt creditor, qui in possessionem fundi debitoris missus est à Iudice, compensare debet super creditũ fructus perceptos, vel qui verisimiliter percipi po-
2 tuerũt; ex quo elicitur, quod si creditor neglexerit culturam bonorum, in quorum possessionem ex primo decreto fuit immissus, & sic nullos ex illis percepit fructus, nihilominus compensare debet fructus, quos verisimiliter percipere potuisset; Quia si id facto, idest culpa, vel dolo euenit, non debet afferre præiuditium debitori,

vt

bus tanquam possessorem rei obligatæ num. 22.
Executiua agi non potest contra tertium possessorem, secus singularem successorem num. 23.

Ex pluribus hæredibus potest vnus conueniri in solidū pro restitutione dotis vxoris defuncti, reseruato sibi iure contra alios cohæredes.

CAP. CCLIX.

Æres quilibet tenetur tantùm pro portione hæreditaria, si plures
1 sunt hæredes *text. in l. p. C. si cert. petat. & l. pro hæreditarijs C. de hæred. action. & con l. seruo legato §. si Testator ff. de legat. 1.* non enim bona fides pa-
2 titur, vt vnus ex hæredibus oneretur pro cæterorū portione, etiam si aliquis ex ipsis hęredibus effectus sit non soluendo *Aret. in l. 3. §. harū col. 2. ff. de verbor. obligat. Gomez. var. resol. tit. de Indiuid. num. 3. per l. fin. C. deposit. & l. 3. ff. de alim. & cibar. legat.*

Hanc sententiam in indiuiduo tenent plures post *Franch. decis. 581. num. 2. Surd. decis. 90.* & ibi *Hodierna Spurius in specu. testam. glos. 2. num. 81. Gizarell. decis. 50.* per totum, *Thesaur. Inn. quæst. forens. 67. num. 7. lib. 2. Thor. in compend. decis. part. 2. verb. dos Fachin. controu. iur. lib. 12. cap. 51. & Barb. de restitut. inter d. glos. 12. num. 92. cum. seqq.*

Ea ratione mouentur, quod quilibet hæres rapræ-
3 sentat personam defuncti pro ea parte, & portione, pro qua est hæres, & in alia dicitur extraneus *l. 2. §. fin. & ibi glos. ff. de Prætor. stipulat. & l. cum à matre C. de rei vendic. Bart. in l. 2. §. fin. C. de hæred. act. num. 3. vers. ad hoc respondet,* & latè scribit post alios *Surd. decis. 90. & Franch. alleg. decis. 581.* atq; *Gizarell. cit. decis. 50. num. 11.*

Quam conclusionem locum habere probat *Ventriglia in prax. notabil. post finem titul. Hæredes, an possint conueniri vers. amplia, vt etiā;* etiam si
4 Testator iussisset vnum ex hæredibus totum æs alienum soluere debere; quia adhuc hæredes pro rata conueniendi sunt, & non in solidum, *d. l. Seruo legato §. si testator ff. de legat. 1. & l. si vnus ex hæredibus §. item Papinianus, ac l. si filia §. si Pater ff. famil. ercisc. Hodierna ad Surd. decis. 90. num. 6. in fin. Gratian. decis. Marchiæ 146.* & post eos *Andreol. controuer. 209. num. 10. part. 3.*

Tamen de ÆQVITATE contrarium verius est, vt scilic. possit quilibet ex hæredibus in solidum
5 conueniri pro dotis restitutione, pro qua stat *text. in l. cum ab vno ff. de legat. 2.* (vbi Iulianus I. C. inquit *æquum esse apud eam à quo ei maritus aliquid pro dote legauerat vsq. ad quantitatem legati onus huius æris alieni sustineat.*) & defendit ibidem *Accurs. & in l. continuis §. fin. num. 10. ff. de verb. oblig. ac in l. debitorem paction. C. de pactis, Imola in l. seruo legato §. si Testator ff. de legat. 1.* & post multos alios *Roncbegal. de duobus reis cap. 15. si id, quod ego num. 12.* & amplissimè tradit *Franch. cit. decis. 581. in fin. Surd. decis. 90. num. 1. & 9. & ibi Hediern. num. 1. vers. atq; Gizarel. d. decis. 50. Corna. decis. Lucensi 35. num. 6. Gratian. alleg. decis. 176. Costa de ratione rata q. 23. in fin.*

Quam sententiam communem esse probat *Gra-*
6 *tian. lib. 1. discep. forens. cap. 16. num. 15.* reiecta distinctione illa, si dos legata fuerit, vel ex contractu debeatur, cum in vtroq; casu hæredes in solidum conueniri posse dixerit idem *Gracian. d. decis. 146. num. 8. & Hodier. ad Surdum cit. decis. 90. sub num. 1.*

Et hanc sententiam post *Afflic. decis. 210. & decis. 332. num. 2. atq; Couarruuias var. resolut. cap. 7. num. 7. lib. 3. præsertim vers. nam eo casu* com-
7 probat *Andreol. controuer. 209. num. 9. part. 3.* Quamuis postea contrarium verius sibi visum fuerit *num. 10.* Quam conclusionem spetiali quodam priuilegio, & fauore dotis procedere
8 scribit Vir Doctissimus *Andrea Fachin. lib. 2. controu. iur. cap. 51.*

Huius conclusionis ratio principalis ea mihi videtur, quod cum creditori dotis ratione omnia
9 Testatoris bona sint sibi obligata, agere valet adhibitum contra ea, vel eorum partem ab vno ex hæredibus possessam: Ita vt cum quilibet ex hæredibus rapræsentet defuncti personā quoad creditorem, illum in solidum conuenire valet creditor; licet postea à cohæredibus solutum plus sua portione repetat hæres bonorum, cum
10 diuisio inter cohæredes non sit præiuditialis iuribus creditoris *l. pro hæreditarijs C. de hæred. act. l. crediteris ff. de distract. pignor. l. 1. & 2. C. si vnus ex pluribus Bart. & glos. in l. mulier ff. qui potior. in pign. habe. Rebuff. ad constit. Regni tit. de cons. redd. glos. 8. Neguſ. de pignor. p. memb. 8. part. princip. num. 6. Roder. de annuis reddit. lib. 2. q. 61. Gratian. lib. 2. discep. forens. cap. 323. & Hieron. Leo decis. Valent. 73.* quos sequitur *Andreolus citat. controu. 209. num. 4. part. 3. Ventrilia alleg. loco vers. amplia eandem in actione.*

Quamuis, si creditor intentat actionem personalem, non autem experitur actione hypoteca-
11 ria, contrarium affirmandum esse tradat *Parlador. lib. 2. rerum quotidian. cap. fin. part. 4. §. 1. num. 17.* Qui enim hypotecaria tentat, petit rem pignori nexam sibi relaxari, vt eam teneat,
12 donec sibi soluatur *Bart. in l. fin. C. si vnus ex plurib. & l. rem alienam num. 12. ff. de pignor. act. Angel.* & alij *in §. Item seruiano Instit. de actionib.* Et quando petitur exequtio pro debito
13 personalis actio magis intentatur *l. sicut in rem, & ibi glos. C. de præscriptionib. 30. vel 40. annor.* quo casu aduersus omnes hæredes pro hæreditarijs

ſarium *Bart. in d. l. mulier §. cum proponeretur num. 13. ff. ad Trebell.* vbi *Imol. col. fin.* & probat *Ruin. conſ. 112. num. 18. cum ſeq. & conſ. 115. in fin. lib. 2. Crauet. conſ. 295. dub. 6.*

Diſtinguunt tamen DD. ipſi, vt firmata conclu-
4 ſio locum non habeat in debito per Teſtato-
5 rem contracto, ſed tantum in quaſi debito, qua-
lis eſt dos filiæ debita, & legitima, ex legis
diſpoſitione, in quibus Iudicis officium eſt ne-
ceſſarium, quod obligationem non præſuponit,
veluti in alimentis; Quia debitum præponitur
6 ſemper quaſi debito *Gabriel. conſ. 124. num. 7.*
& 8. & num. 10. lib. p. Gioagn. conſ. 73. num. 43.
56. 57. & 92. lib. 1. Surd. conſ. 291. & deciſ. 92.
& 224.

Hanc diſtinctionem ſequitur *Roland. conſ. 65. num.*
24. cum ſeq. lib. 2. Grabriel. conſ. 129. num. 7. 8.
& 10. in fin. lib. 1. dicens hanc opinionem con-
tra *Caſtrenſ.* eſse receptiorem, ÆQVIOREM,
7 & veriorem, atq; mirum videtur, quod ipſi
Caſtrenſ. & Alex. ſecuti fuerint contrarium,
idem conſuluit *Marzar. in conſ. 25.* & ampliſſi-
mè *Menoch. conſ. 183. dubio vltimo num. 42. cum*
ſeq. vbi reſpondit omnibus legibus, quæ in con-
trarium adducuntur, & à prima opinione rece-
dit *num. 51. verſ. Non obſtat quintum*, & nouiſ-
ſimè hanc opinionē defendunt *Peregrin. de fidei-*
com. art. 35. num. 10. & Morot. conſ. 81. ſub nu.
10. verſ. ſed prædictis non obſtantibus, cum duo-
bus *num. ſeqq.*

Limitatur tamen firmata concluſio in legitima, &
8 Trebellianica debitis filijs primigradus, in qui-
bus non imputantur fructus, etiamſi quaſi de-
bitum dicantur legitima cum Trebellianica
text. in l. ſcimus C. de inoff. teſtam. & in l. Iube-
mus C. ad Trebell. & in l. mulierem §. cum propo-
neretur ff. eod. & probat *Gabriel conſ. 83. &*
conſ. 124. num. 6. lib. 1. atq; antè eum ſcripſit
Port. Imol. conſ. 42. num. 55. concludendo,
quod fructus minuere non poſſunt legitimam
filiorum primi gradus, quæ ex paterna ſubſtan-
9 tia illis debetur, non autem ex fructibus percep-
tis *l. Scimus §. repletionem, & l. quoniam in prio-*
ribus C. de inoff. teſtamen. & tradunt omnes *in l.*
In quartam ff. ad leg. Falcid. & in d. l. Iubemus
C. ad Trebell. de quibus *Pariſ. conſ. 9. num. 11.*
lib. 2. & conſ. 43. num. 3. & 77. lib. 3.

Et hanc ſententiam magis communem, &
ÆQVIOREM eſſe teſtatur *Burſat. conſ. 44. num. 13.* & ſequitur *Magon. deciſ. Lucenſ. 85. ſub nu. 19. verſ. Tamen contrariam*, quos refert *Hodierna ad deciſ. Surd. 21. num. 3. & Marta verb. 202. num. 12.*

Et ita cenſuit Senat. Excellentiſs. die 8. Aprilis
1647. in cauſa conſortum de Scacabarocijs re-
10 ferente Ampliſs. Senatore D. Bonetto, in qua
Hieronymus Teſtator Auus Paternus prohi-
buerat filijs, & Nepotibus detractionem legi-
timæ, & trebellianicæ, à ſuis bonis, & caſu quo
eam deducere poſſent, compeſarent cum ea
fructus aliorum bonorum vltra legitimam,
ſibi relictorum, quorum valor longè excedebat
legitimam, namq; vlla habita ratione huiuſmo-
di prohibitionis, & compenſationis declarauit
Senatus deducendam eſſe legitimam à corpore
hæreditario, abſq; reſtitutione fructuum alio-
rum bonorum per filios, & Nepotes percepto-
rum; Prout ità fuit executum, & amicabiliter
deindè terminatum iuditium liquidationis tùm
legitimę, tùm Trebellianicæ, & aliarum dedu-
ctionum, ex prudentia, & dexteritate Ampliſs.
tunc Senatoris, nunc Illuſtr. Regentis D. Io.
Baptiſtæ Cantoni.

Prout eodem die etiam cenſuit Senatus attendi
proximitatem vltimi grauati in fideicommiſſo
13 tranſuerſali materno Scacabarocij, cuius vlti-
mus poſſeſſor fuerat D. Hieronymus Scacabro-
cius relicta D. Laura eius filia, namq; concur-
rente cum ipſa D. Laura ad dictum fideicom-
miſſum D. Camilla Patruele, ſiuè Conſobrina
D. Hieronymi, quæ licet eſſet proximior in
gradu D. Martino fideicommittente, quàm D.
Laura, attēdendam tamen eſſe dicebā proximi-
tatem vltimi grauati iuxta communiorem DD.
Sententiam, de qua *Raudenſ. variar. reſol. cap. 60. num. 5. & 9. Theſaur. Inn. quæſt. famil. 109. num. 3. & 15. lib. 3. Gratian. lib. 3. diſceptat. forenſ. cap. 493. num. 18. cum ſeqq. Peregrin. de Fideicom. ar. 11. num. 5. & 9. cum ſequent plur. ar. 20. num. 2. cum ſeq. conſ. 50. num. 4. cum ſeq. lib. 1. conſ. 109. num. 11. lib. 3. conſ. 58. ſub nu. 3. lib. 4. conſ. 41. ſub num. 23. cum ſeqq. & conſ. 42. num. 11. lib. 3.* atq; *conſ. 92. num. 5. lib. 6.* & nouiſſimè *Camillus de Larr. de feud. part. 9. dilucidat. 74. num. 63. & part. 8. dilucid. 28. nu. 1.*

SVMMARIA.

Hæres tenetur tantum pro portione hæreditaria nu. 1. & 2. Ampliatur num. 4.

Hæres quilibet repræſentat perſonam defuncti pro ea portione, pro qua eſt hæres num. 3.

Contrarium obſeruatur in cauſa reſtituendæ dotis nu. 5. Quia vnus ex hæredibus cogitur ſoluere integram dotem recuperaturus ab alijs cohæredibus nu. 6. 7. & 8.

Creditor ratione dotis dicitur habere obligata omnia bona debitoribus, ideircò contra vnu ex hæredibus bona poſſidentem agere valet pro toto debito nu. 9.

Cohæres tenetur pro rata verſus cohæredem, qui ſoluit debitum Teſtatoris num. 10.

Creditor defuncti intentans actionem perſonalem, non poteſt moleſtare cohæredem, niſi pro portione hæreditaria num. 11. 13. & 14. Limitatur, quando hæres conuenitur, aut perſonali actione, vti poſſeſſor rei obligata num. 20. & 21. ſecus, ſi hypotecaria num. 8. 9.

Decretum Senatus Mediol. in ea materia num. 14.
Andrea Aliſeri Senat. mentio honor. num. 15.

Hæredes inſolidum conueniuntur pro legatis ad pias cauſas factis num. 17. & 19.

Argumentum de dote ad piam cauſam valet nu. 18.

Ordinaria via non executiua agere debet, quando creditor agit actione perſonali circa vnum ex hæredi-

Arbiter compellitur definire litem sibi remissam, cum Reipublicæ intersit lites finiri. CAP. CCLVII.

Ictum fuit supra in *cap. 1. num. 11, lib. 1.* difficilè esse inter amicos pronuntiare, quorum alter offenditur, vt inquit Plato, qua ratione amicus Arbiter electus retrotrahitur à iudicando, ne amicũ, cõtra quem iudicaturus est, offendat, & amittat, Quæritur itaq; an cogi possit arbiter litem sibi remissam definire.

Et compelli non posse Arbitrum ad laudum pro-
1 ferendum probat *Iacobus de Nigris in repet. l. si insulam sub num. 37. vers. ad idem ff. de verbor. signif.* Vbi tradit, quod si adest aliqua iusta causa; vt puta, si Arbiter sit infamatus à litigatoribus, vel inimicitiam cum altero ex illis contraxerit, vel si ætas, aut ægritudo superueniens eum impediat, non potest cogi ad proferendum laudum.

De ÆQVITATE tamen compellitur Arbiter ad
2 definiendam litem, & laudum proferendum *l. Sed si compromissum cum l. Seq. ff. de recep. arbitr.* & probat *Niger in repet. d. l. Si insulam sub num. 37. vers. vbi licet Procurator, & vers. hoc idem ff. de verbor. obligatione*; Ea præcipuè ratione fundata *in l. In creditore ff. de evict.* vbi quis facere debet id, quod alio prodest, & sibi non nocet *Zulat. in repet. l. Societatem §. Arbitrorum sub num. 16. ff. pro socio.*

Nisi concurrente aliqua iusta causa *l. sed si compro-*
3 *missum cum l. Seq. ff. de recept. arbitr.* inter quas causas connumerantur inimicitia capitalis, quæ
4 intercessit inter ipsum Arbitrum, & alterum ex litigatoribus, occupatio negotiorum propriorum, & munus aliquod Reipublicæ causa.

Quę conclusio locum habet etiam in Procuratore, pro quo licet Dominus cauit de soluendo iudi-
5 catum, cogitur litem suscipere, tamen fallit ex ÆQVITATE, quando adfuit iusta causa, vt inimicitia inter ipsum, & Dominum, vel dignitas accessit, vel necessaria peregrinatione impeditur, vt subijcit *Niger. l. c. sub num. 37.*

Pro cuius principalis conclusionis corroboratione memini, quod anno 1614. mense Ianuarij non solum coactus fuit Arbiter Nobilis Paulus Maria Curolus ad proferendum laudum in lite compromissa per Ciuitatem Derthonæ, & Vincentium Ligam; Verum etiam ad illud exequendum; & quia Carolus allegabat, quod ipso iudicio fuerat impletũ spatiũ expensarũ excessiuarũ, in quibus videbatur condemnata Ciuitas, quæ potius ab illis erat absoluenda, dum Liga plus debito petijsset coram Arbitro, non ex hoc fuit à Senatu Excellentiss. excusatus Carolus (tanta erat instantia Ligæ coram Illustrissimo Præside Squarciafico). Verum etiam deinde fuit citatus ex ordine Illustrissimi Præsidis dato die 14. Aprilis 1614. sub prætextu contemptus rescriptorum Senatus, vt sisteret Carolus coram tunc Egr. Capit. Iustitiæ, à quo etiam fuit examinatus, & fideiussione relaxatus.

SVMMARIA.

Fructus percepti per hæredem grauatum cedunt lucro ipsius hæredis num. 1. Limitatur, si competit hæredi detractio aliqua num. 2.

Contrarium verius in compensatione legitima num. 3.

Distinguitur in debito per Testatorem contracto, & in quasi debito num. 4. vt legitimo num. 5.

Debitum semper præfertur quasi debito num. 6. & 7.

Fructus non minuunt legitimam filiorum primi gradus, etiam ex alijs bonis percepti num. 9.

Decretum Senatus in ea materia num. 10.

Proximitas vltimi grauati attenditur in fideicommissis antiquis num. 12. & 13. Decretum Senatus in ea materia ibidem.

Io. Baptistæ Cantoni Senatoris, & Regentis mentio honorifica.

Fructus percepti ex hæreditate sub conditione restituendi comparantur cum quasi debito, nõ autem cum vero Testatoris debito. CAP. CCLVIII.

1 Irmauerunt conclusionem *Paulus de Castro, & Alex. in l. quod de bonis §. quod Anus ff. ad leg. falcid.* quod fructus percepti ab hærede grauato iudicio Testatoris, cedunt lucro ipsius hæredis, qui non tenetur eos restituere, per *l. cum Pater §. Titio ff. de legat. 2. & l. cum quis. §. mulier ff. de dote prælegat. atq. l. quod de bonis §. quod autem ff. ad legem falcid.* si tamen aliqua detractio facienda esset aduersus fideicommissarium fructus computantur in id, quod est detrahendum odio
2 ipsius Creditoris, & ad commodum fideicommissarij *l. mulier §. cum proponeretur ff. ad Trebell.* Quam sententiam repetit *Castrens. in l. cum Pater §. Titio ff. de legat. 1. & in l. mulier citata mox.* & amplectitur *Ripa in l. In fideicommissaria num. 19. ff. ad Trebell. l. & post eum Socin. Iun. cons. 57. num. 13. lib. 3. & Natta cons. 321. nu. 4. Boeri. decis. 44. num. 16. Menoch. de arbitrar. casu 256. num. 22.*

Verior tamen de ÆQVITATE contraria est opinio, nempè hæredem grauatum non teneri
3 computare fructus cum eius Creditor prouueniente ex contractu ex facto Testatoris etiam si detractioni locus esset aduersus fideicommissarium

retentio, sed etiam petitio, pignoris nomine
1 competit, & solutum non repetetur, & sic re-
manet propter pignus naturalis obligatio, vt
2 declarat idem *Alciat. sub num. 4. vers. & I. C.*
arguit. Per aditionem etenim hæreditatis om-
nis obligatio, qua defunctus tenebatur, hæredi
tollitur iure confusionis, vt supradictum fuit,
in cap. 54. scilicet, tàm ciuilis, quàm natura-
lis *l. debitori C. de pact. l. in omnibus ff. de solut. l.*
si id quod ff. de liber. lega. Alex. in l. debitor sub
3 *num. 5. in fin.* declarando extingui personalem
obligationem, si spontè fuit adita hæreditas, se-
cus, si coactè, quia tunc remanet saltem natura-
lis obligatio.

Et vbi ex mero rigore tollitur personalis obliga-
tio, & actio, non tamen tollitur hypotecaria,
4 vt in *d. l. Debitor, & in l. intelligere C. de luit.*
prig. Bart. in l. fideiussor. obligari princ. ff. de fide-
iuss. Prout quando tollitur principalis obliga-
tio, eo quia principalis debitor decessit sine hæ-
5 rede, & si sublata est *de rigore iuris*, non tolli-
tur tamen de ÆQVITATE obligatio *l. stichum*
in fin. ff. de solut. & l. sine harede ff. de administr.
tutel. Alex. l. c. num. 6. qui sub num. 7. vers.
vult dicere, scribit quod hypotecaria nascitur,
6 quando est solutum id, pro quo res pignorata
est *l. si rem §. omnis ff. de pignor. act.*

Hypotecaria namq; nunquam tollitur, nisi se-
quuta satisfactione crediti, aut subsistente natu-
7 rali obligatione, propter quam subsistit hypote-
caria *d. l. debitor, & l. pro rege §. etiam ff. de pi-*
gnor. Alex. l. c. num. 7. & sub *num. 8. vers. mo-*
8 *uetur*: qui auctor *vers. plerunq; Fallit.* tradit ex
ÆQVITATE tolli principalem successionem,
non mera solutione tollitur accessoria, sicuti
quando principalis debitor decedit sine hęrede,
& extincta principali, tamen durat fideiussoria,
9 cum principalis de ÆQVITATE tollitur, quia
non est hæres, qui succedat, & in quem obliga-
tio transferatur *l. stichum, aut Pamphilum ff. de*
solut. l. sine harede ff. de administ. tut. & tradit
Alex.. in alleg. l. debitor num. 7. in fin. ff. ad S. C.
Trebell.

Si coactè adiuit hæres, dictat ÆQVITAS natura-
lem obligationem non tolli, sublata tantùm ci-
10 uili, secus si spontè, quia tunc omnis obligatio
tollitur *l. in omnibus ff. de solut. l. si id quod ff. de*
11 *liber. lega. Bart. in d. l. debitor*, & ibidem *Ang.*
& Alex. sub num. 8. Quia impossibile est, quod
quis sit sibimet obligatus *l. Vrbanius ff. de fideiuss.*
& notatur in *l. frater à fratre ff. de condit. indeb.*
merito videtur dicendum, quod sit sublata om-
nis obligatio, scilicet naturalis, & ciuilis, vt su-
bijcit *Alex. vers. mouetur ex ratione*.

Quatenus verò adiuit hæres cum beneficio inuen-
tarij, tolleretur obligatio: quia tunc actio, &
obligatio non censentur confusæ *l. fin. §. in com-*
putatione C. de iur. deliber. sublata obligatione
12 ciuili, & etiam stare potest accessoria obliga-
tio, quæ est hypoteca, si principalis fuit subla-
ta, ex rigore, non de ÆQVITATE *cit. l. stichum*
in fin. ff. de solut. & l. si sine harede ff. de admin.
tut. & tradit *Alex. l. c. vers. Hac ratio, & vers.*
Ratio autem, & vers. secunda principalis, quod
licet generaliter sublata obligatione principa-
li, dicatur sublata accessoria, sæpè tamen fallit
13 generalis ista dispositio, vt in hac *ead. l. debitor,*
& in l. cum principalis vers. plerunq; ff. de re
iudicat.

Ratio est, quia vbi principalis obligatio, & actio
tollitur non de rigore, sed de ÆQVITATE,
14 durare potest accessorium *l. sine harede ff. de*
administr. Tutor. Verum, vbi hæreditas adita
fuit sine beneficio inuentarij, & ea non confus-
so, tunc extincta dicitur etiam hypotecaria, &
15 omnis actio, & obligatio per confusionem
omnium actionum per *l. fi. §. in computatione C.*
de iur. delib. à contrario sensu, vbi si hæres adit
cum inuentario, & sibi quod debebatur à defun-
cto reseruauit, non confunditur obligatio, &
actio, quæ competijt contra debitorem, ergò
à contrario sensu; si non confecit inuentarium,
16 confunditur omnis actio, & obligatio *Alex. l. c.*
sub num 12. vers. & dicit se putare.

Contrarium tamen tenet ibidem *Cumanus* dicens,
se ità consuluisse; prout idem se consuluisse
17 testatur *Castrens. in l. ab omnibus §. fin. ff. de legat.*
1. & in l. 1. atq. in l. ità tamen §. si ex Trebellia-
no eod. tit. quos refert *Alex. cit. num. 62. vers.*
Item circa hoc, quorum opinionem approbare
non audet.

Non omittitur, quod si Testator dixit, *si volueris*
18 *hares esto*, & sic in potestate hæredis posuerit
hæredem esse, nec no: Adhuc cogitur hæres
adire, si hæres est extraneus; secus si est hæres
suus, quia in suo facit eum de necessario volun-
19 tarium *l. Verba ff. de cond. instit. Alex. l. c. num.*
13. qui in *num.* 14. scribit, quod si Testator
dixit *instituo te haredem, si hares esse volueris.*
20 Tunc non intelligitur datam esse voluntatem
hæredi abstinendi, secus si esset grauatus resti-
tuere per fideicommissum, quod alias posset
l. 1. §. cum proponatur ff. si quis omnissa.

Si autem creditor habens rem pignoratam succe-
dit debitori, & alius creditor posterior eandem
22 rem hypotecatam habeat, per aditionem hæ-
reditatis, etiam non confecto inuentario, non
extinguitur hypotecaria, licet non esset graua-
tus restituere alteri, sed anterioritas hypotecæ
semper prætereretur, vt concludit *Alex. in d. l.*
debitor sub num. 12. vers. quod si hares, qui erat
creditor.

SVMMARIA.

Arbiter compelli non potest ad probandum laudum num. 1.

Contrarium verius num. 2.

Limitatur, vbi superuenisset inimicitia, vel alia iusta causa num. 3. & 4.

Inimicitia superuenta facit cessare mandatum alteri datum num. 5.

Decretum Senatus contra Arbitratorem, qui recusauerat exequi laudum num. 6.

text. in c. ſi Delegatus de offic. deleg. in. 6. Bart. in
l. morte col. vlt. ff. de iuriſd. omn. iudic. Concluſioniſq; rationem reddit ibidem *Bart.* quia ea
eſt benignior interpretatio, vt duret delegatio,
& morte Delegantis nō extinguatur *Brun. all. q.*
28. num. 6. & 7. vbi adducit etiam *tex. in c. maiores de Baptiſ. & in l. Ambiguitatem C. de vſufr.*
qui auctor aliam etiam adducit rationem pro
corroboratione concluſionis, quod ſcilicet melius
eſt hunc Iudicem delegatum perſeuerare,
30 quam nouo, & incognito cauſam delegare *l.*
Prætor §. fin. ff. de vacat. muner. argu. C. monaſterijs 19. q. 3. & c. p. de renunciat.

Contrariam tamen ſententiam veriorem eſſe concludit *Bart. cit. l. more maiorem. num. 18. verſ.*
quaro morte, vbi Caſtrenſ. num. 15. verſ. in textu,
Iacobin. de S. Gregor. & poſt infinitos per eum
relatos ampliſſime probat *Rendina in eius promtuario. tit. de Iudice delegato num. 59.*

Diſtinguit tamen *Proſdocinus de comitibus in tract.*
de differant. inter ius Ciuile, & Canonicum num.
31 *14. lib. 1. tract.* inter delegatum morientem re
integra, vel poſtquam delegatus cœpit exequi
commiſſionem; quoniam primò caſu expirare
32 delegationem morte Delegantis. Secundò
verò caſu per ſolam citationem parti tranſmiſſam
à delegato rem non dici integram ſupponit,
& ſic morte Delegantis non extingui delegationem
per *l. & quia, vbi gloſ. ff. de iuriſd.*
omn. iudic. & c. gratum, ac c. licet de offic. delegat.
atq; c. ſignificauit de reſcript. de qua materia
multa tetigit *Coſta trac. de re integra diſtinct. 96.*
num. 12. cum pluribus ſeqq.

Si verò moriatur delegatus, qui Præturam, vel
alium Magiſtratum exercebat, hæſitant ſcribentes,
an delegatio extincta dicatur, vel potius
ad Succeſſorem in Magiſtratu ſit tranſlata:
33 In qua quæſtione pariter diſtinguit: An ſcilicet
expreſſum fuerit in delegatione nomen proprium
delegati ante appellationem dignitatis,
ſiuè Magiſtratus; & tunc perſonalem videri
commiſſionem, neq; ad Succeſſorem tranſire
ſcribit *Imol. in c. quoniam Abbaſ. num. 25. de*
offic. deleg. Bellamera deciſ. 29. circa finem,
Alex. conſ. 175. perſpectis iuribus num. 22. lib. 5.
poſt *Bart. in l. ſi communis ſeruus la 2. num. 2. ff.*
de ſtipulat. ſeru. & gloſ. in l. cum ità datur libertas
§. 1. in verbo hæredi Titia ff. de condit. & demonſtrat.
Iaſ. in d. l. more maiorum num. 61. verſ.
tertio limita. vbi *Dec. num. 55.* qui idem confirmat
in *c. quonium Abbaſ. num. 5. Menoch. conſ.*
34. num. 20. quos ſequitur *Rendina d. titul. ſupr.*
34 *num. 13.* Secundò vero caſu ad Succeſſorem in
Magiſtratu tranſlatam eſſe delegationem certum eſt.

Inſuper, ſi plures ſunt delegati, & vnus moritur,
alij explere nequeunt contenta in delegatione:
35 quia commiſſio expirat per mortem vnius ex
delegatis *l. duo ex mortis ff. de re iudic. & c. vno*
delegatorum de offic. delegat. niſi delegatio contineret,
vt maior pars delegatorum poſſet procedere,
& definire, aut in ſolidum procedere,
nam qui iuriſdictionem non habent, in ſolidum,
36 ſimul, & complexè debent iudicare *c. prudentiam de offic. delegat. & l. ſi vni,* vbi *Bart. in 4.*
quaſt. de re iudic. Curt. Iunio. conſ. 79. num. 1.
Hanc ſententiam probat *Menoch. conſ. 240. nu.*
1. cum ſeqq. & Bimius conſ. 24. nu. 3. & 4. lib. 1.
37 Vbi locum habere etiam in arbitrijs, & in
Executoribus Teſtamentarijs probat: quia
vno ex illis defuncto, cæteri procedere nequeunt
per *Abb. in c. fin. §. ſanè de Teſtam. in 6.*
Debent enim ſubrogari alij in locum mortuo-
38 rum à Iudice competente, vt in terminis concludit
Caſtren. conſ. 218. Incipit Ad primum, &
tertium nu. 3. lib. 2. quem refert, & ſequitur *Bimius cit. conſ. 24. ſub num. 5.* vbi declarat concluſionem
procedere, ſi plures electi fuiſſent,
39 videlicet tres, aut quatuor, & maior pars
eorum deceſſiſſet; quia tunc qui ſupereſt non
poteſt arbitrari.

SVMMARIA.

Creditor ſuccedens debitori poteſt retinere pignus pro eius credito num. 1.

Hæreditatis aditione confunduntur iura hæredis, & defuncti num. 2. & 3. Limitatur ex beneficio inuentarij num. 12.

Hypotecaria conſeruatur non obſtante hæreditatis aditione num. 4. & 5. neq; tollitur, niſi ſatisfacto creditore num. 7. limitatur non confecto inuentario num. 15. & 16. Contra num. 17.

Pignoratitia naſcitur, quando ſoluitur id, pro quo pignorata eſt num. 6.

Acceſſoria hypoteca tollitur per ſucceſſionem num. 8. Limitatur num. 13. ſublimitatur num. 14.

Hærede non exiſtente, licet extinguatur principalis obligatio, durat tamen acceſſoria fideiuſſoris num. 8. Limitatur, quando hæres coactè adiuit num. 10.

Impoſſibile eſt, vt quis ſit ſibimet obligatus num. 11.

Hæres extraneus, ſi ad libitum fuit inſtitutus, cogitur adire num. 18. ſecus in ſuo num. 19.

Hæres quando dicatur voluntarius num. 20. & 21.

Creditor ſuccedens debitori amittit actionem, & obligationem perſonalem, cum ea extinguatur propter confuſionem, hypotecaria verò minimè tollitur.

CAP. CCLVI.

Nterogatus Papinianus *in l. debitor ff. ad Trebell.* vtrum creditor ſuccedens debitori, & hæreditatem
reſtituens, pignus a defuncto receptum
iure Dominij poſſit poſſidere, cum illud vendere non inueniſſet?
Reſpondit, quod licet aditione hæreditatis
confuſa ſit obligatio, tamen non tantum

retentio,

fuerit liberatus in fin. ff. de manumiſ. teſtam. hoc
idem tradit *Bald. in l. poſt dotem col. penult. &*
ibi Angel. ff. ſolut. matrim. dicens, quod ſi lega-
tus de latere ponit aliquem ad confinia, quam-
3 diu reuocauerit, & moritur, eius morte confi-
nia intelliguntur reuocata *Alex. in d.l. poſt dotē*
num. 10. verſ. ex edictis infert ff. ſolut. matrim.
Contrariam ſententiam, & ſic contra *Bart.* & ſe-
quaces, quod ſcilicet morte Iudicis bannientis
4 tale bannum non intelligatur reuocatum, nec
finitum, tenent *Angel. Corneus, & Alex. in eadem*
l. centeſimis §. ſi ità ſtipulatus ff. de verb. obligat.
& Bald. in l. fin. in 6. q. C. de contrah. empt. & ibi
Salicet. in 10. q. & idem *Bald. in §. hac autem in*
proam. ff. ed. & poſt eos comprobat *Iaſ. in d. §. ſi*
ità ſtipulatus num. 14. quam ſententiam ſequun-
tur plures alij relati per *Brunoram à Sole q. 28.*
num. 3. & ſeq. affirmando hanc ſententiam, &
concluſionem, eſſe communem contra *Bart.*
Pro qua ſententia adducitur ea ratio, quod ſicuti
confeſſio præcarij intelligitur facta donec per
5 Dominum reuocetur *l. 1. ff de pracar. l. quaſi-*
tum §. 1. & l. cum pracario §. 1. ff. eod. Iaſ. in d.
§. ſi ità ſtipulatus num. 14. verſ. ſed aduerte, ità
eadem ratione bannum ad beneplacitum non
dicitur reuocatum per mortem Iudicis.
Et ſi enim per mortem extinguitur voluntas *l. 4.*
6 *ff. locat. c. ſi gratiosè de reſcrip. in 6. Caſtren. in*
l. Laicus ff. de donat. Abb. in c. vlt. de procur. Tamē
7 non inducitur reuocatio, quia aliud eſt reuoca-
re, quod requirit contrariam voluntatem pri-
mæ, aliud eſt voluntatem ceſſare, prout diſtin-
guit *Bart. l. c. ſub num. 9. verſ. Hicq. enim.*
Benignior, & ÆQVIOR videtur ſententia *Bart.*
8 vt ſcilicet bannum extinctum cenſeatur morte
9 bannientis, quia ceſſat voluntas pro parte
Iudicis *l. 4. ff. locat. & l. mandatum C. mandati,*
& §. ſi adhuc Inſtit. mandati: Attamen contraria
ſententia verior, & communior dicitur, vt poſt
10 alios probat *Brunor à ſole cit. q. 28. ſub num. 7.*
verſ. nihilominus.
Præterea pro clariori dilucidatione quæſtionis
obſeruanda ſunt verba Iudicis bannientis, vel
enim ſe referunt ad voluntatem perſonæ ipſius
11 Iudicis; vel ad dignitatis officium, ideſt Præ-
turæ, vel ſimilium magiſtratuum. Et primo
caſu per mortem Iudicis locum habere poterit
12 ſententia *Bart.* ſecus verò, ſi ad dignitatem, ſiue
Magiſtratum erant directa verba banni; quia
tunc, cum dignitas non moreatur, bannum non
13 terminatur morte perſonæ *l. annua §. 1. ff. de*
annu. legat. & l. proponebat ff. de iudic. c. gratio-
ſa de reſcript. lib. 1. & probat *Bart. in d. §. ſi ità*
ſtipulatus, ſub num. 9. verſ. ad pradicta vera ff.
de verbor. obligat. Quia cum ſententia ſit ſtricti
iuris, in dubio ſtari debet proprio ſignificatui
14 illius, & verborum eius, vt habetur in *l. Iulia-*
nus ff. de condit. indeb. & in l. 1. & 2. C. ſi plureſ.
vn. ſent. Quam concluſionem limitari in ſenten-
tijs pænalibus, in quibus benigniorem inter-
prætationem fieri debere, etiam contra pro-
prium ſignificatum verborum, adhoc, vt pœnæ
15 moliantur, ſcribit *Bart. ꝑ. c.* per *l. ſi praſes;*
l. interpratationem ff. de panis; Quam ſenten-
tiam in dubijs tantum locum habere probat
Brun. rel. q. 28. num. 12.
Qui Auctor *ſub num. 13.* tradit, quod quando agi-
tur de delictis puniendis, licet materia videatur
16 pænalis, non tamen eſt odioſa, immò fauora-
bilis, & extendenda; non autem reſtringenda,
17 ne delicta impunita remaneant contra diſpoſi-
tionem *l. ſi ità ſtipulatus ff. ad leg. Aquil.* Quam-
18 uis contrariam ſententiam, vt reſtringenda
ſit pænalis diſpoſitio, etiam in materia gabella-
19 rum, quæ pro victu Principis, & pro admini-
ſtranda iuſtitia fuerant impoſitæ, probat *Dec.*
conſ. 457. num. 8. & ſequitur *Surd. deciſ. 305.*
num. 15. Rimin. Iun. conſ. 72. num. 34. Roland.
conſ. 42. num. 25. lib. 3. & poſt eos tradit *Gra-*
tian. lib. 1. diſcept. forenſ. cap. 17. num. 20. qui
num. 22. & ſeq. ſtrictè eſſe interprætanda ſtatu-
ta gabellarum concludit, præcipuè idem *Gra-*
tian. in cap. 814. num. 13. lib. 4. & in cap. 912.
num. 13. lib. 5.
Idem dicitur de mandato, quod licet morte man-
20 dantis regulariter finiatur *l. inter. cauſas ff.*
21 *mandati l. mandatum C. eod. titul.* etiam man-
22 datario *l. ſi procedente l. ſi mandaſſem ff. manda-*
ti, & l. eius qui §. quas verò ff. ſi certum petat.
ac l. mandatū C. mandati. Limitatur tamē cōcluſio
23 in mādato fauore libertatis, cuius reſpectu ſpe-
cialiter durat mandatum, etiam poſt mortem
mandātis *tex. in l. 4. ff. de manumiſſ. vindic.* &
probat *Brunor. allegat. q. 28. ſub num. 7. in fin.*
verſ. ſed aduerte.
Diſtinguit nihilominus *Brun. d. l. num. 14.* princi-
palem quæſtionem dicens, quod aliquando
24 clauſula poſita per Iudicem bannientem ſonat
in actum poſitiuum nouæ voluntatis, ſicut illa,
donec dixero reuocandum, quæ ſonat in actum
25 poſitiuum nouæ voluntatis *tex. in d. §. ſi ità*
ſtipulatus; quoniam non expirat tunc morte
ſuperueniente bannientis; & ſic re non integra;
mors enim non inducit poſitionem nouę volun-
tatis, in quo caſu erat limitata extinctio actus;
Aliquando verò ponitur actus, ſeu clauſula
ſonans in actum perſeuerantiæ antiquæ volun-
26 tatis, & tunc, quia illa non durat, poſt mortem
expirat commiſſio, & effectus limitatus per il-
lam clauſulam, & ſic procedit diſpoſitio *alleg. c.*
ſi gratiosè; Aliud enim eſt reuocare, aliud verò
27 ceſſare voluntatem *Iaſ. in d. §. ſi ità ſtipulatus*
verſ. extra gloſam, & tradit *Brunor cit. qu. 28.*
num. 16.
Et ſi Iudex, vel Summus Pontifex aliquid ſtatuiſſet
ad beneplacitum, non expirat morte ſtatuentis,
28 quod tamen a ſucceſſore reuocari poſſet per
regul. c. decet de regul. iur. in 6.
Per quam concluſionem ſubiata dicitur omnis
quæſtio excitata, an delegatio expiret morte
29 Delegantis; quandoquidem negatiuam partem
communiter defendunt ſcribentes, nempè non
eſſe extinctam delegationem per mortem De-
legantis, ſi a Principe Delegatio facta fuit, per
text.

44 stringi *l. hereditas §. 1. ff. de petit. hered. & l. de pollicitatione in fin. ff. de pollicit.*

Hanc sententiam comprobat *Fontanel. de pact. nuptial. cit. claus. 4. gla. 5. num. 35.* concludendo, quod hæres adeundo hæreditatem dicitur se obligare actione personali, cui accedit hypote-
45 caria per *l. 1. in fin. ff. de pignor. act. Barzius decis. 64. nu. 43. & Surd. decis. 93. nu. 9.* quam conclusionem etiam sequitur *Gian. cons. 68. nu. 13. & 14. lib. 1.* tradens, quod hypotecaria competit pro eodem debito, pro quo datur personalis,
46 quippè super personali fundari hypotecariam scribit, cum illi sit accessoria hypotecaria in tantum, vt sublata personali actione corruat & hypotecaria *l. si res hypotecata ff. de pignor. Boer. decis. 335. in princ.* & cessante personali actione cessare etiam intelligitur hypotecaria
47 *l. si in solutum eum ibi not. C. de aut. & obligat. glos. in l. si pignori ff. famil. ercisc. Bart. in l. in heredem ff. mandati*, quos sequitur *Gian. cit. cons. 68. nu. 15. lib. 1.*

Et ita respondi superioribus mensibus pro fratribus Vulpijs in causa contradictionum factarum quibusdam bonis ad eridas positis, & proprijs
48 hæredibus cōtendentibus creditoribus hæredis se preferri, vti habentibus hypotecata bona heredis, quæ non esse hypotecata creditoribus defuncti supponebant, & cum contrarium verius esset, ita etiam iudicatum fuisse mihi supponitur.

Cæterum generalis obligatio bonorum facta per
49 Testatorem, non comprahendit bona hæredis *l. Paulus ff. de pignor.* & ibi *Bart. & Ang.* & docet *Surd. decis. 315. nu. 4.* dicens ita fuisse per Senat. Mantuanum decisum, nisi expressè bona hæredis etiam obligasset, & cum tali qualitate hæreditatem admisisset hæres *Bald. in l. Assiduis nu. 5. versic.* quod autem, *& ibi Ang. C. qui potior. in pign. hab. Afflict. decis. 200. nu. 1. & 3. Surd. alleg. decis. 315. num. 10. Franch. Decis. 53. num. 7. & ss. Fontanel. clau. 5. nu. 5. & seq.*

Si verò Testator antè conditum testamentum donasset aliqua bona ei, quem postea hæredem instituit, seu scripsit, neq; mentionem aliquam fecit de bonis donatis, ea ab hæreditate exclusa esse indubitatum est, neq; subiacere oneribus
50 hæreditarijs censuit Senat. Cataloniæ, vt testatur *Cancer. variar. resol. lib. 3. cap. 3. de priuileg. nu. 197.* quem sequitur *Fontanel. in allegat. glos. 5. sub nu. 55.*

Qui donatarius pro conseruatione Trebellianicæ, vel alterius commodi, non potest relinquere titulum donationis, & se iuuare titulo successio-
51 nis, vt probat *Fontan. cit. glos. 5. sub nu. 57. præsertim vers. possit inquam*, & innuit *Surd. decis. 244. nu. 22. & 23.* & ita declaratum fuisse per illum Senatum subijcit *d. num. 57. Fontanel prope finem.*

SVMMARIA.

Morte Iudicis bannientis dicitur bannum extinctum nu. 1. & 3. & 8.

Contrarium verius nu. 4. 5. 10. Distinguitur num. 24. & 25.

Sententia æquiparatur vltimæ voluntati nu. 2.

Præsarium concessum censetur ad libitum concedentis nu. 5.

Voluntas morte extinguitur nu. 6. & 9.

Reuocare differt à cessante voluntate nu. 7. & 27.

Iudicis dispositio, vel se refert ad personam, vel ad officium, siue dignitatem nu. 11. & 12.

Sententia est stricti iuris, & ideirco proprio significatui stari debet nu. 14. limitatur in pœnalibus nu. 15.

Odiosa non dicitur materia, in qua agitur de puniendis delictis nu. 16. & 17. Contrarium in aliquibus casibus nu. 18. 19.

Gabellarum statuta strictè sunt intelligenda, tanquam odiosa nu. 19.

Mandatum extinguitur morte, etiam ignorante mandatario nu. 21. 22. Limitatur in mandato fauore libertatis nu. 23.

Morte extinguitur commissio nu. 26.

Concessio Summi Pontificis, vel Iudicis ad beneplacitum, non expirat morte concedentis nu. 28.

Delegatio non expirat morte delegantis Principis nu. 29. & 30.

Declaratur procedere conclusio, quando delegans moritur re integra, secus si re non integra nu. 32. contrarium verius est.

Citatione parti transmissa per Delegatum, res integra vlterius non dicitur nu. 32.

Morte delegati extinguitur delegatio, si ea fuit facta intuitu personæ, secus, si intuitu dignitatis nu. 33. & 34.

Delegati si plures sint, & vnus moritur, alij explere nequeunt nu. 35. quia cōmissio dicitur expirata per mortem vnius ex Delegatis nu. 36.

Arbitri si plures sint, idem procedit mortuo vno num. 37.

Idem in executoribus testamentarijs nu. 38. & 39.

Beneplacitum bannientis, an eius morte reuocatum censeatur, vel noua successoris declaratio requiratur. CAP. CCLV.

Sæpè Iudices ordinarij, siuè delegati ponunt in banno delinquentes, cum clausula, *donec reuocauerint*. Hæsitant hinc scribentes, an morte Iudicis, siuè iudicantis, non facta alia declaratione, resolutum dicatur bannum ipsum, vel potius adhuc duret post Iudicis mortem. *Bart. in l. centesimis §. si ità stipulatus ff. de verb.*
1 *obligat. ver. quisque* tenet, quod per mortem Iudicis bannientis bannum nunquam videtur, quod sit sublatum per tex. *in l. vxorem §. penult. ff. de legat. 3.* Supponit enim *Bart.* quod Iudex intelligitur bannire, donec ipse vixe-
2 rit, æquiparando sententiam vltimæ voluntati *l. non est mirum ff. de pignor. act. & l. si ità* fuerint

quib. causis in possess. eatur, §. hæres Instit. de oblig. quæ ex quasi contract. & l. ex maleficijs §. hæres ff. de act. & obligat. Corn. cons. 97. num. 5. lib. 2. Maranta in repet. l. is potest. num. 150. ff. de acquir. hæred. Bart. Rossiul. in repet. l. nemo potest. num. 169. ff. de legat. 1. latissimè Barbat. omnino videndus in repet. rubric. C. qui admitti n. 156. adducens conclusionis rationem; quod scilicet
29 defunctus per hæredem suum contrahere videtur, dum præbet causam aditionis per glos. in l. qui cum alio ff. de regul. iur. quam allegat Bald. in c. præsertim de probat. & per glos. in l. hic consequenter §. sed cum nocumentū ff. famil. Ercisc. dicentem, quod inter hæredem, & testatorem
30 oritur quasi contractus, idem Barbatia in rubric. de testam. in decret.

Quinimo adeundo hæres sine beneficio inuentarij dicitur verè contrahere cum creditoribus de-
31 functi, & conuenitur ex eodem instrumento celebrato cum defuncto, quod approbasse adeundo, atq; hypotecam contraxisse, & bona propria obligasse, dicitur, vt probatur Bart. in l. de eo ff. de iudic. Bald. in l. Mutuum §. 1. ff. de acquir. hæred. Curt. Iun. cons. 120. num. 7. Cornin cons. 176. col. 2. Dec. in l. qui cum alio num. 7. ff. de regul. iur. Surd. sepius citat. decis. 310. num. 3. & consil. 425. num. 29. & cons. 143. nu. 9. Peregrin. de fideicomm. art. 33. num. 9. Marta de claus. 42. glos. 4. sub nu. 2. vers. & est in tract. de claus. & Gratian. discept. forens. cap. 981. nu. 16. & 27.

Aliam tradit limitationem ad d. l. Paulus, Alexander Trentacinq. var. resol. lib. 1. tit. de pecul. resol. 6. num. 6. Concludendo, quod hæredis bona hypotecata sunt versus creditores de-
32 functi, quando relictus fuit vsufructus tertio, si ille redderetur inutilis quotiescunq; solueret debita defuncti; Tunc enim ex verisimili mente defuncti Testatoris tenetur hæres de suo soluere
33 debita hæreditaria, ne inutilis remaneat vsufructus post Castren. & Fulgos. in l. fin. §. sin autem C. de bonis, quæ liber. & post Crottam cons. 67. num. 44. conferunt tradita per Bottam in cons. 6. num. 3. & 10. Menoch. cons. 89. num. 165. cum seq. affirmando, quod huiusmodi hæres videtur promisisse eam summam per text. in l. vlt. C. de iur. delib. cum hæres teneatur imme-
34 diatè ex obligationibus sui inuentarij in ipsum translatis, vt subijcit idem Menoch. in fin.

Eo etenim casu obligatio cum hypoteca contracta dicitur in bonis hæredis facto eiusdem, dum
35 sinè beneficio inuentarij hæreditatem adiuit, & quasi contraxit, quippè verè contraxisse dicitur cum creditoribus defuncti iuribus deductis, quibus additur Bimius cons. 276. num. 30. citans Rotam decis. 72. num. 4. p. 2. quam ità iudicare solere testatur Hodierna ad Surd. decis. 315. num. 5. & 6. & Costa de portion. rata q. 45. sub num. 13.

Præterea notum est ex aditione hæreditatis non confecto inuentario resultare confusionem, & comixtionem bonorum, & iurium defuncti,
36 atq; hæredis l. debitori C. de pact. l. eleganter, & l. si rem la 2. ff. de pignor. act. & latissimè tradit Monticula de inuentar. diuers. q. 134. num. 1673.
37 cum vnicum patrimonium hæredis factum sit, tex. in d. l. debitor C. de pact. l. Statium §. aditio ff. de salut. l. sed si plures §. filio ff. de vulg. & pupill. l. 1. §. præterea ff. de separat. & l. 1. §. Veteres ff. de acquirend. possess. Roma. cons. 40. nu. 2. dicens post aditam hæreditatem appellari patrimonium hæredis adeuntis d. l. sed si plures §. sed si filia ff. de vulg. & pupil. & post alios probat Surd. cit. decis. 310. num. 10. & Monticula alleg. q. 134. num. 106. & 149. cum seq. Thesaur. Iun. d. q. famil. 55. num. 3. in fin. & sub num. 10. vers. alij verò lib. 3. sequitur ergo, quod bona hæredis vti comixta, & confusa cum bonis de-
38 functi, obligata necessario dicantur creditoribus defuncti, ac si proprium debitum ipsius hæredis esset.

Quo casu graduatio creditorū tàm hæredis, quàm defuncti, fieri debet habita ratione tēporis, cum
39 omnes dicantur creditores hæredis iuxta l. si eo iure, & l. potior ff. qui pot. in pignor. hab. Thesaurus alleg. q. 55. num. 23. lib. 2. conferunt tradita per Senat. Bellon. cit. cap. 104. nu. 3. & 5. lib. 2. concludendo, quod concurrentibus creditoribus hypotecarijs, tàm defuncti, quàm hæredis
40 ad bona hæredis, præferuntur creditores anteriores, vt dixi supra in cap. 111. num. 22. 23. & in cap. 197. num. 15. cum. seqq. lib. 2. & ità censuisse Senatum fauore D. Romæ testatur D. Senat. Bellon. l. c.

Hanc cōclusionem expressè probans Gratian. alleg. cap. 981. num. 15. in fin. & in num. 16. scribit hæredem sine beneficio inuentarij teneri pro debito hæreditario soluere etiam de proprio,
41 quam sententiam complectitur Fontanella de pactis nuptial. claus. 4. glos. 5. num. 56. in fin. affirmando, quod hæres sine beneficio inuentarij tenetur etiam de proprijs bonis versus defuncti creditores.

Ex quibus sublata videtur ea distinctio, quam nonnulli ex scribentibus constituunt inter actionem personalem, & hypotecariam, primam scilicet competere creditoribus defuncti contra hære-
42 dem; secundam vero ijsdem creditoribus contra bona defuncti, data namq; confusione actionum, iurium, & bonorum per aditionem hæreditatis, cuius respectu vnicum patrimonium hæredis esse constat iuribus allegatis supra, cessat omnino deducta distinctio, locumq; habet firmata conclusio, vt creditores hæredis, & defuncti iuxta ordinē temporis præferantur.

Aduertendum etiam est, quod hypoteca aliquando datur pro illis legatis, pro quibus competit
43 personalis actio, vel tantum Iudicis officium, iuxta Tex. in l. 1. C. communia de legat. & scilicet Couarru. in C. Raynutius §. 10. num. 2. de testam. & probat Surd. de alim. tit. 3. q. 4. nu. 2. cum seq. vsq; ad 10. quos sequitur Gratian. lib. 3. discep. forens. cap. 542. nu. 37. Additq; Surd. nu. 15. quod si hæres potest compelli, eodem modo res potest di-

44 strin-

tarium fecerat de bonis viri pro suis iuribus,
super quo inuentario se fundabat hæres, qui in-
uentarium omiserat, decernendo non teneri
13 hæredem versus Creditores hæreditarios, nisi
quatenus bona hæreditaria sufficerent, & hanc
sententiam sequitur *Cancer. lib. 3. variar. resolut.*
cap. 2. de Inuentar. num. 106. cum. plurib. seqq.

Sed vbi hæres esset minor 25. annorum, nec in-
uentarium fecisset, tunc restituitur in integrum
aduersus omissionem inuentarij, si læsus rema-
neret ex huiusmodi omissione, & indè læsionem
probat, videlicet quod hæreditas non est sol-
14 uendo, probat *Guidopapa decis. 141. & decis.*
473. num. 4. & decis. 571. num. 1. quam senten-
tiam sequitur *Nauuic. de restit. in integr. cap.*
129. & Caldas in l. si Curatorem habens in verb.
læsis nu. 54. C. de in integr. restit. per text. in Auth.
de hæred. & falcid. §. fin. vers. pupillis Bart. decis.
64. num. 51. vers. nec de petita, quos sequitur
Fontanel. d. tract. de pactis nuptial. claus. 4. glos.
5. num. 45. Oddus de restit. in integr. q. 89. sub
num. 51. vers. sed contra est veritas, vbi infinitos
refert.

Vbi tamen hæreditas est certa, vt puta, si quis do-
15 nasset omnia bona sua, reseruata sibi facultate
disponendi de aureis mille, vel centum, tunc
opus non esset inuentario, & hæres non tene-
retur, nisi pro iuribus hæreditarijs, ac si inuen-
tarium confecisset; Eo enim casu præscriptio
legis circa hæredem, vt scilicet subtraxerit,
surripuerit, aut occultauerit res hæreditarias;
dum fingit lex hæreditatem esse locupletem,
tex. in §. sancimus in Auth. de hæred. & falcid.
Natta cons. 238. num. 9. Surd. decis. 316. num. 7.
& in specie probat idem *Fontanel. l. relat. sub n.*
47. vers. hanc opinionem, qui testatur ità censuis-
16 se Senatum Catal. die 2. Octobr. 1598. decer-
nendo hæredem matris, cuius hæreditas consi-
stebat in sola dote, per eam viro constituta, pos-
se detrahere falcidiam non obstante, quod In-
uentarium de hæreditate minimè fecisset hæres
attento, quod patrimonium defunctæ certum
17 erat, de quo decreto *Cancer. lib. 3. variar. re-*
solut. cap. 2. de inuentar. num. 114. Quam hære-
ditatem certam non dici scribit *Fontanel. cit.*
glos. 5. sub num. 56. si donans sibi reseruasset vsu-
fructum, vel bona acquirenda, vel facultatem
disponendi de summa sibi benè visa, non expres-
sa certa quantitate.

Quæ conclusio non procederet in donatario po-
stea hærede instituto a donante, qui & nomina-
tim grauetur in bonis donatis, isque adiuerit hæ-
reditatem sinè beneficio inuentarij, siuè sine
eo, tenebitur semper defuncti voluntatem
18 adimplere, & adeundo censetur consentire
huiusmodi dispositioni *Paris.* plenè *cons. 1. lib.*
3. Curtius. Iun. cons. 54. Peregrin. de fideicom. ar.
6. num. 27. & art. 44. num. 32. cum seqq. & post
eos latè probat *Fontanel. cit. glos. 5. nu. 28. 30.*
& 47. in fin.

Omittenda non est egregia quæstio in foro fre-
quentata, & satis intricata, dum hæres adiuit
hæreditatem, vel non confecto inuentario, vel
eo à Statutis probibito, vt hic Mediolani, vbi
ex *Statuto 272. lib. 1.* prohibetur beneficium
19 inuentarij; Quo casu hæres tenetur vltra vires
hæreditarias, & consequenter ex proprijs bo-
nis versus creditores, & defuncti legatario, iu x-
ta *text. in l. fin. §. & si præfatam C. de iur. deliber.*
iuncta *glos. in verbo Periculo, de qua re Paris.*
cons. 33. col. penul. Rod. tract. de inuent. diuers.
quæst. 14. num. 2. Quibus creditoribus, & lega-
20 tarijs hypotecata bona defuncti cauetur per
tex. in §. 1. In Auth. de iur. iur. à mor. præst. &
l. hæredem ff. de regu. iuris, & tradit *Surd. decis.*
310. num. 2. & Thesaur. q. q. famil. 55. sub num.
20. lib. 3.

Adita enim hæreditate confunduntur defuncti
bona, vt hæredis patrimonium, & sic hæredis
bona omnia esse dicuntur, non facta separatio-
21 ne *l. debitor. C. de pact. & l. statium §. aditio ff.*
de solut. & amplè tradit *Surd. cit. decis. 310.*
num. 10.

Eo ipso igitur, quod hæres adiuit hæreditatem nō
confecto inuentario, bona propria obligasse
22 creditoribus defuncti palam est, quibus credi-
toribus competebat beneficium separationis,
ne ad bona defuncti agere valerent creditores
hæredis *l. 1. ff. de separat.* de qua re amplè actum
fuit supra *in cap. 197. num. 2. cum seqq.* Quo casu
anterior creditor tam defuncti, quam hæredis
præfertur posterioribus in quibuscunque bonis
hæredis, vt probat *Thesaur. Iun. q. q. famil. 55.*
sub nu. 6. lib. 3. quem sequitur *D. Senator Bellon.*
tract. de his quæ in contin. fiant cap. 104. num. 3.
& 5. lib. 2. & dictum fuit in *d. cap. 197. num.*
20. cum seqq. & num. 37. Ea ratione, quod non
facta separatione omnes dicuntur hæredis cre-
ditores, & illius fidem sequti, id quod per-
spicuum fit, quando prædefuncti pignus ab hæ-
24 rede accepit, vel vsuras ab eodem exegit, vt
habetur *in l. 1. §. cæterum, & §. si quis pignus ff.*
de separat.

Huic tamen conclusioni obstare videtur *text. in l.*
Paulus ff. de pignor. per quam deciditur hæredis
bona non affici hypotheca pro debito defuncti,
neq; obligationem legalem contra defunctum
25 contineri *Afflic. decis. 200. Surd. decis. 315.*
nu. 4. cum sequent. & Vincent. de Franch. decis. 53.

Verum putarem hoc procedere, quando hæredis
factum non interuenit, idest aditio sine benefi-
26 cio inuentarij, vt explicat *Costa de ratiocin. rata*
q. 18. num. 10. & q. 45. num. 14. Præterquod
dispositio *d. l. Paulus* diuersimodè limitatur, &
primò, quando defunctus in specie obligauit
27 bona hæredis, vt tradit *Bald. in l. Assiduus num.*
13. ff. qui potior. in pignor. hab. Secundò, quan-
do hæres adiuit sine beneficio inuentarij, vel se-
paratio bonorum non fuit facta, conferunt quæ
scripsimus supra *in cit. cap. 197. lib. 2.* Quia
28 adeundo hæres, quasi contraxisse dicitur cum
creditoribus defuncti, & consequenter propria
bona hypothecasse versus eosdem creditores
text. est ad literam in l. apud Iulianum §. fin. ff. ex
quib.

Inuentarium cessat, vbi hæreditas est certa consistens in certa quantitate nu. 15. Decretum Senatus Cataloniæ in ea re nu. 16.

Hæres sine inuentarij beneficio censetur adeundo hæreditatem consentire dispositioni defuncti nu. 18.

Inuentarij beneficium prohibetur Mediolani nu. 19.

Creditoribus, & legatarijs hypothecata sunt bona defuncti nu. 20.

Hæreditatis aditione confunduntur bona hæredis, & defuncti num. 36. & dicuntur patrimonia hæredis nu. 21. & nu. 37.

Separationis beneficium competit creditoribus defuncti nu. 22.

Bonis defuncti, & hæredis confusis, fit locus anterioritati nu. 23.

Separatione non facta creditores hæredis dicuntur sequuti fidem hæredis nu. 24.

Hæredis bona in multis casibus obligata non sunt pro defuncti debitis num. 25. Præsertim, si hæredis factum non interuenit nu. 26. vel defunctus in specie non obligauit bona hæredis nu. 27.

Hæres adeundo quasi contrahere dicitur cum creditoribus defuncti nu. 28. 29. & 30.

Hæres adeundo dicitur verè contrahere cum creditoribus nu. 31. 34. & 35.

Hæres tenetur soluere de proprio debita hæreditatis, si vsufructus alio legatus inutilis redderetur nu. 32. & nu. 41.

Hæres adeundo dicitur obligari ex proprio facto n. 33.

Hæredis bona cōmixta, & confusa cum bonis defuncti obligata dicuntur versus creditores defuncti n. 38. quo casu fit graduatio inter creditores n. 39. & 40.

Distinctio inter actionem personalem, & hypothecariam contra hæredem, refellitur nu. 42.

Hypotheca datur aliquando pro illis legatis, pro quibus competit actio personalis nu. 43. & 44.

Personali actioni accedit hypothecaria nu. 47. Auctoris iudicium in ea materia nu. 48.

Obligatio generalis bonorum facta per Testatorem non comprehendit bona hæredis nu. 49.

Hæreditas non comprehendit bona donata hæredi per Testatorem antè testamentum nu. 50.

Donatarius hæres postea institutus pro consecutione Trebellianica, vel alterius commodi, non potest relinquere titulum donationis nu. 51.

Inuentarium à tertio confectum, in quibus casibus prosit hæredi, & super eo fundare se possit hæres, qui inuentarij confectionem omisit. CAP. CCLIV.

Nuentarium quantum prosit hæredibus notissimum est, cum iure communi inspecto hæres nō confecto inuentario teneatur versus creditores defuncti, quia lex præsumit hæredita-
1 tem locupletem §. *sancimus in Auth. de hæred. & Falcid.* & probat *Natta cons.* 238. *nu.* 9. *Baro. Decis.* 64. *num.* 53. *Si verò* inuentarium confecerit
2 hæres, tunc tenetur tantùm pro viribus hæreditarijs versus creditores defuncti, & dicitur approbare factum defuncti pro ea tantùm quantitate, quæ in hæreditate reperitur, & ad illum
3 peruenit, & non vltra *Molin. de Primog. Hispan. lib.* 4. *cap.* 1. *nu.* 24. *Petra de fideicom. q.* 14. *nu.* 317. *Vincent. de Franchis decis.* 153. *nu.* 16. *Valasc. cons.* 69. *nu.* 12. & 13. *Barz. decis.* 42. *nu.* 2.

An autem inuentarium à tertio confectum, veluti ab vxore defuncti pro cautione eius dotium, prosit hæredi, ita vt pro iuribus hæreditarijs tantùm teneatur, dubia res est.

Tres enim DD. opiniones in hac difficultate reperiuntur, quarum prima à *Bart. proponitur in l. scimus §. fin. & in l. in ratione §. quod vulga. nu.* 9. *ff. ad leg. falcid.* quam multi alij sequuntur, affirmantes inuentarium hæredis non prodesse
4 fideicommissario absque illius cessione; quamuis contraria sententia, quod imò prosit absq; cessione, tenet *Alex. in l. centurio num.* 38. *ff. de*
5 *vulg. & pupill.* Secunda sententia fuit *Bald. in Auth. sed cum Testator nu.* 9. *C. ad leg. falcid.* quasi distinguentis inter duas contrarias opiniones, &
6 prior vera sit in agendo, quod scilicet inuentarium vnius non prosit alteri ad agendum absq; cessione, ex eo quod, quæ hæres habet ex sua prouisione, non videantur posse in fideicommis-
7 sarium transire, nisi cedantur *l. si hæres pecunia ff. ad Trebell.* multo minus id posse videtur in alio tertio, qui inuentarium confecisset. Tertia
8 verò opinio affirmans procedere quo ad excipiendum, quo casu prodesse poterit hæredi inuentarium ab alio confectum, cum in iure excipiendi non requiratur cessio *l. rescriptum § fin. ff. de pactis.*

Verior tamen, & æquior est secunda opinio affirmans, quod inuentarium vnius alteri prodest
9 ad effectum, de quo quæritur, nulla habita distinctione, an hæres ageret, vel exciperet, idque ea potenti ratione, quam tradit *Bald. in d. l. scimus §. & si probata nu.* 3. *& in l. filium num.* 38. *C. famil. Hercisc.* Quia inuentarium est semper ius
10 excipiendi, an teneatur hæres vltra vires hæreditarias, in iure autem excipiendi non requiritur cessio, vt dictum est.

Pro hac sententia conferunt tradita per *Crauet. cons.* 897. *per totum, Michel. Graff. de success. part.* 2. *articulus Inuentarium q.* 4. *num.* 13. *Monticula de inuentario memb.* 5. *nu.* 66. & probat passim *Fachin. lib.* 6. *controuer. iur. cap.* 31. *Io. Gutier. tract. de Tutor. & Curat. p.* 2. *cap.* 1. *num.* 49. *cum plurimis seqq. & Munq. tract. de ratiocin. administrat. cap.* 9. *num.* 20.

Quam sententiam ÆQVITATEM habere, ne sumptus inuentarij toties conficiendi hæredita-
11 tem minuat, tradit *Fontanel. de pactis nuptial. claus.* 4. *glos.* 5. *sub num.* 44. *vers. in hoc opinionum conflictu, in verbo hæc nostra opinio,* vbi to-
12 statur ita declarasse illum Senatum die 8. Iulij 1604. in quodam casu, quo vxor defuncti inuen-

22 sententia continet rem restituendam esse,
quoniam & si possessio petita fuerit; Attamen
valet sententia *Bald. in addit. ad specul. in tit. de
restit. spoliat. circa princ. in versic. si petu restit.*

Denique locum non habet regula ipsa, quando
23 condemnatio fit ex causa necessitatis *Bart. in l.
stipulationes non dividuntur in quæst. 5. in fin. & in
l. si seruum §. 2. ff. de verb. obligat. glos. in l. fin. ff.
quæ sententia sine appell. rescind. Bald. in l. fin. C. de
fideicom. libert.* quos sequitur *Iason. loc. alleg. nu.
23. in fin. & nu. 28.* Vbi etiam tradit in *vers. ne-
cessarium* est, quod agendo, *quanti minoris*, sub
24 illo termino *minoris*, continetur etiam illud,
quod nihil est, *Text. in l. Illud §. minus ff. de tribut.*
per quem testam. inquit *Guliel. de cuneo, & Al-
ber. de Rosate* decisam fuisse illam quæstionem,
de facto inter duos socios, dum conuenerant,
quod qui minus curreret ex eis, solueret cænam
societati, & dum essent in loco currendi, vnus
25 currit, alius non, qui prætendebat non teneri
26 ad solutionem cænæ ea ratione, quod, qui non
currit, dicitur minus currere.

Obseruandum etiam est, quod sententia lata super
eo, quod non est petitum, valet vbi venit illud
in iudicio ex natura, & aptitudine actionis, eo
27 quia illud dicitur tacitè in esse in petitione,
vnde si egit quis contra alium in actione legis
Aquilia, & simpliciter petijt damnum emenda-
ri, potest fieri condemnatio ad duplum non pe-
titum in libello, eo quia duplum venit tacitè
28 ex natura actionis legis *Aquilia*, quod probat
Bald. in l. contra negantem per illum *Text. in 3.
opposit. C. legem Aquil.* quem sequitur *Ias. in cit. l.
vinum nu. 30. ff. si cert. petat. nu. vero 32.* ampliat
conclusionẽ in connexis, correlatiuis, corrispon-
29 dentibus, & procedentibus ex eodem fonte ex
Bald. in l. penul. C. de sentent.

Qui auctor sub *eod. nu. 30. vers. Decimo prædicta au-
tem*, tradit falentiam dictæ Regulæ, quando
saltem adest tacita, vel implicita, vt expensa-
30 rum condemnationem, & similium, quoniam
sub indefinita petitione includitur non solum
causa principalis, sed etiam accessoria, vt sunt
31 expensæ. Ideò tunc valet sententia condem-
natoria super expensis, licet alias non sint ex-
pressè petitæ in libello, *Bald. in l. properandum §.
sin autem alterutra C. de iudic.* vbi adducit *Innoc.*
ita sentire in *C. sæpè de appell.*

Fallit etiam regula in causa matrimonij tam
carnalis, quam spiritualis, vel in alijs contracti-
32 bus ob periculum animæ, quia in istis secundũ
veritatem fertur sententia, licet non conformis
petitioni *Cardin. Florent. in clement. sæpè §. 1. in
2. opposit. de verb. signif.* quem sequitur *Ias. l. c. nu.*
33 *31.* qui in *seq. nu.* limitat etiam regulam, quan-
do aliquid di nouo emergit per *l. ediles §. item
sciendum ff. de edil. edic.* iuxta regulam, *rebus sic
stantibus, non autem ijs mutatis*, de qua in *l. quod
seruum* vbi *Ias. nu. 8. ff. de vndit. causa data Tira-
quel. in repet. l. si vnquam in præfat. nu. 16. C. de
reuocand. donat.* & post multos alios per eum
citatos tradit *Menoch. consil. 34. nu. 10.*

Præterea Iudex, siuè delegatus a Principe cum fa-
cultate procedendi, & decidendi *sola facti veri-
tate inspecta*, potest cogere partes ad concor-
34 diam, si videat veritatem elicere non posse
*Anth. si quis verò C. de edend. & c. causa quæ in
verbo concordia de Testib. & c. querela de Simon.
Felin. in c. canonum sub nu. 51. vers. & si dicat, Ro-
man. cons. 224. & 327. Bart. in l. furti ff. de his qui
notat. infam.* & post eos probat *Rugmell. practic.
q. q. cap. 1. nu. 118.*

Non omittitur discussio illius difficultatis à DD.
permota, num in casibus, in quibus libellus ne-
cessarius non est, vt in causis summarijs, si ille
ineptus producatur, sententia superinde lata
nulla, & inualida sit, & omissis superfluis con-
cludit *Ias. in cit. l. vinum num. 33. cum sequentibus*
sententiam validam esse per *glos. ibidem*, quam
ponderat *Bald. in l. & si siue in penult. col. C. ad
Trebel. & in l. 1. col. 2. C. de re iudic. Abb. in c. bone
el 2. in vlt. notab. de elect.* Quam conclusionem
firmat. Primò ex regula, quod quando aliquid
non requiritur de necessitate, si illud interueniat
36 etiam ineptè, non vitiat contractum, *Text. est
in l. 1. C. de rei vxor. action.* Secundò eam corro-
borat *ex glos. singul. in §. mulsu, siuè potius in §.
secundum verò in verb. in transitu. Instit. de liber-
tis*, per quam disponitur, quod quando actus
potest expediri sine sententia Iudicis, & si fiat
37 in præsentia, & minus solemniter, per hoc non
vitiatur actus, quam *glos.* magni facit *Bald. in l.
consentaneum col. 5. C. quomodo & quando. & in l.
2. col. 3. C. de iure emphit. & in c. 1. §. si quis vero
de pact. iurati firmat. in vsib. feud.* quem sequitur
Ias. l. c. nu. 33.

Idem dicitur de eo, qui propria auctoritate ingre-
di poterat possessionem vigore pacti, vel ex di-
38 spositione Testatoris, iuxta *l. creditores C. de pi-
gnor.* & tamen Iudicem adiuit, & petijt licentiã
absque partis citatione, non idcircò dicitur
actus vitiatus, vt inquit *Bald.* & sequitur *Ias. l. c.
sub nu. 33. versic. pone quod ego*, vbi alia *nu. se-
quenti* deduxit fundamenta pro corroboratione
firmatæ conclusionis.

SVMMARIA.

Hæreditas locuples præsumitur nu. 1.

*Hæres confecto inuentario tenetur tantum pro viribus
hæreditarijs versus creditores defuncti nu. 2.*

*Hæres cum beneficio inuentarij dicitur approbare fa-
ctum defuncti pro ea tantùm parte ad ipsum per-
uenta nn. 3.*

*Hæredis inuentarium non prodest fideicommissario
absq, illius cessione, nu. 4. & 7. contrarium probat
Alex. nu. 5. distinguendo, vt prima opinio sit vera
in agendo, secunda in excipiendo nu. 8.*

*Hæredis inuentarium prodest omnibus num. 9. 10.
& 11.*

*Decretum Senatus Cataloniæ in ea materia num. 12.
& 13.*

*Hæres minor restituitur aduersus aditam hæreditatem
oblæsionem nu. 14.*

Inuen-

Ratio est quia hoc pacto sententia lata esset su-
3 per eo, de quo nō fuit cōtestata lis, sed sententia
lata sine litis contestatione nihil valet *tex. in l.*
perlata, etiam ibi in spetie declarat *Bart. C. de*
sentent. & seq. Ias. in d. l. sub num. 23. vers. & ra-
tio huius. Ergo nulla dicitur sententia ipsa.
Insuper sententia lata pro maiori summa petita,
4 in totum nulla est, quamuis excessus sit modicus
Castrens. in l. si non sortem §. si centum num. 2. &
ibi Ias. num. 1. ff. de condit. indeb. Rota diuers. de-
cis. 221. num. 1. part. 2. Alex. in l. vltim. in glos.
fin. ff. de iurisd. omni iud. Natta cons. 631. num.
37. Putens decis. 23. lib. p. & post eos amplè
probat *Gratian. discep. forens. lib. 3. cap. 408.*
num. 1. Quanto magis ergo nulla erit sententia
lata super eo, quod non fuit petitum?
De ÆQVITATE tamen contrarium seruatur co-
5 ram Supræmis Tribunalibus, quæ sola facti ve-
ritate inspecta iudicare possunt; quia cum Prin-
cipis auctoritate exerceant, cognoscunt tantum
facti veritate inspecta; & super non petitis, de
6 quibus constat in actis, iudicare validè possunt:
Vt potè Summum Pontificem, Imperatorem,
& alios Principes supræmos probat *Specul. in*
tit. de actionib. & petit. §. superest vers. sed. num
quis cum vers. seq. 10. Andr. in c. mandatum de
rescrip. Bart. in l. Emilius ff. de minor. & post alios
multos probat *Ias. in d. l. vinum num. 34. ff. si*
cert. petat. vbi Addit. allegat. c. petitio ff. de ac-
cusat. & Felin. in c. in causis col. 3. versic. simili-
ter, dicit Bald. de re iudic. Gramat. decis. 103.
num. 1. & seq. Socin. cons. 146. col. 7. lib. 1. Ro-
land. cons. 53. lib. 2. Mysing. obseruat. 44. centur.
12. Menoch. de arbitrar. q. 31. num. 5. & ante
eum *Brun. in tit. de Principe num. 69. & 74.*
Princeps enim non tenetur seruare ordinem Iudi-
7 ciarium, & valet sententia lata à Principe sinè
ordine Iudiciario *tex. in c. ad petitionē de accusat.*
quem notat *Bald.* pro singulari *in c. 2. de nou.*
for. si. quia tenetur Princeps iudicare secundum
8 veritatem, vt inquit *Bart. in cit. l. Emilius*, quem
sequitur *Ruginell. practic. q. q. cap. 1. num. 22.*
vers. quartum, vt Princeps.
Quam conclusionem procedere etiam in Iudice,
vel Delegato habente facultatem iudicandi
9 sola facti veritate inspecta probat *Ias. in allegat.*
l. Vinum sub num. 24. in fin. ff. si cert. petat. & in
l. certi conditio §. si nummos eod. tit. Vbi eam
clausulam *sola facti veritate attenta*, amplissimè
explicat. *Rugin. l. c. n. 3. & seqq.*
Et quam conclusionem locum tantum habere in
causis Ciuilibus, non autem in Criminalibus
10 scribit *Ias. l. c. num. 24. in fin.* Quia in Crimina-
libus Iudex iudicat super id, quod non fuit peti-
tum in accusatione, neq; in Criminalibus neces-
11 saria est conclusio libelli actoris, vt in Ciuilibus
Bald. in l. quid ergo §. pœna grauior in 2. solut. vers.
venio ad tertiam glos. ff. de infam. E contra verò
12 in Ciuilibus causis ius fundatum est in partis
13 petitione, & idcircò attenditur forma libelli,
& secundum petitionem fieri debet sententia,
Bald. in l. & si seuerior in 3. opposit. C. de infam.
quem sequitur *Ias. l. c. num. 25. in fin.* qui *Bald.*
in l. si ea C. de adult. dicit, quod si aliquis in li-
14 bello accusat quem de adulterio, postea pro-
bet stuprum, valet sententia lata super stupro,
15 quia nomen adulterij generale est, vt inquit
Ias. l. c. num. 26. amplissimè, & num. 36. vers.
illa regula, Hanc sententiam probat *Ruginel.*
pract. q. q. cap. 2. 147. cum seqq. plurib. conclu-
dendo, quod Iudex habens auctoritatem deci-
dendi sola facti veritate inspecta potest ferre
sententiam ex causa probata, sed non in libello
deducta, & ex causis etiam sibi notis, maximè
verò si fuit à partibus disputatum id, quod pro-
batum fuit, & non fuerat in libello petitum,
Afflic. decis. 95. tit. fin. Valasc. de iure emphyt.
q. 6. num. 16. in fin. & post alios multos per eum
relatos probat *Ruginel. cit. cap. 1. num. 153.*
Et secundum hanc conclusionem principalem
censuit Senat. Excellentiss. mense Septembris
1653. referente Ampliss. Senat. Bragherio fa-
16 uore D. Plinij Odescalchi contra hæredes q.
Ampliss. Senat. Arias petendo dotis partem ma-
tris eius nuptæ 2. loco eodem D. Arias contra
quem actorem excipiebatur expensa alimento-
rum, factis probationibus resultauit d. D. Arias
habuisse iocalia d. eius vxoris non exigui valo-
ris, qua stante probatione, & si in libellis nō fue-
rint petita iocalia, nihilominus Senat. Excell.
facti veritate inspecta iuxta supremam auctori-
17 tatem sibi datam ex disposit: *Nouar. Constitut.*
in tit. di Senatorib. condemnauit hæredes ad re-
stitutionem illius partis iocalium, quæ iuxta
portionem dotis spectabat filijs primi matri-
monij.
Vlterius locum non habet regula prædicta, quod
sententia debet esse conformis libello de par-
tium consensu, nam partibus cōsentientibus po-
test Iudex ferre sententiam super aliud, quam
18 fuit petitum, vt probat *Alex. in cad. l. vinum*
vers. si conuenerit cum ibi notat. per *Bart. ff. de re*
iudic.
Quemadmodum locum non habere locum regu-
lam ipsam in iudicijs diuersorijs scribit *Ias. cit. l.*
nu. 27. in quibus iudicijs diuersorijs licet in libel-
19 lo petatur bonorum diuisio, tamen Iudex po-
test ferre sententiam libello non conformem, &
hoc propter commoditatem partium, assignan-
do vni omnia bona, & eum condemnando,
quod soluat æstimationem partis socio, *§. fin.*
cum simil. Instit. de officio Iudi. prout assignare
potest Iudex vni proprietatem omnium rerum,
20 alio vero vsufructum *l. 5. vbi Flor. ff. de vsufruc.*
Ias. l. c. nu. 28.
Item locum non habet regula, quando emptor
ageret in libello actione, *quanto minoris*, quia
tunc Iudex potest condemnare venditorem ad
redhibendum, & sic redhibitoria, & contrarium
21 in alio, quam petitum fuit *text. est in l. bonam §.*
aliquando ff. de edil. edic. & notat glos. in cap. li-
cet heli de Simon. Ias. d. l. vinum nu. 28.
Prout pariter non procedit regula ipsa, quando
in libello petita fuit restitutio possessionis, &

subijcit rationem huius distinctionis eam esse,
6 Quia hæreditas Ascendentium est quasi debita descendentibus, quod non procedit in extraneis.
Qui Oddus sequent. num 63. idem procedere scribit in hæredibus descendentium erga ascendentes
7 per *tex. in Auth. vt cum de appell. cognosc.* hæc autem omnia; quamuis ex speciali prouisione *l. si mater. ff. de re iudic.* Matri detur restitutio
8 in integrum in filij hæreditate, vt sequitur *Odd. num. 64.* Prout ex nouo iure Theodosij Imperatoris hæreditas etiam non agnita ascenden-
9 tium transmittitur descendentibus per *tex. in l. vnica de his, qua ante tabul.* quo casu non erit opus alia restitutione, vt inquit *Odd l. c. nu. 65.*
Limitationem tamen patitur conclusio ipsa; vt hæres possit restitui ex contractu, in quo minor
10 defunctus læsus fuerat, quando hæres approbauit contractum; quia tunc venire non potest hæres contra factum defuncti, ab eodem approbatum *tex. in l. pater famil.* & ibi *glos. Bart. & cæteri ff. de priuileg. credit. Aret. in §. si quis agens num. 15. Instit. de actionibus. Oddus l. c. q. 48. num. 29. & 30.*
Et eo magis, cum propriam turpitudinem allegare diceretur hæres, qui læsionem in contractu
11 interuenisse probare vellet, contra ea, quæ in contrarium affirmauerat, quando contractum approbauit, id quod lege prohibetur, vt inquit *Corneus consil. 104 lib. 2.* quem sequitur *Bimius cons. 303. num. 26. & cons. 384. num. 18. & 19. lib. 4.* Parcius enim restituitur hæres, quam ipse
12 defunctus minor *l. quod minor §. prien. in fine ff. de minoribus.*

SVMMARIA.

Sententia debet esse conformis libello num. 1. & 2. Limitatur num 5. quando iudicatur sola veritate inspectu num. 6.
Fatuus dicitur Iudex, qui condemnat præter petitum num. 4.
Litis contestatio necessaria est, vt valeat sententia num. 5.
Princeps non tenetur seruare ordinem Iudicij nu. 6. 7.
Princeps iudicat secundum veritatem num. 8. Idem delegatus à Principe num. 9. & 10.
In Criminalibus Iudicijs Iudex iudicat etiam super eo, quod non fuit petitum, quia necessaria non est libelli conclusio num. 10. 11. & 14.
In ciuilibus Iudicijs ius fundatum est in partis petitione num. 12.
Libelli forma attenditur in ciuilibus causis num. 13.
Adulterij nomen generale est, & comprahendit etiam stuprum; incestum, & alia carnis delicta num. 15.
Honoraria mentio Senator. Bragherij num. 17.
Decisio Senatus Mediolani continens declarationes etiam super non petitis, sed in causa probatis d. num. 17.
Consensu partium valet sententia alias inualida n. 18.
In diuisorijs Iudicijs valet sententia non conformis libello num. 19.
In diuisionibus potest Iudex assignare vni proprietatem; alio vero vsufructum bonorum num. 20.
In actione quanti minoris *potest Iudex condemnare ad redibendum num. 21.*
Sententia continens restitutionem rei valet, etiam si fuit tantum petita restitutio possessionis num. 22.
Sententia ex causa necessitatis valet, etiam si contraria libello num. 23.
Nihil quod est continetur in sententia quanti minoris *num. 24.*
Qui non currit, dicitur minus currere, quàm is, qui currit num. 25. & 26.
In iudicio continetur id, quod ex natura rei, & aptitudine actionis venit num. 27.
Petitio damni emendandi actione legis Aquiliæ *continet etiam condemnationem ad duplum n. 28. quia patitur extensio ad connexa, relatiua, correspectiua, & procedentia ex eodem fonte num. 29. & accessoria num. 30. 31.*
In iudicijs spiritualibus animæ periculum concernentibus fertur sententia secundum facti veritatem num. 32.
Emergentia de nouo mutant priorem statum num. 33.
Delegatus Principis cum facultate decidendi sola facti veritate inspecta, potest cogere partes ad concordiam num. 34.
Nullitas actus sine solemnitatibus non necessarijs in contractu, non anullat actum principalem nu. 35.
Quando aliquid de necessitate non requiritur, si illud sæpè interueniat, non anullat actum num. 36. & 37.
Auctoritate propria qui potest ingredi possessionem; Eò fortius ex Iudicis auctoritate id agere potest parte non citata num. 38.

Senatus Excellentiss. Mediolani, & quodlibet aliud Supremum Tribunal, facultatem habens iudicandi, sola facti veritate inspecta, Iudicat etiam super non petitis, sed probatis in causa.

CAP. CCLIII.

1 Egulare est, quod sententia debet esse conformis libello, idest petitioni, iuxta *tex. in l. fin. C. de fideicom. libert. l. vt fundus ff. Comm. diuid. Bart. in l. vinum num. 14. ff. si certum petat.* & ibi *Ias. cum plurib. seqq. C. qualiter, & quando il 2. de accusat. Abb. in c. cum super col. 2. vers. ex glos. de accus.* Adeò quod, si aliquid petitū non fuit in libello, iudicari super illud non potest, quia hoc pacto discordaret sententia à petitione, id quod non admittitur in iure; iuxta citatas
2 decisiones; Hinc scripserunt DD. fatuum Iudicem, qui condemnat in alio, quàm sit petitum, per *tex. in d. l. fin. C. de fideicom. libert,*

Ratio

in epistola ad Vitalem. In qua etiam meminit de quadam muliercula, quæ cum expositum nutri-
56 ret infantem,& instillaret cibos,cubaretq; cum ea paruulus, qui vsq; ad decimum iam peruenerat annum, accidit, vt plus quam pudicitia patitur, se mero ingurgitaret, accensaq;libidine obscenis motibus ad coitum duceret infantem, prima ebriectas alterius noctis, & cæterarum deinceps fecit consuetudinem, nec dum duo menses fuerant, & ecce fæminæ vterus contumuit, de quo facto Io. Andreas *in cap. vlt. de eo qui cogn. consanguin.* quo in loco dicit Hostiens,
57 idem contigisse puero decem, aut vndecim annorum in Castro S. Michaelis Diœcesis Sicar.
Prout refert D. Gregorius in suo dialogo, quod
58 puer annorum nouem suam nutricem grauidã reddidit, de qua re *glos. in summa 209. & ibi*
59 *Archidiac.* Quemadmodum Alber. de Rosate tradit puellam annorũ nouem peperisse, quem refert *Tiraq. de legib. conubial. lib. 6. num. 37.* & aliam puellam annorum nouem concepisse,
60 mox in anno decimo peperisse scribit *Henricus in cap. primo de sponsal.*
Cæterum citius scire, & intelligere eos, qui habent corpus bene dispositum tradit *Fara tr. de essentia infantis cap. 19. num. 7. in fi. vbi sequitur n. 8. & 9. registr. in lib. 8. tract. par. 2.* suprascripta cõmemorat exempla; Quia, vt inquit Aristoteles
61 *secundo de animan.* Carne mollos bene aptos mente videmus; Item citius sciunt, & intelligunt, qui habent virtutem imaginatiuam, cogitatiuam, & memoratiuam bene dispositam, vt per *Sanctum Antoninum in summa tit. de act. intellectus §. 14. tit. de vnione animæ ad corpus §.*
62 *2.* & tales esse illos, quos Lombardia, Normandia, & Roma generat, *vt per glos. in l. sequitur, in verbo animũ ff. de vsucap. scribit Farra citato num. 7. in fine*, qui auctor *vers. sed his* in-
63 quit hæc esse de his, quæ raro accidunt, & quæ lex non curat *l. ex his cum l. seq. ff. de legibus*, subijcendo, quod hæc exempla non probant, quod sint doli capaces, quia quis potest copula carnali naturaliter coniungi, & tamen non
64 erit doli capax, vt patet in furiosis, & in brutis, qui naturaliter possunt carnali copula coniungi *Institut. de iure nat. gen. & ciu. in prin.* & tamen non dicuntur doli capaces *l. illud. §. p. ff.*
65 *de iniurijs, & l. sed, & si quæq. §. p. ff. ad. l. aquiliam.*

SVMMARIA.

Hæres minoris, qui fuit læsus in contractu, restituitur aduersus illum num. 1.

Hæreditas non adita non transmittitur num. 2. limitatur, vbi adita non fuit ob iustam causam absentiæ num. 3.

De æquitate hoc procedit num. 4. Aliud de rigore iuris num. 5.

Distinguitur inter hæredem extraneum, & suum n. 6.

Ampliatur in hæredibus descendentium erga ascendentes num. 7.

Mater censetur restituta in integrum ob non aditam hæreditatem num. 8.

Hæreditas ascendentium non adita transmittitur n. 9.

Hæres minoris, qui approbauit contractum per illum gestum, non restituitur nu. 10.

Turpitudinem propriam allegare quis prohibetur num. 11.

Hæres minoris partis restituitur aduersus contractum ipsius, quàm ipse defunctus minor num. 12.

Hæres benefitio restitutionis in integrum adire potest hæreditatem non aditam à Defuncto, & sic minime transmissã.

CAP. CCLII.

HÆredi minoris competere restitutionem in integrum ex læsione per minorem passa communiter scribunt, statuentes, quod si minor læsus fuit in contractu, eius hæres
1 possit restitutionem obtinere aduersus dictum contractum, de qua re loquitur *Text. in l. quod si minor §. Sceuola ff. de minor. Rebuff. ad constit. Regni in tit. de restitut. & dilat.* quem sequitur *Gratian. lib. 4. discept. foren. cap. 767. num. 41. & Oddus de restit. in integr. quæst. 48. num. 31. & quæst. 50. num. 61. vers. vnde videtur, quod non.*
Si verò minor adhuc læsus non erat tempore, quo obijt, nec læsio eo tempore completa, vt puta, si hæreditatem non adiuerat pendente tempore ad deliberandum, dubia valdè videtur quæstio, cum eo casu hæreditas transmissa non fue-
2 rit, tanquam nondum adit, aiuxta dispositionem *l. quoniam sororem C. de iure deliber. & l. ventre ff. de acquir. hæred. l. 1. §. in nouissimo C. de caduc. tollend. l. vnica C. de ijs, qui ante Tabul.* & latè probat *Menoch. conf. p. num. 477. & Gratian. cap. 77. num. 14. & num. 22. lib. 1. & cap. 498. num. 21. lib. 3. Surd. conf. 341. num. 16. 17. & 36.*
Attamen dubium omne amouit Diuus Pius *in l.*
3 *Pantonius ff. de acquirend. hæredit.* Vbi decidit, quod si hæres impeditus erat in adeundo ob iustam absentiam relictam in tempore restituitur, Scribentes omnes notant hunc casum tanquam singularem, vt testatur *Oddus cit. q. 50. sub nu. 61. versic. sed contrarium, & num. 68.* cum pluribus sequentibus.
Huius decisionis rationem esse ÆQVITATEM
4 allegant; alij rigori iuris tribuunt, vt inquit *Odd. cit. num. 61. Vers. Quæ autem, & num. 67. vers. tamen est*, distinguendo, quod si iste hæres est de descendentibus Testatoris, restitutio
5 competit de rigore iuris, si autem de extraneo, de ÆQVITATE ità constitutum fuit, & ità DD. communiter intelligunt illum textum in illis verbis (*& in filio*) sine respectu eius distinctionis, & tradit *Odd. cit. q. 50. num. 62. Vbi*
subijcit

pro reo excusatio ætatis afferebatur, atq; in
delictis puerorum pro innocentia imprudentiam esse diceretur. Deinde, vbi pænam mereretur, Inhumanum esse brutorum animantium mortē morte hominis compensari; Postremo, & si talione ageretur, oculos eripi posse, non vitam; Areopagitis nihilominus visum est, mortem mæreri puerum, qui pernitiosissimæ mentis esse signa dederat, peioribus malis operam daturus, si adoleuisset, vt inquit *Pe. Ærodius lib. 3. rerum Iud. tit. ad legem aquil. cap. 2. in fine*.

Hac vero attenta consuetudine delinquendi Impuberis, ex qua dolus, non innocentia consilij
36 elicitur, seuerius in Impuberes agitur, vt inquit idem *Ærodius cit. tit. de peculatu cap. 12.* vbi narrat Athenienses damnasse impuberem, tanquam Sacrilegum, qui auream laminam, quæ ex corona Dianæ deciderat, furtim subtraxerat.

Quia obseruabatur animus infantis, quod non ex
37 statua detraxisset, sed lapsam contrectasset, & clam (quod pueri non faciunt) abstulisset; Placuit tamen prius experiri, Itaq; Iudices puero proposuerunt crepundia, talos, aliaq; huiusmodi ludrica, & inter ista omnia etiam laminam auream, Is sponte neglectis alijs; Iterum ad aurum manum, atq; animum appulit.

Narrat etiam ibidem Ærodius Trebium Germa-
38 num legatum sumpsisse de Impubere suppliciū, Qui non multum a pubertate aberat, & qui Domini cædem non prodidisset, Immo & silentium præstitisset.

Prout ex *Martiano lib. 9. de publ. Iudic. exponit ibi-*
39 *dem d. Auctor*, apud Buselerium, Lutetiæ Senatum capite animaduertisse in impuberem decem annorum natum, qui ex insidijs occiderat puellam, & recondiderat occisam, ne cædes argui posset; Quia eo casu malitia dicitur supe-
40 rare ætatem, vt innuit *Mar. Mant. tr. de pupilli fauorib. tr. p. prope finem vers. Potest etiam & seq. Io. Franc. Fara tr. de essentia Infant. cap. 19. num. 7.* Qui auctor *sub num.* 8. declarat hoc pro-
41 cedere in pubere, non vero in pupillo, secundū *Castr. in l. qui iuraße num. 5. ff. de Iure iur.* Quamuis hanc conclusionem procedere tantum in
42 pubere contendat *Fara tr. de essentia infantis cap. 19. sub num. 8. vers. Immo aduerte, & vers. vel dato*, vbi conclusionem ipsam in proximo pubertati; & si locum habere contendat idem Ærodius, rigorosam fuisse sententiam affirmat in tam impuberem, & à suplitio vltimo abstinuisse cuperet; Quamuis eo casu doli capacem fuisse puerum dictet qualitas facti, ob quam teneri etiam ad pænam certum est, ad rem *Io. Franc. Fara in tr. de eßentia infantis cap. 19. in fine.*

Et quia impubes, & furioriosus æquiparantur *l.*
43 *fulcinus §. plur. ff. ex quibus caus. in possess. eat. & probat Niger. in repet. l. p. num. 133. ff. de verb. oblig.* Itaut excusatio in delictis, quæ pro impuberibus admittitur, etiam ad furiosos, &
44 ebrios extendatur; cum ad imparia non debeat iudicari, qui parificatur iuribus vulgar.

Notandum insuper est Athenienses Religioni adeo deditos fuisse, vt in hoc crimine nec furo-
45 ri, nec insaniæ parcerent, Sacra omni exceptioni, omni præscriptioni anteuerterent, Ideoq;
46 Atarbem, quod Sacrum passerem Esculapij ad necem vsq; verberauerat, affecisse vltimo suplitio, quamuis id comiserat inuitus, aut potius furore, & insania, factum enim infelicitas excu-
47 sabat, & satis furore ipso puniebatur, vt inquit Imperator *in l. Diuus Marcus ff. de offic. Præsidis*,
48 quo iure vsus est Cicero de Aruspic. resp. sed tanti religionem æstimabant, &c. ne quis ob eā violandam insaniam fingeret, ipsam insaniam punirent, stabiliri seueritate pietatem, inquit Idem *Pe. Erodius dicto tit. de peculatu c. 13.* circa
49 medium, Cuius religionis veneratione, sub Ludouico XII. Rege Francorum damnatum fuisse capite quendam, qui Lutetiæ in edicula Sancta licet furiosus, atq; impotens sui, medio Sacro manibus Sacerdotis Eucharistiam Sacratissimam eripuerat, Furori enim, vt plurimum, parcitur in hoc Dominio Mediolani, &
50 præcipue contingit, dum hoc anno 1653. mense Iunij, quidam furiosus nudus intrasset in Metropolitanam Ecclesiam, accesserat ad aram maximam, super qua Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum erat expositum durante octaua Festiuitatis Corporis Christi Domini Nostri, illud palam abstulit ab altare, licet statim à Clericis astantibus fuit recuperatum, & traductus furiosus ad Hospitale Magnum, vbi cognito eius furore mediante iudicio peritissimi, ac Doctissimi D. Physici Alex. Tadini Decani Collegij DD. Physicorum, fuit ad Hospitale Sancti Vincentij remissis dictus furiosus.

Et ipsomet Erodio Iudice damnatam fuisse narrat
51 loco citato mulierem quandam imperitissimā, & rudem, quæ sibi oblato Corpore Domini, id clam manu retraxisset, deinde ne depræhenderetur, deiecerat humi, non violatura, sed reseruatura alicui, qui id ab ea forte ad maleficium impetrauerat mercede.

Et si enim in primitiua Ecclesia Sanctam hanc Eucharistiam Laici in arca domi reseruabant, vt
52 patet ex Diuo Cypriano *lib. de Lapsis*; id tamen postea vetitum est, neq; palam, & viatici causa conseruauerat hæc mulier, sed latenter, & irreligioso animo.

Et licet secundum communem cursum naturæ in pupillari ætate quis liberos habere non possit,
53 vt inquit *Gionagn. cons. 29. num. 8. lib. p.* probando, quod idem fit disponere per testatorem, quod decedente filio in pupillari ætate, vel decedente sine liberis.

Attamen sæpissime pupillus etiam etatis annorum
54 decem, & filios suscepisse passim habetur in historijs.

Salamon enim, & Acaz Reges ætatis annorum
55 decem, vel vndecim, filios generasse illum scilicet Roboam, hunc vero Ezechiam & ipsos postea Reges testatur Diuus Hieronimus

in

Auth. Secrem. pub. num. 15. C. si aduersus vend. & Mandos. d. tr. de atate min. cap. 4. num. 35. Ample Igneus in l. p. §. Impubes num. 10. cum seq. ff. ad Senatus consul. Sillam.

Et hanc sententiam ÆQVIOREM, & tutiorem
19 esse, & idcirco amplectendam probat *Corneus d. tr. de absol. for. iuram. recit. casu 7. num. 18. par. 4. cum plur. seq. per tex. in praal. cap. continebatur in vers. si vero fuerit atati proxima, & ibi glos. & in cap. attestationes, vbi glos. in verbo circa finem de dispens. impub. & d. l. non tantum ff. de excus. tut. in quibus hec opinio fortius probatur.*

Attenta præsertim Auctor. *glos. in cit. Auth. Sacramente puberum*, Qua habetur iuramentum
20 impuberis indistincte, & simpliciter non tenere; Quam opinionem communem pariter esse ad-
21 mittit *Vin. in com. opin. vers. minores opin. 180. lib. 2.* Quamuis eam ipse non sequatur, vt inquit *Corneus sub d. num. 18.*

Præterea iura in contrarium allegata non aperiũt præciso in quoto ætatis impubertatis anno talis dicatur pubertati proximus; sed eam proximitatem desumunt, quia ab anno decimo cum
22 dimidio in masculis proximior quis est pubertati, quam infantiæ, vt declarat *Dec. in d. l. pupillum sub num. p. ff. de reg. iur.* Quæ ratio arbitratu meo non videtur vera, vt idcirco doli quis capax dicatur ab ea ætate in antea, Quo-
23 niam hoc Iudicis arbitrio relinquitur, habita ratione qualitatis personæ illius conditionis, & actus gesti, quibus præsumitur, an sit doli capax, nec ne, *l. p. ff. de iure delib. & scribit Anton. de Butrio in cap. attestationes de spons. Impub. & Abb. in all. cap. continebatur eodem tit. quos sequitur Dec. in l. pupillum num. p. in fine ff. de reg. Iur. Corn. citato casu 7. sub num. 18. vers. & quod id à iure, & emplè probat Menoch. de arbitr. casu 57. num. 44. cum seq. plur.*

Quibus consideratis qualitatibus, & circonstantijs,
24 dum puer Theaganus annorum nouem à ludo rediret Domum, Dei cuiusdam æneum signum quod positum erat in foro venustate illius adductus, loco dimouisset, & humeris impositum parentibus attulisset, eo facto multitudo Thesiorum puerum ad supplicium postulabat, & cum alij magis ira, & impetu, quam iuditio, alij per ambitionem, vt seueritate religiosiores viderentur, puerum condemnarent, Postea in cuiusdam annis grauis, atq; animi maturi senis sententiam discessisse, qui puerum liberabat, & statuam suæ sedi, nec quicquam aliud restitui iusserat; Neq; enim videri eum doli capacem, qui nondum decimum annum atigisset, inquit *Pe. Ærodius lib. 9. rerum Iud. tit. de pecul. cap. 10.*

Qui auctor *seq. cap. 11.* agit de alio facto, dum ali-
25 qui pueri Caphyenses luderent circa templum Dianæ, funiculo, quem casu nacti erant, Statuã Dianæ, obligato collo media via traxerant, canentes bonam Deam strangulari; quo nomine pueros Sacrilegij damnant, & lapidibus obruunt damnatos; sed ob hanc immanitatem calamitas eos inuasit, vt feminæ Caphyentium passim abortum facerent, nequè ante ederent perfectos patũ, quam oraculi iussu pueros illim sepelirent, atq; essent anniuersaria Sacra in eorum memoriam, & honorem instituta nominatim, quod insontes occidissent; Hanc tamen conclusionem declarat *Io. Franc. Fara. de essentia infantis cap. 8. & 9. posito in Tom. 8. par. 2. tr. fol. 392.* ad quem remittitur lector, concludendo *in cap. 10. nu. 3. & 4.* quod quando quis
26 dicatur proximus pubertati, vel infantiæ, relinquitur Iudicis arbitrio.

Vtrum autem iuramentum ab impubere præstitum valeat, & illum obliget, si pubertati proximus erat late, examinat *Corn. sape citato casu*
27 7. & negatiuam sustinet partem fundatam in alleg. *Auth. Secrem. puber. à num. 18. vsq; ad finem, & in l. Impuberem ff. ad legem Corn. de fals.* vbi Paulus I. C. nulla illius ætatis distinctione facta, simpliciter, & indistincte censet impu-
28 berem doli minime capacem esse, ac proinde illo titulo non teneri; cum maxime iuramentum in pueris minoribus annorum quatuordecim a
29 Sacris Canon. reprobetur *in cap. pueri, & in cap. honestum 22. qu. 5.*

Ad maiestatem enim, & honestatem iuramenti, & ad Dei reuerentiam in iuramento potissimũ
30 tres illi comites requiruntur, scilicet Iustitia, veritas, & Iuditium, iuxta illud *Hier. 4. Iurabit*
31 *viuit Dominus in veritate, Iuditio, & Iustitia* de quo *in cap. animaduertendum 22. qu. p.* Quoniam vero per iuramentum Deus, qui Summa veritas, Summaq; Iustitia est, in testimonium adducitur, necessarium est ad eius reuerentiam, vt ipso iuranti adsit Iustitia, scilicet, vt quod iustum est, iuret, veritas scilicet, vt vere intelligat adimplere quod iurat, atq; item Iuditium, vt scilicet non temere, sed prudenter, ac maturo, rectoq; animi Iuditio iuret, vt tradit Diuus Thomas *lib. 2. qu. 89. art. 3. quem sequitur Sotus de Iust. & iure lib. 8. qu. p. art. 3.* Quas qualitates minime concurrere in pupillo palam est, cũ
32 quidquid videt, ignorat *Pupillus all. l. p. §. impuberes C. de falsa moneta*, neq; habeat velle, aut nolle *l. si infanti C. de iure delib. Caualc. de tutore num. 63.* vnaq; ex ijs deficientibus qualitatibus
33 irritũ redditur iuramentum, vt probat *Corn. d. tr. de absol. forens. iuram. in Pralud. 4. num. p. & 2. & in cit. casu 7. sub num. 20. post medium,*
34 *& num. 2.* Et discretione carere pupillum habetur *in cap. ex eo, & ibi glos. in verbo discretione de electione in 6.* Merito itaq; animæ iurantis consulitur, si impuberes, siue pupilli à iuramento arceantur, illorumq; obligationes irritæ habeantur.

Ne autem alia plura omittantur exempla damnationum sequtarum contra pueros impuberes, inspecta qualitate facti, personæ, & conditio-
35 nis, His moti Areopagitæ puerum capite damnarant, eo quia coturnici erueret oculos, idq; agentem sæpe multi depræhendissent; Et si

pro

rori parcitur in hoc Dominio Mediolani num. 50.
Alexandri Tadini Fisici collegiati mentio honorifica d. num. 50.
Mulier imperitissima, & rudis damnata à Senatu Parisiensi, eo quia oblata sibi Eucharestia clam manu extraxerat, & postea humi deiecerat, vt alio reseruaret num. 51.
Eucharistiam Santiss. non licet domi reseruare, vt permittebatur in primitiua Ecclesia num. 52.
Pupillus liberos habere nequit ex communi cursu natura num. 53. contrarium tamen sapissimè accidit num. 54.
Salomon, & Acaz Reges atatis annorum decem, vel vndecim, filios genuerunt num. 55. alia plura exempla num. 56. 57. 58. 59. 60.
Carne molles benè apti mente sunt, & citius sciunt, & intelligunt num. 61.
Romani in Lombardia, Normandia tales sunt num. 62. qui generat in pupillari atate non dicitur doli capax, vt Furiosus num. 64. 65.

Proximus pubertati, quando verè dicatur Pupillus, & doli capax.

CAP. CCLI.

DIscrepantia non leuis vertitur
inter Doctores circa tempus,
quo Pupillus dicitur proximus
Pubertati, vel doli capax, quo
casu eius promissiones tenere,
& ad delicti pænam adstringi
1 cōcluditur per *glos. in cap. p. de delictis puerorum.*
Et quia Infantia finitur completo septennio,
Prout pupillaris ætas respectu masculorum ter-
2 minatur exacto decimo quarto anno; in fæmi-
nis vero duodecimo, quo tempore quis fit pu-
bes *Instit. quibus modis tutel. finitur in princip. &
Instit. de nuptijs in princip. & ibi glos. in verbo pu-
beres, atq; probat Corn. de absol. forens. iur. lib. 4.
casu 7. num. 14.* Statuerunt interpretes, vt pro-
ximus pubertati is dicatur, qui decimum an-
3 num cum dimidio excedit, & nouem cum di-
midio respectu fęminæ; Ab eo vero tempore,
siue ætate, infra, Infantili ætati proximus quis
4 dicitur; Cum tempus illud sit medium inter in-
fantilem, & pupillarem ætatem, & tunc doli
capacem dici eum, qui est proximus pubertati,
5 quia in eo cadit delictum, vt habetur *in l. Im-
puberem ff. de fals. & l. Impuberem ff. de furtis,
& scribit Abb. in cons. 39.* dicens impuberem
doli capacem posse deierare, & ex periurio te-
6 neri *cap. p. de delictis puerorum*, cuius respectu,
sicuti peccando, & per iurando potest se obli-
7 gare Diabolo, ità Deo, quam sententiam tenet
Hostiens. in cap. cum contingat de Iure iur.
Hanc opinionem comprobat idem *Abb. in cons.
108. Incip. Illud in effectu lib. 2.* vbi firmat hanc
conclusionem, quod respectu obligationis iura-
8 mentalis nō est differentia inter puberem, & pu-
pillum doli capacem, ea recensita ratione,
quod sicuti vterq; obligatur ex periurio *d. cap.
p. de delictis puerorum*, Ità vterq; obligatur ex
9 iuramento, cum ista sint correlatiua, vt inquit
ibidem Abb.
Pro hac sententia facit *glos. in cap. paruuli 22. qu.
5.* Prout confert *tex. in l. fi. in fine ff. de liberā caus.
Et in cap. ex litteris il secundo iuncta glos. de spon-
sal.* vbi iuramentum obligat pupillum doli ca-
10 pacem in contractu sponsalium, in quo agitur
de maxima obligatione.
Quam conclusionem sequitur *Quinti l. Mandosia in
tr. de atate minorum cap. 4. num. 44. & ante eum
tenet Bart. in d. Auth. Sacramenta puberum C. si
aduers. vend.* asserens pupillum dici doli capa-
11 cem, vbi annum decimum cum dimidio ille
excedit, Et quam opinionem amplectitur *Fran.
Marchus decis. 812. num. 4. lib. 2. ex glos. in §.
furiosus, vers. Pupillus, Instit. de inutil. Stipul.
& in d. l. pupillum ff. de reg. iur.* Qui auctor nu.
12 3. testatur ita fuisse Iudicatum per Parlamen-
tum de quadam puella annorum decem, vel
circa, quæ sub prætextu petendi elemosinam,
ingressa fuerat in domum, & ibi pateram ar-
genteam furata fuerat, atq; illam deinde vendi-
derat Aurifici, Quia dato eidem curatore,
13 de illius licentia, & auctoritate fassa est furtum,
& tanquam doli capacem de furto teneri Iudi-
cauit Parlamentum *per all. cap. p. de delictis pue-
rorum, & l. Impuberum ff. de furtis facit tex. in l.
excipiuntur ff. ad Silan. & probat Dec. in l. pupil-
lum num. 3. ff. de reg. iur.*
De ÆQVITATE tamen quis proximus pubertati
14 non dicitur nec doli capax, nisi per sex menses
ante pubertatem *glos. in cap. continebatur in ver-
bo proxima de spons. Impub. quam glos. ibi Abb.*
dicit esse bene notandum pro statuto requiren-
tē quem esse proximum alicui ætati; Vt intelli-
15 gatur, vbi quis distans est ab ea ætate per sex
menses; Pro qua opinione facit *l. non tantum ff.
de excus. tut.* quæ probat, quod distans per sex
menses dicitur prope illam ætatem; Facit etiam
*cap. attestationes de spons. Impub. & tenet Inno-
cent. in d. cap. continebatur*, licet enim d. lex non
tantum loquatur de excusatione non admitten-
di tutorē, si pupillus prædictus prope puber-
tatem sit, Itaut semestre tantum supersit; Cum
16 de Iure cautum habeamus vnum ius per aliud
supleri, & intelligi debere *l. Vnica C. de inoff. do-
nat. & cap. cum expediat de Elect. in 6.* atq; in his
terminis probat *Corn. de absol. for. iur. par. 4. casu
7. sub num. 18. vers. Pradicta ergo*. Conferunt
etiam per nos tradita supra *in cap. p. num. 35.
17 lib. p.* dum probamus legum dispositiones trahi
de similibus ad similia ex rationis identitate,
cui conclusioni additur *Fanuc. tr. de Inuent. di-
uers. qu. 140. sub nu. 30. circa medium pag. 347.*
Quam opinionem procedere indistinctè volunt
18 scribentes tàm in ciuilibus, quam in criminali-
bus *Bal. & Roma. in l. excipiuntur ff. ad Sillam
Idem Bal. in l. properandum §. sin autem C. de
Iudic. Corn. cons. 147. num. 25. lib. p. Ias. in cit.*

Auth.

ſorte, ſeu à caſu fortuito, diſponit *tex. in l. verum*
§. ſciendum vbi Bar. ff. de minor. Alba conſ. 286.
nu. 11. vbi Additur lit. D. & conſ. 701. ac Pretus
de interpret. vlt. volunt. lib. 3. Dubitat. 4. fol. 3. num.
51. pag. 343. a ter.

Idcirco is, qui ſemel fuit approbatus in Iuditio ſor-
tis pro idoneo; nullo modo reprobari poteſt,
35 niſi ſuperuente noua cauſa *l. Pomponius ff. de ne-*
got. geſtis, Dec. in cap. cum venerabilis ſub num. 38.
verſ. in tertia appoſitione de exceptionis & in conſ.
475. nu. 28. Boer. Deciſ. 149. num. 16. & latiſſime
Menoch. conſ. 341. nu. 10. & 26. & poſt eos tradit
Gratia. lib. p. diſcept. forenſ. cap. 167. nu. 42. Res
enim integra tunc non dicitur, neq; in eo ſtatu,
36 in quo rurſus ad emiſſionem ſortis poſſit deue-
niri, cum omnia conſumata ſint; Et perfectà
acta, quæ reuiuiſcere vlterius nequeat, vt pon-
derat *Bimini all. conſ. 361. ſub nu. 16. verſ. nec po-*
ſtulatura.

Non igitur admittitur quis ad impugnandum ſor-
tis iuditium ſub prætextu erroris in iure; tum,
quia non auditur is ætate maior, qui allegat ſe
37 in iure erraſſe, ſecus ſi in facto *l. error. ff. de iuris,*
38 *& facti ignor. glo. in cap. Ignorantia de reg. iur. in*
6. Socin. Inn. conſ. 50. num. 21. lib. 4. & Crau. conſ.
188. nu. 10. Præcipue, quando agitur de lucro fa-
39 ciendo, *Coſta de facti ſcient. Diſtinct. 21. nu. 5. &*
6. centur. p. Rota Deciſ. 375. nu. 4. par. 5. in recen-
tior. Et eo maxime, ſi talis erraſſe allegans, eſſet
Iuriſperitus, quia propriam turpitudinem alle-
gare diceretur, quod Iure prohibetur, vt in-
40 quit *Bimius conſ. 305. num. 26. & conſ. 384. num.*
19. lib. 4.

Et omni in caſu de huiuſmodi errore clare, & per-
ſpicuis probationibus conſtare deberet, non au-
tem ſi dubitatiue, vel ex ambiguis præſumptio-
41 nibus eliceretur *Mugnoz de ratiocinijs cap. 41.*
nu. 3. & ſeq. Coſta de facti ſcient. & ignor. Diſtinct.
20. nu. 11. cent. p. & nouiſſime tradit *Ludouiſ. De-*
ciſ. 136. nu. 4. vbi ſeq. nu. 5. ſubijcit non ſufficere
42 quod conſtet de errore, quando interuenit res
iudicata, vel tranſactio, niſi etiam concurreret
dolus verus.

Et ſi aliter diceretur, nihil vnquam certum dare-
tur, omniaq; contra ius, bonumq; publicum in
43 incerto iacerent, & nunquam finis litibus, quæ
valde exagitant leges, nouiq; ſemper litium ſe-
minarium quotidie ſererent, vt inquit Bimius *ci-*
tato conſ. 361. nu. 6.

SVMMARIA.

Proximus pubertati obligatur ad delicta, & ad contractus nu. 1.

Pupillaris ætas finitur in maſculo anno 14. & in fæmina anno 12. nu. 2.

Proximus pubertati is dicitur, qui annum decimum cum dimidio excedit nu. 3. ratio affertur contraria nu. 22. quia proximus pubertati dicitur is, qui per ſex menſes diſtat à pubertata nu. 14. & 19.

Doli capax is dicitur, qui eſt proximus pubertati nu. 5. & 10.

Doli capax poteſt deierare, & ex periurio teneri num. 6. & 7.

Iurata promiſſio valet tàm ſi iurans ſit pubes, quàm pupillus nu. 8. 9. & 10.

Pupillus doli capax fuit reputatus à Parlamento Franciæ ætatis annorum decem cum dimidio, qui pateram argenteam furto ſubtraxerat, & ideirco confeſſus cum auctoritate curatoris, dati fuit damnatus nu. 13.

Statuto iubente quem eſſe proximum alicui ætati, intelligitur per ſex menſes nu. 15. & 14. & hoc procedit tàm in criminalibus, quàm in ciuilibus nu. 18.

Ius vnum per aliud ſupletur nu. 16.

Legum diſpoſitiones trahuntur de ſimilibus ad ſimilia num. 17.

Iuramentum impuberis non tenetur indiſtinctè nu. 20. & 21.

Proximus pubertati vt quis dicatur, remittitur Iudicis arbitrio nu. 23. & 26.

Puer annorum nouem damnatus, quia ſignum aneum furto ſubtraxit nu. 24.

Pupilli damnati ob ſacrilegium per locum commiſſum num. 25.

Iuramentum Impuberis illum non obligat nu. 27. 28. & 29.

In Iuramento tres comites requiruntur, ſcilicat Iuſtitia, veritas, & Iudicium nu. 30. & 31. & deffeciente vno ex ijs iuramentum nullum redditur num. 33.

Pupillus quidquid videt ignorat nu. 32.

Pupillus caret diſcretione nu. 34.

Pupillus damnatus morte ab Areopagitis, quia coturnicibus oculos eruere ſolebat, quod pernitioſiſſima mentis eſſe videretur nu. 35.

Talionis pœna eſt, vt oculus pro oculo teneatur nu. 35.

Delinquendi conſuetudo in puero dolum, non conſilij inocentiam, oſtendit nu. 36.

Pupillus damnatus ab Athenienſibus vti Sacrilegus, quia furtim ſubraxerat coronam, quæ à Dea lapſa deciderat num. 36. quia ex clandeſtino dolus arguebatur num. 37.

Pupillus damnatus à Romanis eo quia cædem Domini non prodiderat ciui, & ſilentium præſtitiſſet num. 38.

Pupillus annorum decem capitaliter damnatus à Senatu Paris, quia ex inſidijs occiderat puellam, & abſcondiderat occiſam, ne cædes argui paſſet nu. 39. quia eo caſu malitia dicitur ſuperara ætatem num. 40. & 41.

Contrarium voluit Fara. *vt tantum procedat in pubere num. 42.*

Pupillus, & furioſus equiparantur num. 43. Idem in ebrijs num. 44.

Athenienſes ob Religionem nec furioſis, nec ebrijs parcere ſolebant num. 45.

Athenienſes capitis pœna affecerant Atarbem, qui Sacrum paſſerem Eſculapij ad necem vſque verberauerat num. 46.

Furioſus ſatis ipſo furore punitur num. 47.

Ciceronis ſententia pro Religione circa inſanos n. 48.

Furioſus damnatus in Gallia, eo quia SS. Euchariſtiã Sacro emanibus Sacerdotis eripuit. num. 49. Fu-

12 est, vt ab eo iuditio non appelletur, ita tradit
Catal. Cotta in eius memor; in verbo sortis diudica-
tio, & sequitur Peregr.d. conf.79. num. 9.lib.2. Et
expresse probat Ruginel. de appell. §. 2. cap. 3. in
vers. Incertitudo nu. 453. & 455. & nu. 787. quo
loci multos congerit, atq; in proprijs terminis
comprobat Bimius conf. 361. per totum, vbi
aperte probat nullum remedium dari aduersus
13 sortis Iuditium, tamquam ÆQVITATI con-
sonum, neq; appellationis, neq; reuisionis, neq;
in integrum restitutionis, Id quod etiam probat
Peregr.conf. 70.nu. 9.lib.2. dicens, quod sors non
14 habet supra se humanum iuditium ex Bal.in l.
si duobus C. commun.de legatis col.p.Ruginel.de ap-
pellat.§.2.cap.3.n.887. Præsertim vero, quando
agitur de quæstione iuris, non facti, an scilicet
15 quis admittendus sit, nec ne ad emittendam sor-
tem ex testatoris dispositione, & dubij aliquid
habeat dispositio, idest certa ea non sit Card.Al-
ban.tr. de Cardinalis 38. vers. Ait enim f. 119. &
Bimius cit.conf. 361.nu.2.
Quod Iudicis decretum afficere quoscumq; quan-
do eadem est personarum conditio, quæ ad sor-
16 tem ipsam concurrunt, eleganter probat in
terminis idem Bimius cit. conf.361. nu.15. & Pe-
regr.de fideicom.art.27.nu.16.cum seq. Irretracta-
biliter etenim proiectam fuisse sortem dicen-
17 dum est, quo casu locus non sit retractationi,
vt obseruari in diuisione bonorum concludit
Socin.Iun.conf.50.nu. 2.lib.4.per l. cuncta in verbo
fictum C.si maior facta ratum hab. ex Bal. in conf.
282. Proponitur quod minor lib. 2.
Neq; necesse esse videtur, vt vocentur omnes de
familia pro sortis proiectione, vbi id expresse
18 non fuerit a testatore ordinatum, sed illud re-
miserit vocatis, vtendo verbo possint emittere
sortem, quod verbum possint ad voluntatem vo-
catorum se referens, nullam parit obligatio-
19 nem l.quintus §.auctoritatem ff. de annuis legatis,
& tradit Anneus Robertus lib.4.rerum Iud. cap.4.
vers.aliud est pag.757. dum distinguit, quod aliud
est rogantis animo comendatum, aliud hæredi
20 quidquam, addito necessitatis vinculo præcipe-
re; quandoquidem eo casu admittuntur tantum
21 ij, qui petierunt se describi inter eos, qui ad sor-
tis iuditium concurrebant, non autem non pe-
tentes, siue negligentes sortis iuditium experiri;
Cum vigilantibus, non dormientibus iura sub-
22 ueniant l.Pupillus ff. quæ in fraudem cred. & tra-
dit Costa tr. de facti scient. & ignor. in conf. posito
post Inspect.90. nu.30. quibus negligentibus cul-
23 pa nocere debet l. Ita demum ff. de receptis ar-
bitr.& l.Itaq; fullo ff.de furtis.
Hinc scribit D. Ciprianus in Epistola 7. lib. 3. quod
24 qui prior est in cursu, prior est ad præmium,
quem sequitur Anneus Robertus lib. 3. rerum
Iudic.cap.3.vers.pro Meuio pag.589. In omnibus
enim rebus diligentia plurimum valet, & hæc
præcipuè colenda est nobis, hæc semper adhi-
benda, hæc nihil est quod non assequatur, qua
vna virtute (teste Cicerone 2. de oratore) om-
25 nes reliquæ virtutes continentur, eaq; omnino
in rebus magnis vti debemus, vt tradit Thomas
Actius in tr.de ludo schachorum qu.4.nu.34. posito
in vol.7.tract.fol.172.a ter.
Cuius dilligentiæ intuitu præferri creditorem chi-
rografarium alijs consimilibus creditoribus,
26 quando is diligens fuit in exigendo à debitore,
siue illius hærede, disposuit tex. in l.qui autem §.
sciendum, & in l.pupillus nu.24. ff.quæ in fraudem
cred. ac in l. Iudicati actione ff. de re iud.glo. &
Doct. in l.inter eos in verbo occupatis eodem tit.
facit etiam tex.in l. si quis seruos §.inter duos ff.de
27 lega primo, quia debitor potest alteri gratifica-
ri, quæ gratificatio naturalem, & antidotalem
inducit obligationem Abb. in cap. post electio-
nem de concess præbende Alex conf.135. lib.5. &
in l.si Titius ff. de verb. oblig. Nicol. Moro tr. de
fide Treguæ, & pacis qu.59.nu. 6.cum seq.posito in
vol.11.tract.fol.417. Natta conf.193.num.5.cum
seq.& late scribit Straca de mercat.tit. de decocto-
ribus par. vlt. nu. 33. Molina de Iust. & Iure tr.2.
disput. 536.vers. obseruandum deinde est fol. 793.
Afflic.Decis.190. Honded.conf. 18.nu.36.quos se-
quitur Amator.Rodriq.tr.de priuil.cred.par.2.art.
3.nu 9.quod maxime locum habere in causis lu-
28 cratiuis scribit Bal. conf. 84. lib. 3. & sequitur
Thesaur.qu.famil.16.nu.10.& 11.lib.2.
Et quemadmodum Eminentissimi Cardinales ne-
gligentes ire ad Conclaue, vacante Sede Apo-
stolica, infra decem dies à morte Summi Pontifi-
cis pro electione alterius inaniter conquerun-
tur de electiene facta sine eorum voto per alios
19 DD. Cardinales in Conclaui existentes iuxta
cap.In Nomine Domini distinct.23. vbi glo.& cap.
licet de Electione, & scribit Hier. Manfredus tr.de
Cardinalis cap. 20. vers. Ille autem, & cap. 22.
tradens, quod lapsis decem diebus a die mortis
Pontificis, non habent necesse Cardinales ex-
30 pectare alios absentes iuxta sententiam Archid.
in cap. Vbi maius de elect. in 6. Quippe exeuntes
Cardinales è Conclaui amittunt ius suum eli-
31 gendi Summum Pontificem d.cap. vbi maius, de
elect.& clem. ne Romani eodem tit.& tradit Man-
fredus in d. cap. 22. vers. quod si quis fol. 92. atq;
Cardin. Alban.eodem tr.de Cardinal. qu.27. posito
in vol.13.tract.par.2. fol.114.& qu.28. vers.con-
trarium tamen fol. 115. Ita iuste conqueri non
potestis, qui non comparuit antequam emitte-
32 retur sors super hæreditate, vel bonis, quæ assi-
gnanda erant ei, cui sors obuenisset.
Prout æque inanis esset quærimonia Canonici, qui
33 in optandis præbendis interuenire neglexit in
capitulo conuocato post spatium dierum vigin-
ti à die vacationis Canonicatus iuxta cap. vlt. de
consuetud. in 6. de qua re latissime Moneta de op-
tionibus, cap.5.qu.p. sub num.13.in fine vers.Deniq;
non obstat, & in tr.de distribut. quotid.par. 2.plena
qu.4. & qu.6.
Conclusionemq; firmatam, quod à sortis proiectio-
ne, siue emissione, non detur appellatio, neq;
reuisio, siue in integrum restitutio, De ÆQVI-
34 TATE locum habere etiam in minoribus, qui
minime restitui solent ab ijs, quæ debentur a
forte

ſorte, ſeu à caſu fortuito, diſponit *tex. in l. veram*
§. ſciendum vbi Bar. ff. de minor. Alba conſ. 286.
nu. 11. vbi Additur lit. D. & conſ. 701. ac Pretus
de interpret. vlt. volunt. lib. 3. Dubitat. 4. fol. 3. num.
51. pag. 343. ater.

Idcirco is, qui ſemel fuit approbatus in Iuditio ſor-
tis pro idoneo; nullo modo reprobari poteſt,
35 niſi ſuperuenente noua cauſa *l. Pomponius ff. de ne-*
got. geſtis, Dec. in cap. cam venerabilis ſub num. 38.
verſ. in tertia appoſitione de exceptionis & in conſ.
475. nu. 28. Boer. Deciſ. 149. num. 16. & latiſſime
Menoch. conſ. 341. nu. 10. & 26. & poſt eos tradit
Gratia. lib. p. diſcept. forenſ. cap. 167. nu. 42. Res
enim integra tunc non dicitur, neq; in eo ſtatu,
36 in quo rurſus ad emiſſionem ſortis poſſit deue-
niri, cum omnia conſumata ſint; Et perfectà
acta, quæ reuiuiſcere vlterius nequeat, vt pon-
derat *Bimius ull. conſ. 361. ſub nu. 16. verſ. nec po-*
ſtulatura.

Non igitur admittitur quis ad impugnandum ſor-
tis iuditium ſub prætextu erroris in iure; tum
quia non auditur is ætate maior, qui allegat ſe
37 in iure erraſſe, ſecus ſi in facto *l. error. ff. de iuris,*
38 *& facti ignor. glo. in cap. Ignorantia de reg. iur. in*
6. Socin. Ian. conſ. 50. num. 21. lib. 4. & Crau. conſ.
188. nu. 10. Præcipue, quando agitur de lucro fa-
39 ciendo, *Coſta de facti ſcient. Diſtinct. 21. nu. 5. &*
6. centur. p. Rota Deciſ. 375. nu. 4. por. 5. in recen-
tior. Et eo maxime, ſi talis erraſſe allegans, eſſet
Iuriſperitus, quia propriam turpitudinem alle-
gare diceretur, quod Iure prohibetur, vt in-
40 quit *Bimius conſ. 305. num. 26. & conſ. 384. num.*
19. lib. 4.

Et omni in caſu de huiuſmodi errore clare, & per-
ſpicuis probationibus conſtare deberet, non au-
tem ſi dubitatiue, vel ex ambiguis præſumptio-
41 nibus eliceretur *Mugnoz de ratiocinijs cap. 41.*
nu. 3. & ſeq. Coſta de facti ſcient. & ignor. Diſtinct.
20. nu. 11. cent. p. & nouiſſime tradit *Ludouiſ. De-*
ciſ. 136. nu. 4. vbi ſeq. nu. 5. ſubijcit non ſufficere
42 quod conſtet de errore, quando interuenit res
iudicata, vel tranſactio, niſi etiam concurreret
dolus verus.

Et ſi aliter diceretur, nihil vnquam certum dare-
tur, omniaq; contra ius, bonumq; publicum in
43 incerto iacerent, & nunquam finis litibus, quæ
valde exagitant leges, nouiq; ſemper litium ſe-
minarium quotidie ſererent, vt inquit Bimius *ci-*
tato conſ. 361. nu. 6.

SVMMARIA.

Proximus pubertati obligatur ad delicta, & ad contractus nu. 1.

Pupillaris ætas finitur in maſculo anno 14. & in famina anno 12. nu. 2.

Proximus pubertati is dicitur, qui annum decimum cum dimidio excedit nu. 3. ratio affertur contraria nu. 22. quia proximus pubertati dicitur is, qui per ſex menſes diſtat à pubertate nu. 14. & 19.

Doli capax is dicitur, qui eſt proximus pubertati nu. 5. & 10.

Doli capax poteſt deierare, & ex periurio teneri num. 6. & 7.

Iurata promiſſio valet tàm ſi iurans ſit pubes, quàm pupillus nu. 8. 9. & 10.

Pupillus doli capax fuit reputatus à Parlamento Franciæ ætatis annorum decem cum dimidio, qui pateram argenteam furto ſubtraxerat, & id circo confeſſus cum auctoritate curatoris, dati fuit damnatus nu. 13.

Statuto iubente quem eſſe proximum alicui ætati, intelligitur per ſex menſes nu. 15. & 14. & hoc procedit tàm in criminalibus, quàm in ciuilibus nu. 18.

Ius vnum per aliud ſupletur nu. 16.

Legum diſpoſitiones trahuntur de ſimilibus ad ſimilia num. 17.

Iuramentum impuberis non tenetur indiſtinctè nu. 20. & 21.

Proximus pubertati vt quis dicatur, remittitur Iudicis arbitrio nu. 23. & 26.

Puer annorum nouem damnatus, quia ſignum æneum furto ſubtraxit nu. 24.

Pupilli damnati ob ſacrilegium per iocum commiſſum num. 25.

Iuramentum Impuberis illum non obligat nu. 27. 28. & 29.

In Iuramento tres comites requiruntur, ſcilicet Iuſtitia, veritas, & Iudicium nu. 30. & 31. & deffìciente vno ex ijs iuramentum nullum redditur num. 33.

Pupillus quidquid videt ignorat nu. 32.

Pupillus caret diſcretione nu. 34.

Pupillus damnatus morte ab Areopagitis, quia coturnicibus oculos eruere ſolebat, quod pernitioſiſſima mentis eſſe videretur nu. 35.

Talionis pœna eſt, vt oculus pro oculo teneatur nu. 35.

Delinquendi conſuetudo in puero dolum, non conſilij inocentiam, oſtendit nu. 36.

Pupillus damnatus ob Athenienſibus vti Sacrilegus, quia furtim ſubtraxerat coronam, quæ à Dea lapſa deciderat num. 36. quia ex clandeſtino dolus arguebatur num. 37.

Pupillus damnatus à Romanis eo quia cædem Domini non prodiderat ciui, & ſilentium præſtitiſſet num. 38.

Pupillus annorum decem capitaliter damnatus à Senatu Paris, quia ex inſidijs occiderat puellam, & abſcondiderat occiſam, ne cædes argui poſſet nu. 39. quia eo caſu malitia dicitur ſuperare ætatem num. 40. & 41.

Contrarium voluit Fara. *vt tantum procedat in pubere num. 42.*

Pupillus, & furioſus equiparantur num. 43. Idem in ebrijs num. 44.

Athenienſes ob Religionem nec furioſis, nec ebrijs parcere ſolebant num. 45.

Athenienſes capitis pœna affecerant Atarbem, qui Sacrum paſſerem Eſculapij ad necem vſque verberauerat num. 46.

Furioſus ſatis ipſo furore punitur num. 47.

Ciceronis ſententia pro Religione circa inſanos n. 48.

Furioſus damnatus in Gallia, eo quia SS. Euchariſtiã Sacro e manibus Sacerdotis eripuit. num. 49. Fu-

12 est, vt ab eo iuditio non appelletur, ita tradit
Catal. Costa in eius memur. in verba sortis diudica-
tio, & sequitur Peregr. d. conf. 79. num. 9. lib. 2. Et
expresse probat Ruginel. de appell. §. 2. cap. 3. in
vers. Incertitudo nu. 453. & 455. & nu. 787. quo
loci multos congerit, atq; in proprijs terminis
comprobat Bimius conf. 361. per totum, vbi
aperte probat nullum remedium dari aduersus
13 sortis Iuditium, tamquam ÆQVITATI con-
sonum, neq; appellationis, neq; reuisionis, neq;
in integrum restitutionis, Id quod etiam probat
Peregr. conf. 70. nu. 9. lib. 2. dicens, quod sors non
14 habet supra se humanum iuditium ex Bal. in l.
si duobus C. commun. de legatis col. p. Ruginel. de ap-
pellat §. 2. cap. 3. n. 887. Præsertim vero, quando
agitur de quæstione iuris, non facti, an scilicet
15 quis admittendus sit, nec ne ad emittendam for-
tem ex testatoris dispositione, & dubij aliquid
habeat dispositio, idest certa ea non sit Card. Al-
ban. tr. de Cardinalis 38. vers. Ait enim f. 119. &
Bimius cit. conf. 361. nu. 2.

Quod Iudicis decretum afficere quoscumq; quan-
do eadem est personarum conditio, quæ ad for-
16 tem ipsam concurrunt, eleganter probat in
terminis idem Bimius cit. conf. 361. nu. 15. & Pe-
regr. de fideicom. art. 27. nu. 36. cum seq. Irretracta-
biliter etenim proiectam fuisse sortem dicen-
17 dum est, quo casu locus non fit retractationi,
vt obseruari in diuisione bonorum concludit
Socin. Iun. conf. 50. nu. 2. lib. 4. per l. cuncta in verbo
filium C. si maior facts ratum hab. ex Bal. in cons.
282. Proponitur quod minor lib. 2.

Neq; necesse esse videtur, vt vocentur omnes de
familia pro sortis proiectione, vbi id expresse
18 non fuerit a testatore ordinatum, sed illud re-
miserit vocatis, vtendo verbo possint emittere
sortem, quod verbum possint ad voluntatem vo-
catorum se referens, nullam parit obligatio-
19 nem l. quintus §. auctoritatem ff. de annuis legatis,
& tradit Anneus Robertus lib. 4. rerum Iud. cap. 4.
vers. aliud est pag. 757. dum distinguit, quod aliud
est rogantis animo comendatum, aliud hæredi
20 quidquam, addito necessitatis vinculo præcipe-
re; quandoquidem eo casu admittuntur tantum
21 ij, qui petierunt se describi inter eos, qui ad for-
tis iuditium concurrebant, non autem non pe-
tentes, siue negligentes sortis iuditium experiri;
Cum vigilantibus, non dormientibus iura sub-
22 ueniant l. Pupillus ff. qua in fraudem cred. & tra-
dit Costa tr. de facti scient. & ignor. in conf. posito
post Inspect. 90. nu. 30. quibus negligentibus cul-
23 pa nocere debet l. Ita demum ff. de receptis ar-
bitr. & l. Itaq; fullo ff. de furtis.

Hinc scribit D. Ciprianus in Epistola 7. lib. 3. quod
24 qui prior est in cursu, prior est ad præmium,
quem sequitur Anneus Robertus lib. 3. rerum
Iudic. cap. 3. vers. pro Menio pag. 589. In omnibus
enim rebus diligentia plurimum valet, & hæc
præcipuè colenda est nobis, hæc semper adhi-
benda, hæc nihil est quod non assequatur, qua
vna virtute (teste Cicerone 2. de oratore) om-
25 nes reliquæ virtutes continentur, eaq; omnino
in rebus magnis vti debemus, vt tradit Thomas
Actius in tr. de ludo scbacchorum qu. 4. nu. 34. posito
in vol. 7. tract. fol. 172. a ter.

Cuius diligentiæ intuitu præferri creditorem chi-
rografarium alijs consimilibus creditoribus,
26 quando is diligens fuit in exigendo à debitore,
siue illius hærede, disposuit tex. in l. qui autem §.
sciendum, & in l. pupillus nu. 24. ff. quæ in fraudem
cred. ac in l. Iudicati actione ff. de re iud. glo. &
Doct. in l. inter eos in verbo occupatis eodem tit.
facit etiam tex. in l. si quis seruus §. inter duos ff. de
27 lega primo, quia debitor potest alteri gratifica-
ri, quæ gratificatio naturalem, & antidotalem
inducit obligationem Abb. in cap. post electio-
nem de conces. prabende Alex cons. 135. lib. 5. &
in l. si Titius ff. de verb. oblig. Nicol. Moro tr. de
fide Treguæ, & pacis qu. 59. nu. 6. cum seq. posito in
vol. 11. tract. fol. 417. Natta cons. 193. num. 5. cum
seq. & late scribit Straca de mercat. tit. de decocto-
ribus par. vlt. nu. 33. Molina de Iust. & Iure tr. 2.
disput. 536. vers. abseruandum deinde est fol. 793.
Afflic. Decis. 190. Honded. cons. 18. nu. 36. quos se-
quitur Amator. Rodriq. tr. de priuil. cred. par. 2. art.
3. nu 9. quod maxime locum habere in causis lu-
28 cratiuis scribit Bal. cons. 84. lib. 3. & sequitur
Thesaur. qu. famil. 16. nu. 10. & 11. lib. 2.

Et quemadmodum Eminentissimi Cardinales ne-
gligentes ire ad Conclaue, vacante Sede Apo-
stolica, infra decem dies a morte Summi Pontifi-
cis pro electione alterius inaniter conquerun-
tur de electiene facta siue eorum voto per alios
29 DD. Cardinales in Conclaui existentes iuxta
cap. In Nomine Domini distinct. 23. vbi glo. & cap.
licet de Electione, & scribit Hier. Manfredus tr. de
Cardinalis cap. 20. vers. Ille autem, & cap. 22.
tradens, quod lapsis decem diebus a die mortis
Pontificis, non habent necesse Cardinales ex-
30 pectare alios absentes iuxta sententiam Archid.
in cap. Vbi maius de elect. in 6. Quippe exeuntes
Cardinales è Conclaui amittunt ius suum eli-
31 gendi Summum Pontificem d. cap. vbi maius, de
elect. & clem. ne Romani eodem tit. & tradit Man-
fredus in d. cap. 22. vers. quod si quis fol. 92. atq;
Cardin. Alban. eodem tr. de Cardinal. qu. 27. posito
in vol. 13. tract. par. 2. fol. 114. & qu. 28. vers. con-
trarium tamen fol. 115. Ita iuste conqueri non
potestis, qui non comparuit antequam emitte-
32 retur sors super hæreditate, vel bonis, quæ assi-
gnanda erant ei, cui sors obuenisset.

Prout æque inanis esset quærimonia Canonici, qui
33 in optandis præbendis interuenire neglexit in
capitulo conuocato post spatium dierum vigin-
ti a die vacationis Canonicatus iuxta cap. vlt. de
consuetud. in 6 de quare latissime Moneta de op-
tionibus, cap. 5. qu. p. sub num. 13. in fine vers. Deniq;
non obstat, & in tr. de distribut. quotid. par. 2. plene
qu. 4. & qu. 6.

Conclusionemq; firmatam, quod à sortis proiectio-
ne, siue emitione, non detur appellatio, neq;
reuisio, siue in integrum restitutio, De ÆQVI-
34 TATE locum habere etiam in minoribus, qui
minime restitui solent ab ijs, quæ debentur a
forte

Ea, quæ sorte dirimuntur, vlterius in dubium non sunt refricanda.

CAP. CCL.

Ortis iuditio res humanas cõmittere antiquissimus fuit vsus, etiã
1 apud Romanos, *vt habetur in l. quod si ambo ff. de Iudic. & in l. fi. C. commun. de legatis, atq; in l. generaliter §. quid ergo si plures ff. de fideicom. libert. & in l. 2. C. quando, & quibus quinta pars debetur lib.* 10. Prout idem longe antea fuisse obseruatum ab Assirijs, & Caldeis testatur Petrus Gregor. *lib. 34. Syntag. iur. cap. 5. num. 7. cum seq. plur.* Quinimo sortis iuditio
2 fuisse electum Matheum ad Apostolatum per Apostolos habetur in primo actu Apostolorum.

Prudenter ergo hanc sortis rationem habuisse videntur testatores, qui eorum hæreditates inter Agnatos vni sorte tantũ peruenire debere disposuerunt, vt accidit hic Mediolani per Io. Augustinum Abdum anno 1553. & Nouariæ per Iacobum Cacciam anno 1584. Quidquid tradat Tacitus *lib. 12. Annalium*; Sortis scilicet
3 Iuditium esse fallax, & incertum, atq; vt plurimum ad parum idoneos deerrare, Quod Iuditiũ fortunæ nuncupat Cicero, vbi temeritas, & ca-
4 sus, non ratio, aut consilium valet, de qua reactum fuit supra *in cap. 187. num. 52. cum seq. lib. 2.* & de qua latissime Troilus Maluetius *tr. de sortibus par. 3. per totum registratum in Tomo 13. tract. par. 2. & Card. Alban. tr. de Cardinal. qu. 38. eodem vol. 13.* vbi ex *Seneca in cap. 7. in Epistola ad Lucillum*, scribit sortis ducem esse
5 DEVM, quia sortis iudicium sinceritate munitũ
6 creditur; Cum fortuna sit Muta, & Surda, & consequenter inexorabilis, vt inquit *Bal. in l. si duobus commun. de legatis quem sequitur Card. Alban. cit. qu. 38.* Vbi etiam affirmat, quod
7 duobus electis in Pontificem, sorte dirimi potest
8 quæstio; Quamuis electio Pontificis sorti committi non possit.

Si itaq; semel seruatis seruandis proiecta fuit sors inter vocatos ad illam, ea in dubium reuocari vlterius nequit, quia actus dicitur consumatus,
9 & ius acquisitum fuit ei, ad cuius beneffitium sors cecidit; maxime, si talis actus fuit à Iudice approbatus, eiusq; decretum interpositum, vt
10 post alios probat *Bar. in l. 2. C. quando, & quibus quarta pars. lib. 10. & in l. fin. vers. Sancimus C. commun. de legatis Bal. in l. si maior in primo potab. C. commun. diuidundo Ias. in §. quadam sub nu. 64. Instit. de action. & in d. l. fin. C. commun. de legatis. Tiraquel. de primog. qu. 27. opin. p. nu. 2. & post eos Aluarus Valascus in Praxi portionis, cap. 22. nu. 2. pag. 115. Peregr. conf. 79. sub nu. 9. lib. 2.*

Euentus etenim sortis censetur Diuina sententia,
11 & voluntas, vt dictum fuit *ex cap. 326. qu. 2. & cap. 16. Prouerb.* vbi sortes mittuntur in sinum, sed a Domino tẽperantur, & idcirco ÆQVVM

Auus maternus tenetur alere nepotes ex filia pauperes; Si verò nepotes sunt diuites, vel habent, vnde alimenta consequi valent, tunc Bul-
61 gari sententiam locum obtinere concludit, idem Benedictus de Plombino, *& seq. Menoch. loco cit. num.* 27. Et sic dos ad patrem reuertitur defuncta filia post virum, vt in hoc nostro casu, in quo Comitissa Filiberta vnica patris hæres
62 amplissimum possidet, & opulentem patrimonium, valoris, vt audio, aureorum tercentum mille.

Cessante igitur ratione, & ÆQVITATE, super quibus eius fundauerat conclusionem Martinus, cessare etiam debet eiusdem traditio, vt inquit Menoch. *relato num. 27. prope finem; & repetit in conf.* 1132. *nu.* 4. Qui loquitur in proprijs nostris terminis licet vt tunc cesset per mortẽ filię, & generi illa ÆQVITAS, quæ alioquin suadet dotem remanere debere apud maritum vxoris, & filios, Quia ad patrem spectat alere li-
63 beros, non ad matrem, siue ad maternum Auum, qui nisi in subsidium, quando scilicet pater est inops, ad alimenta nepotum tenetur *l. nec filium C. de patria potest. & l. si quis à liberis §. idem dicitur ff. de liber. agnosc. & post alios scribit Menoch. d. conf.* 238. *num.* 28. *& amplè dixi in tract. de æquit. lib. p. cap.* 16. *num.* 6. *cum seq. plur. & num.* 11. *præsertim ex Costa pleno remed. subsid.* 65. Per quam distinctionem subijcit dictus Bened. de Plombino *relato num.* 15. *vers. nec. obstat*, quod hac sua noua opinione intelligitur hodie discussus iste passus, id quod mihi maximè arridet.

Tanto magis, quia officium patris est dotare
64 filiam, non tamen donare *l. qui liberos ff. de ritu nuptiar. & l. fin. ff. quæ in fraudem credit.* Cuius donationis speciem obtineret dos, vbi ad nepotes contra voluntatem Aui materni dotantis perueniret post matris mortem, Cùm non sit officium Aui materni prouidere nepotibus suis ex filia in aliquo, vt dictum est, & idcirco iuris prouidentia ad ipsos nepotes non extenditur,
65 qui de aliena familia sunt, vt probat *Bal. d. conf.* 7. *in fin. lib. p.*

Et quatenus hæc conclusio recepta nõ esset, quam omnino vti ÆQVIOREM, & cõmuniorem locum habere probatum est; Adhuc saltem in vsufructu dictæ dotis viuente D. Marchione locum omnino obtinebit; Quandoquidem re-
66 gulare est ad patrem spectare vsumfructum bonorum filij, tex. *in l. cum opportet C. de bonis, quæ liberis, Surd. conf.* 116. *num.* 2. *Crau. conf.* 84. *num. p. &* 15. *& conf.* 39. *num.* 2. *atq; conf.* 543. *num. p. Castil. de vsufructu, cap.* 3. *num.* 8. *&* 10. *ac num.* 15. *& dixi in tract. de æquit. cap.* 170. *num.* 18. *lib.* 2. *Gratian. discept. forens. lib.* 4. *cap.*
67 627. *num.* 25. loquens de vsufructu aduentitiorum, in quibus minus ius habet pater, quam in profectitijs.

Qui sanè vsusfructus non extinguitur morte filiæ,
68 sed durat, donec viuit Pater *scrib. in l. fin. vers. si verò is ff. ad Senatus conf. Tertul. & probat Pinel. in l. p. par. p. num.* 39. *cum seq. C. de bonis maternis*; Donec enim viuit pater, priuari non potest vsufructu dotis filiæ prædefunctæ existentis in eius potestate, etiamsi liberi ex ea supersint, tamquam ex peculio profectitio orien-
69 te *d. l. cum oportet §. non autem C. de bonis, quæ liberis, & expreßè probat Gratian. lib.* 3. *discep. forens. cap.* 40. *in p. &* 22. *& in cap.* 433. *num.* 11. *atq; cap.* 552. *num.* 48. *& lib.* 4. *cap.* 627. *num.* 15. *atq; lib.* 5. *cap.* 989. *num.* 2. 8. *&* 24. *ac tradit Fontanella de pact. nuptial. clau.* 4. *glos.* 7. *par.* 3. *num.* 26. Vbi ità iudicatum fuisse per illum Senatum fauore Patris testatur, non obstante prohibitione facta per testatorem, quod legatum non aquireretur patri; Quia proinde
70 non censeri prohibitum illius vsumfructum decreuit ille Senatus.

Qui vsusfructus eo magis debetur in hoc casu D. Marchioni, dùm alimenta per tot annos ille præstitit Comitissæ Ersiliæ, & donec illa vixit; Adeo quod hoc solo respectu dotis fructus aqui-
71 siuisse dicitur, vt ex Baldo *conf.* 484. *num.* 2. *lib.* 5. *probat Gratian. lib.* 2. *c.* 244. *num.* 27. *cum seq. per l. si is, qui strictum §. post mortem ff. de iure dotium, & sequitur Giurba ad statuta Messanæ c. p. glos. p. num.* 19. *& c.* 3. *glos.* 5. *num.* 5. *atq; c.* 8. *glos.* 4. *num.* 16. *Gioagn. conf.* 83. *num.* 2. *& Morot. conf.* 18. *num.* 9. vbi probat, quod pater succedens filio cum alijs filijs habet vsum-
72 fructum in portione aliorum filiorum, id quod amplectitur etiam Odonel. in repet. *d. l. si constante num.* 70. *ff. sol. matrim.*

Dos enim sicuti constituitur per patrem pro ali-
73 mentis filiæ, illam ad patrem spectare certum est, si filiam alimentauit, *Crau. conf.* 683. *num.* 9. *vers. secundo respondetur*; Quam sententiam procedere etiam in bonis relictis a filio naturali
74 probat idem *Giurba in cap.* 7. *glos.* 3. *num.* 5.

Et huic sententiæ valdè conueniunt traditiones Molignati *in d. conf. posito* post citatam *decis.* 190. *Thesauri num.* 26. *& Surdi conf.* 206. *sub num.* 28. *vers. Respondeo duobus modis, & sub num.* 36. *prope finem*, dum concludunt nepotes
75 ex filia maternam dotem esse reperturos in hæreditate Aui, vt suprà dictum fuit.

Et ita iuris esse censeo sub censura &c.

Mediolani die 18. Augusti 1649.

Causa hæc tandem fuit per Excell. Senat. decisa die Lunæ 9. Martij referente Amplissimo D. Senat. Petro Petracino, qui censuit Ven. Pium locum Sant. Coronæ hæredem institutum per D. March. prædefunctum absoluendum esse à solutione aureorum 30. milla post eius mortem soluendorum in causa Comit. Arsiliæ eius filiæ, quem hæredem condemnauit restituere parcellas in iuditio deductas.

Iulius Cæsar Caluinus.

SVMMARIA.

Sortis iuditio committere res humanas solebant antiqui num. 1.

Mathaus

promisit &c. restituere dictæ D. Ersiliæ, aut suis, dicta scuta quindecim mille, vna cum alijs pecunijs exactis in causam dictæ dotis &c.

Quando quidem stipulatio ipsa facta fuit etiam pro eodem Domino Marchione non solum filiæ, vt perpendit Bal. in cit. cons. 7. prope finem lib. pr. de qua stippulat. Sard. cons. 206. num. 28. cum seq. Cran. cons. 39. num. 2. & cons. 84. num. p. & num. 11. Galua. cons. 14. num. 15. Giurba ad stat. Mess. cap. 3. glos. 7. num. 44. & cap. 6. glos. 9. num. 3. atq; expressè scribit Thes. Iun. cit. quæst. 22. num. 12. lib. 3. Vbi concludit, quod stipulatio restitutionis dotis recepta per patrem nomine filiæ non nocet patri, & eius iuribus, tanquam recepta pro illis, quibus de iure restituenda venit, Id quod confirmat idem auctor sub num. 17. in fine, & num. 18. & ibi addit non esse verisimile, quod pater sibi voluerit præiudicare in stipulatione, de qua re Senat. Bell. tr. de his quæ incont. fiunt cap. 36. num. 2. & num. 4. lib. 2.

Quam Martini sententiam omni in casu locum
45 tantùm habere in dote soluta, non verò in promissa, distinguunt scribentes, inter quos Cæphal. cit. cons. 709. num. 9. cum seq. plur. & num. 14. vbi infinitos allegat, dicens consuetudinem per
46 Martinum deductam strictè esse interprætandam ex Bar. in all. l. Post dotem nu. 30. vbi Alex. num. 28. & in cons. 115. nu. 3. lib. p. Quam sententiam comprobat Nonius cit. cons. 48. num. 9. cum seq. plur. & vsq; ad fin. qui ad contraria respondet, & ea soluit idem probat Ant. Gabriel. com. opin. lib. 5. tit. de præscript. conclus. 2. num. 12. vers. contrarium, & in terminis eiusdem consuetudinis Martini decidit Anch. cons. 349. in princip. Capic. cit. decis. 176. col. vlt. Socin. Iun. in rubr. ff. sol. matrim. num. 50. cum seq. atq; in d. cons. 114 sub num. 21. & 22. lib. 3. Surd. cons. 206. num. 29. Menoch. d. cons. 238. num. 33. cum seq. plur. atque Honded. all. cons. 75. num. 21. cum plur. seq. lib. 2.

Mortua etenim filia, dote non soluta, ea solui vl-
47 terius non debet tex. in d. l. dos à patre C. sol. matrim. glos. in l. fin. C. ne vxor pro marito, & in l. non dubium in verbo Agnauerit C. de testam. Rebuff. ad Const. Regni tit. de lit. obligat. art. p. glos. 9. num. 25. Rimin. iun. cons. 380. num. 70. in fine Menoch. cons. 1132. num. p. Milanens decis. 11. num. p. cum seq. par. p. & post multos alios Giurba ad stat. Messanæ cap. 13. glos. 6. par. p. num. 2. & expressè probat Thesaur. d. decis. 190. in fin. subijciens, quod si dos integra soluta fuit, datur
48 actio patri ad illam recuperandam.

Quo attento, quanto fortius competere exceptio-
49 nem patri ne soluat residuum dotis dicendum est? tex. in l. nemo inuitus §. cui domus ff. de reg. iur. Cum facilius detur retentio, quam actio l. per retentionem C. de vsuris, & terminaliter probat Moligaatus post decis. 190. Thesauri num. 19. & 26. Vbi multas adducit rationes ad hoc probandum assumptum, Inter quas ea est præcipua, quod filij filiæ prædefunctæ dotem hanc inue-
nient in hæreditate materni Aui, in qua successuri sunt, Prout verè successura est D. Comitis-
50 sa Filiberta, vnica descendens D. Marchionis, cui conclusioni subscribere videtur Surd. cons. 206. sub num. 28. vers. Respondeo duobus modis, & sub num. 36. prope finem, dum inquit, quod dos pertinet ad filios, vti filios, & hæredes Aui,
51 non vti hæredes matris, Cum qua sententia conuenit traditio eiusdem Thesauri d. decis. 138. num. 3. ac conferunt scripta per Fachin. cit. cap. 71. lib. 3. vers. Ad postremum, & seq. Sen. Bellon. de his quæ incont. fiunt cap. 164. num. 4. lib. p. & per hanc sententiam vti magis communem, & receptam, tollitur contraria opinio, de qua post alios Rol. de lucro dotis qu. 5. qui tamen contrarium affirmat in sequenti quæst. & per Marescottum lib. p. var. resol. cap. 42. num. 4.

Namq; cum disponatur per consuetudinem Martini, vt maritus retinere possit dotem vxoris prædefunctæ, ad commodum filiorum, Verbum illud, retinere, locum habere nequit in dote
52 promissa, siue nondum soluta, sed tantum in recepta; quia retinere non potest id, quod
53 adhuc non fuit consequutus maritus, vt optimè considerat Socin. Iun. cit. cons. 114. num. 21. in fine lib. 3. vbi sub num. 22. vers. Nec obstant, senior factus retractat id, quod alias tanquam iu-
54 nior in contrarium affirmauerat in cons. 35. lib. pr. Quam sententiam multis alijs fundamentis amplectitur, & exornat Menoch. cit. cons. 238. num. 31. cum plur. seq. Ponderando verbum illud, retinere, siue remanere debeat dos apud virum pro filijs, de quo Martinus, quod nonnisi
55 intelligi potest de dote soluta, non promissa, præsertim ex Curtio seniore cons. 180. num. 4.
56 Quia remanere id dicitur, quod iam semel positum est glos. & Doct. in l. Tale pactum §. vlt. ff. de pactis, & l. apud ff. de verb. signif. Prout idem
57 significare dicuntur verba, illa profecta, & redire, contenta in tex. d. l. Post dotem, optimis rationibus probat Menoch. cit. cons. 238. num. 30. cum seq. plur. & præsertim num. 33. post multos ibidem relatos, & Sen. Bellon. d. cap. 164. nu. 4. lib. p.

Verum, vt etiam dictorum Martini, & Bulgari
58 opiniones concilientur, quas valde dubias esse ab vtraque parte testatur Salicetus in d. l. Dos à patre in principio C. sol. matrim. Distinguendum
59 est inter filios diuites filiæ prædefunctæ, & alios pauperes, cuius paupertatis contemplatione maternam dotem ad eos peruenire debere ex ÆQVITATE viguisse consuetudinem testatur Martinus, Quia superstitibus filijs pauperrimis, & egenis prædefunctæ filiæ, Ita quod aliunde de alimentis sibi non sit prouisum; Tunc ad eos spectare maternam dotem iuxtà Martini opi-
60 nionem concludit Benedictus de Plombino in repetit. d. l. post datem sub num. 15. vers. putarem etiam ff. solut. matrim. & sequitur Menoch. all. cons. 238. sub num. 23. vers. quarto dato arg. l. quamuis in fin. ff. solut. matrim. & Instit. de lege Cominia in princip. Ea præcipuè ratione, quod

Aus

post dotem num. 13. ff. eod. tit. si alter eorum præ-
30 moriatur, consolidatur actio in superuiuente, *Bar. & cæteri in l. d. 2. §. quod si in patris ff. sol. matrim. Ruin. cons. 30. num. 11. lib. 2. & Dec. cons. 35. num. p. ex Bened. de Plomb. in repet. d. l. post dotem num. 15. vers. Præterea, & vers. Ego autem.*

Prout eandem sententiam comprobat *Peregr. decis. 139. num.* 8. Vbi apertè probat filiam in
31 dote profectitia non habere hæredem, quia ad patrem ea spectat. Quam conclusionem etiam sequitur *Thesaur. Iun. q. famil. 72. per totum lib. 3. præcipuè num. 18. & eam amplectitur, Gratian. discept. forens. lib. 2. cap. 382. num. 20. & lib. 4. cap. 627. nu. 13. 16. & 24. atq; lib. 5. cap. 882. num. p. cum seq. & num. 35. & Bimias cons. 279. num. 31.* ac deffendit, *ac Senator. Bellon. de his quæ incont. fin. cap. 164. num. p. lib. p.*

Pro qua sententia valdè conferunt tradita per Socinum *Iun. in cons. 43. nu. 4. cum seq. plur. lib. p.* qui loquitur in terminis dotis per filiam effectam viduam, pænes patrem in depositum datę, pro qua sibi iterum tradi conuenerat patrem, esto quod ad secunda vota transiuerat filia,
32 Concludendo nullam competere actionem filiæ ad conueniendum patrem, etiamsi depositum restituere promisisset pater, quod magis est, cum nulla diceretur obligatio, quam neq;
33 naturalem, neq; ciuilem inter patrem, & filiam cadere posse disponit *tex. in l. frater à fratre ff. de condit. indeb. vbi Bar. col. 16. vers. secundo quæro,* multo minus ergo competit hæc actio Comitissæ Filibertæ filiæ dictæ Comitissæ Ersiliæ, quæ Comitissa Filiberta maius ius non habet, quàm competebat matri, ex cuius persona nunc hanc petit dotem, siue illius residuum dicto D. Marchioni eius Auo materno; Nulla namq; subsistente actione, sequitur iuditium prædictum
34 frustra, & nulliter fuisse propositum, quia iura Agentem sine actione repellunt *l. quoties §. Item si temporali ff. de administrat. tut. & scribit Socin. loco rel. num. 7.*

Neque huic conclusioni resistere dicendum est dictam traditionem Martini asserentis, quod ex antiqua consuetudine dos filiæ prædefunctæ spectat ad eius filios, non autem ad patrem, quidquid iure communi inspecto, ad patrem re-
35 uerti dotem probauerit Bulgarus *in d. l. dos à patre C. sol. matrim.* de qua quæstione passim scribentes *in l. post dotem ff. sol. matrim.*

Namq; cum Doctorum auctoritates intelligendæ veniant secundum leges, & rationes, quas dedu-
36 cunt, neq; ad alios casus extendi possint, iuribus vulgaribus, Quatenus Martini sententia vera esset (quod absolutè non admittitur) illa procederet in casu tantũ per eum expresso, nempe
37 quando vxor prædecessit viro, non è contra, etiamsi filij supersint; Ità expresè probat *Socin. Iun. cons. 114. num. 20. cum seq. plur. lib. 3. præsertim vers. Quibus sic stantibus, & vers. & cum talis, & ampliè prosequitur Caphalus cons. 709. maximè num. 39. & ante eos cumulatissimè scribit Alex. cons. 67. num. 102. lib. 7.*

Cum ergo in hoc casu Comitissa Ersilia non solum vixerit post mariti mortem per plures annos, Verum etiam ad patrios lares reuersa sit, & à patre alimenta vsq; ad mortem fuerit consequuta, Palam est nos versari in diuerso casu ab eo, de quo Martinus, & consequenter illius conclusio locum habere nequit; Vt expresè in pro-
38 prijs nostris terminis probat *Baldus pleno cons. 2. lib. p.* distinguendo, quando filia prædecessit viro, quo casu locum habere consuetudinem Martini concludit, sed quando viro superuixit, & mortua est in domo patris, tunc procedere sententiam Bulgari, etiamsi supersint filij, determinat; Ea præcipuè ratione, quod sicuti lex corrigens aliam legem non dicitur corrigere
39 nisi in casu suo; Ita neq; consuetudo derogans legi derogare nequit, nisi in casu expresò ab ipsa consuetudine, etiamsi eadem ratio subesse videatur, quod magis est, vt notatur *in Auth.*
40 *quas actiones C. de Sacrosan. Eccles.*; Quia casus ommissus habetur pro ommisso *l. commodiss. ff. de lib. & posth. & tradit Bal. cit. loco*, ...

Additur præterea, quod (quidquid in contrarium affirment nonnulli, inter quos *Marescot. var. resol. cap. 42. num. 2. lib. p. & Grat. decis. Marchia 235. num. 2. ac discep. 627. num. 16.*) non sufficit Martinum attestari de hac generali consuetudine, sed requiritur illius expressa proba-
41 tio in casu, de quo agitur, & in loco, in quo ea deducitur, vt optimè perpendit *Alex. cons. 67. nu. 2. lib. 7.* Qui multis fundamentis docet hanc consuetudinem probandam esse per eam alle-
42 gantem, & expresè fuisse eam obseruatam in casu, de quo quæritur, vt post Rochum de Curte *in tract. de consuetud. qu. 5. num. 569. probat Dec. 472. num. 17. & idem Dec. loquens in proprijs his terminis consuetud. per. Martinum firmata in cons. 538. num. 9.* concludendo, quod te-
43 stes deponere debent de visu actus, cuius allegatur consuetudo, atq; de actuum frequentia, & temporis diuturnitate; Idem probat *Gram. voto 13. num. 3. Capic. decis. 176. Alex. citato cons. 67. lib. 7. & post infinitos alios comprabat Thobias nonius cons. 48. num. 12. & Menoch. cons. 238. num. 18. ac 36. cum sequen. ac Honded. cons. 75. num. 19. cum plur. seq. lib. 2.*

Non etiam resistere videtur intentioni D. Marchionis stipulatio facta circa restitutionem dictæ dotis, dum primo in nuptialibus pactis dictum fuit, Conuenerunt vsupra obligando &c. vt D. Co. Victorius (vir suprasc. D. Co. Ersiliæ) teneatur, prout promisit vtsupra, obligando vtsup. pignori &c. ipsam D. Ersiliam cautam reddere pro restitutione dictæ dotis eueniente casu &c. seruatis statutis Mediolani, circa dictam restitutionem faciendam &c. In Instrumento au-
44 tem receptionis partis dictæ dotis dictum fuit pignori præfato *D. Marchioni stipulanti suo, & nomine præfatæ D. Ersiliæ, & aliorum omnium, quorum interest &c.* ita quod eueniente casu dotis *petendæ, siue repetendæ,* dictus Comes Victorius

promittit

pus coinquinatum, & vt sciui, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat Sapientia, scire, cuius esset hoc Donum, Adij Dominum, & deprecatus sum illum, & dixi ex totis præcordijs meis, & iuueniles calores temperare difficillimum est, de quo cõmemoratur *Costa rel. num. 9.* dicens teneri filium matri prouidere aduersus hoc periculum; æque matrẽ filio, qui cum succurrere vitæ vterq; teneatur, famæ quoq; subuenire ambo obligantur, quæ vitæ æquiparatur iuxta illud,
18 melius est mori, quam vilipendi, siue fædari *vul. l. isti quidem ff. quod metus causa Marchobr. cons. 79. num. 56.* Paulus vero I. C. *in l. isti quidem ff. quod metus causa* inquit; metum, ne stuprum in-
19 feratur, maiorem esse bonis viris, quam mortis *cap. cleries, & cap. 4. de excess. prælat.*

Et quia alias materiam hanc successionis dotis filiæ, & discrepantiam inter Martinum, & Bulgarum latissime tractauimus in causa D. March. Ambrosij Abduæ, contra D. Comitissam Filibertam eius ex filia neptem, subijciuntur allegationes ipsæ pro maiori materiæ dilucidatione.

PRO
D. Marchione Ambrosio Abdua
Contra
D. Comitissam Filibertam Madrutiam eius ex filia neptem.

Diffusè adeo, & plena manu scriptũ est in hac causa super quæstione agitata inter antiquos glosatores Bulgarum, & Martinum, an scilicet dos redeat ad partem, prædecedente filia, In qua pro Patre respondit Bulgarus, & pro genero, & eius liberis adesse consuetudinem probauit Martinus; Vt superfluus videatur quicunq; meus labor, Nichilominus, vt casum de, quo agitur, esse in tutò pro D. Marchione ostendatur.

Repetendum est Virum in hoc casu prædecessisse vxori, de quo casu non loquitur Martinus, atq; post Viri mortem Comitissam Ersiliam D. Marchionis filiam anno 1636. è Ciuitate Tridentina, In qua habitabat cum Viro, & in qua vnicam reliquerat filiam Comitissam Filibertam, reuersam esse Mediolanum ad patris domum, in qua semper habitauit vsq; quo anno 1639. ibidem vltimum diem clausit.

Hoc supposito, palam est Comitissam Ersiliam semper sub patria potestate vixisse, tam matrimonio constante, quàm eo dissoluto, dum præsertim ad paternam domum reuersa, est effecta vidua, in eaq; per tot annos habitauit, atq; demum interijt; Per contractum etenim matri-
20 monium non liberari filiam à patria potestate est *glos. in l. filia licet ff. d. colat. & §. p. in fine Instit. ad Tertil. Hoc idem probatur in l. Voluntas C. de fideicom. & tradit Cagnol. in l. cum quadam puella num. 13. ff. de iurisd. omn. Iud. & latè scribit Alex. Trentacinq. lib. p. var. resol. tit. de patr. potest. resol. p. nu. p. & 2. qui sub num. 2. ex Gramat. decis. 54. tradit* Patrem posse cogere filiam
21 effectam Viduam ad habitandum in eius domo cum eo, relicta Viri prædefuncti domo; Quam sententiam nullam habere dubitationem certũ est, cum matrimonium non liberet filiam à pa-
22 tria potestate, vt tradit Crottus *in repet. l. 2. §. quod si in patris num. p. ff. sol. matrim. & Oddonellus in l. si constante num. 70. eodem tit. Fontanell. de pactis nuptial. claus. 4. glos. 7. par. p. num. 73. & par. 3. num. 11. Peregr. decis. 93. num. 3. & decis. 139. num. 2. Franc. de Ponte cons. 19. num. 45. Carp. ad stat. 416. num. 18. & Giurba ad stat. Messana cap. 3. glos. 6. num. 10. & cap. 4. glos. 2.*
23 *par. p. num. 4.* Vbi probat vxorem esse tantum in potestate Viri, quo ad ea, quæ sunt obsequia filia marito, post Tuscum *lit. P. conclus. 132. nu. 11. & Alex. Galuanum cons. 26. num. 23.*

Quam patriam potestatem etiam confirmasse Comitissam Ersiliam patet, dum ea effecta Vidua ad patris domum reuersa est, & in ea habitauit donec vixit, Per quam habitationem rein-
24 cidisset in patriam potestatem, vbi ab ea fuisset soluta per contractum matrimonij ex dispositione alicuius statuti, vt scribit Fontanella *cit. claus. 4. glos. 28. num. 28. & declarat Thesaur. Iun. q. famil. 72. sub num. 17. lib. 3.*

Existente itaque in patris potestate Comitissa Ersilia, dùm illa decessit ad D. Marchionem patrem reuersam fuisse dotem, etiam filijs ex ea super-
25 stitibus, est *tex. in l. Iure succursum ff. de iure dotium*; Ratio ibidem adducitur, ne scilicet (inquit textus), Pater & filiæ amissæ, & pecuniæ
26 damnum sentiat, cum quo textu concordat *l. dos à patre C. sol. matrim.* prout decem alias leges conuenire post alios probat eruditissimus Fachineus *lib. 3. controu. Iuris cap. 11. vers. Primum ei vers. ego hac in re*, vbi pluribus etiam rationibus, & fundamentis hanc sententiam vti veriorem, & communiorem firmat.

Ea præsertim ratione, quia in dote à patre profecta, filia in potestate existens non habet hære-
27 dem, nec quidem filium, cum illius hæreditas patri pleno iure aquiratur *tex. in §. p. in Auth. de hæred. ab intest. Apicella tract. de quinquaniali dilat. tit. p. sub num. 65. in fine Socin. Iun. cons. 114. num. 18. cum seq. plur. lib. 3.*

Hanc conclusionem in terminis terminantibus probat *Thesaur. plena decis. 138. & decis. 190. præcipuè ex sententia Molignati ibidem citati nu. 13. quam opinionem amplectitur Cephal. cons. 209. num. 4. cum plur. seq.* Vbi inquit, quod cum actio
28 dotis restituendæ sit Communis inter patrem, & filiam *d. l. 2. §. quod si in patris ff. sol. matrim. & in l. p. §. accidit C. de rei vxor. act. & l. fin. C. de iure dotium.* Quamuis plusculum habere
29 in ea patrem notet *glos. in l. non solum ff. sol. matrim. & probat Bened. de Plombino in repet. d. l.*

post

Patris officium est dotare filiam, non ei donare nu.64.
Pater saltem vsufructum dotis debita filia Vidua, consequenter, si illam alimentat num. 66.67.73.
Nepotes ex filia ex aliena familia dicuntur num.65.
Pater minus habet in vsufructu aduentitiorum, quàm profectitiorum num. 67.
Vsufructus profectitia filia ad Patrem spectat, non extinguitur morte filia num. 68.
Vsufructus profectitiorum, & aduentitiorum filia debetur Patri num. 70.
Pater succedit filius cum alijs filijs, habet vsumfructum etiam in aliorum filiorum portione num. 72.
Dote constituta per Patrem pro alimentis filia, illa ad Patrem spectat, si filiam aluit, quod procedit etiam in bonis relictis à filio naturali num. 73. 74.
Nepotes ex filia maternam dotem repetere debent in hereditate Aui num. 75.

Dos quando prædecedente Filia redire debet ad Patrem, etiam filijs extantibus, & sic Patris Nepotibus.

CAP. CCXXXXIX.

DOtem à patre promissam, & traditam filiæ, ea moriente cum li-
1 beris ad patrem minime redire
voluit antiquus glosator *Martinus, ad l. dos à patre C. soluto Matrim.* Quidquid esset, si sine liberis decessisset mulier; Quin eo casu ad patrem
2 redire dotem admittit *Martinus* iuxta dictam constitutionem *l. dos à patre.*
Præsertim vero locum habet conclusio, quando dos promissa, vel data fuit computatis iuribus paternis, & maternis &c. & pro omni eo, quod ipsa mulier habere, & prætendere posset, tàm in bonis paternis, quàm maternis, quo casu di-
3 citur habere dotem loco legitimæ, & ideo efficitur filiæ, & eius filiorum; & sic locum non habet disposit. *d. l. dos à patre*, neq; liberi capiunt tunc dotem ex consuetudine *Martini*; Sed ex iure ipso communi; Ità probat *Castrens. in cons. 37. quantum ad illam partem in fine lib. p. & in cons. 419. viso puncto in fine lib. 2. quem sequitur Cran. cons. 84. num. 5.*
De ÆQVITATE tamen contraria sententia ve-
4 rior videtur *per tex. in d. l. dos à patre C. sol. matrim.* vbi Imperator Alexander Seuerus statuit, quod moriente filia familias, dos à patre profecta ad patrem redire debet. Quam constitutionem ratione, & ÆQVITATE maxima editam fuisse tradunt scribentes, Ne scilicet pater, qui filiam amisit, rei quoq; familiaris iacturam pa-
5 tiatur *l. Iure succursum ff. de iure dotium*, Quæ inquam constitutio intelligitur etiam quando
6 filia moritur relictis liberis, ex Sententia Azonis, & Belgari *in d. l. dos à patre, quæ magis recepta est, vt testatur Alex. cons. 115. col. p. lib. p. & cons. 67. num. p. lib. 7, & sequitur Bologn. in d. l. post dotem num. 121. ff. sol. matr.* & post eos probat *Menoch. cons. 238. num. 16. cum seq. plur. & num. 27. & 57.* atq; ante eum defendit *Tob. Nonius cons. 48. num. p. & Rol. cons. 87. num. 12. lib. primo.*
Quam conclusionem distinguendo declarant in-
7 terpretes locum habere, si filij defunctæ filiæ sint diuites; Secus vero, si pauperes sint ità quod non habeant vnde se alant; Quia eo casu paupertatis ad eos transire dotem determinant *Roma. & Benedictus de Plombino in d. l. post dotem num. 14. vers. putarem etiam ff. sol. matrim.* iuxta sententiam *Martini* ea ratione, quod sicu-
8 ti ob ipsorum filiorum alimenta potest dos constante matrimonio, inuito etiam patre alienari; multo magis id licere debet post mortem matris *tex. in Instit. de lege Fusia Caninia tollenda*, & procedere opinionem Martini eo casu conclu-
9 dit *Menoch. cit. cons. 238. num. 27.* Cum auus maternus teneatur in subsidium alere Nepotes
10 pauperes ex filia; Etiamsi regulariter alendi onus spectet ad patrem, & ad illius ascendentes, non autem ad matrem, & illius ascendentes, *l. nec filium C. de patria potest. vbi glos. & Bart. & in l. si quis à liberis §. si mater. & l. non Quemadmodum ff. de lib. agnosc. quem sequitur Menoch. loco relato num. 28. cum seq.*
Et quamuis nonnulli voluerint, quod ÆQVITAS suadet, dotem manere apud filios, vt ali possint;
11 Tamen maiorem ÆQVITATEM esse, vt scilicet patri filiæ præmortuæ aliqua ex parte sit succursum, ne vna cum filia rei familiaris iacturam patiatur, vt scribit *Menoch. cit. cons. 238. sub num. 40. vers. Non etiam vrget*, qui subijcit
12 falsum teneri, dotem esse debere apud filios, vt alantur; Quia ex bonis patris, non autem matris ali debent, vt dictum est; & illis defficientibus ob notoriam inopiam; quatenus teneretur in
13 subsidium Auus maternus diues *iuxta tradita per Bal. nouellum de dote par. 6. priuil. 16. Alex. cons. 201. num. 23. lib. 6. Turret. cons. 6. lib. 2. quos sequitur Costa remed. subsid. 65. num. 8.* Non idcirco dotem filiæ traditam relinquere apud Nepotes cogi potest Pater, sed alimenta necessaria *illis* subministrare debet dote sibi reddita,
14 & dotare iterum filiam tenetur Pater, de qua re actum fuit supra *in cap. 137. per totum lib. 2.*
Quinimo filius ipse diues cogitur dotare matrem
15 pauperem in subsidium ad secunda vota transeuntem, vt pudicitiam seruet. Quidquid in contrarium ex Guil. scripserit *Bal. in l. vnica in fin. C. de inoff. num. 4.* probat *Boer. decis. 129. num. 10. quem sequitur Costa cit. remed. subsid. 65. num. 9.* vbi reicit vanitatem illam tristi-
16 tiæ animæ defuncti per secundas nuptias, & iniuriæ filiorum, passim à Doctoribus deductam; quando mater est Iuuenis, & difficulter, seu cum timore scandali potest se continere intra castitatis claustra, cum nemo sit continens, nisi
17 Deus det, vt habetur *Sapientia* 8. Ibi Puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam, & cum essem magis bonus, veni ad cor-

pus

7. *& Gratian. lib. 2. discept. 206. num. 18. & 19. & idem Hodierna ad citatam decisionem 28. Surdi sub num. 2. vers. Aut vero*, vbi distinguit inter
12 annuum legatum perpetuum, & ad tempus, concludendo, quod prima opinio procedit in legato annuo temporali, Secunda vero in legato annuo perpetuo, quos sequitur *Carena Resol. 159. num. p.*

Et ità censuit Sen. Excell. die 1653.

13 Referente Amplissimo Domino Senatore meo Io. Brachierio fauore Marchionissæ Barbaræ Corlæ legetariè annuorum aureorum quinquaginta, eius vita durante, contra Comitem Io. Angelum Carpanum, dum Capitaneus Ioseph Pater Carpani, cuius hæreditatem repudiauerat Filius, minime soluisset annuum legatum per plures annos d. D. Barbaræ relictum à Domino Gotardo Fideicommitente, & auo paterno ipsius Comitis, quem condemnauit Sen. ad solutionem legati per plures annos minime soluti, decernendo idcirco bona fideicommissi esse hypotecata pro d. annuo legato:

Quidquam minime releuante, quod legatum annuum soluendum sit de fructibus, & ad ratam fructuum, iuribus supra deductis, & probat *Castr. cons. 16. lib. 2.* Quia hoc procedit quoad actionem personalem; Non idcirco excluditur
14 vsus hypotecariæ, vt concludit *Natta cit. cons. 323. in fine, & sequitur Costa all. qu. 60. num. 6. de port. rata. Qui num. 7.* declarat locum non habere conclusionem, vbi legatum ad certum
15 tempus tantum fuisset factum per testatorem, Quia eo casu obligata non diceretur res, super qua impositum fuit legatum annuum ad certum tempus *ex Guido Papa decis. 432. num. 7.*

S V M M A R I A.

Dos primissa filia ad patrem non reuertitur ea mortua cum filijs num. 1. secus si siuè filijs num. 2.

Contrarium verius num. 4. etiamsi filios reliquit num. 6. Declara, si illi diuites sint secus si pauperes num. 7. 11. 12. 25. 27. 38.

Dos tradita filia cum renuntiatione bonorum paternorum, & maternorum, habetur loco legitima num. 3.

Pater, qui filiam a n sit, rei quoque familiarie iacturam pati non debet num. 5. à 6.

Dos alienari potest pro alimentis filiorum, etiam viuo patre num. 8. à 9.

Auus maternus in subsidium tenetur alimentare nepotes num. 10. 13. & 60.

Dos remanere debet apud Patrem effecta Vidua filia, vt eam iterum dotare valeat num. 14.

Filius diues tenetur dotare matrem indotatam nu. 15.

Quod anima viri contristationem sentiat si vxor ad secunda vota transit, pura vanitas est num. 16.

Continens nemo est sine Dei mera gratia num. 17.

Mori melius est, quàm fœdari num. 18.

Metus honoris maior est bonis viris, quàm mors n. 19.

Filia non liberatur à patria potestate per matrimonium num. 20.

Pater, qui filiam alit, gaudet fructibus eius dotis n. 73. etiamsi filia sit naturalis num. 74.

Pater potest cogere filiam ad habitandum cum ipso num. 21. nec matrimonium liberat filiam à patria potestate num. 22.

Vxor est in Viri potestate quo ad ea, quæ sunt obsequalia Viro num. 23.

Vidua habitans cum Patre reincidit in patriã potestatem, vbi ex statuto sui iuris essacta fuisset per matrimonij contractum num 24.

Actio dotis recuperanda est communis inter Patrem, & filium num. 28. & si plusoulum habet Pater num. 29.

Actio communis inter Patrem, & filiam morte alterius consolidatur in altero num. 30.

Filia in dote profectitia non habet haredem, quia ad Patrem reuertitur num. 31.

Filia nullam habet actionem ad conueniendum Patrem pro dotis restitutione, non obstante promissione num. 32.

Obligatio nulla, neque naturalis, neque Ciuilis cadere potest inter Patrem, & filiam num. 33.

Agens sine actione repellitur num. 34.

Dos filia pradefuncta reuertitur ad Patrem iure communi num. 35.

Doctorum auctoritates intelligendæ sunt secundum leges, & rationes, quas allegas num. 36. & 37.

Bulgari opinio circa dotem filiæ ad Patrem spectantem, locum habet, si filia pradecessit Viro, non è contra, etiam si filij supersint num. 38. si verò pradecessit, Vir locum habet Martini *opinio num. 38.*

Lex corrigens aliam legem locum habet nisi in casu suo num. 39.

Casus à lege ommissus habetur pro ommisso num. 40.

Consuetudo generalis probanda est, neque sufficit, quod vnus Doctor eam alleget num. 41. & 42.

Testes deponere debent de visu actus, qui pro consuetudine allegetur num. 43.

Stipulatione facta Patri dotis restituenda corroboratur illius ius num. 44.

Sententia Martini, *quod in dote succedant filij mortua matre, locum habet solum in dote soluta num. 45.*

Consuetudo Martini *strictè interpratanda est num. 46.*

Filia mortua vlterius non soluitur dos à Patre, si ea soluta non fuit num. 47. & si soluta fuit, Patri competit actio ad illam recuperandam num. 48.

Exceptio facilius datur, quàm actio num. 49.

Filij filia pradefuncta dotem habebant ex bonis Aui Paterni num. 50.

Dos pertinet ad filios filia, vti Aui haredes, non vti matris haredes num. 51.

Retinere verbum supponis receptionem num. 52. 53. & 55.

Soccini Iunior. *correctio num. 54.*

Remanere id dicitur, quod iam semel positum est num. 56. & 57.

Martini, & Bulgari opinio num. 58.

Distinctio inter filios diuites, vel pauperes filia pradefuncta num. 59.

Paupertatis ratione dos ad filios filia spectat, excluso Patre num. 60. Secus, si Nepotes, vel neptes diuites sint num. 61.

Cessante causa, vel ratione, cessat effectus num. 62.

Costa de port. rata quæst. 22. per totum præsertim nu. 3. & 6.

Et si creditor liberat aliquam rem, quam possidet,
vel super qua habet hypotecam, si postea agat
31 contra alios tertios possessores pro residuo crediti,
non possunt illi excipere de cessione, siue
liberatione facta *Bar. in l. Iubemus C. ad Vell. &
ibi Bal. & Salic. atq; alij, Thesaur. loco relato nu. 9.
in fine vbi num.* 10. scribit creditori etiam inuito
32 recte solui per vnum ex correis, qui dubitat,
ne alij correi efficiantur non soluendo, sicuti &
33 inuitus debitor etiam liberatur *l. manifesti C. de
solut. l. solutione 23. ff. eodem, & l. soluendo 39. ff.
de negot. gestis, faciunt ea quæ tradita sunt supra in
cap. 244. vers. debitoris vero.*

SVMMARIA.

Hypoteca pro annuo legato ad vitam legatarij minimè datur nu. 1.

Contrarium verius num. 10. & responsiones omnium præstationem de anno in anno debitarum nu. 11. Decis. Senat. nu. 13.

Hæres non tenetur soluere legatum annuum, sed ad vsufructuarium hoc spectat nu. 2.

Hypotecaria pro annuo legato non retrotrahitur ad tempus facti legati in tertij præiuditium nu. 3. & 4.

Legatario competit hypoteca à die mortis Testatoris num. 5.

Legata annua dicuntur plura, & quot sunt anni, tot sunt legata, non vnum nu. 6.

Legatum annuum purum dicitur pro primo anno, per sequentes vero dicitur conditionale nu. 7.

Hypoteca tacita resultans ex annuo legato non dicitur tantæ potentiæ, sicut expressa nu. 8. quod procedit in quantitate, non in spetie legata nu. 9.

Legatum annuum temporale non habet hypotecam, secus perpetuum nu. 11. & 12.

Legatum annuum soluitur de fructibus, & ad ratam fructuum num. 13. quod procedit respectu actionis personalis nu. 14.

Legatum annuum si factum fuit ad certum tempus, obligata non dicitur res, super qua impositum fuit legatum annuum nu. 15.

Hypoteca competit pro annuo legato ad vitam facto.

CAP. CCXXXXVIII.

NON leuis est controuersia inter Doctores, an competat hypoteca pro annuo legato ad vitam legatarij facto, In qua re negatiuam partē post alios sustinet *Surd. plena Decis. 28.* Ea ratio-
1 ne, quod annua legata ex fructibus sint persoluē-
da, & sic nullam dari pro ijs hypotecam in bonis, ex quibus fructus percipiuntur, quia eius natura id non patitur, vt innuit *Surd. sub num. 9. ex Bart. in l. p. num. p. C. commun. de legatis post glo. ibidem, quam conclusionem sequntur Doctores in l. p. ff. de legu. p.*

Eam etiam adducit rationem *Surd. loco relato num.* 10. quod si competeret hypoteca, per indirectum fideicommissarius hypotecaria conuentus
2 cogeretur soluere legatum annuum, quod solutum nōn fuisset ab hærede grauato, & hæres
cogeretur soluere legatum annuum, licet extaret vsufructuarius omnium bonorum, cuius
contrarium passim concludunt Doctores *per l. fin. §. sin autem C. de bonis quæ lib. vbi Bal. Fulgos. Castr. & Salic. & post multos alios probat Piebus in l. Titia §. Titia num. 153. ff. de lega. 2. Socin. Iun. cons. 115. num. 10. lib. p. & Bellon. cons. 7. num. 6.*

Hanc conclusionem sequitur *Ciriacus cons. 18. & Hodierna ad d. decis. 29. Surdi sub num. 2. vers. Aut vero, & num. 4.* dicens, quod quamuis hypotecaria competat pro annuo legato; Tamen
3 huiusmodi hypoteca non retrotrahitur ad tertij præiuditium, vt pote, si non essemus in
primo anno, sed in octauo, vel in decimo, & similibus, & hæres ante annum octauum, vel
decimum, distraxisset bona; Quia tunc hypoteca in præiudicium tertij, in quem bona fuerant
4 distracta, nō retrotraheretur a die legati, & sic à
die mortis testatoris, à quo die regulariter competit hypoteca legatario *Franch. decis. 583. &
5 Giurba decis. 97.* Sed à die illius anni, in quo debetur dictum legatum, Quia huiusmodi annua
legata plura dicuntur, & non vnum, & quot
6 sunt anni, tot sunt diuersa legata *Bar. in l. si filius famil. 78. ff. de verb. oblig. Pe. de Rauenna singul.
563.* Cum annuum legatum pro primo anno sit
7 purum, pro sequentibus vero condicionale
tex. in l. in singulos ff. de annuis legatis, & concludit Manent. decis. 48. ex Negus. de pignor. membro primo quinta partis num. 21. & Bal. nouel. de priuil. dotis par. 10. num. 40.

Hypoteca etenim tacita, quæ resultat ex ipso an-
8 nuo legato, non dicitur tantæ potentiæ, sicut
expræssa, ad effectum, vt posit retrotrahi *tex. in l. p. §. serui ff. ad Sillan. & Ita tenet Costa de retrotract. casu 31. in fine cap. 8. nu. 16.* Quamuis hoc procedere inquit *Hodierna num. 8.* in
quantitate legata, non autem in spetie, vt in
9 fundo, vel alio simili legato sub conditione, cum
eo casu retrotrahatur conditio, prout declarat
etiam idem *Negus. in secundo membro 5. par. nu. 10. in fine.*

De ÆQVITATE tamen contraria sententia ve-
10 rior, & ÆQVIOR est, nempè dari hypotecam pro annuo legato ad vitam facto *Bar. in l. Caius 12. prope finem ff. de annuis legatis, Natta cons. 323. in fine Botta decis. 689. num. 4. par. 3. diuers. Decian. resp. 3. nu. 143. lib. p. Guido Papæ decis. 432. in fine.*

Quam conclusionem comprobat *Costa de ratione ratæ qu. 60. num. 4.* vbi reprobato *Surdo* tradit
pro annuo legato competere hypotecam lega-
11 lem etiam respectu omnium præstationum, de
anno in anno debitarum *post Bero. cons. 47. lib. 2.*
Hanc eandem sententiam amplectitur *Merenda lib. 3. controu. iuris cap. 49. à num. p. vsq; ad nu.*

7. &

uallo a solutione facta eam impetrauerit) bonam fidem agnoscere, seq; quodammodo adhuc teneri intelligat, vt concludit *Franch. cit. cap. 5. nu. 486. per glo. in l. cum alter in verbo non competit ff. de fideiuss.*

Hanc sententiam amplectitur Senator Bellon. *cit. cap. 50. nu. 3.* quando fideiussor pro sua tantum
10 obligatione soluisset, quia tunc non solum incontinenti, sed etiam ex interuallo fieri valide posset cessio ex *Alba cons. 738. nu. 6. & cons. seq. nu. 10. & 24. Gabr. cons. 63. num. 3. & 10. lib. 2. & ante eum idem comprobat Costa de port. rata qu. 22. nu. 8.* Et soluens in dubio, censetur soluere
11 pro sua portione, vt diximus *in singulari 936. & singul. 938.* Et idcirco valebit cessio ex interual-
12 lo, vt post *Felicia. de censibus lib. 3. cap. 3. nu. 6. & Surd. Decis. 308.* tradit *Sen. Bell. cit. nu. 3.* subijciens conclusionem ipsam locum habere quotiescunq; ÆQVITAS id suadeat, quia tunc etiam ex interuallo potest implorato Iudicis offitio fieri
13 cessio ex *Surdo all. cons. 536. nu. 5. & Costa remed. subsid. 33. nu. 16. cum seq.*

Quam conclusionem sequitur etiam *Gratia. lib. 4. discept. forens. cap. 793. nu. 22. cum seq. plur.* vbi ita decisum fuisse per Rotam testatur, eandemq;
14 comprobat *Thesaur. Iun. qu. famil. 39. nu. 3. cum seq. lib. 4. dicens nu. 4.* ex ÆQVITATE omnino faciendam esse cessionem huiusmodi, & offitio Iudicis compellendum creditorem, quia nihil interest creditori, & multum prodest debitori
15 soluenti *iuxta l. in creditore ff. de euict. post Bertazol. de claus. cap. 40. glo. 4. nu. 10.*

Quinimo tanta est potentia effectus solutionis, vt soluens vtatur priuileggio, etiam personali, quod competebat creditori, qualiter si quis sol-
16 uisset Fisco, quia tunc vtitur priuilegio, quod Fisco creditori competebat; Ita probat *Surd. cons. 444. nu. 10. quem sequitur Sen. Bell. loco citato nu. 4.* tradens, quod licet soluens pecuniam mutuo acceptam non expressisset eam ad hunc solutionis finem accepisse mutuo pecuniam; Tamen ex temporis breuitate præsumeretur pe-
17 cuniam mutuatam fuisse, vt in eam causam illa solueretur, vt post *Surd. cit. cons. 444. nu. 10.* scribit *Sen. Bell. allegato cap. 50. num. 4. & cap. p. per totum lib. p.*

Quæ cessio simplicetur fieri solet, neq; indiget solemnitatibus, alias à statutis in cessionibus requisitis, quia huiusmodi cessio dicitur accessoria,
18 quæ minime subiacet requisitis necessarijs à cessionibus quæ principaliter fiunt vt post *Albam cons. 217.* scribit *Sen. Bell. cit. cap. 50. num. 5.*
19 quidquid in contrarium tradiderit *Franch. Decis. 427.* & ita censuisse Senatum Taurinensem testatur *Thesaur. Iun. all. qu. 39. num. 11. par. 4.* dicens hanc sententiam ÆQVIOREM, & benigniorem esse, quam limitat tantum non ha-
20 bere locum, quando sumus in concursu creditorum, & inter illos de anterioritate disputatur; Nam tunc ille, qui in licitatione facta vult ha-
21 bere pecuniam, tenetur cedere iura, & præstare se anteriorem, & promittere euictionem pro facto suo, si vero requisitus creditor, vt pecuniam capiat, & bona remittat, consentitq; requisitioni, non tenetur cedere iura, nisi talia
22 qualia, nec tenetur de euictione, nisi in casu, quo pecuniam ab anteriore creditore per reuocatoriam auferatur, vt subijcit *Thesaur. loco citato in fine.*

Atq; ad cessionem faciendam adeo cogi potest creditor in actu solutionis debiti *per d. l. Modestinus,* vt etiamsi fideiussor promisisset soluere omni,
23 exceptione remota, non idcirco excludi posset à petitione cessionis *Marsil. in Rubr. de fideiuss. nu. 271. quem sequitur Gratia. lib. 4. discept. forens. cap. 793. nu. 16 qui seq. nu. 17.* tradit hanc excep-
24 tionem cessionis posse opponi post sententiam *l. si fideiussores in fine ff. de fideiuss. Angel. in §. appellantes num. 21. Instit. de except.* Id quod etiam tradit *Thesaur. cit. quaest. famil. 39. num. 5. in fine lib. 4.*

Qui *Gratia. d. num. 17. vers. contraria* tradit, quod
25 tantum denegatur cessionis prouisio personis penitus extraneis, quæ eam petere prohibetur, idest si fideiussores, vel confideiussores non sunt *per l. nulla C. de solut. Castr. in l. si res obligata ff. de lega. p. Negus. tr. de pignor. membro 3. par. 5. num. 42.*

Quamuis, deficiente actione ad petendum cessionem, competeret semper offitium Iudicis, vt
26 illa fiat, cum præsertim cedantur iura talia qualia, Itaut in cedentem non possint retorqueri, quia tunc semper est facienda cessio, tanquam nullum damnum ex ea oriatur creditori, & pro
27 sit soluenti *l. in creditore 38. vbi glo. in verbo quod sine dispendio vers. item nota ff. de euiction. l. mulier ff. qui pot. in pign. hab. l. recusare §. Titius ff. ad Trebell. Surd. cons. 536. num. 5. & 6. & Franch. Decis. 55. nu. 5. quos sequitur Gratia. loco relato nu. 20. vbi etiam num. 21.* inquit magnam sub esse ÆQVITATEM, vt obligatus non patiatur iacturam, qua stante ÆQVITATE merito Iudicis offitium competere concludit.

Et locum non habere petitionem cessionis, quando creditor successisset vni ex correis, siue confi-
28 deiussoribus obligatis, vt notat *Castr. & Alex. in l. de die §. si fideiussor ff. qui satisd. coget post Lanar. & Bertazol. ibi citatum claus. 40. glo. 4. nu. 12. probat Thesaur. cit. qu. 39. nu. 7. lib. 4.*

Cæterum si plures sint correi, siue confideiussores, in solidum obligati, & vnus soluit totum debi-
29 tum, actionem habet repetendi ab alijs correis summam pro illis solutam, quia quando promissio facta est ab omnibus, oritur inter promittentes quædam naturalis obligatio, pro rele-
30 uio, cum censeantur fideiussores, & sic ex ÆQVITATE quilibet tenetur versus alium pro rata, idest pro sua portione *glo. fin. in l. p. vbi Bal. C. de duobus reis Bart. in Auth. Hoc ita nu. 67. & in l. Reos, vbi alij Doctores C. de duobus reis, quem sequitur Thesaur. Iun. cit. qu. 39. nu. 8. in fine lib. 4. Pinus Decis. 152. & Bertazol. claus. 40. glo. 4. sub num. 8. vers. vt autem, & sub num. 10. vers. cum tamen, & num. 11. de qua materia ample*

iussorem à creditore non releuat nu. 1. contrarium verius nu. 4. Distinguitur nu. 9. quoad creditorem solutione facta omnis extinguitur obligatio, secus quoad confideiussorem nu. 2.6.

Beneficium cedendarum actionum appellatur, quando quis promittit cedendi iura nu. 3.

Fideiussor ex pluribus soluens creditori, habetur quasi sit emptor nominis nu. 5. & 7.

Actio empti, quandocumque cedi potest nu. 8.

Confideiussor soluens pro sua contingenti portione, quandocunque impetrare potest cessionem à creditore nu. 9.

Soluens censetur in dubio soluere pro sua contingenti portione nu. 10. & id circo cessio ex interuallo facta valet nu. 12.

Cessio ex interuallo obtenta valet, si ita æquitas suadet nu. 13. & 14.

Quod alicui non nocet, & alteri prodest, concedi debet nu. 15. & 27.

Soluens fisco vtitur priuilegio fisci nu. 16.

Temporis breuitas in soluendo pecuniam mutuo acceptam probat solutionem factam esse de ea pecunia nu. 17.

Cessio ex causa pecuniæ receptæ non indiget solemnitatibus à statutis requisitis in cessionibus, quæ principaliter fiunt nu. 18. & 19.

Limitatur in concursu creditorum nu. 20.

Recipiens pecuniam ex licitatione, vt anterior creditor, tenetur facere cessionem eius iurium illi, qui licitauit nu. 21.

Licitator tenetur cedere iura talia qualia, neque tenetur de euictione nu. 22.

Cessionem facere tenetur creditor fideiussori soluenti, etiam si ille promisisset soluere omni exceptione remota nu. 23.

Cessionis exceptio potest opponi etiam post sententiam num. 24.

Cessio iurium denegatur tantum personis extraneis num. 25.

Actione desficiente ad petendam cessionem, competit officium Iudicis nu. 26. 27.

Cessioni locus non est, quando creditor successit vni ex correis nu. 28.

Correus, siuè confideiussor soluens totum debitum, habet actionem repetendi ab alijs correis summam pro illis solutam nu. 29.

Promittentibus multis soluere certam summam oritur obligatio pro releuio, & quilibet tenetur versus alios pro rata, nu. 30.

Creditor liberans rem hypotecatam pro certa summa mox agit circa alios creditores tertios qui residuo non possunt illi obijcere de liberatione facta alio num. 31.

Debitor etiam inuitus liberatur per solutionem ab alio factam nu. 32.

Cessio facta fideiussori soluenti etiam ex interuallo, eidem prodest, etiam si in solutione nulla facta fuerit protestatio.

CAP. CCXXXXVII.

SOluenti vno ex obligatis confideius-
soribus non prodesse cessionem ex
1 interuallo reportatam cauetur *in
l. Modestinus 76. vbi Bart. & alij ff. de
solut. & declarauit Rota Decis. 123.
num. 8. par. 2. in Nouiss. Surd. Decis. 308. num. 10.*
Nam facta solutione, omnis extincta fuit obli-
2 gatio, & actio in creditore; Itaut nulla supersit
creditori, quam cedere possit, vt concludit D.
Senator Bellon. *de his quæ incont. fiunt cap. 50.
num. 2. lib. p. post Menoch. de præsumpt. lib. 3. præ-
sumpt. 45. nu. 26.*
Huius autem respectu curare solent, qui pro alio
soluunt, vt sibi à creditore cedantur actiones,
vel saltem fiat promissio cedendi iura, quod be-
nefficium cedendarum actionum appellatur;
3 *Scrib. in l. 2. C. de fideiuss. l. nulla C. de solut. & tra-
dit Surdus cons. 536. nu. 3. cum seq.*
De ÆQVITATE tamen cessio facta ex interuallo
4 fideiussori, post solutionem dicitur valida, &
ad eam faciendam cogi posse creditorem verius
est, quia hoc casu fideiussor soluens habetur
5 quasi sit emptor nominis, cui creditor quocunq;
tempore postulat, ius suum tradere cogitur
tex. in l. cum 1536. ff. de fideiuss. dicens ibi Pau-
6 lus I.C. *cum is qui & reum, & fideiussores habens,
ab vno ex fideiussoribus accepta pecunia præstat
actiones, poterit quidem dici nullas iam esse, cum
suum perceperit, & perceptione omnes liberati
sint; Sed non ita est; Non enim in solidum accepit,
sed quodammodo nomen debitoris vendidit, &
ideo habet actiones, quia tenetur ad ipsum, vt præ-
stet actiones.*
Ex quo patet fideiussorem non censeri simpliciter
dissoluere obligationem, sed emere, nec censeri
7 facta solutione simpliciter dissolutam esse obli-
gationem, sed in fideiussorem soluentem quasi
emptorem translatam *Bal. in d. l. Modestinus ff.
de solut.* quare actionem empti ipsi competere
contra creditorem, vt quandocumq; lubet, actio-
nem quasi sibi venditam cedi petat, vt conclu-
8 dit *Valen. Franch. tr. de fideiuss. cap. 5. num. 483.
cum seq. plur. etiam per glo. in d. l. cum is ff. de fide-
iuss. & per Cuma. in d. Modestinus vbi num. 3. in-
quit*, hanc sententiam esse communiter re-
ceptam.
Neq; impedimento esse, quod affertur, per solu-
tionem extinctam dici obligationem, & actio-
nem statim, quandoquidem licet quoad credi-
9 torem verum hoc sit; Respectu vero confideius-
soris aliter censendum est, qui quamdiu actio
cessa apud fideiussorem fuerit, (licet ex inter-

uallo

70. num. 2. Quia hæredis fauore in dubio fit
2 Interpretatio circa diſpoſita, & contenta in
teſtamento, aut codicillis l. apud Iulianum §. Seio,
& l. ſi ita relictum 43. ff. de lega. 2. & l. nummis
75. ff. de legat. 3. & notant Dec. & Cagnol. in l. in
obſcuris de reg. iur. Fontanel. de pactis nuptial. clauſ.
6. gloſ. 3. part. 3. num. 43. lib. 2. quos ſecuti fui-
mus in ſingul. 448. & ſingul. 453. Propterea,
vt minus quam fieri poſſit oneretur hæres, le-
3 gata reſtringi, non autem ampliari debere di-
cendum eſt; Cum verba teſtamenti proprie, non
4 improprie veniant Intelligenda Bart. in l. cen-
turio col. p. verſ. ſed quidem ff. de vulg. & pupil.
& in l. quacunq; §. menſe ff. de lega. 2. Crau. conſ.
214. num. 6.

Hinc limitant concluſionem Doctores in legato
facto conſanguineo, quem teſtator diligebat,
quod in dubio late interpretandum eſſe ſcribit
5 Alex. conſ. 223. lib. 2. Dec. conſ. 601. num. 6. Socin.
Iun. conſ. 98. nu. 22. lib. p. Crau. conſ. 297. col. 2. verſ.
quære, Cephal. conſ. 144. num. 24. & Menoch. conſ.
279. nu. 10. quos ſequuti fuimus ſingul. 593.

Itaq; dum legauit teſtator Viduis, & Orfanis, de
vere Viduis, & Orfanis intellexiſſe dicendum
eſt, ad minus gaudendum hæredem iuribus de-
ductis, & vt de proprijs, non improprijs viduis,
& orfanis intellexiſſe teſtatorem affirmetur,
cum verba teſtatoris proprie, non autem in pro-
prie veniant intelligenda, etiam in pia cauſa, vt
6 præter Bart. & Crau. citatos probat idem Crau. in
Rubr. de laga. p. nu. 131. prope finem, & conſ. 294.
nu. 7. quem ſequitur Card. Mant. de coniect. vlt. vo-
lunt. lib. 3. tit. 4. nu. 5. Atq; naturaliter, non fictè
intelligi debent verba teſtatoris l. vlt. ff. de ijs qui
veniam ætati impetr. l. ſancimus C. de nuptijs, vt
de filijs loquendo, de filijs veris non fictis intel-
7 ligi Teſtatorem loquutum fuiſſe probat Idem
Card. Mant. lib. 11. tit. 8. nu. 2.

De ÆQVITATE tamen contrarium verius vide-
tur, quia in vltimis voluntatibus lata fatienda
8 eſt interpretatio, quidquid ſit in contractibus l.
qui duos, & l. ſeruis legatis ff. de lega. 3. l. ſi ita
ſcriptum ff. de lega. 2. l. iuſta interpretatione ff. de
verb. ſignif. & l. ſi quis ita ff. de teſtamenta tut. &
poſt multos per eum allegatos ſcribit Card.
Mant. de tac. & ambig. lib. 2. tit. 4. nu. 63. in fine,
& in tr. de coniect. vlt. volunt. lib. 3. tit. 18. num. 2.
cum ſeq.

Præſertim quando ſumus in materia fauorabili
dotis, vel alimentorum, quorum legatum dici-
9 tur pium Ruin. conſ. 71. num. 15. lib. 3. Surd. de alim.
tit. 2. qu. 12. num. 9. & 10. & in ſpecie de legatis
10 pijs probat Socin. Sen. conſ. 247. nu. 6. lib. p. quem
ſequitur Tiraquel. priuil. pia cauſa 23. & idem
Surd. de alim. tit. 8. priuil. 25. nu. 6.

Vidua vero etiam illa dicitur, quæ habet virum
inutilem, cui idcirco competere priuilegium
11 viduis conceſſum probat Bal. in l. fin. C. ad legem
flau. de plagiar. quem ſequitur Coſta in eius memor.
in verbo vidua, Couarr. pract. qu. cap. 7. num. 2. late
Tiraquel. lege connub. 6. nu. 12. Prout orfana filia
12 etiam illa dicitur, quæ habet tantum patrem,
ſed inutilem, quamuis proprie orfana ſit, quæ
caret vtroque parente, cum vere deſtituta ſit
præſidio paterno ea, quæ habet patrem inuti-
13 lem, vt in indiuiduo concludit Perez de Lara.
tr. de Anniuerſarijs, & Capelanijs lib. p. cap. 21. nu.
32. cum ſeq. per gloſ. in l. fin. in verbo orbitates C.
ad legem flau. de plagiar. Iaſ. in l. fin. num. 3. ff. de
offitio eius.

Eccleſia etenim dicitur viduata, ſi habet Epiſco-
14 pum inutilem cap. inter corporalia, de transl.
Epiſ. Lucas de Penna in l. cum ſcimus num. 5. C. de
agricol. & cenſ. lib. 11. quemadmodum vniuerſi-
tas non dicitur habere ſindicum, ſi ille ſit inha-
15 bilis ad agendum l. p. §. quod nemo ff. quod cuiuſ-
cumq; vniuerſitatis.

Hanc concluſionem expreſſe firmat Gratia. lib. 4.
diſcept. forenſ. cap. 666. nu. 3. cum ſeq. plur. vſq; ad
nu. 12. Et eandem amplectitur ſententiam Fon-
tanel. de pactis nuptial. clauſ. 4. glo. 11. num. 85. &
menti teſtatoris ſatisfieri concludunt citati Do-
16 ctores, ſi legatū factum viduis, & orfanis, com-
prehendere etiam mulieres habentes viros inu-
tiles, & orfanas, tantum patrem inutilem ha-
bentes, declaretur, vt ſubijcit Gratia. ſub num. 2.
verſ. quidquid tamen, & Fontanel. loco citato nu.
85. Prout eandem ſententiam comprobat Pe-
trus Gregor. lib. 9. ſyntag. iur. cap. 20. nu. 2. per
glo. in l. fin. verſ. orbatus ff. ad legem falcid. de
plagiar.

Et ſi enim Salic. in l. Orphanotrophos 30. num. p. C. de
Epiſ. & Cler. velit. vt talis locus ſit, quando reci-
pit pueros orbatos vtroq; parente; tamen ve-
rius eſt, vt etiam ſufficiat, quod ſint tantum ſine
17 patre, vt poſt Spiegel. in lexicon Iuris in verbo
Orphanotrophium, ſcribit Gratia. cit. cap. 666. num.
14. vbi num. 15. & 16. declarat, quod ſignificent
18 verba Orphanotrophium, Xenodochium, &
Hoſpitale; Et ita obſeruatur paſſim hic Medio-
19 lani, & in alijs Ciuitatibus huius dominij, vbi
recipiuntur orphani, patre tantum carentes, &
ita Iudicatum fuiſſe in eo caſu teſtatur Gratia.
nu. 16. in fine.

Quamuis Card. Mant. d. tr. de coniect. vlt. volunt. lib.
3. tit. 5. nu. 5. Admittat, quod verba teſtatoris im-
proprie tantum intelliguntur, quando proprie
20 verificari non poſſunt per l. quibus diebus §. Do-
minus, & ibi Socin. Sen. num. 4. ff. de condit. & de-
monſtr. & per l. fundus qui locatus in fine ff. de fun-
do inſtromento, & quando teſtator erat imperitus
21 vt ibidem ſubijcit num. 7. idem Card. Mant. Prout
improprie etiam eſſe intelligenda docet idem
Card. Mant. eodem lib. 3. tit. 7. num. 3. vt abſurdum
22 euitetur, Id quod etiam comprobat Galin. de
verb. ſignif. lib. 3. cap. 8. nu. p. vbi tradit, quod ab-
23 ſurdum illud dicitur, in quo neq; ratio neq;
ÆQVITAS militat, ſed ex quo omne malum
aptum natum eſt prouenire ex Euirardo in loco
ab abſurdo ſub nu. 8.

SVMMARIA.

Ceſſio reportata ex interuallo per ſoluentem conſide-
inſſorem

23 *timata ff. de publ. & vectigal.* ob quam exhibitio-
nem fuit liberatus d. Potestas *per tex. in l. si post
depositum C. de assessor. & l. 3. ff. de publ.*
Hanc tamen quæstionem distinguendo *Menoch.
cit. casu 345. num. p. cum seq. & Farin. all. qu.
24. num. 53. cum seq.* inter publ. officiales, &
24 priuatum Dominum, concludunt, quod Publ.
officialis tenetur de delictis cōmissis per eius Mi-
nistros, & per familiam per text. *in l. p. C. ad le-
gem Iuliam repetund.* vbi quod pæna illius legis
tenetur qui cum in Magistratu esset, ipse, vel
25 eius minister aliquid extorsit, quod etiam caue-
tur *per cit. l. p. §. famil. ff. de publ. vbi Bart. &
Cæteri, & Dec. in l. 2. ff. quod quisq; iur. Add. ad
Capel. Tolos. decis. 196. vers. Item fuit petitum
num. 3. Boss. in tit. de offic. corrupto sub num. 31.
subijcitq;*. Quod quid quid facit familia dicitur
26 de consensu Domini, siue Prætoris fecisse, cum
famulorum conditionem scire præsumatur *l. fin.
§. seruorum ff. nauta caup. stabul. & l. quoniam
Iudices C. de appell. vbi Bar. notat*, Quod quan-
27 do Magistratus videt suos officiales aliquid
iniustè agere, debet eis resistere, ne teneatur
eorum causa, quem sequitur *Curt. Sen. in cons. 41.
super processu col. 2.* & ità Iudicasse *Rotam decis.
6. de offitio Vicarij in antiquis in eip. Nota verum,
scribit Farin. all. qu. 24. sub num. 53.* Subijcitq;
28 *Farin num. 54.* Quod Pater nō teneatur pro de-
licto filij per reg. quod vnus non punitur pro
delicto alterius *l. Sancimus C. de pænis, & l. si quis
in suo §. lexis C. de inoff. testam.* Attamen si deli-
quit filius in officijs, & muneribus publicis patre
30 sciente assumptis, tenetur Pater *per l. 2. ff. ad
municip. Ias. cons. 27. in fine lib. 3. & Boer. decis.
217. num. 11. in fine* affirmantes, Patrem custo-
31 dem carcerum teneri, si eius filius carceratos,
quos sibi custodiendos tradiderat pater, sine
Iudicis mandato relaxauerit, aut aufugere per-
miserit, de qua custodia materia latissime *Me-
noch. de arbitr. casu 302. num. 5. & Farin. cit. qu.
24. num. 54. in fine, & qu. 31. num. 49. cum seq.*
32 Si tamen Minister, siue famulus deliquit extra
offitium, tunc non tenetur officialis *Franc. Mar-
cus decis. 425. num. 7. par. p. & Farin. loco rela-
ta num. 57.* vbi post *Menoch. de arbitr. casu 344.*
Mox supra citatū declarat casus, in quibus in
offitio deliquisse Ministrum dici potest *cum plur.
seq. nu.* concludendo sub *num. 59.* quod quan-
do auctoritas officij est in causa, vt officialis de-
33 linquat, tunc delictum dicitur commissum in
offitio, & eo casu datur actio damnificato con-
tra quem velit experiri, an contra Principalem,
34 vel contra substitutum qui deliquit, si agebatur
de offitio priuato, quo casu non liberatur Do-
35 minus exhibendo famulum *Farin. num. 60.* præ-
sertim si substitutus non sit soluendo, vt *nu. 66.
& 76. & qu. 31. num. 51.*
Differentia vero magnā est inter obligationes,
36 quæ ex quasi delicto nascuntur, Et eas quæ ex
malefitio ortum habent. Quia ex primis com-
37 petit actio in factum parti læsæ contra Domi-
num, ad damnum, & interesse, vt probat *tex.
in cit. §. vlt. Instit. de oblig.* Quæ ex quasi delicto
nascuntur, Quæ actio in factum non est famosa
38 nec irrogat infamiam *l. non debet in fine ff. de
dolo malo*, Ex alijs vero vltra actionem ad dam-
39 na, & interesse, proceditur etiam ad pænam
*glos. in §. penult. in verbo hæredi vers. Item in
actione Instit. de obligat. quæ ex quasi delicto
nascuntur per tex. in l. licet. §. possumus ff. nautæ
caup. stabul. & l. p. ff. de condit. furt.*

SVMMARIA.

Hæres minus grauatus à Testatore censetur num. 1.
Hæredis fauore in dubio fit interpratatio num. 2.
*Legata restringuuntur, vt minus oneretur hæres nu.
3. Limitatur in legato facto consanguineo num. 4.*
Testamenti verba propriè sunt intelligenda n. 5. & 6.
Legatum factum consanguineis ampliatur potius, quam restringitur num. 5. secus vero in legato facto Viduis Orfanis veris num. 6.
Testator fauore filiorum disponens de veris filijs, non fictis, intellexisse censetur num. 7.
Interpratatio lata fit in vltimis voluntatibus num. 8. maximè in materia fauorabili, vt dotis, & alimentorum num. 9. 10.
Vidua etiam dicitur, quæ habet maritum inutilem num. 11. & 16.
Orfana filia etiam illa dicitur, quæ habet Patrem tantum, sed inutilem nu. 12. & 16.
Orfanus propriè ille dicitur, qui caret vtroque Parenti num. 13. Limita num. 17. & ita obseruatur Mediolani, & sui Dominij num. 19.
Ecclesia dicitur viduata, si habet Episcopum inutilem num. 14.
Vniuersitas dicitur non habere Sindicum, si ille est inhabilis ad agendum num. 15.
Legatum factum Viduis comprehendit mulierem habentem virum inutilem num. 16.
Verba Orphanutrophium, xenodochium, & hospitale quid significent num. 18.
Testatoris verba impropriè tantum intelliguntur, quando verificari nequeant propriè num. 20. Et quando Testator erat imperitus num. 21.
Absurda sunt vitanda num. 22.
Absurdum illud dicitur, in quo neque ratio, neq; æquitas militat num. 23.

Legatum factum Viduis, siuè Orfanis, debetur etiam illi mulieri, & filiæ, quæ habet Virum, aut Patrem inutilem, qualis est damnatus ad remum perpetuum, vel ad perpetuos Carceres.

CAP. CCXXXXVI.

1 HÆres censetur in dubio minus gra-
uatus *l. cum quidam ità ff. de verb.
oblig. Card. Mant. de coniect. vlt.
volunt. lib. 7. tit. p. num. 27. & lib.
9. tit. 2. num. 28. qui plures alios re-
fert. & sequitur Gratian. lib. p. discept. forens. cap.
70. num. 2.*

tr. lib. 2. casu 345. num. 3. Boß. de furtis, num. 55.
quos sequitur Farin. cons. 125. num. 9. lib. 2. &
qu. 24. num. 50. cum seq. & ante eum tradit
Mascard. de probat. conclus. 892. num. 7. vbi in-
fert ex his, quod si incendium oriatur in domo
4 culpa stabularij, vel coqui in coquina, tenetur
Dominus de tali incendio orto culpa famuli,
qui deliquisse dicuntur in offitio, in quo sunt
præpositi per glo. in l. ne quid in verbo à possessio
ff. de incend. ruin. & naufr.

Et hac solida ratione obligatum esse dominum
pro officiali, & famulis, concludunt scribentes,
5 quia ille tenetur de mala electione, cum bonos
seruos, siue offitiales ad hoc ministerium eligere
6 teneretur, & in culpa idcirco dicatur Dominus,
siue conductor Gabellæ, malos ministros eli-
gendo l. Item is excusus, & §. cui atq. exercitor
Instit. de obligat. qua ex quasi delicto nascuntur,
facit glos. in cap. p. vers. Archid. de offitio Archid.
Felin. in cap. Petrus sub num. 10. de homicid. Ca-
strens. in l. videamus ff. locati Gabriel. commun.
conclus. 8. num. 62. lib. 7. quos sequitur Farin.
cit. qu. 24. num. 61. & seq.

De ÆQVITATE tamen non tenetur Dominus,
7 siue conductor gabellæ pro fraude, siue delicto
eius famuli; siue officialis, aut administratoris,
quando ex tali fraude, siue delicto, nulla vtili-
tas aquiritur Domino, siue conductori; Vtilitate
etenim cessante non potest considerari aliqua
8 scientia, & participatio Domini, neq; aliquod
delictum successiuum in commodum, & vtilita-
tem ipsius, Vt in terminis probat Romanus in l.
de pupillo §. si quis ipsi pratori, vbi Alex. num.
24. & Ias. ff. de non. oper. nontiat. Canonistæ in cap.
Constitutis il p. vbi Hostien. 4. vers. si quis autem,
Abbas num. 3. & Imol. num. 2. de testibus.

Conclusionem hanc sequuntur Calca. cons. 63. num.
9. Barbat. cons. 13. col. antepenult. lib. 3. Gramat.
cons 8. num. 3. Menoch. cons. 53. num. 15. & de
arbitr. casu 345. num. Honded. cons. 97. num.
8. lib. 2. & post eos ample deffendit Gratian. lib. 4.
discept. forens. cap. 625. num. 19.

Qui auctor subijcit num. 17. per exhibitione of-
9 ficialis, siue administratoris factam à Domino
tolli omnem suspitionem contra Dominum, siue
conductorem, maxime si offitium est publicum,
10 vt Publicani, non priuatum, vt in tabernario,
nauta, hospite, vel similibus, in quibus non suf-
ficit exhibitio famuli; Eo enim casu est in pote-
state damnum passi agere contra præpotentem,
11 seù præpositum cit. l. vnica ff. de fur. aduersus
nau. caup. & stabul. Marsil. in rubr. num. 182. ff.
de fideiuss. Menoch. cons. 98. num. 83. cum seq.
qui loquitur in terminis doganarum, seu vecti-
galium, & tributorum, & in d. casu 345. nu.
Bero. cons. 206. num. 24. lib. 3. Rol. cons. 75. nu.
31. lib. p. Farin. cit. qu. 24. num. 60. & cons. 125.
n. 15. lib. 2. & post eos Gratian. cit. cap. 625. n. 31.

Præterea lex cum si exhibuissent locum non habet,
12 quando Publicanus deputasset eum, qui bonus
reputabatur, vt ibidem declarat Cuma. num. p.
vers. in casu idcirco Rebuff. in tr. de hospitib. num.
13. tom. 2. quos sequitur Gratian. cit. cap. 625.
num. 23. & num. 42. qui seq. num. 24. scribit. d. l.
13 cum si exhibuissent loqui de delicto commisso
per seruum publicani, & sic in homine non li-
bero, quo casu non sufficit exhibitio, neq; libe-
ratur Dominus sine noxæ deditione; Aliud vero
est in homine libero, qui deliquit, quia tunc ad
14 nil aliud tenetur Dominus Bart. in l. p. §. quod
nouissime ff. de publ. Cuma. in d. l. cum si exhibuis-
sent ff. eodem tit. quos sequitur Gratian. all. cap.
625. num. 24. & 40.

Et si vero etiam in homine libero vltra exhibitio-
nem eius persone, teneretur Dominus pro noxa
famuli, tamen tenebitur tantum ciuiliter, non
15 non criminaliter, prout in specie tradit Franc.
Marcus decis. 423. num. 15. par. p. Felin. in d. cap.
Petrus num. 13 de homicid. Decian. cons. 25. nu.
14. lib. 2. Quæ sententia corroboratur per tex.
in l. iure prouisum C. de fabricens. lib. 10. Quam-
uis dispositio d. tex. procedat specialiter in illo
casu, Quia vnus succedit alteri, Ideò ratione
istius simultaneæ successionis ÆQVVM est, vt
16 vnus teneatur pro alio, vt scribit ibidem Pla-
tea num. p.

Quemlibet vero Dominum teneri etiam crimina-
17 liter pro delicto familiæ, quando non exhibet
delinquentem Dominus, & sciuit delictum fa-
muli, & non prohibuit, sed permisit in offitio
scilicet, & sic in administratione, non extra,
disponit tex. in §. exercitor in fine Instit. de obli-
gat. qua ex quasi delicto nascuntur, & in l. si cum
exhibuissent ff. de publ. & vectigal. ac in l. p. §.
hac autem facultas ff. si famul. furtum fecisse dica-
tur, atq; in d. l. Iure prouisum C. de fabricens. lib.
10. Quasi tunc illud perdiderit ex suo delicto, vt
declarat glos. in d. l. p. in verbo erit data ff. si fa-
mul. furtum fecis. dicatur, & ibi Bart. in princip.
& Alber. in fine; Tunc enim dicitur Dominum
18 participasse propter scientiam, & ob non pro-
hibitionem, cum posset prohibere, & conse-
quenter non obstante exhibitione famuli tene-
tur etiam criminaliter ipse Dominus in priuatis
rebus, vt concludit Farin. cit. qu. 24. num. 50.
Gratian. & sequitur loco citato num. 32. & plur.
sequentibus. Subijcit tamen idem Auctor quod
nulla ÆQVITAS suadet, vt Dominus teneatur
19 pro delicto, aut fraude famuli, si ignorauit, vel
non participauit de fraude, aut delicto, nullaq;
vtilitas ad eundem peruenerit, quæ maxime
20 semper consideratur; Doctores in d. cap. constitu-
tis il p. & ibi Alb. num. 3. Host. num. 4. & Felin.
num. p. de testibus.

Quam scientiam, & fraudis participationem ex-
cludit Dominus, si famulum, aut administra-
21 torem remouit, aut suspendit ab offitio, vt
explicat Gratian. cit. cap. 625. num. 36.

Hinc inferunt scribentes, quod Potestas, qui offi-
22 ciales delinquentes exhibuit, ad nil aliud tene-
tur, cum illi codemnari possint pro male gestis
inscio Prætore, ex ita iudicasse ad fauorem Po-
testatis Bergomi scribit Alber. in l. quanta auda-
tia num. 3. vers. & ista iura fuerunt Multum tru-
tinata

20 potest ei obijci compensatio de eo, quod ab illo debetur ex persona propria, non ex persona defuncti, vt dicit *Rui. cons. 148. lib. p.*

Quamuis contrarium statui videatur per Petrum de Vboldis *in tr. de duobus fratribus par. 5. num. 35. vers. Socij habent, & per Papiens. in forma libelli respons. rei in gl. saluis alijs num. 15. & 16.* quos sequitur *Canal. tr. de tutore, & curat. n. 220.*

21 a quibus firmatur, quod compensatio nō datur contra eum, qui representat duas personas, vnā scilicet tanquam actor, & aliam tanquam debitor, vt pote, si esset creditor nomine proprio, & debitor hæreditario nomine, quia tunc non militat exceptio compensationis, vt probat Carol. de Grassis *tr. de except. tit. de compensat. except.*

22 *16. num.* 40. Et ita respondi superioribus diebus in quadam causa, in qua actor tanquam cessionarius crediti hæreditarij agebat contra possidentem partem bonorum hæreditariorum sibi per vxorem dicti cessionarij relaxatorum ex causa transactionis, quam ipsemet cessionarius, vti legitimus procurator, & administrator vxoris, à qua datum in dotem habuerat, impugnabat, dum hereditatem, cuius causa bona in inita transactione relaxauerat, repudiasset vir, qui idcirco & vxoris personam representabat, & propriam personam referebat qui ambo deinde amicabiliter se concordarunt.

SVMMARIA.

Dominus Nauis, siuè hospitij, tenetur pro furto famuli num. 1.

Vectigalium conductor tenetur pro furto familia num. 2. Conclusio procedit tàm si agatur ciuiliter, quàm criminaliter num. 3.

Pro incendio commisso à stabulario, vel coquo in hospitio, tenetur Dominus famuli, vel coqui num. 4.

Dominus tenetur pro famulis ob malem electionem num. 5. & 6.

Dominus non tenetur pro delicto famuli, si nullam vtilitatem consequitur num. 7.

Vtilitate cessante non potest considerari aliqua scientia Domini, siuè illius participatio fraudis commissa à famulis num. 8. & 20.

Dominus exibendo famulum, & delinquentem, non tenetur ad aliud, si officium, sit publicum num. 9. & 10.

Damnificatus potest agere pro damno contra præpotentem, vel præpositum num 11.

Dominus non tenetur, si deputauit illum, qui bonus reputabatur num. 12.

Exhibitio serui delinquentis non sufficit seruo vero num. 13. secus in homine libero num. 14.

Dominus tenetur tantùm ciuiliter pro homine libero, non criminaliter pro noxa num. 15.

Vnus aliquando tenetur pro alio num. 16. Contrarium num. 29.

Dominus tenetur pro delictu familiæ etiam criminaliter, quando delinquentem non exhibet num. 17.

Dominus non probibens famulo delictum dicitur de eo participare num. 18. & 19.

Dominus remouendo, vel suspendendo famulum ob fraudem commissam excludit omnem fraudis participationem num. 21.

Prætor, qui familiam delinquentem exhibet, ad nihil aliud tenetur num. 22. & ità fuit liberatus quidam Prætor num. 23.

Officiales publici tenentur pro delictis ab eorum ministris commissis num. 24. & 25.

Prætoris familia quidquid facit, dicitur facere de illius consensu num. 26.

Officialis, siuè Magistratus, qui vidit aliquid iniustè agere, eius familia debet illi resistere num. 27.

Pater non tenetur pro filij delicto num. 28. Limitatur in causa de carcerationis, si filius permisit carceratos aufugere num. 31.

Pater tenetur pro filio delinquente in publico officio ipso sciente assumpto num. 30.

Officialis non tenetur pro delictis commissis per familiam extra officium num. 32.

In officijs deliquisse is dicitur, quando auctoritas officij est in causa, vt officialis delinquat num. 33.

Damnificatus à familia potest agere contra familiam, vel contra Officialem num. 34.

Officialis publicus exhibendo ministrum, vel famulum delinquentem non liberatur; secus si erat priuatus officialis num. 35.

Obligationes, quæ ex delicto nascuntur, differunt ab illis, quæ ex quasi delicto ortum habent n. 36. & 37.

Actio in factum non dicitur famosa, nec irrogat infamiam num. 38.

Actio ex delicto extenditur ad damna, & ad pœnam, secus ex quasi delicto, quia tantum ad damna extenditur num. 39.

Dominus, siuè conductor Gabellæ quando teneatur pro fraudibus commissis per eius officiales.

CAP. CCXXXXV.

1 VLpianus I.C. *in l. vnica ff. de furtis aduersus naut. Caup. & stabul.* disponit, vt Dominus hospitij siuè nauis, teneatur pro furto, vel damno, aut fraude commissa per eius officiales, siue seruos, aut famulos; Prout idem Vlpianus *in l. cum si exhibuissent, & etiam in l. p. ff. de publicanis* scribit Dominum vectigalium con-

2 ueniri ex facto familiæ, Quam conclusionem sequitur *Felinus in cap. Petrus num. 12. de homicid. Aufrer. ad decis. Capel. Tolos. 196. num. 4. Roma. cons. 434. in fine, vbi Mando. in verbo liberantur Bal. cons. 230. num. 4. lib. p. Dec. in l. 2. num. 13. ff. quod quisq. iuris Affl. decis. 82. num. 4. Decian. cons. 25. num. 15. lib. 2.*

Hanc sententiam procedere tàm si agatur ciuili-

3 ter, quàm criminaliter, probat *Bal. cons. 228. lib. 2. Franc. Marchus decis. 423. sub num. 12. vers. & ea casu deliquit in officio Monticell. in sua pract. crim. reg. 7. num. 17. Menoch. de arbitr. lib. 2.*

Soluenti pro alio ad liberandum bona obligata fieri debet cessio de iuribus per creditorem satisfactum in præiuditium posteriorum creditorum.

CAP. CCXXXXIV.

Oncludunt Doctores *in l. nulla C. de solutionibus*, quod per solutio-
nem creditori factam a tertio li-
1 beretur debitor, non tamen co-
gitur soluens impetrare cessio-
nem ad hoc vt liberet bona ob-
ligata, quam sententiam amplectuntur Ange-
lus, Fulgos. Castrens. & *Ias. in l. tale pactum §. post*
diuisionem ff. de pactis quos sequitur Neguſ. de pi-
gnor. membro 3. §. partis princip. nu. 39. dicens il-
lud perpetuo menti tenendum, Id quod inuito
etiam debitore fieri posse, & eius liberationem
2 obtinere habetur *in l. soluendo ff. de negotijs gestis,*
& in l. solutionem ff. de solut. etiam inuito credi-
3 tore, vt probat Chartar. *Decis. Ianu. 61. nu. 3. cum*
duobus sequentibus,
Prout creditor satisfactus non cogitur regulariter
inuitus cedere iura sua extraneo soluenti, vel
4 offerenti, vt habetur *in d. l. nulla C. de solutioni-*
bus, & ibi Bal. & notat. Castrens. in l. si res obligata
ff. de lega. p. Chartar. d. Decis. 61. nu. 8. & 9.
De ÆQVITATE tamen fieri debet cessio per
5 creditorem satisfactum ipsi soluenti, cum nul-
lum damnum inferatur creditori per huiusmodi
cessionem, & prosit soluenti petenti cessionem,
6 id quod de facili concedendum venit *l. in credi-*
tore 38. vbi glo. in verbo quod sine dispendio vers.
Item nota ff. de euictionibus l. mulier ff. qui potior.
in pignor. hab. l. recusare §. Titius ff. ad Trebel. Bart.
in l. 2. ff. sol. matr. Dec. cons. 104. col. p. vers. tertio
facit nu. 2. Franch. Decis. 55. num. 5. quos sequitur
Gratia. lib. 4. discept. forans. cap. 686. nu. 10. & cap.
793. sub num. 20 vers. & quidem tradens maxi-
mam subesse ÆQVITATEM.
Primo enim casu locum habet conclusio, quando
7 creditor nullam habebat hypotecam, quia eo
casu cessio non est necessaria, vt distinguunt
scrib. loco citato, & tradit *Gratia. all. cap. 686.*
nu. 9. qui auctor *num. 11. cum seq.* dicit in Iuditio
legis diffamari C. de ingen. & manumissis necessa-
8 riam esse probationem iactationis eius, cui sta-
tuitur tempus ad proponendum suam præten-
sionem, aliter non probata hac qualitate su-
cumbit is, qui aduersarium prouocauit *Bal. in l.*
non cogendum §. si procurator num. 3. ff. de procura-
tor. & in l. 2. C. ne filius pro patre Cagnol. in d. l. dif-
famari nu. 6. & late scribit Contard. in d. l. diffama-
ri q. a. p. nu. 2. & 45. Boerius Decis. 255. num. 7. in
fine, & Menoch. cons. 366. nu. p. Grat. d. cap. 686.
nu. 11. & 23. quam probationem licet resultare
9 putet *Lapus allez. 64. in fine* ex sustentatione li-
tis, quem sequitur *Vant. de nullit. ex deffectu pro-*
cessus nu. 65. Tamen reprobatur horum opinio
ex communi Doctorum calculo, cum illi lo-
10 quantur in diuersis terminis *Alex. cons. 73. nu. p.*
lib. 3. & cons. 52. num. 5. in fin. a lib. 2. Rui. cons. 106.
nu. 21. lib. 5. Afflі. Decis. 394. num. 7. & 8. post eos
Grat. all. cap. 686. nu. 20. & 21.
Id quod maxime procedit, si à prouocato facta sit
protestatio de non consentiendo, nisi verificatis,
& seruatis seruandis, per quam protestationem,
11 quod sententia lata in huiusmodi iuditio absq;
probatione iactationis sit nulla, est *tex. in cap. p.*
vbi glo. in verbo tacite de iuram. calumnia in 6.
Pute. Decis. 398. nu. 2. & sic in Iudicatum transi-
re nequit sententia lata sine hac probatione.
12 *Card. Serafin. Decis. 1469. num. 3.* & ita decisum
fuisse per Rotã coram Reuerendiss. tunc Audi-
tore Panfilio nunc Summo Pontif. Innocentio
X. die 4. Maij 1619. testatur *Gratia. d. cap. 686.*
in fine.
Debitoris vero liberatio sequitur, etiam eo ipso,
quod recusante creditore receptionem pecuniæ
13 sibi debitæ, offerens soluere eam deponat;
Prout liberatur res hypotecata pro pecunia de-
bita, & suam in re hypotecam confirmat, siue
14 potius acquirit offerens, & deponens *l. p. & l.*
potui ff. qui potior in pignor. habcantur Neguſ. d.
membro 3. quinta partis num. 10. quem sequitur
Chartar. cit. Decis. 61. num. 11. vbi nu. 12. subijcit,
successiuè consequi soluentem siue deponentem,
quod potest primum creditorem etiam inuitum
15 cogere ad cedendum iura sua, ex eodem *Neguſ.*
citato nu. 10. quod si primus creditor nolit cede-
re iura sua, secundus tamen creditor absq; ces-
sione in ius primi creditoris nihilominus succe-
dit *Chartar. all. Decis. 61. nu. 13.*
Qui auctor *nu. 14.* distinguit duos casus inter credi-
torem, cum hypoteca debitoris, pro quo soluit,
vel obtulit priori creditori, & inter secundum
creditorem debitoris sine hypoteca soluentem,
vel offerentem priori creditori, quandoquidem
17 primo casu talis creditor cum hypoteca sol-
uens potest cogere priorem creditorem, cui sol-
uit, vel obtulit, etiam inuitum ad sibi cedendum
iura sua ex *Neguſ. all. membro 3. quinta partis nu.*
10. & 42. & Alex. in addit. ad Bal. in d. l. nulla C. de
solut. quam legem ita limitant, siue declarant
citati Doctores locis relatis, & ita iudicasse
Rotam in eo casu proposito testatur *Chartar. nu.*
14. in fine.
Compensatione vero vti posset debitor cessus con-
18 tra cessionarium agentem contra ipsum debi-
torem, si is cessionarius debitor esset cessi debi-
toris per *tex. in l. in rem ff. de compensationibus, &*
tradunt Bal. Cynus, & alij in l. eius C. de compen-
sationibus Bar. in l. si quis in rem ff. de procurat.
Alex. cons. 54. nu. 7. lib. 2. Guido Papa Decis. 467.
nu. p. Rebuff. tr. de cessiou. glo. 7. quemadmodum si
hæres ageret, licet representet personam de-
19 functi, *vt in Auth. de iure iur. à mor. praſt.* quia

Quam conclusionem locum habere scribit *d.nu.29.*
licet etiam is, qui præuenit, non continuè pro-
5 sequatur ædificium, diferendo aliquo modico
tempore, quærendo magistros, operarios, &
alia præparamenta, cum sufficiat, vt in prose-
quendo non sit negligens, *argomento l. 3. si eum*
igitur. ff. de vi & vi armata l. cum antiquitas C. de
testam. Bar. in cit. l. quominus nu. 10. ff. de fluminis
quem sequitur *Tiraquel. de primog. d. qu. 17. num.*
12. opin. nu. 5. & seq. Gratia. all. cap. 745. num. 29.
in fine.

Maximè vero locum habet firmata sententia in
6 præuentione consistente in facto, incipiendo
ædificare, quæ præuentio præualet verbali
præuentioni *l. si tamen 48. §. ei qui seruum ff. de*
edil. edicto capit. lecti de appell. Bal. in l. non igno-
rat. col. p. C. qui accus. non possunt Ias. cons. 102. col.
p. lib. 4. Dec. in l. non vult hares nu. 10. ff. de reg. iur.
Id quod tamen limitatur in materia retractus,
in quo præfertur is, qui verbaliter præuenit
7 *Alex. cons. 27. num. 9. lib. 6. & late scribit Gratia.*
cit. cap. 745. nu. 12.

In qua materia retractus præferri debet qui habet
maiorem portionem, & per consequens ius po-
8 tentius *Auchal. cons. 370. Carp. ad stat. Mediolani*
434. nu. 183. & cap. 417. in verbo successerint nu.
558. Muta super Const. Panorm. cap. 28. nu. p. quos
sequitur Gratia. all. cap. 745. nu. 18.

Additur præterea, quod cæptum opus habetur
9 pro completo *l. & si non sunt §. infectis ff. de auro,*
& arg. legato. l. si Titius ff. de verb oblig. l. pluribus
ff. de procur. & l. si pluribus ff. de lega. 2. & expresse
tradit Bart. in cit. l. quominus num. 10. ff. de flumin.
vbi concludit, quod adeo est melior conditio
eius, qui prius occupauit; Vt si vnus hodie inci-
piat laborare in flumine pro aqua ducenda,
alius autem incipiat die sequenti, & prius aquã
10 ducat, quam alter, qui antea inceperat, tamen
semper iste primus dicetur præocupasse, & præ-
fertur, quamuis opus ducendæ aquæ postea
perficiat; Cum non attendatur ista perfectio
11 operis, sed satis sit laborare prius prosequendo
suum ædifitium, licet etiam non continue pro-
sequatur, diferendo per aliquot dies, vt di-
ctum fuit.

Idem procedit in similibus præocupationibus, vt
de obedientia præstanda ei, qui præoccupauit
12 scribendo epistolas, quæ prius apertæ sunt,
quam alterius, cum alijs, de quibus per *Baldum*
in d. l. adoptionem C. de adoption. Roma. cons. 47. nu.
4. Tiraquel. de primog. qu. 171. nu. 12. opin. nu. 5. &
6. Lucas de Penna in l. Ciues C. de incolis lib. 10. &
ita obtinuisse testatur *Gratia. rel. cap. 745. nu. 30.*
circonscripeis duabus sententijs conformibus
prius in contrarium prolatis, & concessa fuit
prælato ei, qui prius opus cæpit, licet non
perfecit.

Non tamen locum haberet principalis conclusio
prælationis in incipiendo opere, quotiescum-
que id fieret ad meram emulationem, non vero
13 ad propriam vtilitatem, vt terminaliter pro-
bat *Bero. cons. 135. num. 3. lib. 3. Cephal. cons. 130.*
nu. 15. Honded. cons. 80. nu. 8. lib. p. Menoch. de ar-
bitr. cusu 156. nu. 9. Cæpolla de seruit. Vrb. prædio-
rum cap. 39. de solo, siue area. nu. 3. vers. idem fur-
te, quos sequitur Gratia. cit. cap. 745. nu. 33. &
35. cum seq. quod procederet etiam si in proprio
solo ad emulationem vicini ædificaret Dominus
14 *Padil. in l. altius num. 22. vers. quod quidem C. de*
seruit. & aqua Alex. cons. 174. nu. 4. cum seq. lib. 2.
Ias. cons. 98. col. 2. lib. 2.

Quæ æmulatio licet regulariter non præsumatur
15 coniecturis colligi tamen solet, & præsumitur,
16 quando apparet de nulla vtilitate, vel necessi-
tate ædificantis; *Imola in l. si in meo fundo ff. de*
aqua pluu. arcenda Alex. d. cons. 174. num. 5. lib. 2.
per l. dolum C. de dolo Crau. cons. 35. nu. 10. & cons.
75. nu. 10. Surd. cons. 32. nu. 9.

Idem intelligitur, si modicam vtilitatem allaturus
17 est actus ipsi ædificanti, quæ emulatio permitti
18 non debet *l. spadonem ff. de excus. tutorum Roma.*
singul. 297. Surd. cit. cons. 32. nu. 8. & Ripa in l. quo-
minus nu. 29. ff. de flumin. quos sequitur Gratia. all.
cap. 745. nu. 35. cum plur. seq. vbi hanc emulatio-
nem pluribus modis exemplificat, præsertim
num. 39.

SVMMARIA.

Debitor liberatur per solutionem debiti factam à ter-
tio nu. 1. etiam inuito debitore nu. 2. & inuitu etiam
creditore nu. 3.

Creditor satisfactus non cogitur cedere iura sua nu. 4.
contrarium verius nu. 5.

Quod tibi non nocet, & alteri prodest, de facili conce-
dendum est nu. 6.

Cessio creditoris necessaria non est, si nullam habebat
hypothecam nu. 7.

L. diffamari remedio vtens probare debet iactatio-
nem aduersarij nu. 8.

Iactatio probari dicitur ex litis sustentatione num. 9.
contrarium verius nu. 10. maximè si contradicens
protestatus est nu. 11.

Sententia in iuditio L. diffari nulla est, si non fuit pro-
bata iactantia n. 12.

Debitoris liberatio sequitur, si offerens soluere ter-
tius in renitentiam creditoris pecuniam deposuit
num. 13.

Hypothecata res liberatur per depositum pecunia de-
bita in renitentiam creditoris nu. 14.

Creditor secundus soluens primo creditori succedit in
eius locum, etiam absque læsione nu 15. & 16. ma-
ximè, si secundus creditor non habebat hypothecam
num. 17.

Compensatione vti potest debitor cessus, si creditor
erat Cessionarij nu. 18.

Hæres repræsentat personam defuncti nu. 19.

Hæres potest vti compensatione aduersus creditorem
defuncti, & eius debitorem nu. 20.

Compensatio non datur contra eum, qui duas repre-
sentat personas, si creditor est ratione vnius perso-
na, & debitor ratione alterius nu. 21. Auctoris res-
ponsum nu. 22.

Sol-

Castr.cons.272.sub nu.p. lib.p. Et eo casu appella-
tioni iterum locus erit, quia sententiæ dicuntur
28 diformes, non conformes, & ad hoc vt excep.
rei iudicatæ proponi possit, requiritur, quod il-
lud idem petatur, quod prius petitum fuit, &
super eo Iudicatum est, non autem vt aliud pe-
29 tatur *l.cum queritur cum seq. & l.si quis ad totum §.generaliter atq; l.cum de hoc ff.de except.rei Iud. Anania cit. cons. 272. sub num.p. vers. Hunc vero petijt.*

Illud etiam non omittitur, quod sententia absol-
uens reum conuentum ab obseruatione iuditij,
30 non est propriæ definitiua, quia non deffinit
principale negotium, de quo vertitur vis inter
partes *glo. in Clem. p.de sequestr. poss. & fruct. & tenet Bar.in l.Titia ff.de accusat. & in l. si finita §. forte vbi Doctores ff.de damno infecto, quem sequitur Anania all.cons.272. nu.2.lib.p.*

Quæ appellationis causa retinet naturam princi-
palis causę in primo Iuditio propositę, qua de re
si principalis causa erat executiua, Appellatio-
nis causa erit etiam executiua, vt probat *Cassa-*
31 *dorus Decis.8. in tit.de rescriptis, & tradit Fontanel. de pactis nuptial. claus. 4. glo. 11. num. 72. & 73. lib. p.*

Idem dicitur de reuisione, siue reductione ad arbi-
trium boni viri a laudo prolato, quia ea non re-
32 gulatur ad instar appellationis, sed secundum
primam causam, vt notat *Bal.cons.169.nu.5.lib. 3.Corn.cons.177.in fine lib.2. quos sequitur Gallia. cit. cons. 109. nu. 35.*

Laudum autem lapsis triginta diebus executioni
mitti omnino debere, si reuisio non fuit petita,
33 disponunt Constitutiones *in tit.de arbitr.§.a quorum praeceptis, & tradit Gallia relato cons. 109. nu.2.vers. verum pro respons.* & sic non petita re-
34 uisione, non retardatur laudi executio *Alex. cons.119.nu.15.lib.2.Gall. loco relatu nu.42.in fin. & nu. 43.*

Cæterum vbi appellatio debito tempore fuerit in-
terposita, ea omnino committi debet infra an-
35 num *Auth. ei qui C. de temporis appell.* Quippe
ante anni finem, itaut supersit tantum tempus,
quo ea terminari possit, aliter deserta diceretur,
36 quæ fingit retro non appellatum, vt scribit *Ruginel.de appell. §.9. cap. 2.nu. 6. per cap. sape §. si vero forsan de appell. in 6.* Atq; à sententia lata
super desertione appellationis datur appellatio
37 *Misinger.obseru.36.cent.3.Gail. obseru.138.nu.4. & 5.lib. quot sequitur Ruginel.§. 2.cap. 3.num.*
38 265.& ita censuit Sen.Excell.die 10.Iulij 1619.
Referente Amplissimo Domino Senatore Vale-
rio Confalonerio, dum Iudex ordinarius appell.
admiserat tantum quoad effectum deuolutiuum, sed Senatus iussit admitti debere quoad vtrumq; effectum.

S V M M A R I A.

Ædificans in flumine, vel aliter, praeferri debet qui opus perfecit num.1. & 2. Contrarium verius, cum praeferatur qui prius opus cepit nu. 4.5.10.11.

Ædificium qui perfecit, dicitur habere maiorem portionem nu. 3.

Prauentio in facto consistens praefertur verbali praeuentioni nu.6.

Praueatio verbalis in materia retractus praefertur facto nu. 7.

In retractu praefertur is, qui habet maiorem portionem nu. 8.

Opus coeptum habetur pro completo nu. 9.

Prauentiones attendendæ etiam in aperiendo litteras num. 12.

Prauentio operis ad æmulationem non attenditur nu. 13.etiam in proprio solo nu.14.

Emulatio non prasumitur nu.15. sed coniecturis detegitur nu. 16.

Emulatio praesumitur, si de nulla vtilitate, aut modica constat nu.16.& 17.

Emulatio permitti non debet nu. 18.

Præueniens tàm in ædificando, vel in flumine, quam in materia retractus, præfertur.

CAP. CCXXXXIII.

Tilis valde est materia præuentio-
nis in ædificando, vel in flumine,
vel aliter, dum aliqui ex scriben-
tibus voluerunt, vt is debeat præ-
1 ferri, qui opus perfecit, tunc enim
potentius, & officacius ius is habere dicit, quod
præferri debet habenti debilius *l. contra pupillum §.qui & maius ff.de re iud.l.si duobus ff. de appell. & l. libertas §. cum simul ff. ad municipalem Roma.cons.47. sub nu p. vers.tertiu bic ostenditur.*
& sic cum iura non sint paria, præferendus ve-
2 nit qui opus perfecit, vt concludit *Iguens in l. dudum nu.87.C. de contrah. emptione,* Tunc enim
diciturhabere maiorem portionem qui ædifi-
3 cium perfecit, & sic potentius ius, vt perpendit *Anchar. cons. 370. & sequitur Carpa ad stat. Mediolans cap. 434. nu. 138. & cap.seq.num.558. & post eum Marius Muta super consuetud. Panorm. cap. 28. nu. p.*

De ÆQVITATE tamen præfertur is, qui præue-
4 nit ædificare, quamuis alius prius perfecerit
operam, *Bar.in l.quominus qu.5.princip num.10.ff. de fluminis, ad rem Bal. in l. p. qu. 43. ff. de rerum diuis. per tex. in l. cum emptore ff.de pactis, Castrens.cons.221. prope finem vers. similiter non obstat lib.p. Alex. cons.27. nu.9. & ibi Natta in addit.in verbo d. occupationis, Roma. cons. 47. lib.p. quem refert Dec.in l. quotiet vtriusq; num.2. & ad istam ff.de reg. iur.*

Hanc sententiam sequitur *Cassaneus super consuetud.Burgund.rubr. 10.§. p.num.5. in fine pl.1317. Igneus in repet.l.dudum col.28. vers. Adde tamen vnum C.de contrah.empt. Marius Muta super consuetud.Panorm.cap.27.nu.28. in fine, Tiraquel. de primog.qu.17.in.12.opin.col.2.nu. 5.& 6.quos sequitur Gratia.lib.4.discept.forens.cap.745.nu.7.& 8.& nu.29.*

Quia tunc agi dicitur de modico præiudicio,
quod in iuditio petitorij reparari potest, vt per-
3 pendit Coutard. tr. de moment. possess. nu. 7. fol. 8. à ter. & tradit Ruginel. de appell. §. 2. cap. 3. nu. 638. cum plur. seq.

Et si Ius canonicum circa appellationes interpo-
nendas liberalius fuerit iure ciuili, vt inquit
4 Bero. quæst. 44. quem sequitur Rim. Iun. cons. 829. num. 38.

Ex ÆQVITATE tamen canonica etiam in pos-
sessorio appellari posse ob euidentem, & iustam
causam, quæ ex actitatis appareat, scribit Bal.
5 cons. 203. vol. 4. quem sequitur Tiraquel. in tr. de mort. Suison. in sexta declar. par. 6. n. 2. Salic. in l. p. C. si de moment. possess. col. 3. quos sequitur Rimin. Iun. all. cons. 829. nu. 41. cum plur. seq. quia noto-
rium dicitur, quod ex actis apparet, cap. vlt. de
6 thrabit Cleri. & in & cap. olim. de verb. signif. Socin. Sen. cons. 96. num. 16. lib. 3. & Socin. Iun. cons. 16. num. 18. lib. p. quos sequitur Menoch. cons. 320. num. 34.

Quæ causa in appellatione exprimi debet, aliter
7 non procederet appell. vt post Vber. in d. l. fin. nu. 394. C. de edicto Diu. Adr. toll. tradit Rimin. cit. cons. 829. nu. 42. & ante eum probat idem Bal. in l. p. C. si de momens. possess. col. 2. vers. denuo quero
vbi expresse dicit appellari posse, si in appella-
8 tione exprimatur causa possessionis, idest titu-
lus, vel id, quod pro titulo habetur, sed si victus
titulum non habet, nec id quod habetur pro ti-
9 tulo, patienter ferre debet, si sibi possessio per
sententiam auferatur.

Etenim sicuti notoria iniustitia, siue nullitas sen-
tentiæ impedit illius transitum in Iudicatum, vt
10 latissime tradit Feliu. in cap. Inter cæteras col. penult. vers. tertia conclus. de re iudicata Crau. cons. 373. nu. 41. Asin. in eius praxi §. 31. cap. p. num. 11. limit. Gabriel. cons. 28. num. 4. & 7. lib. 2. Surd. cons. 324. nu. 5. lib. 3. Cum paria sint & sententiæ sint
nullæ, vel notoriè iniustæ, ad effectum, vt non
11 dicantur conformes, neq; mereantur executio-
nem Card. Seraf. Decis. 988. nu. 5. Ita multo ma-
12 gis admitti debet ab illis appellatio Contard. in l. vnica limit. 9. num. 4. & 11. vbi etiam habetur,
quod nunquam excluditur offitium Iudicis, quod
13 semper potest implorari ad impediendam exe-
cutionem trium conformium, propter euiden-
tem iniustitiam, Seisella in l. qui Roma §. duo fratres, nu. 9. ff. de verb. oblig. Ang. in l. fin. ff. de petit. hared. Gratia. cap. 745. nu. 5. lib. 4. discep. forens.

Sufficitq; iudicatum fuisse contra notorium ius
14 partis, ad hoc vt non sit locus tribus conformi-
bus, siue duabus vigore statuti; aut talis noto-
rietas sit expressa in sententia, vel sit relata ge-
15 neraliter, aut spetialiter, siue indistincte, Surd. cons. 324. nu. 4. cum quatuor seq. post Asin. in praxi §. 31. cap. 2. limit. 6. Crau. cons. 373. nu. 419. & ample tradit Gratia. lib. 4. discepc. forens. cap. 745. num. p.

Et eo fortius De ÆQVITATE admittitur contra
rem iudicatam restitutio in integrum, cum re-
16 medium hoc sublatum non videatur, neq; etiam
à Nou. Constitut. in tit. de Appellationis, dum
ibi in cap. lata sententia minimè prohibetur be-
nefitium restitutionis in integrum, vt conside-
17 rat Oddus de restitutione in integrum qu. 15. art. 6. Honded. cons. 27. nu. lib. p. & post eos tradit Costa cons. 15. nu. 130.

Per quam restitutionem suspenditur executio con-
formium sententiarum, vt dicit glo. in l. vnica in
19 verbo restitutione, & in verbo debere C. de restitutione in integrum, vbi scrib. omnes, & tradit Specul. in tit. de executione sententia §. postremo nu. 2. & ample probat Oddus tr. de restit. in integrum qu. 43. art. p. per totum, vbi multas tradit ampliatio-
nes, & limitationes, quæ hic non repetuntur,
cum apud d. Auctorem videri possint, prout
hanc sententiam amplectuntur Fachin. contr. iuris lib. 12. cap. 78. per totum Costa in suis memor. fol. 65 t. & nouiss. D. Senator Bellonus tr. de his, quæ in cont. fiunt cap. 10. par. p.

Sententiæ vero appellatione non venire arbitra-
mentum, siue laudum, probat Io. de Anania
20 cons. 16. nu. p. & notat Abbas in cap. p. nu. 2. de arbitr. Tract. Papiens. in forma libelli quo agitur ad panam ex compromisso glo. p. num. 2. Vbi expresse
inquit, quod laudum arbitratoris non est pro-
21 priè sententia, sed verius quædam transactio,
seu compositio, quem sequitur Gallia cons. 109.
22 nu. 32. cum seq. quo loci tradit non requiri inti-
mationem laudum, vt requirere sententiam
disponunt Nou. Constitutiones, ad hoc, vt in iu-
dicatum transitum faciat, & si sufficere notitiam
habere sententiæ, probare conatur idem auctor
nu. 24. cum seq. plur. quam Intimationem neces-
23 sariam esse probat Senator Bell. d. tr. de his, quæ in cont. fiunt, cap. 34. in fine.

Quæ tamen conclusio, non esse scilicet necessariam
intimationem sententiæ, passim ab omnibus re-
probatur, cum intimationem sententiæ pro for-
24 ma esse disponant Nouæ Constitutiones ad hoc
vt sententia transitum faciat in Iudicatum, vbi
intra quatriduum ab ea non sit appellatum, sic
disponentibus Nouis Constitutionibus in tit. tit. de appell. in principio, dum expresse disponitur
appellandum esse à sententia intra terminum
quatuor dierum continuorum à die intimatio-
25 nis sententiæ, & non vltra Plotus in l. si quando nu. 126. C. de in litem iurando, & Ruginel. de appell. §. 4. cap. p. num. 39. atq; Senator Bell. all. cap. 34. in fine.

Si verò secunda sententia lata sit contra tenorem
primæ sententiæ, eo quia prima sententia lata
26 fuerat super inepto libello, non parit execu-
tionem rei iudicatæ ipsi appellanti contra ap-
pellatum l. p. C. de execut. rei Iudic. & l. si cum nulla ff. de re Iud. quia tunc perinde est, ac si pars
aduersa fuisset condemnata, & eo quia ineptam
actionem intentauerit, & ineptum libellum
porrexerit, cuius respectu per vltimam senten-
tiam pars absoluta videtur ab obseruatione Iu-
ditij, quo casu constat, quod pars condemnata
possit aptam actionem proponere, & datum li-
27 bellum porrigere, vt probat Anania inter cons.

Castr.

lationem Egr. Prætoris Mediolani censuit Senatus quendã de Marianis appell. l'Offelino dam-
47 natum in contumatia ad furcas, tamquam furem, & captum, atq; admissum ad nouas deffens. cum nihil præstitisset, remigrare debere per quinquennium, licet nullum aliud inditium vigeret contra ipsum, quam depositio socij cri-
48 minis, die vero 29. Nouembris 1584. ad rela-
49 tionem Vicarij Iustitiæ censuit damnandum ad remum per quinquennium Io. de Rubeis ob tentatam vim in quandam Virginem, & admissum ad nou. deffens. quas nullas præstiterat, etiamsi inditia esset valde leuia, sed grauaretur alijs delictis; Et die 12. Ianuarij 1589. super relatio-
50 nem Prætoris Casalis Maioris iussit Sen. exequendam sententiam capitalem in contumatiam latam contra Andream della parte pro multis delictis ad furcas damnatum, & admissum ad nou. deffens. licet de nullo delicto esset ille conuictus, præterquam de carcerum fractura, Nouissime vero idẽ Ex. Sen. cẽsuit die 24. Oc-
51 tobris 1652. Refer. Amplissimo D. Senatore Casnedo Antonium filium Thomæ de Ambrosijs capitaliter bannitum iam supra annos octo a Prætore Trexanæ ratione homicidij ex insidijs patrati damnandum esse in pœnam tantum remi septenalis, vt apud Egr. Secretarium Iuagnes, ea ratione, quia inditia erant leuissima, quamuis contumatialem passus fuerat condemnationem, & ita obseruare solere Sen. Excell. testatur *Clar. in qu. 96. cap. sed non quid vers. Bene verum est.*

Et die 27. Martij 1653. referente Amplissimo Se-
52 natore D. Gabriele de la Hoz censuit Senatus relegandum esse per quinquenium Cæsarem Trechum minorem annorum decemnouem reum confessum, quod cum duobus socijs se contulerat domum eius matris, quæ secundo loco nupserat viro longe impari, vt illam, & vitricum imparem interficeret, ad quem effectum gladium Ianuensem, & binos laqueos secum detulerat, cum quibus fuit etiam captus, & non habita ratione eius minoris ætatis annorum decemnouem, & indignationis, siue iusti doloris ob matrimonium adeo impar.

SVMMARIA.

Appellatio non admittitur à tribus sententijs conformibus nu. 1. præsertim in possessorio nu. 2. quia agi dicitur de modico præiuditio nu. 3.

Ius Canonicum liberalius est iure ciuili in causis appellationis nu. 4.

Appellatio admittitur etiam in possessorio de iur. Can. nu. 5.

Notorium illud dicitur, quod ex actis apparet nu. 6.

Causa grauaminis exprimi debet in appellatione in causa possessorij nu. 7. 8. 9.

Notoria iniustitia, siuè nullatis sententiæ impedit illius transitum in iudicatum nu. 10. & 11.

Appellatio admittitur à sententia nulla, vel notoriè iniusta nu. 12. & 14.

Iudicis officium potest semper implorari nu. 13.

Notoria nullitas dicitur ea, quæ in sententia expressa est, vel si relata generaliter nu. 15.

Restitutio in integrum admittitur contra rem iudicatam, quia sublatum non videtur à Nou. Constit. in tit. de appell. nu. 16. 17.

Restitutio in integrum suspendit executionem conformium sententiarum nu. 19.

Appellatione sententiæ non venit arbitramentum, siuè laudum nu. 20.

Arbitrationis laudum non est propriè sententia n. 21.

Laudi intimatio non requiritur ad hoc, vt transeat in iudicatum, vt requiritur intimatio sententiæ num. 22. contra Bell. nu. 23.

Sententiæ intimatio necessaria est pro obseruatione Nouar. Const. etiam si notitiam de ea haberet pars num. 24.

Appellatio interponi debet infra quatriduum à die intimationis sententiæ nu. 25.

Sententia lata super inepto libello non parit executionem rei iudicatæ num. 26. quia potest iterum actor proponere actionem aptam, & datum libellum porrigere nu. 27.

Sententiæ difformes dicuntur, si vna lata est super meritis, & alia super ineptitudine libelli, & simul num. 28.

Exceptio rei iudicatæ proponi potest, quando illud idem fuit petitum in secunda instantia, & super eo iudicatum nu. 29.

Sententia absoluens reum ab obseruatione iudicij proprij non est definitiua nu. 30.

Appellationis causa dicitur exequtiua, si principalis erat nu. 31.

Laudi reuisio regulatur secundum primam causam num. 32.

Laudum mittitur executioni, si lapsis triginta diebus non fuit petita reuisio nu. 33. & 34.

Appellatio interposita committi debet infra annum nu. 35. Immò ante anni finem, vt supersit tantum tempus, quo possit terminari nu. 36.

Appellatio datur à sententia lata super desertione appellationis num. 37. Decisio Senatus in ea materia num. 38.

Aduersus tres sententias conformes conceditur restitutio in integrum, quando grauamen est notorium.

CAP. CCXXXXII.

IVre communi inspecto appellare non licet a tribus sententijs conformibus, quarum executio
1 retardari non debet *Clem. p. de re Iudic. & probat Gabriel. communi concl. lib. 2. tit. de execut. rei iudica. conclus. p. per totum, & tradit D. Sen. Bell. tr. de his quæ in cont. fiunt cap. nu. p. lib. p.*
Et maxime in possessorio, in quo omnis appellatio
2 prohibita est de iure ciuili *l. fin. ff. de appell. recip.*
Quia

conf.78. nu.10. & 11. Crau. conf.73. in p. Felic. all. 9. nu.16. all.92. nu.17. & alleg.16. nu.12. ac Farin. quæst.2. nu.16. Faciunt tradita per Menoch. conf. 1210. nu.7.

Ex deductis itaq; plenè constat de impostura dictorum satellitum, qui rixæ auctores, & mandati D. Iudicis contemptores primi sclopos exploserunt, ac vulnerarunt, atq; occiderunt, & nihilominus dissimulata hac patenti veritate, delicta omnia commissa fuisse per fratres Filipponos falso testati sunt, negando se explosisse, & vulnerasse, atq; occidisse.

Reliquum igitur erit, vt Senatus Excellentiss. perpensis huius facti circonstantijs, & primo nullitate actorum per D. Iudicem, qui dicitur spoliasse d. fratres eorum possessione ducendi aquas ad eorum bona, absq; eo quod constaret nullo modo illos nouitates aliquas circa dictas aquas cōmisisse, cum super huiusmodi nouitatibus commissis nullæ fuerint assumptæ iuditiales informationes iuxtà decretum S. E. atq; Sen. Excellentiss.

Secundò, nullitate concessionis licentiæ pignorandi bona eorumdem fratrum pro sumptibus accessus D. Iudicis, non citatis, neq; monitis ipsis fratribus.

Tertiò, nullitate tentatæ executionis sine interuentu Consulis, vel duorum testium, ad formam N. C.

Quartò; initio rixæ, & conflictus affectati, & commissi per dictos satellites ob meram lasciuiam, & fortassis ad instigationem aduersantium, vt concludunt de publica fama dicti Scarintius, & Magnaghus testes ad deffensam examinati, in qua rixa vulneratus Franciscus, & occisus Georgius fratres remanserunt.

Postremo loco, quod dictorum fratrum domus direpta penitus fuit a voracitate quadraginta satellitum, quibus etiam diotas per soluere coacti fuerunt, in summa lib. octocentum circiter. Reliquum, in quam, erit, vt Sen. Excell. dignetur mandare ab huiusmodi molestia tandem esse absoluendos dictos fratres Filipponos, & eorum indemnitati consulendum, animaduertendo in satellites, qui pænæ homicidiorum, ac vulnerum, & imposturæ se subiecerunt. Et ita &c. sub censura &c.

Mediolani die vltima anni 1649.

Et ita censuit Excell. Sen. die 28. Iunij 1650. refer. Amplissimo D. Senatore Andrea Alifero, decernendo hos fratres Vigos esse absoluendos, & dimittendos.

Iulius Cæsar Caluinus.

Aliquando etiam pœnam ordinariam homicidij
temperare solet Senatus, quando illud comissum fuit præter voluntatem delinquentis, vt si
33 quis arundine, vel alio debili baculo, & simili,
Aut pugno percuteret, ex quibus elicitur animum interficiendi minime habuisse percussorem, quia tunc mitius punire solet Senatus
huiusmodi delinquentem, quod homicidium di
34 citur culposum, quod pæna extraordinaria punitur, vt late tradit *Clar. in § homicidium vers. culpa dicitur*, & ita censuit Senatus Excell. die 5.
35 Maij 1632. Referente Amplissimo Senatore
Flameno contra quendam nobilem, qui Rusticū pugno læthaliter percusserat, ob quod vulnus postea decesserat, damnando percussorem
in aureis ducentum.

Quamuis autem bannitus capitaliter captus sit
36 seruus pænæ iuxta traditionem *Aret. in l. eius
qui §. is cui ff. de testam. col. pen. Corn. conf. 55. col.
antepen. lib. 2.* Et tantum supersit, vt executioni
mitatur sententia contra illum *l. qui vltimo ff. de
pænis, & tradit Bar. in l. diuus ff. de cust. & exhib.
reorum*, modo appareat captum illum esse, qui
in banno, siuè in albo bannitorum descriptus reperitur, ad quem finem Iudex facit captum confiteri, quod ille est, de quo in banno, & tunc exe
37 quitur sententia sine alio processu, vt inquit
idem *Bar. in l. p. ff. de req. reis, quem sequitur Bos.
tit. banniti quid amittaat nu. 18.*

Attamen in hoc Mediolani Dominio non fit exe
38 cutio sententiæ contra bannitum captum, nisi
accedente decreto Excellentissimi Senatus, cui
idcirco fit relatio status causæ per Iudices, &
expectatur Senatus Consultum; Et quia aliquando vel opponitur nullitas contra ban
39 num, vel minor ætas condemnati in contumatiam tempore comissi delicti, vel inditiorum leuitas, licet ob contumatiam sequutum fuit bannum, tunc non obstante lapsu temporis petendi
nouas deffensiones, quæ intra annum Principis
40 benignitate concedi solent per Senatum tam
quoad personam, quam quoad bona, & intra
41 biennium quoad personam tantum, vt *Clar. in
qu.44. vers. quando reus*, & disponunt ordines à
S R.M. dati in conuentu Tomariensi anno 1581.
42 die 17. Aprilis *in vers.* Intendiamo oltre di ciò
registrati in secundis aditionibus ad Nou. Constit. fol. 4.

Et captus bannitus, non admissus ad nouas deffen
43 siones, non auditur, si vellet probare eius innocentiam, sed tantum banni nullitatem ex omissa citatione, vel consimili actus nullitate, quidquid de iure cōmuni contrariū affirmet *Marada
super prag. Reg. nu. 18. fol. 168.* & ita decisum fuisse per Concil. testatur, vt refert *Clar. qu. 94. cap.
est etiam vers. hanc autem admissionem post Bar. in
d. l. p. ff. de requiren. reis, quem sequitur Bos. loco
citato nu. 20.*

De ÆQVITATE tamen aliquando Senatus minuit pænam, habita ratione qualitatis indicio
44 rum, vel facti qualitate, aut minoris ætatis condemnati, tempore patrati delicti, vt innuit *Bos.
cit. tit. banniti quid amittaat d. num. 18. in fine, &
tradit Clar. qu. 44. vers. quæro quando reus*, vbi ad
saturitatem dicit, quod si admissus ad nouas deffensiones nihil probauit pro deffenso, ea ratione, quod inditia essent leuia, aliquando extraordinaria pæna affici iussit, cum satis dicatur gra
45 uatus ex contumatiali sententia, aliquando
vero contumatialem sententiam exequendam
46 esse censuit, die enim 12. Ianuarij 1584. ad re

lationem

conf.65.nu.55. & *tradit Horat. Lucius inter consil.*
criminel.diuersorum conf.168.nu.4.lib.p. quos se-
quitur *Felic.alleg.15.nu.63.* & *num.103.* & *alleg.*
93.nu.5. Qui auctor *nu. 109.* terminaliter loqui-
tur de teste vnico ad deffensam examinato, &
qui auctor *in alleg. 56. num.13.* concludit magis
credi testibus pro reo examinatis, quam testibus
actoris, etiamsi in aliquo isti excederent, quod
magis est.

Ex quibus depositionibus conuincuntur de falso
dicti satellites, qui non solum viles, pauperes
mendaces, & infames dicuntur, & sic nihil pro-
20 bant, vt post alios latè docet *Vulpel. cons.38.* &
Menoch.de arbitr.casu 112.num.12.cum seq. quos
sequitur *Felic.alleg.49.nu. 20.* & *Cabal.var. resol.*
casu 127.nu.7.cum seq. lib.p. Sed etiam tanquam
querelantes, vt protestati sunt fol. 126. à ter.te-
stis officio fungi nequeunt; Quia eo casu de pro-
21 prio interesse deponere dicuntur, vt delicta ab
ipsis commissa in alios reicerent *Felic. d. alleg.*
15.nu.35.alleg.25.nu.9. & *alleg. 166.num.5.* Qui
Satellites cum plures patiantur defectus, nec
22 suppleri, neq; supplere valent *Bursa cons. 135.*
nu.1. & *37.lib.2.* & *cons.326.nu. 318.lib. 3.Felic.*
alleg.14.nu.28. & *alleg. 25.nu.27.* maximè vero,
quia tractant de se exonerando, vt subijcit idem
23 *Felic.alleg.46.num.35.alleg.49.num.24.* & *alleg.*
50. nu.4.

Præsertim cum dicti Satellites deponant de sequtis
præter eorum officium, quod concernebat exe-
cutionem facere, non autem sclopos explode-
24 re, & vulnerare, atq; occidere, vt post *Menoch.*
d. casu 112. num. 12. probat Cabal. cit. casu 127.
num. p.

Quæ conclusio eo fortius procedit, quando licentia
pignorandi erat iniusta; quia tunc posse impunè
25 resisti birroarijs habetur, in *l. prohibitum C. de*
iure Fisci lib.10. & *l. deuotum C. de mutua epidem*
lib.12. ac post alios tradit *Cabal. casu 132. nu. 6.*
cum seq.

Quidquam non relouante, quod Satellites non ha-
bent cognoscere de iustitia, vel iniustitia man-
26 dati Iudicis, vt perpendit *Clarus quæst. 29. in*
princip. quem sequitur *Farin. quæst. 32. num. 47.*
vers. Sublimita. Quandoquidem, cum ipsimet
Satellites fateantur fol. 37. & 40. sibi fuisse
iniunctum per D. Iudicē, vt blandè exequeren-
tur licentiam, & potius ab ea abstinerent, si sibi
facta fuisset oppositio; Contrarium verò obser-
uauerint, statim explodendo, & vulnerando
ferè inermes, dū dicti fratres solis verbis renue-
bant, vt executioni mitteretur dicta licentia,
dimissione dictæ Annæ mediante, modum in
exequendo sibi permissum excedentes, & sic fe-
cerint illud, quod non debebant, Satellites excu-
sari nequeunt ab huiusmodi excessu, ob quem
27 tot mala, homicidia scilicet, & vulnera, com-
missa sunt *Marsil. in l.nu.79.cum seq. ff. de sicar.* &
in l.p.nu.15.cum seq. vers. Aliud etiam ff. de quæst.
atq; in pract. crim. §. diligenter, num. 56. cum seq.
Farin.cit.quæst.32.num.29. vers. limita primo, &
num.88.vers. limita primo, & *tradit Cabal. d. casu*
132.nu. 8.

Huius licentiæ verò iniustitia palpabilis videtur,
dum nullis præcedentibus probationibus, quod
nouitates aliquæ ex parte dictorum fratrum
commissæ fuissent, vt cauebatur per dictum de-
cretum Suæ Excell. & per rescriptum Excellen-
tiss. Senatus; Primò, aquæ aliundè fuerunt de-
riuatæ, ac appositus Canalis cum incili, non ci-
tatis, neq; monitis dictis fratribus in maximum
eorum præiuditium. Deindè concessa etiam
fuit licentia pignorandi de eorum bonis pro ex-
pensis accessus D. Iudicis contra stilum Curiæ,
& contra ordines Sen. Excell. non permitten-
tes, vt processati etiam pro delictis atrocibus
cogi possint ad solutionem expensarum pro
28 dictis Iudicis, nisi indicia sufficientia sint ad rea-
tum; Quinimò in similibus facta de facto tolli
soleant, constito prius de nouitatibus commissis
expensis petentium: Mox cum cognitione cau-
sæ, & auditis reis illi cogantur ad resarciendum
expensas prædictas ab actoribus solutas.

Et quia falso etiam deposuerunt satellites fol. 7. à
ter. fol. 9. a ter. & fol. 18. & 52. homicidia, & vul-
nera fuisse commissa ex parte dictorum fra-
trum, qui primo loco amplexati fuerant Ferra-
rium satellitem, de quorum fratrum societate
aduenerant quatuor alij, inter quos Clericus
Belostinus de loco Casorati armatus sclopo.

Falsitas hæc conuincitur, dum Ferrarius fol. 7. à
ter. dixit dictos fratres associatos cum Clerico
Belostino fuisse armatos tridentibus; Villa verò
fol. 9. asserit Clericum Belostinum fuisse arma-
tum pistola, Ripa autem fol. 18. asserit eun-
dem Clericum Belostinum fuisse armatum sclo-
po longo rotato, siuè ignito; Quæ sane contra-
rietas euidens adeo est, vt falsitatem eorū dete-
gat, sicuti testes Susanę conuictos fuisse habetur,
29 dum alter sub ficu, alter sub pinu eam vidisse
affirmauerat, de quibus *glo. in l. testium C. de testi-*
bus. Menoch.cons. 199.nu.16. Mascard. de probat.
concl. 1030. in fine, & *Felic. alleg. 134. num. 8.* &
alleg.111.nu.3. Testis verò in vno falsus, in om-
30 nibus falsus redditur, *Innocent. in cap. fraternita-*
tis de hæreticis, Bal. & *cæteri in l. si ex falsis C. de*
transact. Crau. cons. 6. num. 14. cum seq. & *Felic.*
alleg.4.num.24.alleg.46. num.39. atq; alleg. 134.
num. 17.

Et omni in casu, tanquam ad inuicem contrarij d.
31 satellites se confodiant, neq; probant *Bertazol.*
cons.8.nu.47.cons.33.nu.11. & *cons.251.num.20.*
lib.2.Bursa.cons.135.nu.43.lib.2.Felic.alleg.5.nu.
32. & *alleg.14.nu.27.* & *alleg.49. nu.19.alleg.56.*
nu.10. & *alleg.138.nu.11. cum seq.*

His satellitum mendatijs accedit etiam aliud re-
piciens lacerationem licentiæ, quam fecisse
Georgium simularunt satellites in contemptum
Iudicis, & quam minus veram esse docet quali-
tas lacerationis vix apparentis; Vbi etenim ad
contemptum illam lacerassent, procul dubio,
quod verisimiliter, in frustra eam fecissent, non
autem vix attigissent, quæ verisimilitudo pro
veritate habetur, cum qui habet pro se verisi-
32 militudinem, dicatur habere casum legis, *Bec.*
cons.78.

bus pascebant vaccæ dictorum fratrum, iter acceperunt, & ibi peruenti obuiam habuerunt, dictos fratres Filipponos ferè inermes, cum Georgius nulla arma haberet, Franciscus verò badilettum, atq; Gaspar tridentem, vulgo forchettum haberent. Ortaq; inter eos rixa læthalissimis vulneribus ictibus sclopo. fauciati remanserunt dicti Franciscus, & Gaspar, qui intra triduum obijt, prout vulnerati etiam remanserunt multis percussionibus Baptista Ferrarius, appellatus il Rabiato; & Vincentius Rippa satellites, & Andreas famulus dictorum fratrum, atq; occisus percussionibus, & vulneribus Franciscus Andreas Perinus pariter satelles.

De his delictis inquisiti fuerunt dicti Franciscus, & Gaspar, atq; Andreas, cum assistentia, & ope aliorum ex eo, quod rixæ auctores fuisse dicti fratres supponitur, qui fratres sponte constituti, examinati, & rei peracti fuere, ad formam dictæ inquisitionis, damnato in contumatiam dicto Andrea in pœnam capitis, cum bonorum confiscatione.

Etsi autem regulare sit, quod rixæ auctores teneantur de delictis, ab alijs etiam comissis in rixa, quando de præcisis delinquentibus minimè constat iuxta *text. in l. quoniam multa facinora Cod. ad l. Iul. de vi publica*; Si tamen huius offensiui processus continentia sedulo perpendatur, quæ valdè corroborata fuit ex depositionibus testium ad deffensam examinatorum, satellites ipsos rixæ auctores fuisse, & homicidium Gasparis cõmisisse, atq; vulnus datum Francisco intulisse, non autem dictos fratres, comperietur.

Constat namq; ex depositione eorumdem satellitum, atque ex narratiua inquisitionis præfat. satellites de societate Annæ vxoris Consulis accessisse ad dictum Pratum, vt bestias pignorarent, atqui cum ex dispositione N. C. in titulo, de execut., & famulis iusdicentium executiones fieri debeant ad præsentiam Antiani, siuè Consulis, & in eius absentia, præsentibus duobus testibus, sub pœna ictuum trium funis, quo casu non posse procedi contra prohibentes huiusmodi executiones, sine Consulis, vel duorum testium præsentia factas, censuit Sen. Excellentiss. vt in addit. ad d. N. C. fol. 67. primæ addit. & fol. 14. secundæ addit. quo casu impunè resisti posse,
15 & executionem impedire habet *in l. prohibitum C. de Iure Fisci lib. 10.* & tradit *Rebuff. ad Const. Reg. tit. de lit. oblig. art. p. glo. 12. nu. 3.* & etiam in
16 præiudicium Reg. Cam. vt etiam habet ex decreto Sen. Excellentiss. diei 10. Februarij 1583. registrata in ordinibus secundæ additionis fol. 6. ter. dictæ R. C. in causa circonscriptæ condemnationis secutæ contra Aloysium Agapitum, quando ad vnguem non seruatur eorum forma. Certum est licuisse dictis fratribus impedire dictam executionem, & Annam testem prorsus inhabilem dimittere; Cum mulieres non ad-
17 mittantur ad huiusmodi acta, *Masceard. de probat. conclus. 1358. nu. 30. & seq. Hactor Felic. all. 25. nu. 16.*

Si ergo licuit dictis fratribus impedire executionem, & sic rei licitæ operam dederint (quatenus impedimento fuerint dict. executioni, vt falso deposuerunt satellites) iuris indubitati est illos non fuisse rixæ auctores, quales fuerunt satellites, qui dabant operam rei illicitæ, idest executioni sine Consule, vel duorum testium præsentia tanquam, a Nou. Const. prohibitæ.

Et eo magis cum vltra actum executionis prædictæ non seruata solemnitate Nou. Const. attentatæ, vere auctores fuerint dictæ rixæ satellites, dum ad primum verbum prolatum per fratres Philipponos, vt Anna Consulis vxor recederet responderint per binas sclopporum explosiones, quarum altera a Ferrario satellite emissa læthaliter vulnerauit Franciscum, ob cuius vulnus timens Georgius vnus ex dictis fratribus ne accepta terzarola illas etiam exploderet satelles, & ipsum, vel Gasparem fratrem occideret, amplexus fuit eundem satellitem, atq; eidem sclopum rotatum arripuit, per quem actum nouum a satellite delictum committendum prohibuit. Non verò per illum rixa orta est, quam iam excitauerant satellites, mediantibus dictis explosionibus, & vulnere læthali illato d. Francisco, vt plenissimè constat ex depositione Io. Melauacæ, in offensiuo processu pro Fisco examinati fol. 68. a ter. cum sequen. qui testis licet vnicus pro Fisco examinatus plenè probat, vt
18 tradit *Cephal. cons. 65. num. 55. quem seq. Felic. alleg. 11. nu. 35. alleg. 13. nu. 34. cum seq. alleg. 111. nu. 13. alleg. 149. num. 3. alleg. 166. nu. 7. & alleg. 169. nu. 10.*

Id quod confirmatur etiam non solum à dicto Gaspare vulnerato, & in mortis articulo constituto fol. 61. a ter. Verum etiam ex depositione Catherinæ Bruschæ fol. 23. a ter. eiusdem offensiui processus, dum inquit, quod paulo post quam viderat satellites euntes cum Anna vxore Consulis versus dictum pratum audiuit strepitum binarum explosionum. Viditq; statim Franciscum vnum ex dictis fratribus vulneratum, & se conquerentem, quod erat mortuus, de quibus explosionibus abundè Consul ipse fol. 11. à ter. Dum enim satellites tantum armati erant sclopis, in dicto conflictu, vt concludunt omnes testes offensiui processus; Necessariò concludi debet sclopos explosos fuisse ab eisdem satellitibus; Quæ qualitas confirmatur eo ipso, quod apud cadauer dicti Francisci Andreæ Perini satellitis reperti fuerint bini sclopi exonerati de recenti, vt ex visitatione facta per Notarium fol. 3.

Prout hoc idem testatur Andreas Scarintius, & Balthasar Magnagus testes ad defensam examinati, super primo capitulo, nempè primus fol. 26. & secundus fol. 30. cum seq. qui ambo ad factum superuenerunt, & omnia optime viderunt, rationes & causas sufficientes reddendo,
19 quos testes plenè probare scribit *Cephal. cit. cons. 65.*

3 da, & receditur à pæna ordinaria, quando homicidium fuisset comissum iam supra decennium *l. qui decennio ff. de pænis Roch. de Curte tr. de consuetud. fol. 5. col. 3. circa finem, Castr. cons. 197. in fine post Bar. in extrauag. quoniam nuper in verbo crescit, quos sequitur Boss. tit. quando procedatur per acc. in del. num. 18. & tit. de homicidio num. 111.*

Quæ conclusio non habet locum, sequuto banno contra homicidam; Quia per lapsum etiam
4 annorum triginta non tollitur effectus banni *Nell. in tr. de bannitis in secunda parte 2. temporis qu. 63. quem sequitur Boss. cit. tit. quomodo procedatur per acc. in delictis nu. 20.*

Sicuti pæna etiam diminuitur, quando homicida
5 esset excellens in aliqua arte *l. ad bestias ff. de pænis, & l. sed vt reprobari ff. de excusatione tutorum* qua ratione dixit *Hostiens. in cap. de causis de off. Deleg.* quod vbi veniret abstinenda lingua, vel manus pro certo delicto ex lege siue statuto, si Egregius Orator, vel poeta, vel pictor tale delictum comisisset, non deberet pictori abscindi manus, neq; Poetæ, vel oratori lingua; Ex qua textus dispositione inducit conclusionem Barbatia *in rubr. de rebus Eccl. non alien. col. 3.* quod si statuto cauetur Forensem non admitti debere ad Collegium, locum non habet statutum in eo,
6 qui est eminentis scientiæ, quem sequitur *Boss. tit. de pænis nu. 8. & 9. & citato tit. de homicidio nu. 111.*

A pæna etiam ordinaria excusatur prouocatus, qui homicidium comisit, vel ad necessariam deffen-
7 sionem illud patrauit *vul. l. vt eum ff. de iustitia, & iure Boss. tit. de homicidio nu. 82. cum seq.* vbi
8 tradit necessariam esse probationem necessitatis se deffendendi, & quod alio modo non poterat effugere iniuriam personalem, sed clarius se explicat *num. 88.* dum concludit, quod probato insultu per occisum facto occisori, probata dici-
9 tur necessaria deffensio, *Marcus Antonin. lib. p. Resol. 5. nu. 13. & lib. 3. Resol. 26. nu. p. Farin. cons. 86. nu. 16. & num. 20. quos sequitur Porrus in eius fasciculo §. homicidium pag. 108. 116. cum seq. pag. 133. qui pag. 389.* Probat Horatium Zuchellum Notarium Meloti, quo insultatus noctis tem-
10 pore a duobus armatis sclopis rotatis cum explosione sclo porum, quorum alterum deinde statim occiderat ictu sclopi, nulla pæna esse afficiendum, tamquam ad necessariam deffensam homicidium comisisset.

Et vbi hæsitari potest, an quis vere ad deffensam necessariam occiderit, nec ne solet, Senatus iu-
11 beret vt is occisor torqueatur super qualitate prouocationis, siue necessariæ deffensionis, vt per torturam purgetur ea præsumptio contra ipsum militans, quia in dubio ex prouocatione
12 præsumitur contra occisum, Itaut occidens fecerit ad necessariam deffensionem *Cepol. cōs. 29. col. 2. & 3. quem sequitur Boss. d. tit. de homicid. num. 90.*

Et ita sæpissime censuit Sen. Ex. præsertim die 27.
13 Iunij 1652. referente Amplissimo, ac Eruditissimo D. Senatore Io. Bragherio Consobrino meo, & in rebus præsertim capitalibus versatissimo, in causa homicidij Dominici de Virgilio Tresanensis ictu sclo porum explosorum à Lazarino Prætono, & Dominico Villano, qui Lazarinus (damnato in contumatiam Villano) fassus fuerat explosionem, postquam occisus contra ipsum, & socium sclopum exonerasset, prout vero exploserat occisus, licet ignoraretur, an ante, vel post explosiones contrarias; Prudentissime etenim censuit Sen. Lazarinum torquendum esse super qualitate prouocationis, & vbi nihil emergeret, dimittendum rebus stantibus, prout dimissus fuit à me tunc à S. E. Delegato in statu, quem adhuc possedit S. R. M. in prouincia Lunensium omnimoda auctoritate, & eamet, quam habet Sua Excellentia.

Et cum in quodam grauissimo conflictu inter sa-
14 tellites, & fratres Vigos secuto, plura commissa fuissent homicidia superioribus annis, quorum fratrum patrocinium assumpseram, non ab re hic inserere statui indicia cum deffensionibus, & Senatus Consulto superinde facto, non obstante voto contrario Curiæ assistentis coram Amplissimo Domino Senatore Bonetto causæ Delegato.

P R O

Georgio, & Francisco Fratribus de Vighis nuncupatis, li Filipponi.

AD instantiam Hieronymi, & Caroli de Vighis die 9. Iulij 1648. Egr. D. Iudex Equi accessit ad locum Pasturaghi cum Notario, & quatuor Satellitibus armatis sclopis rotatis vtriusq; mensuræ, vt assum ptis informationibus, iuxta sibi ordinata per Suam Excell. atq; per Excell. Senatum, de nouitatibus factis de facto per Georgium, & fratres de Vighis, dictos Filipponos, circa aquas controuersas, omnia in pristinum restitui faceret.

Peruentus Iudex ad locum differentiæ, omissis informationibus iuditialibus, sed oretenus intellecto ab actoribus, atq; ab eorum perito, siuè Ingenierio, quod fuerat mutatus locus, per quem aquæ decurrebant ad eorum bona, non monitis, neq; citatis dictis fratribus Filipponis, alium Alueum purgari iussit, & per eum aquas decurrere fecit, mediante etiam appositione Canalis, & Incilis.

Hoc peracto executionem etiam relaxauit contra dictos fratres Filipponos pro expensis dicti accessus, siuè visitationis, & cibariarum, quam fieri mādauit per dictos quatuor satellites, adhibita omni modestia, itaut potius illam omitterent, quam in excessum aliquem caderent.

Verum ob Consulis absentiam dicti Satellites assumpta Anna illius vxore, versus prata, in qui-

Quam definitionem sic explicat *Genua de verbis enonciatiuis lib. p. qu. p. nu. 2.* Enonciatiua verba
16 sunt quoddam proœmium, siue præambulum, in quibus non sistit voluntas, sed transeunt, seu per se non stant, & non sunt ipsa dispositio, iuxta sententiam Baldi, de qua supra *quem sequitur Rimin. Iun. cons. 23. nu. 195. & cons. 84. nu. 19. cons. 163. nu. 26. cons. 382. nu. 27. cons. 619. nu. 45. 670. nu. 2. & d. cons. 819. nu. 8. & Card. Mant. de tacit. & ambigu. lib. 2. tit. 6. nu. p.* Quam tamen diffini-
17 tionem impugnat *Soc. Iun. in d. l. ex hac scriptura sub nu. p. ff. de donat. & Polid. Ripa de actis in mortis articulo cap. 82. num. 2. & 3. cum seq.* quorum sententiam sequitur *Genua loco relato* Restringendo, quod verba enonciatiua propriè dicuntur, quæ non stant per se, sed ad aliud transeunt,
18 quod non est verbum principale orationis, & hanc opinionem amplectitur *Io. del Castil. quotidian. controu. cap. 26. nu. 73.* infinitos concordantes citans.

SVMMARIA.

Homicida capite plectitur nu. 1.

Mandans homicidium, vel causam illi dans, punitur capitaliter nu. 2.

Homicidium commissum vltra decennium mitius punitur nu. 3. limitatur, si bannitus fuit in contumaciam num. 4.

Homicidij pœna minuitur ob excellentiam personæ delinquentis nu. 5.

Excellentia personæ excipitur ex quibuscumque regulis num. 6.

Prouocatio excusat quem à pœna ordinaria homicidij num. 7.

Necessitas se defendendi excusat delinquentem à pœna ordinaria nu. 8.

Insultu facto per occisum probato, probata dicitur necessaria defensio nu. 9.

Decisio Senatus nu. 10.

Occisor torquetur sæpe super qualitate prouocationis, si de ea plenè non constat nu. 11.

In dubio præsumitur, quod occisus prouocauerit occisorem num. 12. Decisio Senatus in ea materia num. 13. & 14.

Satellitibus exequentibus non seruata forma Nou. Const. impunè resisti potest nu. 15. etiam in executionibus pro Reg. Cam. nu. 16.

Mulieres non admittuntur loco consulis, vel testium, in exequendis præceptis executiuis nu. 17.

Testis pro Fisco examinatus etiam vnicus, plenè probat pro reo nu. 18.

Testes de vita, ratione, & causas superiores redentes plenè probant nu. 19.

Satellites infames dicuntur, neque probant, si præsertim mendaces deprehenduntur nu. 20. & 22.

Querelans testis officio fungi nequit nu. 21.

Testis tractans de se exonerando non probat nu. 23.

Satellites non probant, si de alio deponunt, quam de eo, quod eorum officium concernit nu. 24.

Satellitibus impunè resisti potest, si licentia pignorandi est iniusta nu. 25.

Satellites non cognoscunt de iustitia, vel iniustitia licentiæ pignorandi nu. 26.

Excessus tollit excusationem malorum ob excessum sequutorum nu. 27.

Delinquentes non tenentur ad expensas dictarum, nisi indicia sufficiant ad reatum nu. 28.

Contrarietas inter testes probat eorum falsitatem, vt testes Susanæ, nu. 29.

Testis in vno falsus, in omnibus falsus redditur nu. 30.

Testes ad inuicē contrarij se contradicentes nu. 31.

Verisimilitudinem per se habens dicitur habere casum legis nu. 32. Decisio Sen. nu. 32.

Delictum commissum præter voluntatem delinquentis mitius punitur nu. 33. & 34.

Decisio Senatus nu. 35.

Banitus capitaliter dicitur seruus pœnæ, si detinetur num. 36.

Banito capto fit recognitio de eius persona, vbi non fateatur se esse talem nu. 37.

Baniti capitaliter capti iudicatur a Senatu nu. 38.

Aduersus Banum opponi potest illius nullitas defectu citationis, vel minor ætas Baniti, tempore patrati delicti nu. 39.

Nouæ deffensiones conceduntur intra annum tam quo ad personam, quam quoad bona, intra biennium vero quo ad personam tantum nu. 40. & 41.

Ordo S. E. M. præscribens tempus admittendi ad nouas deffensiones nu. 42.

Banitus captus non admissus ad nouas deffensiones auditur, si velit probare eius inocentiam nu. 43.

Senatus aliquando minuit pœnam circa banitum, etiam non admissum ad nouas deffensiones, si qualitas delicti hoc patiatur nu. 44.

Decisio Senatus nu. 45. & 46.

Damnatur pœna triremium, etiamsi a socio criminis tantum erat grauatus banitus postea captus nu. 47. & 48.

Alia Senatus Decisiones nu. 49. 50. 51. & 52.

Pœna ordinaria homicidij, quæ est capitalis, sæpè ex causa minuitur, & extra ordinariè punitur homicida.

CAP. CCXXXXI.

Satis ample actum fuit supra *in cap. 102. & cap. 130. lib. 2.* de pœna homicidæ, sed quia multifariam, multisq; modis sæpe minuitur pœna ipsa, iuxta casuum contingentiam, non ab re erit, Iterum materiam trutinare, & si enim *tex. in l. 2. ff. de sicarijs, & in §. Item lex Cornelia Instit. de publ. Iudicijs* disponat capite esse
1 plectendum homicidam, & non solum qui proprijs manibus occidit; Sed & qui mandauit,
2 vel causam dedit homicidio *l. nihil interest ff. eodem, & late scribit Boss. tit. de homicidio nu. p. atq; disponuit Noua Constit. in tit. de pœnis cap. homicida.*

De ÆQVITATE tamen mitius punitur homici-
3 da,

27 quod dominium nunquam dicitur stare in suspenso, quia, donec adeatur hæreditas ab hærede, manere dicitur apud defunctum, cuius personam rapræsentat ipsa iacens hæreditas, cui iacenti hæreditati prouideri solet de curatore, donec vel ea adeatur, vel vacans declaretur,
28 quo casu ad fiscum spectare certum est *iuxta l. p. & per totam tit. C. de bonis vacant. l. 10. & l. p. ff. de iure Fisci de qua se ample Boss. tit. de bonis vacantibus per totam.*

SVMMARIA.

Conditiones non retrotrahuntur ad constituendam hypotecam eo die, quo facta fuit obligatio n. 1. & 2.

Conditiones alia potestatiuæ, alia casuales, alia mixtæ, num. 3.

Hypoteca retrotrahitur in conditione casuali, & mixta, non autem in potestatiua num. 4. & 5.

Conditio casualis pendet à fortuna num. 6.

Conditio potestatiua pendet à propria voluntate n. 7.

Creditor ex conditione casuali, vel mixta, præfertur creditori posteriori puro, num. 8. & 9.

Dispositio sub conditione casuali dicitur ius quæsitum, licet conditionaliter num. 10.

Contractus initus non dicitur, quando dependet à voluntate debitoris, sed potius dicitur habitus tractatus de ineundo contractu num. 11.

Hypoteca generalis posita per Notarium in fine instrumenti non refertur ad expressam superius incidenter, & initiatiud num. 12.

Relatio in dubio fit ad id, de quo principaliter agitur num. 13.

Enuntiatiua verba dicuntur, quæ non stant per se, sed in aliud transeunt, num. 14. & 18.

Dispositiua verba sunt, quæ stant per se, quia emanant principaliter propter se num. 15. & 16. Hanc definitionem impugnat Soncin. num. 17.

Conditio potestatiua non retrotrahitur ad constituendam hypothecam die susceptæ obligationis, vt permittitur in conditione casuali, siuè mixta. CAP. CCXXXX.

Onditiones non retrohuntur ad
1 constituendam hypotecam, vt
pote, si quis obligaret bona sua
pro lucris percipiendis ex societate, huiusmodi hypotheca non retrotrahitur ad diem obligationis susceptæ, sed attendi debet tempore perceptorum vtilium; cum posset ipse non percipere dicta lucra, &
2 vtilia, & sic inspicitur tempus impletæ conditionis *l. qui balneam ff. qui pot. in pign. hab. Alcia. cons. 331. num. 2. lib. 8. Bursa cons. 45. num. 13.* & latissime scribit *Negusant. de pignor. in secundo membro quintæ partis in Ampliat. 12. sub. n. 9.*
Distinguendo tamen conditionem potestatiuam à casuali, & mixta, *De ÆQVITATE* in casuali, & mixta, in quibus subest *ÆQVITAS*, retro-
3 trahitur hypoteca ad diem contractus, non autem in conditione potestatiua, in qua defficit *ÆQVITAS, Bart. in l. si is qui per emptorem in 5.*
4 *qu. princip. ff. de vsucapion.* Eo quia fuit in potestate promissoris eam non implere, & sic non
5 incidere in obligationem, propterea retrotractio locum non habet *tex. in cap. 51. pro te de rescriptis in 6.* & ibi declarat *Io. Andreas in glo. 4. in nouell.* qui aliam assignat differentiæ rationem, videlicet, quod conditio casualis pendet ex for-
6 tuna, & ideo contractus dicitur solidior, cum non pendeat a voluntate, seu potestate alicuius partis, secus in conditione potestatiua, quæ pendet à partis voluntate, & ideo contractus non
7 est ita solidus, vt subijcit ibidem *Io. de Lignano*.
Hanc sententiam probat *Rimin. Iun. cons. 819. num. 19. cum plur. seq.* sed præsertim *nu. 23. vbi ex Bar. Ang. & Salic. l. p. ff. qui potior. in pign. hab. & in l. qui balneum, & in l. Titius ff. quæ res pign. obl. poss.* Et hanc conclusionem sequitur *Alcia. cons. 31. nu. 4. & Bursa cons. 45. nu. 13.* concludentes, quod creditor ex conditione casuali, vel mixta, quæ
8 non dependent ex mera voluntate creditoris, præfertur creditori posteriori puro, licet illius hypoteca contracta fuerit ante purificatam conditionem prætendentis obligationis, secus
9 ex conditione potestatiua, vt per *Negusant. d. secundo membro quintæ partis princip. ampliat. 12. sub num. 9.*
Præterea, vt considerat *Io. de Lignano loco rel.* quan-
10 do dispositio est sub conditione casuali, dicitur ius quæsitum, licet conditionaliter, & ideo adueniente conditione retrotrahitur, & primus præfertur secundo creditori posteriori, sed quando dependet a voluntate debitoris, non dicitur initus contractus *d. l. qui potior*, sed potius
11 dicitur habitus tractatus de ineundo contractu, & ideo non trahitur retrò *d. cap. si pro te, & concludit Negus. cit. ampliat. 12 nu. 9. quem sequitur Rimin. Iun. cit. cons. 819. nu. 25.*
Neque omittitur quod, & si ex consuetudine notariorum apponi soleat hypoteca generalis in calce instrumentorum, tamen illa non refertur ad expressam superius incidenter, & enuntiatiuè
12 *Bart. in l. fi. vers. secundo ratio ff. de rebus dubijs Roman. cons. 503 num. 2. Alex. cons. 48. num. 8. lib. p. cons. 158. nu 7. lib. 6. Aret. in §. Appiam not. 4. Instit. de rerum diuis. Decis. cons. 213. num. 5. Gabr. de clausulis conclus. 9. nu. 15. Ceph. cons. 543. num. 16.*
13 dicentes, quod in dubio relatio fieri debet ad id de quo principaliter agitur.
Enunciatiua vero dicuntur verba, quæ non stant,
14 per se, sed in aliud transeunt, nec sunt verba principalia orationis; Dispositiua autem stant
15 per se, quia emanant principaliter propter se, Ita declarat *Bal. in l. p. C. de falsa caus. adiec. lega. col. 2. Socin cons. 228. col. p. lib. 2. Paris. cons. 77. nu. 34. lib. 3. Grat. resp. 136. nu. 7. lib. 2. Rimin. Iun. cons. 84. nu. 19. cons. 670. nu. 3. & eit. cons. 819. sub nu. 8. & nu. 30.*

nu. c 3. atq; cons. 812. num. 23. & nu. 35.
Verum limitatur De ÆQVITATE regula ipsa, vt
4 hæreditas stet in suspenso, quando pendet condi-
tio casualis, non potestatiua, vt si fuerit institu-
tus is, qui adhuc natus non est, cum deffectus sit
talis, qui cessare probabiliter speratur, & tunc
purificata conditione, retro fingitur aditio,
5 quod scilicet ab initio hæres is fuerit, vt expres-
sis verbis habetur in l. hæres quandoq; ff. de acquir.
hæred. Item probat l. addicitur ff. de nulit. test. &
abondè tradit Castr. cons. 242. nu. 3. lib. p. Menoch.
cons. 473. nu. 19. Surd. cons. 439. num. 29. cum seq.
quos sequitur Costa de facti scient. & ignor. distinct.
100. num. 37. cent. p. & tradit Gratia. lib. 3. discept.
forens. cap. 540. nu. 34. & 35.
Idem verificatur in spurio hærede instituto sub
6 conditione, si, vel quando legitimabitur, quo casu
venientes ab intestato, etiam ante impletam
conditionem legitimationis, excluduntur, &
hæreditate in suspenso remanente, potest dari
curator hæreditati iacenti, quod si deficit con-
7 ditio, vel ex non posse, vel ex non velle, omnia
reddi opportet venientibus ab intestato Bal. &
8 alij multi in l. si quis instituatur ff. de hæred. Instit.
Angel. in l. in tempus ff. de hæred. instit. Natta cons.
246. nu. 7. lib. 2. & Menoch. cit. cons. 273. nu. 6. nu.
19. vers. & ad rem. sic in hæreditate ad captiuum
spectante, quæ per alium adiri non potest, pen-
9 dente captiuitate l. illa institutio §. p. ff. de hæred.
instit. Viuius Decis. 43. num. 2. lib. p. Costa de facti
scient. & ignor. distinct. 100. nu. 34. cent. p. Itidem
10 in hæreditate eius, qui ingrediendo monaste-
rium disposuit ante professionem, quia, donec
fiat professio, hæreditas ipsa stat in suspenso
Vincent. de Franchis Decis. 14. nu. 27. & Costa cit.
distinct. 100. num. 35. cent. 2. de facti scient. &
ignor.
Præterea hæreditas ex successorio edicto nun-
11 quam defertur ad sequentem in gradu, nisi
prior sit exclusus, vel morte, vel renontiatio-
ne, vel sit priuatus §. placebat Instit. de leg. adg.
success. & l. defunctus C. de legit. hæred. Gabriel.
cons. 27. nu. 2. & cons. 133. nu. 4. lib. 2. Priuatio au-
12 tem iuris sui nec præsumitur, neque ei fit lo-
cus, nisi lex expresse hoc dicat. Ripa resp. 5. & 6.
de secundis nupt. par. 2. Osasch. Decis. 147. nu. 4. &
post eos Costa cit. distinct. 100. nu. 37. in fine, & nu.
13 38. & 39. Potiusque arguitur suspensio, donec
durat impedimentum, aut subsit spes, quam
præsumatur exclusio, quæ perpetuo operetur
sine culpa vocati ad hæreditatem, vt explicat
Surd. cit. cons. 439. nu. 31. quos sequitur Costa vbi
supra nu. 40.
Eo que casu interim datur curator ipsi hæreditati
14 iacenti, vt respondit Dec. cons. 509. num. p. vel
datur bonorum possessio ipsi instituto, sub con-
ditione l. si quis instituatur ff. de hæred. instit. l. 2.
§. si sub conditione, & l. ij de num ff. de bon. possess.
secundum Tabul. & l. filius fam. ff. vnde liberi Me-
noch. all. cons. 473. sub n. 19. vers. & interim.
Non repugnante disposit. citatæ l. vlt. ff. commun.
15 prædiorum, Testatoris scilicet voluntatem, &
dispositionem stare non posse in suspenso, Quia
declaratur hoc procedere ad ipsius voluntatis
16 essentiam; non autem quoad eius executio-
nem, vt post Galiauolam in l. centurio num. 200.
vbi, Ripa num. 34. ff. de vul. & pupil. subst. probat
Menoch. all. cons. 473. num. 20.
Prout dominium rerum nunquam stat in suspenso,
17 dum, si non est pænes vnum, intelligitur esse
pænes alium, vt determinat Zanch. in l. hæredes
mei §. cum ità num. 1298. ff. ad Trebell. quem se-
quitur Menoch. cit. cons. 473. num. 21.
Et quia Nouis Constitutionibus in hoc Mediolani
Dominio tit. de acquir. hæred. disponitur, quod
filius non possit adire hæreditatem à patre re-
18 pudiatam, quidquid in contrarium à Iure com-
muni caueatur, vt in l. ex repudiatione C. de fidei-
com. & l. 2. C. de rep. bon. possess. atq; l. renitente
C. de Iure delib. cum distinctionibus deductis per
eruditissimum Massinum in l. p. num. 298. cum
seq. C. qui admitti. Quæritur, an huiusmodi
prohibitio sit perpetua, an vero durante tan-
19 tum patris vita; Et multis subtilissimisque ar-
gumentis prohibitionem ipsam locum habere
tantum durante vita patris probat Costa citata
distinct. 100. à num. 5. vsque ad finem.
Quæ sententia mihi arridet, perpensis præsertim
illis verbis in Constit. expræssis, (viuente patre)
quæ verba magnifacit Costa num. 42. cum seq.
sic distinguendo; vel quod ille ablatiuus abso-
lutus stat qualificatiuè, vel facit conditionem,
vel ponitur in vim suppositorum terminorum,
20 ex quo supponuntur termini præsentes, hoc est
quatenus, & quousque viuit pater. Bal. in l. p.
C. quando liceat ab emptione discedi Surd. cons.
449. num. 48 lib. 3.
Intelliguntur autem Constitutiones de actuali adi-
21 tione, non autem tollunt spem adeundi, quæ
habent hunc germanum sensum, quamdiù vi-
uit pater, qui repudiauit, tandiù non potest
adire filius, vt in simili dicitur de substituto, qui
22 non potest adire, viuente instituto, qui velit,
vel possit esse hæres cum effectu l. quamdiu ff. de
acq. hæred. fuerunt tradita per Alb. cons. 92. num.
3. & 4.
Et ita iudicatum fuisse per Ampliss. Senatorem
23 Polum, Papiæ tunc Prætorem testatur Costa ci-
tata distinct. 100. num. 19. qui per totam d. di-
stinct. materiam ipsam trutinauit, & clarissi-
mam reddidit, ad quem idcirco remittitur le-
ctor, & qui num. 15. declarat regulam, quod
semel exclusus per statutum remanet perpetuo
24 exclusus, desumptam ex cap. p. §. quasi etiam
Episc. vel Abbas in vsibus feudorum de qua Dec.
cons. 82. & 95. & Rim. Iun. cons. 82. Quam re-
gulam locum habere tantum concludit rebus
25 sic se habentibus, videlicet durante exclusionis
ratione, Gabriel. tit. de statutis conclus. 4. Mal-
uas. cons. 22. num. 114. cum seq. Honded. cons.
70. nu. 36. & seq. lib. 2. Præterquam quod eo in
26 casu agitur de suspensione aditionis, non autem
de exclusione Surd. cit. cons. 439. num. 31.
Declarat insuper Menoch. cit. cons. 473. num. 21.
27 quod

chis Decis. 101. *par. p. Ripa in l. si vnquam nu.* 21. *C. de reu. donat.* vbi tradit differentiam inter renon-
22 tiare, & repudiare, quidquid scripserit per quinque fundamenta quoad legitimam *Menoch. cons.* 77. cuius sententiam confirmat *Peregr. cons.* 46. *nu.* 14. *cum seq. vsque ad finem lib.* 3.

Vt dicitur de Prelato, qui potest non acquirere
23 Ecclesiæ, repudiando, vel negligendo *Crau. cons.* 152. *nu.* 9. *& Surd. cons.* 501. *lib.* 4. *Vincent. de Franchis Decis.* 14. quamuis indè Ecclesia læsa ex
24 Prælati culpa aduersus illum, vel eius hæredes possit agere pro damni reparatione *Vasq. contron. Illus. lib.* 3. *cap.* 105. *nu.* 40 *cum seq. per tex. in cap. placuit il* 2. 16. *qu.* 3. In odium negligentis, vt
25 scribit *Sebast. Medic. tr. de casibus fortuitis qu.* 9. Et in subsidium, quando Prælatus non est soluendo, vel nullos haberet hæredes, conceditur Ecclesiæ restitutio in integrum aduersus omissa,
26 & neglecta per Prælatum *Abb. in cap. dilectus num.* 10. *de maior. & obed. Gail. obseru.* 70. *lib. p. & post eos Costa cit. remed subsid.* 4. *in fine.*

Plures verò deducuntur casus per *Bal. cons.* 324. *vol.* 2. in quibus in patre non habet locum com-
27 modum vsufructus aduentitiorum bonorum filij, neque illorum administratio, *per glo. & Bar. in Auth. Idem est C. de bonis quæ lib.* Inter quos refertur ille, quando vnus ex filijs est cleri-
28 cus simpliciter, quia tunc pater non est vsufructuarius bonorum maternorum filij clerici, vt probat *Rol. cons.* 16. *lib.* 4. *& luculentissimè Marsha tr. de Iurisd. cent. p. par.* 4. *casu* 22. Et sic multò minus pater habet vsufructum benefficiorum
29 ecclesiasticorum filij *Crau. cons.* 218. *nu.* 3. *Valasc. Decis.* 87. *nu.* 5. *& Gratia. cit. cap.* 271. Idem dici-
40 tur de bonis filij emancipati, vt inquit *Costa de ratione rata qu.* 211. *num.* 4. *&* 5. etiamsi deindè renuntiatum esset emancipationi, cum patria potestas nequeat induci, nisi natura, vel adop-
31 tione *l. qui liberatus ff. de adopt. Corn. cons.* 228. *num.* 6. *lib.* 4. *quos sequutur Costa cit. qu.* 221. Vbi alium tradit casum in nepote ex spurio instituto ab auo, qui admittitur respectu proprietatis, & quoad vsumfructum respectu patris pro rata
32 alimentorum residuo vsufructus acrescente nepoti; Quia in dubio institutio nepotum ex spu-
33 rio non præsumitur facta contemplatione patris, vt inquit *Costa loco relato*, vbi auctoritatem omnem, quam habet pater in bonis filiorum, explicat.

SVMMARIA.

Hæreditas stare non potest in suspenso num. 1. *limitatur nu.* 4.

Dominia rerum in suspenso stare nequeunt nu. 2. *&* 3.

Purificata conditione, sub qua quis hæres fuerit institutus, aditio hæreditatis fingitur, quod ab initio locum habuerit nu. 5.

Spurius deindè legitimatus, atque institutus sub conditione, quando legitimabitur, *habetur, ac si ab initio legitimatus esset nu.* 6.

Hæreditati iacenti ob non purificatam adhuc conditionem, sub qua fuit institutus hæres, datur Curator nu. 7. *&* 14.

Conditione defficiente, sub qua quis hæres fuit institutus, admittitur hæres ab intestato nu. 8.

Hæreditas ad captiuum spectans adiri per alium non potest durante captiuitate nu. 9.

Hæreditas Monachi locum non habet, nisi emissa professione nu. 10.

Hæreditas ex successorio edicto non defertur ad sequentem in gradu, nisi prior exclusus sit nu. 11.

Priuatio iuris sui locum non habet, nisi expressè lex, siue statutum hoc disponat nu. 12.

Spes donec durat, suspenditur potius hæreditas quam admittatur illius priuatio nu. 13.

Testatoris dispositio, quando in suspenso stat nu. 15. *quod intelligitur ad ipsius voluntatis essentiam, non quoad eius executionem nu.* 16.

Dominia rerum nunquam in suspenso stare dicuntur, dum, si non est penes vnum, intelligitur esse penes alium nu. 17.

Hæreditas à patre repudiata adiri non potest per filium ex disposit. Nou. Constitut. secus de iure communi nu. 18. *Conclusio hæc intelligitur viuente patre nu.* 19. *&* 20.

Declaratur constitut. vt intelligatur de actuali aditione, non autem intelligitur de spe nu. 21.

Substitutus adire non potest viuente instituto nu. 22.

Decisio Senatoris Poli nu. 23.

Semel exclusus, quando non semper exclusus dicatur, num. 24.

Quia rebus sic stantibus locum habet nu. 25.

Suspensio aditionis differt ab exclusione nu. 26.

Dominium hæredis nunquam dicitur stare in suspenso, quia donec ab hærede adeatur, manere dicitur apud defunctum, cuius personam representat ipsa iacens hæreditas nu. 27.

Hæreditas vacans ad filium pertinet nu. 28.

Hæreditates sæpe in suspenso stare contingi ob conditionem casualem, non potestatiuam.

CAP. CCXXXIX.

1 REgulariter hæreditas non potest stare in suspenso, siue in pendenti, maximè respectu aditionis *l. actus legitimi ff. de reg. iuris, & l. fin. ff. commun. prædiorum de qua Dinus.* In aere enim staret hæreditas, quod non admittunt iura allegata, de qua re *Menoch. cons.* 473. *nu.* 5. *& nu.* 19. *cum seq.* cui conclusioni confert alia regula, ne scilicet dominia rerum semper
2 in incerto sint *l. p. ff de vsucap. §. p. Inst. eodem tit. & l. cum notiss. C. de præscript.* 30. *annorum Menoch. cons.* 1050. *In Decis. Rotæ Roma. ibidem registrata nu.* 2. quod dominium in aere stare nequit
3 *l. si ex duobus §. sed & Marcellus ff. de in diem adiect. glo. & Doc. in l. fin. ff. commun. prædiorum, &* tradit *Idem Menoch. cons.* 413. *nu.* 24. *& cons.* 568. *nu.* 13.

foluendo, vel heredes nõn habuit num. 26.
Pater in multis casibus non habet vsufructum bonorum aduentitiorum filij num. 27. & 28.
Pater non habet vsufructum benefitij filij clerici num. 29. item ex bonis filij emancipati num. 30.
Patria potestas non inducitur, nisi natura, vel adoptione num. 31.
Nepos ex filio spurio institutus admittitur quoad proprietatem, & quo ad vsufructum, ad patris beneficium num. 32. & 33.

Ex vsufructu bonorum aduentitiorum filio spectantiũ detrahuntur alimenta sibi, & filio debita, priusquam creditores patris illum consequantur.

CAP. CCXXXVIII.

1 Vsufructus bonorum aduentitiorum filij ad patrem spectare
cauetur *per tex. in l. vlt. C. de bonis quæ lib. & tradit Ascan. clem. in tr. de patr. potest. effectu*
12. Propterea illius fructus tanquam inter patris bona obnoxij in totum de-
2 bentur creditoribus patris *Asca. Clemens de patr. potest. cap. 6. effectu 12. post Conarn. var. resol. lib. p. cap. 8. num. 7. Honded. cons. 19. per totum præsertim num. 17. cum seq. lib. 2.*
Sicuti enim creditores patris obligata habent omnia eiusdem bona, illorum appellatione venire etiam vsufructum bonorum aduentitiorum filij dicendum est; cum in generali obligatione ve-
3 niant tàm bona præsentia, quàm futura *l. nomen C. quæ res pignor. obl. poss. l. grege §. & in superfitiarijs, vbi glos. ff. de pignor. Negus. de pignor. & hypot. par. 2. membro 3. num. 5. & num. 33. Menoch. cons. 77. num. p. cum seq. & tradit Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 271. num. 33.*
Et consequenter ad creditores patris spectare integraliter fructus bonorum aduentitiorum
4 filij patet *l. p. C. de bonis maternis §. p. Instit. per quas personas nobis acquiritur, Menoch. cons. 685. num. Gratian. cap. 433. num. 11. & cap. 519. num. 12. lib. 3.* Qui vsufructus excluditur in bonis Castrensibus, vel quasi, vt sunt redditus præ-
5 bendæ, dignitatis, benefficiorum, & pensionum *Pinel. in l. p. par. 2. num. 29. C. de bon. mater. quem sequitur Gratian. discept. forens. 365. num. 6. & 7. lib. 2.*
De ÆQVITATE tamen deduci debent alimenta
6 patris, & filij ex d. fructibus, & hoc pati debent creditores patris, quia hac via consulitur vtrique parti, scilicet filio, & creditoribus, qui, si hanc HVMANITATEM abhorreant, contra propria laborant commoda; nam subtractis alimentis necare dicuntur vsufructuarium patrem, cui quanto citius, atque miserri-
7 mè cum vsufructus iactura moriendum est, & sic finitur vsufructus *§. vlt. Instit. de vsufr. & scribit Io. del Castil. de vsufr. cap. 61. ac in terminis tradit Costa remed. subsid. 4. nu. 6.*
In subsidium namque debentur alimenta filijs, vt
8 inquit *Boer. Decis. 7.* Faciunt tradita per *Surdum cons. 367. nu. 30.* dum scribit, quod licet ex substantia filij non sit soluendum æs alienum patris; attamen ita prouidendum est patri, vt illo
9 alimentetur ex fructibus bonorum filij, si aliundè non habet alimenta, quod ÆQVVM valdè esse suadet naturalis ratio, dum pater alere te-
10 netur Filium, vt concludit *Surd. de alim. tit. 8. priuil. 48. nu. 6.* saltem in quantum facere potest
11 *l. maritum 13. & l. maritus, 55. ff. sol. matrim. & inquit Surd. de alim. tit. p. qu. 78. num. 13. cum seq.* quem sequitur *Gratia. lib. p. discept. forens. cap. 107. nu. 9.* & consequenter iuxta regulam corre-
12 latiuorum filius etiam tenetur alere patrem in quantum facere potest.
Et eo casu Pater æris mole grauatus, adhibita in consilium ratione, creditorum auiditatem, & ingluuiem poterit excludere, si vsufructum repudiauerit, antequam illum acceptauerit; Præsertim quando huiusmodi renontiatio facta vi-
13 detur sub aliqua honesta causa, veluti in præmium emancipationis, non autem in odium creditorum, vt perpendit *Roland. de lucro dotis qu. 40. nu. 12. & sequitur Card. Manc. de tac. & ambigu. lib. 13. tit. 18. nu. 14. & post eos tradit Gratia. cap. 271. nu. 34. lib. 2. vbi seq. nu.* scribit, quod si ius quærendum esset conexum quæsito, non da-
14 retur renuntiatio iuris quærendi *ex Rebuff. tr. de priuil. scolar. priuil. 106. nu. 18.* vbi materiam conexitatis mirificè explicat, subijciendo *Gratia. nu. 37. cum seq.* quod licet non videatur posse repudiari per patrem, siue dominum vsufru-
15 ctum, cum illi acquiratur etiam ignoranti, & inuito, ministerio serui, vel filij *famil. §. Item nobis Instit. per quas personas nobis acquir. Doct. in l. p. C. qui admitti.* Hoc tamen intelligitur quoad
16 commutabilem, seu reuocabilem acquisitionem, sed non acquiritur irreuocabiliter, seu incommutabiliter, *Surd. cons. 116. num. 78. post Cagnol. in l. inuito nu. 13. ff. de reg. iur.* Alias quia post acceptationem dicitur creditoribus ius quæsi-
17 tum, quod ab eis inuitis auferri non posset,
18 tanquam re non integra *glo. 12. l. si pater, & ibi Bart. C. de inoff. donat. & in puncto Castr. cons. 135. lib. p. Anchar. cons. 106. nu. 4. Surd. cons. 116. num. 82. post Portium in §. p. nu. 8. Instit. per quas personas nobis acquir. & Bero. cons. 43. lib. p. quos sequitur Costa cit. remed. 4. nu. 7.*
Quoniam ius adeundi hæreditatem, vel agnoscendi legatum, non venit in generali obligatione
19 bonorum, neque titulus *ff. quæ in fran. cred.* venit in repudiante hæreditatem, vel legatum, aut
20 legitimam, siue trebellianicam, & falcidiam, vel quid piam aliud non acceptante, cum aliud sit damnum pati, & aliud lucrum amittere
21 *Surd. Decis. 140. num. 8. cum seq. Vincent. de Fran-*

chis

14 Nisi præscriptio processisset ex bona fide, Quo-
niam contrà eum, qui non peccat, nequaquam
competit Euangelica denontiatio *glos. & Abb.
in d. cap. vlt. de præscript.* & post multos alios de
magis communi testatur *Cenal. commun. contra
commun. qu. 347. num. 3. & 4. Caroc. decis. 131.
num. 18.*

Antequam autem deueniatur ad concessionem
huiusmodi remedij, præcedere debent duæ cha-
ritatiuæ monitiones iuxta dictum Euangelij, ibi
si peccauerit in te frater tuus, deinde, ibi, si non
15 resipuerit à peccato, vt inquit *Costa loco relato
num. 7.* subiciens, quod si res sit cum persona cer-
ta, quia contra vniuersitatem tamquam non
16 habentem animā non procedit hoc remedium
*Corn. cons. 22. col. vlt. lib. 3. relatus per Seraf. de
iur. priuil. 83. num. 30.* Et quod peccatum non
sit occultum, Quia tunc cum testibus fieri non
17 debet correctio *Barbat. in d. cap. nouit num. 37.
& Cephal. qu. 574. & Graff. decis. par. p. lib. 2.
cap. 69. num. 11.*

Cuius Euangelicæ denontiationis loco his tempo-
18 ribus fere abolitæ succedit monitorium gene-
rale, vt inquit *Costa num. 8. post Franc. Marcum
decis. 853. par. 2.* Quod obtinetur præsertim ad
detegendam simulationem contractus, vel sub-
sistentiam crediti, quod ad formam statuti de-
19 beret probari per publicum Instrumentum, de
quibus abundè *Asin. in eius praxi Ind. §. 19. cap.
6. lim. 21. & §. 32. cap. 34. num. 8. & cap. 37.
& Dec. in cap. 2. num. 110. de probation. Valasc.
de Iure emphit. qu. 7. num. 22. & post eos Costa
cit. remed. subsid. 14. num. 12.*

Ommisso vero hoc denonciationis remedio, non
inutile erit agere, in quibus casibus excluda-
tur, nec ne, exceptio rei non traditæ, siue non
numeratæ pecuniæ, quæ materia frequens val-
de est; Et sanè, si res vendita esset in præsentia
partium tempore contractus, tunc liberatus di-
20 citur promissor, & cessat exceptio rei non
traditæ *Roma. cons. 509. num. 23. Alex. cons. 28.
lib. 2. Natta cons. 360. post Papiensem in forma
lib. in causa vendit. vers. vendidit. num. 4. Ber-
tazol. claus. 16. glos. 3. Crass. except. 13. num. 9.
& 10. de except. Mascard. de probat. conclus.
1184. num. 12. cum seq. Cornaz. decis. 69. quos
sequitur Costa de claus. conuent. claus. 2. num. 2.
& 4.*

Æquè cessat exceptio rei non traditæ, vel non
21 numeratæ pecuniæ, quando confessio est de
præterito, videlicet, quod confitens affirmat se
recepisse pecuniam, vel rem ante contractum
*glo. in l. In contrarium in verbo alia res C. de non
numer. pecun. Alber. in l. generaliter num. 6. C.
de non numer. pecunia, Pancirol. cons. 57. num.
17. Crass. except. 43. num. 2. de except. & post eos
Costa claus. 21. num. 2.*

Contrarium tamen probat *Cyn. in d. l. Generaliter,
22 & Aret. in §. Idem iuris nom. 23. Instit. de ex-
cept. & Ant. Gom. var. resol. tit. de contr. mutui*
23 *cap. 6. num. 4.* & hanc postremam sententiam
veriorem esse existimat *Fachin. d. lib. 2. contron.
iur. cap. 84. vers. quibus rationibus adductus,* vbi
eandem rationem exceptionis militare tradit
24 fauore illius, qui fassus est pecuniam antea
recepisse, cum eadem facilitate, & sub eadem
spe ad huiusmodi confessionem deuenerit, quam
si præsentialiter pecuniam recepisse affirmasset.

Declarat tamen auctor ipse conclusionem, distin-
guendo, vt priori casu, si pecuniam, vel mu-
25 tuo, vel indepositum datam fuisse longe antea
fateatur debitor, Inquiritur, an vere causa
26 præcesserit, non autem, an pecunia numerata
sit. Quia, constito de causa, numeratio realiter
facta præsumitur, ei contrarium dicenti incum-
bit onus probandi, secus si de causa minime
constaret, vt concludit in fine capituli Auctor
ipse.

Exceptio vero de re non existente reiecta non-
27 quam censetur, & sic proponi potest quocum-
que tempore *Crass. except. 30. de except. & tra-
dit Costa de re integra distinct. 37. num. 6.* In qua
distinctione plenè examinat materiam, quando
ex inspectione occulari, & sic per euidentiam
rei, res deffiniri debeat, de qua materia etiam
agit. *in remed. subsid. 101.*

SVMMARIA.

*Vsufructus bonorum aduentitiorum filij spectat ad pa-
tremnum. 1.*

*Fructus bonorum aduentitiorum filij, tanquam patris
proprij obnoxij, debentur creditoribus patris num.
2. & 4. exceptis alimentis amborum num. 6.*

*In obligatione generali veniunt tàm bona præsentia;
quàm futura num. 3.*

*Vsufructus bonorum castransium filij, vel quasi, non
debetur patri nu. 5.*

*Alimenta patris, & filij prius deducuntur ex fructi-
bus bonorum aduentitiorum filij, antequam credi-
toribus adiudicentur num. 6. & 7. & 9.*

Alimenta debentur filijs in subsidium nu. 8. 10. & 11.

*Filius alere tenetur patrem, in quantum facere potest
num. 12.*

*Pater repudiando vsufructus bonorum filij excludit
creditores num. 13.*

*Ius quærendum, si conexum est iuri quæsito, non ad-
mittitur illius renontiatio in creditorum præiudiciū
num. 14.*

*Vsufructus aquiritur etiam ignoranti, & absenti, &
inuito ministerio serui, vel filij num. 15. sed non
irreuocabiliter num. 16.*

*Acceptatu vsufructu, dicitur ius quæsitum creditori-
bus, num. 17. quod ab illis inuitis auferri non potest
num. 18.*

*In obligatione generali non venit ius agnoscendi lega-
tum, vel adeundi hæreditatem num. 19 & 20.*

Renuntiare, & repudiare, inter se valde diferunt n. 22.

*Prælatus potest non acquirere Ecclesiæ repudiando,
vel negligendo num. 23.*

Ecclesia læsa ex Prælati culpa agit contra illum n. 24.

Negligentas odiosi legibus num. 25.

*Ecclesia competit restitutio in integrum aduersus
ommissa, & neglecta per Prælatum, si ille non est
soluendo,*

SVMMARIA.

Exceptio rei non tradita, siuè non numeratæ pecuniæ, aut doli intra bienium est proponenda num. 1.

Et hoc non obstante statuto prohibente exceptiones num. 2. 4. & 5. Contrarium verius num. 6. 7. 8. maximè in chirografaria obligatione num. 9.

Obtinenda est absolutio à iuramento ab eo, qui iurauit accepisse rem, siuè pecuniam num. 3.

Malafides ab initio excludit omnis temporis lapsum num. 10.

Vsurpatores alienarum rerum arctantur ad restitutionem per Euangelicam denuntiationem num. 11.

Euangelica denuntiatio dicitur remedium subsidiarium num. 121. proponitur etiam completa præscriptione num. 13.

Limitatur, si præscriptio processisset ex bona fide num. 14.

Monitiones duæ præcedere debent hoc remedium num. 15.

Vniuersitas tanquam non habens animam, non subijcitur huic denontiationi Euangelicæ num. 16.

Peccatum vbi est occultum, correctio non est facienda ad testium præsentiam num. 17.

Monitorium hoc tempore succedit loco Euangelicæ denontiationis num. 18.

Monitorium iuuat ad detegendam simulationem contractus num. 19.

Vendita si res fuit in præsentia partium, liberatus dicitur promissor, nec habet locum exceptio rei non traditæ num. 20.

Confessio de præterito excludit exceptionem rei non traditæ, siue non numeratæ pecuniæ, num. 21.

Contrarium tradit Cynus num. 22. & verius hoc videtur num. 23. & 24.

Declaratur Conclusio per distinctiones num. 25. si verè causa præcessit num. 26.

Exceptio de re non existente nunquam exclusa censetur num. 27.

Exceptio doli, vel rei non traditæ, aut non numeratæ pecuniæ, admittitur semper de Iure Canonico, non obstante lapsu temporis à Iure communi statuti.

CAP. CCXXXVII.

1 REI non traditæ, vel pecuniæ non numeratæ, siue doli exceptionem, intra biennium proponendam esse statuitur *in l. fin. C. de dolo*, Quæ dispositio locum obtinet, etiamsi eum iuramento quis affirmasset receptionem, Quia nihilominus lex præsumit durante biennio confessionem factam fuisse sub spe futuræ numerationis, Idcircò intra biennium exceptionem istam concedit lex, non obstante statuto prohibente
2 omnes exceptiones, quod non comprehendere
hanc pecuniæ non numeratæ, siue rei non
traditæ, concludunt scribentes *Cin. in l. in contractibus C. de non numerata pecunia Ias. in l. qui pecuniam num. 7. ff. si certum petatur, & scribit Serafin. de priuil. iuram. priuil. 60. num. 18.* Vbi
3 probat, quod est obtinenda absolutio à iuramento, & sic alioquin opus non esse huiusmodi absolutione testatur *Carolus de Grassis tr. de exceptione 43. except. quæ est vltima.*

Quia absurdum est, vt post lapsum maioris tem-
4 poris, expectata forte contrahentis morte,
huiusmodi proponatur exceptio; quam remouere quodamodo sit impossibile hæredibus minime de negotio edoctis, Et hanc sententiam amplectitur *Facbin. lib. 2. controu. iuris cap. 83. vers. Ego posteriori sententiæ*, vbi si mala fides
5 absit, concludit post lapsum bienij nullo modo
esse admittendam huiusmodi exceptionem, quam conclusionem amplectitur *Specul. tit. de restit. in integrum §. p. num. 2. Bal. in l. cum quis num. 22. C. de Iuris, & facti ignor. & Rimin. Iun. cons. 272. num. 20.*

De ÆQVITATE tamen canonica semper admit-
6 titur exceptio doli, vel rei non traditæ, siue
non numeratæ pecuniæ; tum ne quis cum
7 aliena iactura locupletetur *Din. in cap. locupletari de reg. iur. in 6. Felin. & alij in cap. si cautio ff. de fide instr.* tum quia nulla præscriptio curris
8 cum mala fide *cap. vlt. de præscript.* quæ mala
fides concurrit in creditore, si pecuniam non numerauit *Facbin. lib. 2. controu. iur. cap. 83. vers. tamen damnatum est.*

Præsertim vero procedit conclusio in chirografa-
9 ria obligatione ex causa mutui, vel dotis, in
qua non attenditur lapsus biennij, neque longissimi temporis, etiam immemorabilis, vt probat *Rebuff. ad const. Regni tit. de chirogr. & schedul. recogn. art. 2. num. 48.* attenta mala fide ab ini-
10 tio, quæ omni tempore maior fit *Mascard. de probat. conclus. 361. num. 31. cum seq. Costa remed. subsid. 14. num. 6.*

Ad remouendam autem peccatorum obstinationem in vsurpandis alienis rebus, vel iuribus, prouidit Summus Pontifex Innocentius III. *in cap. nouit de Iudicijs, & ex Diuo Augustino in cap. si peccauerit 2. qu. p.* vt Euangelica denontiatio-
11 ne arctentur huiusmodi vsurpatores, quod esse
remedium subsidiarium deficientibus omnibus
12 alijs iuris remedijs affirmat *Costa cit. remed. 14. num. p. & 7.* Et quod ex ore Saluatoris Nostri Iesu Christi prouenisse habetur *Mathæi cap. 18. & Lucæ cap. 17.* vt refert *Bar. in extrauag. ad reprimendum vers. denontiationem num. 5. cum seq. Nauar. in Man. confess. cap. 24. de correct. frater. num. 13. cum duobus seq. Scaccia. tr. crim. par. p. cap. 54. num. 4. & 5.*

Quod remedium etiam completa præscriptione
13 validè proponitur, si læsio euidens sit, *Innocen. in cap. Cura pastoralis col. 2. de iure patron. Abb. in d. capit. nouit, nu. 20. & Canalc. decis. 16. par. 2.*

Nisi

med. 3. retin. num. 59. Polid. Ripa obſern. 206. & Grat ia. lib. 4. diſcept. forenſ. cap. 332. num. 24. cum ſeq. & c. 749. nu. 20. Pio. in l. ſi quando num. 84. cum ſeq. Nihilominus limitatur diſpoſitio d. legis,
22 quotieſcumque fideicommiſſarius ingreſſus eſt poſſeſſionem ſine vitio, ideſt vacantem, *Bar. in l. filiam fratribus, vbi cæteri ſcrib. ff. ad Trebell. Zucard. in d. l. fin. nu. 423. Alcia. conſ. 43. nu. 16. lib. 5. Menoch. remed. 4. adipiſcenda no. 35. Gabriel. tit. de fideicom. concluſ. 5. nu. 2. Rol. conſ. 78. lib. 3. Ioſeph. Ludou. Deciſ. Peruſ. 47. quos ſequitur Moroi. rel. conſ. 50. nu. 7. qui nu. p. &* 2. ſcribit, quod legiti-
23 mus contradictor dicitur ille, qui citatus eſt, vel ſpecialiter, vel per edictum eum, qui aliquid prætenderet in re, ſecus ſi ea continuata fuiſſet in hærede, quia tunc non poſſet fideicommiſſa-
24 rius ſine vitio poſſeſſionem acquirere *Iaſ. conſ. 146. lib. p. Deciſ. conſ. 467. nu. 61. Pe. Anton. Anguiſſola conſ. 58. & 61. lib. p. Marerc. lib. p. var. reſol. cap. p. nu. 29.*

Quæ tamen concluſio locum non haberet in hoc
25 Dominio Mediolani, in quo virtute *Nou. Conſtit. tit. de continuanda poſſeſſione defuncti*, continuatus cenſetur hæres in poſſeſſione defuncti; Itaut vacans nunquam ea dicatur, de qua copioſiſſimè citati *Menoch. & Ripa, atque Plotus locis ſupra citatis*, & conſequenter vitioſa ſem-
26 per diceretur occupatio facta per fideicommiſſarium, etiamſi hæres notorie eſſet incapax,
27 quod magis eſt, quia nihilominus continuatio poſſeſſionis defuncti in eo ſequta dicitur virtute d. Nou. Conſtit. In tantum, vt etiam pendente dubio ſuper validitate teſtamenti ſcriptus hæres interim mitti debeat in poſſeſſionem, vt declarat
28 *Menoch. remed. 4. adipiſc. qo. 83. nu. 698.* & vbi alius imiſſus eſſet ſub prætextu teſtamenti nulli, ſiue inſtitutionis nullæ, & ſic ab inteſtato, retractanda eſt imiſſio, & ſcriptus hæres imitendus, vt concludit *Menoch. loco citato num. 891. & conſ. 176. nu. 9. verſ. quocirca, cum ex falſa quem ſequitur Gratia. lib. 3. diſcept. forenſ. cap. 558. num. 17. cum ſeq. & Peregr. conſ. 24. nu. 8. cum ſeq. lib. 4.*

Et quæ conſtitutionis diſpoſitio locum habet etiamſi defunctus teſtator poſſediſſet virtute
29 conuentionis initæ cum anteceſſoribus fideicommiſſarijs, à quibus recognita fuerant bona fideicommiſſo vinculata, quod magis eſt, cum tunc videatur locum habere illam iuris regulam, qua diſponitur, quod dolo petit, quod ſtatim reſtituturus eſt, cum eo caſu conſtet de fideicommiſſo, & de bonorum identitate, &
30 nihilominus contrarium ſæpiſſimè iudicauit Senatus non eſſe impediendam continuationem hæredis, vt in ſpetie tradit *Prattos de Interpræt. vlc. volunt. lib. 5. dub. p. interpratat. 2. num. 123. Bimias conſ. 276. & Randenſ. conſ. 12. lib. p.*

Et ita præcipuè cenſuit Sen. die 4. Decembris
31 1624. fauore Comitiſſæ Olimpiæ Pallauicinæ hæredis ſcriptæ per Com. Georgium Triultium eius virum, ad præiudicium Excellentiſſimi tunc Principis, nunc Eminentiſſ. D. Card. Theodori Triultij, referente Illuſtriſſimo D. Sen. Octauiano Picenardo, poſtea Præſide Excellentiſſ. Senatus.

Hanc conſtitutionis diſpoſitionem locum etiam
32 habere in legatario vſufructus, cum facultate illud capiendi propria auctoritate dicendum eſt; Cum enim decretum ipſum de continuanda poſſeſſione defuncti emanauerit præcipuè ad coercendas inuaſiones, & occupationes bonorum hæreditariorum, quæ reſiſtunt volun-
33 tati teſtatoris, vt inquit *Curt. Iun. conſ. 127. lib. 2. Milanenſ deciſ. 3. num. 220. & num. 44. Caſſan. conſ. 62. num. 27.*, & voluntati ipſi faueat decretum, non eſt hæſitandum, quin locum habeat in vſufructuario, dum teſtator facultatem illi dedit, vt propria auctoritate vſumfructum capere poſſet legatarius, *Caſtil. de vſufr. cap. 6. num. 17. cum ſeq. & Peregr. de fideicomm. art. 47.* Quia tunc ſublatus dicitur per teſtatorem
34 effectus regulæ; quod vſufructuarius capiat vſumfructum de manu hæredis, vt declarat *Caſtil. loco citato*.

Vſufructuarius quę habens facultatem à teſtatore
35 capiendi propria auctoritate vſufructum dicitur habere veram, & naturalem poſſeſſionem, quam corpore, & animo acquiſiuit iuſtè ex teſtatoris voluntate, *Rimin. Iun. conſ. 385. lib. 5.*
36 Vbi enim concurrit veritas, & fictio, præfertur ſemper veritas *l. filio qui pater, & ibi Bar. & cæteri ff. de liber. & poſth.* & ſic vſufructuaria vere poſſidens præfertur hæredi, in quo fingitur continuata poſſeſſio *Paſeth. conſ. 140. ex Imola conſ. 16. & Alba conſ. 58. Pariſ. conſ. p. lib. pr. Afflic. deciſ. 167. Curt. Iun. conſ. 108. lib. pr. Rui. conſ. 27. lib. 5. Gabriel. conſ. 36. num. 13. Laur. de Pinu conſ. 95. num. 58.*

Sententiam hanc in proprijs terminis ſequitur
37 *Polid. Ripa ſingul. obſeruat. 206.* vbi multis medijs probat Conſtitutionis diſpoſitionem non reſiſtere poſſeſſioni legati vſufructus, ſi vſufru-
38 ctuarius propria auctoritate ex teſtatoris voluntate capere poteſt; Quidquid in contrarium dixerit *Imol. conſ. 16. & Iaſ. conſ. 147. lib. 2. in ſecundo dubio*.

Et ita cenſuit Sen. Excell. menſe Septembris 1623.
39 fauore D. Margaritæ Campegiæ, cui maritus legauerat vſumfructum totius eius hæreditatis, quæ propria auctoritate capere poſſet inſtitutis hæredibus DD. Sororibus Beccarijs, referente Ampliſſimo D. Senatore Picenardo.

A qua continuationis declaratione appellationem
40 non dari probat *Cotta in eius memoriali in verbo decreto Mediolani cautum eſt, quod poſſeſſio in fine fol. 161.*

Conceſſa autem continuatione alicui non poteſt
41 ille remoueri à poſſeſſione per alium æquè continuatum, niſi eo citato, ad euitanda præcipuè ſcandala, & ità cenſuit Sen. Excell. die 9. Sep-
42 tembris 1597. fauore Polidori, & fratris de Calehis, quod decretum regiſtratum eſt in *vlt. addit. ad Nou. Conſt. fol. 38. à tergo.*

distinct.8.nu.20.cum seq.plur. cent.2.
Præsertim vero locum hoc habet, quando substi-
2 tutio limitata est; quia tunc neque ex rationis
identitate extenditur, si personæ variantur, am-
plè *Surd.cons.394.nu. 18.& 19.lib.3. quem sequi-
tur Costa all.distinct.8.num.28.& Peregr.cons.53.
nu.p.lib.5.& Alex. Galua.cons.14.post nu.27.*
De ÆQVITATE tamen extensio fit in substitu-
tionibus, & fideicommissis de persona ad perso-
3 nam, quando persona, ad quam fit extensio, ha-
bet pro se verisimilem mentem testatoris, qui si
fuisset interogatus, idem disposuisset fauore
personæ, ad quam facienda esset extensio, *An-
gelus in l. Gallus §. & quod si tantum ff. de lib. &
posth. quem sequitur, & comprobat Paris.cons.50.
nu.55.cum seq.plur.lib.p.* vbi *nu.60.* testatur hanc
opinionem esse humaniorem, & ÆQVIOREM,
Idem repetit *in cons.66.nu.68.cum seq.eodem lib.
p.Crau.cons.5.posito inter cons. Marzarij num.55.
Cephal.cons. 114.nu. 30.& cons.252. nu.25.Card.
Mant.de coniect.vlt. volunt. lib.3.tit.19.nu.9.* Vbi
post multos alios per eum citatos testatur hanc
opinionem esse humaniorem, veriorem, & Æ-
4 QVIOREM, contra Aretini sententiam, & sic
perinde habetur, ac si testator expresse hoc sta-
tuisset *arg.glo.in l. tale pactum ff. de pactis, & de-
terminat Morot.cit.cons.50. sub nu.22. in fine, atq;
probat Peregr.cit.art.29.num.32.* Præcipuè verò
procedit conclusio ratione agnationis conser-
5 uandæ, quia tunc fit extensio de casu ad casum,
vt amplè probat idem *Peregr. cons. 31. num.12.
lib.6.* & hanc conclusionem locum habere etiam
tradit *Galua.cit.cons.14.nu.27.& nu.200.* vbi vo-
luntati, etiam præsumptæ testatoris conueniat,
ne plus verbis, quam menti disponentis tribua-
6 tur, cui significandæ solæ etiam coniecturæ,
modo legitimæ sint, & ex tenore dispositionis
aliqua ratione argui possint, optimè sufficere
ceduntur, quamuis de fideicommisso inducen-
do, & de casu ad casum extendendo ageretur,
7 vt ex *Card. Mant.d.tr.lib.7. tit.p.& lib.8.tit.p. sub
nu.23.cum seq.plur. scribit Galuauus vel.num.200.
& sequitur Ludouis. Decis.338.num.14.& probat
Eugen.cons.66.nu.10.& cons.74. nu.10.19.& 41.
atq; cons.99.nu.6.cum plur.seq.& Franc. de Ponte
cons.4.nu.44.*
Quia voluntas testatoris, & eiusdem mens, semper
attenditur in substitutionibus, quæ vti Regina
8 dominatur, vt *per l. in conditionibus ff. de condit.
& demonstr.& l.ex facto la seconda §.rerum ff. de
hared.Instit.probat Pretus de interpretat. vlt.vo-
lunt.lib.2.Dubit.p.col.2.nu.5.fol.80.dicens in vers.
quia semper*, quod vestigia voluntatis testato-
9 rum semper sequimur, & ex Baldo quod lex va-
dit post mentem testatoris, sicut venator post le-
10 porem, & tam tacita, siue expressa testatoris
11 voluntas seruari debet *Giragn. cons.54. num.19.
lib. p.* In tantum, vt si Testator disposuisset hæ-
redem decedentem sine filijs masculis nomina-
re posse alium hæredem substitutum de eius fa-
milia, vel extraneum ad illius libitum, modo
talis nominatus assumeret insignia, & cogno-
men familię Testatoris, si huiusmodi hæres con-
tempsit præceptum testatoris, & nominasset
hospitale, siue Xenodochium, in quo verificari
non potest testatoris voluntas, assumendo co-
gnomen, & insignia familiæ, & consequenter
incapax, tunc censentur ad hæreditatem vo-
12 cati venientes ab intestato, quia talem creditur
fuisse mentem testatoris, *Bar.in l. pater famil.nu.
7.ff. de hared. Instit. Castr.cons. 241. circa finem
vers. Idem ego lib. 2. Card. Mant. de coniect. vlt.
vol.lib. 8.tit. 17. num. 8. quos sequitur Morot. cit.
cons.50.sub nu. 17.vers. quinta nunc.*
Diciturque Testatorem constituisse fideicommis-
sum generale, & perpetuum fauore agnationis,
& familiæ, si in qualibet parte testamenti ra-
tionem habuit agnationis, & masculos vocauit
in infinitum, adiecta clausula, quia mens sua est,
quod bona sua conseruentur perpetuo in des-
cendentibus masculis eius familiæ, siue agnatio-
nis, & eis defficientibus, siue extincta linea sub-
13 stitutorum, teneretur vltimus moriens sine
filijs masculis instituere hæredem, qui deferret
insignia domus, & cognomen familiæ, *ipsius*
fideicõmittentis, quia hæc omnia plane arguunt
enixam mentem testatoris circa agnationis
conseruationem, & manutentionem, & conse-
quenter fideicommissum perpetuum fauore
agnationis *l.p.§. penult. ff.de ventre inspic.l facta
§.si in danda ff.ad Trebel.Dec.cons.227.sub num.6.
Ias.cons.108.col.2. circa finem vers. Et sic cum te-
stator lib.4. Paris.cons.197.num. 33.lib.2.& cons.
66.nu.33.cum seq.lib.3.Marzar.cons.4.nu.2. Mo-
rot.cit.cons.50.nu.17.in fine cum seq.plur.*
Hoc etiam perpendi debet, quod pater filiorum
vocatorum ad fideicommissum, licet filios non
habeat, attamen dicitur habere ius succedendi
14 in spe, illudque probabile, & fauorabile, cum
spes nasciturorum filiorum sit fauorabilis, sicut
15 spes, quod quis ab hostibus sit reuersurus *Castr.
cons.247.sub nu.3.lib.p. Cephal.cons. 318.num.69.*
Cuius probabilis spei habenda semper est ratio
16 *l.spem C.de donat.l.spem C.qui potiores in pign.hab.
Rota Decis. 21. de preb. num. 4.in nouis Crau.cons.
749.nu.9.* Qua ratione tradit *Bar.in d.l. Gallus §.
17 nunc videndum nu.2.ff.de liber.& posth.* spem ha-
beri pro veritate; quippe ex spe dari etiam
18 actionem, & ius agendi scribit *Cephal. cons.112.
nu. 9.* Prout ex spe probabili quem mitti in pos-
19 sessionem bonorum habetur *in l. si filio famil. ff.
quibus ex causis in possess. eatur, & ibi Ang. &
tradit Decian.cons.17.num.42. lib.2.quem sequitur
Morot.cit.cons.50.num.25.* vbi in fine tradit. Ita
20 fuisse Iudicatum per Senatum Taurinensem,
decernendo, quod Camillus Portis, cuius filij
masculi nondum nati fuerant, substituti à Te-
statore primo hæredi, continuaretur in posses-
sione bonorum per ipsum adepta ad præiudi-
tium Venerandi Hospitalis Maioris Mediolani
hæredis scripti à primo hærede grauati.
Et si enim ex *disposit.l.fin.C.de edicto D.Adr.tol.* hæ-
21 res continuari debeat in possessione, quam ha-
bebat defunctus, de qua re latissimè *Menoch. re-
med. 3.*

His additur, quod extensio etiam in correctorijs
26 non est prohibita ex identitate rationis *l. à Titio vbi scrib. ff. de verb. oblig. l. illud ff. ad legem aquil. & l. non possunt ff. de legibus*; Quinimò ex ratio-
27 nis identitate non dicitur fieri extensio, sed potius declarari compræhendi casum sub ratione expressa *l. his solis C. de reu. donat. l. si quis in graui §. hi quoq; ff. ad Sillan. Bal. in Auth. quas actiones qu. 3. C. de Sacros. Eccl. Fulgos. cons. 108. nu. 3. in fi.* dicens identitatem rationis non tam similes ca-
28 sus efficere, quam eosdem, *Oldra. cons. 185. in fine*, quem refert, & sequitur *Morot. cit. cons. 20.*
29 *nu. 14.* Et ita respondi superioribus diebus, dum per fratres Scagliosos immunes ratione duodecim liberorum tradita fuerant nonnulla bona D. Francisco Rampino pariter exempto ex eadem causa duodecim liberorum, dum a Ciuitate Derthonæ reuocabatur in dubium huiusmodi immunitas, ne ab vna persona immuni bona transirent in aliam licet immunem.

Dubium tantum facit, an Immunitas locum obtineat, quando bona subrogata loco priorum sita sunt in alio territorio, licet sub eodem Principe; Et sanè nulli dubium est, quod immunitas afficeret illam vniuersitatem, in qua bona empta fuere, quæ alias nullum incommodum sentiebat, & idcirco tamquam nouum damnum afferentem illi vniuersitati esse denegandam
30 huiusmodi immunitatem ratione bonorum subrogatorum, & in alio territorio sitorum, dicendum videtur ex traditis per *Morot. all. cons. 20. sub nu. 17. vers. quia vt iam dixi Ciuitas Astensis nihil amittit ex subrogatione ista*; verum si vtraque vniuersitas subiacet iurisdictioni eiusdem
31 Principis; Tutius est affirmare, quod immunitas locum habeat etiam in bonis subrogatis; Ea præcipuè ratione, quod sicuti immunitatem obseruare teneretur vniuersitas, si ab initio bona sita essent in eius territorio; Ita tenetur patientiam præstare, vt eadem gaudeat immunitate immunis pro bonis subrogatis loco aliorum, in eadem Principis iurisdictione sitorum, & ita obseruarem, si casus contingeret.

SVMMARIA.

Fideicommissum strictè intelligendum nu. 1.

Substitutio non extenditur ex rationis identitate, quando ea limitata est nu. 2.

Contrarium verius, si persona, ad quam fit extensio, habet pro se verisimilem mentem Testatoris nu. 3. & 4. præsertim locum habet ad agnationem conseruandam nu. 5.

Menti potius, quam verbis testatoris tribuitur num. 6. & 7.

Testatoris mens, & voluntas semper attenditur n. 8. 9.

Mentem Testatoris sequitur lex, sicut venator leporem nu. 10.

Testatoris voluntas tacita, sicut expressa, seruari debet nu. 11.

Qualitas deferendi insignia Testatoris non potest verificari in Xenodochio, & similibus nu. 12. & 13.

Pater filiorum vocatorum ad fideicommissum, licet filios non habeat, dicitur habere ius succedendi in spe nu. 14.

Spes nasciturorum filiorum dicitur fauorabilis nu. 15.

Spei probabilis semper habenda est ratio nu. 16.

Spes habetur pro veritate nu. 17.

Actio, & ius agendi datur ex spe nu. 18.

Ex spe probabili mittitur quis in possessionem bonorum nu. 19.

Decisio Senatus Taurinensis in ea materia nu. 20.

Hæres continuatur in possessione, quam habebat defunctus nu. 21.

Fideicommissarius, qui ingressus est possessionem sine vitio, continuatur in ea nu. 22.

Contrarium nu. 24. 25. 26. 27. & 29.

Legitimus contradictor dicitur ille, qui citatus est, vel specialiter, vel per edictum nu. 23.

Testamenti validitas in dubium posita non impedit continuationem hæredis nu. 28.

Conuentio facta per fideicommissarios non impedit continuationem eorum hæredum, nu. 29.

Decio Senatus in ea materia nu. 30. & 31.

Continuatio possessionis defuncti locum habet etiam in legatario vsufructus cum facultate illum accipiendi propria auctoritate nu. 32. 33. 34. & 38.

Decisio Senatus nu. 39.

Vsufructuarius habens facultatem capiendi propria auctoritate vsufructum, dicitur habere veram, & realem possessionem nu. 35. & 37.

Veritas semper præfertur, concurrente veritate, & fictione, nu. 36.

Appellatio non datur à continuatione possessionis defuncti nu. 40.

Continuatione concessa alicui, non potest ille remoueri a possessione per alium æquè continuatum, nisi eo citato nu. 41.

Decisio Senatus in ea materia nu. 42.

Extensio licet regulariter non fiat in substitutionibus, & fideicommissis de persona ad personam, tamen admittitur extensio, quando persona habet pro se verisimilem testatoris mentem.

CAP. CCXXXVI.

1 Fideicommissa, & substitutiones strictè esse recipiendas, neque vllo modo ampliandas tradunt scribentes, præsertim *Ias. Ripa, & Dec. in l. comodiss., & in l. Gallus §. & quis si tantam ff. de lib. & posth. Idem Dec. cons. 211. & cons. 287. num. 8. atq; cons. 314. & cons. 377. nu. 3. Eugen. cons. 99. num. 5. cum seq. vsq; ad nu. 12. Crau. cons. 161. num. 6. Zucard. cons. 78. num. 144. Lanar. cons. 60. num. 5. copiosiss. Peregr. de fideicom. art. 29. sub num. 33. vers. Non tamen*, & post eum *Costa de facti scient. & ignor.*

Morot. conſ. 26. num. 17. cum ſeq. vſque ad finem.
Regula namque ſubrogationis, quod ſcilicet ſubro-
gatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſu-
brogatur, *vnl. l. ſi eum §. iniuriarum ff. ſi quis caut.*
l. ſi donatores §. ſi ſponſus de donat. inter virum,
6 *& vxorem* locum habet etiam in diſpoſitione
hominis, quando res ſubrogata nititur eadem
ÆQVITATE, vt ſcribit *Henr. Boic. in cap. Ec-*
cleſia num. p. vt lite pendente, & poſt eum in
terminis priuilegij tradit *Socin. Sen. conſ. 93. in*
fine lib. 3. Cum ergo ſuadeat ÆQVITAS, vt ad
bona empta loco aliorum extendatur priuile-
gium, dum vniuerſitas, in cuius territorio ſita
ſunt bona immunia, nihil amittat ex huiuſmodi
ſubrogatione, & eadem militet ÆQVITAS in
vno, & altero caſu, cum eadē militet ratio, affir-
mandum eſt priuilegium porrigi ad bona ſubro-
gata, vt inquit *Morot. loco cit. n. 17. in fine. qui au-*
7 *ctor n. 18.* reſpondet ad ea, quę in contrarium de-
duci poſſunt, nempe quod extinctis bonis, ad quę
priuilegium erat reſtrictum, æquè extinctum
cenſeri debeat priuilegium *per gloſ. in cap. pri-*
uilegium de reg. iur. in 6. verſ. & quod dicitur,
Quia ſtante ſubrogatione, & implicatione præ-
tij, paulo poſt facta in emptionem aliorum bo-
8 norum, poſſumus audacter inficiari extincta
non eſſe bona immunia; Emendo enim ex præ-
tio rerum venditorum alia bona, non videtur
diminuiſſe bona ipſa, quæ priuilegio immuni-
tatis gaudebant *tex. in d. l. Imperator §. fin. ff. de*
lega. ſecundo.
Inſuper priuilegium immunitatis, quod eſt con-
ceſſum perſonæ pro omnibus bonis poſſeſſis per
Stichum tempore conceſſionis, eſt quid vniuer-
ſale, comprænhendens omnia bona, quæ erant
9 in patrimonio Sticho *l. bonorum appellatione*
208. ff. de verb. ſignif. Bar. in rubr. ff. de peculio
in principio, & ſic vniuerſalitatem arguit *Capic.*
deciſ. 194. ſub num. 18. verſ. nos ſumus; Et in
10 vniuerſalibus ſtat regula, quod prætium ſucce-
dit loco rei *d. l. Imperator §. fin. cum l. ſeq. ff. de*
lega. 2. l. ſi, & rem. & prætium ff. de petit. hared.
Itaut res empta ex prætio redacto ex alia re
11 ſuccedat in locum prioris, & eius naturam aſ-
ſumat *Bal. conſ. 112. num. 5. lib. pr.* qui in termi-
nis Immunitatis inquit priuilegium extendi ad
bona ſubrogata loco aliorum, quæ erant Im-
mùnia.
Eandem amplectitur ſententiam Boſſius ſequens
Baldum in tit. de Principe, & priuileg. eius num.
154. Tiraquel. de retr. linager. §. 32. gloſ. vnica
num. 12. in fine, & num. 21. Conſtito tamen,
quod bona diſtraxit immunis, vt alia eorum
12 loco emeret; Quæ probatio ex temporis breui-
tate, quæ inter contractus venditionis, & em-
ptionis interceſſit, reſultaret; Quia tunc præ-
ſumendum eſt ex prætio bonorum venditorum
13 empta fuiſſe alia, & voluiſſe Immunem ea ſub-
ſtituere loco aliorum, emendo incontinenti *l. ſi*
ventri §. fin. ff. de priuil. cred. Bal. conſ. 493. num.
14 *4. lib. 4. Tiraquel. loco citato num. 24.* licet de
hoc hæſitet *Menoch. conſ. 213. num. 68.* de qua
re ampliſſimus Senator Paulus Bell. *tr. de his quæ*
incont. fiunt. cap. p. num. 7. cum ſeq. lib. p.
Et omni in caſu animi, & voluntatis declaratio
facta per Immunem, ſe ſcilicet vendere bona,
vt alia eorum loco acquireret, & ſubrogaret,
multum opitulatur ſic proteſtanti, quia ea
15 inſpici ſolet ad finem, vt ſubrogatio bonorum
dicatur fieri ex pecunia redacta per venditio-
nem aliorum bonorum, vt tradit ibidem *Tira-*
quell. all. loco num. 23. In tantum, vt etiam in
particularibus empta ex pecunia alterius, ſub-
rogetur loco prioris, quando ea lege emitur,
16 vt prætium in emptionem alterius conuerta-
tur, ſecundum *Tiraquell. relato loco num. 25. in*
fine, Molina de Primog. hiſp. lib. 4. cap. 4. ſub
num. 31.
Hinc dicimus bona illa eſſe fideicommiſſaria, quæ
17 empta fuerunt ex pecunia redacta ex bonis fi-
deicommiſſo ſuppoſitis *Pariſ. conſ. 25. num. 45.*
lib. 3. Capic. deciſ. 194. num. 16. Menoch. pleno
conſ. 213. vbi locupletiſſime declarat, quomo-
do id procedat, *Decian. conſ. 27. num. 7. lib. p.*
vbi ſeq. num. idem dicit de vna re permutata
18 cum alia fideicommiſſaria, quod æque *fidei-*
commiſſaria efficiatur, vti ſubrogata *loco* alte-
rius, poſt *Iaſ. conſ. 231. col. p. lib. 2.* Et de re per-
19 mutata cum re dotali, quod efficiatur dotalis,
vti ſubrogata illius loco, tradit *Affl. deciſ. 336.*
quem ſequitur *Decian. d. conſ. 27. num. 8.*
Idem dicitur de eo, qui habet arcem in certo loco,
cui tenebantur ſubditi excubias facere; ſi arex
20 fuerit dirupta, & inibi propè alia de nouo con-
ſtructa, Eadem cuſtodia illi debebitur per ſub-
ditos, quia cenſetur ſubrogata loco alterius,
cuius priuilegia ob id conſequitur *Alber. in l. ſi*
vſuſfructus ff. quibus modis vſufr. amittatur Boer.
deciſ. 212. num. 14. Similiter ſi Abbas, aut
21 Monaſterium habeat priuilegium, quo poſſint
admittere familiares ad diuina offitia, Priuile-
gium illud extendetur ad omnes familiares, qui
loco aliorum deficientium erunt ſubrogati,
Alex. conſ. 178. num. 12. lib. 2. Brun. in tr. de
augumento concluſ. 9. in princip.
Quæ ſubrogationis regula procedit etiam in ma-
22 teria exorbitanti, & correctoria, vt pote ſi ſta-
tutum permittit capturam, vel ſequeſtrum de-
bitoris fauore creditoris, quod eſt contra *iuris*
regulas, locum etiam habebit fauore ceſſionarij
23 creditoris, quia ex ceſſione dicitur ſubrogatus
loco creditoris *Bal. in l. per diuerſus qu. 10. C. man-*
dati Alex. in l. p. nu. 47. & Roma. nu. 21. ff. ſi cer-
tum petatur, cum multis alijs ſimilibus; de qui-
bus abundè *Natta conſ. 436. nu. 3.*
Propterea ſi in materia correctoria, & exorbitan-
ti locum habet priuilegium ſubrogationis, For-
tius locum habere debet in priuilegio Princi-
24 pis, quod ſicuti in dubio non reuocatur pro bo-
nis poſſeſſis tempore priuilegij, & proinde ius
tertij non lædit ex ſubrogatione fienda de alijs
bonis loco antiquorum, quo caſu dicimus latiſ-
25 ſime interprætari, & benignè cum ea agi *l. fin.*
ff. de conſtit. Principum l. 2. C. de bonis vacant.
lib. 10.

His

fcriim num. 3. dum probat differentiam ma-
26 gnam extare inter factum naturale, & acciden-
tale; Afferens vlterius locum habere firmatam
conclusionem, etiamsi nouus alueus factus esset
27 cum aliquo vicinorum incommodo, quod ma-
gis est, *Beron. conf. 139. & 140. num. 17.*
Allegatam conclusionem locū habere etiā defen-
dit *n. 5. & 6.* si mutatio aluei facta esset, eo quia
28 aquæ ipsæ restagnarent, Vnde inferioribus vi-
cinis graue detrimentum ingrueret, iuxta *l. in
summa §. apud Namusam ff. de aqua plu. artenda
ex Laderco conf. 146. num. 3. & Marchobr. conf.
49.* & ibi abondè tradit, quando vicini inferio-
29 res teneantur recipere aquas, vel construere
aggeres ad illas diuertendas, aut cogere supe-
riores, vt curent, vt aquæ solitum cursum te-
neant, de qua materia etiam *Morot. conf. 8. per
totum.*
Si vero alueus derelictus est, eo quia flumen sui na-
tura alio fluere cæperit, vel potius defecerit,
30 & nusquam fluat, quod sæpe accidisse legitur,
præsertim apud Dionem in vita Traiani, dicen-
tem quod ab immani atrocique teremotu vi flu-
uij quidam penitus defuisse, vt commemorat
Aymus cit. cap. 13. num. 10. Et tunc ad vicino-
rum prædiorum dominos spectat alueus, vt su-
31 pra dictum fuit, qui *Aymus sub num. 9.* narrat
etiam ex Dione illud factum Traiani, qui The-
sauros à Decebalo Dacorum Rege, quem ipse
Traianus bello prosequebatur, subtus vada Sar-
getis amnis, captiuorum manibus alio deriuati
occultatos, occisis omnibus, qui facti conscij
erant, ne res in lucem proderet, vnus tantum
32 Biculus nomine ex captiuis, qui euaserat, Tra-
iano rem gestam indicauit, qui Thesauros inue-
niri iussit, & eos potitus est.

SVMMARIA.

Priuilegia alijs obnoxia strictè sunt interpratanda num. 1.
Alienatis bonis immunibus cessat priuilegium immunitatis num. 2.
Contrarium verius, si ex prætio bonorum alienatarum alia empta fuerunt, num. 4. 5 & 7. Limitatur n. 30.
Extinctum quod semel est, amplius reuiuiscera nequit num. 3.
Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, etiam ex hominis dispositione num. 6. & 8.
Priuilegium immunitatis concessum personæ pro bonis possessis tempore concessionis, est quid vniuersale num. 9.
Prætium succedit loco rei in vniuersalibus num. 10.
Bona empta per immunia locorum alienatorum gaudent eadem immunitate, si alienauit animo emendi alia bona loco eorum num. 11. id quod ex breuitate temporis elicitur num. 12. & 13.
Incontinenti emendo declaratur animus emptoris num. 14.
Protestatio declarat mentem protestatoris num. 15.
Emptio rei loco alterius venditæ, si ità est conuentum, facit locum subrogationi, num. 16.
Fideicommissaria bona esse dicuntur, quæ ex pecunia fideicommissi empta fuerunt num. 17.
Fideicommissaria res dicitur, quæ fuit permutata, cum fideicommittentis re, n. 18.
Obligatus ad excubias arcis, si ista fuit destructa, & alia reedificata, tenetur ad excubias nouæ arcis subrogatæ loco primæ num. 20.
Subrogationis regula locum habet etiam in materia exorbitanti num. 22.
Priuilegium concessum fauore etiam familiarium extenditur ad nouas familiares num. 21.
Cessionarius dicitur subrogatus loco cedentis n. 23. 25
Priuilegium Principis contra illum amplè interpræiatur num. 24.
Ampliatio, siue extensio in correctorijs, & exorbitantibus, non est prohibita ex identitate rationis, num. 26. Quia tunc dicitur fieri declaratio, non autem extensio num. 27. & 28.
Auctoris responsio in ea materia num. 29.
Immunitas bonarum sitorum in vno territorio non habet locum, si bona immunia vendantur, & alia in alio territorio emantur, si sub diuerso Principe subsunt num. 31.

Immunitas ex priuilegio concessa personæ pro omnibus bonis possessis, extenditur ad bona subrogata, empta ex prætio bonorum immunium venditorum.

CAP. CCXXXV.

1 PRiuilegia alijs obnoxia stricte
interprætanda esse habetur *in l.
p. §. fin. l. semper §. Immunia tantum
ff. de iur. Immun. & l. p. C. de
Immun. nemini conced. lib. 10.*
præsertim cum ea concessa sint
in præiuditium vniuersitatis, quæ attento pri-
uilegio colectare nequit bona immunia decla-
rata in priuilegio, *facit l. vacuatis C. de decur.
lib. 10. l. forma §. quamquam ff. de cens. & l. sor-
didorum vbi glos. C. de excus. mun. lib. 10. Rimin.
Iun. conf. 28. num. 12.* Idcircò cum immunitas
restricta fuerit ab bona possessa, illis alienatis,
2 censeri debet extinctum priuilegium *glo. in cap.
Priuilegium de reg. iur. in 6. vers. & quod dicitur
hic,* quod propterea amplius reuiuiscere nequit;
3 Quia res semel extincta non reuiuiscit *l. cum causa
in fine, & l. fin. C. de remiss. pignor.*
De ÆQVITATE tamen attenta subrogatione,
& implicatione prætij bonorum venditorum
4 paulo, & facta, in emptionem aliorum bono-
rum; Immunitas comprehendit bona subroga-
ta, & sic extinctam non esse immunitatem di-
cendum est; Emendo enim ex prætio rerum
venditarum alia bona, diminuisse immunitatem
5 primis bonis venditis non videtur, vt concludit
Morot.

flumen, vel hominis induſtria antiquum alueum
7 mutauerit, generaliter, & indiſtinctè etiam in-
telligendæ ſunt, vult. l. de pratio ff. de publ. Caſtr.
conſ. 376. nu. 2. lib. p. Corn. conſ. 191. lib. 3. Iaſ. conſ.
146. lib. 2. & Curt. Sen. conſ. 56.
Pro hanc ſententia facit l. penult. §. fin. ff. de acquir.
8 rerum dominio, vbi non fit differentia inter na-
tum, & ædificatum in flumine, quoad id, vt vi-
cinis accolis aquiratur, & tamen ædifitium eſt
manufactum, & non a natura productum; qua
motus ratione ſcribit Bar. in tr. de Inſula in verbo
in flumine circa finem non eſſe conſtituendam
differentiam inter inſulam natam caſu, vel di-
9 uina poteſtate, & illam, quæ manu hominis fa-
cta eſſet, quoad dominij acquiſitionem, quam
concluſionem repetit in l. quominus qu. 10. & 18.
ff. de flumin. vbi Iaſ. & Ripa; Socin. Sen. conſ. 79.
nu. 5. lib. 31. cum itaque opus manufactum in flu-
mine publico non diferat a naturali mutatio-
ne, quoad acquiſitionem dominij, dicendum eſt
alueum derelictum ſpectare poſſeſſoribus vici-
10 norum prædiorum, etiamſi mutatio facta fue-
rit ex induſtria, & ſumptibus alicuius.
Hanc concluſionem ſequitur Caſſadorus deciſ. vni-
ca in tit. de acquir. rerum dominio, vbi loquitur
de alueo fluminis Padi derelicto impenſa Ducis
Mediolani in Papienſi ſolo, quod vicinis aquiri
ſcribit, non autem ei, cui Princeps conceſſerat
facultatem diuertendi alueum, qui vicina prędia
non haberent Ruin. conſ. 95. num. 3. & 4. lib. p.
Tamen de ÆQVITATE contrarium verius eſt, ſi
11 nouus alueus opera, & impenſa alicuius factus
eſt cum Principis licentia; Quia vetus alueus
derelictus ad illum ſpectat, non ad vicinos, vt
in ſpecie cauetur in cit. l. ergo §. alluuio ff. de
acquir. rer. dominio, vbi alueus factus ex fundo
12 meo fluminis impetu reſtituitur Domino, ſi
alio impetu flumen receſſit, & illum dimiſit;
Quia ſicuti factus erat publicus impetus flumi-
nis, ità illum dimiſſum, & factum priuatum
ſuadet ÆQVITAS; vt eius ſit, cuius antea
13 erat, & tunc flumen dicetur fungi vice cenſito-
ris Iaſ. conſ. 126. num. 2. lib. 4. & hoc fieri ex
ÆQVITATE interpręt atur glo. ibidem in ver-
bo priſtinum.
Si enim flumen à ſe ipſo, & vi ſua alueum mutat,
nullius impenſa hoc fit; Idcirco non mirum, ſi
tali caſu præferri debent vicini; Secus ſi im-
penſa alterius facta fuit alueimutatio; Quia
14 tunc præferri debet vicinis is, qui operam, &
impenſam adhibuit pro aluei mutatione, Ipſe
enim agit de expenſarum recuperatione, & ſic
15 de damno euitando, vicini vero de lucro cap-
tando, abſque aliquo eorum facto, & labore
l. fin. C. de iure codicil. arg. l. Proculus ff. de damno
infecto l. ſi is cui §. eius ff. de fur. Quæ ratio,
16 tamquam ſpetialis attendi debet ad limitatio-
nem alterius generalis, per quam alueum vete-
rem vicinis aquiri dictum fuit.
Hanc ſententiam in terminis ſequitur Alcia. d.
conſ. 69 num. 3. lib. 5. vbi alias ſimiles adducit
rationes, prout eandem rationem lucri, & dam-
ni affert Natta all. conſ. 55. ſub num. 2. quos in
terminis ſequitur Morot. conſ. 10. ſub num. 2. verſ.
prim conſidero vſq; ad finem conſilij ſubijciens
num. 7. quod omnis ÆQVITAS ſuadet, quod
17 alueus derelictus impenſa, & opere alterius
cum Principis licentia, illi applicetur pro re-
compenſatione ſumptuum, & laborum, ex reg.
l. ſecundum naturam ff. de reg. iur. Quam com-
penſationis ÆQVITATEM ſimpliciter conſi-
derauit Alcia. All. conſ. 69. verſ. tertio lib. 5.
Quia ſicuti poteſt Princeps ius alluuionis tol-
lere prædijs fluminis proximis, & ſic eorum
18 Dominio, tanquam ius nundum quæſitum
arg. l. fin. C. de acquir. poſſeſſ. Innoc. in cap. p. de
donat. & ample probat Aymo de alluu. cap. 10.
num. p. cum ſeq. & num. 6. lib. p. Ità multo for-
tius poteſt alueum impenſa alterius derelictum
alteri concedere.
Vbi namque aliter diceremus, ſequeretur, quod
illi vicini, qui nihil poſuerunt de ſuo in fluminis
auerſione, duplex commodum ſentirent, auer-
ſionis ſcilicet aquarum fluminis, à quibus dam-
9 na quotidie pati poterant, & ocupationis aluei
derelicti, & conſequenter duæ cauſæ lucratiuæ
in ipſos concurrerēt pro eadem re, quod lex non
admittat §. ſi aliena res Inſtit. de leg. Et alij, qui
operam, & pecuniam poſuiſſent, nihil conſe-
20 querentur contra ÆQVITATIS præcepta, vt
de ſe patet, & tradit Morot. cit. num. 7. verſ.
ſiquidem per tex. l. fin. ff. de alluu. & l pen. C. de
omni agro deſerto lib. 11. Qui autor num. 13.
reſpondet ad doctrinam Caſſadori, & in fin. con-
cludit hanc opinionem eſſe communem, &
ÆQVITATI conſonam.
Confert etiam tex. in l. Rutilia Polla ff. de contr.
21 empt. & ibi Alber. vbi querit, an habens ius au-
riendi aquā ex fundo vicini, Si vicinus ſumptu,
& diligentia ſua aliam aquam inuenerit in fun-
do illo, poſſit habens ſeruitutem aquam ibidem
22 hauriendi, etiam haurire ex alia aqua, induſtria
vicini inuenta, Et negatiuè concludit, ea ratio-
ne quod ſumptibus, & labore vicini aqua ſit
23 reperta, & ſic hominis facto; ſecus, ſi natura-
liter acreuiſſet aqua alteri aquæ in ipſo fundo
coniungendo tex. in l. p. §. Item queritur, & in l.
hoc iure ff. de aqua quotid. eſtiua, Et ſic apparet,
quoad iuris acquiſitionem diſcrimen fieri, an
naturaliter, an vero hominis facto, aliquid fiat
in prædijs, & in iure aquarum, quam Alberi-
ci doctrinam amplectitur Veg. conſ. p. num 81.
Quam ſententiam ſequitur Aymo de Alluuion lib.
p. cap. 9. §. p. num. 4. licet contrarium verius
24 eſſet, ſi Principis licentia non interueniſſet,
Quia tunc, licet opera alterius aquæ fluminis
alio diuertiſſent, & fluminis primus alueus
exſicatus eſſet, Ille tamen ad vicinorum agro-
rum poſſeſſores ſpectaret; Non enim conuenit,
25 vt ſuum faciat, quod non iure, aut legitimè
operando aſſecutus eſt arg. l. fin. C. de rebus cred.
ſcrib. in l. Flumiuum ff. de damno infecto Caſſad.
cit. deciſ. vnica num. 3. & latiſſime defendit Coſta
de facti ſcient. & ignor. Inſp. 18. per totum præ-
ſertim

nem propria auctoritate consequtus fuerit, tunc
tenebitur ipse vsufructuarius patientiam præ-
31 stare, vt bona venundari possint ab hærede,
pro ære alieno soluendo, vel præstare cautio-
nem de soluendo, vel de conseruando hæredem
indomnem a creditoribus in casu molestiæ, late
Couaru.lib.2.var.resol.cap.2.num.4.& 6.lib.2.Go-
zad.cons.94.num.21.Bello.cons.7.num.p. Menoch.
Præsumpt.143.nu.8. cum seq.& num.13. cum seq.
lib.4. Gail.obseru. 146. per totum lib. 2. quos seq.
Castil.all.cap.59.num.19.post medium, qui auctor
in cap. 56. latissime tradit, ad quas expensas in
32 reparationibus, vel edificijs teneatur vsufru-
ctuarius, & quas finito vsufructu possit ab hære-
de recuperare, ad quem remittitur lector, ne
quod actum est, iterum agatur.

Illud tantum subijcitur, quod vbi vsufructuarius
expensas fecit vtilitatem temporalem respicien-
tes, vt puta biennium, vel triennium, & sic veri-
similiter huiusmodi expensa fiat propter fructus
consequendos, vt sarta tecta habere, purgare
fossata, & alia similia, tales expensæ pertinent
33 indistinctè ad vsufructuarium; si vero concer-
nunt vtilitatem multorum annorum, puta de-
cem, & vltra, si vixerit per tot annos vsufru-
ctuarius, eas non recuperat, secus, si per paucio-
34 res annos vixerit, quia tunc illius hæres expen-
sas ad ratam recuperat; Præsertim si facta fuis-
35 set protestatio ab vsufructuario eas expensas
facere animo illas recuperandi ab hærede, idest
a proprietarijs *Alba cons. 363.nu. 8. quem sequi-*
tur Castil. cit. cap. 56. sub num. 12. vers. Ideo con-
suluit.

Vsufructus verò finitus dicitur, quotiescunque Do-
mus, vel proprietas, quorum vsufructus fuit le-
gatus, ad nihilum fuisset reducta, etiamsi expen-
sa proprietarij deinde fuisset reedificata do-
mus, vel molendinum, cuius nuda area reman-
36 serat *l. quod tamen §. p. & penult. ff. quibus modis*
vsufr.amitt.vsufruct. & latè probat *Caphal. cons.*
20.nu.17.

SVMMARIA.

Alueo mutato fluminis impetu, vetus alueum ad vicinos spectat nu. 1. ad ratam predij cuiuscumque num. 2. & 10.

Declaratur, si perfectè relictus fuit alueus nu. 3.

Forma mutata perimit substantia num. 4.

Alueus perfectè derelictus dicitur, si hiberno tempore vlterius non fluit aqua nu. 5. & 6.

Lex generalis loquens, generaliter etiam intelligenda venit nu. 7.

Diferentia non fit inter natum, vel edificatum in flumine nu. 8. & 9.

Alueo mutato opera, & impensa vnius cum Principis licentia, sibi acquiritur alueus derelictus nu. 11. 14. 17. 23. & 24. etiamsi cum aliquo vicinorum incomodo factum esset nu. 27.

Alueus factus in fundo priuati restituitur Domino, si impetu fluminis recesserunt aqua nu. 12. 13.

Qui opera mutauit alueum, agit de damno euitando, vicini vero de lucro faciendo nu. 15.

Spetialis ratio attenditur ad limitationem alterius generalis nu. 16.

Princeps potest tollere ius nundum quæsitum tertio num. 18.

Duæ causæ lucratiuæ concurrere non debent in eadem re nu. 19.

Qui impendit in re, commodum ex ea consequi debet num. 20.

Seruitus non potest augeri in præiudicium illius, qui seruitutem patitur, nu. 21. & 22.

Suum quis facere non potest id, quod non iure, aut legitimè operando assecutus est nu. 25.

Factum naturale longè differt ab accidentale nu. 26.

Aluei mutatio, eo quia aquæ restagnarent, proficit vicinus nu. 28.

Vicini inferiores tenentur recipere aquas superiorum, si solitum versum habeat aqua nu. 29.

Alueus sua natura derelictus spectat ad vicinorum prædiorum dominos nu. 30.

Traianus Thesauros à Decebalo absconditos inuenit opera serui Biculi nu. 31. & 32.

Alueus derelictus naturaliter pertinet ad uicinos, si verò accidentaliter, pertinet ad eum, qui habebat iurisdictionem in flumine, vel ad eum, cuius impensa, & opera fuit auersum flumen.

CAP. CCXXXIV.

Mutato alueo fluminis impetu cer-
tum est ad vicina prædia possi-
dentes spectare spatium illud al-
1 uei derelicti, per regulam *l. adeo*
§. præterea vers. quod si toto, & l.
ergo §. Celsus ff. de acquir. rerum
domin. & §. Præterea cum §. sed Instit. de rerum
diuis. Aymus de alluuio. cap. 13. num. p. lib. p. Pro
2 mensura, & portione latitudinis cuiuscumque
prædij, vt probat *Natta cons. 55. sub num. 2. Cur.*
Sen.cons.72.nu.12. Alcia.cons.69.lib.5. & viuius
Decis. 498. nu. 14. cum seq. quam conclusionem
3 procedere scribit *Aymus cap. 13. nu. 3.* si perfe-
ctè relictus fuit a flumine, non autem si adhuc
fluminis reliquiæ remanerent, quia mutata for-
4 ma perimit substantiam, & status rei *l. Iulianus*
scribit §. si quis rem ff. ad exhib. de qua Aymus loco
relato nu. 5. dicens n. 7. quod alueus perfectè reli-
5 ctus dicitur, si hyberno tempore vlterius non
fluit aqua; cum regulariter eo tempore non so-
lum naturaliter alueum flumina operiant; ve-
6 rum etiam ruptis aggeribus arua late de popu-
lari consueuerint.

Difficultas videtur, (& dubia quæstio) quando
accidentaliter fit mutatio aluei, & si impensa
alterius; Et quia citatæ leges generaliter lo-
quuntur, nulla facta distinctione, an naturaliter

flumen

subsid. 92. numero primo, & secundo.

Hanc sententiam comprobat Io. del Castil. *tr. de vsufr. d. cap. 56. num. 18. cum seq.* ne inutile prorsus reddatur vsusfructus, vt considerat idem Auctor, & perpendit *Caualc. d. tr. de vsufr. sub nu. 162. vers. neq. obstaret,* Quam sententiam amplectitur *Surd. cons. 493. num. 4. & sequitur Garzia de expens. cap. 11. num. 61.* con-
8 cludendo, quod talem præsumitur fuisse mentem testatoris. In dubio etenim legatum ità in-
9 terpretandum est, ne sit inutile *l. si res obligata ff. de lega. p. Menoch. cons. 539. num. 11. & dixi in singulari in dubio 602.*

Quæ tamen conclusio intelligenda est, si in totum esset inutilis vsufructus, non autem si vnius tantum anni incommodum sentiret, in quo nihil
10 esset perceptum, vt amplè scribit Io. del Castil. *dicto cap. 56. num. 18. & 19. quem sequitur. Costa cit. remed. subsid. d. 92. num. p.* qui tradit, quod in dubio sic censetur relictus vsufructus; Quia est in facultate vsufructuarij vsumfructum
11 dimittere, si cupit ab onere releuari *l. cum fructuarius ff. de vsufr. Surd. cons. 493. num. 45.* Idem ante eos probat *Caualc. de vsufr. cit. num. 162. vers. nec obstat.*

Et hac ratione vsufructuarius non agnoscit æs
12 alienum, nec annua soluit legata, quando alioquin vsusfructus legatum inutile prorsus, vel damnosum redderetur *Castr. & Corn. in l. prædia C. de fideicom. Pinel. in l. p. par. 2. nu. 72. C. de bonis mater. Menoch. cons. 692. nu. 33. & cons. 997. num. 24. 31. cum seq. plur. Natta cons. 7. Crau. cons. 187. Rol. cons. 8. nu. 27. cum seq. lib. 2. Gail. obseru. 146. lib. 2. Franc. Marcb. qu. 835. & 842. par. p.* & post eos *Castil. de vsufr. pleno cap. seq. præsertim nu. 9. & 12. cum seq.* vbi probat, quod vsufructuarius
13 quotæ partis hereditatis non tenetur ad solutionem æris alieni.

Quamuis regulariter vsufructuarius tertiæ, vel quartæ partis, & similium, hæreditatis, tenetur ad æs alienum hæreditarium pro ea parte, idest
14 ad ratam *Bar. in l. vlt. nu. 2. ff. de vsufr. legato,* & post multos alios scribit *Garzia de expens. cap. 11. nu. 62. & seq. Castil. cit. cap. 59. nu. 5.* sed finito vsufructu poterit huiusmodi vsufructus recupe-
15 rare solutos à Proprietario *Bar. in l. vlt. nu. 2. ff. de vsufr. legato Bened. in cap. Rainutius num. 43. de testam. in verbo cætera bona Franc. Marcb. Decis. 835. nu. p.* & hanc opinionem esse ÆQVITATI
16 proximam dicit *Couar. lib. 2. var. resol. cap. 2. nu. 2. & tradit Parlador. lib. 3. rerum quotid. cap. fi. par. 4. §. 2. nu. 6 fol. 197. quos sequitur Costa citato cap. 59. nu. 7. in fi.* quos sequitur *Surd. cons. 575. num. 2.* vbi vxor vsufructuaria bonorum mariti, qui conduxerat gabellam, seu vectigal, potest exi-
17 gere datium, sed in fine vsusfructus restituere debet quidquid exegit, cum vsusfructus emolumentum consistat in vsu pecuniarum, qui durauit medio tempore, Idcirco percipiútur fructus
18 præstita cautione hæredi *Caroc. de locato par. 2. tit. de fructibus nu. 20. paruæ editionis.*

Qua attenta ratione, debetur vxori vniuersali vsufructuariæ vsufructus pecuniæ perceptæ ex
19 Instrumentorum, seu prothocolorum exemplatione *Bar. & Bal. in l. diuortio §. si vir ff. sol. matr. Bar. cons 50. in fine Franc. Marcb. Decis. 856. par. p.* sed finito vsufructu, pecuniæ ipsæ proprieta-
20 rio restitui debent, quia, vt probat *Marc. d. loco nu. 2.* prouentus, qui debentur Testatori, non sunt in fructu ex *Bald. in l. p. C. de fructibus, & litium expensis Costa all. remed. subsid. 92. nu. 3.*

Hac etiam ratione diffinitum est, vt vsufructuaria omnium bonorum, & sic generaliter, cui quoque in bonis per testatorem conductis deberi
21 vsufructum concludit *Alba cons. 619. lib. 4.* teneatur interim ex fructibus ad fictorũ solutionē
22 *Pedrocb. cons. 7. nu. 162. cum seq. quem sequitur Costa all. remed. subsid. 92. num. 3. & Castil. cit. cap. 56. nu.*

Quæ vniuersalis vsufructuaria tenetur testatoris
23 filios alere; si tamen alendo eos nullum ex vsufructu sibi resultaret commodum, cessaret obligatio alendi, cum ipsi vsufructuariæ assistat te-
24 statoris voluntas *Surd. cons. 493. nu. 3. & latiss. in tr. de alim. tit. 2. qu. 13. Maluas. cons. 49. Menocb. præsumpt. 149. lib. 4. Gabriel tit. de vsufr. conclus. 2. Gail. obseru. 144.* In dubio autem prius detra-
25 huntur expensæ pro alimentis filiorum, & de residuo, si superest, vxori alimenta præstantur, vt inquit *Costa loco relato sub num. 4.* qui subijcit eius esse sententiam, vt pater non possit priuare filios alimentorum subsidio, per vsumfructum
26 vxori relictum, etiam in casu insufitientiæ fructuum ad filiorum alimenta ex *Barbatia cons. 63. lib. 2. Socin. Iun. cons. 97. nu. 24. lib. 2. & Ioseph Ludou. Decis. Perus. 46. nu. 11. & 12. par. p.*

Quo circa in casu insuficientiæ fructuum diuidi debere inter filios, & vsumfructuarium Æ-
27 QVALIBVS partibus fructus, habetur in *l. vlt. §. Lucius ff. de lega. 2. Bar. in l. Lucius ff. ad Trebell. Socin. Sen. cons. 108. lib. 3. Ripa in l. reconiuncti nu. 111. ff. de lega. §. 3. quos sequitur Costa citato loco num. 5.*

Hoc enim pacto vnusquisque ex filijs, & vsufructuario, si non pinguia, saltem tenuia, & fere necessaria consequetur alimenta, quod sanè ÆQVITATI conuenit, ne vnus ex alimentan-
28 dis pinguia consequatur alimenta, cæteri verò fame pereant.

Cæterum vsufructuarius neque tenetur ad expensas funeris, & infirmitatis, ad quas teneri hære-
29 dem post *Franc. Marc. & Rol.* probat *Caualcb. de vsufr. sub nu. 217. vers. secundo casu quando debitum pag. 425. & latiss. Reciardus in §. constitutus nu. 25. Instit. de vsufr. fol. 139. ac plenius Castil. cit. cap. 59. nu. 25.* qui auctor *nu. 19.* scribit, quod hæres pro solutione æris alieni testatoris tenetur
30 primò satisfacere ex pecunijs hæreditarijs, & eis defficientibus, iura, & actiones, & nomina debitorum vendere, deindè bona mobilia, & tandem immobilia minus fructuosa, & damnosa; quod si hæres non habeat bona defuncti pænes se, sed ea tradiderit vsufructuario, vel fructuarius ipse ex voluntate testatoris possessionem

cæ vtilitatis concessa, accrescit alijs onera ferentibus, non autem cedit commodo Principis, sed aliorum *Abb. in cap. accedentes num. 8. vers. sertio casu de præsumpt. Castr. cons. 187. col. p. lib. 2. Natta cons. 160. num. 37. & cons. 397. num. 12. Boss. in tit. de Principe num. 164. & post alios Surd. de alim. tit. 8. Priuil. 18. num. 13.*

SVMMARIA.

Onerum solutio spectat ad vsufructuarium fructus percipientem, num. 1. & 2.

Limitatur, quando fructus sunt tenues num. 6. 7. 12.

Onera soluunt intuitu fructuum num. 3.

Onera realia sequuntur fundum num. 4.

Vsufructuarius tenetur soluere legata annua num. 5.

Testator præsumitur voluisse, vt vsufructus non sit inutilis, adeo quod pro oneribus, vel annuis legatis vendatur pars proprietatis, si fructus sint tenues, nec sufficiant pro victu vsufructuarij num. 8.

Legatum in dubio interpretandum est, ne sit inutile num. 9. idest in totum inutile num. 10.

Vsufructuarius potest ad libitum dimittere vsufructum num. 11.

Vsufructuarius quota partis hæreditatis non tenetur ad solutionem haris num. 13. Limitatur num. 14.

Vsufructuarius potest recuperare solutum ex causa æris alieni hæreditarij finito vsufructu n. 15. & 16.

Vsufructuarius conductoris gabellarum potest exigere gabellam, sed finito vsufructu tenetur ad illius restitutionem num. 17. & 21.

Fructus percipiuntur ab vsufructuario præstita cautione num. 18.

Vsufructuario debentur fructus instrumentorum rogatorum per testatorem num. 19. sed finito vsufructu illos restituere tenetur proprietario num. 20.

Vsufructuarius, qui percipit fructus rei conducta per testatorem, tenetur ad dictorum solutionem num. 21. & 22.

Vsufructuarius vniuersalis tenetur alere filios testatoris num. 23.

Limitatur, si nullum commodum sibi remaneret n. 24.

Et in dubio potius alimentantur filij num. 25.

Pater non potest priuare filios alimentis num. 26.

Fructus diuiduntur inter vsufructuarium, & filios testatoris, si insufficientes sunt pro eorum alimentis num. 27. & 28.

Vsufructuarius non tenetur ad expensas funeris, neque infirmitatis, num. 29.

Hæres tenetur primo satisfacere ex pecunijs hæreditatis credit. hæred., & ijs defficientibus, vendere iura, & actiones, ac nomina debitorum num. 30.

Vsufructuarius tenetur patientiam præstare, vt proprietarius vendat bona pro satisfactione æris alieni, num. 31.

Vsufructuarius tenetur ad expensas reparationis num. 32. 33. & 34. maxime si facta est protestatio n. 35.

Vsufructus finitur, si destructa fuit Domus, vel alia proprietas, cuius vsufructuarius fuerit legatus, etiam si illa fuisset deinde à proprietario reædificata num. 36.

Proprietarius tenetur ad onerum solutionem, quando vsufructus alias remaneret inutilis.

CAP. CCXXXIII.

ONerum solutionem spectare ad
1 vsumfructuarium fructus per-
cipientem disponit tex. *in l. quero
ff. de vsufr. legato l. hactenus, & l.
si prædantes §. si quid cloacarij ff.
de vsufr. vtq; in l. neq; stipẽdiũ ff. de
imp. in reb. & tradit Bart. in l. his verbis §. idem
testator ff. de lega 3. & in l. hactenus, & scribit
Surd. tr. de alim. tit. 4. qu. 16. num. 12. & cons.
419. num. 31. post Roma. singul. 157. & Ferettum
cons. 199.* Idem probat *Caualc. tr. de vsufr. Mul.
relicto sub num. 162. vers. nam onus, & Peregr.
cons. 64. num. p. cum seq. lib. 6.*
Cum enim vsufructuarius gaudeat commodo
2 fructuum, ÆQVVM est, vt onera etiam soluat,
3 quæ ratione fructuum debentur, & imponun-
tur, tex. *in l. si pendentes §. si quid ff. de vsufr. &
l. si sine §. Lucius ff. de admin. tut. Roma. in l. Inter
quos §. damni ff. de damno infecto Thomas. de coll.
pag. 326. num. 6.* Quia onera realia sequuntur
4 fundum, & dantur contra possessorem *l. si fun-
dus §. in venditione ff. de pignor. Bimius cons. 392.
num. 6. lib. 4.*
Ad vsumfructuarium etenim spectat soluere an-
5 nua legata, siue annuas præstationes, & expen-
sas leues reparationum *d. l. hactenus ff. de vsufr.*
& latissime tradit *Pinellus in 2. parte l. p. num. 71.
vers. distinctio autem C. de bonis mater. f. 119. cum
seq. plur. Garzia de expens. & melior. cap. 11. nu.
45. cum seq. plur. Molina de primog. lib. p. cap. 27.
num. 8. Valas. de Iure emphit. qu. 17. Caualc. de
vsufr. sub num. 160. vers. Hinc est, & decis. 44.
num. 54. cum. seq. par. p. Cafal. cons. 290. num.
2. cum seq. Alba cons. 745. num. 10. Rim. Iun.
cons. 172. num. 22. & 23. Caroc. de locato qu.
16. de vsufr. per totum, quos sequitur Castil. de
vsufr. cap. 56. num. 14. & Pedroch. cons. 2. num.
73. cum seq. plur. & post eos Costa remed. subsid.
92. num. 2. & Gratian. lib. 4. discep. forens. cap.
656. num. 20. cum seq.*
Si tamen fructus sunt tenues, itaut ex onerum
6 solutione illi omnino extinguantur, ne inutilis
reddatur vsusfructus, ad eam de ÆQVITATE
tenetur Proprietarius, vti in subsidium *d. l. ha-
ctenus ff. de vsufr., & l. quero ff. de vsufr. legato
glos. in si pendentes §. si quid in verbo pertinebant
ff. de vsufr. Castrens. & Corn. in l. prædia C. de fi-
deicom. Pinel. in l. p. par. 2. num. 72. C. de bonis
maternis Menoch. cons. 692. num. 33. & cons.
997. num. 24. & 31. cum plur. seq. Crau. cons.
187. Natta cons. 7. Rol. cons. 8. num. 2. & seq.
lib. 2. Couarru. var. resol. lib. 2. cap. 2. num. 7.
Gail. obser. 146. lib. 2. quos sequitur Costa remed.*

24 debitorem, neque ad pænam priuationis be-
neffitij; nisi prius liqueat de præsentia pensio-
narij, aut de dimissione procuratoris sui in loco
destinatæ solutionis, vt probat *Gigas de pension. qu. 77. & seq. & Flamin. Paris. tr. de Ressignatione beneff. lib. 6. qu. 2. num. 137. cum seq. quos sequitur Costa de port. rata cit. qu. 69. num. 12.*
Qui in fine quæstionis probat etiam huiusmo-
di debitorem Morosum in solutione pensionis,
25 qui probabilem non habet excusationem, vltra
excõmunicationem posse priuari beneffitio, &
posse interim beneffitium conferri alteri ex
Rota decis. 167. num. 2. lib. 3. in nouiss. Cuius
respectu consulit auctor ipse, vt quanto citius
26 impetretur absolutio per excommunicatum,
quam posse impartiri ordinarium scribit, quan-
do non fuit reseruata Apostolicæ Sedi.

SVMMARIA.

Professores publici præseruantur immunes ab oneribus, tàm ordinarijs, quam extraordinarijs num. 1.
Ticinense Gymnasium fuit institutum ab Imperatore Carolo Magno num. 2.
Parisiensis vniuersitas fuit instituta ab eodem Imperatore Carolo Magno num. 3.
Immunitas Professorum non dicitur gratuita, sed est pars honorarij num. 4.
Onerosa dicitur concessio, quæ fit pro seruitiorum mercede num. 5. & 6.
Salaria, quæ docentibus soluuntur, sunt eadem antiqua num. 7.
Salaria debentur integra Professoribus initio anni num. 8. & 9.
Immunitas concessa Professoribus dicitur Principis beneffitium, quod latè est interpratandum nu. 10.
Priuilegia strictè interpretanda num. 11.
Immunitas concessa in priuilegio, si est indefinita, & præiudicat tantum concedenti, latè est interpratanda, num. 12.

Professores Publici gaudent immunitate ab oneribus, præsertim attento augmento sumptuum.
CAP. CCXXXII.

Vam optimè Imperator Constantinus existimauerit honoribus, &
prærogatiuis esse decorandos publicos legum professores, apertè habetur *in l. Medicos cum l. fin. vbi glos. & Bart. & Io. de Platea C. de profess. & Med. lib.* 10. quibus locis statuit Im-
1 perator eos esse præseruandos immunes à qui-
buscumque oneribus, tam ordinarijs, quàm ex-
traordinarijs *glos. in l. his oneribus vers. angariarum, & in l. sunt munera vers. principali ff. de muner. & honoribus*, de qua immunitate copiosè
Guido Papa decis. 388. & Natta cons. p. nu. 65.
Amplissimè post alios *Bimius cons. 402. num. 7. cum seq. plur. lib. 4. & cons. 403. num. 66. cum seq. plur. & num. 61. & Ruudens. cons. 47. num. 35. lib. p.*
Idcircò illi præseruandi veniunt ab omnibus oneribus, vt magis attente, & assiduè incombere valeant lectionibus, & Scholarium, siue studiosorum eruditioni, Cuius respectu plura, & plura concessa fuerunt priuilegia lectoribus vniuersitatum, tàm per Summos Pontifices, quam per Imperatores, de quibus abunde *Costa de portione ratæ qu. 236. per totum vbi num.*
2 *p.* scribit Gimnasium ipsum Ticinense fuisse in-
stitutum ab Imperatore Carolo Magno, anno
3 Domini 740. à quo Imperatore Vniuersitas
Parisiensis etiam habuit sua incunabula, vt post
alios testatur *Cassan. in Catalogo gloriæ Mundi par. 10. considerat. 32.*
Huiusmodi verò immunitas non dicitur gratuita,
4 sed dicitur pars honorarij, mercedisque lecturæ
Osasch. decis. 39. & Barzius decis. 117. num. 7. ne scribit Bimius cons. 325. num. 1x. dicens one-
5 rosam esse concessionem, quæ fit pro seruitio-
rum mercede, vel retributione, & è republica
6 fit, vt omnibus præseruetur, ne dum reuoce-
tur, aut minuatur *Cephal. cons. 58. num. 38. & Fab. Turretus cons. 33. num. 74. lib. p.*
Maximè, cum salaria, quæ de præsenti decernun-
tur docentibus, non sunt variata etiam mutato
7 temporum statu cursu annorum centum, ex quo
impensa valdè creuerit, & in dies crescit, Proin-
de ad ratam sumptuum ipsa ÆQVITAS suadet, vt publici professores potiantur d. immunitate cum salarij accessione, ita post *Thesaur. decis. 214. num. 2. tradit Costa cit. qu. 236. num. 12. in fine, & num. 13.*
Et licet Ticinensis Gymnasij professoribus sala-
8 rium impẽdatur ad ratam singulis tribus mensi-
bus, quarterias vocant, De iure tamen commu-
ni salaria publica solui debent virtute præditis
9 integra in principio anni, Vel saltem post in-
choatam administrationem, seu post cæptos
labores *l. vlt. C. de adu. diuers. Iud.* & tradit Acutissimus Massin. *in tr. de distinction. cent. p. distinct. 90 num. 5.* quem sequitur Costa loco citato *num. 12.*
Hæc autem immunitas dicitur potius Principis
beneficium, quod latissimam suscipit inter-
10 prætationem, sicuti interprætatur immunitas
competens per viam tituli onerosi, e contra
11 vero, si ex priuilegio, quod stricte est intelli-
gendum *l. beneffitium ff. de const. pecun. Cephal. d. cons. 58. num. 38. Turret. cons. 99. num. p. & 20. cum seq. Cauagn. ad decreta Montisfer. qu. 12. num. 13. & Fab. de Anna cons. 61. num. 26.*
Qui subijcit, quod si indefinita est immunitas
12 in priuilegio, & præiudicat tantum conceden-
ti, latissime est illud interprætandum ad instar
beneffitij, etiamsi tendat in graue incommodum concedentis, quem sequitur *Costa vlt. qu. 236. num. 17. cum seq.*
Per quam immunitatem tanquam ex causa publi-
cæ

quibus recipitur particularis solutio; Clausula
autem illa, & vbique locorum, ampla, & gene-
2 ealis est, continens quæcumque loca, ac si dictum
esset, vbicumque *l. in lege fundi 37. ff. de act. empti*
& ibi glo. & l. quod nisi 20. ff. de operis libertorum.
Ergo in quocumque Mundi loco fieri debere
solutionem dicendum est.

Hanc sententiam sequitur *Imola in cap. p. sub num.*
31. vers. & per hoc, & ibidem Ripa num. 71. de Iu-
dic. cum quibus conuenit *Alex. in l. si conuenerit*
nu. 12. vers. quid si promitto ff. de Iurisd. omn. Iud.

De ÆQVITATE tamen contrarium verius est,
3 vt scilicet solutio fiat in locis æque distantibus,
non in remotioribus à locis specificatis *arg. l. 3.*
§. si quis ita ff. de eo quod certo loco; quia intelli-
gitur actum de locis similibus expresis; tum quia
clausula generalis sub se maiora expressis non
4 comprehendit *cap. sedes de rescript. & Clem. non*
potest de procurat. Tum quia generalitas per spe-
cificata declaratur *l. vlt. §. cui dulcia ff. de trit.*
vino & oleo lega.

Quam conclusionem amplectitur *Roma. cons. 180.*
si admittimus sub nu. 9. vers. nec præmissis, & Ripa
in all. cap. p. de Iudic. nu. 71. dum fatetur hanc
esse communem opinionem, Idem probat *Ias.*
6 *in d. l. si conuenerit num. 44. vers. secundo intellige*
Capol. cautela 70. Sæpissime in Instrumentis & So-
cin. Iun. in cap. dilecti in §. qu. princip. nu. 30. vers.
vnde quood, quos sequitur Rendin. in eius propria
tit. de solutionibus nu. 3. vers. Diuersa tamen; ÆE-
QVITAS namque non patitur, vt qui expræsse
promisit soluere in locis distantibus per centum
miliaria, vel in quodcumque loco, &c. cogatur
soluere in loco valdè remotiori cum maximo
eius incommodo, ne obligatio ad plus extenda-
5 tur, quam contrahentium mentem fuisse vide-
tur, contra *l. fideiussor Magistr. §. pro Aurelio ff. de*
fideius. & post alios probat Gratia. lib. 4. discept.
forens. cap. 716. nu. 5. & 6. ac diximus supra in cap.
193. nu. 46. lib. 2.

Hoc etenim pacto creditor cum debitoris iactura
locupletior fieret contra ÆQVITATIS nor-
7 mam, de qua *in l. curabit ff. de act. em. empti, & di-*
ximus supra *in cap. 40. nu. 2. & cap. 45. nu. 10. lib.*
p. ac in cap. 107. nu. 16. lib. 2.

Et huic sententiæ conuenit dispositio *d. l. 3. §. si quis*
ita ff. de eo quod certo loco, de qua Costa de ratione
8 *rata qu. 69. nu. p.* dum concludit promittentem
soluere in pluribus locis specificè copulatis in-
telligitur promisisse partem soluere in quolibet
loco ad ratam locorum, cum natura copulæ sit
9 æqualiter distribuere copulata *vulg. l. reos §. cum*
in tabulis ff. de duobus reis Alber. in l. fundus ille ff.
de contrah. empt. Non eefragrante, quod solutio
diuidua, & particularis afferat plurima incom-
moda, quæ idcirco non admittitur inuito cre-
10 ditore *l. plane ff. famil. ercisc.* quia hoc locum
non habet in obligato soluere pluribus in locis,
11 vt perpendit *Ias. in l. quidam existimauerunt nu.*
2. 5. & 7. vers. octauo limita ff. si certum petatur,
quem sequitur Costa cit. quæst. 69. num. 3. de port.
rata.

Quando verò promissum esset soluere in pluribus
locis specificatis alternatiue, vt scilicet in ciui-
tate Romæ, vel Venetijs, aut Bononiæ, tunc
electio loci, in quo fienda est solutio, spectat ad
12 creditorem, vbi petat; Nisi præuentus fuerit a
debitore promissore, & vigilantiore, cum ante
litis contestationem electio sit debitoris, vbi sol-
13 uat *d. l. 3. §. si quis ita ff. de & quod certo loco, & l.*
plerumq; ff. de iure dotium, Affl. Decis. 397. nu. 4. &
latissime Ripa in cap. p. nu. 69. de Iudicijs, & post
alios *Ias. in §. si quis agens vers. Plus autem nu. 28.*
Instit. de action.

Alternatiua etenim exigendi est in electione credi-
toris, sed alternatiua soluendi est in electione
14 debitoris, vt notatur *in l. Lucio ff. de lega. 2. & in*
l. si ita distrahatur ff. de contrah. emptione, & in l.
hac edictali §. mobilium C. de secundis nuptijs. Re-
gulare est ergo, quod in alternatiuis electio
semper est eius, cuius fauore alternatio appo-
15 nitur, vt post Guliel. de Cuneo probat *Affl. d.*
Decis. 397. nu. 5. qui nu. 6. limitat conclusionem,
quando vnum est positum in obligatione, &
aliud ad cautelam, & sic pro cautione, quem se-
16 quitur *Costa de port. rata qu. 69. nu. 7. & 8.*

Et si autem per lapsū diei ab destinato loco solutio-
17 nis incurrat in moram debitor; Hoc tamen
locum non habet, si creditor ab fuerit; & sic eius
culpa solutio facta non esset *Bart. & Castr. in*
l. item illa num. 9. & 11. ff. de constit. pec. Cuius
respectu *Gigas tr. de pens. qu 77. cum seq. & Fla-*
min. Paris. tr. de resignat. beneff. lib. 6. qu. 2. num.
137. cum seq. concludunt non posse deueniri
18 contra morosum ad excommunicationis gla-
dium stringendum, neq; ad pænam priuationis
beneffitij. Nisi liqueat de præsentia pensiona-
rij, aut de dimissione procuratoris sui in loco
destinatæ solutionis, Quam sententiam sequi-
tur *Cassad. decis. 4. de loca. quos refert Costa cit.*
19 *qu. 69. num. 10. cum duobus seq.* Addens vlte-
rius, quod pensionarius declaret se velle, vt sit
incursa excommunicatio cum beneffitij priua-
tione; Qua facta declaratione, fit retrotractio
20 ad initium, quo cæpit esse in mora *Lessius tr. de*
Iust. & iure lib. 2. cap. 35. dubit. 27. num. 152. &
Rech. tr. de beneff. cap. 11. num. 8.

Neque auditur excōmunicatus ob pensionem non
solutam, nisi prius effectualiter, & integrè de-
21 cursas pensiones soluat, *Rota decis. 301. num.*
2. par. p. 12. nouiss. quam conclusionem locum
habere declarauit Rota, etiamsi obijciatur nul-
22 litas ex ventre litterarum scatens, vel Domi-
nus sit in quasi possessione exigendi, dummodo
litteræ sint expeditæ, Id quod non sine difficul-
23 tate transire arbitror, cum nullitas ex ventre
litterarum scatens videatur tollere omnem
vim ipsarum litterarum, iuxta traditionem
Alba in cons. 609. num. p. Natta cons. 120. num.
14. Osasch. decis. 142. num. 30. quos sequitur Se-
nato Bell. de his quæ incont. fiunt cap. 10. num. 3.
lib. primo.

Quo casu solutionis pensionis deueniri non po-
test, ad excommunicationem contra Morosum

ſententia lata contra principalem, res iret in infinitum, & fideiuſſio præſtita in Iudicio ad fauorem actoris retorqueretur in odium, ſiquidem obtenta ſententia contra principalem, cogeretur adhuc actor reſpondere huic fideiuſſori, & nouum Iuditium cum eo ſuſtinere, in quo forte opus eſſet noua cautione, & ſic res in infinitum
10 abiret, vt inquit *Bart. in d. l. num. 2. ff. iudicatum ſolui.*

Bene poteſt fideiuſſor ante tranſitum ſententiæ in Iudicatum proponere exceptiones ipſi principali competentes, & præcipuè compenſatio-
11 nem, vt ſubijcit *Morot. cit. conſ. 21. ſub num. 10.* ſed poſt tranſitum ſententiæ in iudicatum non poteſt vlterius opponere, vt ibidem inquit *Morot.*

Quæ firmata concluſio locum habet, etiamſi principalis in contumatiam paſſus eſſet ſententiam in Iudicatum tranſitum facere; Quia nihilominus ad eam exequendam tenetur fideiuſſor de Iudicatum ſoluendo, & ſic ex ficta confeſſione
12 principalis, ob quam fuit ille condemnatus, *tex. in l. cum querebatur ff. Iudicatum ſolui, Bero. conſ. 202. nu. 31. & ſeq. lib. 3. quem ſequitur Morot. cit. conſ. 21. nu. 11. & 12.* vbi pro dilucidatione fictæ confeſſionis reſultantis ex contumatia tradit
13 diſtinctionem, quando ſtatutum diſponit, vt pater teneatur pro filio delinquente, vel iubet, vt pater teneatur ad condemnationem factam contra filium, quia primo caſu veritatem delicti requiri, & ſic veram illius probationem, concludit, non autem fictam confeſſionem, ex contumatia reſultantem, ſecundo autem caſu teneri
14 patrem pro filio, ſiue præſente, ſiue in contumatiam condemnato, quia eo caſu pater æqui-
15 paratur fideiuſſori de Iudicatum ſoluendo *ex Bart. in l. cum filius famil. ff. de verb. oblig. vbi Alex. nu. 6. Iaſ. nu. 13. & repetit Bar. conſ. 216. Adde Valent. Franch. tr. de fideiuſſ. cap. 6. num. 145. cum plur. ſeq.*

Alia multa dici poſſunt de hac materia fideiuſſoris, ſed quia abundè de ea actum fuit ſupra in *cap. 139. per totum, & in cap. 156. num. 19. lib. 2.* non repetuntur hic, ne quod actum eſt iterum agatur.

S V M M A R I A.

Pacta ſeruanda ſunt inter partes nu. 1.

Scienti, & conſentienti non fit dolus, aut iniuria n. 2.

Promiſſio ſoluendi in certis locis, vel vbique locorum, non poteſt extendi ad loca remotiora ſpecificata num. 3.

Clauſula generalis non continet maiora expreſſis num. 4. & 5.

Obligatio ad plus non extenditur, quam contrahentium mens fuit nu. 6.

Creditor cum debitoris iactura locupletari non debet num. 7.

Promittens ſoluere in pluribus locis ſpecificè copulatis, intelligitur promiſiſſe ſoluere partem in quolibet loco ad ratam nu. 8.

Copula natura eſt æqualiter diſtribuere copulata n. 9.

Solutio diuidua non admittitur inuito creditore nu. 10.

Declaratur nu. 11.

Electio locorum, vbi ſolui debet pecunia promiſſa in pluribus locis, ſpectat ad creditorem nu. 12.

Limitatur, vbi à debitore fuerit præuentus nu. 13.

Alternatiua exigendi eſt in electione creditoris, alternatiua verò ſoluendi in facultate debitoris n. 14.

Limitatur, quando vnum fuit poſitum in obligatione, & aliud ad cautelam nu. 16.

Electio in alternatiuis eſt eius, cuius fauore alternatio appoſita fuit nu. 15.

Mora incurritur per debitorem ex lapſu diei, quo ſoluere tenebatur nu. 17.

Excommunicatio non incurritur per lapſum diei, quo penſio erat ſoluenda, niſi facta interpellatione num. 18. 19.

Penſionarius, ſi declarat ſe velle incurriſſe excõmunicationem ſoluentem penſionem, fit retrotractio ad diem moræ incurſæ nu. 20.

Excõmunicatus ob penſiones non ſolutas non auditur, niſi effectualiter, & integraliter eas ſoluat nu. 21.

Nullitas penſionis deducta vti ex ventre litterarum expeditarum, non releuat in materia penſionis, declarata excommunicatione nu. 22.

Contrarium verius nu. 23.

Excõmunicatio contra moroſum debitorem penſionis locum non habet, niſi conſtet de præſentia penſionarij, cui ſolui debebat, vel eius procuratoris num. 24.

Moroſus debitor penſionis, qui non habet probabilem excuſationem, poteſt priuari beneficio nu. 25.

Abſolutio ab excõmunicatione ratione penſionis non ſolutæ poteſt fieri per ordinarium, niſi reſeruata fuerit S. Sedi Apoſtolicæ nu. 26.

Promittens ſoluere in pluribus locis ſpecificatis, addita clauſula, & vbique locorum, conueniri non poteſt in loco remotiori expreſſis.

CAP. CCXXXI.

Paſſim deuenire ſolent partes ad pactum ſoluendi debitum *Venetijs*, Romæ, Neapolis, cum clauſula, & vbique locorum; creditor vero aduento die ſolutionis prætendit eam fieri Antuerpiæ, ſiue Coloniæ, aut Madriti; Dubitatur, an iuſta ſit petitio creditoris, cum enim debitor ſe obligauerit ſoluere in quouis loco, ſine creditoris iniuria ſolutionem denegare vi-
1 detur; Pacta etenim ſeruanda eſſe habetur *in l. 1. ff. de pactis. & l. ſi creditor §. illud ff. de distract. pignoris.*

Præterea non fit dolus, aut iniuria ſcienti, & conſentienti *cap. ſcient. de reg. iur. in 6. Abbonde Aſin.*
2 *de execut. §. 7. cap. 167.* vbi decem refert caſus, in quibus

cons. 76. num. p. cum seq. & seq. Costa sapius all.
qu. 158. num. 12. Quod si Colonus, siue condu-
ctor præter portionem fructuum soluit onera,
impensum repetita Domino prædij, qui tene-
tur ad collectas, *Caroe. de loca. p. par. p. tit. de coll.*
Ias. cons. 109. col. fi. lib. p. Osasch. decis. 83. Natta
cons. 409. num. 7. Vincent. de Franch. decis. 107.
32 *& nouissimè Peregr. de fideicom. art. 50. num. 18.*
nisi contrarium ex pacto fuisset conuentum *Fa-*
rin. cons. 40. num. 19. Quemadmodum merca-
tores quoque obnoxios esse solutioni onerum
33 pro rata suarum negotiationum probat *Natta*
cons. 423. & Alba cons. 38. cum duobus seq. &
ample tradit Costa cons. p. in qua causa scripsit
etiam *Menoch. cons. 1144.*

Si vero bona censita reincidant in primeuam
34 causam, veluti cum bona emphiteotica Ec-
clesiæ reuerterentur ob non solutum Cano-
nem, vel ob lineam finitam, aut ob alienatio-
nem factam irequisito Domino, vel ob aliam
causam, cessare quoque debent onerum exa-
ctiones, cum assumant priorem naturam *Bar. in*
l. cum in diem ff. de aqua plur. arc. Natta cons.
348. Alba cons. 223. in fin. lib. 2. Id, quod belli
causa valde practicatur in hoc Dominio, præ-
sertim causa passorum, tàm per hostes, quam
per milites nostros, ad illius recuperationem
permulta bona inculta remansere.

SVMMARIA.

Sententia lata contra principalem non exequitur con-tra fideiussorem non citatum num. 1.

Conclusio procedit tàm contra fideiussorem contractus, quam de iudicatum soluendo num. 2.

Fideiussor iudicatum solui appellare potest ab executione concessa contra ipsum num. 3.

Contrarium verius est num. 4.

Sententia odio principalis lata non mittitur executioni circa fideiussionem absque nouo processu num. 5.

Occurrendum est infirmitati num. 10.

Fideiussor ante transitum sententia in iudicatum potest proponere exceptiones principali competentes num. 11.

Fideiussor de iudicatum soluendo tenetur ex ficta confessione principalis num. 12.

Statutum obligans patrem pro condemnatione filij declaratur num. 13.

Differentia maxima est inter fideiussorem contractus, & fideiussorem iudicatum solui num. 6.

Fideiussor de iudicatum soluendo conuenitur sine nouo processu num. 7.

Fideiussori de iudicatum soluendo succurritur mediante summaria cognitione, qua recipitur in executione sententia num. 8. & 9.

Pater obligatus pro filio condemnato, quando vel virtute statuti, vel aliter, æquiparatur fideiussori de indicatum soluendo num. 14. & 15.

Fideiussor de iudicatum soluendo non potest appellare à sententia contra eius principalem lata, sed tantum admittitur ad propinandum exceptiones, quæ in executione sententiæ admitti solent.

CAP. CCXXX.

MARTIANVS I. C. *in l. à Sen-*
1 *tentia ff. de appell.* prouidit, ne
Sententia contra Principalem
lata executioni mittatur contra
fideiussorem non citatum, & sic
absque nouo processu, vt expo-
nit ibidem *Bar. nu.* Et tradit idem *Bart. in l. p.*
ff. Iudicatum solui, quem omnes sequuntur, vt
refert Suarez in declamatione *legum fori tit. de*
los emplacamientos num. 20. Bursa. cons. 203.
num. 12.

Et hanc conclusionem procedere tàm in fideiusso-
re contractus, quam in fideiussore de Iudicatum
2 soluendo, qui potest pro suo interesse appellare,
probat *Castr. in l. fin. ad finem C. de vsu rei Iudic.*
per glosam ibidem in verbo fideiussorem, quam
sententiam amplectitur *Silua. cons. 85. num. 6.*
per tex. Et post Bar. in d. l. à Sententia ff. de appell.
Canale. decis. 10. de Iudi. sub num. 6. par. p. An-
char. qu. 19. lib. 2. vbi plus voluit d. fideiussorem
posse appellare ab executione, quæ contra
3 ipsum fieret *Petr. Ant. Angui. cons. 15. num. 3.*
lib. 3.

Attamen de ÆQVITATE contrarium verius est
4 in fideiussore de Iudicatum soluendo, cum *tex.*
in d. l. à sententia loquatur de fideiussore con-
tractus, quæ sententia odio principalis lata non
mittitur executioni absque nouo processu, non
5 autem de fideiussore iudicatum solui, inter
quos maxima est differentia, vt distinguendo
6 hos terminos probat *Bosi. in tit. de carcer. fideiuss.*
comm. nu. 60. Dicens fideiussorem de Iudicatum
7 soluendo conueniri sine nouo processu, & ideo
non posse appellare a sententia lata contra
principalem, quæ transitum fecit in iudicatum;
quia, si vellet huiusmodi fideiussor proponere
aliquod pro suo interesse post sententiam, & in
eius executione; Ei succuritur per viam cuius-
8 dam summariæ cognitionis, in qua adhibetur
ea causæ cognitio, quæ recipitur in executione
sententiæ, iuxta tradita *in l. A diuo Pio §. si super*
rebus ff. de re iud. & declarat Angel. in d. l. p. ff.
Iudicatum solui. & tradit ibidem Bar. & Bar. in §.
in fideiussorem, & amplè scribit *Suarez loco cita-*
to nu. 11.

Hanc sententiam vti ÆQVISSIMAM sequitur
9 *Moret. cons. 21. nu. 7. & 9.* concludendo, quod si
concederetur appellatio fideiussori Iudicij à
senten-

Iun. conf. 589. num. 20. lib. 5. & latiss. tradit Gul. obser. 52. lib. 2. & Bertazol. tr. de clauf. 21. glof. 5. cum sex seq. Realia sunt, quæ de-
9 bentur, siue imponuntur perfonis pro rebus *Egid. Tomatus tr. de toll. tr. 2. num. 12. fol. 35. in opusculo paruo, & fol. 193. d. t. in vol. 12. tract.*
Perfonalia sunt, quæ perfonis tantum imponun-
10 tur, vt onus falis, Guaftatorum, & huiufmodi, de quibus copiofiffimè *Galia conf. 59. num. 5. & 47.* Item Angariæ, & perangariæ, fub aduentu Principis impofitæ, & excubiæ *Innoc. & Butr. in cap. non minus de Immun. Ecclefiæ Natta conf. 157. num. 409.* Vbi etiam affertur decifio
11 circa colonos perfonarum priuilegiatarum *Caroc. de locato par. 2. tit. de colonis priuil. quos fequitur Costa all. qu. 158. num. 5. & Tomatus loco rel. num. 19. cum seq. plur.*

Rurfus onera fubdiuiduntur in ordinaria, & ex-
12 traordinaria, ordinaria namque ea dicuntur, quę a lege inducuntur, fiue Senatus Confulto, aut Principis conftitutione. Etiamfi certam, & perpetuam non habeant præftationem, ve-
13 luti eft onus menfualis in hoc Dominio, quamuis *Galia cit. conf. 59. num. 67. cum duobus seq.*
14 Extraordinarium illud effe concludat, et idem probat *Raud. conf. 54. num. 6.* Verum cum *Costa*
15 *loco relato num. 7.* Ordinarium effe puto, dum iam per fpatium centum annorum, & vltrà certam, & vniformem continens fummam, idest aureorum annorũ tercentũ mille exigitur,
16 illud que impofitũ fuit anno 1541. Gubernante hoc Mediolani Dominium pro Cæfarea Maeftate Carolo V., Excell. DD. Ferrando Gonzaga, vt in indiuiduo exprimitur in Iuris allegationibus per nos factis pro D. Carolo Montemerlo contra Communem Salarum, de quibus fupra in *cap. 136. nu. 56. cum seq. lib. 2.* & latiffime tradit *Raudens. cit. conf. 54. num. 61. cum seq. lib. 2.* Vbi diftinctionem hanc onerum, tàm ordinariorum, quàm extraordinariorum, trutinat, & nouiffimè profequitur D. Garon. *ad Non. Constit. tit. de oneribus cap. 2.* per totum.

Prout onus taxarum equorum, & ipfum ordina-
17 rium effe docet experientia, ab antiquis Ducibus Mediolani impofitum, *Galia d. conf. 59. nu. 57.* Reliqua vero proprie, Et fimpliciter extraordinaria nuncupantur *Bar. in l. p. C. de agric. & ceof. lib. 11. & in l. 4. C. de annon & tributis lib. 10. Felin. conf. 46. num. 7. & 8. Ofasc. decif. 95. num 43. cum seq.* qui fubijcit extraordinaria onera, quæ ratione publicæ vtilitatis,
18 & neceffitatis imponuntur, æquiparari ordinarijs, & mere realibus, Et pro rata bonorum ferri *Bertazol. cit. clauf. 21. glof. 10. cum seq. de quo actum eque fuit fupra in cit. cap. 136. num. 45. cum seq. plur. lib. 2.*

Hinc onera belli dicuntur fuper indicta, & funt
19 patrimonialia, potiffimum onus recipiendi milites in domo reputatur reale *Natta conf. 158. & cauetur per Non. Constit. huius Dominij Mediolani in tit. de oneribus §. oneribus*, & licet fubijciat *Costa all. qu. 158. num. 8.* quod hofpi-
20 tates milites non teneantur tradere vtenfilia, neque efculenta, & poculenta, neque in fubfidium *iuxta l. vnica C. de sal. ramo hofpicio non præstando lib. 12. cum emendatione damni, Rol. conf. 66. lib. p.* Id in concufse obferuabatur per Romanos, in tantum, vt cum quidam agricolæ accufaffent Dadibrenum Theodorem co-
21 ram Andronico Commeno apud fe diuertifse, & cum omnia tàm fibi, tùm feruitijs, iumentifq; necefsaria liberaliter accepifse, nihil foluto deceffiffet; Imperator fuftè in hominẽ animaduertit, Et ex Fifco alterum tantum agricolis folui iubet; Quia militibus ftipendia non foluebantur (vt fit) tributaquæ in eam rem Imperator exigebat, vt inquit *Pe. Erod. lib. 8. rerum Iudic. cap. 12. tit. de vi publica*, de quo hofpitandi onere copiosè Galia *pleno conf. p. & conf. 59. num. 73.* Contrarium tamen obferuatur, his
22 præfertim temporibus, quibus militum auiditas in imenfum creuit, vt vix ferri poffit, quod
23 onus hofpitationis mixtum, & extraord. nuncupat *Galia rel. conf. 59. num. 72. & 73.*, & dictum fuit in *cit. cap. 136. num. 65. lib. 2.*

Ab his vero hofpitalitatibus exempti feruãtur Do-
24 ctores legum, & Medici etiam actu non legentes, fed tantum tenentur contribuere in collectis, hanc ob caufam impofitis, vt longa ferie tuetur; *Thesaur. qu. famil. 93. lib. 2.* & ità pluries Cenfuit Sen. Excell. præfertim id mandauit die 11. Settembris 1617. iubendo D. Commiffario generali exercitus, vt portio militum fpectantium bonis I.C. & Catafractorum tranfmitteretur ad domos eorum colonorum, & fictabilium, non
25 vero ad proprias eorum domus, & defficientibus Colonis, vel alijs ad hofpitium, expenfis eorundem, de qua re luculenter D. Garronus *ad Non. Const. tit. de oneribus art. 8. num. 6. cum seq.*

Quilibet namque fuftinere debet onera pro bonis fuis, contribuendo pro rata, & debita portio-
26 ne, & non transferre farcinam fuam ad inferiores *l. p. C. de Cens. & Censitis lib. 10.* vt fæpe euenit, dum potentiores oprimere conantur debiliores, quamuis ex vigilantia Excellentiff. Moderatoris, & Supremorum Tribunalium, his conatibus refiftatur.

Prout neque etiam particulares homines detineri
27 poffunt, & cogi ad foluendum in folidum id, quod Communitates debent ratione onerum; Sed quilibet pro fua rata, vt diximus fupra *in cap. 49. per totum lib. p. per tex. in l. vnica C.*
28 *de Vicar. lib. 11.* tametfi capi ille poffit, cui datum eft onus exigendi, fi fuit negligens, & poftea ipfe exigit ab alijs *Alex. in l. 4. num. 14. ff. de re iud.* quem fequitur *Costa recensita qu. 158. num. 9.*

Coloni etiam compelluntur pro rata fuæ negotia-
29 tionis, & induftriæ, ac laborum, atque pro rata fructuum, deductis impenfis, ad Collectas, vt inquit *Thesaur. decis. 116. num. 10.* & hæc onera, quæ ex corpore fructuum pendun-
30 tur, dicuntur realia, vt determinat *Menoch.*

conf.

203. nu. 16. Pereg. de Iure Fisci lib. 6. tit. 7. nu. 22.
nisi esset subreptitius saluus conductus, veluti
impetratus lite pendente cum creditore, neque
74 citato, aut monito, neque facta litis pendentiæ
mentione, vel tacito, quod debitor alias habue-
rit saluum conductum, siue inducias, vt post
*Farin. qu. 29. nu. 31. cum seq. subijcit Costa loco re-
lato nu. 23.*

SVMMARIA.

Præscriptio longissima extinguit omne ius in re præscriptum ad damnum non possidentis, nu. 1.

Dominia rerum in incerto stare non debent, nu. 2. Præscriptio quid sit nu. 3.

Præscriptio locum non habet in solutione onerum n. 4.

Recedere ab obseruantia non debemus num. 5.

Onera soluuntur ab eo, qui fructus percipit num. 6.

Onera, siue munera, alia personalia, alia realia, alia mixta, num. 7. & 8.

Realia onera sunt, quæ imponuntur personis pro rebus num. 9.

Personalia onera sunt, quæ tantum personis imponuntur, vt onustalis num. 10.

Coloni personarum priuilegiatarum ad quæ onera teneantur num. 11.

Onera alia ordinaria alia, extraordinaria num. 12.

Onus mensualis ordinarium dicitur num. 13. 15. & 16. Contrarium voluit Gulia illud extraordinarium appellans num. 14.

Onus taxarum equorum ordinarium est num. 17.

Onera extraordinaria, quæ ratione publicæ vtilitatis imponuntur, æquiparantur ordinarijs num. 18.

Onera belli dicuntur superindicta, & patrimonialia num. 19.

Hospitantes milites non tenentur tradere vtensilia, neque esculenta, & poculenta num. 20.

Dadibrenus Theodorus damnatus, eo quia hospitalitatis non solueret expensam propriam, & inmentarum sibi ab agricolis factam, num. 21.

Contrarium obseruatur his temporibus num. 22.

Hospitationis onus mixtum, & extraordinarium est num. 23.

Doctores exempti sunt ab hospitalitat. militum num. 24. sed onerantur eorum coloni num. 25.

Onera vnusquisque possidens bona sustinere debet pro rata num. 26.

Particulares homines cogi non possunt ad soluendum id, quod communitates debent num. 27.

Exactor onerum detineri potest, vt eam soluat n. 28.

Coloni tenentur ad onera pro rata suæ negotiationis num. 29.

Onera, quæ ex fructibus penduntur, dicuntur realia num. 30.

Colonus soluens onera excedentia portionem fructuum, repetit plus impensum à Domino num. 31.

Secus, si ex pacto onera soluere tenetur colonus n. 32.

Mercatores tenentur ad onera pro rata eorum negotiationis num. 33.

Bona censita, si reincidant in primænam causam, vtpote si ab Ecclesia in emphiteusim laicis fuissent data, ad onera non tenentur num. 34.

Præscriptio non soluendum, locum non habet in onerum solutione, siue distributione, nisi sit centenaria.

CAP. CCXXIX.

PRæscriptionem præsertim lon-
gissimam extinguere omne
ius, quod alius in re præscrip-
1 tum prætendere posset, apertus
est tex. *in l. p. & secunda ac toto
tit. ff. de præscript. triginta, aut
quadraginta annorum*, Quo casu ignorantiā mi-
nime excusare probat *Conaru. Reg. possess. par. 2.
§. 8. in fine, quem, & post alios sequitur Laderch.
cons. 75. num. 10.*
Inconueniens etenim est, vt dominia rerum in
2 incerto semper permaneant *d. l. p. ff. de vsucapi.
& l. si ex duobus §. sed, & Marcellus ff. de indem
edit. Anchar. in cap. possesso col. 2. de reg. iuris, &
Doct. in l. si ego ff. de solut. & probat Menoch. cons.
413. num. 24. & cons. 568. num. 13.* Cuius intui-
tu inuenta fuit præscriptio, vt abundè dictum
est supra *in cap. 30. num. 74. cum plur. seq. lib. p.*
vbi ex Baldo, & Bimio diximus Præscriptio-
3 nem esse ius quoddam ex tempore congruens,
legum auctoritate vim capiens, negligentibus
pænam inferens, ac litibus finem imponens.
De ÆQVITATE tamen excipitur à præscriptio-
ne obligatio soluendi onera, quæ debentur,
4 non obstante lapsu cuiusuis temporis, vel ratio-
ne euidentissimæ læsionis, vel ob palpabilem
errorem circa onerum distributionem, siue
exactionem, *Dec. cons. 335. Crau. cons. 95. num.
4. & cons. 972. lib. 5.* Et terminaliter decidit
Thesaur. decis. 239. non obstante longeua ob-
seruantia, a qua non facile est recedendum re-
5 bus sic stantibus; vt subijcit Thesaur. loco cita-
to. Quia pro rata commodi, onera sustineri
oportet *Crau. cons. 553. in fine lib. 4. Franc.
Marc. decis. 805. par. p.*
Hanc sententiam comprobat *Costa de ratione rata
qu. 158. num. 3. dicens ex Nauzano cons. 66. num.
47. & cons. 67. num. 14.* onera deberi ab eo, qui
6 percipit fructus, non obstante præscriptione,
quando ÆQVITAS dictet reductionem ad
ÆQVALITATEM ob euidentissimam læsio-
nem, aut palpabilem errorem *iuxtà l. si pen-
dentes §. si quod cloacar. ff. de vsur. & l. sicut ff.
locati, & dixit Alex. ad Bar. in l. rescripta §. fin.
ff. de muner. & bonor.*
Qui Costa loco cit. pluribus modis diuidit onera,
siue munera, iuxta *l. munus ff. de verb. signif.* Mu-
7 nerum namque alia sunt personalia, quæ tri-
bus modis considerantur per *Bal. cons. 408. lib.
9. quem sequuntur Laderch. cons. 38. Caroc. decis.*
8 *97. num. 4. cum seq.* videlicet alia sunt realia,
siue patrimonialia, alia personalia, & alia
mixta *l. munerum ff. de muner. & bonor. Rimin.
Iun.*

Fariu. qu. 3. quam conclusionem præcipuè locum obtinere mihi videtur, si ab impunitate excepti fuissent ij, qui essent ex principalioribus,
53 & sic in numero plurali concepta esset limitatio, quia tunc tam mandans, quam mandatarius sub nomine principalium venirent, & in ambobus verificaretur limitatio.

Et quia Costa relato remed. 20. sub num. 11. in fine, scribit principales non tantum non dici instiga-
54 tores, hortatores, suasores, & consultores in his, in quibus quis tenetur de malo consilio, & de instigatione ad flagitium ex Bertazol. conf. crim. 143. lib. p. Gomez. lib. 3. var. resol. cap. 3. num. 38. cum seq. quos sequitur Carp. ad Nou. Const. §. homicidium num. 1235. & 1374. cum seq. qualitas ipsa multo fortius verificatur in socijs, qui deli-
55 cto interfuerunt, & assisterunt, animosioremque mandatarium reddiderunt, vt delinqueret, qui omnes in delictis præmeditatis eadem pæna
56 tenentur cum principali mandatario, vt declarat Nou. Constit. in d. tit. de pænis §. mandantes.

Cuius Constitutionis intuitu die 6. Octobris 1651.
57 ad relationem Integerimi tunc Collegę D. Gasparis Aliferi Iud. in Prætorio ad signum Galli,
58 Referente Amplissimo D. Senatore Carolo Patellano, censuit furcis suspendendum Augustinum Collam Vigleuanensem, itaut eundo ad patibulum appēsum ad collum teneret sclopulū
59 vulgo pistola, cum quo armatus asterat mandatario explodenti sclopulū in quendam Rostā, vt illum occideret (recepta pecunia) propè Ecclesiam Rosæ; licet Deo fauente, neque vulneratus remanserit; solet etiam Senatus in his grauioribus delictis vti arbitraria pæna sibi remissa vsque ad mortem, vigore proclamatum, quando conuicti sunt detenti de delatione sclopulorum,
60 etiamsi conuicti non sint de principali delicto, vt memini fuisse ordinatum anno 1617. de Io. Buterio Derthonensi reo mādati suscepti ad occidendum quendam hispanum, dato per Filium Causid. Io. Mariæ Besutij.

Vtrum autem saluiconductus extendantur ad delicta futura, si prouocatus ex causa deliquit qui saluumconductum impetrauerat, affirmatiuam
61 sententiam tenent Farin. d. qu. 3. nu. p. & 2. & nu. 58. cum plur. seq. Menoch. citato casu 353. nu. 13. & Surd. all. Decis. 307. nu. 13. quos sequitur Costa sepius all. remed. subsid. 20. nu. 13. quamuis contra-
62 rium affirmare videatur Boss. d. tit. de remedijs ex sola Clem. Principis nu. 63.

A quo alia proponitur quæstio non contemnenda circa securitatem concessam occasione induciarum factarum inter Reges pro certo tempore, quæ minimè obseruatæ deinde fuerunt, vtrum vnus detentus ex nouo delicto, qui recedere non potuit in termino statuto, gaudere adhuc possit benefitio induciarum, post lapsum terminum.

Et affirmatiuè concludit Bossius nu. 64. ex Bart. in l.
63 vetimur ff. de sepulcr. viola. & l. fi. C. de dignit. lib. 12. quia licet ex proprio delicto, & sic culpa detineatur, quo casu carcer non debet eum excu-
64 sare tex. & glo. in l. 3. §. fi. ff. si quis caut. Attamen innocente declarato pro delicto, pro quo detinebatur, dimitti debet pro priori imputatione,
65 pro qua vigore induciarum morabatur in loco, in quo fuit pro alia causa captus.

Et idem censuisse Sen. constat anno 1624. mense Aprilis de cap. Offredo, qui pro certo delicto sponte se constituerat mediante saluoconducto, eaque terminata causa retentus fuerat pro alia
66 causa, decernendo, quod tempus concessum ad se præsentandum, & finita causa recedendum, durabat etiam post terminatam secundam causam.

Hoc etiam scire expedit, quod offendens habens
67 saluum conductum, fit reus læse Maiestatis, vt expendit Menoch. d. casu 353. num. 8. & 9. & ample scribit Farin. all. qu. 3. a nu. 12. vsq; ad num. 20. post Boer. Decis. 179.

Qui saluus conductus vbi indefinite fuerit conces-
68 sus (quamuis regulariter pro certo expresso tempore concedantur) durat, donec viuit concedens, siue expirat concedentis iurisdictio cap. si Delegatus de off. Deleg. in 6. Bar. in l. centesimis vlt. ff. de verb. oblig. Farin. cit. qu. 3. nu. 73. & 84. cum seq. de qua re Fachin. lib. 5. controu. iur. cap. 100. & post eos Costa remed. cit. 20 num. 14. vbi subijcit contrarium procedere in gratia per Principem alicui concessa, quæ morte concedentis, etiam
69 re integra, minime expirat, de qua tex. in cap. si gratiose de rescript. in 6. & in cap. si super gratia, de offitio Deleg. in 6. Diuersum etenim obseruatur in gratia concessa absolute, & in alia, quæ
70 ad beneplacitum facit, concessa, qualis est saluus conductus, vt scribit Gabriel. tit. de prabend. conclus. p. nu. 24. Gail. obseru. 60. nu. 15. lib. 2. & sequitur Costa citato nu. 14. in fine.

De saluo conducto autem ciuili, quem moratoriam nuncupant, satis abundè scripsimus supra
71 vt dictum est in pleno cap. 107. lib. 2. & ample tradit Costa cit. remed. 20. num. 15. cum seq. vsq; ad finem, ad quæ loca remittitur lector, ne eadem iterum repetantur; vnum tantum non omittendum esse arbitror, quod si quis cedit alteri debitorem suum, vel pro sanando debito, vel recepto prætio, si debitor cessus saluum conductum, siue moratoriam obtinuisset inscio cessionario, & sciente cedente, qui promisisset de euictione, vel manutentione nominis debitoris
72 veri, & boni, tunc teneretur cedens versus cessionarium, ac si euictionis casus euenisset, ita probat idem Costa de facti scient. & ignor. distinct. 44. cent. p. & sub regula 10. a num. 17. vsque ad finem, ac repetit. in cit. remed. 20. nu. 20. ex Roma. cons. 163. in fine, & Menoch. cons. 778. Ea ratione
73 quod promissio euictionis comprehendit omnes casus, quibus cessionarius priuatur vtilitate, & benefitio rei Cossa Signor. cons. 90. nu. 26. & sequitur Alex. cons. 109. lib. 4. de quare Barz. Decis. 110. nu. 2. & 3.

Qui saluus conductus comprahendit etiam debitum Fiscalem, seu camerale, si expresse pro debitis publicis sit impetrata securitas, alioquin
74 secus, Bal. cons. 400. lib. p. Menoch. de arbitr. casu 203.

vt testatur *Farin.cit.qu.29. num.81.cum seq.plur.*
43 vbi exceptuat dictionem ecclesiasticam, quem
sequitur *Costa remed. subsid. 20.nu.6.*

Requiritur autem pro validitate saluiconductus,
vt absit omnis subreptio, postquam saluusconductus
præsefert gratiam, quam subreptionem
vitiare certum est *cap. postulasti de rescriptis Ripa
in l.p.nu. 27. ff.si certum petatur, Farin. cit.qu.29.
n.23.& Surd. Decis. 307.nu.17.* Qua de re anno
1651. mense Ianuarij referente Amplissimo D.
44 Senatore Alifero cēsuit Senatus saluum conductum
concessum Francisco Busseto de loco Cassani,
cum impunitate, vt detegeretur homicidium
cōmissum in personam Iulij Cæsaris Finalis
per Carolum Botatium omnes famulos nobilis
Pirri Spinulæ, iuxtà traditionem *Menochij all.
casu 337.nu.2.& Graff.cons.p.de furt.lib.5.* minime
releuare, dum narasset se auxilium præstitisse
post delictum cuidam homicidio præmeditato
proiciendo in puteum cadauer occisi, multaque
saxa super illud proiciendo, ne ad alicuius
notitiam perueniret; Deindè vero compertum
fuit ipsum Franciscum fuisse principalem occisorem,
attenta enim minori ętate eiusdem Francisci
tempore delicti ætatis annorum 18. fuit ad
triremes per Sen. Excell. damnatus die 2. Maij
1651. referente Ampliss. D. Senatore Casnedo,
per sequens rescriptum.

1651. die secunda Maij.

Relato per Egregium D. Prętorem Mediolani Coram
Excellentissimo Senatu diffinitiuè processu
instructo contra Franciscum Bussettum, & Carolum
Bottacium, nempè quod præcedente
odio, præuioque tractatu, cum d. Bottacio nocte
Iulium Cæsarem Finalium famulum Pirri
Spinulæ, cui & ipse inseruiebat, secure in caput
percusserit, mox fune ad collum circumacto necauerit,
& in puteum proiecerit, qui insuper
surreptis litteris impunitatis imposturam contrà
dictum Bottacium de ipso scelere molitus
fuit, auxilium cooperatiuum armatum præuia
conspiratione præstiterit, relatisque deffensionibus
eorundem Reorum, & emergentibus in ordine
ad minorem ipsorum ætatem, qui etiam
producti fuerunt coram Senatu, iunctis perpensis,
vna etiam cum voto Curiæ.

Censuit is ordo Bussettum remigare debere perpetuo
indicta pœna furcarum, si è classe fugerit,
Bottacium autem decennio, sub præcepto remigij
perpetui, si inexpleto seruitio fugam
fecerit.

Signatus Philippus Meda, & sigillat &c.

Requiritur etiam, vt impetrans saluum conductum
non sit in dolo post impetrationem, neque
43 eo abutatur *Menoch.cit.casu 337.nu.14. de arbitr.
& Surd.all.Decis.307.nu.10. & Farin.d.qu.29.
nu.56.* Quia abutendo gratia, huiusmodi priuatur
beneffitio saluiconductus, vt deduxi in Curia
Prætoria mense Decembris 1651. dum Iudex
ad signum equi processum instruxeram contra
Cap. Iosephum Caponagum, qui obtento
saluo conducto cum licentia deferendi sclopulos
rotatos ab Illustrissimo D. Præside Sen. Ex.
46 D. Marchione Aloisio Cusano, viro in omni
scientia peritissimo, ea sub spe detineri faciendi
nonnullos scelestissimos, a quibus præsertim
fuisset tentata concussio, meticulose supponebat
contra Ioannem Villam publicum mercatorem
pannorum huius Ciuitatis Mediolani,
insolentias multas commiserat cum sclopulis in
quasdam meretrices, præmissam detentionem
scelestorum neglexerat, vti dolose promissam
non animo eam adimplendi, (& quod peius)
concussionem ab ipsomet tentatam fuisse apparuit,
& tandem fassus est coram me; Relatis
etenim omnibus per Amplissimum Dominum
Senatorem Io. Caualchinum mense Augusti
1651. censuit Senatus nulla habita ratione
saluiconductus dictum Caponagum remigare
debere per septennium.

Alioquin etenim impunitas promissa seruanda venit
à Principe, qui dicitur solutus legibus, &
quem non decet labium mentiens habere,
47 etiamsi illius verba possint vario modo interpraetari
*Bal.cons.400. quem sequitur Bossius d. tit.
de remedijs ex sola Clem. Principis num. 69.* Et
quam aliquando Inferiores Iudices sine auctoritate
concedunt, & quidem perperam, ad extorquendas
confessiones delictorum a reis, qui idcirco
illaqueantur, & qui modus illicitus, &
prauus reprobatur ob mendacium, & decipu-
48 lam, vt post alios tradit *Clar.in eius praxi qu.55.
nu. 8.* & post eum scribit *Bargal. tr. de dolo lib. p.
cap.6.nu.52.cum seq. & Farin. cons.53. vers. promittit
impunitatem lit. L.*

Sed quia sæpe conceditur huiusmodi impunitas ad
detegendum delicta occulta, & grauiora, cum
ea limitatione, modo is, quî delictum detecturus
est, non sit principalis, siue ex principalibus delinquentibus,
Hæsitatur, an mandans, vel potius
mandatarius, qui delictum consumauit, sit
principalis.

Et sanè *Bertazol. cons. crim. 190. lib.p.* probare conatur
principalem dici eum, qui proprijs mani-
49 bus pacta mercede aliquem occidit, vel occidere
tentauit, multas non leues deducens rationes,
contrariam tamen sententiam tenet *Bal. in l.
data opera nu. 52. C. de his qui accus. non poss.* di-
50 cens mandatum semper interpraetari esse principium,
& causam delicti, Principium scilicet
remotum occasione, & extrinsecum, Proximum
enim, & intrinsecum sceleris principium inest
ipsi facienti; Propterea principalis dicitur pro-
51 priè mandans, & faciens accessorius, *Gabr. cons.
170.nu.10.lib.p. Menoch.de arbitr. casu 353.nu.7.
Catalan.de abolit. lim.12. cap.39. nu.57.cum seq.*
quos sequitur *Costa cit. remed. subsid.20. nu.10. in
fine* aducens singularem *tex. in l. non ideo minus
C. de accusat.*

Verum cum ex Nou. Constit. huius Mediolanensis
52 Dominij *in tit. de pœnis §. mandantes*, adequentur
mandantes, & mandatarij quoad pœnam,
Principales ambo Iudicio meo dicerentur mandans,
& mandatarius. *Menoch. all. casu 353. &*

dicitur in hoc Dominio, tunc pæna debetur ipsi
Principi, vt probat Bertazol.cons.crim.51.nu.17.
& cons.511.nu.36.
Hæ etenim pænæ, sub quibus saluaguardia conce-
ditur, dicuntur pænæ particulares, in quibus
Fiscus Feudatarij nullum ius habeat, vt censuit
21 Senatus mense Ianuario 1573. referente D.
Senatore Porro, per quem Senatus consensum
tollitur contraria Sententia Thesauri cit. Decis.
132. Idem procedit in pænis delationis armo-
22 rum à proclamationibus existentis Gubernato-
ris vetitorum, in quibus Feudatarij nullum ius
habent, etiamsi ex huiusmodi armis offensus
fuisset subditus Feudatarij, vt censuit Sen. Ex.
23 die 4. Februarij eiusdem anni 1573. & refert
Ruginel.cit.cap.46.num. 85.& 86. dicens separa-
tum esse crimen armorum à delicto in subditum
comisso, quod procedere inquit ibidem Ruginel.
in omnibus pænis extraordinarijs, quæ de pote-
statis plenitudine imponerentur, vel si dolus
24 feudatarij adesset, quia ad feudatarium non spe-
ctarent, apostil.ad Mart.Landens.cons. 37.nu.38.
& 39.& tradit Boss.de pænis nu.25.cum seq.
Dicit etiam Ruginel. loco citato nu. 87. quod cum
in oppido Melegnani prohibita fuisset executio
concessa per cons. Iustitiæ Mediolani a duobus
suppositis Iurisdictioni feudatarij, cuius respectu
existimabatur causam spectare ad Prætorem
25 Melegnani; Tamen contrarium censuit Sena-
tus, vt testatur ipse Ruginel. num. 88. in fine; qui
Feudatariorum Prętores licet in subditos maio-
ris Magistratus nullam habeant Iurisdictionem,
26 possunt tamen sic casu exigente nobilem de-
linquentem capi facere, seù eius fictabilem, aut
colonos, vt illos postea tradant Maiori Magi-
stratui, vt in terminis probat Bernard. Plotus in
ter cons. diuers. cons. 133. per l.2. C. de noxali act.
vbi Bal.& cæteri quos sequitur Ruginel. pract.qu.
cit.cap. 46.nu.76.
Per quantum vero tempus duret saluaguardia, po-
test hæsitari; Atqui vel illa concessa fuit ad ar-
bitrium superioris, vel nullo expresso tempore,
27 & eo casu durat vsq; ad mortem concedentis,
nisi is viueret vltra triginta annos, quia vlterius
non producitur Neuizan.all. cons.83.in fi.Capel.
Tolos.qu. 489 in Addic. post Boer. & Guidonem
Papa citatis locis.
Denegatur aliquando saluaguardiæ præsidium,
28 quando illum petens est odiosus multis, rixosus,
aut contraxit inimicitias cum multitudine gen-
tium, mox vnum duntaxat ex turba hostili gra-
uare contendit Neuiz. all. cons. 83. cum alijs ci-
tatis, & Hercul.d.tra.de caut.de non offend. cap.6.
sub nu. 9.in fine.
Saluaguardiæ autem plurimum assimilatur saluus
conductus, qui concedi solet, & quem securita-
tem aliqui appellitant, l. vlt. C. qui bonis ceder.
poss.& l.maiorem ff.de pactis, & tradit Hercul.tr.
de caut.de non offend. cap. 3. nu. 20. de quo reme-
29 dio ample diximus supra in cap. 107. per totum
lib. 2. cum interdum illud concedatur in ciuili-
bus, quod non prodest in criminalibus causis, vt
30 explicat Bal.cons. 400.lib.p. quem sequitur Ber-
tazol.cons.crim.493.nu.9.lib.2. & tradit Carol.de
Grass.tr.de except. aduers.stat. probib. except. 32.
ac copiose scribit Pe. Caballus Resol. crim. lib. p.
casu 50.nu. 118. quo casu assicuratus molestari
31 non potest directè, neq; indirectè Bertazol.cons.
crim.359.nu.2.& 3.lib.2. & Farin.qu.29.num.3.
quamuis illius formam diligenter esse attenden-
32 dam probet Osasc.all.Decis. 88.nu. 35.vbi dicitur,
de decreto & statuto Cran.cons. 723.nu.2.
Saluaguardiæ prouisio licet contra Baronem fa-
uore subditi concedi non soleat, vt inquit Papon.
33 lib.13. tit.2. art.5. quem seq. Tepat. in eius repet.
lib.p.tit.de saluaguard.col.2. Tamen si ter à supe-
riore monitus fuit Baro, ne in subditum sæuiret,
24 tunc conceditur saluaguardia, vt probat Rol.
cons.18.nu.29.lib.3. & cons.40.nu.29. lib.4. Boer.
Decis. 304.quos seq. Giurba cons. 66. nu.17.& 20.
cum seq. quamuis omissa hac monitione, vbi
constat de sæuitia in subditos, huiusmodi salua-
guardia concedi soleat in hoc Dominio Medio-
35 lani per Excellentissimum Gubernatorem, vel
per Ex. Sen., & ita obtinuit anno 1651. mense
Augusti Franciscus Cerlianus de loco Mariani
36 contra D.Comitem Herculum Marlianum eius
feudatarium in causa criminali coram me tunc
Iudice Prætorio ad signum equi pendente, &
Baro priuatur iurisdictione, si subditos inhuma-
37 niter tractat Bal. & alij in cap. Federic. §. qui-
cumq; de pace ten. Affli. Decis.265. nu. 11.& tra-
dit Giurba all.cons.66.nu.21. prout ita fuit obser-
uatum per Ex. Sen. die 1651. contra
38 Feudatarium Luini.
Quia autem sæpe occurrit agi de materia saluicon-
ductus, siue securitatis, in causis criminalibus,
dum præsertim aliquis capitaliter in contuma-
tiam condemnatus, & nouiter processatus de
crimine, cupit se ab illo expurgare, & propriam
innocentiam demonstrare, petit sibi concedi
saluumcònductum pro priori capitali condem-
natione, vt tutò possit comparere ad se expur-
gandum a nouissima Imputatione, quo casu so-
let Ex.Sen, huiusmodi saluumconductum conce-
39 dere, modo termino dierum decem se præsen-
tet in fortijs illius Iudicis, a quo inquisitor
iuxta l.p.ff.de requir.reis signor. cons.102. & 103.
Bal.cons. 400. lib.p.
Qui saluus conductus durare habeat per totum
tempus, quo ille in fortijs remanebit, & per
dies tres post expeditionem causæ, ob quam se
præsentauerat, cum ab alio, quam a Principe,
40 siue a Senatu, qui ab eo iura Principis habet,
concedi non possit, vt dictum fuit, & tradit
41 Honded. cons.111.nu.62.lib. p.Plotus cons.78.nu.
41.Farin. qu.29.nu. 80 post Bossium in tit.de reme-
dijs ex sola Clem. Principis nu.60. cum seq. quam-
uis ex Nou. Constit. in tit. de Senatoribus hæc
facultas sit reseruata ipsi Principi, & eius loco
Ten. si iure communi inspecto, Inferior Iudex
ex causa possit concedere saluum conductum ad
42 tempus, etiam bannito comparere volenti pro
se defendendo ab imputatione alterius delicti,

vt

lem, si expressum fuit pro debitis publicis nu.74.
Limitatur, si esset sub repetitius saluus conductus, n.75.

Saluaguardia conceditur à supremo Principe fauore debilium contra Potentes, & cuius sit effectus.

CAP. CCXXVIII.

DEbiliorum securitati, ne illi a
Potentibus opprimantur, eos-
dem dando in saluaguardiam
1 Potentior prouidit. *Vulpianus*
I.C. in l. illicitas §. ne potentiores
ff. de officio præsidis. Quod re-
medium vti subsidiarium sæpe hoc tempore
practicatur, dum ex belli sæuientis motibus non
pauci ex potentioribus debiliores opprimere
student. Quod remedium Æquissimum in Æ-
2 QVITATE fundatum esse notum est, & habe-
tur ex contentis in *d. l. illicitas, & l.9. de vsufr.* &
quod remedium non solum est de Iure ciuili, ve-
3 rum etiam de Iure Diuino, vt tradit *Hercul. tr. de*
canc. de non offendendo cap.3. nu.23. & ex traditis
per Menoch. de arbitr. casu 338. nu.7. & seq. & in
cons. 814. nu. 2. & 3.

Hæc saluaguardia dupliciter consideratur, quæ-
dam generalis est, alia vero specialis, prima fit
4 sine causæ cognitione, hæc vero cum maturita-
te, & ex graui causa, vt tradit *Neurzanus cons.*
83. num.12. Osasc. Decis. 88. & Thesaur. Dec. 132.
nu. 3. & late excutit Menoch. de arbitr. plenad. casu
328. & Bertazol. cons. 511. crim. num.36. ac seq.
lib. 2.

Et vtraque respicit aut personam tantum, vel res,
5 siue bona, aut vtraq; simul *Rebuff. in l. ad his C.*
de nauicular. lib. 11. Faber in l. denuntiamus C. de
his qui ad eccles. confug. Guido Papa Decis. 418. &
Cassan. in Catalogo gloria Mundi par. p. nu. 118. &
num. 195.

Concernit autem personam, quando Princeps, vel
Senatus (Principis locum obtinens) cuius solius
est has literas concedere, præcipit sub tali pœna,
ne offendatur Caius in persona a Sempronio, de
quo valde dubitatur, vti viro manuprompto,
qui solet exequi minas, vel cuius vultum vix
6 sustinere possumus, Immo quod Sempronius
vsque adeo Caij curam habeat, vt à quouis alio
defendat, & tueatur, meminit *Caranita cons. 723.*
lib. 4. Idcirco obseruantia in hoc Dominio Me-
diolani inualuit, vt in præcepto saluaguardiæ
7 addatur clausula, Ita vt, si aliquo modo offenda-
tur Caius, statim teneatur Sempronius ad com-
minatam pœnam, ac si illemet offendisset
Caium.

Quod remedium salutare valde ÆQVVM, & pu-
blicæ quieti multum proficuum esse tradit *Bal.*
8 *in l.3. C. qui bon. cedere poss. post Bar. in l. vlt. nu.3.*
ff. quod metus causa, iuncta l. de pupillo §. si quis
pratori nu.5. ff. de noui oper. nonciat. Molina de pri-
mog. Hispan. lib. p. cap.15. nu.11. cum seq. vincent.
de Franch. Decis 256. par.2. Menoch. cit. casu 338.
Natta cons. 237. Bertaz. cit. cons. 511. nu. 36. cum
seq. lib.2. Magon. Decis. Lucens. 100. quos sequitur
Costa d. li. Remed. subsid. 19 nu.5.

Et in saluaguardiæ concessione non requiritur
9 partis citatio *Neurzar. alt. cons. 83. col. vlt.* sed
solet sumarias informationes recipi facere Sen.
Exc. in hoc Dominio de potentia, & moribus
illius manuprompti, & quod minas exequi so-
leat, ijsque auditis concedit saluaguardiam, &
ita præsertim censuit die 13. Iulij 1650. fauore
10 I.C. contra quendam Comitem eius debitorem,
qui minas grauissimas inferebat loco solutionis
debiti satis grauis, referente Amplissimo Domi-
11 no Senatore Iacintho Orrigono penes Egr. Se-
cretarium Iuagnes.

Præterea infringens saluaguardiam lesæ Maiesta-
tis aliquando fit reus, licet extraordinariæ pœnæ
tantum locus sit, cum Principum mandata sint
12 custodienda, & venerabunda illorum Maiestas
Bursa cons. 216. nu. 25. lib. 2. & explic. it distinguen-
do Farin. qu. 29. nu. 12. plur. seq.

Cæterum pœnam fractæ saluaguardiæ, si agitur in-
ter subditos vassalli, spectare ad vassallum,
etiamsi illa fuerit concessa à Principe, scribit
13 *Thesaur. Decis. 132. post Boer. Decis. 297.* quod no-
tatu dignum est; quia cum saluaguardia dicatur
benefitium Principis, non redundat in præiudi-
tium tertij, *Natta d. cons. 237. & Neurzar. all.*
14 *cons. 89. nu. 9.* neque saluaguardia aufert iurisdi-
ctionem vassalli, quamuis cognitio contrauen-
tionis illius remaneat apud superiorem conce-
dentem; Id quod conuenire etiam videtur dis-
posit. Nou. Constit. Mediolani in tit. de Feudis in
15 fine, vbi hæc subijciuntur verba, sed respectu
subditorum feudatarij confiscationes, & item
condemnationes pecuniarias Feudatarijs apli-
candas esse, de qua *Ruginel. prat. qu. cap. 46. num.*
77. Vbi materiam hanc Nou. Constit. pertra-
ctat dicens, quod pœna condemnationum, &
16 bona confiscata dicuntur fructus iurisdictionis
ex capit. Decis. 27. nu. 15. nisi expresse dictum fuis-
set pœnam applicandam Reg. Fisco, statuit Sen.
17 die 20. Octobris 1558. de quo Senatus *cons. Ru-*
ginel. loco citato nu. 81.

Præterea, si suppositus iurisdictioni feudatarij ex
ordinem Senatus fideiussionem præstasset pro
certa summa de bene viuendo, mox deliquisset
in Iurisd. immediata Principis, & citat. condem-
nationem passus esset, pœna Fisco Regio appli-
canda veniret, eo quia delictum commissum fue-
rat in territorio Principis, quo casu forus deli-
18 cti principaliter attenditur *l. p. C. vbi de crim.*
agi oppor. & §. si clientulos Inst. de pactis; Et ita
censuit Sen. die 16. Martij 1592. in causa Nicolai
19 Murte, qui iussu Senatus fideiussionem præstite-
rat in offitio Bassignanæ, de quo Senatus *cons.*
Ruginel. in cit. cap. 46. nu. 89. & sic vbi persona re-
cepta in protectionem nullum alium recogno-
scat superiorem, quam ipsum principem, & il-
lius ministros, quia de maiori Magistratu esse

ne, medicinalium, atque in legatorum pijorum, atque ratione alimentorum, vt abundè probat *Giurba ad stat. Messana cap. 9. glo. 5. a nu. 6. vsq; ad nu. 25. qui nu. 17. scribit* quod si pendente tempore ad conficiendum inuentarium, alios conue-
24 niat hæres, reconueniri potest; quamuis *nu. 22.* probat, quod scilicet conueniri non possit hæres durante tempore ad conficiendum inuentarium; potest tamen ipse debitores hæreditarios
25 conuenire *ex Surd. cons. 2. nu. 36. Cran. cons. 593. nu. 18. Boer. Decis. 10. nu. 3. & Decis. 53. num. 4. & Cancer. lib. 3. resol. cap. 2. nu. 163.*

SVMMARIA.

Debiles dantur in saluaguardiam potentioribus num. 1. & 2.
Saluaguardia est remedium diuinum, & ciuile nu. 3.
Saluaguardia alia generalis, alia spetialis nu. 4.
Saluaguardia aut respicit personam, aut bona, aut vtraque nu. 5.
Saluaguardia conceditur contra eos, qui minas exequi solent nu. 6. & 7.
Saluaguardia remedium salutare ad mudum est nu. 8.
Citatio partis non requiritur in concessione saluaguardia nu. 9.
Decretum Senatus in ea materia nu. 10.
Iacinthi Orrigonis Senatoris mentio honoratissima num. 11.
Saluaguardiam infringens læsa Maiestatis crimen committit nu. 12.
Pœna saluaguardia inter subditum vaßalli spectat ad vaßallum nu. 13. 14. & 15.
Magistratus superior cognoscit de saluaguardia rupta num. 14.
Noua Constit. in tit. de feud. declarantur nu. 15.
Fructus Iurisdictionales dicuntur pœna, & confiscationes nu. 16.
Expreßum vbi fuit pœnam appellandam fisco Reg. ea debetur, etiamsi citatus sit subditus feudatarij nu. 17. Decretum Senatus
Forus delicti commißi attenditur, non personæ qualitas num. 18.
Decisio Senatus in ea materia nu. 19.
Pœna debetur Principi, si agitur de supremo maioris Magistrat. nu. 20.
Feudatarius non habet ius in pœna, sub qua iussu Principis fuit cinctus subditus feudatarij nu. 21.
Feudatarius non exigit pœnas pro armis vetitis iussu Principis nu. 22.
Decisio Senatus in ea materia nu. 23.
Delinquendo cum armis vetitis, fit separatio armorum à delicto principali, si delinquens est subditus feudatarij nu. 24.
Prohibitio remißionis ligat prohibitionem iurisdictionis Iudicis concedentis executionem, decisum fuit per Senatum nu. 25.
Feudatarij officialis, licet nullam habeant iurisdictionem in subditos maioris Magistratus, tamen, sic casu exigente, paßunt eos detineri facere, & consignari maiori Magistratui nu. 26.
Saluaguardia per quantum tempus duret nu. 27.
Saluaguardia præsidium denegatur odiosæ personæ rixosæ nu. 28.
Saluus conductus differt à saluaguardia nu. 29.
Saluus conductus prodest, & in causis criminalibus num. 30.
Assicuratus per saluum conductum molestari non potest neque directe, neque per indirectum num. 31. & 67.
Saluiconductus forma diligenter est attendenda n. 32.
Saluaguardia concedi non solet contra Baronem pro subditis nu. 33. si tamen inter fuit, a superiore moniti, conceditur saluaguardiam nu. 34.
Saluaguardia conceditur in hoc dominio omissa monitione nu. 35.
Decretum Senatus in ea materia nu. 36.
Feudatarius maletractans subditos priuatur iurisdictione nu. 37.
Decretum Senatus in ea materia nu. 38.
Saluus conductus conceditur pro alijs delictis, vel bannitis, si pro vno se velit expurgare inquisitus n. 39.
Saluus conductus non conceditur nisi a Principe, vel Senatu, nu. 40. & 41.
Iudex inferior ex causa concedit saluum conductum ex iure communi nu. 42. & 43.
Contrarium nu. 48. Andrea Alferi Senatoris mentio honorifica nu. 44.
Decretum Senatus in materia saluiconductus nu. 44.
Saluum conductum impetrans, eo abuti non debet, sed sincerè agere nu. 45.
Aluisij Cusani Præsidis Senatoris mentio honorifica num. 46.
Principem non decet labium mentiri nu. 47. & 48.
Principalis delinquens dicitur, qui proprijs manibus deliquit nu. 49.
Mandans dicitur principium, & causa delicti num. 50. & 51.
Nou. Constitut. in tit. de pœnis §. mandantes, declaratur nu. 52. & 53.
Principalis delinquens quis dicatur nu. 53. & 54.
Homicidij apensati participes æqualiter puniuntur nu. 55. & 56.
Gaspari Alferi Senat. mentio nu. 57.
Caroli Pastellani Senatoris mentio nu. 58.
Decisio Senatus circa participem nu. 59.
Pœnæ delata sclopi rotati extenditur ad mortet. Decisio Senatus nu. 60.
Saluus conductus non extenditur ad delicta futura num. 61.
Contrarium verius num. 62.
Salui conductus lapso termino excluditur illius beneficium nu. 63.
Limitatur, si per se non stetit nu. 65.
Culpa propria sibi proficua esse non debet nu. 64.
Decretum Senatus in ea materia nu. 66.
Saluus conductus indefinitè concessus durat, donec viuat concedens nu. 68. Contrarium nu. 69.
Gratia durat etiam post mortem concedentis nu. 70.
Saluus conductus ciuilis quis nu. 71.
Cedens nomen debitoris, quem sciebat habere saluum conductum, tenetur versus cessionarium ignorantem, ac si casus euictionis euenisset nu. 72. & 73.
Saluus conductus comprehendit etiam debitum Fiscalem,

3.nu.6. Hæc tam en diſpoſitio limitatur, quando
dos conſiſtit in bonis immobilibus inæſtimatis,
2 quia eo caſu illico fit dotis reſtitutio, & ſic non
tencotur hæredes ad alimentandum vxorem
viduam, ne retorqueatur in hæredes diſpoſitio
d.l.C.de rei vxor. actione, vt perpendit Iaſ. in l. di-
uortio ff. ſol. matr. vbi cæteri ſcribentes, quos ſequi-
tur Coſta de ratione rata qu. 95. nu.p.

Huius diſpoſitionis ratio eſt, vt pendente anno, &
3 alimenta ab hæredibus viri conſequendo mu-
lier orationibus, & luctui implicata, dotes ſuas
petere omittat, vt inquit *Giurba ad ſtat. Meſſanæ*
cap. 10.glo.6.par.p.ſub nu. 9.verſ. ſed annum circa
medium.

Quid ſi hæredes viri præſtent, vel deceroant ali-
menta vxori non contradicenti pendente anno
luctus, cum non tenerentur, An lucrentur fru-
ctus honorum in dotem datorum, vel tantum
pro rata eius, quod erogatum fuit in alimentis,
& reliquum reſtituaot, & repetitiooi locum
4 non eſſe ad euitandam coniecturam donationis
ex parte mulieris, cuius genus eſt alienum a do-
nando, & ſic auariſſimum ſuadet *tex. in l.ſi ſtipu-*
lata §.p.ff.de donat.inter virum, & vxor.& l.ſed ſi
ego ff. ad vell. ac tradit Alex. in l. penult. ff. ad le-
gem ſaleid. quem ſequitur Menoch. conſ. 121.num.
5 *75.& conſ 482. nu.27.* dicens miraculoſum cen-
ſeri, vt mulier aliquid dooet, & recedere debet
à domo hæredum mariti, ſi vult conſequi do-
tem cum fructibus, vt poſt *Rimin. Sen. conſ. 134.*
nu.55.libro primo probat idem Menoch.conſ.1013.
num. 6.

De ÆQVITATE tamen contrarium dicendum
6 eſt, quia, ſicuti ſi plus fuiſſet impenſum per hæ-
redes, non repetitur *Bal. in d l. p. §. exactio C. de*
rei vxor. act. Idem ergo ex dictamioe ÆQVI-
TATIS, & ex proportione commodi, ac in-
commodi concludi debet fauore vxoris, ſi mi-
nus impenſum eſſet, quam fructuum valor rele-
7 uaret *Bal. & Imola in l. Diuortio ff. ſol. matrim.*
Campeg. de dote par. 2. qu. 16. & poſt eos tradit
Surd. de alim. tit.p. qu.44. nu.31.& 65.

Id, quod intelligendum eſſet, vbi mulier ſe decla-
raſſet velle dotem ſuam, quia *beneſ. d.l. p.§.exa-*
ctor requirit interpellationem vxoris, vt amplè
8 probat *Tiraquel. in l. ſi vnquam in verbo reuerta-*
tur nu. 10. C. de reu. donat. etiamſi in huiuſmodi
reſtitutione dotis dies interpellaret pro homi-
9 ne, vt probat *Menoch. cit. conſ.1013.nu. 7.& 8.*
vbi ex Imola nu.9. declarat, quod licet regulari-
ter dies interpellat pro homine; Tamen id in-
10 telligitur, vbi dies eſſet certa, non autem in-
certa, qualis eſt mariti mors, & quatenus mora
conſiderari poſſet, illa remiſſa diceretur per
mulierem dotis reſtitutionem, non petentem,
11 & alimenta ab heredibus viri percipientem, vt
perpendit *Menoch. nu. 10. ex Bart. in l. item illa nu.*
11. verſ. quero quid erit ff. de conſtit. pecun. auctor
qui etiam declarat locum habere *diſpoſit. d. §.*
exactio, quando mulier receſſiſſet è domo viri,
ſiue eius hæredum; Com tunc videretur tacitè
declaraſſe, ſe volle conſequi dotem conſiſten-
tem in immobilibus, aut mobilibus, non in
quantitate, ex *Sacin. conſ. 126.nu. 5.qui Menoch.*
hanc noſtram ſenteotiam amplectitur, *Bal. in l.*
12 *diuortio nu.5.ſol.matrim.* Concludendo reſtituen-
dum eſſe mulieri illud plus, quod deductis ali-
mentis, ſuperſit ex fructibus dotalibus, quem
ſequitur *Surd. Deciſ. 211. in fine.*

Dubium nihilominus eſſe hanc concluſionem exi-
ſtimat Campeg. *de dote d.p.2.qu.14.* Ea ratione,
quod non ſit prima cauſa lucri, & damni citra
ſocietatem, vel aliam correſpectiuitatem, cuius
13 ſcotentiam ſequitur *Coſta all. qu. 95.num. 4.cum*
ſeq. qui auctor nu. 6. allegat etiam exemplum in
fructibus bonorum parafrenalium vxoris per-
ceptis per maritum vxore ſciente, & non con-
tradicente, quia noo idcirco præſumuntur do-
14 nati ab vxore, vt probat *Decian. conſ.84. nu.26.*
cum ſeq. lib. 4. Et cenſuit Sen. Ex. anno 1617.
menſe Maij fauore Fratrum de Piccoardis con-
15 tra Perſichellum referente Ampliſs. D. Senato-
re Papirio Cattaneo.

Accedit ratio pietatis, quæ conſideratur in alimen-
tis, io quorum cauſa cedit, quod plus eſt impen-
16 ſum per hæredes *arg. l. cum quis §. ſi mulier ff. de*
condit. indeb. vbi etiam indebite ſolutum propter
17 pietatem non repetitur *glo. in l. elegantes §. ſi ff.*
eodem vbi plures referuntur caſus, in quibus ceſ-
ſat conditio iodebiti.

Ad conciliandam horum ſcribentium contrariam
ſententiam ſummopere placet diſtinctio facta
per *Menoch. cit. conſ.1013.nu.13.* Tres enim con-
ſtituit caſus Author ipſe, quorum primus eſt,
quando ſoluto matrimonio viri morte mulier
18 petijt dotis reſtitutionem, & hoc caſu cum mu-
lier non dicatur remiſiſſe fructus dotis, pro ali-
mentis conſecutis, compenſandi illi veniunt pro
quaotitate tantum alimeotorum, & ſi quid plus
eſt in fructibus, reſtitui illud debet, ſecundus ca-
ſus eſt, ſi mulier viro defuncto receſſit è domo ip-
19 ſius mariti, ſiue hæredum, & petijt dotem ſibi
reſtitui, & tunc omnes dotis fructus conſequi
debet, vltimus eſt caſus, ſi mulier, oec petijt do-
tem, neque à domo hæredum viri receſſit, &
alimenta conſequta eſt, nam eo caſu, cum nullo
modo in mora ſint conſtituti hæredes, ſed po-
20 tius illis remiſſa dicatur mora ipſa, ad fructuum
reſtitutiooem deducta alimentorum expenſa,
minimè teneatur, quam ſententiam, & nos am-
plectimur vti Æquitati magis conſonam.

Et vbi hæres diferret adire hæreditatem, interim
aſſignantur vxori per Iudicem certa bonorum
hæreditariorum quantitas, ex quibus alimenta
21 conſequatur *Rebuff. ad conſt. Regni tit. de ſenten-*
tia prouiſionali art. 3.glo. p.nu. 14. Barboſa in l.2.
nu.34.ff.ſol.matrim. Prout pendente tempore ad
conficiendum inuentarium licet regulariter
22 moleſtari non poſſit hæres, vt tradit *Spinus de*
teſtam. glo. 35. nu. 46. per l.fin. §. donec C.de Iure
delib. tamen pluribus modis limitur regula ipſa,
23 & primo in creditoribus, non vero in legata-
rijs, & fideicommiſſarijs ſecondo non habet lo-
cum regula pro funeris impenſa, & pro ſolutio-
ne,

d.qu. 57. nu. 24. Nisi ante secundam sententiam
13 soluisset primam condemnationem, quia tunc
purgasse diceretur contumaciam, & poterit se
iuuare exceptiooe rei Iudicatæ; Id, quod non
sic, de faeili admitterem; Ratio est, quia senten-
tia lata in contumatiam inquisiti, nullam fidem
14 facit in alio Iuditio, vt perpendit *Bardel. all.*
cons. 40. nu. 11. & seq. Fariu. d. qu. 7. num. 55. Et te-
neri inquisitum contumacem ad vtramque pæ-
15 nam tradit *Boss. de foro compnt. nu. 79. & Decia.*
all. lib. 4. cap. 16. nu. 17. & post eos scribit Baiard. d.
qu. 39. nu. 49.

Pænam etenim in contumatia mlatam per Iudi-
cem loci delicti euaderet condemnatus, se tran-
sferendo ad locum domieilij, & consequenter
illa pæna contumacialis esset elusoria, Idcirco
Iudex originis, non obstante contumaciali pęna,
potest punire delinqueotem, ne delictum rema-
16 neat impunitum iuxta citatam *l. si ita vulner. ff.*
ad legem aquil. cum reus teneatur ad pænam,
tam ratione publicæ vindictæ erga Fiscum,
quam ratione offensæ, & damni erga partem,
17 & pro vtroque eapite pænā meretur, vt con-
cludit *Thes. Ium. all. qu. 55. nu. 6. lib. 4.*

Et ita censuisse Senatum Nicenum die 14. Decem-
18 bris 1616. testatur *Thes. all. qu* 55. *sub nu. 6. lib. 4.*
quia agebatur de delicto graui, & homicidio,
quo casu vbique locorum delinquentem puniri
posse voluit *Plo. in cons. 24. per totum præsertim*
nu. p. & nu. 45. Et iterum censuisse eundem Sena-
tum die 21. Iunij 1617. io vxoris odium testatur
ibidem *Thesaur.* Etiamsi Iudex loci delicti com-
missi in Territorio Genuensi reum in contuma-
tiam ad mortem damnasset.

Hoc idem censuit ooster Senatus Exeellentissimus
Mediolani die 2. Aprilis 1596. ad relationem
19 Egregij Io. Baptistæ Carpaoi Delegati contra
Io. Baptistam Capsioam, qui ratiooe furti com-
missi in eiuitate Venetiarum fuerat ibidem in
contumatiam damnatus, Iubendo, vt contra d.
Capsinam procederetur de d. furto; sed prius
exquirendum esse, in quam pænam esset ex sta-
tuto Venetiarum ille condemnandus, & an in
eam statutariam pænam fuisset damoatus; Quia
vbi damnatus esset ad formam statuti, videba-
tur non esse amplius procedendum.

Pæna verò semper extraordinaria est irroganda,
20 quando reus ab vtroq; Iudice punitur, si sub di-
uersis Principibus refacta est, secus si sub eodem
Principe, licet indiuerso statu comissuo sit deli-
21 ctum, quia tunc Supremus Magistratus potest
pæna ordinaria punire.

Si vero minor pæna imposita fuisset ob inditiorum
leuitatem, & maiora superuenissent, tunc ite-
22 rum procedi posset circa reum iam punitum
leuiter, vel absolutum, Prout censuit Senatus
23 die 5. Maij 1601. de Iacobo Rabotto Fontane-
lensi, quem super binis homicidijs ab illo, & vn-
decimalijs cōmissis fuerat bene tortus, mox vbi
nihil emergeret, bannitus, superuentis alijs iodi-
cijs dixit Senatus ad vlteriora procedendum,
quando alij correi supersunt examinandi, ex
quibus noua indicia haberi possunt, vti in con-
tumaciam damnati, & solet fieri tunc liberatio
cum clausula, rebus stantibus, vel præstita fide-
iussiooe de se consignando toties quoties.

SVMMARIA.

Hæredes habent tempus anni ad restituendum dotem vxori defuncti nu. 1.

Ratio decisionis nu. 3.

Limitatur, si dos consistit in bonis immobilibus, quia statim restitui debet nu. 2.

Hæredes viri, qui vxorem alimentarunt, possunt deducere importatum alimentorum ex fructibus dotis, & reliquatum restituere tenentur, nu. 4.

Contrarium verius nu. 6. 7. 12. & 13.

Mulierum genus auarū, & miraculosum est, si donat num. 5.

Mulier, si declarauit velle eius dotem, tenetur hæres ad illius fructus, siue interesse, si non fuit ei restituta dos nu. 8.

Dies interpellat pro homine num. 9. *si tamen dies esset certa nu.* 10.

Mulier non dotem, & alimenta ab hæredibus percipiens, videtur moram remittere nu. 11.

Fructus parafrenalium vxoris à marito percepti, non præsumuntur donati per vxorem nu. 14. *Decretum Senatus in ea materia nu.* 15.

Pietatis ratio consideratur in alimentorum expensa num. 16.

Indebitè solutum propter pietatem non repetitur num. 17.

Distinguuntur tres casus ad agnoscendum, an hæres teneatur ad interesse dotalium, si mulierem alimentauit nu. 18. 19. & 20.

Hærede differente adire hæreditatem, interim per Iudicem assignantur alimenta vxori n. 21.

Tempore pendente ad conficiendum inuentarium non molestatur hæres a creditoribus hæreditarijs nu. 22.

Limitatur in creditoribus defuncti, & locum habet in legatarijs tantum nu. 23.

Hæres, si pendente tempore ad conficiendum inuentarium, conueniat debitores hæreditatis, conueniri, & ipse potest à creditoribus nu. 24.

Contrarium num. 25.

Tempus anni datum hæredi ad restituendum dotem vxori defuncti, ad illius fauorem datum censetur, non in eiusdem odium. CAP. CCXXVII.

1 IMperator Iustinianus *in l. p. §. cum autem, & §. exactio C. de rei vxor. act.* statuit pro commodo hæredum, vt habeant illi tempus aoni ad restituendum dotem vxori defuncti, de qua *Galgan. tr. de condit. & demonstr. par. 2. cap. 4. qu. 3. nu. 6.*

facit in alio inditio num. 14.
Inquisitus contumax tenetur ad pœnam vtriusque fori, idest originis, & loci comissi delicti, nu. 15.
Iudex originis potest punire delinquentem, non obstante pœna contumaciali Iudicis loci delicti, nu. 16.
Delinquens tenetur ad pœnam versus fiscum, tam ratione publicæ vindictæ, quam versus partem ratione offensæ, & damni, nu. 17.
Decretum Senatus Niceni in ea materia num. 18. Decretum Senatus Mediolani in ea materia nu. 19.
Pœna extraordinaria irroganda est, quando reus punitur ab vtroque Iudice nu. 20.
Limitatur, si ambo Iudices sint eodem Principe, quia supremus Magistratus potest irrogare pœnam ordinariam nu. 21.
Indicijs nouis superuentis proceditur iterum circa delinquentem, si leuiter ille fuit punitus nu. 22.
Decretum Senatus in ea materia nu. 23.

Punitus à Iudice loci delicti comissi, quando possit etiam puniri a Iudice originis.

CAP. CCXXVI.

PRO eodem crimine à duobus Iudi-
cibus posse delinquentem puniri
statuerunt Imperatores Seuerus,
& Antoninus *in l. p. C. vbi de crimine*
1 *agi opor.* nempè à Iudice, in cuius
territorio quis deliquit, & à Iudice originis de-
linquentis; cum Reipublicæ expediat habere
2 subditos bonos, & à delinquendo alienos, *arg. l.*
congruit ff. de off. Præsid. & ita obseruari commu-
niter testatur *Bologn. 57. vers. sed plus dicunt, Di-*
dac. Pract. qu. 11. post nu. 6. vers. sexto in hoc, Franc.
Marc. Decis. 989. & in hoc conueniunt omnes
Doctores, præsertim *Clar. in ea Praxi qu. 39.*
vers. sed quero, Præsertim in vers. contrarium au-
tem, & qu. 57. vers. dictum est cum plur. seq. vbi d.
qu. 39. prope finem testatur ita practicari in hoc
Ducatu, & ita reperi censuisse Senatum die 20.
3 Decembris 1590. in causa Mathei Columbosi
super relatione Prætoris Stratellæ, & sequitur
Thesaur. Decis. 90. per totum, & Farinac. qu. 7. nu.
19. quo casu reum contumacem damnandum
esse in pæna imposita a statuto loci commissi
delicti concludit, non verò in pænam imposi-
tam in loco domicilij, siue originis, vt censuisse
Senatum refert *Clar. qu. 85. vers. tertius,* est casus
prope finem, in quadam causa Adæ Tinoti Cre-
monensis, qui vxorem occiderat in agro Bri-
4 xiensi, quem Amplis. Sen. Alexander Viceco-
mes Prætor Cremonæ condemnauerat in pæ-
nam capitis, omissa bonorum confiscatione, eo
quia ex consuetudine Curiæ Brixiensis non sole-
bat imponi pæna confiscationis concessa in in-
tegrum restitutione a Fisco petita aduersus hanc
sententiam omittentem bonorum confiscatio-
nem, tandem Senatus confirmauit sententiam
ipsam die 19. Decembris 1548. Fisci prætensio-
ni silentium imponendo.

Quamuis præferri debere Iudicem loci delicti vo-
5 luisse videatur *Iustin. in Nouella Const. 69. cap. p. ex*
qua desumpta fuit *Auth. quia in prouincia C. eo-*
dem tit. vbi de crim. agi op. Menoch. cons. 2. nu. 130.
Vincent. de Franc. Decis. 37. & ample probat re-
latis ambabus opinionibus *Ceual. qu. 678.*

Difficultas est, an sequta sententia contra delin-
quentem per Iudicem loci delicti commissi; pos-
sit Iudex originis, & ipse contra eundem proce-
dere, non obstante priori sententia, vel pæna
data delinquenti; Et licet semel condemnatus,
6 siue absolutus pro vno delicto, regulariter vl-
terius non possit vexari ab alio Iudice pro eo-
dem delicto, nec vlterius queri debeat de eodem
delicto *l. licet §. fin ff. naut. caup. stabul. & l. si cui §.*
ijsdem ff. de accusat. & post Bos. in tit. de sententijs
nu. 60. probat Farin. cit. qu. 7. nu. 26. vers. sed tertia,
& verior, quem sequitur Baiard. ad Clarum qu. 57.
nu. 26. cum seq. & Brunor. à sole qu. 17. num. 49. &
seq. quos sequitur Thes. Iun. qu. famil. 55. nu. 2. lib. 4.
Quia melius erat de causa instructus Iudex loci
delicti, vt inquit *Thes. in. Decis. 90. num. 5. in fine*
inquit Thes. filius cit. qu. 55. famil. lib. 4.

Tamen de ÆQVITATE, non obstante priori sen-
tentia condemnatoria, vel absolutoria, lata per
Iudicem loci delicti, procedi potest iterum con-
tra delinquentem per Iudicem originis, siue do-
micilij, vbi prior pæna non sit condigna deli-
7 cto, & mitius fuerit punitus delinquens, quoties-
cumque de graui crimine ageretur, nulla forte
8 præscriptione obstante *tex. in l. raptores C. de*
Epis. & Cler. Franch. Decis. 66. Clar. qu. 39. num. 4.
Thesaur. cit. Decis. 90. nu. 5. vers. sed & hac Bar-
del. cons. 40. nu. 6. qui amplè hanc materiam tru-
tinat, & Gamma *Decis. 53. quos sequ. Thesaur.*
Iun. all. qu. 55. quibus additur Ioseph. Ludon. Decis.
Lucent. 16. nu. 18.

Distinguendo autem Doctorum conclusionem
Brunor. à sole citata qu. 17. nu. 49. cum seq. plur.
quem sequitur Thesaur. Iun. all. qu. 55. nu. 4. plures
constituit casus, vel enim delinquens fuit nimis
leuiter punitus habita ratione qualitatis delicti,
& inditiorum, & tunc Iudex originis potest &
9 ipse procedere contra illum, atque eundem
condemnare in grauiorem pænam, cum intersit
10 Reip. ne delicta remaneant impunita *Decian. tr.*
crim. tom p. lib. 4. cap. 16. nu. 17. quam conclusio-
nem & ergo sequor, quidquid in contrarium
tradit *Bos. in tit. de sentent. nu. 79. ex Aret. cons.*
58. Secus, si condigna pæna fuit plexus reus; Vel
prima sententia à Iudice loci delicti lata, sequta
11 fuit in contumatiam; Et tunc non potest reus
opponere coram Iudice domicilij de sententia
ab altero Iudice lata; Etiam si pænam latam in
12 contumatiam soluisset *Bart. in l. sepulcri nu. ff. de*
sepul. viol. Bal. in l. p. nu. 5. C. vbi de crim. agi oppor.
de cuius obseruantia testatur Caran. in ritu Magnæ
cur. 205. Clar. qu. 16. nu. 3. vers. An autem accusa-
tus & d. qu. 57. nu. 3. vers. scias etiam Gamma cit.
Decis. 53. & post eos Thesaur. Iun. all. qu. 55. num.
4. lib. 4.

Quam tamen conclusionem limitat *Baiard. ad Clar.*
d. qu.

lib.5. vbi *in verſ. & plus etiam dicuntur*, ampliat
ad perſonas etiam non nobiles, talis tamen
25 conditionis, ſecundum quam attenta eorum
vita honeſta, & ſpectabili, eſſet verecundia habere
tales ſucceſſores; ſequitur *Dec. conſ. 283.*
nu. 10. arguendo à tex. in l. p. §. de Inſpiciendo verſ.
publice ff. de ventre inſpiciendo, Idem probat
Alex. conſ. 67. nu. 5. verſ. accedit quia, lib. p. & ita
in indiuiduo iuris patr. nobilium perſonarum
concludit Rota coram Card. Lancellotto die
12 Februarij 1607. de qua, & meminit Gratianus
all. cap. 218. nu. 33. in fine, & nu. 34.

Qui Gratianus *nu. 35.* concludit etiam non intelligi
conceſſam emphiteuſim Eccleſiaſticam filijs il-
26 legitimis, cum non ſit veriſimile Eccleſiam de
talibus ſenſiſſe propter ſuam dignitatem; quaſi
iſti non poſſint procreari ſine peccato, & Eccleſia
tanquam nobilis, & pudicitiæ ſpeculum,
non videtur de filijs abuſiuis cogitaſſe ex *Baldin.*
cap. qua in Eccleſiarum num. 42. verſ. dubitatur
vtrum de Conſtit. & in l. generaliter §. cum autem
nu. 2. C. de Inſtit. & ſubſt. & ibi Iaſ. num. 9 Alex.
conſ. 94. nu. 5. lib. p. Card. Mant. de tac. & ambig. tit.
9. lib. 22. num. 4. verſ. vere eſt igitur, vbi late reſpondit
ad allegata in contrarium, *Gabr. conſ.*
84. nu. 48. cum plur. ſeq. lib. 2. & Gratia. loco re. cito
nu. 40. qui ſeq. nu. ſcribit limitari concluſionem,
quando emphiteuſis fuit conceſſa per Eccleſiam
27 hæredibus quibuſcumque, quia tunc ex verbis
vniuerſalibus admittuntur etiam legitimati, vt
deciſum fuit per Rotam, & teſtatur *Card. Mant.*
de tac. & ambig. d. tit. 11. nu. 15. reprobato Gabriele
conſ. 83. nu. 10. & conſ. 84. nu. 47. lib. 2. contrarium
tenente.

Cum enim agatur de iure quærendo agnatis infuturum,
a Principe tolli, & auferri poteſt, quaſi
28 illud non dicatur in bonis, *l. Pratia rerum ff. ad*
legem falcid. glo. in cap. p. §. ſi quis per triginta verſ.
naturales, ſi de feud. defunct. Contr. ſit int. dom. &
agn. quam notabilem dicit *Dec. d. conſ. 268. nu. 7.*
Alex conſ. 2. col 6. poſt medium lib. p. Bal. in l. 2 in
fi. C. de ignor. & in l. reſcripta nu. 10. & 11. C. de
precibus Imper. offer. & in l. Deo nobis C. de Epiſ.
& Cler.

Hinc etiam dicitur, quod illegitimè natus non eſt
29 capax penſionis, cum illa dependeat a beneffitio,
ex quo extrahitur; ſicut vſusfructus a proprietate
cap. fin. de pignor. Card. in Clem. p. §. eadem
qu. 4. de neg. ig. prælat. Gigas de penſion. qu. p.
30 *in fi.* ſicut enim illegitimo prohibitum eſt obtinere
beneffitium ſine diſpenſatione *cap. literas*
de fil. præsbiterorum, & cap. p. eodem tit. in l. Ergo
idem in penſione, quæ ab illo dependet, *Gigas de*
penſ. qu. 63. num. 6. quem ſequitur Gratia. all. cap.
218. nu. 61.

Quæ penſio dicitur introducta ad commodum eo-
31 rum, quibus reſeruatur, & potius eſt oneroſa Eccleſijs,
non fauorabilis; Et videtur quaſi ſeruitus,
vndè tanquam ex diuerſis non eſt inferendum
de iure patronatus ad penſionem, vt inquit
32 *Gratia. citato cap. 218. nu. 63.*

Si autem illegitimus fuit diſpenſatus ad clericatum,
non indiget alia diſpenſatione ad obtinendam
penſionem; cum illegitimè natus non ſit
inhabilis ad penſionem, niſi ratione clericatus,
33 vt iudicauit Rota die 19. Febr. 1590. & die 11.
Februarij 1598. & teſtatur *Gratia. loco rel. num.*
64. qui ſeq. nu. ſubijcit quod quando daretur penſio
in ſtipendium, non in titulum, poſſet quoque
obtineri per illegitimum abſque diſpenſa-
34 tione ex *Gigante de penſ. qu. 16. in fine verſ. concluſionem*
ſuperius firmatam.

Demum illegitimus, qui monaſticam diſciplinam
profeſſus eſt, quia vitam ſuam videtur innouaſ-
35 ſe, poterit eo ipſo ſacris ordinibus inſigniri;
Intelligendo quoad ordines ſacros, non autem
quoad dignitates, & grauiora munera; Tunc
enim nullo modo poterit promoueri abſque
36 diſpenſatione Summi Pontificis *glo. in cap. fin. de*
fil. præsbit. Abbas in cap. p. eodem tit. Felin. in cap.
meminimus notab. 6. de accuſat.

Prout expoſiti promoueri æque poſſunt ad ſacros
37 ordines, nulla obtenta diſpenſatione *Menoch. de*
arbitr. caſu 496 in fine & Card. Paleot. de noth. &
ſpur. cap. 63. & poſt eos Gratia. cap. 135. nu. 33. lib.
p. & cit. cap. 218. nu. 68.

Quæ diſpenſatio conceſſa eo ipſo ſupponitur, ſi
Summus Pontifex ſcienter aliquem eſſe illegiti-
38 mum promoueret ad ſacros ordines; quia tunc
non obſtante defectu natalium redditur habilis,
& videtur in neceſſarium antecedens tacite
cum ea diſpenſare *Bal. in l. Imperialis §. p. C. de*
nupt. Bar. in l. barbarius col. 8. ff. de off. Præſ. prætor.
Gigas de penſ. d. qu. 16. nu. 11. & ſequitur Gratia.
cit. cap. 218. nu. 70.

Cæterum quod legitimatus per ſubſequens matrimonium
excludat ſubſtitutos in fideicommiſſis,
39 in quibus vocantur legitimi, & ex legitimo
matrimonio nati, & procreati contendunt ſcribentes,
in quo articulo quatuor contrarias
opiniones recenſet *Lupus de illeg. com. 4. §. 3. per*
totum præſertim nu. 13. cum ſeq. plur. contra Theſaur.
Deciſ. 196. & Fachin. lib. inconer. Iuris cap. 7.
Peregr. de fideic. art. 4. num. 46. & Surd. Deciſ.
319. nu. 5.

SVMMARIA.

Delinquens puniri poteſt à Iudice originis, & a Iudice loci commiſſi delicti nu. 1. & 2.

Decretum Senatus in ea materia nu. 3. Alexandri Vicecomitis Senatoris mentio nu. 4.

Iudex loci commiſſi delicti præfertur in procedendo Iudici originis nu. 5.

Condemnatus, vel abſolutus ſemel pro vno delicto, non poteſt vlterius iudicari nu. 6.

Contrarium verius, vbi leuiter quis fuit punitus nu. 7. non obſtante aliqua præſcriptione nu. 8.

Declaratur concluſio per plures diſtinctiones nu. 9 cum plurib. ſeq.

Condemnatus, ſi ſoluit, pœna vlterius non tenetur num. 12.

Diſtinguitur, ſi pœna fuit contumacialis nu. 13.

Sententia lata in contumaciam inquiſiti nullam fidem
facit

gitimis, sed tantum in subsidium, quatenus legitimi non extent, & tantum in eorum defectum, cum non sit ÆQVVM, vt tales simul concurrant cum legitimis, quasi inter eos non adsit par ratio, neque ÆQVITAS, Ita late concludit Menoch. cons. 285. num. 14. vbi hoc probat, tàm ex iure antiquo, & diuino, quàm Pontificio, & Cæsareo, & multis alijs legibus Græcorum, Iudæorum, & similium, quem sequitur Rota coram Card. Lancelloto Ianuens. iuris patr. die 12. Febr. 1607.

Hanc sententiam ante Menoch. amplexus est Ruin. cons. 120. num. 12. lib. p. Alex. in d. l. si ex facto §. si quis rogatus il p. num. 16. ff. ad Trebel. Pereg. de fideicom. art. 28. num. 50. eum declarat, de quibus per eundem Peregr. art. 22. num. 80. & nouiss. probat Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 218. num. 25. Propriè enim filij sunt,
6 qui legitimi, & naturales sunt l. filiam deffinimus ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, & tradit Alex. in d. l. ex facto §. si quis rogatus sub nu. 15. ff. ad Trebell.

Et adeo vera est hæc sententia, vt neque naturales ex rescripto Principis legitimentur in præiu-
7 dicium legitimorum, illis extantibus; Quasi non sit ÆQVVM, vt auferatur ius debitum legitimis, & detur naturalibus, quibus non est debitum, cum legitimi hoc habeant a iure diuino,
8 per quod dicitur; si filius, ergo hæres, quod ius diuinum non immutat Princeps, vt in specie
9 tradit Iaſ. in l. Gallus §. & quid si tantum num. 94. vers. immo fortius tenet ff. de lib. & post. Alex. cons. 187. num. 3. & 4. lib. 7.

Quidquid aliud sit in legitimatione facta per sub-
10 sequens matrimonium, quæ potentior longe est, quam illa, quæ fit ex rescripto tex. est in cap. Tanta, qui filij sint legitimi Bartol. in Auth. item si quis C. de naturalibus liber. Bal. in Auth. Præterea eodem tit. Tiraquel. de iure primogen. qu. 34. num. 54. cum seq. quia præsumuntur ex matri-
11 monio nati, & in omnibus adequati legitimis origine, ex quo sequitur, quod in omni noua dispositione, etiam odiosa, & correctoria adequatio procedat, vt post Crotum cons. 360. tom. 3. probat Lupus de illeg. com. 3. §. p. sub num. vers. nihil. Et quam legitimationem per subsequens matrimonium habilitare legitimatum ad suc-
12 cessionem, cum alijs legitimis post contractum matrimonium natis, certum est, etiam in successione Regni, aut Feudi, vbi mulier non
13 esset vilis Soncin. Iun. cons. 63. num. 21. lib. 3. Cephal. cons. 23. num. 45. lib p. Menoch. cons. 16. num. 8. & cons. 442. num. 77. Quos sequitur Lupus de illeg. Coment. 4. §. 3. sub num. 10. vers. declaratur etiam.

Quamuis legitimatio per subsequens matrimo-
14 nium non admittatur in præiuditium tertij, cui fuit ius acquisitum, cum neque fiat retro-
15 tractio Bar. in l. Paulus ff. de Statu hom. & ibi Bal. Castr. in l. ex libero C. de suis, & legit. Abb. in d. cap. tanta, qui filij sint legit. & post multos per eum relatos probat Thesaur. Iun. qu. famil. 80. num. 8. lib. 3. reprobato Didaco contrarium tenente.

Qui Thesaur. dicto loco in materia dispensationis dicit attendi tempus conceptionis, quamuis
16 deinde num. 10. contrarium teneat, nempe attendi tempus natiuitatis, vt scilicet eo tempore nullum adesset impedimentum, quod extabat tempore conceptionis, ex Azor. lib. 2. Inst. moral. par. 2. cap. 13. vers. tertio quæritur affirmando hanc opinionem esse ÆQVIOREM, & alteram, quam tenuit Peregr. tr. de iure Fisci lib.
17 3. tit. 18. num. 24. & Fach. lib. 6. cap. 10. contr. iuris esse rigorosam, & locum habere, nisi in coitu nefario, inter ascendentes, & descendentes.

Vbi tamen Princeps vteretur plenitudine potestatis, & legitima causa interueniret, & ex certa
18 scientia, vel cum clausula non obstante &c. id faceret, tunc posset filium naturalem in vita patris legitimare, vt simul cum filijs legitimis posset succedere, ità tradit Alex. in l. ex facto sub. num. 24. vers. hoc tamen intellige ff. de vulg. & pupil. subst. Salic. in Auth. Item si quis C. de naturalibus liber. Imol. in cap. nisi iampridem §. penult. ff. de renontiat. Gul. Bened. in cap. Rainutius num. 191. de testam. quos sequitur Gratian. cit. cap. 218. num. 30. lib. 2.

Et eo casu filius legitimatus cum dictis clausulis, non posset plus consequi ex bonis parentum, quam vnus ex legitimis, qui omnium mini-
19 mam partem obtinuerit. Dec. cons. 393. n. 2. Tiraquel. de Iure primog. qu. 34. nu. 50. per tex. in §. quoniam lucro in Auth. quibus modis naturales efficiantur sui, Idem probat Roma. in l. Necessarius ff. de acquir. hæred. & latiss. tradit Molina de primog. hisp. lib. 2. cap. 11. a nu. 17. vsque ad nu. 21. & lib. 3. cap. 2. nu. 5. quos sequitur Gratian. memorato cap. 218. nu. 31. Et ita sæpe censuit Sen. Ex. præ-
20 sertim die 30. Aprilis 1597. in causa Blancæ Pinciç, vti hæredis Magdalenæ Curtæ filię legitimæ, & naturales, atque Dominicum Curtum filium legitimatum à Io. Antonio communi pa-
21 tre, referente Amplissimo Senat. D. Galeatio Vicecomite, Decernendo, vt medietas hæreditatis d. Io. Antonij relaxetur Blancæ vna cum fructibus perceptis, vel qui percipi potuerint à die mortis dicti Io. Antonij citrà.

Quam conclusionem eo fortius procedere videtur in iure patronatus fundato à nobilibus in dignitate existentibus; cum non sit censendum illos voluisse principaliter vocare illegitimos ad ius patronatus, ac eos admittere in concursu cum
22 legitimis, quasi tunc verecundia esset habere tales successores, dum nobilitas deturpatur per
23 illegitimos, vt perpendit Gratian. loco relato nu. 32. Et cuiuscumque, præsertim nobilis, intersit iura sua non deuenire ad infamatam prolem, vt
24 dignitas, & fama eorum conseruetur illesa; prout in Feudis, & in substitutionibus nobilium, & similibus casibus, ita concludit Imola in l. ex facto §. si quis rogatus col. 4. in princip. vers. 2. fallit ff. ad Trebell. Alex. cons. 94. nu. 5. & cons. 25. nu. 4,

trario sensu in Auth. si qua mulier, in verbo nullatenus C. ad Vellei. Paris. cons. 65. num. 13. cum seq. lib. 3. & cons. 75. num. 13. lib. 16. lib. 4. Gail. obseru. 77. lib. 2. Grattan. all. cap. 108. nu. 13. Sen. Belloa. de his, quæ incont. fiunt cap. 157. num. 8. lib. p. Cancer. lib. p. var. resol. cap. 15. num. 10. de renontiat. par. 3. quos sequti fuimus in cit. cap. 152. num. 10. lib. 2.

Illud etiam non ommittitur, quod quando ad contrarium deuenit mulier adhibito iuramento,
55 validetur contractus, etiamsi seruata non fuerit forma, siue Statuti solemnitas, vt inquit *Serafin. de priuil. iuram. priuil. 61. per totum*, vbi ampliationes multas deducit, & iuramenti virtutem explicat.

SVMMARIA.

Filiorum, & descendentium appellatione, veniunt etiam naturales, & illegitimi nu. 1.

Illegitimi facultatem, & vocem habent nominandi in iure patronatus, num. 2. Contrarium num. 5.

Ecclesia fauore inuitantur laici ad earum fundationem, num. 3.

Meretrix ex lucro meretricio potest edificare ecclesiam num. 4.

Filij propriè sunt, qui legitimi, & naturales sunt numero 6.

Filij naturales non legitimantur in præiudicium legitimorum num. 7.

Si filius, ergo hæres num. 8. Princeps non immutat ius diuinum num. 9.

Legitimatio per subsequens matrimonium est amplissima num. 10.

Per subsequens matrimonium filij præsumuntur nati ex matrimonio num. 11. 12. & 13.

Legitimatio per subsequens matrimonium non admittitur in præiudicium tertij, cui fuit ius aquisitum num. 14. & 15.

Conceptionis tempus attenditur in materia legitimationis num. 16.

Contrarium verius, vt attendatur tempus conceptionis num. 17.

Princeps ex certa scientia, & plenitudine potestatis potest legitimare etiam spurios num. 18.

Filius legitimatus non potest plus consequi ex bonis parentum, quam legitimus num. 19.

Decisio Senatus in ea materia num. 20.

Galeatij Vicomercati Senatoris mentio num. 21.

Ad ius patronatus non concurrunt illegitimi num. 22.

Nobilitas deturpatur per illegitimos num. 23.

Nobilis cuiuscunque interest iura sua non deuenire ad infamantem prolem num. 24.

Personæ honestæ verecundia est habere successorem hæredem illegitimum, siue spurium num. 25.

Emphiteusis ecclesiastica non censetur concessa ad fauorem illegitimorum num. 26. & 27.

Princeps tollere potest ius quærendum, non tamen quæsitum num. 28.

Illegitimus non est capax pensionis, siue dispensationis num. 29.

Illegitimus non est capax beneficij, siue dispensationis num. 30.

Pensio introducta est ad commodum eorum, quibus reseruatur num. 31.

Pensio videtur quasi seruitus num. 32.

Pensionis capax dicitur ille, qui ad clericatum est dispensatus num. 33.

Pensio concessa in stipendium, non in titulum, obtinetur etiam ab illegitimis num. 34.

Monachus illegitimus ordinatur etiam sine dispensatione num. 35. limitatur quoad dignitates num. 36.

Expositi promouentur ad Sacros ordines sine dispensatione num. 37.

Dispensatio concessa ipso iure dicitur, si Summus Pontifex scienter illegitimum ordinet. num. 38.

Legitimatus per subsequens matrimonium quando substitutos excludit num. 29.

Illegitimi non concurrunt cum legitimis in iure patronatus, idest in electione ad ius patronatus.

CAP. CCXXV.

ILIORVM, & descendentium appellatione venire etiam naturales, & sic illegitimos, videtur, dum filius naturalis admittitur cum legitimis in successione matris *l. penult. & ibi Bal. & Corn. C. ad orsi-*
1 *tianum, & tradit ibi Caguol. num. 34. & seq. & 42. atq; probat Surd. de alim. priuil. 81. num. 6. Alex. in l. ex facto §. si quis rogatus nu. 15. & 16 ff. ad Trebell. & ibi Angel. §. si quis autem susceperit il 2. col. vlt. ver. fellis.* Idcirco, cum descendentes illius, qui ius patronatus constituat, ad nominandum etiam illegitimos admittendos esse docendum est.

Et quod illegitimi etiam habeant vocem, & fa-
2 cultatem nominandi in iure patronatus probatur ex *textu in cap. pia mentis, & cap. frigentius 16. qu. 7.* vbi habetur, quod omni christiano competit ius patronatus, quod tamen introdu-
3 ctum fuit fauore Ecclesiæ, vt laici inuitentur ad illarum fundationem, & constructionem, atq; dotationem *cap. quoniam de iure patr. prout de veriori opinione Abb. in cap. ad apostolicam de Simonia*, & in spetie concludit *de iure patr. art. 17. qu. 7. par. p. lib. p. vers quæro decimo tertio Gigas. de pension. qu. 2. num. 2. & 7.*

Et eo fortius illegitimi esse debent capaces Iuris patronatus, cum meretrix quoque ex lucro me-
4 retricio possit ædificare Ecclesiam, vel illam dotare, & acquirere ius patronatus *glos. in cap. non est putanda p. qu. p. Spino in speculo testam. glos. 6. princip. del ga ota causa num. 21. post Lambert. de iure patr. lib p. art. 10. qu 8. princip. par. 2. & Roebum de Curte de iure patr. in verbo competens qu. 2. & Paul. de Citadinis eodem tr. de iure patr. tr. 2. causa adquir. qu. 23. & 24.*

De ÆQVITATE tamen fauore legitimorum
5 non admittuntur illegitimi in concursu cum legitimis,

29 contractu se non habere agnatos, neq; cognatos, creditur, vt cauetur per Stat. Mediolani 329. *lib.* 1. In tantum, vt contractus sine præsentia agnatorum, vel cognatorum celebratus validus reputetur, neq; possit contra illum venire mulier, sub prætextu quod adessent agnati, siue cognati, vel proximiores, vt singulariter probat *Tiraquell. de legibus communial. glos.* 8. *de Sans Mari qu.* 16. *num.* 137. *cum plur. seq. quem sequitur Carpan. ad Stat.* 328. *num.* 366. *cum seq. lib. p.* vbi probat, quod non admittitur mulier vollens infringere contractum probando, quod agnatus, siue cognatus in contractu per ipsam adhibitus, nõ erat talis ex *Lamberteng. ad d. Stat.* 328. *glos.* 11. *qu.* 17. *num.* 95. *cum seq.* Et ita
30 censuit Senatus ex die Iullj 1653. fauore Cinisselli, contra DD. Beatricem Suarez de Oualle, impugnantem promissionem per ipsam factam ad mariti fauorem, sub prætextu, quod alij essent cognati, sibi proximiores, quasi fuerant adhibiti, Referente Amplilf. D. Sen. Io. Bragherio, in cuius sententiam descenderunt omnes Senatores nemine excepto.

Idem dicitur de muliere maritata contrahente
31 sine mariti consensu, sub prætextu, quod non esset maritata, vt requirit Statutum, Quia valet contractus, neq; potest contra illum venire mulier, vbi id ignoraret is, cum quo con-
32 traxit, vt post *Tiraquel.*, & *Lambert. probat Carpan. ad dictum Statutum* 328. *num.* 310. *cum seq. lib. p.*

Dum enim cum certioratione beneficiorum mulieribus competentium contractum iuramento firmauit mulier, & Agnatum consentientem proximiorem esse dixit, consulto actum gessisse
33 videtur, non autem leuiter, & inconsiderate, vt perpendit *Manti. tr. de iuram. par.* 4. *effectu* 137. *num.* 7. & eo casu cessat illud, quod eadem facilitate præsumitur mulier inducta ad ita af-
34 firmandum, qua ad renuntiandum *Bar. in l. doli mali ff. de nouat. & in l. vlt.* §. *Item quæsitum ff. de condit. indeb. Ias. in* §. *Fuerat num.* 76. *Instit. de act. de qua re Tureitus cons.* 78. *num.* 23. *cum seq. lib. p. quem sequitur Costa all. remed. subsidiario* 85. *num.* 7. & 8. Qui auctor *sub num.* 6. tradit incumbere mulieri probare, quod non fuerit
35 certiorata, neq; dolose egerit; Quia contra eam vrget præsumptio ex contractu iurato resultans.

Ab hac conclusione excipitur tantum renontiatio, siue mulieris consensus meticulosus, aut reue-
36 rentialis metus, si concurrant requisita, de quibus copiosè *Costa tr. de facti sciem. & ignor. cent.* 2. *distinct.* 91. & *cons. seq.* dum probat *sub num.* 3. quod renontiationes emanatæ à mulieribus sub virorum potestate constitutis suspectæ vi-
37 dentur, ex *Monterio decis. Aragon. in responso* ibi per Dec. pro amita reddito *num.* 57. *cum seq. plur. Numero vero* 4. *concludit*, quod saltem tria concurrere debent adhoc, vt contractus diudicetur inualidus, primo quod metus probe-
38 tur ab allegante *Mascard. de probation. conclus.* 1052. ad quem probandum sufficere duos testes
39 etiam singulares tradit *Surd. cons.* 395. *num.* 26. nisi forte præsentia amicorum, vel consangui-
40 neorum, aut Iudicis interfuisset, quo casu tribus testibus probari debere metum inquit *Surd. d. loco num.* 20. & *sequitur Gamma decis.* 346.

Secundum est, quod probetur metus iustus, legiti-
41 mus, & verisimilis *Decian. cons.* 18. *num.* 132. *lib. p. pleniss. Gail. lib.* 2. *obseruat.* 93. vbi agit de matrimonio metu contracto, & *Georg. Mor. tr. de diuortijs par. p. cap.* 5. vbi tradit differentiam inter matrimonium carnale, & spirituale, metu contractum, & alios contractus, quos
42 metus reuerentialis non rescindit, nisi enormis læsio in contractu contingat, cum metu obsequij, & reuerentiæ.

Tertium est, quod nõn sit purgatus ex silentio tri-
43 ginta, vel quadrag. annorum, quo tempore nullus vnquam reclamauit *Decian. cons.* 41. *num.*
44 124. *lib.* 2. nisi tamdiu vixerit persona, quæ metum intulit, vt subijcit *Costa d. distinct.* 91. *num.* 5. Quemadmodum metus purgatio non
45 arguitur ex actu subsecuto causa metus adhuc durante, *Surd. cons.* 301. *num.* 23. *Morot. cons.* 28. *num.* 14. & 18. & *cons.* 75. *num.* 9. *Honded. cons.* 23. *num.* 41. *lib. p. quos sequ. Costa d. distinct.* 91. *num.* 7. qui subijcit metum reue-
46 rentialem vxoris erga maritum sufficere ad rescissionem contractus per offitium Iudicis nobile in rem scriptum, veluti in donationibus seu retrodonationibus, quæ fiunt maritis, quo casu non est opus exquisitis probationibus, cum
47 sufficiant præsumptiones prouenientes à naturali Iuditio *Alba cons.* 77. *Menoch. de arbitr. lib.* 2. *casu* 136. & *tr. de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* 127. *Carol. de Grassis except.* 11. *num.* 18. *cum seq. tr. de except.*, vt pote si maritus institisset
48 donationem, vel retro donationem, cum mariti importunitas pro metu sit *Crau. cons.* 461. *num.* 14. *lib.* 3. *Ad rem Thesaur. decis.* 32. *num.* 11. & *Costa in cons. posito post Distinct.* 9. *cert.* 2. *de facti scient. & ignor. num.* 2. & *num.* 26.

Et si vero enormis læsio non consideratur in do-
49 natione; Arguit tamen metum reuerentialem
50 in fratre minore respectu maioris, & in vxore respectu mariti *Menoch. d. præsumpt.* 127. *num.* 14. *lib.* 3. & *Fab. de Anna cons.* 73. *num.* 17. *cum seq. Bursa cons.* 72. *lib. p.* atq; *Crau. cons.* 120. vbi dicit metum vxoris præiudicare tantum
51 contrahenti, qui edoctus est de metu, non ignoranti, & an hæredi sit præiudicialis, agit *Caroc.*
52 *decis.* 15. *quem sequitur Costa relata distinctione* 91. *in fine*.

Idemq; procedere in renontiatione, quæ etiam
53 dicitur donatio, saltem effectu, vt probat *Eugen. cons.* 88. *num.* 7. *cum seq.* & *Menoch. de arbitr. casu* 436. *in addit.*, *quos sequitur Costa remed. subsid.* 85. *sub nu.* 15. *vers. nisi ad inoffitiositatem.*

Quæ vxor, si deducta suscepta obligatione, retinet adhuc dimidiam dotis partem, enormissime
54 læsa minime dicitur, & consequenter restitutioni in integrum non est locus, *facit glos. à contrario*

di superioribus annis distinguendum esse, videlicet, aut mulier penitus indotata remaneret,
9 aut dotis medietas saltem sibi superesset; Primo enim casu omnino succurendum esse mulieris fragilitati, & errori existimaui, ne mendicare cogeretur; Et quia tractatur de obligatione contra publicam vtilitatem suscepta, quo casu contractus non firmatur iuramento, vt probat
10 *Abbas in cons. 8. nu. 6. lib. 2. & Lupus in rubr. de donat. inter virum, & vxorem §. 17. nu. 16. vers. Intellige tamen prædicta*, & propter enormissi-
11 mam læsionem non releuat iuramentum, vt inquit *Parif. cons. 75. nu. 18. & 19. lib. 3. Socin. Iun. cons. 47. nu. 12. lib. 4. Cenal. qu. 727. nu. 8. & 26.* Et ita iudicasse Rotam annullando fideiussionem
12 factam per vxorem, testatur *Thesaur. Decis. 223. nu. 13. vers. Senatus post multas.*

Secundo autem casu obaudiendam esse mulie-
13 rem putaui; quia adhuc dotis dimidiam partem obtinebat, & sic indotata minime remanebat, iuxta conclusionem *Cenal. d. qu. 727. 30. & 31. quem seq. Gratia. cap. 108. nu. 13.*

Præterea si mulier ad renontiationem hypotecæ deuenit, siue ad alienationem fundi dotalis, vel
14 ad eiusdem obligationem pro marito, accedente dispensatione Excellentissimi Senatus, qui dispensare solet cum cognitione causæ, & vbi agatur de vltimo pignore, adhibeatur consen-
15 sus propinquorum, vt testatur *Costa cit. remed. subsid. 85. nu. 6.* & quotidie experientia docet; Tunc contra factum proprium non posset deuenire vxor, præsertim si pietatis offitium pro marito excarcerando, siue ad euitandam illius excarcerationem, se obligasset, vel hypotecæ renontiasset, quo casu id fecisset, ad quod erat obligata, & quod quilibet prudens vir etiam exer-
16 cuisset, & sic obaudienda esset *l. si quis pro redemptione C. de donat. Rota Decis. 63. nu. 5. part. 2. in nouiss. Rimin. Sen. cons. 77. nu. 16.*

Neque etiam ope in integrum restitutionis *tex. in*
17 *l. fin. C. de restit. in integrum Odd. de rest. in integrum qu. 23. art. 12. plenis. Surd. cons. 367. nu. 17. cum seq. & post eos Ludouis. Decis. 120. nu. 13. & Gratia. cap. 180 nu. 41. lib. p. & cap 953. nu. 4. lib. 5.* Idem probat Senator Bellonus *tr. de his quæ in cont. fiunt cap. 157. nu. 8. & 9. lib. p.* quos secuti fuimus supra *in cap. 48. num. 21. cum plur. seq. lib. p. atq; in cap. 152. nu. 50. cum plur. seq. lib. 2.*

Si vero ageret mulier contra possidentem alia bona, quorum alienationi minime consensit, vel contra obligatum pro restitutione dotis, non
18 tenetur cedere iura respectu bonorum, quorum alienationi consensit, *Socin. Sen. cons. 200. lib. 2. Bert. zol. tr. de clauf. glo. 4. in fine clauf. 40.* quos refert, & sequitur *Costa all. remed. subsid. 85. sub nu. 6 vers. At si ageret.*

Additur vlterius, quod si mulier se obligat, vel alienat pro excarcerando viro, vel ad euitandam illius carcerationem imminentem; Tunc potest sola, & sine dispensatione Senatus, aut
19 proximorum consensu se efficaciter obligare ad debitum per virum contractum, etiam sine eiusdem auctoritate, vt post Romanum, & Baldum concludit *Natta cons. 547. nu. 2. & 19. Cassaneus ad consuetud. Burgund. Rubr. 7. §. p. nu. 29. Gizarel. Decis. 4. nu. 41. Ioseph. Ludou. conclus. 2. vers. fallit 2. & conclus. 279. Thesaur. cit. Decis. 223. Farin. Decis. 851. Viuius Decis. 133. Surd. cons. 467. sub nu. 14. Fontanel. de pactis nuptial. conclus. 7. glo. 2. par. 7. nu. 53. lib. 2. Amatus Decis. Marchio. 62. num. 28. vers. & si re vera. Ample Franc. de Ponte tr. de Potest. Proregis tit. de decr. Reg. Colater. consilij nu. 28. cum seq. rubr. de Diuersis prouis. & cumulatissime probat Hodierna ad Decis. 86. Surdi a nu. 2. vsq; ad finem.*

Quinimo ipsemet maritus pro se eximendo ab im-
20 minenti periculo carcerationis potest ex semetipso bona pro dote vxoris obligata valide alienare, & eorum prætium impendere; Reclamante etiam vxore, quod magis est, quia tunc dicitur de causa vtriusque agere, propter necessitatem, & vtilitatem viri, eo quia vxoris
21 dedecus fit retentio viri in carceribus, ita post *Bart. in l. fin. C. de negotijs gestis probat Surd. sepius citato cons. 367. num. 14. vers. vbi fortius tradens in vers.* Quinimo sufficere, quod quando agitur de honore, & decore mariti, dicitur
22 agi de causa vtili, & necessaria, secundum *Cuma. in l. quamuis num. 2. ff. sol. matr.* Idem conludit *Gracia. cit. cap. 108. num. 26.* Quos sequtus sum *in cit. cap. 152. num. 54. cum seq. lib. 2.* quibus
23 additur *Gamma. decis. 318. asserens num. p.* quod mulier repræhensione graui digna esset, si pro viro liberando à personali molestia partem dotis non alienaret, aut obligaret *Hodierna ad Surdum dicta decis. 86. num. 8. Gizanel. decis. 4 num. 4. cum seq. vsque ad finem, & Farin. decis. 851.*

Præsertim in personis nobilibus, qui per carce-
24 rationem æris alieni causa aliqualem infamiæ notam incurrunt *vt ex Pascali de patr. potest. par. 13. num. 17. probat Hodierna loco cit. num. 10. & Gamma all. nu. p.* quam sententiam esse
25 communiorem scribit.

Insuper si in contractu pro obseruantia statuti, vel pro executione dispensationis obtentæ à Senatu Excellentissimo mulier adhibuit in contractu
26 agnatum, siue cognatum, vti sibi proximiorem, & ita cum iuramento affirmauerit, non admittitur deinde ad impugnandum contractum, eo sub prætextu, quod ille agnatus, vel cognatus non esset proximior, vel talis; quia hoc pacto dolose ageret, & proximum fallere diceretur. Et idcirco ex culpa, siue dolo proprio lucrum consequi non debet mulier in dam-
27 num tertij, contra dispositionem *l. ita demum ff. de recep. arb. tr. & l. itaq; fullo ff. de furtis, & tradit Costa sæpius cit. Remed. subsid. 85. num. 12.*

Vt dicitur de minore asserente se maiorem esse cum iuramento; Quia eo casu non restituitur
28 ob metitulosam assertionem, sed efficaciter tenetur, ac si vere maior fuisset, *Alex. cons. 122. lib. 6. & probat expresse Carpan. ad stat. 416. quem sequitur Costa d. remed. 85. num. 11.*

Mulieri etenim cum iuramento affirmanti in-

29 con-

dam carcerationem viri num. 19.
Maritus ipse potest obligare bona vxoris pro se redimendo à carcere, vel ad eam euitandam nu. 20.
Vxoris dedecus est carceratio viri nu. 21.
Vxor graui reprehensione digna est, si dotis partem obligare, aut alienare recusat, vt virum à personali molestia eximat nu. 23.
De causa necessaria agitur, si tractatur de obligatione vxoris pro liberatione viri nu. 22. maximè nobilis, nu. 24. & 25.
Mulier, quæ affirmauit cum iuramento talem esse eius proximum, sive non, non auditur, si contrarium velit probare nu. 26.
Ex dolo, sive culpa propria quis commodum sentire non debet nu. 27.
Minor, se maiorem esse qui iurauit, non auditur, si contrarium probare velit nu. 28.
Mulier affirmans cum iuramento se non habere agnatos, neque cognatos, non admittitur postea ad contrariā probationem nu. 29. idem, si affirmat non habere maritum nu. 31. & 33. si tamen id ignorauit is, cum quo contraxit, nu. 32.
Decisio Senatus in ea materia nu. 30. Io. Bragberij Senatoris mentio nu. 30.
Facilitas mulieris ad iurandum, sicut ad promittendum, locum non habet, quando mulier fuit certiorata, & consulto contraxit num. 34. eique incumbit probare, quod non fuit certiorata, nu. 35.
Renuntiatio mulieris non releuat, si consensus fuit meticulosus nu. 36.
Vxoris renuntiatio suspecta dicitur ob metum reuerentialem nu. 37.
Tria requiruntur, vt mulieris contractus sit inualidus nu. 38. 41. & 43.
Metus probari debet ab allegante nu. 38. & 39.
Testes duo singulares probant metum nu. 39.
Præsentia Iudicis, vel proximorum, excludit metum num. 40.
Metus reuerentialis sæpè non sufficit ad contractum scindendum nu. 42. & 46.
Metus purgatur ex silentio 30. annorum nu. 43. nisi similiter vixerit persona, quæ metum intulit, num. 44. & 45.
In donationibus factis maritis leuior metus probatio requiritur nu. 46. 47. & 48.
Metus reuerentialis quando præsumatur n. 49. & 51.
Metus vxoris præiudicat tantum contrahenti scienti, non ignoranti nu. 52. idem in renuntiatione nu. 53.
Vxor læsa non dicitur in contractu, si dimidiam dotis adhuc retinet nu. 54.
Iuramentum validat contractum, etiamsi forma non fuerit seruata nu. 55.

Mulieri erranti in facto proprio subuenitur ob sexus fragilitatem ad damnum euitandum, & ob enormissimam læsionem.

CAP. CCXXIV.

Votidiè videmus mulieres se obligare pro viris, vel in alienationibus per virum factis renontiare cum iuramento, hipotecæ, quam habebat super bonis viri pro eius dotibus constituendo se posteriorem, asserendo se satis cautam esse in alijs mariti bonis. Quæritur an sibi præiudicet vxor quoad obligationem alienatorum bonorum, Ita vt non possit postea huiusmodi emptorem molestare; etiam si tot bona viri nō supersint, ex quibus dos integra sibi remaneat.

Et sibi præiudicare respectu emptoris, non autem
1 quoad maritum, determinat *Roma. cons. 187. & sequitur Boer. Decis. 23. nu. 9. Honded. cons. 45. nu. 31. lib. p. & Seraf. de Priuileg. iur. Priuil. 76. num. 12.* quam sententiam locum habere etiam in muliere minori, si cum iuramento renontiauit
2 quoad bona distracta, etiam si alia viri bona non supersint, & non obstante absolutione à iuramento obtenta ad effectum agendi, & excipiendi, probat *Cran. cons. 613. nu. 32. & post eum Morot. cons. 87. nu. 8.*

Neq; etiam in subsidium audiri mulierem conque-
3 rentem de huiusmodi renontiatione probat *Vincent. de Franchis Decis.* 84. Ne hoc pacto ex mulieris culpa damnum sentiat emptor, quod non est dicendum, qui sine mulieris renontiatione minime contraxisset, neq; prædium emisset, & sic contra regulam, quod cul-
4 pa, & pœna tenere debet suos auctores *l. si merces §. culpa ff. locati Fachin. lib. 5. contr. viris cap. 95. circa medium*, aliter proximum illaquearet mulier, cum magis iustum sit, vt noceat mulieri iuranti, quam quod non reddat tutum contra-
5 hentem *cap. ex rescripto de iure iur. Bar. & Bal. in l. si quis pro eo ff. de fideiuss. Curr. Sen. cons. p. nu. 4.* Vnde habetur in Prouerbis 2. fili spopondisti,
6 illaqueatus verbis oris tui.

Tamen De ÆQVITATE subuenitur mulieri erranti in facto proprio, alioquin excusabili, ratione damni euitandi, & ob læsionem enormis-
7 simam *l. 2. & l. error ff. de iuris, & facti ignorantia & scribit Alba cons. 752. Honded. cit. cons. 45. nu. 32. Cephal. cons. 655. nu. 6. & expresse probat Costa remed. subsid. 85. sub nu. 5. vers. Placuit tamen.*

Alij vero statuerunt, vt damnum diuidatur inter
8 vxorem, & aquisitorem bonorum obnoxiorum, ne mulier prorsus indotata remaneat, vt probat *Thesaur. Decis. 223. sub nu. 13. vers. verum cum à tali, & Seraf. citato priuil. 76. nu. 12.*

Verum, cum in facto consultus fuissem, Respon

di

13 esset fingere, quod solius legis proprium est,
Alex. & Angel. in l. p. ff. sol. matr. Surd. de alim. tit.
p. qu. 28. nu. 5. & 6. qui reicit contrariam opinio-
nem *Afflict. Decis. 171. nu. 3.* fondatā in auctori-
tate *Baldi in l. p. nu. 7. ff. sol. matr.* quamuis *Bal.* lo-
quatur in nepte ex filio, non in nepte ex fratre.
Illi enim, & dos, & alimenta debentur pro va-
14 rietate temporum, huic vero dos nequaquam
debetur.

De ÆQVITATE tamen debentur alimenta so-
rori per fratrem vterinum in subsidium; quia
15 mitius agitur in alimentorum præstatione,
16 quam in dote *l. qui filium vbi Bartul. ff. vbi Pupil.*
educari deb. & ample probat Surd. de Alim. tit. p.
qu. 25. nu. 17. & qu. 28. nu. 10. Barz. Decis. 130. nu.
87 & seq. Costa remed. subsid. 66. num. 4. vers. qua
vero ad alimenta, vbi concludit fratrem vteri-
17 num teneri alimenta præstare sorori vterinæ;
quamuis ad dotandam eam minime teneatur
18 frater vterinus *per l. cum plures de administr. tut.*
tex. etiam in l. qui filium vbi Bar. & cæteri ff. vbi
pupil. educ. deb. Honded. cons. p. nu. 11. lib. 2. Paulus
de Montepico cons. 85. nu. 74.

Quorum alimentorum appellatione venire ciba-
19 ria, vestes, habitationem, medicinas, calceamen-
ta, expensas studij, & omnia alia, quæ ad vi-
ctum hominis sunt necessaria *l. legatis ff. de alim.*
legatis, & post alios tradit Rol. cons. 22. num. p. cum
seq. lib. p. & Trentacinq. lib. var. resol. tit. de ali-
mentis resol. p. nu. 27.

Argumentum autem de dote ad alimenta proce-
20 dit affirmatiue, idest, si dotanda est, ergo &
alenda; Atqui negatiue ineficax, & inane est
argumentum; Idest, non est dotanda, ergo neq;
alenda, sicuti ab alimentis ad dotem non valet
21 argumentum affirmatiue, vt ample probat
Surd dicto tit. p. qu. 28. & 66. nu. 5.

Quam conclusionem locum etiam habere in soro-
22 re diuite erga sororem pauperem probat idem
Costa loco relato *nu. 6.* cum eadem militet ratio,
siue dispositio legis in sorore, sicuti in fratre;
etiamsi soror dedisset in dotem omnia bona
23 viro, (quod magis est) quia eo casu reuocare-
tur tamquam facta in fraudem legis, vt perpen-
dit *Ossasc. Decis. 107. num. 7.* tum quia facilius fit
24 transitus in habentibus simbolum *vulg. l. huma-*
nitatis C. de Impub. & alijs subst. tum quia fratris
appellatione continetur soror, etiam in mate-
25 ria statutaria, vt determinat *Bal. cons. 47. lib. 5.*
Paris. cons. 22. num. 20. lib. 3. Alex. cons. 45. lib. 7.
Mazal. cons. 8. nu. 50. & seq. & cons. 9. nu. 10. qua-
26 muis in odiosis aliud esse scribat *Dec. cons. 230. in*
fine, quam sententiam comprobat *Costa loco re-*
lato nu. 6.

Ab hoc vero onere alendi sororem vterinam
27 excusatur Frater Vterinus, quando soror iam
nupta ex se reperiretur etiam digno, quia si ab
28 huiusmodi dotatione excusatur pater *scrib. in l.*
obligamur §. legem ff. de act. & oblig. concurrenti-
bus qualitatibus, de quibus supra, longè minus
obligari potest frater ad alimentandum soro-
rem iam maritatam, vt probat in terminis *So-*
cin. cons. 17. num. 10. lib. p. quem sequitur Costa cit.
29 *remed. subsid. 66. num. 7.* & si in patre multi alij
contrariam tenent sententiam; tamen in fratre
locum habere firmatam conclusionem subijcit
Socin. locu relato vers. & licet multi.

Prout non dotari sororem de bonis fideicommissi
30 transuersalis probat *Menoch. cons. 882. num. 89.*
quem sequitur Costa all. remed. 66. nu. 10.

Et eo minus teneretur frater vterinus iterum do-
31 tare sororem vterinam, si semel illam dotasset,
mox ea consumpta culpabiliter, vel sine culpa
fuisset, cum semel satisfecerit obligationi suæ,
vt inquit *Ias. in §. fuerat nu. 136. Instit. de actioni-*
bus. In quo dotandi onere in subsidium imposi-
32 to fratri differentia est à dotandi onere simpli-
citer, ad quod tenetur pater respectiuè, & frater
vtrique coniunctis erga filiam, & sororem, vel
quæ dotem semel habitam dissipauit soror, vt
probat *Costa rel. remed. 66. nu. 8. & diximus supra*
pleno cap. 137. lib. 2. quibus additur *Menoch.*
cons. 873.

Sicut e contra dos neq; reuertitur ad fratrem, nisi
33 ex vi præambulæ stipulationis, & absque stipu-
latione reuertitur ad patrem ex consuetudine
Martini l. dos à patre C. sol. matr. Vincent. de Fran-
ch. Decis. 196. par. p. Et respondi super. anno pro
D. March. Ambrosio Abdua contra D. Comitis-
sam Filibertam eius ex filia neptem, cuius fun-
damenta infra inserere placuit, dum multà vti-
lia ad materiam scrutinatur.

SVMMARIA.

Vxor renuntians hypoteca, quam habebat super bonis viri pro eius dotibus, vt illa vendat, sibi præiudicat nu. p. etiam si minor esset mulier. nu. 2. & 3.
Contrarium ob læsionem enormissimam verius nu. 7.
Culpa, & pœna tenet suus auctores nu. 4. Promissio iurata mulieris sibi, non alio nocere debet nu. 5.
Prouerbium, quod quis illaqueatus est verbis oris proprij nu. 6.
Damnum ob consensum vxoris in alienatione bonorum mariti diuiditur inter ipsam, & emptorem nu. 8.
Vxor, si penitus indotata remanet, irritat eius promissi. secus si dotis dimidium sibi remanet nu. 9. secus si dimidia dotis pars remanet nu. 13.
Ob publicam vtilitatem contractus vxoris non firmatur iuramento nu. 10.
Iuramentum non tollit enormissimam læsionem nu. 11.
sententia Rotæ in ea materia nu. 12.
Contractus vxoris factus cum dispensatione Senatus sustinetur nu. 14.
Senatus dispensat vxorem se obligare pro marito cum cognitione causæ, & consensu, si agitur de vltimo pignore nu. 15.
Vxor obligatur pro excarceratione mariti, quia egere dicitur, quod quilibet prudens vir fecisset nu. 16.
Non iudicatur vxor obligata pro mariti excarceratione ex restitutione in integrum nu. 17.
Mulier recipiens satisfactionem dotis tenetur cedere iura sua nu. 18.
Vxor validè obligatur pro marito, etiam ad euitan-
dam

hæredatam nu. 4. etiam ex fructibus feudi nu. 6.

Ius sanguinis tolli non potest nu. 5.

Feudum dari potest in dotem, si consentiat Dominus num. 7.

Frater alimentare debet fratrem a Patre exhæredatum nu. 8.

Sororem vterinam dotare non tenetur frater diues, etiamsi illa sit pauper nu. 10.

Soror vterina non succedit fratri, nisi defficientibus fratribus, & sororibus vtrinque coniunctis nu. 9.

Frater vterinus non tenetur alimentare sororem vterinam pauperem num. 10. Contraria verius num. 15. 17.

Dos succedit loco alimentorum nu. 11.

Frater non tenetur dotare nepotem ex fratre nu. 12.

Fingere est proprium legis, non hominis nu. 13.

Nepti ex filio debetur dos, & alimenta nu. 14.

Facilius quis tenetur ad alimenta, quam ad dotem num. 16.

Alimentorum appellatione qua veniant nu. 19.

Argumentum de dote ad alimenta procedit affirmatiue nu. 20.

Argumentum ab alimentis ad dotem non valet num. 21.

Soror diues tenetur alere sororem pauperem, num. 22. Quod procedit, etiamsi soror omnia bona dedisset in dotem viro, quia reuocatur datio tanquam facta in fraudem legis nu. 23.

Transitus facilimè fit in habentibus simbolum nu. 24.

Fratris appellatione continetur soror etiam in materia statutaria nu. 25. In fauorabilibus, non in odiosis num. 26.

Soror vterina matrimonio collocata non alimentatur a fratre vterino nu. 27. & 29.

Pater non tenetur dotare filiam matrimonio copulatam nu. 28.

Soros non dotatur ex bonis fideicommisso transuersali suppositis nu. 30.

Frater vterinus, qui sororem vterinam semel dotasset, non tenetur vlterius illam dotare, si dotem amisisset nu. 31.

Differentia inter onus dotandi sororem in subsidium, & onus dotandi simpliciter nu. 32.

Dos sorori data non reuertitur ad fratrem, nisi stipulatione nu. 33.

Soror, etiam vterina, pauper alimentari debet à Fratre vterino diuite.

CAP. CCXXIII.

Vod frater diues teneatur post
pàtris obitum dotare in subsi-
dium sororem pauperem, cum
apparatu etiam nuptiali quoad
1 iocalia, vestes, & alia fieri con-
sueta, docet *glo. in l. cum plures §.
cum tutor ff. de administr. tut. & in l. non omni vbi
Bal. & Salic. C. eodem tit. & tradit Alex. in l. p. nu.
23. vbi Ias. nu. 29. & Ripa nu. 83. ff. sol. matrim.
Abbas cons. 12. lib. p. Affl. Decis. 39. Boer. Decis.*
129. & ex modernis probat *Thesaur. Decis.* 192.
*Vinc. de Franch. Decis. 23. 73. & 87. Surd. de alim.
tit. p. qu. 25. Mascard. de probat. conclus. 813. nu. 5.
Honded. cons. 18. nu. 32. lib p. & cons. 79. num. 11.
lib. 2* cum alijs adductis per *Caroc. Decis. 16. nu. 5.*
vbi duas affert conclusionis rationes, nimirum
quia frater, & quia hæres.

Idem obseruatur in iure alendi siue filium, siue
patrem, aut nepotes, quod transit ad hæredes
2 in subsidium, excussione primo præmissa *l. si quis
à liber. §. item rescriptum, & ibi Corduba nu. 94. ff.
de liber. agnosc. Gabriel cons. 25. nu. 18. & 19. lib. p.
& Surd. de alim. d. tit p. qo. 23. & 24. ac* 105.

Et vbi soror habeat aliqua bona, sed insufficientia,
3 Adhuc frater tenetur de suo supplere ad con-
gruam vsq; dotem, iuxta honestatem, & quali-
tatem personarum *arg. l. nepos proculo ff. de verb.
signif. Thesaur. cit. Decis. 192. num. 7. & Caroc. all.
Decis. 16. nu. 6.* Etiamsi à patre fuisset exhæreda-
4 ta (quod magis est,) quoniam adhuc iure san-
5 guinis, quod tolli non potest *l. iura sanguinis ff. de
reg. iur.* tenentur ad eam pro dignitate dotan-
dam *Bal. nouel. tr. de dote par. 2. priuil. 16. Mar-
6 chesel. qu. 184. num. 2.* Etiam ex fructibus bono-
rum Feudalium, si feudum est antiquum minime
hæreditarium. Quippe accedente consensu Do-
7 mini Feudum ipsum dare potest in dotem soro-
ri, dummodo non sit caput Baroniæ, Sola *ad an-
tiq; decreta Saband. tit. de feud. glo. p. secunda par-
tis nu. 11. & 12. Clar. in §. Feudum qu. 36. & Ro-
sental. de feud. cap. 7. conclus. 47. lit. E,* & in primo-
genito loquitur *Sord. d. tit. p. qu. 27.* de qua Marra
ample *Menoch cons. 1018. nu. 13.*

Exhæredato namq; filio debentur alimenta à fra-
8 tre, etiamsi pater id prohibuisset sub pœna; tan-
tæ est potentiæ sanguinis coniunctio, vt probat
*Bal. cons. 103. lib. 5. Surd. de alim. d. tit. p. qu. 25. nu.
2. Alba cons. 122. lib. p. & Boer. Decis. 129. nu. 8.*

An vero onus hoc alendi sororem habeat locum in
sorore vterina, variant scribentes; Namq; sicuti
9 non admittitur soror vterina ad successionem
fratris vterini, nisi defficientibus fratribus, &
sororibus vtriq; coniunctis *Auth. cessante C. de
legit. hered. vbi scrib. omnes, & late probat Port.
Imol. cons. 10. nu. 5. & seq. Menoch. cons. 314. num.*
33. & quemadmodum frater consanguineus,
idest vterinus, non tenetur dotare sororem
10 vterinam, neq; etiam in subsidium *cit. l. cum plu-
res §. cum tutor ff. de administr. tut. & probat Hon-
ded. cons. p. nu. 11. lib. 2. post Paulum de Montepico
cons. 85. nu. 74. & scribit Vincent. de Franch. Decis.
26. nu. 6.* Ita neq; etiam ad alimentorum submi-
nistrationem teneri Fratrem versus sororem
vterinam dicendum est, cum dos succedat loco
alimentorum, & legitimæ *Baldus nouel. tr. de
11 dote par. 6. priuil. 17. col. 4. vers. expeditur Menoch.
cons. 8. nu. 8. cons. 3. nu. 13. cons. 251. num. 11. cons.
314. nu. 33. cons. 944. nu. 58. & cons. 1004. nu. 33.*

Quæ conclusio confirmatur per eam rationem,
quod sicuti dos non constituitur etiam in subsi-
dium nepti ex fratre, cum hoc iure non cauea-
12 tur, nec nostrum sit extendere legis dispositio-
nem circa repræsentationem personæ, quia

esset

absq; alia probatione actoris, quia tunc vti po-
test compensatione, vt testatur *Lupus d. singul.*
96.p.r.p. singul. diuersorum.
De ÆQVITATE tamen admittitur huiusmodi
7 debitor negans ad prohandum solutionem de-
biti, & sic ad compensationem obtinendam,
Bal. & Castrens. in Auth. contra qui propria C. de
non num. pec. & probat Costa de portione rata qu.
61. nu. 11.
Et si *Dinus in cap. nullus nu. 6. de reg. iur. in 6.* dissen-
tiat, neq; contra repetentem indebitum admit-
8 tatur exceptio compensationis *Bar. in l cum quis*
nu. 19. C. de iuris & facti ignor. Prout neq, illiqui-
9 dum cum liquido compensatur *l. fin. C. de*
compens.
Idem, si exceptio compensationis requireret altio-
rem indaginem pro arbitrio Iudicis bene regu-
10 lato *Roma cons. 76. nu. 2. Rota Decis. 627. in fi. par.*
p. In nouiss. Intelligendo liquidum tripliciter, vel
11 ex confessione aduersarij, vel ex genere quæ-
stionis, vel ex celeritate probationis *Donel in l.*
fin. C. de compensat Fabius de Anna cons. 62. nu. 5.
vbi limitat conclusionem, quando illiquidum
12 esset breui liquidandum ex *Vinc de Anna eius*
patre Alleg. 80 nu. 3. lib. 2. hoc idem docet Alex.
Trentacinq, lib 3. var. resol. tit. de compensat. resol.
p. nu. 21. vbi nu. 22. etiam declarat illud intelligi
13 liquidum, si per testes, vel alias probationes de
eo constat, secus, si per confessionem partis iux-
ta *tex. cum glo. in l. fin. C. de compensationibu*, vbi
exemplum tradit de eo, qui petijt Titio decem,
Titiusque fatetur debitum, sed petit alia decem
actori, tunc liquidum non retardari concludit,
donec facta sit probatio per Titium eiusdem
crediti.
Prout compensatio neq; etiam admittitur, quando
14 vtrumq; creditum liquidum est, sed non æque
liquidum; veluti quando de credito apparet ex
publico Instrumento, & aliud contineretur in
simplici chirographo adhuc non recognito, vel
15 in libris rationum, vt probat *Ioseph Ludou. De-*
cis. Perus. 15. nu. 6. par. p. Cephal. cons. 47. Pedroch.
cons. 28. nu. 12.
Licet autem compensatio æquiparetur solutioni
16 quoad liberationem *l. constat §. de compensat.*
Tindarus de compens. art. 3. nu. 7.
Non tamen equiparatur quoad effectum consti-
17 tuendi quem in quasi possessionem exigendi,
Rota Rom. Decis. 389 nu. 2. par. p. id nouiss. sicuti
neque quoad inducendum præsumptionem,
quod retro pro antecedentibus annis fuerit sa-
18 tisfactum creditori, qui est effectus atributus
solutioni trium annorum vltimorum, sine reser-
uatione fauore obligatorum ad annuas præsta-
tiones, vt in liuellarijs, conductoribus, in one-
ribus realibus, & huiusmodi *l. quicunq; C. de*
apoch s publ. lib. 11. Gabriel commun. conclusione
tit. de præsumptione conclusione 11. Marsil. sin-
gul. 108.
Quia compensatio locum non habet, vbi requiri-
19 tur vera solutio *Franc. March. Decis. 648.* que-
madmodum disponit *d. l. quicunq; §. de apochis*
publ. lib. 11. non habet locum in Tributis, & de-
20 positis, etiamsi depositum fungi soleat offitio so-
21 lutionis, vt inquit *Crau. cons. 313. quem sequitur*
Costa cit. qu. 61. in fine; quo loci etiam tradit,
quod compensatio in causam dotis intelligi de-
bet quoad vsuras recompensatiuas onerum ma-
22 trimonij, non quoad capitale dotis secundum
ÆQVIOREM sententiam *Romani, & Alex. in*
l. rei Iudic. 6. p. ff. sol. matr. idem Alex. cons. 74.
lib. 5. & Affl. Decis. 121.
Præterea compensatio admittitur in his tantum,
23 quæ inter se functionem recipiunt, sicuti sunt
ea, quæ in pondere, numero, & mensura consi-
stunt *l. 2. §. mutui datio ff. si certum pet. & Instit.*
quibus mod. re contrah. oblig. post princip. Idcirco
fieri nequit compensatio de spetie debita ad al-
teram speciem, neq; de spetie ad quantitatem,
24 vel è contra *l. si conuenerit vt nomen ff. de pignor.*
act. & l. si non sortem §. si centum ff. de condit. in-
deb. atq; l. ex pecunia C. de rei vendic. quamuis de
quantitate ad quantitatem optime fiat compen-
25 satio *l. si constat C. de compens. & late probat*
Alex. Trentacinq; lib. 3. var. resol. tit. de compens.
resol. p. nu. p. vbi conclusionis rationem affert.
Non etiam admittitur compensatio de vna quan-
26 titate diuersi generis ad alteram; vel de diuer-
so genere ad aliud diuersum genus, vt si Titius
deberet Seio frumentum, & Seius deberet Titio
vinum, ita declarat Trentacinq; loco relato,
ea ratione, quod tunc contradiceret compensa-
tio regulæ, quæ vult aliud pro alio solui non
27 posse inuito creditore *d. l. 2. §. mutui datio ff. si*
cert. pet. & ita tenent omnes Doctores *in l. diuor-*
tio §. ob donationes ff. sol. matrim.
Perempta autem specie, pro qua debetur quanti-
28 tas, non admittitur compensatio cum quantita-
tæ, quia de ea iudicatur, sicut de quantitate *glo.*
& Doct. in l. diuortio §. b donationes ff. sol. matr.
quos seq. Trentac. q. loco relato vers. In prima
conclus.
Distinguunt etiam scribentes inter debitum na-
turale tantum, in quo admittitur compensatio
29 *l. etiam ff. de compensat. vbi glo. Bar & cateri*, &
inter debitum ciuile tantum, ac debitum ciuile,
& naturale, non producens efficacem actionem,
in quibus compensatio non admittitur, de qua
3 re amplissimè *Trentacinq; cit. resol. p. per totum,*
ad quem remittitur lector; Cum latissimè hanc
materiam examinet, & distinguendo, omnes
obices tollat; at solum hoc vnum subijcitur,
quod compensatio proponi debet post publica-
31 tas attestationes, & post sententiam, vt inquit
Trentacinq, loco rel. nu. 25.

SVMMARIA.

Pater diues post patris obitum tenetur dotare sororem
pauperem nu. 1. idem procedit, si soror habet aliqua
bona, sed tenuia nu. 3. & 18.
Alimenta subministrari debent patri per filium diui-
tem, & è contra nu. 2.
3 *Frater diues tenetur dotare sororem, etiam a patre ex-*
heredatam

Cæterum si filius, etiam in potestate, probabili ex
15 causa habitare non potest cum patre, alimenta
ab eo consequitur extra domum, etiam pro
vxore, si pater habet dotem nurus penes se, vel
16 ea sit indotata, vt probat *Surd. de alim. tit. 7. qu. 27. nu. p. cum seq. & nu. 24. post Bar. in tr. de alim. nu. 10. Bal. Noncl. tr. de dote par. 7. princip. priuil. 74. Franch. Decis. 336. par. 2. & idem Surd. de alim. tit. p. qu. 38. quos sequitur Costa Remed. subsid. 106. nu. 3.*

Et etiam effecta vidua consequitur vxor alimenta
17 à socero, si indotata est, vel inops, Aut dos remanet pænes socerum. Ita tradit *Celler. de alim. lib. p. cap. 12. nu. 24. & sequitur Costa citato remed. subsid. 106. nu. 3. in fine, qui seq nu. 4. scribit* ali-
18 menta præstare teneri patrem filio bannito, & adoptiuo, atq; spurio, vsq; ad necessitatem tantum, non ad decentiam, vt post *Bal. & Alex. docet Surd. tit. p. qu. p. cum seq. & tradit Beniteud. Decis. 22. Franch. Decis. 283. par. 2. Corduba in l. si quis a liberis ff. de liber. agnosc. & diximus nos supra in cap 74. nu. 19. cum seq. plur. lib. p.* vbi materiam hanc alimentorum dilucidauimus.

SVMMARIA.

Possessionem rei negans illam amittit, si habeat nu. p.
Debitor negans debitum amittit facultatem dandi bona in solutum nu. 2. & dilationem ad soluendum num. 4.
Mendaces sunt odio iuribus nu. 3.
Negans debitum, quod postea fuit probatum, amittit benefitium compensationis nu. 5.
Negans debitum, si illud postea fatetur, ante aliam probationem admittitur ad iuris priuilegia nu. 6.
Negans debitum admittitur ad probandum illius solutionem nu. 7.
Compensationis exceptio non admittitur contra repetentem in debitum nu. 8.
Compensatio non datur à liquido ad illiquidum nu. 9.
Compensationis exceptio requirens altiorem indaginem reicitur nu. 10.
Liquidum tripliciter accipitur nu. 11.
Limitatur, si illiquidum potest orcui liquidari nu. 12.
Liquidum illud etiam dicitur, si per testes, vel alias probationes de eo constat nu. 13.
Compensatio non habet locum, si vtrumque creditum est liquidum, sed non aquè liquidum nu 14.
Vt si de altero ex publico instrumento apparet, de altero ex Chirografo adhuc non recognito nu. 15.
Compensatio aquiparatur solutioni quoad liberationem nu. 16.
Compensatio non aequiparatur quoad effectum constituendi quem in quasi possessione exigendi nu. 17.
Compensatio non inducit præsumptionem, quod fuerit solutum pro retroacto tempore, nu. 18.
Compensatio locum non habet, vbi requiritur vera solutio nu. 19.
Compensatio non habet locum in tributis, & depositis num. 20.
Compensatio in causam dotis intelligitur quoad vsuras recompensatiuas onerum matrimonij, non quoad capitale dotis num. 22. Depositum fungitur vice solutionis nu. 21.
Compensatio admittitur in his tantum, quæ inter se functionem ipsam recipiunt nu. 23.
Compensatio non fit de spetie ad alteram spetiem num. 24.
Compensatio admittitur de quantitate ad quantitatem nu. 25.
Compensatio non admittitur de vna quantitate diuersi generis, ad alteram diuersi generis nu. 26.
Aliud pro alio solui non potest, inuito creditore, nu. 27.
Perempta spetie, pro qua debetur quantitas, admittitur compensatio cum quantitate, quia de ea iudicatur, sicut de quantitate nu. 28.
Compensatio admittitur in debito naturali tantum num. 29.
Compensatio non admittitur in debito ciuili tantum, & debito ciuili, & naturali non producente efficacem actionem nu. 30.
Compensatio proponi debet post publicatas attestationes, & post sententiam nu. 31.

Debitor negans debitum non gaudet benefitio compensationis, licet admittatur ad probandum solutionem, & sic compenset per indirectum.

CAP. CCXXII.

NEgans debitum, vel possessionem, diuersimodè punitur ob mendacium, quia negata possessione rei, quam vere possidebat, amittit possessionem, & aduersans petere potest se in eam
1 actor immitti, siue (vt aiunt) associari, esto quod negans ammittat omne ius, quod in re habet *scrib. in l. fin. ff. de rei vendicat. Ias. in §. omnium nu. 91. cum seq. Inst. de action. Angel. in d. l. fin. ff. de rei vendicat. Thesaur. Decis. 50. nu. 2. & 4. Beccius cons. 64. Cuchus tr. de mentien. circa possess. Contard. ad l. vnicam qu. 14. C. si de moment. possess. Bertazol. cons. crim. 470. cum seq. lib. 2. Quos sequitur Costa tr. de facti scient. & ignor. distinct. 25.*

Debitum verò negans amittit benefitium, siue fa-
2 cultatem dandi bona in solutum, quia passim iura odio habent mendaces, & illis denegantur
3 beneficia alias concessa *l. de ætate §. si eum esset ff. de interog. act. Ias. in l. quod te nu. 30. ff. si certum pet. & in l. p. num. 11. C. de transact.* siue dilatio
4 ad soluendum debitum *Ias. in l. sed hoc ita §. quid autem nu. 3. cum seq ff. de re iud.* & ample probat *Alba cons. 162. nu. 11. cum seq. plur.*

Prout huiusmodi debitor negans debitum, si illud fuit postea probatum, non potest opponere compensationem, vt tradit Guliel. de Ludo *sin-*
5 *gul. 96. per l. nemo ex his ff. de regul. iur. & l. fin. de compens.* vbi limitat conclusionem, si post factam
6 negatiuam, idem debitor fateretur debitum,

 absq;

prælationem, ita quod legatarios excluderet;
30 Præsumptione enim legis creditur illum soluis-
se de ære hæreditario, & sic fecisse illud, ad quod
31 tenebatur, non autem quod sic hæres voluerit,
vt subijt Magon. *cit. decis. 59. nu. 13. & 14.*

SVMMARIA.

Hæres quilibet tenetur pro sua portione versus legata-rios, non insolidum nu. 1. & 2. Contrarium aliquando nu. 4. & 5.

Alimentarius vigore legati non tenetur recipere alimenta in domo hæredis nu. 3.

Quilibet ex hæredibus potest compelli à Iudice ad præstandam alimenta pro certo tempore legatario alias pro alio tempore nu. 6.

Incumodis legatarij obuiandam est nu. 7.

Quod alicui prodest, & alteri non nocet, de facili est prouidendum nu. 8.

Plures rei conuenti cogi possunt ad deputandum vnum deffensorem, non autem, si sint actores nu. 11.

Secus de rigore iuris nu. 12.

Actor sua sponte Iuditium ingreditur nu. 13.

Plures, si sunt Domini, & minutos census a subditis exigunt, possunt illi cogi ad eligendum vnum exactorem, qui pro omnibus exigat nu. 9. Limitatur, si per se Domini non vellent exigere censum nu. 10.

Creditor non potest partem debiti petere, sed totum, si ita placeat debitori, ne pluribus litibus fatigetur num. 14.

Alimenta à Patre consequitur filius, si cum patre rationabili de causa habitare nequit nu. 15. & etiam pro vxore, si pater habet dotem, vel ea est indotata num. 16.

Vxor effecta vidua, si est indotata, ali debet per socerum nu. 17.

Alimenta præstare debet pater filio bannito, & adoptiuo, atque spurio vsque ad necessitatem tantum, non ad decentiam nu. 18.

Ex pluribus obligatis ad omnia alimenta alicui præstanda. vnus à Iudice compelli potest, qui solus alimentet, vel persoluat, cæteris contribuentibus.

CAP. CCXXI.

I plures sint hæredes illius, qui Titio alimenta legauit, considerant Doctores, an vnusquisq; ex hæredibus pro eius portione hæreditaria alimentare teneatur legatarium, qui idcirco modo pænes vnum, modo pænes alium ex hæredibus alimenta consequeretur; An verò Iudex vnum ex hæredibus deputare debeat, qui alimenta præstet, cæteris contribuentibus.

Et ad solam portionem quem ex hæredibus com-
1 pelli posse suadet *tex. in l. 2. C. de hæred. act. & in*
l. 4. §. Cato ff. de verb. obligat. vbi habetur hære-
dem teneri tantum pro rata hereditariæ portio-
nis, vt dictum fuit supra in *cap. 209.* De directo
igitur statueret contra legem Iudex, si vnum ex
2 hæredibus ad alimentandum legatarium coge-
ret, cæteris contribuentibus pro rata, prout ne-
que cogitur alimentarius recipere alimenta in
domo, nisi aliud dispositum sit a testatore, vt late
3 tradit *Sard. de alim. tit. 4. qu. 24. quem sequitur*
Costa remed. subsid 93. nu. 16.

Tamen de ÆQVITATE contrarium verius est,
vt scilicet per Iudicem cogatur vnus ex hæredi-
4 bus ad præstandum alimenta legatario, cæteris
chohæredibus cōcurrentibus pro rata *tex. in l. 3.*
§. p. ff. de alim. legatis, siue alimēta præstanda sint
actione ex stipulatu, vel ex testamento, vel pre-
5 scriptis verbis, aut Iudicis offitio *Misinger. ob-*
seru. 63. centuria prima, & probat Costa tr. de ra-
tione rata qu. 215. nu. p. Idem comprobat *Sard. tr.*
de alim. tit. 3. qu. 9. nu. 22. per l. solent ff. de alim. &
cibar. lega. Vbi etiam subijcit posse Iudicem
prouidere, vt pluribus existentibus hæredibus
6 vnus præstet alimenta pro certo tempore, alter
verò pro alio tempore.

Hoc pacto etenim euitantur incommoda resul-
tantia ex particulari exactione, quibus hac ple-
nissima via occuritur, neq; alicui ex hæredibus
7 iniuria fit *l. plane ff. famil. ercisc.* iuxta regulam,
quod concedi de facili debet id, quod alicui pro-
8 dest, neq; alio nocet, de qua *in l. 2. § item varus ff.*
de aqua pluu. arcenda Crau. consil. 188 nu. 5.

Hinc tradunt scribentes, quod si plures condomi-
ni recepturi sunt a suis subditis in vno pago, vel
vico, minutos census, De ÆQVITATE debent
9 in vnum conuenire, qui pro omnibus exigat ad
subditorum vexationem redimendam, quam
secum trahunt diuersæ particulares solutiones,
10 vt post alios probat *Thesaur. Iun. qu. famil. 19.*
lib. p. vbi conclusionem limitat, quando Domini
vellent per se exigere, quo casu non tenerentur
deputare exactorem ex *Castrens. in l. etia. amen §.*
si tamen plures ff. Iudicatum solui tibi habetur,
quod quamuis plures non teneantur deputare
vnum defensorem, non tamen idem est in pluri-
11 bus actoribus, qui possunt plures procuratores
constituere.

Aliter enim dicendum est de rigore iuris, quia eo
12 inspecto non possunt compelli plures actores
concordare in vnum, vt dictum fuit; Sed qui-
dem plures rei tenentur deputare vnum deffen-
sorem, quando eadem esset causa deffensionis;
Sua sponte etenim illi, idest actores, iuditium in-
13 grediuntur, hi coactè, & propterea non expe-
dit in plures aduersarios vnam causam distingui
l. ne in plures ff. de exercit. action. & probat Costa
citata qu. 215. in fi.

Quemadmodum vnus creditor non potest partem
14 debiti petere, sed tenetur totum petere, si reus
hoc velit, ne grauetur pluribus litibus *Alex. &*
alij in l. cum quadam puella ȝ fin. ff. de Iurisd. omn.
Iud. vbi Caguol nu. 4. quos sequitur Thesaur. Iun.
cit. qu. 19. nu. 3. lib. p.

Cæte-

Diuersum tamen ius militat in excipiendo, seu retinendo rem ab anteriori creditore habitam, etiam sine cessione iurium suorum, vel simili pa-
6 cto, quia tunc de ÆQVITATE excipiendo se tuetur creditor possessor ab alijs creditoribus, ac si expresse sibi fuisset ius cessum ab anteriori creditore, cum huiusmodi exceptio oriatur ex Æ-
7 QVITATE legis, quæ debet prævalere *l. qui æquitate ff. de doli mali except.* Vnde talis emptor, seu mutuans possidens pignus erit tutus aduersus posteriores creditores, quamuis non ha-
8 buerit cessionem à primo creditore, cui soluit, neq; tenebitur relaxare rem, nisi a secondo creditore ei offeratur pecunia soluta primo creditori, & ita expresè probat *Gratia. lib. 2. discept. forens. cap. 269. nu. 8. & 9.*

Cessioq; siue pactio requiritur ad agendum, & ad
9 exercendum hypotecam contra posteriores creditores, vt probat idem *Gratia. Decis. 66. per totum*, non autem ad excipiendum; quia facilius datur retentio excipiendi, quam petitio, siue
10 ius recuperandi agenti; Multaq; honestè reti-
11 nentur, quæ inhoneste petuntur, Itaut prohibita petitione, non prohibeatur retentio, præcipue quando sine vitio res peruenit ad retinentem, vt late tradit *Surd. cons. 253. nu. 22. & sequitur Gratia. cit. cap. 269. nu. 15. cum seq.*

Hanc vero sententiam esse ÆQVIOREM, & hu-
12 maniorem, probat *Alfer. in l. cum prior ff. de distract. pignor. & ibi Fulgos. Idem probat Pe. de Bellapertica in l. si potiores in fi. C. de his qui in prior. cred. locum successerunt Beniatend. Decis. 50. Molignatus de retention. Magon. Decis. Flor. 50 num. 3. Capic. Decis. 43. nu. 5. Costa de iaris, & facti ignor. cent. 2. dist. 63. nu. 8.* & ita fuisse iudicatum per
13 Rotam coram Card. Mant. testatur *Gratia. cit. cap. 269. nu. 12. & meminit idem Card. Mant. de tac. & ambigu. tit. 29. nu. 6. lib. 11.* eandem conclus. comprobat *Surd. cons. 183. nu. 18. lib. 2.* reprobato Siluestro Aldobrand. contrar. tenente *in cons. 7. per totum*, ad cuius contraria argumenta copiose respondit *Mant. cit. tit. 29. lib. 11.*

Facit etiam *glo. in l. cum ex causa, in verbo hoc mente C. de rem. si. pignor.* vbi expresse habetur, quod soluens potest retinere pignus, si illud habet pe-
14 nes se; licet quando alijs tradidisset, non reuocaret; Quia tunc obligatio semel extincta non
15 reuiuiscit *Bal. in d. l. cum ex causa, & ibi Salic. nu. p. vers. quæris C. de remiss. pignor.*

Regulare etenim est, vt concedatur retentio, quan-
16 do illa res ad manus alicuius deuenit occasione illius debiti, pro quo vult retinere *Bar. in l. si non sortem § si non centum in fi. C. commod.*

Valde confert præterea etiam *tex. in l. si potiores C. de his, qui in prior. cred. locum success.* vbi debitor habens duos creditores illis obligauit eamdem rem, quam si postea vendidit, & ex prætio fuit satisfactus primus creditor, emptor succedit in
17 locum primi creditoris, adeout, sicuti ille poterat se tueri quoad alios posteriores, Ita etiam hoc ius se defendendi dabitur emptori, vt inquit *Gratia. cit. cap. 269. num. 17.* quidquid in contrarium dixerit Siluester Aldobr. *cit. cons. 7.* qui nititur probare, quod requiratur cessio creditoris anterioris, iuxta *l. p. C. de his qui in prior. cred. locum success.* quia patentissima est dispositio *d. tex. in l. si potiores*, in tantum, vt superfluum sit
18 super illo hæsitare, vel illum supplere, cum in nihilo deficiat, & idcirco nulla indiget suppletione, vt docet *Gratia nu. 18. cum seq. plur.*

Quam conclusionem non solum procedere in ipso soluente scribit *Gratia. loco rel. nu. 231.* sed etiam
19 in eius hærede, & in singulari successore; cum ad eum transeat ius retentionis sine cessione, quidquid aliud sit in actione *l. hoc iuditium § Impendia vers. sed si is qui à me emerit ff. communi diuid. Roma, singul. 177 Tu scis, quod fatiens, Socin. cons. 158. nu. 28. lib. 2. Craa. cons. 148. num. p. & 2. Cephal. cons. 299. nu. 23. & Tiraquel. de retr. conuent. § 7. glo. p. nu. 15.* siue simus in profanis, siue
20 in beneficialibus *Abb. in cap. de multa nu. 14. de prabendis, & ample tradit Surd. cons. 183. nu. 6. & Magon. Decis. Flor. 59. nu. 4.*

Quinimo, si à sua possessione cecidisset creditor
21 casu, vel culpa sua, posset ab occupatore illam recuperare vigore retentionis, vt scribit *Bal. in l. fin. C. de prætor pign. & ibi Cyna. & Salic. & Bellapert. nu. p. ac probat Negus. de pignor. membro p. por. 8. nu. 18. vers. & pro aa ia fine*, vbi etiam in-
22 quit, quod hoc casu non requiritur excussio *Bal. in l. p. nu. 4. vers. sed ego quæro C. de reu. his, qua in fraud. cred.* Nam eodem imperio, quo immissus fuit in possessionem, debet in ea conseruari *l. si*
23 *postquam ff. vt in possess. legatorum l. non erit & l. si quis missus ff. de iure iur.*

Eoq; magis ista retentio daretur possessori, quando ipsemet creditor anterior emeret pignus sibi, &
24 alijs obligatum, ab eodem debitore; Erit enim tutus à posterioribus creditoribus, cum non sit sublatum vinculum pignoris, quasi videatur ab
25 illo discessisse, si irreuocabilis esset datio sibi à debitore facta; Quia sua diligentia ei obesse non
26 debet *arg. l. si debitor ff. de separ. l. si prior C. qui potiores in pign. hab. & in specie declarat glo. in l. si à debitore 18. in verbo eum qui ff. eodem tit. & ibi Salic. nu. 2. vers. quæro, & Butrigar.*

Potest tamen eo casu secundus creditor offerre
27 primo creditori ementi à suo debitore, & eum conuenire hypotecaria, oblato debito, vt abunde diximus supra *in cap. 35. per totum lib. p. post Bal. in l. p. nu. p. vers. nota quod emens C. si antiq. cred.* vbi potestatem hanc datam esse secundo creditori de ÆQVITATE probauimus *ex Salic. in d. l. p. nu. 2. vers. vel tertio quem sequitur Gratia. all. cap. 269. nu. 32.*

Cessant tamen ea, quæ dicta sunt, si idem debitor solueret priori creditori, etiam si soluisset ex pe-
28 cunijs emptoris rei obligatæ pluribus creditoribus, vt copiosè tradit *Magon. Decis. Flor. 59. nu. 14.* cum diuersa militet ratio in debitore, & emptore.

Prout cessarent etiam in hærede debitoris, qui inconsulto adijsset, & debita hæreditaria solueret,
29 quia non nancisceretur iura creditorum, &

tus, stante d. fictione, quod fingitur mortuus Monachus, non expectat illius mortem naturalem, sed repetente post Canonicam professio-
33 nem testatoris potest hæres adire, & adeundo acquirit hæreditatem incommutabiliter *Surd. conf. 238 & Honded. conf. 60. lib. 2. post Alex. & Didacum citatos*, de qua re Sacrum Trid. Concil. *cap. 15. num. 19. & cap. 16. de quo Menoch. conf. 388. num. 7. Nauar. de regular. conf. 30. num. 2. lib. 3. Honded. conf. 94. num. 8. lib. p. & Castil. de vsufr. cap. 65. atq. Ceual. comm. circa commun. qu. 63. num. 5.*

Fictio hæc consideratur itidem in deportato, aut
34 in damnato perpetuò ad triremes, quem pro mortuo haberi *disponit l. p. §. pen. ff. de bonorum possess. contra tab. & l. actione §. publicatione ff. pro socio, atq. tradit Clar. in d. §. Testamentum qu.*
35 *22. & 23.* quæ mors ciuilis equiparatur naturali, quæ quo ad omnia operatur effectum, sicut equiparatio in casibus a iure expressis, vel eadem militat ratio, vt tradunt *scrib. in l. Gallus §. Et quid si tantum vbi Gal. in solam 19. Garz. a nu. 72. & Crotus nu. 15. ff. de l. b. et posth facit tex. in l. ex ea parte §. Insulam ff. de verb. oblig. Alex. Trentaciaq. de subst. par. 4. cap. 6. & plenius. Honded. conf. 62. lib. p. ac Castil. de vsufr. cap. 66. nu. 18.*

Quod etiam procedere in bannitis perpetuo cum bonorum publicatione, & qui possunt impune
36 offendi, probat *Costa rel. monitu 15. cap. 2. nu. 12. cum seq.* vbi multos in eam refert sententiam, præcipue *Honded. conf. 95. nu. 87. lib p. & conf. 66. num. 23.* Alijs etenim relegatis, siue deportatis maxime ad tempus non denegatur effectus iuris
37 communis, vt inquit *Alex. conf. 26. lib. p. Crau. conf. 925. & Rim. Iun. conf. 595. num. 42. cum seq. Surd conf. 394. n. 3. & seq. Peregr. de Iure Fisci lib. 3. tit. 7. & Farin. qu. 19 num. 26.* De testamentis verò bannitorum, & eorum, qui apud hostes
38 captiui retinentur, ample *Clar. in d. §. testamentum qu. 21. & Petrus Bell. de re milit. par. 2. tit. 12. nu. 6.*

SVMMARIA.

Soluens creditori pro alio succedit etiam in actione personali nu. 1.

Actio hypotecaria non transit in soluentem pro debitore, nisi expresse de hoc actum sit num. 2. etiam si Fisco solutum sit nu. 3.

Creditor recipiens creditum, dicitur hypotecam cessisse soluenti, si constituat soluentem locu sui nu. 4.

Conuentio partium sufficit ad transferendum actionem nu. 5.

Excipiendo, & retinendo se tuetur soluens ab alijs creditoribus, per soluendo anteriori soluit num. 6. 7. & 12.

Soluens anteriori creditori, recuperando ab eo pignus, se tuetur ab alijs posterioribus creditoribus, etiam sine cessione nu. 8.

Cessio expressa requiritur ad agendum, secus ad excipiendum nu. 9. & 14.

Retentio facilius datur excipienti, quam agenti ad ius recuperandi num. 10. & 16.

Multa honestè retinentur, quæ inhonestè petuntur, nu. 11. sententia Rotæ circa retentionem nu. 13.

Obligatio semel extincta amplius non reuiuiscit nu. 15.

Emptor, ex cuius pecunijs fuit satisfactus creditor, succedit in eius locum nu. 17.

Lex per se clara non indiget declaratione, vel suppletione nu. 18.

Soluentis priuilegium transit ad haredes num. 19. tam in profanis, quam in beneficialibus nu. 20.

Soluens, si à sua possessione cecidisset casu, vel sua culpa, potest ab occupatore recuperare nu. 21.

Excussio non requiritur ex casu, nu. 22.

Creditor anterior emens rem sibi, & alijs obligatam, tutus in ea est nu. 24. & 25.

Diligentia creditoris sibi obesse nequit nu. 26.

Creditor secundus eo casu potest offerre pretium anteriori creditori nu. 27.

Ratio diuersa militat in emptore rei obligata, & ipso debitore nu. 28.

Hæres debitoris inconsultò adiens, & debita hæreditaria soluens, non nancisceretur iura creditorum num. 29.

Hæres debito hæreditaria soluens præsumitur soluisse ex ære hæreditario nu. 30.

Hæres fecisse præsumitur id, ad quod tenebatur nu. 31.

Emens rem pluribus obligatam, si prætium perueniat ad anteriorem creditorem, habet ius retinendi emptor in præiuditium posteriorum creditorum.

CAP. CCXX.

Licet actio personalis competens creditori transeat in eum, qui simpliciter illi soluit pro debitore, quia cum succedat in ius, ergo etiam in actione personali succedit *§. p. Instit.*
1 *de act. & l. p. §. nunc tract. mus ff. de tut. & rat. distrab. & probat Rip. in l. si ventri § eorum nu. 2. ff. de priuil. cred. & sequitur Pe. Gregor. Sintag. iur. lib. 23. cap. 12. nu. 2.*

Non tamen transit actio hypotecaria in soluen-
2 tem, nisi expresse de hoc actum sit *l. Aristo ff. quæ res pign. obl g. poss. & l p. C. de his qui in prior. cred. Gabr. conf. 82. nu. 3. lib. p.* etiamsi Fisco creditori
3 solutum fuisset *l. 3. C. de priuil. fisci Bal. in l p. nu. p. C. de his qui in prior. cred. locum succedi, Barbosa in l. post dotem 41. nu. 61. ff. sol ma. rim.* vbi de magis communi opin. testatur reprobatis illis, qui contrarium tenent.

Diciturq; tunc actum fuisse, vt transeat hypoteca,
4 si creditor potior recipiens solutionem constituit soluentem loco sui, & ei cedat actiones, cum sola conuentio partium sufficiat ad transferendum actiones, etiam sine Iudicis ministerio, de
5 quo *in l. fin. C. de priuil. fisci*, Ita probat *Barbosa in d. l. post dotem nu. 61. in fine ff. sol. matr. per glo in l. p. in verbo Iure C. de his, qui in locum priorum cred. succes.*

Diuer-

alios late scribit Costa d. tr. 13. retrotract. cap. 2. nu.
6 *p.* Quæ retrotractio dicitur remedium extraor-
dinarium, in ÆQVITATE fundatum, vnde,
stante legis dispositione, veluti remedio ordi-
nario, cessare debet ex regula notissima *l. in cau-
sa la seconda, vbi Bart. & cæteri ff. de minor., & l.
in prouinciali ff. de noui oper. nontiat. & post Oddum
probat Costa cit. cap. 2. monito 4. nu. p.*
Qui auctor *nu.* 3. scribit, quod quando lex disponit
ea, quæ sunt iuris, quamuis ctetur verbis alias
designantibus fictionem, veluti VIDETVR, In-
telligitur, & similibus; Tamen vere disponit *ex*
7 *Bart. in cons. 62. lib. p. Ias. in d. l. is qui pro emptore
nu. 212. & seq. & Vasqn. tr. de success. reat. §. 2. lib.
p. nu.* 80. quod notatu dignum est.
Exemplum dari potest in filio legitimato, qui vere
filius est per iura, & anctoritate, quibus nititur
8 *Menoch. tr. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 79. Ni-
col. alleg. p.* Cum dicatur habere iura suorum, &
veniat appellatione filiorum legitimorum, &
9 naturalium *Gabriel. cons. 30. lib. p. & cons. 82. lib.
2. Alber cons. 750. num. 20. cum seq. lib. 4. Caphal.
cons. 278. Peggius cons. 55. nn. 3. Thesaur. Decis. 84.
Malnas. pleno cons. 116. Magon. Decis. Lucens. 10.
& 12. Laderch. cons. 23. Bimius cons. 100. lib. p.
Surd. cons. 337. n. 2. & cons. 373. nu. 12. lib. 3. quos
sequitur Costa loco citato nn. 5.*
Admittitur vero fictio inductiua in his, quæ sunt
10 facti, circa quæ versatur; Modo factum non sit
ab omni iuris effectu abstractum, & remotum;
11 Quia fictiones sunt introductæ propter ius; Id-
circò in his, quæ sunt iuris, idem est esse tale, vel
haberi pro tali, non in his, quæ facti sunt, ex
12 quo lex in his quæ pendent a sua potestate, non
ficte, sed verè operatur. Secus in his, quæ pen-
13 dent ab hominis potestate *Bar. in l. si maritus la
seconda §. p. ff. de adult. Decis. cons. 258. nn. 4.*
Hinc natus extra Dominium ex ciue originario
alibi Magistratum gerente cum dignitate, vel
cum administratione, Fingitur natus in domi-
14 nio, Itaut censeatur subditus, & sit capax om-
nium priuilegiorum, quibus gauderet subditus,
dummodo tamen sit officium temporale, non
15 perpetuum, ita probat *Bar. in l. lex. Corneliæ §.
domum ff. de iniur. Affl. Decis. 38. col. vlt. & ibi
Vrsil. & comprobat Alcia. cons. 3. nn. 16 l b. 2. Be-
ron. cons. 60. nu 26. lib. 2. & Carpa. ad Non. Const.
Mediolani tit. de pænis §. Collegij nu. 131.*
Qui autem dici debeant Magistratus gerentes, ex-
16 plicat *Bal. cons. 194. lib. 2. Alcia. cons. 54. num 33.
vsq; ad fi. lib. 8. Rimin. Iun. cons. 399. nu. 88. lib. 4.
& Vincent. de Franch. Decis. 407. par. 2.* In Magi-
stratu etenim ad tempus viget, & durat animus
17 redeundi ad proprios lares *Bar. in l. quæsitum ff.
de lega. tertio, & Socin. Sen. cons. 35. lib. p.*
Et hæc conclusio procedit etiam in nato extra ci-
18 uitatem tempore belli, vel pestis, quia fingitur,
quod natus sit in ciuitate, etiam pro adimple-
mento legis, siue statuti, excludentis non natos
in ciuitate ab ingressu Collegij Iuris Cons. vel
alterius consimilis beneficij; Dummodo vlte-
rius non progrediatur statutum, excludendo
19 hanc fictionis virtutem, vt explicat *Ripa in tr. de
priuil. contr. causa pestis, num. 181. cum dub. seq.
quem sequitur Costa d. cap. 2. monito 4. nu. 14 de
retrotract.* qui sequenti *num.* 15. docet conclusio-
nem procedere, etiam si mater concepisset filiū
20 in loco tuto tempore pestis, & natus esset extra
ciuitatem grauante peste, hoc suadente eadem
ÆQVITATE, per *Marzardum de probat. conclus.
1141. num. 5. cum seq. plur. quem sequitur Cenal.
comm. contra commun. 458.*
In nato etiam casu fortuito, vt in itinere, vel in
21 transitu, procedit eadem conclusio, cum fin-
gatur natus in loco, in quo pater est Ciuis;
Non autem aquirit Ciuitatem loci, in quo natus
est *Ias. in l. huiusmodi §. legatum, vbi Castrens.
ff. de lega. p. & cons. 77. lib. 3. Marzar. cons. 43.
& 44. Cephal. cons. 246. Boer. decis. 13. & Cenal.
d. qu. 458. per l. cives C. de Incolis lib. 10.*
Eadem militante ÆQVITATE, locum habet
22 fictio priuatiua, quæ procedit in his, quæ sunt
puri, siue meri facti; Quia factum nulla consti-
tutione potest tollivere, sed ficte tantum *l. vi-
rum ff. de reg. iur. l. in bello §. facta ff. de capt. &
post limin. restitu., & docet Bar. in l. si vnus §. pa-
ctus ne peteret num. 23. ff. de pactis;* Qua ratio-
ne Monachus solemniter professus in Religione
23 a S. Sede Apostolica approbata, fingitur mor-
tuus, ne a Spiritualibus ad temporalia aduoce-
tur, tametsi adhuc verè viuat *l. Deo nobis C. de
Epis. & Cler. & explicat Costa cit. cap. 2. monito
9. num. p. cum seq.*
Quam sententiam locum etiam habere inquit ibi-
24 dem Costa in tacita professione, quæ fit tribus
concurrentibus, de quibus apud *Nauar. de regul.
25 cons. 35. num. 5.* Qui Monachus professus te-
stari nequit, etiamsi ad dignitatem Episcopa-
26 lem fuerit promotus; cum per eam non libere-
tur a regula, vt decisum fuit per *Rotam decis.
705. num. 4. par. p. in nouiss.* Prout testamentum
27 antea factum reuocare neq; potest huiusmodi
*Monachus Dec. in Auth. ingressi C. de Sacros. Eccl.
Clar. in §. Testamentum qu. 28. Engen. cons. 58. nn.
10. cum seq. & Hondedeus cons. 60. num. 61. lib. 2.*
28 neq; etiam de licentia Ministri Generalis, nisi
id faciat ex priuilegio Pontificio concesso Con-
gregationi, vt in puncto tenet *Bursa cons. 75.
num. 28. cum seq. lib. p.* vel nisi accedente Pon-
29 tificis licentia speciali, quæ nec morte conce-
dentis expirat, neq; restringitur ad primum
30 testamentum, vt subijcit *Bursa loco relato, &
sequitur Costa num. 6. d. monitos. cap. 2. de retro-
31 tract.* Explosa contraria opinione *Decij in cons.
512. & Grammij Theorem. 13. num. 4. lib. p.
atq; Gabriel cons. 83. num. 27. cum seq. lib. p.* con-
trarium tenentium.
Aliud est autem in nouitio adhuc non professo,
32 qui potest testari, & testamentum iam factum
reuocare, etiamsi Monasterium non instituat
hæredem *Clar. d. qu. 28. num. 6. de testam. Rota
decis. 180. par. 2. in nouiss. & Caros. decis. 76.
numero primo.*
Sequta ergo professione Monachi, hæres institu-
tus;

nens loco pignoris, si ea postea assignauit secun-
do viro, ipso iure fuit in illum translata actio
11 personalis contra hæredes primi viri *l. 2. C. de act. & oblig. & l. p. C. eodem tit.* Et consequenter
transit pignus ad secundum maritum, donec re-
stituatur dos ab hæredibus primi viri *Ruin. cons. 53. nu. 28. lib. 2.* quasi, translata actione persona-
12 li, censeatur etiam translatum pignus *l. si in solutum C. de act. & obligat.*

Huius respectu neq; maritus tenetur fructus pi-
13 gnoris imputare in sortem dotis, quando susti-
nuit onera matrimonij *cit. cap. salubriter de vsuris*; vnde neq; secundus vir imputabit, cum in eo
14 militet eadem ratio *Bar. cons. 178. in fine lib. p. Plotus de in litem iur. nu. 464. Gratus cit. cons. 563. lib. p. & Surd. de alim. tit. p. qu. 45. nu. 50.* Adeo, vt
etiam d. fructus debeantur recepta sorte, quan-
15 do iure actionis sunt debiti *l. si marito §. si fundum ff. sol. matr. Cephal. cons. 485. nu. 113.* & ita
iudicasse pluries Rotam testatur *Gratia. cit. cap. 240. num. 25.*

SVMMARIA.

Retrotractio est quædam fictio, dum fingitur, quod actus iam diu fuerit consumatus, nu. p.
Existens in vtero fingitur, quod natus sit, si viuus postea nascatur, nu. 2.
Existens in vtero, si fuit à patre præteritus in testamento, reddidit nullum testamentum, nu. 3.
Fictio fieri potest in omnibus prædicamentis, nu. 4.
Retrotractio inducitur ex æquitate nu. 5.
Retrotractio dicitur remedium extraordinarium nu. 6.
Verbum Videtur, Intelligitur, *& similia, licet designent fictionem, tamen posita in lege disponunt ea, quæ sunt iuris nu. 7.*
Filius legitimatus dicitur legitimus per fictionem nu. 8. & 9.
Fictio admittitur in his, quæ sunt facti nu. 10.
Fictiones sunt introductæ propter ius nu. 11. & 12.
Fictio non admittitur in his, quæ pendent ab hominis potestate nu. 13.
Natus extra ciuitatem, dum occasione Magistratus temporalis ibi degebat pater, fingitur natus in ciuitate nu. 14.
Natus extra ciuitatem accidentaliter dicitur capax priuilegiorum ciuibus competentium nu. 15.
Qui sint, qui Magistratus gerant nu. 16.
Magistratus ad tempus exercens extra patriam, dicitur continuare animum redeundi ad ciuitatem num. 17.
Natus extra ciuitatem tempore belli, vel pestis, fingitur natus in ciuitate nu. 18. & 20.
Statutum excludens a Collegio natum extra ciuitatem, non intelligitur de nato accidentaliter nu. 19.
Natus accidentaliter extra ciuitatem, vt in itinere, fingitur natus in ciuitate nu. 21.
Fictio priuatiua locum non habet in his, quæ sunt puri, vel meri facti nu. 22.
Monachus professus fingitur mortuus mundo nu. 23.
Professio in Religione fit etiam tacitè nu. 24.
Monachus professus testari nequit, etiamsi ad episcopalem dignitatem peruenerit nu. 25.
Episcopalis dignitas non liberat Monachum a regula num. 26.
Monacus professus non potest reuocare testamentum ante professione factum nu. 27. & 28.
Nisi accedente spetiali licentia Summi Pontificis num. 29.
Licentia Summi Pontificis concessa Monacho ad testandum durat etiam post illius mortem nu. 30. Contrar. num. 31.
Nouitius nundum professus testari potest nu. 32.
Professione facta per Monachum, hæres institutus adit hæreditatem, non expectata morte naturali ipsius Monachi nu. 33.
Fictio, eademque in Monacho professo considerata, locum habet in deportato, aut damnato perpetuo ad triremes nu. 34.
Mors ciuilis æquiparatur naturali quoad successionem num. 35.
Idem in perpetuo bannitis nu. 36. sicut in bannitis, vel relegatis ad tempus nu. 37.
Banniti an possint testari nu. 38.

Retrotractio admittitur de ÆQVITATE, cum ea sit causa impulsiua, siue motiua, ob quam permittitur retrotractio, idest Fictio. CAP. CCXIX.

1 REtrotractio nil aliud est, quam
quædam fictio, dum fingitur,
quod actus factus fuerit ante-
quam vere factus sit, vt probat
Rimin. Iun. cons. 666. nu. 26. post Alex. cons. 78. nu. 20. cum seq. lib. 5. quos seq. Costa de retrotract. cap. 2. nu. p. Exem-
plum consideras in eo, qui adhuc est in vtero;
qui habetur pro nato, & postquam natus est
fingitur iam natum illum fuisse ad sui, & patris,
2 ac matris commodum *tex. in l. qui in vtero ff. de statu hominum*, in tantum, vt si ille fuisset præ-
teritus in testamento parentum, nullum redde-
3 ret testamentum ipsum *vul. l. Posthumij & toto tit. ff. de iniusto irrito facto testam.*

Fictionemq; reperiri, & fieri posse in quocunq; re-
rum genere, & in omnibus prædicamentis, scri-
4 bit *Azo in proemio summæ §. Interpratantur relatus à Corasio tr. de iure iur. in artem redig. par. 3. cap. 3.* sicut accidit in argumento præsumptio-
nis, id quod probat *Sicard. in l. ex persona nu. 6. ff. de probat. & tradit. Costa d. tr. de retrotract. cap. 2. num. 2.*

An autem Retrotractio, siue Fictio de rigore iuris,
vel potius de ÆQVITATE, fuerit introducta,
concludit *Bartol. in l. si his qui pro emptore ff. de vsucap.* ÆQVITATIS dictamen causam esse
motiuam introducendi Retrotractionem, &
5 probat *Tiraquel. tr. de iure const. possess. lim. 30. nu. 59. cum seq. & Dec. cons. 11. nu. 86. cum seq. & post*

alios

viri ad soluendum, siue restituendum dotem
28 vxoris *Lanar. cons. 26. nu. 10. Surd. cons. 221. num.*
40. Idcirco ex hac legali dilatione hæredibus
concessa ad restituendum dotem mulieri viduæ,
benefitium obtinent hæredes gaudendi fructus
dotis, modo alimenta præstent mulieri eodem
29 anno luctus, conferunt tradita per *Castil. Decis.*
61. nu. 22. & 27. Sbenar. d. cons. 62. nu. 52. Giurba
ad statuta mesane cap. 15. glo. 15. nu. 37. Gratia.
citato cap. 244. nu. 4. quos sequti fuimus supra in
cis. cap. 64. nu. 89. cum seq. plur. & nu. 175. lib. p.

S V M M A R I A.

Vxor effecta vidua interesse consequi nequit pro eius dotibus ab hæredibus viri sine vsura labe nu. p.

Interesse permittitur viro, quia sustinet onera matrimonij nu. 2.

In vxore etiam procedere conclusionem tradunt multi num. 3.

Mulier licitè consequitur interesse dotis, vbi ea sibi non restituitur nu. 4. quod procedit etiam si mulier secundo nupsisset nu. 5.

Decisio Rotæ in ea materia nu. 6. reprobato Barbosa.

Iniquum est, vt hæredes retineant dotes, & vxor mendicare cogatur nu. 8.

Bona fides non patitur, vt quis ex alieno lucrum sentiat nu. 10.

Vxor, quæ fuit immissa in possessione bonorum primi viri ratione donatius, si secundo nubat, ipso iure transfert illam possessionem secundo viro nu. 11.

Translata actione personali dicitur translatum pignus nu. 12.

Maritus sustinens onera matrimonij non tenetur imputare in sortem dotis fructus pignoris sibi pro dote dati nu. 13. & 14.

Fructus debentur etiam recepta sorte, quando illi iure actionis sunt debiti nu. 14.

Hæres tenetur præstare alimenta vxori viduæ defuncti, etiam post annum luctus, si dotes eidem non restituit.

CAP. CCXVIII.

DIctum fuit in præcedenti capitulo
hæredes obligatos esse ad præsta-
tionem alimentorum vxori de-
functi, durante anno luctus, succe-
dit nunc alia quæstio, an post an-
num luctus teneantur hæredes ad
alimentandum vxorem defuncti, si dotem ei-
dem non restituerunt, & variæ fuerunt Docto-
rum sententiæ, cum *Barbosa in l. 2. sub num. 41.*
vers. tertio amplia circa medium ff. sol. matrim. ex-
presse teneat sine vsuræ labe posse mulierem
consequi interesse, siue alimenta, ab hæredibus
viri, sub prætextu sibi non solutæ dotis, iuxta
1 *cap. super eode vsuris, & ante eum concludit Ca-*
str. in l. diuortio nu. 6. vers. sed si peteret dotem ff.
sol. matrim. Anchar. cons. 150. nu. 4. Affl. Decis.
284. num. p. & ibi Vrsil. nu. 6. vers. in muliere vero
vidua.

Huius conclusionis præcipua ratio est, quia non
sustinet mulier onera matrimonij, quorum in-
tuitu permittitur marito consequi interesse do-
2 talia, vt probat *Bar. in l. at qui natura nu. 20. & in*
§. non tantum solutam nu. p. ff. de negot. gestis Abb.
cons. 39. num. 6. lib. 2. Alex. cons. 141. num. 4. lib. 5.
Menoch. cons. 7. nu. 12. lib. p. Barbosa in d. l. 2. a nu.
40. vsq; ad nu. 45. ff. sol. matrim. quidquid in con-
trarium dicat *Molin. de primog. hisp. cap. 5. num. 6.*
3 *lib. 4. & Thesaur. Decis. 43. num. 4.* putantes nul-
lam esse in hoc differentia inter maritum, &
vxorem.

De ÆQVITATE tamen succurritur viduę orbatæ
viro, subministrando eidem alimenta, vel sol-
uendo interesse ob retardatam dotis restitutio-
nem; cum in ea concurrat magna ratio incom-
moditatis, & damni, prout in marito respectu
onerum matrimonij, quam ÆQVITATEM
4 considerat *Nauar. de vsuris nu. 67. & in manuali*
confess. cap. 17. nu. 213. vers. secundum posse, &
cap. 14. qu. 3. nu. 75. quem sequitur Gratia. lib. p. di-
scept. forens. cap. 143. nu. 8. in fine, & cap. 240. nu.
20. & Decis. March. 126. nu. 4. vbi probat, quod
si dos non restituitur mulieri suo tempore, pos-
sunt recipi interesse, vel alimenta.

Hanc sententiam defendit *Sotus de Iustitia, & iure lib. 6. qu. p. art. 2. col. fin. post medium, Menoch. cons. 8. nu. 20. in fi. & seq. Thesaur. all. Decis. 43. nu. 4. in fine*, qui, vt supra dictum fuit, nullum esse discrimen inter maritum, & vxorem in hac materia tradit.

Quam conclusionem locum etiam habere scribit
5 *Gratia. all. cap. 240. nu. 22.* etiam si mulier ad se-
cunda vota transitum fecisset, & sic secundo
viro deberi huiusmodi interesse docet ex Grato
cons. 56. nu. 3. lib. p. Namq; attenta mora hæredis
debetur hoc interesse, siue alimentorum præsta-
tio, vt probat idem *Gratia. d. cap. 143. a num. 22.*
vsq; ad nu. 25. post Bar. cons. 128. Franciscus in fine
lib. p. Et ita iudicasse Rotam coram Manzanedo
6 die 22. Maij 1606. testatur idem *Gratia. all. cap.*
240. nu. 23. Reprobato Barbosa contrarium te-
7 nente in *d. l. 2. sub num. 42. vers. infertur ff. sol.*
matrim.

Iniquum etenim videtur, quod hæredes viri gau-
8 deant dote, & quod mulier, vel mendicare co-
gatur, vel æs alienum contrahere pro se alimen-
tanda; Aut quod secundus maritus sustineat
onera matrimonij absq; eo quod consequatur
interesse dotalia, ex quo sequeretur illud absur-
dum; quod hæredes locupletiores fierent cum
iactura mulieris, siue secundi mariti, contra di-
9 spositionem *l. curabit C. de actionibus emptio*, neq;
bona fides patiatur, vt ex alieno quis lucrum
10 sentiat *l. idem qua, & in fundo 10. §. procurator ff.*
mandati, & probat Gratia. All. cap. 240. nu. 27.

Qui auctor *num. 23.* ex Rota apud Manzanedum tradit, quod vxor habens bona sui primi mariti, in quæ fuit immissa ad possessionem, & illa reti-

nens

Tiraquel. tr. de legibus conubial. glos. 2. in verbo, e pa. num. p. & 19. licet contrarium statuat Bursa cons. 164. num. 12. lib. 2. de qua re Carp. ad d. Statut. 291. num. 27. & Stat. 299. num. 2. & nu. 20. Idcirco neq; etiam dotis fructus consequi
7 ille potest, tamquam ad dotem accessorios, iuxtà traditionem *Bal. & Alex. in l. si marito §. vlt. ff. sol. Matrim. quos sequitur Gabriel cons. 145. lib. 2.*

Tamen de ÆQVITATE sponsus lucratur fructus
8 ex re in dotem sibi tradita perceptos, si onera matrimonij sustinuit, quasi credendum sit sponsam voluisse facere donationem fructuum in recompensationem onerum matrimonialium; Ità probat *Gratian. d. lib. 2. discept. forens. cap.*
9 *244. num. 22.* limitando conclusionem, vt ea non procedat in dote non tradita, cum sponsa promittens dotem videatur tacite intelligere,
10 vt promissio habeat effectum, postquam fuerit contractum matrimonium; Adeò quod non videtur constituta in mora propter adimplementum sponsi, si ante matrimonium non tradat, & cessante mora, cessat etiam ÆQVITAS
11 *l. curabit C. de act. empti*; Et per consequens fructus non poterant venire sub aliquo nomine interesse, quos idcirco sponsus non acquiret *Salic. in l. 2. num. 2. C. de dote promissa Bal. Nouel. de dote part. 11. num. 20. cum alijs per Barbosam citatis in l. si ante nuptias num. p. cum seq. vsq. ad num. 9. ff. sol. matr. quos sequitur Gratian. loco relato num. 23.*

Quinimo scribit *Ias. in d. l. si ante nuptias, num. 3. ff. sol. matrim.* mirandũ esse, quod isti fructus percepti per sponsum ante matrimonium contractum conuertantur in dotem, siue illam au-
12 gere dicantur, nisi sponsus sustineat onera matrimonij; quamuis hoc non esse admiratione dignum subijciat *Card. Mant. de tac. & ambig. lib. 12. tit. 29. num. 15.* cum neq; maritus constante matrimonio lucretur dictos fructus, nisi sustineat onera matrimonij, cum dos ob hanc causam sustinendi matrimonij onera constitua-
13 tur *tex. in l. pro oneribus C. de iure dotium, & l. dotis fructus §. p. ff. eodem tit. & diximus supra cit. cap. 166. num. 4. lib. 2.*

Cuius præcipua ratione præstitorum alimentorũ sponsæ non datæ dotis simpliciter, fructus suos facere sponsum constat, cum alimentorum respectu debeantur interesse dotalia marito, etiam si dos adhuc non fuerit liquidata, tàmquã arbitrio tertij remissa (quasi EQVVM non sit deberi interresse, non facta liquidatione, vt
14 tradit *Castrens. cons. 11. num. 4. lib. p.*) quando dos promissa fuit à Patre, vel ab illius hæredibus, aut ab alijs, qui de iure nuptam alere tenebantur; Isti enim nulla data mora tenentur alimenta soluere, etiam non liquidata dote;
15 Quasi tunc maritus illa præsentando videtur eorum negotium vtiliter gerere, Propterea repetere ab illis potest actione negotiorum gestorum, etiam nulla existente liquidatione; Tunc
16 enim debitor dotis videtur releuatus ab onere alendi, vt in indiuiduo concludit *Corn. cons. vlt. col. 8. in princip. lib. 2. & distinguit Surd. de alim. tit. p. qu. 42. à num. 14. vsq. ad num. 22. post Rol. cons. 65. num. 9. lib. 4.*

Et hanc sententiam locum habere tàm si sponsa esset maior, quam si minor ætate, adhi-
17 bito, vel non, decreto Iudicis; Quia semper sponsus facit fructus suos ex dote recepta, si sponsam alimentauit *l. p. ff. si aduersus donat.* Quia agitur de rebus, quæ seruando seruari ne-
18 queant de quibus ad libitum disponere potest, etiamsi minor, vt post alios probat *Card. Mant. de tac. & ambig. d. tit. 29. lib. 12. à num. 10. vsq; ad num. 15. & sequitur Gratian. all. cap. 44. nu. 26.* Atq; inter fructus, quæ seruari nequeunt, com-
19 prælendit etiam eos, qui vltra triennium seruari non possunt, vt etiam scribit *Alex. in l. si ante nuptias num. 5. ff. sol. matrim. per glos. in l. p. ff. si aduers. vsucap. quem sequitur Card. Mant. loco relato sub d. num. 10.*

E contra vero, si Pater sponsæ, illi alimenta præstitit, quo casu matrimonij onera sustinuisse dicitur, tunc fructus dotis ipsi acquiruntur, non au-
20 tem sponso, idest marito *Bal. cons. 484. nu. 2. lib. 5.* quippe fructus, qui supersunt deductis sumptibus factis pro oneribus matrimonij, acquiruntur
21 pleno iure patri, qui d. onera sustinuit, quoniam fructus, qui sunt consumpti, non possunt transire ad hæredes, quod est notandum, cum posset dubitari, quod ad filium pertineant, qui duxit vxorem, quasi post mortem patris statim onera matrimonij eum sequantur *l. si is qui stichum §. post mortem ff. de iure dotium, & scribit Gratia. sæpius all. cap. 244. nu. 27. cum seq. plur. lib. 2.* distinguendo, vt conclusio locum habeat in fructibus perceptis post mortem patris, non autem in illis, qui fuerunt acquisiti patre superstite,
22 cum hi diuidantur inter hæredes pro portioni-
23 bus hæreditarijs *Card. Mant. de tac. & ambigu. tit. 30. lib. 12. nu. 18.*

Quam principalem conclusionem locum etiam habere in marito putatiuo, qui facit fructus suos propter bonam fidem, & retinet impensas factas pro rei vtilitate, & compensat cum fru-
24 ctibus, vt copiose probat *Card. Mant. cit. loco nu. 15. & 18. & sequitur Gratia. cap. 244. nu. 30.*

Soluto vero matrimonio, fructus percepti ex re dotali ad mulierem spectare, deductis sumptibus
25 alimentorum, tradit *Bar. in l. diuortio nu. 4. ff. sol. matr., & seq. Angel. cons. 42. nu. p. & Decian. cons. 79. nu. 21. lib. 2.* vbi tamen alimenta legata non fuissent vxori per virum, aut vxor esset prægnans, quasi tunc alimenta sint exhibenda ven-
26 tri ex bonis viri, *vt post Bar. & Angel. scribit Card. Mant. de tac., & ambigu. d. lib. 12. tit. 31. nu.*
27 *11. vbi nu. 14. & 16.* tradit etiam modum diuidendi d. fructus in anno, quem sequitur *Gratia. all. cap. 244. nu. 31. & 32.*

Quamuis conclusio hæc tuta non videatur, dum ex dispositione *glo. in l. si mora ff. sol. matr. & in l. si duo §. fin. ff. de constit. pecun. atq; in l. vni §. exactio C. de rei vxor. actione* datur annus hæredibus

viri

num. 8. vbi Purpur. num. 92. ff. si certum petatur Socin. conf. 176. Præsens consultatio in princip. lib. 2. Cagnol. in l. curabit num. 17. C. de act. empti, quos sequitur Gratian. cit. cap. 243. numero 28. & 29.

Quamuis idem *Gratian. num.* 27. affirmet ex solo non adimplemento non constitui debitorem in
12 mora; Quæ minime inducitur, quando dispositio purificatur ex vna parte; Quasi videatur iniquum, vt in illo puncto, siue momento, quo
13 quis obligatur, Eo ipso mora sit constituta, per *l. quod dicitur ff de solut. Bar. in d. l. quoties in diem 59. num. 2. ff. de verborum obligat.*

Et si regulare sit, quod dies interpellat pro homi-
14 ne *l. magnam C. de contr. & committenda stipul. & l. si mora ff. sol. matr. l. si pœna ff. quando dies leg. certe tit. si quis filium §. stipulatio ff. de collat. bon. atq; l. si ex legati causa ff. de verb. obligat. Rol. cons. 98. num. 9. lib. 2. Surd. cons. 194. num. 3. & cons. 157. num. 1. quos sequitur Gratian. cap. 708. num. 33. lib. 4.*

SVMMARIA.

Sponsus non dicitur viuere in Matrimonio num. 1.
Interesse, siue vsuræ debitæ viro pro dote vxoris, dicuntur onerosa, non gratuita num. 2.
Vir, & vxor, licet sint correlatiui, tamen aliquando iudicantur ad imparia num. 3.
Onerum matrimonij ratio cessat in muliere num 4.
Sponsus non lucratur dotem, neque donationẽ propter nuptias, vt lucratur vir num. 5. & 7.
Vxoris appellatione non venit sponsa num. 6.
Fructus dotis dicuntur accessorij ad dotem num. 7.
Sponsus lucratur fructus bonorum sibi in dotem datorum num. 8. secus, si dos non fuit tradita num. 9.
Datio dotis facta per sponsum, videtur intelligenda, vbi matrimonium sequatur num. 10.
Mora cessante cessat interesse num. 11.
Fructus percepti per sponsum ante contractum matrimonium, dicuntur augere dotem, si non sustinuit onera matrimonij sponsus num. 12.
Dos constituitur pro sustinendis oneribus matrimonij numero 13.
Interesse dotis non liquidata minime debetur nu. 14.
Obligati ad dotandum tenentur interim alimentare mulierem num. 15. etiam nulla data mora dotem dandi quis releuatur ab onere alendi num. 16.
Sponsus lucratur fructus dotis, si aluit sponsam, tam si minor erat sponsa, siue maior, & tàm si cum decreto Iudicis fuit facta promissio, quam si sine decreto num. 17.
Fructus dicuntur de rebus, quæ seruando seruari non possunt num. 18.
Inter fructus, qui seruando seruari nequeunt, comprahenduntur ij, qui vltra trienium non seruantur, num. 19.
Pater sponsæ, si eam alimentauit, aquirit fructus dotis num. 20.
Patri aquiritur illud plus, quod deductis alimentis ex fructibus dotis superest num. 21.
Fructus aquisiti per patrem ex bonis dotalibus sponsæ deductis alimentis diuiduntur inter hæredes num. 22. & 23.
Maritus putatiuus facit fructus suos propter bonam fidem, & retinet expensas factas pro rei volitione num. 24.
Soluto matrimonio fructus dotis spectant ad mulierem deductis expensis alimentorum num. 25.
Vxori pragnanti sunt exhibenda alimenta ab hæredibus viri num. 26.
Fructus dotis quomodo sint diuidendi inter vxorem, & hæredes viri anno luctus num. 27.
Annus datur hæredibus viri ad restituendum dotem num. 28. Modo præstent alimenta vxori num. 29.

Sponsus facit fructus suos ex dote sibi tradita perceptos, si onera matrimonij sustinet, etiam si adhuc matrimonium non sit contractum.

CAP. CCXVII.

Rosequendo materiam fructuum, quorum loco succedit interesse; dubitari sæpe contigit; An sponsus faciat fructus suos perceptos ex re in dotem sibi data. Et negatiue respondendum esse suadet illa indubitata iuris conclu-
1 sio, quod sponsus non dicitur viuere in matrimonio, & idcirco matrimonij onera non sustinet, quorum respectu Vsuræ siue interesse permittuntur *cap. salubriter de vsuris, cum tunc*
2 *vsuræ dicantur onerosæ non gratuitæ l. pater ff. de doli except. Alex. conf. 74. num. 2. lib. 5. glos. in l. de diuisione in verbo possessio ff. sol. matr. late Gratian. cap. 244. num. p. & 2. & copiosissime dictum fuit supra in cap. 64. num. 167. & num. 171. cum seq. & cap. 88. lib. p. atq; etiam in cap. 193. lib. 2.*

Cuius rationis virtute ad imparia iudicantur vir, & vxor, licet sint correlatiui, contra conclu-
3 sionem, de qua in *cap. si quis vxorem 3. quæst. p. & in cap. hæc imago 23. qu. 5.* cum in muliere
4 cesset ratio onerum matrimonij, vt post *Ias. in l. fin. num. 28. col. 2. post med. in 3. conclus. C. de indicta viduit. toll.* probat *Gratian. all. cap. 244. num. 8. & diximus in cit. cap. 64. num. 16. & sub num. 90. vers. eadem opin. lib. Et in cap. 166. nu. 15. & 10. lib. 2.*

Certum etenim est sponsum non lucrari dotem, neq; donationem propter nuptias, quæ ad maritum post contractum matrimonium spectant,
5 vt præsertim cauetur per Statutum 298. *lib. p. vbi Carp. à nu. 55. vsq; ad num. 61. post Fanuc. de lucro dotis glos. 2. in verbo nupta num. 78.*
6 Quia sponsa non venit appellatione vxoris, vt in terminis probat *Signor. conf. 144. per totum, & Bal. in l. Deo nobis num. p. C. de Episcop. & Cler. & in l. C. de bonisque liberis, idem Bal. conf. 184. num. 2. lib. 3. & late examinat*

dem Tiraquel. distinguit factum hominis, quod
26 verificatur in primo actu, etiam inualide consumato, & factum legis, quæ exigit factum validum. Idem probat *Marinus Freccia de feud. lib. 2. de auctor. Baro p. p. qu. 10. nu. vlt. post Alex. cons. 81. lecto, & discusso nu. 8. lib. 3. Dec. cons. 80. nu. 2. & 3. Curt. Senior cons. 73. nu. 12. Bursa cons. 281. nu. 14. lib. 3. Sigismond. Scac. cons. 7. nu. 13. cum seq.*

Perpendunt vlterius Doctores, quod si Dominus consensum præstitit alienationi feudi, adhibita clausula, saluo iure meo, vbi feudum ad ipsum
27 deuoluatur ex causa feudali, non tenetur creditoribus; Quoniam consensum suum, saltem circa vtile Dominium interposuisse censetur, non circa directum, vt ità minus donasse, aut
28 de iure suo remisisse præsumatur, ita probat *Rosental. all. cap. 9. membro p. conclus. 18. num. 3. & conclus. 38. num. 4. & 9. post Bursa cons. 171. nu. 40.* Quoniam assensus Domini ciuili modo intel-
29 ligendus est iuxta *l. si cui ff. de seruitut. & post Camerar. scribit Rosental. cit. conclus. 38. num. 4. in fine, & in Addit. litt. C.* Et ità in DVBIO co-
30 gitatum fuisse præsumitur, vt concludit idem Rosental.

Cæterum alienationi rei suæ consentiens ius suum,
31 quod in ea habet, perdere dicitur *l. si seruus communis ff. de donat. inter virum, & vxorem l. apud Celsum §. quæsitum ff. de doli except. l. si fideiussor §. pater ff. de fideiuss. l. si fundum, vbi scrib. ff. de rebus alien. non alien. & l. 2. C. de remiss. pignor. ac tradit Rosental. cit. conclus. 38. num. 9.*

SVMMARIA.

Debitor morosus tenetur ad omne interesse, num. 1.
Mora dicitur delictum, num. 2.
Mora interesse augetur vsque ad sententiæ executionem, num. 3.
Interesse debitum ratione moræ extenditur atiam ad interesse quanti plurimi, num. 4.
Interesse nullum debetur, quando contractus est vsurarius, & illicitus, num. 5.
Interesse à moroso debitore debetur, si verum, & reale illud est, num. 6.
Æstimatio succedit loco rei, num. 7.
Interesse illud iustum tantum dicitur, quod quis re ipsa patitur, num. 8.
Damnum illud tantum dicitur, quod ex nostro patrimonio exit. num. 9.
Mora regularis committitur per interpellationem, numero 10.
Mora irregularis debetur ex lege, nu. 11.
Debitor ob non adimplementum, quando constituatur in mora num. 12.
Mora non committitur, eo ipso quod quis obligatur, num. 13.
Dies interpellat pro homine num. 14.

Creditor consequi nequit ratione interesse ob rem sibi non traditam, plus quam percepisset ex re ipsa, si illa tradita sibi fuisset. CAP. CCXVI.

1 DEbitoris moram illum obligare ad omne interesse tritum est, & dictum fuit supra *in cap. 50. num. 19. & 80. lib. p. & cap. 142. nu. 12. lib. 2. Et tradit Gratian. lib. 2. discept. forens. 243. num. 50. cum*
2 *plur. seq.* Quia mora dicitur delictum, & culpa *l. inter stipulantem 83. §. sicum qui decesserit ff. de verb. oblig.* Quod interesse ex mora augetur vsq;
3 ad sententiæ executionem *l. rato §. cum per venditorem ff. de actionibus empti, l. in fideicommisso ff. de vsuris Gratian. d. lib. 3. cap. 243. num. 76.* Quod interesse extenditur etiam ad interesse quantiplurimi, iuxta *l. pretia rerum ff. ad legem*
4 *falcid. Plotus in l. si quando num. 182. vers. septimo non tenetur C. vnde vi, & post Ias. tradit Gratian. all. cap. 243. num. p.* Et si conclusionem limitet idem Plotus *vers. tertiodecimo*, non tenebit, si contractus est vsurarius, & illicitus, quem sequitur *Gratianus d. cap. 243. num. 41.*

De ÆQVITATE tamen interesse hoc debetur
6 tantum, si verum, & reale passus sit creditor, Quia ÆQVVM non est, quod creditor possit consequi plus ratione interesse, quam percepisset ex re ipsa, si tradita fuisset, cum æstima-
7 tio succedat loco rei, & repræsentet ipsam rem *Bart. in l. stipulationes non diuiduntur 72. num. 40. ff. de verb. oblig. Ias. in l. cum propones num. 8. C. de pactis Aret. cons. 83. col. 2. in fine vers. tertio quia si competit, quos sequitur Gratian. all. cap. 243. num. 67. lib. 2.*

Et hanc sententiam probauimus supra *in cap. 193. num. 8. & num. 38. lib. 2. per glo. in cap. conquæstus de vsuris Nauar. de vsuris num. 53. vers. secunda conclusio, & Roder. de annuis reddit. lib. 3.*
8 *qu. 5. sub num. 20.* Cum tantum iustum interesse illud dicatur, quod quis re ipsa patitur, vt tradit *Bimius cons. 132. sub num. 18. & cons. 172.*
9 *num. 20. lib. 2.* Sicuti damnum illud tantum dicitur, quod ex nostro patrimonio exit *l. damnum ff. de damno inf. Vincent. Anna Alleg. 42. num. 9. Peregr. cons. 98. num. 10. lib. p. & Pe. Ant. Anguis. cons. 8. num. p. lib. 2. & cons. 9. num. 19. lib. 3.*

Et quod interesse sine mora regulari, quæ com-
10 mittitur per interpellationem *l. si ex legati ff. de verb. oblig.* vel irregulari, quæ ex ÆQVITATE inducitur per legem, & quæ contracta
11 censetur per non implementum conditionis, si id ÆQVITAS dictet *l. euictis 18. ff. de vsuris Bar. in l. quoties post medium vers. non obstat ff. de verb. oblig. Socin. in l. de diuisione num. 11. vers. quod promiss. dotis ff. sol. matr. Alex. in l. quod te*

action. emptia Costa remed. subsid. t 2. nu. p.

Et negatiuam partem tenet Paris de Puteo *in tr. de feudi reintegratione, cap. 236. nu. 20.* dicens, quod pactum illud retrouendendi habetur pro omisso, quando lapsum est tempus, quo fieri poterat
4 redemptio *per l. p. §. stipulanti ff. de verb. oblig.* Hanc sententiam defendit *Affl. in cap. Imperialem num. 17. de prohibita feudi alienatione per Frider.* vbi tunc pactum pro omisso haberi conclu-
5 dit, eum vtile ab inutili separari possit.

De ÆQVITATE tamen contraria sententia ve-
6 rior est, vt scilicet teneatur emptor ad supplendum prætium; quam conclusionem tenet *Bartol. in l. grece §. illud nu. 3. & 4. & ibi cateri fere omnes scrib. ff. de fideiuss. Bartolum sequitur Camerar. in cap. Imperialem pag. 46. cum plur. seq. de prohibita feudi alienatione per Frider.* quorum sententiam amplectitur *Rosental. de feud. cap. 9. membro p. conclus. 34. nu. 12. cum duobus seq.* vbi hanc con-
7 clusionem sequenter niti hac ÆQVITATE scribit, vt iustum suppleat prætium emptor ex ÆQVITATE naturali, ne emptor cum venditoris iactura locupletior fiat, iuxta ea, quæ deduximus supra, & præsertim probat *Costa citato remedio subsid. t 2. per totum.*

Qui Doctores tamen conclusionem firmatam locum habere supponunt, vbi læsio sit grauis, *ex*
8 *l. 2. C. de rescind. vendit.* vel actione personali, vel officio Iudicis, si minor fuerit læsio, vt explicat *Rosental. cit. conclus. 34. nu. 14. in fine* dicens tunc ex ÆQVITATE naturali suppleri debere iustum prætium.

An autem transacto dominio cum possessione in emptorem Feudi cum Domini consensu, possit illud retrahi per venditorem non impetrato denuo consensu Domini, hæsitant scribentes; Namq; cum Dominus loco venditoeis alium consequtus fuerit vassallum, non videtur sine nouo consensu posse Feudum ad priorem Feudatarium redire, & opus non esse nouo consensu, vbi ex pacto à Domino comprobato redije Feudum, probat *Rosental. cit. loco nu. 11. post Affl. in cap. Imperialem nu. 7. vbi Balzar. nu. 35.* quia totum contractum, & alienationis instrumenti tenorem approbasse censetur Dominus, vt ibi-
9 dem probat *Rosental. & in addit. lit. L.* quam sententiam sequitur *Corbul. de Iure emphit. tit. de causa amissioni ob alienationem cap. 14. Ampliat. 27. nu. 9. & seq. post Ias. in l. p. § Item aquirimus nu. 5. & 7. ff. de acquir. possess.*

Secus, si data fuit simpliciter licentia vendendi, quia tunc sub hoc pacto redimendi vendi non possit, nisi de nouo Dominus consentiat, vt ex-
10 plicat *Pinel. in l. p. par. 3. nu. 52. in fine C. de bonis mater.* licet subijciat considerandum esse, cuius
11 fauore conceditur licentia alienandi, ne alias quæ in fauorem concessa sunt, retorqueantur
12 in odium, contra *l. quod fauore C. de legibus, & tradit Dec. post glo. in l. diem functo ff. de officio assessorum,* & hanc quæstionem ad partes disputat *Marinus Frece. de feud. lib. 2. qu. 17. concludendo nu. 2. pag. 203.* non posse vassallum sine Domi-
13 ni assensu prorogare dilationem datam ad redimendum; quia concessio ad tempus prohibita
14 censetur post tempus *l. cum prætor ff. de Iudicijs.*

Insuper, si Dominus consensum præstitit, vt vendatur Feudum, non poterit vassallus Feudum permutare sine nouo consensu, neq; donare, vt
15 copiose probat *Camerar. in d. cap. Imperialem, de probib. feudi alienat. per Frider. pag. 446. Belzar. ibidem nu. 35. Dec. cons. 555. nu. 11. Et cons. 697. nu. 13. in fine.*

Diuersa est enim ratio in vno, & altero contractu, cum aliud sit vendere, aliud sit permutare *l. p. ff.*
16 *de rerum permut., & l. si pupillorum §. si prætor ff. de rebus eorum, & post eos probat Rosental. cit. conclus. 34 nu. 2. & 3. cum seq. & in addit. lit. B.* Inquiens, quod è contra, concessa licentia donandi feudum, possit illud vendi; quidquid in
17 contrarium affirmauerit *Affl. de feud. in cap. vnico nu. 9. & seq. tit. de controu. inter Dominum, & empt.* ea ratione, quod sub verbo venditionis
18 omnis alienatio, & sic donandi, contineatur.

Huius conclusionis fundamentum est, quia dispensatione, vel remissione impedimenti super iure prohibitiuo facta, argumentum à ratione maio-
19 re non procedere traditum est *arg. l. quod vero 13. ff. de legibus cap. quæ a iure communi 28. de reg. iur. lib. 6. Abbas in cap. at si clericus §. de adulterijs nu. 8. de Iudicij. Felin. in cap. pastoralis nu. 9. de rescrip. & post multos alios Corbulus de iure emphit. cap. 14. qu. 6. nu. 9. cum seq. quos sequitur Rosental. sapius all. conclus. 34. nu. 6. & in Addit. lit. G.*

Quamuis obtenta venia vendendi a Domino per vassallum, posse etiam pignori dari feudum, sal-
20 tem de ÆQVITATE, probat *Isernia in d. cap. Imperialem nu. 5. vbi Aluara. nu. 14. & Martinus Landens. nu. 20. atq; Præpositus nu. 4. vers. sed inquiunt, si Dominus promissit, de prohibita feudi alien. per Frider. arg. l. non debet ff. de reg. iur.* sub
21 venditione enim rei, obligatio improprie continetur, & saltem venit ex interpretatione, vt inquit *Rosental. d. loco nu. 7.*

Qui tamen subijcit verba in præstatione consensus Domini pro feudi alienatione proprie esse acci-
22 pienda; Quoniam Dominus feudo hypotecæ, aut pignori, eius consensu supposito, grauius ob-
23 ligatur (nempe feudo sibi aperto ad æris alieni solutionem,) vt idem affirmauit *Rosental. conclus. 18. & seq.* quod secus est, si vassallus vendi-
24 derit; tunc enim res non est onere grauata, & Dominus loco venditoris alium consequitur vassallum, (vt dictum fuit) quo defuncto plena sine grauamine fiet consolidatio, Idem *Rosental. in cap. 2. conclus. 22. nu. p. & cap. 9. conclus. 18.*

Non omittitur etiam illud notatu dignum, quod consensus Domini ad alienandum, aut venden-
25 dum præstitus, de prima alienatione, aut venditione, non autem vlteriore, aut etiam pluribus, intelligatur *arg. l. bones 89. §. hoc sermone ff. de verb. signif. & ibi scrib. præsertim Tiraquel. in 6. & 9. limitat. vbi nu. 40. 80. 119. cum seq & 190.* infinita recenset exempla, & sequitur *Rosental. all. conclus. 34. nu. 10. & in Addit. lit. K.* vbi ex eo-

attendi consuetudinem regionis; Adeò quod ille, qui in habitu aliquo incedit, prima facie à populo iudicabitur clericus, an potius laicus habebitur *Clarus cit. qu. 36. sub vers. dixi clericum*, vbi testatur ità fuisse decisum per *Capel. Tolosanam apud Anfrer. decis. 227. & decis. 252.*

Discrimen tamen omne super habitu, vt clericus gaudeat fori priuilegio, sustulit Sacrum Triden-
16 tinum *consil. Sess. 23. cap. 26.* dum disponit priuilegio clericatus quem gaudere non posse, nisi tribus concurrentibus, videlicet quod incedat in habitu, defferat tonsuram, & inseruiat Ecclesiæ, de qua *Farin. qu. 8. sub num. 44. in fine*, & non esse necessariam trinã monitionem à suo Prælato emanandam, ad hoc, vt clericus in ha-
17 bitu non incedens puniri possit per Iud. secularem, scribit *Clar. cit. qu. 36. vers. hac autem*; Con-
18 trarium tamen verius esse concludit *Farin. cit. qu. 8. num. 60. in fine*, dicens hanc opinionem esse communiorem, *& seq. numero* hanc monitionem specialem esse, & nominatim factam probat, subijcens *in seq. num. 66.* sufficere, vt
19 clericus habitum clericalem haberet tempore, quo delictum commisit, vt fori priuilegio gaudeat; Qui auctor *sub eodem num. 66. vers. sed quid*, determinat quod licet clericus delinquens postea dimiserit habitum; si illud reassumat
20 antequam inquiratur, vel captura contra ipsum relaxetur, gaudebit priuil. fori; Secus, si post capturam, vel condemnationem reasumat *Alex. de nouo cons. 50. num. 3.* quia tunc in du-
21 bio reassumptio habitus in fraudem facta dicitur *l. fin. ff. de re milit. & l. finis ff. de his qui sibi mortem consuer.*; Quemadmodum à Iudice
22 Eccl. puniri debet delinquens, si tempore delicti erat clericus, mox dimisso habitu vxorem duxit, & ita iudicatum fuisse per Sacrum Concil. tradit *Gram. decis. 10. & sequitur Franch. decis. 417. & post eos tradit Baiard. ad d. qu. 36. num. 4. cum seq.*

Quando autem remittendus est clericus ad Iud. Eccl. sic petente clerico, expensis eiusdem cleri-
23 ci remitti debet, vt post *Bal. & Cardin. Alex. in cap. p. §. si Iudex de pace tenenda in vsibus feudorum probat Menoch. de arbitr. casu 228. nu. 8. & seq. & Foler. in eius. pract. crim. Canon. in verbo Miscelanea quadam nu. 50. fol. 330. quos sequitur Baiard. ad d. qu. 36. nu. 21.*

S V M M A R I A.

Pactum retrouendendi habetur loco partis prætij, nu. p.
Locupletari quis non debet cum aliena iactura, num. 2. & 3.
Lapso termino ad redimendum conuento, pactum illud habetur pro omisso nu. 4. & 5.
Emptor tenetur eo casu supplere prætium, nu. 6. & 7.
Læsio qualis esse debeat, vt illi suppleatur nu. 8.
Lapso termino ad redimendum feudum cum consensu Domini conuentu, si feudatarius vult illud redimere, nouum Domini consensum, requirat nu. 9.
Secus, si simpliciter data fuit licentia vendendi, nu. 10.
Ex hoc casu perpendi debet, cuius fauore concessa fuit licentia nu. 11.
Quod alicuius fauore concessum fuit, in odium retorqueri nequit, nu. 12.
Dilatio ad redimendum feudum non potest per Vassallum prorogari sine Domini consensu, nu. 13.
Vassallus permutare prohibetur feudum sine Domini consensu, nu. 15. & 16.
Concessio ad tempus, prohibita censetur post tempus num. 14.
Licentia concessa per Principem donandi feudum, potest illud vendi, nu. 17.
Venditionis verbum omnem continet alienationem, num. 18.
Impedimento vno sublato non arguitur ad aliud in iure prohibitiuo, nu. 19.
Vendendi licentia continet etiam pignus constituendi, num. 20.
Verba à Domino prolata in licentia alienandi feudum propriè sunt intelligenda nu. 22.
Venditio feudi non grauat Dominum, sicut pignoratio, nu. 23. & 24.
Consensus Domini ad alienandum vel &c. intelligitur de prima alienatione nu. 25.
Factum hominis verificatur in primo actu consumato, etiam inualido, secus dicitur de facto legis, nu. 26.
Dominus consentiens alienationi, vel pignorationi feudi cum clausula, saluo iure meo, non tenetur creditoribus, si postea feudum sibi deuoluatur ex causa feudali, nu. 27. & 28.
Assensus Domini ciuili modo est intelligendus, nu. 29. & ita in dubio intelligendus nu. 30.
Consentiens alienationi rei suæ, perdere dicitur ius, quod in ea habet, nu. 31.

Pactum retrouendendi, sicuti habetur pro parte prætij, Ità non valente venditore redimere, ei succurritur, vt iustum prætium suppleatur per emptorem.

CAP. CCXV.

Fiunt passim venditiones cum pacto retrouendendi certo in termino, quod pactum habetur pro parte prętij, estimantes alij ascendere ad tertiam, alij ad quartam partem iusti
1 prætij, iuxta *l. fundi partem ff. de contrah. empt. & scribit Ripa in l. p. §. si hæres ff. ad Trebell. ample Fachin. lib. 12. controu. iuris cap. 27. prope finem*, quos secuti fuimus supra *cap. 45. nu. 87. cum duobus seq. & cap. 47. lib. p.*

Vbi verò conuento termino venditor rem venditam redimere nequeat; Quæritur, an emptor teneatur ad supplendum iustum prætium, ne cum damno venditoris locupletior fiat emptor
2 contra dispositionem *l. si me, & Titium ff. si certum petatur*, cum bona fides non patiatur, vt quis cum aliena iactura locupletatur *l. nam hoc natu-*
3 *ra ff. de condit. indebit. Doctores in l. curabit C. de action.*

tur, quamuis contrarium verius esse probet *Costa cit. remed. 38. num. 7. vers. hac mutat.*

SVMMARIA.

Habitus non facit Monachum num. 1.
Incedens in habitu clericali non dicitur clericus alio non dicto, num. 2. Contrarium, num. 58.
Possessio clericalis habitus inducit præsumptionem clericatus, num. 3. donec aliud probetur num. 7.
Possessio deferendi habitum clericalem non inducit possessionem beneficij, num. 4.
Præsumptio viget semper pro possessore num. 6.
Quis habetur pro ea persona, qualis indutus incedit, num. 9.
Captus, siue repertus in habitu laicali, præsumitur laicus num. 10.
Captus à Curia Secularis Ministris in habitu laicali, si deducit se clericum esse, probare debet hanc qualitatem coram Iudice laico, num. 11. si verò in habitu clericali, coram Iudice Ecclesiast. num. 12.
Captus à curia sæculari in habitu laicali, si est beneficiatus, per exhibitionem collationis coram Iudice laico remittitur ad Ecclesiasticum num. 13. 14.
Habitus clericalis qualis esse debeat, num. 15. & 16.
Monitio trina Prælati versus clericum in habitu non incedentem tollitur per Sac. Concil. Tride. num. 17. Contrarium sustinet Farin. num. 18.
Clericus, vbi habitum clericalem habebat tempore, quo delictum comisit, gaudet fori priuilegio, nu. 19.
Clericus delinquens, & habitum deserens, si illum reassumat, antequam inquiratur, gaudet fori priuilegio num. 20.
Habitus reassumptio in fraudem facta dicitur in dubio, numero 21.
Puniendus quomodo sit ille, qui erat clericus tempore commissi delicti, mox habitum dimisit num. 22.
Remissio clerici ad Iud. Ecclesiast. sic petente clerico, sit expensis petentis, num. 23.

Ex possessione deferendi clericalem habitum, an præsumatur quis clericus. CAP. CCXIV.

1 VVlgatum est illud adagium; quod habitus non facit Monachum, vt notatur *in l. p. C. nulli lic. in freq. equestr. lib. 11. ad rem Gail. obseru. 118. num. 4. lib. 2. & Mascard. conclus. 262. num. 6*
Idcircò licet quis incedat in habitu clericali, non
2 propterea dicitur clericus, ità probat *Io. Andreas in cap. In literis de sent. ex commun. in 6. & decidit Rota decis. 264.* alias octauo *nota quod talis opinio, tit. de causa possessionis, & proprietatis in antiquis Mascard. de probat. conclus. 302. nu. p.*
Et si etenim possessio abitus clericalis sine alia
3 probatione tituli inducat præsumptionem, vt tradit *glo. magna in cap. super. his de accusat.* In beneficialibus talis præsumptio non sufficit ad
4 iudicandum beneficium, nisi verus titulus probetur *cap. p. de re iud. lib. 6. & scribit Innocent. in cap. Illud num. 3. de præsumptionibus, Ricc. ad Mascardum conclus. 302. ad num. 10. post Graff. de effectu clar. in prælud. num. 226.*
De ÆQVITATE tamen ex longa possessione de-
5 ferendi habitum, probatur quis clericus *arg. l. 3. ff. ad Macedon. & l. Barbarius ff. de officio Prætoris, & determinat Rota all. decis. 8. alias 264. de causa possess. & propriet. in antiquos, Quam conclusionem amplectitur Mascard. de probationibus conclus. 302. num. 24. vbi num. 22.* priorem, sententiam de RIGORE iuris locum habere declarat.
Semper enim præsumitur pro possessore, nisi con-
6 trarium probetur, vt habetur *in cap. ex insinuatione de procur. Archid. in cap. 2. de confess. lib. 6. quem sequitur Mascard. citata conclus. 302. nu. 25.* Et donec aliud probetur, præsumitur pro
7 deferente habitum clericalem, *Anchar. & Filippus Franchus in cap. si Iudex col. 2. de sent. ex commun. lib. 6. Io. Andr. & Bal. in cap. dudum il p. num. 5. de elect. & post multos alios per eum relatos latissime probat Gramat. decis. 81. num. 16. vers. & tamen sole possess. & post eos Mascard. cit. conclus. 302. num. 6.*
Quemadmodum idem *Bal. in proemio Decretorum, vbi Gregorius num. 23.* asserit ex huiusmodi pos-
8 sessione clericalis habitus debere à Iudice haberi pro vero clerico; id quod etiam confirmat idem *Auctor in l. si qua per calumniam post num. 2. vers. sed in dic C. de Epis. & Cler. Quam sententiam sequitur Archid. in cap. si quis suadente 17. qu. 4. & in cap. contra morem 100. distinct.*
Hinc vulgo dicitur illum pro eo haberi, qualis
9 indutus incedit *cap. In audientia, de sent. ex communic.* Adeò quod, si quis in habitu clericali non
10 inueniatur, non præsumitur clericus, vt scribit *Mascard. cit. conclus. 302. num. 9. & conclus. 262. num. 7. cum seq.*
Circa quam habitus qualitatem, vt quis probet se clericum, coram quo Iudice id probari debeat, distinguunt scribentes, concludendo, quod si quis in habitu seculari fuit captus à Ministris
11 Iustitiæ sæcularis, probare debeat coram Iudice seculari se esse clericum; si verò in habitu clericali, hanc clericatus probationem coram Ecclesiastico Iudice esse faciendam, post alios
12 tradit *Clar. quæst. 36. vers. dixi, clericum post mediam, & vers. Regulariter autem, Mascard. conclus. 689. num. 8. & 10.* Nisi talis clericus
13 esset beneficiatus, quia tunc sufficit, vt exibeat Iudici seculari titulum beneficij, atq; de possessione beneficij doceat, vt probat *Farin. qu. 8. num. 45.* & tunc licet captus sit in habitu secula-
14 ri, remittitur statim Iudici Ecclesiastico, vt probat *Clar. in all. vers. Regulariter in verbo, in hoc tamen Ducatu, & sequitur Farin. all. num. 45. qu. 8.*
Qualis verò esse debeat habitus clericalis, cum non videatur a Sacris Canonibus determinatus
15 habitus clericalis, communiter concluditur

attenti

9 rem hæredis grauati, in tertios possessores tran-
slatam, quando ex eius hæreditate reintegrari
non potest fideicommissum, & sic in subsidium
tex. in l. in causæ la prima § fin. de minor. 25. annis,
vbi habetur, quod si minor rem vendiderit, &
fuerit læsus, & is, qui emit à minore, pariter ean-
dem rem vendiderit alio, & minor restitutione
in integrum iuuetur; Si emptori ab ipso minore
10 soluendo non sit, dabitur actio contra tertium
possessorem rei venditæ, quamuis sit bonæ fidei
possessor; ÆQVIVS enim est minori suc-
curri; Quæ dispositio fundata in ÆQVITATE
optime adaptatur ad propositum casum, vt ex-
præsse probat *Thesur. cic. cap. 84. sub num. 9.
vers, secundo quod lib. 2. & in terminis tradit Co-
sta remed. subsid. 38. sub num. 2. vers. secundo.*

Namque actio proculdubio competit Fideicom-
missario ad res subiectas fideicommisso recupe-
11 randum, si illæ non extant culpa grauati, qui
decessit non soluendo; Atq; ac bona alienantis,
& distrahentis bona fideicommiso supposita,
etiam mobilia, quia omnis erit recursus, etiam
contra tertium possessorem. Cum ÆQVIVS
12 sit dari actionem fideicommissarijs, quam tue-
ri possessores, vt inquit citatus tex. sane per-
pendendus, licet loquatur de contractu mino-
ris, iuxta tex. *in l. non omnium de legibus, & iuxta
ea quæ supra deduximus in cap. 30. num. 11. num.
105. cum plur. seq. lib. p.* Imputandumque est
13 illis, qui contraxerunt cum grauato, iuxta *reg.
l. qui cum alio ff. de reg. iur. facit tex. in l. plane
§. p. ff. de lega p. Castrens. cons. 94. lib. 2. Morat.
cons. 13. num. 10. & cons. 32. num. 3. & 4. Et
amplissime Mascard. de probat. conclus. 779. per
totum maxime in fine.*

Præterea certissimi iuris est hæredem grauatum
teneri recte, & fideliter administrare bona re-
14 stituenda per fideicommissum, & eo purifica-
to, reddere rationem de omnibus, & singulis
bonis fideicommiso suppositis *tex. est in l. cum
tale §. Titius, vbi Bart. & Cateri ff. de condic. &
demonstr. Et in l. mulier §. sed etenim ff. ad Tre-
bell. & in l. p. §. pen. ff. de ventre in possess. mitt.
Curt. Sen. cons. 29. num. 9. post medium Alex. in
l. in ratione §. quod vulgo num. 14. cum seq. plur.
ff. ad legem Falcid. & in cons. 18. num. 5. lib. 3.*
Et ideò coguntur ipsi hæredes grauati facere
15 inuentarium *Bal. in l. Filium quem in fine C. fa-
mil. herisc. Socin. cons. 46. col. p. & 2. lib. p. &
cons. 51. num. 4. lib. 3. Paris. cons. 81. num. 4. lib. 3.
& late tradit Borgn. de tut. num. 11. fol. 103. &
Plotus de in litem iur. §. 26.* vbi librum ratio-
16 num conficere teneri fideicommissarium pro-
bat, vt eas reddat substituto, quem sequitur
*Cephal. cons. 392. num. 12. lib. 3. iuxta tex. in l.
mulier §. si hæres ff. ad Trebell. de qua re ample
Morot. cons. 13. num. p. & 2. & Simon de Prætis
de Interprat. vlt. volunt. lib. 5. Interpratat. 2. du-
bit. p. num. 53. cum seq.*

Qui etenim tenetur reddere rationem, vt est gra-
uatus, ex iuribus deductis dicitur habere bona
sua obligata pro ipsa ratione reddenda, & re-
17 stitutione reliquatus *Bal. in l. cum oportet §.
fin. num. 2. vers. opp. & copiose Borgn. Caunlc. de
tut. & Curat. num. 177. fol. 115. & num. 225.
fol. 130.* Qua ratione, si pater administrat bona
filij, Ex sua fraudolenta administratione hy-
potecat bona sua, & probat *Negusant. in tr. de
19 pignor. membro 4. secundæ partis num. 13. cum
plur. seq.* quam hypotecam oriri à die, quo cæ-
pit administrare, scribit *Rebuff. de constic. reddit.
art. p. num. 17. lib. 12. quem sequitur Thesaur.
cit. qu. 84. num. 8. & 9.* tradens, quod ex ipsa
29 hypoteca est inductum onus in re, quod sem-
per remanet, & transit cum re ad quemcumq;
ea perueniat, perinde ac si expræsse fuisset
hypotecata ex *Negus. d. membro 4. par. 2. prin-
21 cip. num. 2. & 3.* Et competat contra tertium,
vt subijcit d. Auctor *num. 22. In puncto Paris.
cons. 5. num. 26. lib. 2. & post eum Peregr. de
fideicom. art. 43. num. 15.*

Et saltem in subsidium competere hanc reuocato-
22 riam fauore substituti tradunt scribentes *in l. p.
ff. si certum petatur, & expræsse probat Costa re-
med. subsid. 38. num. 3.* vbi multos alios diffuse
allegat, ac dicit *Thesaur. citato qu. 84. sub nu.
11. vers. Caterum.* Qui auctor in fine capituli
23 scribit ità censuisse Senatum Taurinensem,
confirmando priorem sententiam latam fauore
substituti; Quia actio realis competit ad fidei-
24 commissum vniuersale, ex quo rem ipsam pro-
sequitur *§. omnium Inst. de actionibus, & late
tradit Azo in summa cit. de rei vend. per l. fin. C.
ad Trebell. quem sequitur Thesaur. cit. qu. 84. nu.
11. in fine.*

Et eo fortius, dum actio hæc hypotecaria produ-
citur ex quasi contractu, vel ex quasi malefitio,
25 idest ex mala administratione bonorum su-
biectorum fideicommiso, recipiendo prætium
eorum, ad cuius restitutionem nata dicitur obli-
gatio ex culpa, & facto ipsius hæredis grauati,
qui obligatus est rationem reddere cum reli-
quatus restitutione, vt inquit *Ias. in §. item si
quis in fraudem Instit. de actionibus, & explicat
Thesaur. loco relato sub num. 12.*

Quæ actio competeret etiam substituto, si hæres
27 culpabiliter, seu in contumatiam succubuisset
in causa fideicommissaria; Quia in subsidium
facta dicitur potestas substituto recuperandi
bona fideicommisso supposita negligenter
28 amissa, seù dolose per alium occupata, vt post
*Peregr. de fideic. art. 53. num. 59. probat Costa
citato remed. 38. num. 3. vers. Idem Iuris* decla-
rans procedere conclusionem, vbi bona fidei-
commissaria amissa fuissent per sententiam, non
29 defensis verisimiliter iuribus fideicommissi, vel
per transactionem, aut laudum non bona fide
factum, vel sequtum, *Gabr. cons. 42. lib. 2 Hon-
ded. cõs. 28. lib. p. Menoch. cons. 301. & cons. 688.
num. 37. cum seq. Surd. decis. 256. atq; Ceual. qu.
636. quos sequitur Peregr. d. art. 53. num. 39.*

A qua conclusione excipi videtur casus, quando
ex causa onerosa bona ad singularem successo-
26 rem peruenerunt *l. eum seruum ff. si certũ peta-
tur,*

incidere in periurium *Abb. in cap. Gamma de sponsalibus*, & eo casu habetur, ac si non fuisset
29 iuratum, adeo quod non indigeat babilitatione à Iuramento talis iurans, quia qui non obseruat iuramentum ex causa concessa a iure, non dici-
30 tur peierare, vt contra *glo. in l. fi. ff. si quis satisd. cog. probant ibidem Bal. Ang. Castrens. & Ias. quot sequ. Rim. Iun. cit. cons. 268. nu. 74. cum seq.*

SVMMARIA.

Substituto non competit actio aduersus bona per grauatum alienata nu. 1.

Contrarium verius nu. 9. 10. & 27.

Hypotecha expressa competit legatarijs aduersus bona testatoris, & tacita aduersus bona haeredis num. 2.

Hypoteca, vbi daretur fideicōmissario, illa nata diceretur die purificati fideicommissi nu. 3. Conditione pendente nihil in esse ponitur nu. 4.

Actio contra haeredes grauati personalis potius, quam realis, dicitur nu. 5.

Actio personalis datur contra haeredem testatoris ratione quasi contractus nu. 6.

Actio personalis non datur contra tertium possessorem num. 8.

Fideicomissario datur actio pro recuperatione bonorum fideicōmisso suppositorum, & alienatorum per grauatum, etiam contra tertium possidentem nu. 11. & 12.

Imputandum est illis, qui cum grauato contraxerunt num. 13.

Haeres grauatus tenetur rectè, & fideliter administrare bona restituenda ex fideicommisso nu. 14.

Haeres grauatus tenetur inuentarium facere nu. 15.

Haeres grauatus tenetur conficere librum rationum num. 16.

Omnis, qui tenetur administrationis rationem reddere, hypotecata bona tenet pro ea nu. 17.

Pater administrans bona filij, hypotecata habet propria bona pro d. administratione nu. 18.

Hypoteca huiusmodi oritur à die cepta administrationis nu. 19.

Hypoteca inducit onus in re, quod semper remanet, ac transit cum re nu. 20. Etiam contra tertium nu. 21.

Substituto competit reuocatoria, saltem in subsidium num. 22.

Decretum Senatus Taurinensis nu. 23. & 28.

Actia realis competit ad fideicommissum vniuersale num. 24.

Hypotecaria actia producitur etiam ex quasi contractu, vel ex quasi delicta nu. 25.

Grauatus haeres tenetur rationem reddere, & reliquatum restituere nu. 26.

Substituto competit actio pro reintegratione bonorum fideicommissi, etiamsi per sententiam fuissent alias adiudicata, non perpensis iuribus fideicommisarij num. 29.

Limitatur conclusio, si ex causa onerosa bona ad singularem successorem peruenerunt nu. 30.

Substituto datur actio adursus bona grauati, etiam ad tertios peruenta, pro reintegratione fideicōmissi, quando ex hæreditate grauati consuli non potest indemnitati substituti.

CAP. CCXIII.

Vbtilem articulum vocet *Thesaur. Iun. in qu. famil.* 84. *lib.* 2. cum, in quo agitur, an substituto competat actio aduersus bona per grauatum alienata, vbi ex eius hæreditate non remaneant tot bona, ex quibus reintegrari valeat fideicommissum, vt euenit, quando illud in pecunia, vel mobilibus etiam consistebat, quæ non reperiuntur.

Et prima facie negatiuè respondendum esse vi-
1 dentur, per *tex. in l. p. C. commun. de lega. & fideicom.* vbi disponitur hypotecam dari ex legatis, & fideicommissis in rebus Testatoris tantum, non in rebus hæredis. Et post scribitur *in d. l. p. probat Peregr. de fiedicom. art. 45. num. 49. & V in. decis. 606. num. 11. & 31.* Pro legatis enim, & fideicommissis particularibus
2 competere hypotecam, non pro fideicommissis vniuersalibus, scribit ibidem *Ias. num. 23.* Et consequenter non esse hypotecata bona testatoris, neq; grauatum, constat pro fideicommisso vniuersali.

Secũdo quia, vbi hypotecaria daretur, illa alienata
3 non fuissent, nisi a die purificati fideicommissi, vt probat *Negus. tr. de pignor. par. 2. membro 4. num. 15.* Ergo ad alienata ante purificationem fideicommissi agere nequit substitutus, tanquam minimę hypotecata; quia conditione
4 ipsa pendente, nihil positum fuit in esse *l. cedere diem §. fin. ff. de verb. signif.* Idcircò nulla competit actio contra emptorem, vt tradit *Negus loca relato in primo membro quinta partis nu. 22.*

Rebus etenim fideicommisso vinculatis consump-
5 tis, actio contra hæredes grauati dicitur potius personalis, quam realis, Idcirco sequi debet personam obligatam, non res hæredis grauati, existentes pœnes tertios possessores *l. fin. §. fin. ff. de contrab. empt. & scribit Peregr. de fideicom. art. 45. num. 16. post Alex. cons. 99. num. 5.*
6 *lib.* 2. subijciens actionem personalem dari contra hæredem testatoris ratione quasi contractus, quoniam adeundo hæreditatem, quasi
7 contrahere videtur cum legatarijs, & fideicommissarijs *l. apud Iulianum §. fin. ff. quibus ex caus. in possess. eat. & l. ex maleficijs §. hares ff. de act.*
8 *& obligat.* Et contra tertium possessorem non datur actio personalis, cum nihil gestum cum ijs fuerit *l. in arca ff. de condit. indeb. & subijcit ibidem Alex. eodem num. 5.*

De ÆQVITATE tamen datur substituto actio ad
9 rem

Dispositio Auth. hoc Nisi. C., de solutionibus, locum habet etiam in debitore, qui iurauit soluere. CAP. CCXII.

IVramentum præcise ad factum obligare promittentem admit-
1 tunt omnes glo. in l. si pecunia verf. quia iurasse ff. de condit. ob causam Ias. cons. 9. col. 6. lib. p. Rol. cons. 6. num. 32. lib. p. Natta cons. 426. nu. 4. Cephal. cons. 480. nu. 7.

Idcirco si iurauit debitor soluere certam summam creditori, non videtur posse vti benefitio Auth.
2 hoc nisi. C. de solutionib. per quam admittitur debitor ad tradendum bona creditori, loco solutionis; quia ad factum præcise illum obligauit iuramentum, iuribus supra deductis.

Hanc conclusionem probant post alios per eos relatos Alex. cons. 37. col. 3. lib. p. Gozad. cons. 32. nu. 9. Brunus de cessione bonorum qu. 14. & amplissime tradit Serafin. de Priuileg. Iuram. d. Priuileg. 74. nu. p. cum seq. & nu. 207. & Rui. cons. 155. nu. 4. lib. 5. & Gratian. lib. 5. discept. forens. cap. 915. nu. 18. & Cephal. cons. 195. nu. 2.

De ÆQVITATE tamen contrarium obseruari
3 scribit Ioseph. Ludoui. Decis. Perus. 64. par. 2. & concludit Benuuteuius Rota Bonon. Decis. 28. per totum, quam sententiam amplectitur Honded. cons. 18. nu. 39. cum seq. lib. p. quos sequitur Fachin. lib. contron. Iuris cap. 63. verf. sed contrarium post Feder. de Senis cons. 60. A qua sententia non dissentit Ias. all. cons. 9. vers. Agredior lib. p.

Ea affertur conclusionis ratio, quod licet iuramentum præcise iurantem obliget ad factum, Id tamen intelligitur, quando id seruari potest, secus, si non possit seruari, quia tunc per æquipollens
4 ei satisfit cap. ex literis il 2. vbi glo. & Abbas de sponsalibus, Beraus cons. 137. nu. 5. & 19. lib. p.

Non enim iuramentum referri potest ad impossi-
5 bilia, Rimin. Iun. cons. 268. num. 8. post Abb. in cap. Gamma de spons. per glo. in cap. ex literis il secondo & in cap. sicut eodem tit. de sponsalibus, sed illud ad factum præcise obligare intelligitur, quan-
6 do id fieri posset scribit Crau. cons. 12. nu. p. & Gabriel. commun. conclus. tit. de iure iur. conclus. 8. in fine quos seq. Fachin. citato cap. 63. in fine, atq; probat Ludou. cit. Decis. 64. dicens, quod pars actus iuratum promittens non tenetur obseruare, si
7 id impossibile, vel admodum difficile sit Doct. in l. alia §. elegant. ff. sol. matrim.

Cujus respectu, si debitor cum iuramento promisit soluere creditori in pecunia numerata; Nihilominus admittitur ad compensationem, præ-
8 sertim si pauper est, vt probat Paris. cons. 121. nu. 41. lib. p. & sequitur Gratus cons. 121. nu. 4. lib. p. Affl. Decis. 163. nu. 3. & Gabriel cit. tit. de Iure Iur. conclus. 7. nu. 11. & post eos Fachin. all. cap. 63. vers. sed contrarium circa medium.

Præterea si debitor esset mercator, siue campsor, & iurasset soluere in pecunia, cum verisimiliter habere dicerentur pecunias ad manus, non sic de facili admitterentur ad oblationem listæ bonorum in solutum dandorum, sed præcise essent cogendi ad soluendum in pecunia numerata,
9 vt ex Baldo in l. frustra C. de non numerata pecunia & Aret. in §. Item si quis in fraudem col. 9. Instit. de act. probat Ioseph Ludou. cit. Decis. 64. nu. 25. Boer. Decis. 221. nu. 14. Anton. Gabriel. comm. conclus. lib. 3. tit. de fideiuss. conclus. p. nu. 88.

Mercatores enim, & Campsores non habēt benefitium excussionis, etiam si pro alijs promisissent, sed tenentur præcise soluere, non facta excussio-
10 ne, vt inquit Gabriel cit. nu. 88. conclus. p. tit. de fideiuss. Multo magis ergo ad præcisum factum solutionis tenentur, si pro ipsomet obligati sunt,
11 vt tradit Ioseph Ludou. cit. Decis. 64. sub nu. 25. & 26. par. 2. dicens conclusionem limitari, quando mercatores, siue campsores habuissent aliquod
12 graue Infortunium, ex Ripa in l. 2. §. mutui datio nu. 28. ff. si cert. petatur, cui accedit Marta in tr. de Iudic. distin. 9. nu. 48.

Hoc tamen Iudicis arbitrio relinqui concludit ibi-
13 dem Ludouicus nu. 27. attenta qualitate mercatoris, summæ debitæ, & infortunij. Quos mercatores, siuè campsores nonquam liberari, etiam si eorum bona fuissent per creditorem distracta,
14 subijcit idem Ludou. n. 28. vbi ex bonis integrum debitum non esset sanatum.

Si verò quis promisisset restituere chirografum, siue aliam scripturam, quam deinde amisisset, & ita iuraret; Tunc, cum hoc nullo modo probare posset, & in humanum esset, quod perdito instrumento crediti, siue scripturę, creditor amitteret suum creditum, si amissionem Instrumenti non valeret probare, cum communiter probari nequeant, vt inquit Rim. Iun. cit. cons. 268. sub nu. 46. prope finem; Standum esset iuramento credi-
15 toris de amissione, & quod offerat facere Instrumentum cessionis, siue quitationis, protetestando creditor se non habere Instrumentum, idest scripturam crediti, & quod si haberet, eam cancellat, & pro cancellata vult etiam haberi; Ita probat Bal. in l. pecunia C. de solut. per §. si ita ff. de lega. primo quem sequitur Rimin. Iun. all. cons. 268. nu. 46. cum seq. plur. dicens, quod per hanc
16 protestationem obuiatur fraudibus, & malitijs illorum, qui obligati sunt ad pecunias in eorum apodissis contentas sub conditione, si apodisa restituerent; Si enim creditor perdit eam; Ex quo de credito non constat; licet apodissa non reddatur ob illius amissionem; sufficit, quod debitorem suum quietet, vt notat Ias. in eodem §. si ita in fine, vbi concludit hoc bene esse obseruandum in practica, idem tenet Corn. in l. Instrumenti nu. 8. C. de fideicom.

Cæterum, licet qui iurauit, non audiatur contra promissionem iuratam, nisi obtenta prius abso-
17 lutione à iuramento, iuxta not. in l. alias ff. de Iur e iur. Bal. cons. 115. col. 2. lib. 4. Attamen stante impossibilitate adimplendi promissa, non dicitur

incidere

redes, & duo succedant in duabus tertijs parti-
bus, quinq; vero in alia tertia parte, non debet
attendi numerus personarum in maiori parte
hæredum, sed quantitas hæreditatis, quam sen-
15 tentiam amplectitur *Guazinus cit. qu. 18. n. 18.*
Et hanc conclusionem expresse affirmat *Farin. cit.*
16 *qu. 14. n. 18. cum seq. post Affl. Decis. 288., &*
Stracham de doctoribus par. 6. n. 9. Vers. iu[illegible] adde,
& defendis Menoch. de arbitr. casu 245. n. 10. cũ
seq. per l. maiorem, & ibi glo. ff. de pactis vbi Ias.
nu. 1. Socin. Sen. cons. 273. col. 2. lib. 2.
Quamuis in hoc Dominio Mediolani ex disposit.
17 Nou. Const. *in tit. de saluis conduct.* tollatur om-
nis hæsitatio, dum cauetur, vt si tres partes ex
quatuor omnium creditorum, tam respectu nu-
meri personarum, quam quãtitatis debiti, cũ de-
bitore cõuenerint, huiusmodi cõuentio per alios
creditores seruãda erit, quia duo hęc copulatiue
requiruntur maior pars personarum, & maior
pars debiti, quamuis ex ÆQVITATE Iudicem
suo arbitrio posse creditorum malignationem
18 reprimere determinet *Menoch. cit. casu 245. nu.*
13. de qua re latissime Costa de portione rata qu.
139. per totum.
Contrarium tamen in hoc Dominio seruari, vt sci-
19 licet remissio, & pax habeatur ab omnibus hæ-
redibus, scribit *Clarus sub d. vers. Frequenter in*
fine ea ratione, quod, cum quilibet ex hæredi-
bus pro sua portione repræsentet personam de-
functi; Ad hoc vt dicatur plena siue legitima
remissio, ad eam omnes concurrere debent, quã
sententiam sequitur *Guazinus de pace qu. 18. nu.*
4. cum seq. Hos tamen Doctores sic disentientes
conciliandos censeo; vt prima opinio locum ha-
beat respectu pœnæ mortis à statuto impositæ,
20 quotiescunq; deficit pax omnium hæredum;
secus vero respectu pœnæ extraordinariæ irro-
gandæ ob non obtentam pacem ab omnibus
hæredibus, sed tantum ab eorum parte, etiam
hanc adhibita distinctione cessant rationes pro
contraria sententia deductæ, præsertim à Gua-
zino *cit. qu. 18. nu. 5.* Ad euitanda scilicet scan-
dala, ne minor pars hæredum, siue consangui-
neorum videns homicidam ad patriam restitutũ
contra illum insidiaretur, & quies publica de-
turbaretur; dum quilibet hæres suam habere
debeat satisfactionem.
Cæterum de hæredibus sanguinis, non bonorum,
21 intelligi conclusionem, vt scilicet ab illis ha-
beatur Pax, declarat *Clarus in d. qu. 58. vers.*
quero nunc per l. pro harede §. fin. ff. de acquir.
hared. & sequitur Farin. cit. qu. 14. num. 20. 21.
23. & 24. qui alios plures refert; Et si bonum
22 esse, habere pacem etiam ab hærede bonorum
concurrere cum hærede sanguinis concludit *Cla-*
rus loco relato vers. Quero nunc.
Id quod locum habere etiam in fœmina defendit
23 *Ripa in cit. §. Cato num. 105. & sequitur Pe. Bel-*
l. de re milit fol. 138. num. 58. quorum opi-
nionem amplectitur *Clarus cit. qu. 58. vers. sed*
quid; quidquid in contrarium dixerit *Ang. in d.*
§. cato sub nu. 18. ea ratione, quod fœmina non
24 potest prosequi vindictam, ergo neq; pacem fa-
cere, cuius respectu die 18. Iannuarij 1547. Sen.
25 reiecisse gratiam obtentam à Galeatio Docio
narrat ibidem Clarus in vers. sed quid, rupa non
haberet remissionem à filiabus defuncti, nisi eo
statuto fœminæ excluderentur à successione pa-
26 tris; quia tunc necessaria non esset illarũ pax, vt
probat *Farin. d. qu. 14. nu. 26. post Clarum citata*
qu. 58. vers. sed quid si inter. & sequitur ibidem
Baiard. nu. 61. cum seq. subijcitq; vlterius Clarus in
27 *fine d. qu. 58.* non posse Officialem, siue Guber-
natorem Prouinciæ cogere offensum, vt remit-
tat iniuriam, & pacem faciat cum offendente
28 ex *Bal. in l. p. §. quies nu. 2. ff. de off. Præfecti Vrbis*,
cum ÆQVITATIS ratio non patiatur, vt quis
cogatur inuitus offensam remittere, præter-
quam in foro pœnitentiali.

SVMMARIA.

Iurata promissio obligat præcisè ad factum ipsum pro-
mittentem nu. 1.
Debitor, qui enim iuramento promittit soluere, non po-
test vti compensatione nu. 2.
Contrarium verius nu. 3. quia procedit prima conclu-
sio, quando seruari potest iuramentum num. 4.
6. & 7.
Iuramentum non refertur ad impossibilia nu. 5.
Debitor, præsertim pauper, potest per compensationem
satisfacere creditori non obseruata iurata promissio-
ne soluendi nu. 8.
Debitor si est mercator, vel campsor, cogitur soluere in
pecunia numerata nu. 9. & 11.
Mercatores non habent benefitium excussionis, etiam
si pro alijs promisissent nu. 10.
Limitatur conclusio, si graue aliquod infortunium pas-
sus esset mercator nu. 12.
Quod remittitur Iudicis arbitrio nu. 13.
Mercator non liberatur, etiam distractis eius bonis,
vbi adhuc debitor remaneat nu. 14.
Creditor, si amisisset Chirografum, quod debitori sol-
uenti restituere tenebatur, iurare id tenetur, & fa-
cere instrumentum cessionis eius, quia hoc modo ob-
uiatur fraudibus nu. 15.
Absolutio à iuramento necessaria est, vt iurans au-
diatur contra promissionem iuratam nu. 17.
Limitatur stante impossibilitate num. 18. quia im-
possibilitas operatur, ac si iuratum non fuisset,
num. 19.
Iuramentum non obseruans ex causa à iure concessa
non incidit in periurium n. 20.

aliquando, vt hæredum sententiæ sint variæ,
dum pars eorum parcit occisori, reluctanti-
bus alijs; Quæritur, an sufficiat pax maioris
partis hæredum, an vero omnium hæredum
consensus requiratur, si homicida à pæna per
statutum imposita liberationem obtinere in-
tendit.

Omnium hæredum pacem necessariam esse con-
1 cludunt *Ripa, & Alcia. in d. l. 4. §. Cato ff. de
verb. oblig. & tradit Felin. in cap. cum omnes de
constit. col. 10. vers. septimo fallit præsertim per
regulam, quod omnes tangit de reg. iur. in 6. &
per l. rescriptum ff. commun. prædiorum, & l. in
vsu ff. de verb. signif. ac l. si autem plures ff. de
aqua plur. arcenda.*

Cum enim statuti verba omnium hæredum exi-
gant consensum, sufficere non videtur aliquo-
rum tantum voluntas; cum statuta, vt pluri-
2 mum, ad litteram sint intelligenda, vt disponi-
tur hic Mediolani per Statutum 174. vbi Carp.
dicens ad litteram intelligi Statutum, quod
3 corporali oculo videtur, non quod percipi-
tur *ex Bal. in l. 2. num. 8. C. de patr. qui fel. di-
strar. Castr. in l. p. num. 28. ff. si certum petatur
Alex. cons. 45. num. 7. cum deductis per Rol. cons.
34. num. 47. lib. 4. & notat Galin. de verb. si-
gnif. lib. 8. cap. 30.*

Et hanc sententiam probat *Nellus de ban. 3. par.
2. temp. quæst. 39. & in terminis Gomez. tit. de
delictis cap. 5. num. 35. vers. Item etiam intellige,
& cap. 3. sub num. 61.*

De ÆQVITATE tamen contrarium verius est,
4 nempe sufficere, vt maior pars hæredum faciat
pacem homicidæ, ad hoc, vt à morte liberetur,
Ita probat *Bart. in d. l. 4. §. Cato in vlt. quæst. &
sequitur Castrens. in l. 2. §. ex his ff. de verb. oblig.*
5 quia factum a maiori parte, ab omnibus factum
esse censetur *l. quicunq; C. de omni agro deserto
lib. 11. & l. quod maior ff. ad municipalem, idem
comprobat Aret. in l. Pro hærede §. vlt. ff. de
acquir. hæred.* vbi communem esse hanc senten-
tiam affirmat, quam amplectitur *Socin. Iun. in
eodem §. Cato num. 155.* eandem sententiam
*probat Pe. à Placa in Epitho. delic. cap. 46. num.
p. lib. 6. & post eos sequitur Fachin. lib. 10. con-
trou. Iuris d. cap. 63. num. 154.* dicens rigorem
verborum priori sententiæ adstipulari, Poste-
riori verò Iustitiam, ÆQVITATISQVE ratio-
nem verbis Statuti præferendam præcipue, vt
à pæna mortis liberetur occisor, pro qua libe-
ratione stat ÆQVITAS.

Hanc conclusionem præcipue fundant *in l. & suum.
cum l. seq. ff. de pactis in l. vlt. C. qui bonis cedere
posset in l. quod maior ff. ad municipalem, & in cap.
p. de his quæ fiunt à maiori parte capituli, & in l.
rescript. vbi Doct. ff. de pactis.*

Quam conclusionem sequitur *Farin. qu. 14. nu. 2. &
nu. 5. atq; Decian. Responso 38. nu. 13. lib. p.* affir-
mantes hanc opinionem vti veriorem, & Æ-
QVIOREM esse sequendam.

Præterea Hæredum, qui consentiunt vt pax fiat,
Interesse videtur tollere prorsus omnẽ inimici-
6 tiam, & occasionem odij, vt perpendit *Fachin.
loco rel. nu. 153. & Farin. citati qu. 14. nu.*

Quæmadmodum pacem inire laudabile, & pium
7 esse, notum est, atq; concludit *Fachin. rel. cap. 63.
num. 147.* Præsertim cum ea non sit damni ali-
cuius exhæredibus, & consanguineis defuncti,
quo casu locum habere leges in contrarium al-
8 legatas scribit ibidem *Fachin. nu. 148.*

Hinc tradunt scribentes, quod si maior pars cre-
ditorum assentit, vt concedatur saluus condu-
tus eorum communi debitori pro certo tempo-
re, illi conceditur, reluctantibus etiam alijs cre-
9 ditoribus, quia in hoc attenditur voluntas maio-
ris partis creditorum, explosa aliorum contra-
dictione, quia pium, & laudabile etiam est de-
bitoribus fauere, assentiente maiori parte cre-
10 ditorum, vt dictum fuit *Bossius tit. de pace nu. 21.
& Clar. qu. 58. vers. Frequenter, atq; Io. de Ami-
cis cons. 88. num. 6. & Boer. Decis. 121. sub num. 3.*
11 affirmantes opinionem hanc magis commu-
nem, & ÆQVIOREM esse; Et ita declarare
solet Ex. Mediolani Senatus, & in specie censuit
die . . . referente Amplissimo D. Sena-
tore. fauore

Declarat tamen hanc conclusionem *Farin. cit. qu.
14. nu. 8. cum seq.* vt locum ea habeat, si consan-
guinei in eodem gradu existentes simul conue-
nerint in aliquo loco ad ineudam pacem, non
12 autem, si separatim, & particulariter pax huius-
modi data fuerit; quia tunc non suffragari cõ-
cludit *Farin. ex Placca cit. cap. 46. n. 14. & seq.*
Eo etenim casu facile esse potest, vt minor pars
contradicens in sententiam maioris partis tra-
hatur *per cap. 2., & ibi Doct. de arbitr. lib. 6., &
per l. si tres ff. de receptis arbitri & cap. in Genesi
de elect. & glos. in cap. cum omnes vbi Abb. n. 8.
13 de constitut.*; quam conclusionem procedere
etiã in patronis pluribus præsentantibus ad be-
neficia; quos debere omnes in tali præsentatio-
ne resoluenda concurrere scribit *Farin. loco cit.
vers. & in simili*, vt plurium enim voluntas mul-
14 torum pauciori voluntati præfertur iuxta *tex.
in cap. 3. vbi Abb. de iure patr. Rochus de Curte
de iure patr. qu. 93. vers. contraria opinio, repro-
bata glo. in cap. 1. de reb. Eccles. non alien.*

Et licet contrarium sequatur *Guazin. tr. de tregua.
15 & pace qu. 17. nu. 4. cum seq. ex Roma. singul. qq.
& Stracha tr. de mercat. tit. de decoctor. par. 6.
n. 13.* Tamen ÆQVITAS prioris sententiæ ser-
uari debet, vt scribit *Fachin. num. cit. cap. 63.
numero 154.*

Ex hac vero conclusione alia oritur dubitatio, an
attendi debeat maior numerus creditorum, vel
potius maior summa crediti, itaut si quis credi-
tor esset aureorum mille, multi autem simul
iuncti creditores remanerent tantum summæ
aureorum quingentorum, omnibus simul iunctis
eorum creditis.

Et sane maiorem summam crediti attendendam
16 esse, probare videtur *Gomez. in d. tit. de delictis
cap. 3. sub n. 63. quem sequitur Pe. à Placa cit. cap.
46. nu. 7.* & affirmantes, quod si plures siue hæ-
redes,

Hæres pro parte condemnatur insolidum pro toto, quando in contractu commodati ille totius rei restituendæ facultatem habet. CAP. CCX.

REgulare est, vt hæres prò parte ad
1 hæreditaria debita tantum teneatur pro rata hæreditariæ portionis sibi delatæ *l. 2. C. de hæred. act. l. 4. §. Cato ff. de verb. oblig. & scribit Vlpia. in l. 85. eodem tit. & l. iudepositi ff. de positi atq; d. l. incomodata §. si ex facto ff. commodati, acin l. Ad ea ff. de reg. Iur. facit etiam l. vnica C. ex delictos defunctorum, & l. 2. C. vnde vi Bart. & Caeteri in l. 11. §. pen. ff. de lega. 3.*

Sicuti enim lex non obligat ad impossibile *l. Impos-*
2 *sibilium ff. de reg. iur.* Ita hæredes totam rem tradere tenentur pro rata, idest singuli; cum
3 illi, nisi partem habeant *Fachin lib. 10. controuer. Iuris cap. 53. num. 71. Ad rem Costa de port. rata quæst. 45. num. 3. & 14. & qu. 189. numero primo.*

De ÆQVITATE tamen, si vnus ex hæredibus re-
4 stituendæ facultatem totius rei habet, vt in contractu commodati, & similium, tunc cogitur ad restitutionem, & insolidum condemnatur, quasi id boni Iudicis officio conueniat, vt
5 inquit Vlpianus *in l. 3. §. hæres ff. commodati, & cumulatissimè probat Fachin. cit. cap. 63. nu. 75. & 81. cum seq. plur.*

Tunc enim rem commodatam Testatori tradendo hæres pro parto à choeredibus repetit id, quod plus sua tradidit portione *l. Fideicōmisit §. si de opere ff. de lega. 3.* Quia agitur de restitutione rei, quæ non est in potestate singulorum hæredum, sed pro portione hæreditaria tantum tenentur, vt perpendit Pachin. *cit. cap. 53. num. 72. cum seq. & probat Costa de portione rata qu. 189. num. 5. per l. si vni ex cohæredibus §. Idem Papinianus ff. famil. ercisc. post Roma. cons. 49.*

Namq; placuit in omnibus Iudicijs ÆQVITA-
6 TIS magis, quam stricti iuris rationem habendam *l. placuit C. de Iudicijs l. in omnibus quidem de reg. iur. & l. si me, & Titium ff. si certum petatur, ac l. si seruum §. sequitur ff. de verb. oblig.*

Sicuti enim plures hæredes non possunt agere sin-
7 guli, nisi pro rata *l. plane ff. famil. ercifcundæ l. ea quæ C. eodem, & tradit Bal. cons. 15. num. 2. lib. 2.* Ità regulariter e conuerso non possunt actione personali conueniri, nisi pro rata,
8 quando obligatio est diuidua *Angel. cons. 230. col. 3. quem sequitur Costa de portione rata qu. 189. in princip.* & ante eum latissimè hanc explicauit materiam *Alba in repet. l. 4. §. Catonu.*
9 *150. cum plur. seq. vbi num. 169.* probat, quod Iniquitas aliquando toleratur propter maiorem ÆQVITATEM *per glos. in l. fin. C. de fruct., & lit. expens. & per tex. in l. it à vulneratus vers. quod si quis absurdum ff. ad legem aquil. & l. moriens §. sunt autem ff. de penit.*

SVMMARIA.

Pacem si hæredum requirit statutum, intelligitur de omnibus hæredibus num. 1. Contrarium num. 4.

Prior sententia obseruatur in Dominio Mediolani numero 19.

Statuta, vt plurimum ad litteram intelliguntur num. 2. Declaratur conclusio respectu pœnæ mortis, & respectu pœnæ extraord. num. 20.

Statutum ad litteram intelligitur, quod corporali oculo videtur, non quod percipitur num. 3.

Factum à maiori parte, ab omnibus factum censetur numero 5.

Hæredum interest tolli inimicitias, & odium num. 6.

Pacem inire laudabile, & pium est num. 7. maximè sine damno hæredum num. 8.

Debitori conceditur saluus conductus à maiori parte creditorum, alijs reluctantibus num. 9.

Debitori fauere, pium, & laudabile est num. 10. Decretum Senatus in ea materia num. 11.

Maior pars consanguineorum simul conuenire debet, vt faciat pacem occisoris consanguineo, non autem separatim num. 12.

Maior pars patronorum præsentantium aliquem ad beneficium, legitimè eligere dicitur num. 13. & 14. Contrar. num. 15.

Maior pars creditorum intelligitur respectu summæ creditæ num. 16.

Contrarium statuitur per Non. Constit., vt si concurrat maior pars creditorum num. 17. Arbitrio Iudicis relinquitur num. 18.

Pax haberi debet ab hæredibus sanguinis, non bonorum, num. 21.

Bonum est habere pacem ab hæredibus sanguinis, & bonorum num. 22.

Fœmina concurrit cum masculis ad faciendam pacem occisori num. 23. Contrar. affirmat Ang. num 24.

Decretum Senatus in ea materia num. 25.

Limitatur, si fœmina excludatur in successionibus à Statuto num. 26.

Offensus cogi non potest ab officiali ad remittendam iniuriam num. 27.

Æquitatis ratio non permittit, vt offensus cogatur ad remittendam offensionem num. 28.

Statuto stante, vt homicida capite plectatur, nisi pacem habuerit ab hæredebus occisi, sufficit habere pacem à maiori parte hæredum. CAP. CCXI.

PAssim in multis Ciuitatibus, & oppidis Italiæ vigent Statuta, quibus disponitur, vt capite plectatur homicida, vel alia graui pœnâ afficiatur, nisi pacem habuerit ab hæredibus occisi; contingit aliquando,

Et hanc conclusionem sequitur Menoch. *de arbitr. casu 7. num. 13. cum seq. atq; amplectitur Morot. cons. 93. sub num. 25. vers. est enim opinio Annens*
7 *Rober. lib. 3. reg. Iud. cap.* 8. saltem ex ÆQVITATE canonica, vt inquit Valas. *decis. sine consultat. 82. num. 23. Albo cons. 526. num. 8 Mariscot. lib. p. var. resol. cap. si quos sequitur Sen. Bell. tr. de his qua incont. fiunt cap. 73. num. 16. cum seq. & cap. 81. num. 5. & 9. lib. p. & retulimus nos supra in cap. 79. numero 11. & 12. lib. primo.*

Solet enim lex (vt subijcit D. Bell. *num.* 18.) spe-
8 ctare id, quod durat, non quod momento fit, vt
multis similibus comprobat Ann. Robertus *cit. cap.* 8. & in terminis tradit Thesaur. *Im. Qu. Forensi 53. num. 3. lib.* 3. dum concludit Vasallum excusandum a caducitate incursa ob alie-
9 nationem Feudi factam sine Domini licentia, quando illud recuperauit re integra, idest ante declaratam caducitatem.

Et quamuis velint nonnulli ex scribentibus, quod alienatio facta sub clausula saluo, & reseruato
10 consensu Domini, & non aliter &c. non dicatur
vera alienatio, vt Vasallus vendens non incidat in pænam caducitatis *Abb. in cap. 2. extra de Feud. Curt. Sen. cons. 8. viso Instr. quos sequitur Ripa cons. p. num. 3. lib.* 3. Attamen, vbi rea-
11 lis tradatur possessio rei alienatæ sub d. clau-
sula, non excusatur à pæna alienans, vt post alios probat Menoch. *cons. 2. in causa Finar. num. 84. art. 3. post Decium cons. 160. num.* 4. & ità iudicatum fuisse in Consilio Neapolitano testatur Gama. *decis. 49. num.* 5. & in practica obser-
12 uari scribit Alcia. *cons. 753. num.* 3. dicens idem
esse, si per clausulam constituti facta esset traditio, & hanc opinionem, vti magis communem sequitur *Paris. cons. 86. num. 14. cum seq. lib. p. Bero. cons. 120. num. 3. lib. p. Rol. cons. 51. num. 3. lib. 2. de qua relato Gamma decis. Lusitano 274.*

Dubiam tamen valde esse hanc postremam opi-
13 nionem scribit Thesaur. *cit. quæst. 53. sub num.*
3. & 4. modo alienatio sit conditionata, neq; transiuerit in contemptum Domini, quam tenet Menoch. *cons. 38. num. 24. cum seq.*, reprobata priori sententia par. tex. *in l. necessario §. quod si pendente ff. de percendo, & cōmod. rei vend.*
14 vbi etiam retradita, conditione pendente, emp-
tor non efficitur Dominus, *Rol. cons. 63. lib. 4. Cephal. cons. 118. Surd. cons. 482. num. 9. lib. 2. quos sequitur Thesaur. cit. qu. 53. num. 4.*

Tempus verò, quo permittitur fieri recuperatio rei alienatæ sine consensu Domini, diuersimode
15 interprætantur Doctores, cum alij ante litem
contestatam, alij ante sententiam fieri posse recuperationem, & sic moram purgare tradiderint, de qua re ample Vrsilius ad Afflic. *decis. 174. Menoch. cons. 1133. num. 15. Caroc. decis. 9. num.* 13. Sed verior sententia est, vt hoc tempus
16 remittatur Iudicis arbitrio *secundum glos. in*
cap. potuit de locato Ripa in l. si insulam num. 35. vbi Alcia num. 15. ff. de verb. oblig. Menoch. de arbitr. casu 7. & cons. 543. num. p. Magon. decis. Lucens. 35. num. p. quos sequitur Sen. Bellon. cit. cap. 73. num. 19. cum seq. lib. p. dicens, quod Iudex prouideat considerata qualitate rei, temporis, & personarum, modicum tempus arbitrio suo deffinire debet, ne obsit in mora constituto, si alterius nihil, vel parum intersit, *Gabr. cons. 69. num. 45. lib. 2. Surd. cons. 558. num. 15. & Costa de re integra distinct. 69. & distinct. 93. num. 12. & de rat. rata distinct. 86. num. 10. quibus addo Morotium cit. cons. 93. sub. num. 25.*

Hæsitant vlterius scribentes, an alienatio facta per Vasallum sine Domini consensu cum pacto redimendi, Inducat caducitatem, siue priuationem durante tempore retrahendi, Et commu-
17 niter concludunt alienantem incurrere caduci-
tatem, quia pendere dicitur redemptio à futuro, & incerto euentu *Menoch. cons. 413. num. 57.* Quo casu inductus dicitur Domini contemptus, & ei acquisitum ius, quod per redemptionem
18 auferri non potest, vt concludit *Bar. in l. sequi-*
tur §. Idem Labeo ff. de vsucap. quem sequitur Morot. cit. cons. 93. sub numero 25. prope finem, & numero 28.

Qui autor pro maiori corroboratione firmatæ conclusionis subijcit *num.* 27. quod multa con-
19 tingere possunt, quæ retrouenditionem impe-
dirent, & quæ redderent venditionem perpetuam, & irreuocabilem, quæ dubietas, & incertitudo, sit ne dominium futurum perpetuum, aut temporale, semper consideratur, & sufficit ad præsumendum eius perpetuitatem *l. sufficit*
20 & ibi *Ias. in 2. dicto notab. ff. de condit. indeb. Ti-*
raquel. de retr. conuent. §. 2. glos. vnica num. 39. Ideo Dominus non tenetur expectare euentum futuræ retrouenditionis, sed cum vtile Dominium translatum sit ipso inuito, & irrequisito, ex contrario puro potest agere ad caducitatem sibi quæsitam, & nisi ita diceremus facile esset
21 fraudare Dominos, quod non est permitten-
dum, vt concludit *Morot. loco citato numero 27. cum seq.*

SVMMARIA.

Hæres pro parte tenetur ad debita hæreditaria, etiam pro parte tantum num. 1. & 3.

Contrarium verius in certis casibus num. 4.

Lex non obligat ad impossibilia num. 2.

Quod boni Iudicis officio conuenit, agi debet num. 5.

In Iudicijs æquitatis potius, quam stricti iuris, idest rigoris, ratio habenda est num. 6.

Hæredibus pluribus extantibus, agere nequeunt singuli, nisi pro rata num. 7.

Hæredes plures non possunt actione personali conuenire, nisi pro rata, quando obligatio est diuidua, numero 8.

Iniquitas aliquando toleratur propter maiorem æquitatem num. 9.

8 quo quis peccauit pœnam subeat, vt inquit *Facchin. loco cit. in fine.*

Et ideo videmus, quod si Feudatarius negat partem rei feudalis esse feudalem, non priuatur 9 toto feudo, sed tantum parte negata *glo. in verbo scientiam in cap. p. §. vasallus in l. p. vbi scribentes omnes, si de feud. fuerit controuers. inter Dominum, & Agnatum*, quam sententiam communem esse affirmat *Clarus in §. feudum n. seq. & seq. Rol. cit. cons. 17. num. 4. qui seq. num. 1 nquit* quod si emphiteuta plurium Dominorum alienat rem emphiteutam de voluntate vnius, vel duorum, rem, quæ erat communis pro indiuiso, 10 quod cadit tantum pro illa parte, cuius consensus non fuit impetratus, & sic puniri non debet nisi in parte, circa quam deliquit, quod etiam probat *Corbul. de iure emphit. tit. de causa priuat. ob mendatium n. 4. per glo. in cap. p. §. vassallus tit. si de feudo fuerit contractus inter Dominum, & Agnatum.*

SVMMARIA.

Caducitas ob factam feudi alienationem non reparatur per recuperationem nu. 1.

Contrarium verius re integra num. 4. & 7. & 9.

Dominus dicitur contemni per Vassallum, si alienauit Feudum, vel illius partem illo inscio nu. 2. & 18.

Quod procedit etiamsi cum pacto recuperandi alienasset num. 3.

Quæ impetu iracundiæ, non animo deliberato fiunt, excusatione facilius digna sunt num. 5.

Necessitas excusat à caducitate num. 6.

Durabile quod est, non quod momento fit, spectat lex num. 8.

Alienatio facta cum clausula reseruato iure Domini, & saluo eius consensu, non dicitur propriè alienatio num. 10.

Limitatur, quando realis possessio fuit tradita nu. 11.

Ex constituti clausula traditur possessio vera num. 12.

Contrarium tenet Thesaur. num. 13.

Emptor non efficitur Dominus pendente conditione, sub qua fuit facta venditio num. 14.

Tempus recuperandi rem alienatam sine Domini consensu, quale num. 15.

Iudicis arbitrio remittitur tempus num. 16.

Caducitas incurritur per alienationem rei Feud. siue emphiteotica cum pacto retrahendi pendẽte d. tempore redimendi num. 17.

Ratio conclusionis, quia multa contingere possunt, quibus retrouenditio impediatur num. 19.

Perpetuitas venditionis consideratur, etiamsi sub pacto reuendendi facta ea sit num. 20.

Fraudibus occurrendum est num. 2.

Vassallus, qui alienauit Feudum sine Domini consensu, ob quam alienationem incidit in pænam priuationis, si illud recuperauit, antequam Dominus declaret caducitatem, & sic re integra, euitat caducitatem. CAP. CCIX.

PRæcedenti materiæ caducitatis, siue priuátionis per Vassallum incursæ ob alienatam rem Feudalem sine Domini consensu, succedit alia quæstio, an scilicet per recuperationem factam incontinenti rei alienatæ, antequàm Dominus vtatur iure suo, & sic declaret caducitatem, euitat pænam Vasallus, & negatiue 1 respondendum videtur, quia alienando rem Feudalem sine Domini licentia, ipso facto priuationem incurrisse Vassallum declarat citatus tex. *in cap. imperialem de prob. Feudi alienat. per Freder. & in cap. p. de Vassallo, qui contra constitutionem Lotharij Regis beneficium alienauit, & probat Gabriel cons. 83. num. 31.* Et post multos alios per eum relatos scribit Corbul. *de iure emph. tit. de causa priuat. ob alienat. irrequis. Domino facta in principio, & limitat 14. num. 4.*

Dicitur enim huiusmodi Vasallus alienans sine Domini consensu illum contemnere, idcirco ca2 ducitatem incurrit, etiamsi alienationem fecis3 set cum pacto retrouendendi, vt perpendit *Socin. Iun. cons. 20. sub num. 29. lib. p.* Etiamsi alienatum redimisset, vt expresse probat Marius Anguis. *cons. 102. num. 15. & seq.*

De ÆQVITATE tamen contrarium verius est, quia incontinenti recuperando rem Feudalem alienatam, idest antequam Dominus iure suo vtatur declarando caducitatem, dicitur alienationẽ ad nihilum reduxisse re integra, & consequenter pœna ante recuperationem non declarata, vlterius incursa non dicitur, & idcirco neq; etiam declarari potest, vt probat Isernia *in cap. p. de probib. Feudi alien. per Lothar.* vbi, *Alciatus num. 3.* qui ÆQVIOREM dicit, & communiter in hanc sententiam inclinare Doctores testatur, quos sequitur *Prepos. ibi n. p. & Affl. num. 5. vsq; ad num. 13. facit tex. in cap. Præsbiterorum de rebus Eccles. non alien.*, maxime, si non animo præmeditato, sed impetu quodam, vel ex calore iracundiæ *l. quidquid calore* 5 *ff. de reg. iur.* aut ex causa necessaria Ardizon. 6 *de Feud. in tit. quibus modis Feuda amit. sub rubr. si alien. Feud. post. recuper. cap. 101.* Quam sententiam vti ÆQVIOREM rigori præferendam dicit Camerar. *pag. 53. 55. & 68. cum seq. præsertim. num. 71. vers. dicetis cum seq.* & post multos alios per eum relatos latissime probat Rosental. *de Feud. alienat. cap. 9. membro p. conclus. 2. num. 13. vbi Additur litt. P. & Q.*

Et

mento, quod nullum esse probat ea ratione,
13 quod legitima matri debeatur in bonis filij,
14 sicuti debetur filio in bonis matris *all. l. p. & fia. ff. de bonis damnatorum.*

Correlatiui siquidem dicuntur filij, & parentes,
15 itaut dispositum fauore filiorum, locum etiam habere debeat in parẽtibus, ne ad imparia iudi-
16 centur *Ias. in l. vlt. nu. 15. C. de indic. vidnit toll. & cons. 112. lib. p. Curt. Sen. cons. 11. & ample probat Menoch. cons. 136. nu. 10. cum plur. sequent.* neq; esse debet filius deterioris conditionis patre, &
17 è contra *tex. in l. maximum vitium C. de liber. prater. vbi Bal. nu. 2. & Corn. nu. 13. arg. l. si viua matre C. de bon. mater & latiss. scribit Menoch. cons. 15. nu. 157. cum seq. cons. 362. num. 29. cons. 427. nu. 1. cons. 400. nu. 40. & cons. 904. nu. 34.*

Et tam dicitur suus, filius emancipatus, quam filius in potestate existens, conferunt notata per *glo.*
18 *in d. l. si quis suus C. de repud. hared. & in l. liberos C. de his qui ante aper. tab. & notatur in l. si constante ff. sol. matrim. & tradit. Alex. in eodem l. si quis suus sub nu. 4. vers. Tamen mihi placet.*

SVMMARIA.

Alienans partem feudi inuito Domino cadit à toto nu. p. Contrarium verius est, vt scilicet cadat alienans, nisi à parte alienata nu. 2.

Res eatenus perditur, quatenus circa eam peccatur, siue delinquitur nu. 3.

Pœna non egreditur suos auctores, & delictum num. 4. & 8.

Feudalis res, si vti talis fuit alienata sine Domini assensu, ea tantum perditur, si verò tanquam libera alienata fuit, tunc totum feudum amittitur nu. 5.

Distinctionem hanc reprobat Facbinet nu. 6.

Dominum contemnere dicitur vasallus, qui rem feudalem ipso inscio alienauit nu. 7.

Feudatarius negans partem feudi esse feudalem, cadit tantum ab ea parte negota nu. 9.

Emphiteuto alienans rem emphiteoticam plurium Dominorum, de voluntate tantum aliquorum ex Dominis, cadit ab ea porte tantum, qua Domino non consentienti spectabat nu. 10. & si est communis, pro indiuisa ad ratam, ibidem.

Alienans partem Feudi sine Domini consensu amittit tantum partem alienatam, non autem totum Feudum.

CAP. CCVIII.

1 BAldus *in cap. p. §. si vero vel in totum, qualiter olim feuda alienari possunt,* determinat, quod alienans partem feudi cadit à toto *per cap. Imperialem de probib. feud. alienat. per Frider.* vbi sic loquitur.

Hac edictali, & Deo propitio perpetuo validitura lege sancimus, vt nulli liceat Feudum totum, vel partem aliquam vendere, vel pignorare, vel quoquomodo distrahere, seu alienare, vel pro anima iudicare, sine permissione illius Domini, ad quem feudum spectare dignoscitur (& sequitur) *Pœna auctoritate nostra iminente, vt venditor, & emptor, qui tam illicitas alienationes reperti fuerint contraxisse, Feudum amittat, & ad dominum libere reuertatur,* Ex quibus verbis tex. probat Bal. siue totum Feudum fuerit alienatum, siue illius pars tantum, Feudum in totum amitti, quam sententiam de rigore iuris esse admittit idem Bal. & declarat *Facbin. lib. 7. contr. Iuris cap. 99. vers. contrarium tamen lit. B.*

De ÆQVITATE idcirco contrarium verius est, & sequi debemus, vt scilicet ea tantum pars feudi, quæ fuit alienata sine Domini consensu, in commissum cadat, & ad Dominum reuertatur
2 *tex. est expressus in cap. p. de vasallo qui contra constitut. Lotharij Regis benefitium alienauit* vbi sic dicitur.

Si *vasallus contra constitutionem Lotharij Regis benefitium alienauerit, si totum, perdat totum, si vero partem, perdat partem, & ad Dominum reuertatur,* quibus verbis tollitur omnis hæsitatio, cum nihil clarius esse possit, vt scribit *Facbin. cit. cap. 99. lib. 7. contr. iuris post Aret. cons. 14. num. 5. & Curt. Iudex de feud. par. 4. num. 153. & Rol. à valle cons. 17. nu. 6. cum seq. lib. 2.*

Vbi enim delinquitur circa rem, eatenus res per-
3 ditur quatenus in ea peccatur *l. Paulus & l. benefitium & vtrobiq; Bart. ff. ad legem falcid.* cum
4 pęna non egrediatur delictum suum *l. resciptum ff. de his, quibus, vt indign. glo. in cap. p. de vasal. qui contra constitut. Lotha. & glo. in cap. quasiuit in fine, de his qua fiunt a maiore parte capit. & exponit Rol. cit. cons. 17. nu. 4.*

Hanc quæstionem alij aliter explicant, distinctione adhibita; nempe an si vasallus absq; Domini consensu partem feudi alienauerit, tanquam feudalem, & hoc in casu non amittat totum
5 feudum, sed tantum feudi partem alienatam, Aut verò non tanquam feudalem alienauerit, & hoc casu totum feudum amittat, cum in Domini contemptum alienasse videatur, Ita *post Bal. Io. Andream Parisium, & alios respondit Roland d. cons. 17 nu. 27. lib. 2.*

Quam tamen distinctionem prorsus refellit *Fa-*
6 *chin. cit. cap. 99. vers. vlt.* dicens in re tam aperta per citatum tex. decisa non opus esse huiusmodi distinctione; Rationi enim, & ÆQVITATI tam consonam esse cõclusionem prędictam scribit, vt superfluum sit distinctionem aliquam adhibere, aliter pæna diceretur maior delicto, quod non est affirmandum, & si contemptus Domini ratio habenda sit, ad hunc effectum decidendum esset vasallum totum feudum amittere debere; quia sine Domini consensu alienando, siue totum, siue partem vassallus, Domi-
7 num semper contemnit *cap. p. §. vlt. in fine, qua fuerit olim prima causa benef. amit.* sed non sic durè agendum fuit, cum satis sit, quod in eo, in

quo

in l. 14. tit. 11. lib. 4. de quo Sessa Decis. 36. sub nu. 5. & nu. 15. Adhuc lapsum iamdiu fuisset d. tempus, vt affirmatum fuit.

Non releuante assertione Boadillæ in eius *Polit. lib. 2. cap. 16. nu. 13. dicentis ex Fabro in §. fin. Instit. de noxali*, quod competit communitati ius
52 offerendi intra quatuor menses à die deliberationis, siue venditionis; Quia cum Doctoris dictum sustineatur vbi aliqua lege, vel ratione sit fulcitum, dum Faber in aliqua lege neq; ratione
53 se fundat, non est de eius auctoritate curandum, vt postea subijcit Boadill. eodem loco in *glo. cit. ff. dicens* se alias declaraturum quæstionem hanc; Itaut d. conclusionem minime firmasse Boadillam constet, cui resistit citatus *tex. in l. quaecunq; C. de fide Instr. lib. 10.* & de qua conclus. valde hæsitat *Sessa Dec. 36. nu. 24. cum seq.* asserens diuersimode fuisse iudicatum per illum Senatum, & tempus octo, vel quindecim dierum
54 requiri tantum pro validitate oblationis scribit *Iodoch. in patracin. pupill. tit. de subhastat. c. 3. nu. 5.*

SVMMARIA.

Emancipatio filij eum liberat à patria potestate nu. 1.

Liberatus à patria potestate reputatur vti extraneus num. 2.

Hæreditates ab intestato pertinent ad suos nu. 3.

Emancipatio æquiparatur morti patris nu. 4.

Donatio facta per patrem filio emancipato valet num. 5. & 6.

Emancipatus filius succedit patri cum alijs filijs existentibus in patris potestate nu. 7. & 8.

Emancipato filio non competit beneficium restitutionis aduersus repudiationem paternæ hæreditatis, vt competit alijs filijs nu. 9.

Patri debetur legitima ex hæreditate filij emancipati num. 10.

Præteritio patris in testamento filij illud nullum reddit nu. 11.

Præteritio huiusmodi habet vim exhæredationis num. 12. & 13.

Legitima debetur maiori in bonis filij, sicuti debetur filio in bonis matris nu. 14.

Correlatiui sunt parentes, & filij nu. 15. & 16.

Filius esse non debet deterioris conditionis parentibus, & è contra nu. 17.

Sunt tam dicitur filius emancipatus, quam filius in potestate constitutus nu. 18.

Paterna hæreditas ab intestato debetur filio, etiam emancipato, nedum in potestate patris existenti. CAP. CCVII.

1 EMancipationem filij eum eximere à patria potestate tritum est, & habetur *in §. Præter ea Instit. quibus modis ius pater potest. soluitur.*

Propterea à patria potestate liberatus consideratur, ac si esset extraneus *arg. l.*
2 *liberos §. p. ff. de capitis diminut. & l. fin. C. eodem tit. & is p. Instit. de testam.* in quibus locis habetur patres vendere posse filios etiam pro vno nummo.

Certissimi ve... iuris est paternam hæreditatem non deberi extraneo, ad quam tantum descen-
3 dentes, siue sui admittuntur ab intestato *§. Intestatorum Incist. de hæred. quæ ab intest. defer. & §. p. in Auth. de hæred. quæ ab intestata deferuntur.* Ergo emancipato filio minime deberi paternam hæreditatem dicendum est, vt decidere videtur idem *tex. in d. §. Præterea in illis verbis, sui autem hæredes existimantur, qui in potestate morientis fuerint.*

Accedit, quod cum emancipatio æquiparetur morti patris, siue filij, atq; etiam exhæredationi
4 *Alex. in l. si cum dote §. transgrediamur num. 8. ff. sol. matrim. & tradit Ias. in l. 2. nu. 14. vbi Ripa nu. 27. ff. sol. matr. quos sequitur Menoch. cons. 332. nu. 20.* Successio patris, siue filij est regulanda, ac si eorum alter mortuus esset, & consequenter vocatis deberi affirmandum est.

Hinc dicitur valere donationem factam per pa-
5 trem filio emancipato *l. donationes §. pater ff. de donat. & l. 2. C. de inof. donat. Menoch. cons. 199. nu. 2.* quæ alias inualida esset, quia pater donare
6 filio prohibetur *d. l. donatione §. pater ff. de donat. l. p. §. p. ff. pro don. l. 2. C. de inoff. donat. l. donationes quas parentes C. de donat. inter virum, & vxorem, & scribit Bart. in l. frater à Fratre num. 57. ff. de condit. indeb. & latiß. tradit Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 29. num. p. cum duobus seq.*

De ÆQVITATE tamen etiam filio emancipato
7 deberi paternam hæreditatem concludit *Alex. in l. si quis ciuis, sub num. 4. C. de repud. hæred. per tex. in §. exhæredatos in Auth. ex causa de liber præterfaciuns tradita per Paul de Castro, in l. si emancipata de iuris, & facti ignor.*

In successione etenim parentum ab intestato sublata est differentia emancipationis, & patriæ potestatis per tex. *in §. nulla in Aut. de hæred. ab*
8 *intestato, & in l. meminimus C. de legit. hæred.* Quamuis quoad alia, præsertim quoad reuocandam repudiationem, & similia, non competat filio emancipato benefitium restitutionis aduer-
9 sus repudiationem intra quadrienium, vt competit filijs in potestate existentibus, Doctores præsertim Alex. *in d. l. si quis suus n. 3. cum seq. C. de repud. hæred.* Intra quod quadrienij tempus non currere præscriptionem probat *Bal. in eadem l. si quis, & seq. Alex. num. 3.*

Sicut namq; patri debetur legitima ex hæreditate
10 filij emancipati *tex. in l. p. & l. fin. ff. de bonis*
11 *damnat.* In tantum, vt per patris præteritionem testamentum filij emancipati nullum reddatur *l. si posthumus ff. de lib. & posth.* cum præ-
12 teritio huiusmodi habeat vim exhæredationis *§. vlt. Instit. de exhæred. liber. & habet in §. aliud in Auth. vt cum de appellat. cognoscitur*, & probat *Menoch. cons. 499. num. 26. & cons. 628. num. 2.* vbi loquitur in terminis præteritionis matris, & aui materni, factæ per filium in testa-

mento

37 non agitur de alienatione Buronum, aut Op-
pidanorum, ſed de venditione mere ruſtico-
rum, vt poſt Franc. Marcum *deciſ. 347. num.p.*
probat Galia citato *conſ. 46. ſub num. 5. verſ.*
quippe ſuffragatur atteſtando ita obſeruatum
fuiſſe contra Caſſinenſes fauore Marchionis
Caſſinarum.

Et quam concluſionem præſertim in hoc Domi-
nio Mediolani locum habere docet idem Ma-
38 ſtril. loco relato *ſub num. 5. verſ. neq; obſtare*
videtur, vbi ſcribit in Prouincia Mediolanenſi
poſſe alienarj feuda, etiam inuits ſubditis, dum-
modo totum alienetur Feudum, & quam con-
ſuetudinem attendendam eſſe ſcribit Franch. *d.*
deciſ. 17. num. 16. Quam ſententiam compro-
barunt quatuor Doctores Bononienſes, & de-
cimocto alij ex primatibus interprætibus
Academiarum Italiæ, & Siciliæ, & quam abun-
de firmarunt Marta in conſ. vnico poſito poſt
deciſ. Maſtrilli, & Borella in conſ. vnico inſer-
to poſt Martam; Quibus acceſſerunt ſubſcrip-
tiones aliorum viginti duorum iuriſperitorum
Salmaticenſis præcipuè Academiæ; Et quam
idcirco vti magis communem ſeruandam eſſe
videtur, reprobata contraria opinione *Seſſa*
plena deciſ. 36. cuius fundamenta eneruaſſe, &
ſuſtuliſſe Galia citato *conſ. 46. num. 11. cum ſeq.*
patet, & Maſtril. *loco relato num.* 51. *cum ſeq.*
Et quàm ſententiam locum habere declarat
Franch. *alleg. deciſ. 17. num. 8. & Seſſa deciſ.*
36. *num.* 23. vbi venditio fit à ſupremo Princi-
pe, non autem à Feudatario in alium Feuda-
tarium.

Effectus tamen nuperime ſubſequtus docuit ve-
ram non eſſe traditionem Maſtrilli circa con-
ſuetudinem deductam in hac prouincia Medio-
39 lanenſi de alienandis ſubditis, ijs etiam inuitis;
Quandoquidem cum Iuſſu Suæ Ex. Illuſtr. Mag.
ſuperius proximis annis alienaſſet ciuitatem Vi-
gleuani in D. Marchionem Cæſarem Vicecomi-
tem; atq; huic alienationi conſentire recuſaret
ille Populus, poſt paſſas multas vexationes; per-
ſeuerando in eius deliberatione, fuit tandem li-
beratus Populus prædictus ab hac comminata
alienatione.

Tertia ſe offerebat oppoſitio reſpiciens inualidita-
tem oblationis, ſub nomine Communitatis fa-
ctæ, quam eo caſu nullam eſſe ſupponebatur,
dum in conſtituendo Sindico, ſiue Procuratore,
40 a quo facta fuerat oblatio, non interuenerat
maior populi pars, neq; permiſſus fuerat ſo-
nus campanæ, ſiue vox præconis, aut Nontij,
ſiue conſulis, neq; duæ partes ex tribus conſen-
ſum præſtiterunt, iuxta diſpoſitionem *l. nunc*
vbi ſcrib. ff. quod cuiuſq; vniuerſ. & tradit Docto-
res in l. nominationum C. de Decur. lib. 10. & in ter-
minis ſcribit Rol. conſ. 90. nu. 19. & 23. lib. p. The-
ſaur. Deciſ. 257. nu. 2. & poſt Loſſaum de Iure vni-
uerſ. par. 3. cap. 5. nu. 6. cum ſeq. & nu. 12. tradit
Peguerra Deciſ. 11. nu. 2. Et de qua oblatione in-
ualida nullam eſſe habendam rationem probat
41 *Franch. cit. Deciſ. 17. nu. 23. Galia all. conſ. 46. nu.*
50. Anna cit. conſ. 50. nu. 5. & Alleg. 69. nu. 13. &
latiſſime probat Maſtril. cit. conſ. vnico nu. 47. atq;
admittit Regens Tappia Deciſ. 28. nu. 29. cum ſeq.
par. 2.

Quæ oblationis inualiditas eo fortior reddebatur,
dum æs alienum contrahere pro ſe redimendo,
& magnum intereſſe pro eo ſoluere ſtatuerant
d. ſubditi rurales; Cum hoc pacto ſub Demanij
acquirendi clipeo excoriati remanerent, vt in
puncto tradit *Freccia de ſub infeud. lib. 2. Auth.*
2. nu. 26. & poſt alios ſcribit Franch. cit. Deciſ. 17.
nu. 2. in fine, & ſequitur Maſtril. loco rel. nu. 45.

Poſtrema oppoſitio continet, quod tempore in-
congruo facta fuit maior prætij oblatio, nempe
poſt perfectum contractum, & ſic re non inte-
gra; contractu etiam perfecto non licet quic-
quam mutare, vel illum reſſolutum decernere
43 *arg. l. perfecta donatio C. de donationibus quæ ſub*
modo, & l. ſicut C. de obligat. Valaſc. Deciſ. 37. nu.
p. & 4. Coſta de re integra Diſtinct. 34. nu. p. & in
fine qui loquitur in terminis retractus, & *Oldra.*
de reſcript. in præludio 10. *nu.* 2. *& nu.* 24.

Attenta præſertim clauſula conſtituti, per quam
Illuſtr. Mag. in Inſtrumento venditionis ſe de-
clarauit poſſidere d. Feudum nomine D. Garziæ
emptoris, per quam clauſulam vera, & realis
poſſeſſio tranſlata dicitur in emptorem, cuius
44 periculum, & commodum eidem cedit *l. poſt*
perfectam, & l. quod fortuitus C. de pignor. act. &
ample probat Maſtril. Deciſ. 146. nu. 7. cum ſeq. par.
2. Et ſic interueniſſe dicunt in d. contractu om-
nia tria requiſita, per quæ feudum conſtituitur,
nempè conceſſio, Inueſtitura, & poſſeſſio, de
45 quibus *Dec. in cap. beneffitium de reg. Iur. in 6.*
quem ſeq. Roſental. de feud. cap. 6. glo. 7. concl. 3.

Quemadmodum per lapſum menſium quatuor, &
vltra à die, quo fuit ſolutum prætium, & con-
46 cepta ordinatio Illuſtr. Mag. vt fieret Inueſtitu-
ra, vſq; ad diem factæ oblationis, omnia acta
conſumata eſſe conſtat, atq; ſerò communita-
tem petijſſe d. redemptionem medietate maioris
prætij, cum indubitatum ſit poſt decretum in-
terpoſitum venditioni rei fiſci nullum recipien-
47 dum eſſe ad plus offerendum *l. fin. C. de fide Inſtr.*
lib. 10. Et ita cenſuiſſe Senatum Pariſienſem te-
48 ſtatur *Rebuff. ad Conſt. Regni tit. de præconijs, &*
licitat. art. 4. glo. vnica nu. 33. Prout nulli ſuccur-
ritur etiam minori, ſiue vniuerſitati, poſt inter-
49 poſitum decretum *l. quæcunq; C. de fide Inſtr. lib.*
10. *& tradit Rebuff. loco relato art. 7. glo. vnica*
nu. 2. Valaſc. Deciſ. 37. nu. 4. & Claper. in eius cen-
turia clauſ. 5. qu. 2. nu. 6.

Et licet ſpeciale ſit in Fiſco, vt intra tempus octo
dierum poſſit fiſcus offerre, & admitti debeat ad
50 aditionem, & prætij augumentum *l. Lucius ſ.*
fin. ff. ad municip., *Et probat Claper. d. clauſ. 5. qu.*
2. ſub nu. 6. Per hanc limitationem Fiſci fauore
deductam confirmata dicitur excluſio commu-
nitatis iuxta regulam, quod exceptio firmat re-
gulam.

Et idcirco vbi tale benefitium dierum octo com-
petijſſet communitati, vt inquit Didacus *Perez,*

in

empti, *& l. ediles §. si for. ff. de edil. edicto Surd.*
decis. 155. *num.* 5. *&* 9. vbi multa ponit exem-
pla, ex quibus exluditur prætensa læsio, con-
ferunt etiam tradita per Francum *decis.* 333.

Quæ conclusio, contractum scilicet locationis per
ministrum perfectum non debere de facili re-
uocari, etiam si in eo defficiant solemnitates
26 requisitæ, limitatur in materia Annonæ, tam-
quam humanum victum contineat, & valde
priuilegiata; Quia tanquam vniuersi populi
vtilitatem respiciens huiusmodi contractus, non
autem solius Fisci interesse, reuocari quando-
cunque potest, vt concludit Boadil. in eius
Polit. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 20. vers. *Esto tiene* par.
2. per sequentia verba, *y otro si el beneficio y me-*
jor.a del nueuo contrato, ò postura fuesse muy gran-
de, y de mucha consideracion respecto del pueblo,
que en tal caso &c. Qui auctor sub *num.* 20. *vers.*
y en este articulo, fatetur se semper fuisse con-
trariæ sententiæ, vt scilicet quando dolus ab
27 fuit a contractu, obseruentur omnino pacta, &
conuentiones iuxta tex. *in cap. p. de pactis* su-
bijciendo sequentia verba, *por que importa mas*
que la Ciudad, ò consejo cumpla, y guarde su pala-
bra, y concierto en las contractaciones, que hiciere,
aunque dexe de ganar, que no que buelua atras, y
falte de lo contratado, y de su credito, y cesse el
comercio, y falten por ello arrendadores, y baste-
cedores iuxta citatam *l. Quod si minor §. non sem-*
per ff. de minoribus, ibi, & nemine cum his con-
trahente quodammodo comercio eis interdicatur.

Et ita respondi superiori anno 1649. fauore D.
28 Don Ioannis Garziæ del Hoijo, cui omissa
hastæ solemnitate Illust. Magistratus Extraord.
redditum cum Voto Fisci, & assentiente Sua
Excellentia, vendiderat Feudum Zeli Surrigo-
ni in casu, quo D. Iulia eius filia prægnante ex
I. C. Coll. D. Iacobo Aduocato Feudatario in-
terempto sine prole masculina, nasceretur
alia fæmina Feudi incapace, vel aliter fieret
locus deuolutioni dicti Feudi ad Reg. Cam. per
extinctionem lineæ masculinæ; cum præser-
tim S. E. ordinasset, vt emptor solueret idem
prætium, quo Feudum ipsum fuerat venditum
antecessoribus D. Aduocati septuaginta elapsis
annis; Et sic ad instar iactus retis vendita fue-
rit spes successionis dicti Feudi adhuc non in-
corporati, cum Reg. Cam., quam venditio-
nem non Fiscus, sed Communitas ipsa, siue po-
tius minor pars hominum dictæ Communitatis
impugnabat, vt ab Infeudatione se eximeret
medietate solutionis prætij, quam solueret D.
Garzia.

Prout tandem iudicauit Illust. Magistratus mense
29 Iunij 1651. referente Eruditissimo Domino
30 Quæstore Comite Vicomercato viro integerri-
mo, & Illustrissimo, decernendo, vt D. Garzia
mitteretur in possessionē dicti Feudi, cuius præ-
tium iam biennio elapso fuerat solutum Regio
Thesaurario, & tempore, quo exaustimissimum
erat Reg. Ærarium, & immitis hostis Cremo-
31 nense solum occupando Ciuitatem illam ob
fidebat, quas qualitates magnifaciunt Docto-
res, vt notat Ciriaeus *contr. p. num.* 33. *tom. p.*

Quia vero alij Iuris articuli ocurrebant in eadem
causa, quorum solutiones non exiguæ vtilita-
tis esse possunt foro, de illis etiam infrascripta
subijciuntur.

Et in primis opponebatur, quod omissa fuerat
visitatio ventris prægnantis D. Iuliæ vxoris
Feudatarij, vltimo loco defuncti, ad formam
l. p. §. p. ff. de ventre in possess. mittendo; sed tan-
tum producta fuerat attestatio Phisici, quod D.
32 Iulia abortum fecerat vi febris superuentæ, ex
quo deducebatur non constare quod illa ventrē
prægnantē gestaret; Verum respondi, quod vi-
sitatio ventris iuxta præscriptam formam *ad l.*
33 *p. §. p.* necessaria tantum erat, quando quis
agendo prætendit, vt ventre prægnans mitta-
tur in possessionem alicuius hæreditatis, de quo
casu loquitur ille textus, secus verum dicendum
est, quando venter prægnans continuatur in
possessione, quia tunc necessitatem non habet
capiendi nouam possessionem; Quo casu con-
34 tractus, qui à casu pendebat, nec vtilis, neq;
inutilis reputabatur D. Garziæ; sed vere vtilis
Fisco cederet, vt innuit *Dec. cons.* 532. *num.* 11.
& Gamma decis. 323. *num. p. in fine*, & sic non
conuenit huic casui Decisio Vincentij de Fran-
chis *in decis.* 332. qui loquitur de Principissa
Salerni, quam grauidam esse vulgauerat Prin-
ceps eius vir sine prole iamdiu viuens; Cum
enim de maximò interesse Reg. Cam. ageretur,
Vbi tàm grandi Principatu, ad quem Reg.
Cam. magnam habebat spem, per partum
nasciturum, si masculinum, priuata esset; mi-
rum non est si ad custodiam ventris prægnantis
matronæ fuerant destinatæ, vt testatur Fran-
chus loco relato.

Secundo opponebatur vasallos inuitos non posse
34 alienari iuxta tex. *in l.* 2. *in fin. ff. de lib. Ingen.*
glos. in l. p. vers. retinet C. de bonis liber. ingen.
& disponit tex. in l. p. cum trib. seq. ff. de liberali
causa Crau. cons. 6. *num.* 110. *& cons.* 241. *num.*
15. *facit etiam glos. in l. inuitus ff. fideicomissi*
libert. Osasc. Decis. 49. *num.* 3. *&* 8. *Menoch.*
cons. 263. *num.* 102. *&* 30. *atq; cons.* 377. *num.* 10.
Rimin. Iun cons. 601. *num.* 33.

Verum contrariam sequitur sententiam idem Ri-
35 min. quam communiorem esse testatur; Præ-
sertim vero quoad ipsam cōmunitatē Zeli, quæ
iamdiù Faudatario subest, tàmquam à Reg.
36 Cam. alienata in familiam Aduocatam septua-
ginta elapsis annis, vt probat Natta *cons.* 367.
num. 17. *cum seq. & post Iafreduм, Cephalum,*
Freceiam, Franchum, & alios per eum relatos
probat Galia cons. 46. *præsertim num.* 8. *& num.*
28. *cum seq. plur. & difusissime comprobat Mastril.*
in cons. vnico posito post eius decis. par. p. præcipue
num. 30. *cum plur. seq. vbi num.* 51. *cum seq.*
ad contraria respondet eaq; tollit; quam sen-
tentiam ante eos defendit Card. Paris. *cons.* 23.
num. 96. *cum seq. plur. lib. p.*

Quæ conclusio eo fortius locum habet, quando

655.nu.9.& in terminis sequ.Gratia.lib. 5.discept.
forens.cap.811.nu.11.

Cessante vero fraude,aut damno Fisci, de AEQVI-
TATE sustinetur venditio rei Fisci facta non ad-
4 hibita subhastatione, Id quod consideratur si
venditio facta fuit iusto prætio, siue potius cum
euidenti fisci vtilitate; Quia eo casu res Ecclesiæ
etiam sine solemnitatibus debitis vendi posse,
5 tradit Glosa. in l. tum §. eam transactionem ff. de
transactionibus confert tex.in l.p.ff.de iure dotium,
& in l. fi. ff. de pollicitat. & probat Iodoch. in tr.
patrocin.pupil.cap.p.nu.34. & sequitur Menoch.de
arbitr.in addit.ad casum 172.nu. 66.

Per iustum enim prætium solemnitatem subhasta-
tionis interuenisse fingitur, cum tunc per æqui-
6 pollens ea adimpleta videtur iuxta l. si mater C.
de Instit.& substit.tex.est etiam in §. destruuntur in
Auth.de nuptijs col.4.& in l. A diuo Pio §. in ven-
ditione vbi Bart. ff. de re iud. & scribit Gratin. d.
cap.811.nu.11.

Quod damnum nullo modo considerari etiam po-
7 test,vbi facta deinde fuerit oblatio maioris præ-
tij, tum quia vbi iustum esset prætium,quo ven-
dita sunt bona Fisci, quod vnicum in considera-
8 tione habetur l. quicunq; vbi Io. de Platea C. de
fide instr.lib.10. & scribit Rebuf. d.tit.de praeconijs
& licitat. art.9. glo. vnica nu. 31. non attenditur
huiusmodi oblatio maioris prætij, vt tradit glo.
9 in cap.ea enim §.hoc iure qu. 2.in verbo plus ac scri-
bit Rebuf. ad Const. Regui tit. de præconijs, & lici-
tat. art. 7. glo. vnica nu. 19. post Romanum singul.
775. & in his terminis probat Regens Tappia De-
cis. 57. d nu. p. vsq; ad nu. 14. par. 2. Tum quia
nō diceretur Fiscum pati damnum per reiectio-
nem huiusmodi maioris oblationis, cum longe
diferat pati damnum, & lucrum, siue vtilitatem
10 non consequi l.Proculus ff.de damno infecto, & l.
si is cui §.fi. ff.de furt. & l.fi. §. licentiam C.de iure
delib.ac l.fin.C.de codicil. Menoch.cons. 58.nu.74.
& cons. 132. nu. 4.

Quinimo solemnitas hastæ fiscalis omitti solet in
11 venditione rei Fiscalis modici momenti tex.in l.
p.& 2.C.de sentent. & interlocut. Iud.& in Auth.
nisi breuiora eodem tit. atq; in cap. Terulas 12. qu.
2.vbi glo.& in cap. Abbatibus,vbi Archid. eadem
causa 12.qu. 2.Feder. de Senis.cons. 210 sub nu.p.
vers.Item huius.

Præterea dispositio d.l.p.& 2.C.de fide Instr. & iure
12 hasta fiscalis, locum tantum habet quando ven-
ditio facta fuit per Procuratorem Fisci, qualis
est Illustr. Magistratus in hoc Mediolani Domi-
nio; non autem, si ea facta fuit à Procuratore
Cæsaris, siue ab eodem Cæsare, aut Supremo
Principe, siue ab eius speciali Procuratore, aut
mandatum spetiale habente, & sic, cum libera,
13 vt post alios probat Marta Decis.44. nu.5. cuius
14 Principis auctoritas vim decreti habet glo. no-
tab. in d. l. p. C. de fide Instr. & iure hasta fiscalis
lib.10. Princeps etenim dicitur supplere omnem
15 deffectum non adhibitæ solemnitatis l. omnium
C.de testam. quia pro omni actu Principis præsu-
16 mitur l. rescriptis C. si contra ius vel vtil. publ.

Et huius respectu non posse reuocari locationes
17 rerum Fiscalium sub læsionis prætextu ex mul-
tis probauimus supra in cap. 101. nu. 62. lib. 2.

Cæterum contractus venditionum rei Fiscalis per
supremos ministros gesti, perquam raro impu-
gnandi sunt sub prætextu non seruatarum so-
lemnitatum, quando bona fide ad illos fuit de-
18 uentum; Quia ea attenta alienatio minoris,
etiam sine debitis solemnitatibus facta, sustine-
tur tex. in l. Scio ff. in integrum restitut., & in l.
res bona fide ff. de contra. empt., vbi his precisis
loquitur verbis, Paulus I. C. Res bona fide ven-
dita propter minimam causam inepta fieri non
debet.

Impugnando namq; huiusmodi contractus ob
19 solemnitates omissas obterrentur homines ad
contrahendum cum supremis ministris, in ma-
ximum Principis detrimentum, & eius Fisci
præiudicium, vt perpendit Lucas de Penna
in l. congruit C. de locat. prædiorum lib. 11. atq;
in his terminis scribit Galia cons. 46. sub num. 8.
in fine.

Et in indiuiduo, quod venditio rerum, siue bono-
rum Fisci facta per Proregem absq; solita so-
lemnitate subhastationis, valida sit, neq; possit
per Fiscum impugnari, probat Franciscus de
Ponte cons. 49. num. 85. cum seq. plur. & cons.
53. per totum, vbi distinguit inter Procurato-
rem Cæsaris, qualis est Prorex; & Procurato-
rem Fisci, cuius Procuratoris Fisci contra-
ctus inualidos esse omissa subhastatione tra-
dit ibidem a Ponte, & sequitur Fabius Anna
cons. 56. num. 25. lib. p. & Radens decis. Pisana
44. num. 21.

Solemnitas hastæ Fiscalis locum insuper non ha-
20 bet in venditione rei, quę reuersa est ad Fiscum,
vt pote si confiscata esset. Quemadmodum
dicitur de Ecclesia, ad quam reuersa est res, quæ
21 in Emphiteusim dari consueuerat; Quia tunc
alienari potest non adhibitis solemnitatibus,
quæ in alienatione rei Ecclesiæ regulariter
abhiberi solent cap. 2. de feudis, & notabiliter
tradit Bal. in l. cum hi §. eam transactionem ff. de
transact. & in l. 3. §. fin. ff. de rebus eorum, id
quod tenuit etiam Feder. de Senis cons. 131.
quos sequitur Iodoc. tr. Patroc. pupil. tit. de sub-
hastatione cap. p. n. 34. in fine.

Et quatenus ob læsionem per Fiscum passam
rescindi posset contractus; læsio huiusmodi esse
debet vltra dimidiam iusti prætij, remoto dolo,
& fraude glos. & Bar. in l. p. ff. de iure Fisci tex.
in l. 3. & in l. ratas C. de rescind. vendit. & probat
Peregr. de iure Fisci lib. 6. tit. 4. num. 8. Qua-
23 muis alij existimarint læsionem Fisci ad sex-
tam tantam partem ascendentem sufficere pro
contractus dissolutione, & vt Fiscus restitua-
24 tur; Quæ læsio consideranda esset habito respe-
ctu ad totum contractum, non autem ad illius
partem; Quia sæpe quod de est in vna parte con-
tractus, vt plurimum in alia suppletur; Et læsio
huiusmodi consideranda est habito respectu ad
25 tempus contractus l. si duorum ff. de actione
empti,

Maroni dolo læsi fuissent; ex quibus restitutio
12 conceditur iuxta *tex. in l. si verum §. sciendum est ff. de minor. Socin. cons. 177. sub nu. 2. vers. Praeterea ad illud lib. 2. Mauritius de rest. in integrum cap. 164. & Cald. eodem tr. in verbo sui facilitate nu. p.* quæ restitutio peti debet intra quadriēnium, postquam minor factus est maior, vel minor intra quadriēnium a tempore lesionis computan-
13 dum, vt per *l. fin. C. de temp. in integrum restitut. probat Rebuf. de restit. in præfat. num. 25. & 26. ad Constit. Regni* opera tamen eiusdem Amplis. D. Sen. Bonetti causæ relatori, mense Aprilis 1647. fuit amicabiliter terminatum Iudicium, reducendo cambia ad interesse annuum in rationem decem pro centenario.

Prout, dum Catherina Rancata vidua, & tutrix eius filiorum, qui ad secunda vota transiuerat, petijsset dispensari, vt in tutela perseuerare posset, non reddita ratione tutelæ, Senatus die 10. Iulij 1623. referente Amplissimo Sen. Bellono censuit posse perseuerare in tutela, modo rationes redderet termino mensis, sub pæna nullitatis dispensationis.

SVMMARIA.

Fisci res vendi non possunt nu. 1. nisi ex graui causa, & Principis licentia nu. 2.

Fraus, vel damnum fisco non est afferendum nu. 3.

Venditio rei fisci bona fide facta sustinetur nu. 4. Ratio num. 19.

Ecclesiæ res iusto prætio vendi potest, si vtilitas Eccl. interuenit nu. 5. & 8.

Iusto prætio vendita dicitur res, si ad hastam vendita fuit nu. 6.

Prætij maioris oblatio non attenditur post factam legitimam venditionem rei fisci nu. 9. quia non patitur damnum fiscus nu. 10.

Hasta fiscalis solemnitas ommittitur in venditione rei modici momenti nu. 11.

Hasta fiscalis solemnitas requiritur quando venditio fit per Procuratorem fisci, idest Magistratum, secus si per procuratorem Cæsaris nu. 12. & 13.

Principis auctoritas vim decreti habet nu. 14. & 55. Præsumitur pro omni actu Principis nu. 16.

Locatio rei fiscalis non potest reuocari sub prætextu læsionis nu. 17.

Minoris res alienata bona fide non reuocatur nu. 18.

Res ad fiscum reuersa vendi potest omissa solemnitate hasta nu. 20.

Idem in rebus emphiteutis ad fiscum peruentis nu. 21.

Læsio, ob quam fieri potest recisio contractus, esse debet vltra dimidia nu. 22.

Contrarium. idest per sextam partem tantum nu. 23.

Læsio consideratur habito respectu ad totum contractum, non autem ad partem nu. 24.

Læsio consideratur habita ratione temporis contractus num. 25.

Contractum circa annonam ad populi vtilitatem de fatili potest reuocari, secus in alijs casibus num. 26. Contrarium verius esse existimat Boadilla num. 27.

Auctoris opinio nu. 28.

Decretum Magistratus extraord. redditunm nu. 29.

Comitis Vimercati Quæstoris mentio nu. 30.

Erarij publici deffectus valde consideratur, quando res fisci alienata fuit non adhibitis debitis solemnitatibus nu. 31.

Visitari debet per matronas venter prægnantis, quando Feudetarius carens liberis supponit vxorem esse prægnantem num. 32. & 33.

Contractus à casu pendens, nec vtilis, neque inutilis esse Fisco dicitur num. 34.

Vasalli inuicti alienari nequeunt à Principe num. 34. & 39.

Limitatur conclusio, quando alias fuerant alienati num. 35. 36. & 38. quando non agitur de alienatione Baronum num. 37.

Communitas ad constituendum procuratorem, quas solemnitates adhibere debet num. 40.

Oblatio à persona minus legitime facta non releuat num. 41.

Vasalli non debent æs alienum contrahere pro se eximendo ab alienatione num. 42.

Contractu perfecto cum filio, non licet aliquid immutare n. 43.

Clausula constituti tribuit possessionem num. 44.

Feudum legitimè institutum dicitur omnibus concurrensibus num. 45.

Perfecto contractu non admittitur nona oblatio n. 46.

Decreto imposito ad contractum non recipitur noua oblatio num. 47. etiam respectu minoris, aut vniuersitatis num. 49.

Decretum Senatus Pedamontani in ea materia n. 48.

Fiscus intra octo dies potest offerre per speciale priuilegium num. 50.

Reprobatur Boadilla contradicens num. 52.

Exceptio firmat regulam num. 51.

Doctor intelligitur secundum legem, vel auctoritatem, quam allegat num. 53.

Senatus Aragon. contraria sententia num. 54.

Fisci res vendi validè possunt, omissa aliquando hastæ solemnitate. CAP. CCVI.

1 Fisci res vendi valide non posse ex uetur *per l. p. & l. 2. C. de fide instr. & Iure hastæ fiscalis lib. 10.* nisi præcedente publica subhastatione; Non nisi etenim ob magnam causam, & Principis iussu alienari possunt bona, quæ cum Fisco, siue camera,
2 incorporata sunt *tex. in l. Idem Iulianus §. fin. vers. sed ea prædia ff. de lega. primo, & ample probat Olib an. de Iure Fisci cap. 5. nu. 9.*

Ratio est, ne fraus fiat Fisco, vel illius damnum se-
3 quatur vendendo rem Fiscalem minori prætio, quem valet, vbi subhastatio non præcederet, vt ibidem habetur *ex glo. in citata l. p. & seconda C. de fide instr. & Iure hastæ fiscalis atq; probat Lucas de Penna in l. 2. nu. 11. vers. hac etiam oratio C. de vendit. rerum fiscal. lib. 10. & inquit Menoch. cons.*

probat Marsil. in l. eiusdem §. alia Senatus Consulto, vers. Et potest poni exemplum ff. ad legem Cornel. de sicar. Paris. cons. 167. nu. 10. in fine lib. 4. & Farin. d. qu. 122. nu. 52. tradens *nu. 51.* hoc procedere, etiam si quis vendiderit personis fatuis,
44 & indiscretis; quia non dicitur particeps futuræ venenationis, & sic necandi causa, & consequenter dolosè egisse, sed tantum in culpa esse diceretur, & pena leui eo casu teneretur ven-
45 dens ex *Gomezio de delictis cap. 3. rubr. de homicid. nu. 9. vers. Item etiam infertur, post Plæ. in Epit. de delict. lib. p. cap. 20. nu. 9. in fine vers. tamen si priori casu, & expresse declarat Menoch. de arbitr. casu 359. nu. p. & seq.*

SVMMARIA.

Compensatio admittitur, si debitum, & creditum sunt æquè liquida nu. 1.

Matri denegatur dotis restitutio, si rationes administrationis non reddidit nu. 2.

Contrarium verius nu. 5. & 8.

Tutoris bona hypotecata dicuntur pro administratione, donec rationes reddiderit nu. 3. & 4.

Liquidum non retardatur pro illiquido nu. 6.

Retentio obtinet vim compensationis nu. 7.

Ratione administrationis non reddita, non dicitur esse debitorem administratorem nu. 9.

Decretum Senatus Mediolani in ea materia nu. 11.

Io. Baptistæ Bonetti Senatoris mentio nu. 10.

Restitutio in integrum conceditur, quando minor fuit læsus sua facilitate, vel dolo aduersarij nu. 12.

Intra quod tempus restitutio peti debeat nu. 13.

Matri conceditur dotis restitutio, etiamsi adhuc rationem administrationis tutelæ filiorum non reddiderit.

CAP. CCV.

Ongruum, & iustum videtur, vt qui creditor pro vna causa est, & debitor pro alia versus eandem personam, admittatur compensatio debiti, & crediti, antequam
1 cogatur debitor ad illi satisfaciendum *iuxta tex. in l. p. & 2. & in l. etiam ff. de compensat. atq; in l. in compensatione ff. de solut. Rimin. Sen. cons. 297. nu. 14. vers. & per hoc tollitur lib. 2. & ample. scribit, Gratia. lib. 2. discept. forens. cap. 224. num. 76. & 47.*

Cum itaq, mater tutrix dicatur creditrix filiorum pro eius dotibus, & eorumdem debitrix ratione administrationis tutelæ, antequam reliquatum
2 restituerit; Iustum, & AEQVVM est, vt rationes reddat, & reliquatum restituat, antequam ad dotis repetitionem admittatur, & ita probat terminaliter *Socin. Sen. cons. 180. lib. 2. & sequitur Peregr. cons. 100. n. . . . . lib. p.*

Secundo, quia pro offitio tutelæ omnia bona ma-
3 tris obligata sunt filio pupillo, vsq; quo rationem reddat, & reliqua restituat *l. pro offitio C. de administr. tut. Auth. matri & Auia C. quando mulier tutor. offitio fungatur*, qua de re poterit pupillus vti retentione dotis vsq; ad exitum reddi-
4 tionis rationis *Socin. Sen. cons. 126. repetitam in cons. 180. lib. p. Dec. cons. 349. colum fin. Beroun. cons. 37. nu. 2. lib. 2. Rol. cons. 17. lib. 4.*

Contrarium tamen de AEQVITATE verius est;
5 quia cum dotis creditum dicatur liquidissimum; illius exactio retardari non potest sub prætextu non redditæ rationis administrationis tutelæ, ex quo tam creditrix, quam debitrix euadere potest mater, & sic ob debitum minimo liquidum; Cum tritum sit liquidi exactionem mini-
6 me posse retardari propter illiquidum *tex. in l. Aufertur §. qui compensationem ff. de tutelis, & in nostris terminis per tex. in l. vnica §. taceat ita C. de rei vxor. actione, & probat Negus tr. de pignor. in primo membro quinta partis pleno num. 36.* Retentio etenim spetiem compensationis obtinet,
7 vt inquit *Bar. in l. diuortio §. ob donationes ff. solu. matrim.*

Et hanc sententiam expresse probat *Alex. cons. 94. lib. 4.* dicens se sæpius pro hac parte iudicasse, & iudicari vidisse, quam amplectitur *Borgn. tr. de tutore nu. 219. referens Rotam Florentinam ita iudicasse, & sequitur Costa de ratione rata qu. 18. nu. 10. & Peregr. cons. 100. n. 2. lib. 9.* affirmantes Socini opinionem esse valde rigorosa, neq; sequendam resistente præcipue *tex. in d. l. vnica §. taceat C. de rei vxor. act.*

Etiamsi concurrerent duo requisita, per Socinum, & Rolandum deducta, nempe quod mater ex-
8 presse hypotecasset bona pro redditione rationis tutelæ; Et quod renuntiasset omni iuris, & legum auxilio; Quia huiusmodi hypoteca expressa, & renontiatio auxilio iuris, & legum non efficiunt, vt consideretur debitum matris esse liquidum; cum certum sit non reddita ratione liquidationem aliquam minime resultare, cuius respectu excluditur retentio compensationes quodammodo repræsentans vt exponit *Bar.*
9 *in d. l. Aufertur §. qui compensatione ff. de iure fisci & l. finali C. de compensationibus.*

Et ita censuit sepissime Ex. Sen. præsertim anno 1644. mense Maij referente Amplissimo Domi-
10 no Senatore Io. Baptista Bonetto fauore DD. Constantiæ Sforziæ tutricis eius filiorum de Bigarolis, cui fuit permissa exactio dotis, etiamsi
11 rationes administrationis tutelę filiorum adhuc ea non reddidisset, & æs alienum à viro contractum ex fructibus hæreditarijs satis pinguibus non sanasset, præsertim Io. Baptistæ Marono Campsori, qui dictos fratres Bigarolos patris hæredes pulsabat, contra quem obijciebant se læsos facto matris tutricis, & idcirco non esse contra eos exequendum preceptum executiuum à Marono obtentum, sed sibi in integrum restitutionem esse concedendam.

Verum respondebam nullam restitutionem de iure illis competere, cum neq; sua facultate, neq;

Maroni

Vbi speciale esse in filio tradit quamuis *glo. in d.*
l. p. in verbo, qui emit vt daret, ampliat procede-
re etiam in quocunq; extraneo venenum dan-
27 te filio ad patrem necandum, quia is plus puni-
tur, & magis delinquere dicitur, quam si man-
28 dante, vt ibidem exprimit *glo. per l. vtrum eo-*
dem tit.

Et ita pluries censuisse Ex. Senatum testatur *Clar.*
in all. vers. Punitur etiam vti homicida in fine, non
obstante quod ex nouis Constitut. vt supra di-
ctum fuit puniatur affectus sicuti effectus in deli-
ctis atrocissimis, qualis est veneni propinatio;
Sicuti memini idem censuisse Senatum Excell.
anno 1627. de quodam Cremonensi famulo
29 Marchionis Trechi mei tunc Cremonæ Iudicis
iussu detento, qui venenum in brassicis domesti-
cis vulgo gãbusi nouiter apparentibus propina-
uerat vxori, quæ cum quatuor alijs personis, qui-
bus cibum ipsum vti recens comunicauerat ma-
gnis vomitibus, & doloribus fuerat affecta, licet
ex triacæ medicamento statim sumpto omnes
conualuerant, qui famulus ad remum per sep-
tennium fuit damnatus, Ea ratione quod deli-
ctum constanter negauerat, neq; penitus conui-
ctus dici posset, & si valde grauatus; Si etenim
conuictus fuisset, aut delictum fassus esset, vix
euitasset pænam ordinariam mortis; cum eo
30 casu concurrat alia qualitas proditionis, quæ
consideratur inter virum, & vxorem, & inter
patrem, & filium, & sic duplex vinculum; quod
non cadit inter amicas personas, inter quos vni-
cum consideratur vinculum, licet semper inter-
ueniat proditio, cum dicatur proditor qui igno-
rantem, & indefensum sub clipeo amicitiæ per-
31 cutit, aut iugulat *Bal. cons. 210. lib. 4. Bos. de ho-*
micid. nu. 14. & inquit Laur. cit. nu. 5. in fine; Gra-
uiusq; veneno, quam gladio occidere esse, late
32 probat *Pe. Aerodius lib. 8. rerum Iud. tit. de vene-*
ficijs cap. 2.

Et cuius qualitatis prodicionis intuitu, anno 1593.
33 die 5. Iulij Madricij fuit laqueo suspensus quæ-
dam mulier, quæ viro venenum propinauerat,
licet ille mortuus non fuerat, vt testatur Illustr.
D. Præses Brugnolius tunc Regens in eius ma-
nuscriptis; In quibus etiam testatur se vti Cap.
Iustitię Mediolani ex Senatus Consulto condem-
34 nasse capitaliter Ludouicum Capellum, qui
facto tractatu cum nobili muliere vxore viri
nobilis, parauerat venenum vt propinaret viro,
licet postea non fuisset propinatum, cum mari-
tus recessisset; Quemadmodum æquè condem-
35 nata fuit ad mortem quædam concubina Ma-
stri Petri Antonij Raudensis, quæ eidem viro
dederat venenũin medicamentis, & ferculis ad
illum occidendum; Præcipue ea ratione, vt Do-
mini reddãtur securi à seruis suis, iuxta *l. p. ad Sil-*
36 *lam, & refert Bos. tit. de homicidio nu. 13.* Quod
delictum facilius credi in fæmina, prout in viro
37 latrocinium, scribit *Quintil. quem refert Pe. Ae-*
rodius d. lib. 8. rerum Iudic. tit. de veneficijs cap. 2.
in princip.

Cuius securitatis causa apud Romanos antiqua
lege obseruabatur, vt si Dominus à seruo occisus
38 fuisset, omnes illius serui mortè punirentur,
cum vix credi posset, quod maior eorum pars
consia non esset grauissimi facinoris, quod vnus
aut duo in proprium Dominum committere in-
tendebant; Et idcirco sexcentos seruos Pedanij
39 Præfecti morte fuisse condemnatos à Senatu,
dum Pedanius Dominus in propria domo à ser-
uis suis fuerat occisus, vt ex Tacito narrat Sci-
pio Ammiratus, *lib. 14. cap. 7. pag. 329.* vbi Cassij
Cassij Sen. sententiam in Senatu prolatam seq.
verbis narrat. *Habet aliquid ex iniquo omne ma-*
gnum exemplum, quod contra singulos vtilitate
publ. rependitur, quam sententiam amplexum
fuisse Senatum scribit Aerodius; vix enim tuta
futura est domus, nisi serui cum periculo capitis
sui domum, & Dominum ab extraneis, & do-
mesticis custodiant, vt scribit *Pe. Gregor. lib. 37.*
sintag. Iuris cap. 12. num. 3. per cit. l. p. ff. ad Silla-
nianum.

Quin etiam atrocitas delicti commissi per famulos
conspirantes in dominum, etiam non sequto
homicidio, suadet, vt etiam minores pena ordi-
40 naria puniantur, vt probat Thesaur, *qo. 46. nu.*
5. lib. p. qui testatur ita fuisse iudicatum per Il-
lustr. Senatum, quem sequitur *Porrus in eius fa-*
sciculo f. homicidium, vers. famuli etiam minores
pag. 141.

Prout die 18. Iulij 1594. Senat. rescripsit Prætori
Varisij, vt damnaret in pænam capitis cum bo-
41 norum confiscatione Io. Stephanum Bossium
inquisitum de mandato veneni propinati Achili
Roboldello, etiamsi non fuisset illud propina-
tum. Die vero 12. Decembris proximi superio-
ris anni 1653. referente eodem Amplis. D. Se-
natore Io. Bragherio, censuit Senatus furcis sus-
pendendum D. N. de Aduocatis reum tractatus
veneni propinati D. Francisco Cernuschio de
mandato cuiusdam N. ad eius effectum veneno
consignato familiari ipsius Cernuschij, Deposi-
tarium præmij promissi d. Familiari se fecerat
adiuratus sororius eiusdem familiaris affirman-
do se pecunias recepisse in depositum, vt sceleris
contractum executioni sine mora mitteret, etsi
vere pecunias non recepisset, de quo veneno fa-
ctum fuit experimentum in columbam ante-
quam ad reatum deueniretur, *Peregr. cap. Iustit.*

In quo delicti genere facilimè deuenitur ad quæ-
stionem, cum delicta, quæ clanculum committi
solẽt, vt est veneni propinatio vix detegi possint
sine tortura, & pro quibus detegendis lex con-
42 tenta est leuioribus probationibus. *Alex. cons.*
77. nu. 15. lib. p. & cons. 24. lib. 3. Ne veritas pe-
reat, neue tantum facinus remaneat inultum,
Bal. in l. si quando C. vnde vi Castrens. cons. 343. lib.
2. quos sequitur Laurent. cit. Decis. 20. sub nu. 5. cir-
ca medium.

Si vero quis venenum emit ad bonum finem, vti
ad occidendum mures, & similia licita, vbi ex
43 eo quis necatus fuerit, non tenetur is, qui vene-
num præparauit in caseo, vel pane, aut vendidit
ad bonum finem, aliqua pæna, etiam leui, vt
probat

tauerant, cum non appareret eos aliquam habuisse scientiam, illud malum ad vsum comparatum fuisse, facto eisdem præcepto, vt in posterum cautius agerent.

Plures enim concurrebant rationes in proposito casu, ex quibus ipsum Nauam minime deliquisse supponebatur; Et primo, quia, per edictum publicatum superioribus annis iussu Regij Protofisici facultas concessa erat Farmacopolis vendendi huiusmodi speciem venenorum; dummodo ij redderent rationem, quibus personis tradidissent huiusmodi res, sub pæna aureorum quinquaginta; Itaut cúm Naua edicto non contrauenisset, tradendo arsenicum, & solimatum dicto nobili, & potenti viro, consequenter minime deliquisse dicebatur.

Secundo, quia coactus, & ex timore potius mortis, quam voluntariè, etiam non recepto prætio Arsenicum, & solimatum tradiderat, dum grauissimas minas sibi intulisset nobilis ille, eo quia statim arsenicum ab eo iussus, tradere recusauerat sub prætextu medelam adhibendi æquis, ex quibus minis solito illas exequi coactus, non sponte, venenum tradidisse videbatur, quo casu ab omni crimine tutus erat, cum voluntas abes-
13 set, sine qua delicta minime comittuntur *l. 3. ff. pro socio, & l. qui auctore pratore ff. de reg. iuris, Lucas de penna in l. vnica nu. 6. prope finem C. vt nullus Vicaneus lib. 11. & probat Celsus Bargal. tr. de dolo lib. p. tit. de dolo aperto, & de dolo velato cum seq. & lib. 3. tit. de dolo in Iuditijs sub nu. 15. Asin. cons. 113. nu. 7. cum seq. plur. inter consil. crimin. diuers. lib. 2.* Quæ enim coacte fiunt, non im-
14 putantur facienti, vt late scripsimus supra *lib. p. cap. 41. nu. 26. & cap. 50. nu. 65. & lib. 2. cap. 180. nu. 8. cum seq. plur. & nu. 83. cum seq. quibus additur Petrus Aerodius lib. 8. rerum Indic. tit. de ve-*
15 *nef. cap. 12. pag. 1146.* qui scribit olim ab Areopagitis fuisse liberatam mulierculam, quæ ardenti capta amore, & ita perdite amans, cũ vtiliaq; & inutilia inaniter tentasset ad conciliandum sibi amorem, tandem poculum amatorium exhibuisset, ex eaq; potione hominem necasset; consilium etenim spectandum esse non
16 euentum, inquit Aerodius, & quæ in consulto comittuntur, videri ab inuitis, & coactis proficisci.

Qua ratione etiam excusari vassallum, qui metu, vel vi coactus est ad offendendum Dominum, neq; eum teneri ad pænam, neq; feudum amit-
17 tere probat *Clar. in §. feudum qu. 61. nu. 132. & sequitur Rosent. de feudis cap. 10. conclus. 20. nu. 60. & ibi Addic. cit. FFF.*

Postremo quia, licet fassus fuisset Naua se publice dici audiuisse, quod ille nobilis, & Potens, ac manupromptus vir venena composuerat, ex quibus duo homines fuerant necati, hanc tamen famam superuenisse constabat in processu, postquam prima vice Arsenicum, & Solimatum illi tradiderat; Post vero secundam traditionem veneni, nullum alium delictum comissum fuisse apparebat in processu, & sic nullo modo ex vltima traditione originem habuisse delictum aliquod videbatur.

Valde insuper conferebat innocentiæ d. Nauæ, dum nulla causa lucri, vel vindictæ interuenerat in traditione d. Veneni; Quippe damnum potius ex ea pati Nauam liquebat, dum illius prætium amiserat, sine qua vtilitate, vel causa, delicta comitti non solent; duorum enim facit,
18 vt mala suspitio oriatur contra *Lucrantem l. p. §. furtum ff. de furtis Dec. cons. 42. nu. 6. & post multos*
19 *alios probat Lauren. cit. Decis. 20. nu. 3.* vbi adducit Diuum Paulum scribentem ad Timoteum omnium malorum cupiditatem radicem esse, & sine causa, aut lucro delicta minime cõmitti pro-
20 bat *Caßon. de maleficij tract. p. cap. 9. & tr. 2. cap. 3. Farin. qu. 52. nu. 150. atq; cons. 19. sub nu. 19. Menoch. de præsumpt. lib. p. præsumpt. 17. num. 3.*
21 vbi ex *Cicerone* loquitur in proprijs terminis veneni propinati, dicens, sic vita hominum est, vt ad maleficia nemo conetur sine spe, atq; emolumento accedere, qua cessante vtilitate, siue causa, cessare etiam omnem delicti suspitionem cer-
22 tum est *Corneus cons. 217. col. fin. lib. 4. Crau. cons. 6. nu. 22. & cons. 75. num. 13. quos sequitur Farin. cons. 19. nu. 19.* vbi loquitur in terminis de veneno propinato, *& qu. 52. nu. 144. & Laur. cit. Decis. 20. nu. 3.*

Et quia controuertunt scribentes, num ob delicti atrocitatem teneatur propinans venenum ad pænam ordinariam, etiamsi mors non fuerit secuta, & sic puniatur affectus, sicuti effectus in hoc criminis genere; Eo omisso, quod vigore
23 *Nou. Constit. in tit. de pænis cap. quicunq; cuius vis sexus, & cap. Homicida* in hoc Dominio Mediolani puniri debeat affectus, sicuti effectus, quando agitur de delictis apensatis, mortem hominis respicientibus, & diximus *in lib. 2. cap. 102. num. 32. 33. cum seqq. plur. & 46. & 66.* Iure cõmuni inspecto aliter dicendum est, cum pæna ordinariã mortis minime teneri propinantẽ venenum,
24 ex quo mors non fuisset secuta, sed mitiori, concludant omnes, *Bal. cons. 443. nu. 5. lib. 3. Florianus de Santo Petro in l. item si obstetrix nu. 5. vers. & similiter ff. ad legem aquil. Cepol. cons. 80. per totum Castrens. cons. 299. sub nu. 3. vers. praterea si aliud statutum lib. 2. Cater. in pract. crim. in 3. trac. de homicid. & assassin. §. sexto quæro num. 27. & nu. 29. Baiard. ad Clarum §. homicidium nu. 26. Menoch. de arbitr. casu 359. num. 3. in fine vers. declaratur etiam & nu. 4. quos sequitur Farin. cit. qu. 122. nu. 46. & nouissime defendit Gio. Agn. cons. 28. & 29. lib. p.* qui propriè loquitur de farmacopola Mutinensi, qui fenicolos saccaro contextos cirusa mixturatos scienter tradiderat, vt necaret quendam æquitem, & qui licet delictum fassus
25 fuerat, non secuta morte, ad triremes fuit damnatus vt testatur in fine *cons. 29.*

Quam conclusionem limitari in filio, qui venenum præparauit ad necandum patrem, est apertissi-
26 mus *tex. in l. p. in fine ff. ad legem pompeam de parricid. vbi Bar. nu. p. in vlt. notab. & probat Farin. qu. 120. nu. 147. & qu. 122. nu. 40. vers. quidquid.*

Vbi

Ignorantia in dubio præsumitur in venditione veneni num. 10.

Decretum Senatus Mediolani nu. 12.

Io. Bragherij Senatoris honorata memoria nu. 11.

Delicta punibilia sine voluntate non committuntur, quando constet &c. nu. 13. 14. & 17.

Decisio Areopagitarum fauore mulierculæ, quæ poculum amatorium tradiderat homini, ob quod necatus est nu. 15. & 16. Sententia D. Pauli nu. 19.

Lucrum facit præsumere dolum nu. 18. 20. & 22. Sententia notanda Ciceronis nu. 21. & 22.

Delicta apensata Capitali puniuntur nu. 23. & 24.

Limitat sæpe, quando effectus non est secutus nu. 25.

Filius, qui patrem veneno necare tentauit, pœna ordinaria tenetur, etiam non secuto effectu nu. 26. Decisio nu. 32. 33. 34. & 35.

Pœna ordinaria punitur quicumque filio participauit nu. 27. & 28.

Decretum Senatus in ea materia nu. 29.

Proditionis qualitas consideratur inter virum, & vxorem, si venenum alter alteri præbuit nu. 30.

Proditor dicitur, qui ignorantem simulata amicitia offendit nu. 31.

Homicidium veneno commissum magis graue dicitur num. 32.

Seuerè puniuntur serui ob delicta in Dominos, vt ab illis reddantur securi Domini nu. 36.

Veneni propinatio facilius in muliere, & in viro latrocinium creditur nu. 37.

Apud Romanos serui omnes occidebantur, si Dominus ab vno fuisset occisus nu. 38. & 39.

Seruus, qui in Dominum conspirauit, capite punitur, etiam non secuto effectu nu. 40.

Decisio Senatus nu. 41.

In delictis occultis lex contenta est leuiori probatione num. 42.

Sublata culpa cessat pœna nu. 43. & 44.

Culpa mitius punitur, quam dolus nu. 45.

Vendens venenum quando teneatur pœna ordinaria, vel extraordinaria. CAP. CCIV.

Enenum malum facientem, aut
dantem, siuè vendentem scienter
ad aliquem occidendum, capitali
pœna teneri statuit Marcianus I.
1 C. *in l. p. vers. Præterea & l. 3. ff. ad*
legem Cornel. de sicarijs, & tradunt scribentes
præsertim Clar. *in §. homicidium vers. Punitur*
etiam. & Farin. qu. 127. num. 22. vsq; ad num. 52.
Quam pœnam etiam locum habere in retinente
venenum, homines necandi causa probat Boni-
2 fac. *de vitalib. in tit. de homicid. sub num. 4. vers.*
Item, & ille, & Afflic. ad Const. Regni tit. mala
noxia nu. 4. & 5. rubr. 41. part. 2.

Et hac ratione vendi non posse, tàm venenum
malum, quam bonum, scilicet mixtum alijs, pu-
blice, idest cuicumq; emere volenti scribit Fa-
3 ber *in §. Item lex Cornelia de sicarijs Instit. de publ.*
Iudic. & sequitur Iodoch. in prat. crimin. cap. 74.
rubr. de homicidio per venenum sub nu. 2. & post
eos tradit Farin. cit. qu. 122. nu. 2. in fi. vbi nu. 33.
ex eodem Iodocho ampl. Siue venenum sit mul-
tum, siue etiam paruum; Quinimo pœna ordi-
naria puniri ementem venenum hominis ne-
candi causa, licet non ministrauerit, probat *Bart.*
4 *in l. p. in fi. ff. de parricid. & seq. Bossius de homicid.*
nu. 16. & post eos tradit Hier. Laurent. Decis. Auen-
non. 20. nu. 5. in fine.

Et licet qualitas scientiæ ementis, siuè vendentis
venenum, hominis necandi causa, non præsuma-
tur, & ideo probanda sit per Fiscum, siue quæ-
relantem; Præsertim quando fuit venditum pa-
lam, & publice, quo casu eo magis præsumitur
5 ignorantia, vt tradit *Laurentius citata Decis.*
Auenoniensi 20. nu. 16. vers. postremo respondebat
quem sequitur Farin. all. qu. 122. nu. 44. Attamen
scientia hæc, siue ignorantia præsumitur ex qua-
6 litate personæ ementis; vt quando venditum
fuit venenum discolis, aut meretricibus, seruis,
& similibus personis prauorum morum, siue
personis incognitis, quæ verisimiliter illud in
7 pessimum vsum conuersuri sunt, vt dicit *An-*
gel. in l. §. alio senatuscons. ff. ad legem Cornel. de
sicar. vbi Marsil. nu. p. & sequitur Farin. cit. qu. 122.
num. 49.

De AEQVITATE igitur vendens simpliciter ve-
8 nenum personæ notæ non tenetur ad aliquam
pœnam, vbi non constet scienter illud vendidis-
se necandi hominis causa; cum huiusmodi scien-
tia non præsumatur, nisi probetur, vt scribit
9 *Decian. in tr. crimin. lib. 9. cap. 23. nu. 11. & cap. 26.*
nu. 16. Quia in dubio ignorantia præsumitur in
10 huiusmodi vendente, vt concludit *Paris. 167. nu.*
4. cum seq. lib. 4. & sequitur Farin. cit. quæst. 122.
num. 48.

Cuius respectu die 20. Iunij 1652. referente Am-
11 pliss. D. Senatore Ioanne Bragherio eruditis-
simo, & in rebus præsertim capitalibus versatis-
12 simo, Consobrino meo, censuit Sen. Ex. dimitten-
dum esse Io. Paulum Nauam Aromatarium
reum peractum de traditione veneni cuidam
nubili pessimæ famæ, & cuius Nauæ deffensio-
nem susceperam, & qui fassus fuerat se bis tradi-
disse cuidam Potenti viro Sollimatum, & Arseni-
cum, ex quibus homines necare consueuisse per
publicam famam intellexerat; In quam senten-
tiam iuisse Rotam Auenionensem testatur *Lau-*
rentius cit. Decis. 20. in fine affirmando duos con-
iuges imputatos de veneno propinato cuidam
seni, qui statim mortuus fuerat, prius institutis
ipsis coniugibus hæredibus, & exhæredato pro-
prio filio, tunc in vtero adhuc existente; Imissa
tortura contra illos, vt per Fiscum, & querelante
prætendebatur, stante dubietate quod delinquis-
sent, & quod ex veneno fuisset mortuus ille
senex.

Prout die 11. Martij 1621. refer. Amplissimo D.
Senat. Paolo Bellono, censuit Senatus non esse
molestandum Farmacopolas, qui venenum
vendiderant Io. Guidobono, & Victoriæ eius-
dem Vxori Derthon. qui se inuicem necare ten-
tauerant,

In ſucceſſione namq; ad quam vocatur MAIOR
NATV, ceſſat non ſolum ratio dignitatis, &
præeminentiæ, quæ conſideratur in primoge-
nito, & in deſcendentibus ab eo, vt dictum fuit,
& obſeruat *Theſaur. Iun. cit. quæſt.35. ſub nu.17.*
verſ. qui enim lib. p. ſed etiam ius rapræſentatio-
91 nis *Giurba de feud. cit. cap. 118. §. 2. glo. 10. nu. 2.*
4. 5. & 7. dicens ætatem eſſe quid perſonaliſſi-
mum, quæ oſſibus adeò inheret, vt cum perſo-
na extinguatur, neq; in alium transferatur, vti
priuilegium ætatis, quod perſonam non egredi-
tur, cum ſit qualitas, quæ ineſt per modum ſub-
ſtantiæ inſeparabilis, nec ad aliud ſubiectum
trahi poteſt; numero verò 8. & 9. ſubijcit repu-
gnare naturæ filium ingredi in annos patris. Et
legem non fingere ſuper eo, quod eſt impoſſibi-
92 le natura; quia fictio naturam ſequitur *Anto-*
nius de Amatis var. reſol. lib. p. Reſol. p. nu. 44. Et
quod naturaliter fieri non poteſt, ciuiliter fieri
93 nequit, vt dixi *in tr. de æquitate cap. 169. nu. 13.*
& 17. ac 18. lib. 2. qui Amatus inquit repræſen-
tationem operari ſolum quo ad gradus præro-
gatiuam, non verò quod qualitatem MAIORIS
94 AETATIS, quæ erat in patre, *Regens Capyc. Ga-*
leota controu. iur. lib. p. controu. 48. nu. 66. Pratus
cit. cap. 38. ſub nu. 56. & poſt Thomam de Marinis
inquit Theſaur. Iun. cit. q. 35. ſub nu. 33. verſ. Tho-
mas de Marinis lib. p.

Et ita ſępiſſimè declaratum fuiſſe fauore patrui cō-
tra nepotem, quando ad ſucceſſionem vocatur
MAIOR NATV, teſtantur ſcribentes; Quia
tunc patruus, qui tempore delatæ ſucceſſionis
reperitur primus, & a nullo excluſus eſt, & natu
95 MAIOR. Inter hos videndus *Theſaur. Iun. d. q.*
35. nu. 5. 13. 17. 19. 37. & 45. in fine lib. p. & in qu.
80. ſub nu. 10. verſ. ex quibus lib. 2. Rhauden. conſ.
42. nu. 67. Inter conſ. vltim. volum. lib. 2. Moriſens
inter conſil. Fuſarij conſ. 41. à nu. 144. vſq; ad num.
152. vbi plures recenſet deciſiones factas fauore
patrui contra nepotem, *Gamma plena deciſ. 306.*
præſertim nu. 24. verſ. Pro filio etiam, qui pariter
plura exponit exempla rerum iudicatarum ad
fauorem patrui contra nepotem.

Idem tradit *Peguera deciſ. 114. in fine verſ. quare*
cum ex facti, & Cabedus deciſ. 147. nu. 6. par. p. vbi
pro Michaele de Silua patruo contra Fernan-
dum de Silua nepotem ex primegenito mortuo
in captiuitate apud hoſtes viuente patre iudica-
tum fuiſſe per illum Senatum teſtatur; prout
idem per eundem Senatum iudicatum fuiſſe fa-
uore patrui tradit *Melchior Pheb. in deciſ. Luſita-*
na 22. ſub rubr. de quæſt. patrui, & nepotis, quem
refert, & ſequitur *Fuſar. in addit. ad qu. 387. nu.*
35. de fideicom.

Prout hoc idem cenſuit hic Excellentiſs. Senatus
Mediolani menſe Iunij 1647. fauore d. D. Her-
culis Abduæ patrui, & tertiogeniti contra D.
Gaſparem Abduam nepotem ex ſecundogenito,
referente Ampliſs. tunc Senatore, nunc Præſide
Illuſtriſs. Magiſtr. Extraord. Redd. D. Don Al-
phonſo del Rio in cauſa maioratus ſub nomine
primogenituræ conſtitutæ fauore MAIORIS
natu ex filijs Gaſparis ſenioris, pātris dicti Her-
culis, decernendo in eo caſu tractari de maiora-
tu ex verbis per teſtatorem prolatis, etiam ſi
alias primogenituram vocaſſet illam fideico-
miſſariam ſubſtitutionem, *Menoch. conſ. 12. 34.*
& talem incidenter nominaſſet Excell. Senat.
refer. Ampliſs. Senator. Caluo cenſuit anno
1612. die 20. Iulij, illam ſpectare D. Dominio-
no primogenito, ſiue maiore natu, excluſo D.
Paulo Camillo ſecundogenito.

Quatenus verò dubiam adhuc eſſe quætionem ad-
mitteretur, præcipue, an ſucceſſio maioratus ad
fauorem MAIORIS NATV, vel primogenitu-
ra potius ſit; tunc amicabili compoſitione locus
eſſe debet, vt ſæpiſſimè obſeruatum fuiſſe teſtan-
tur Doctores, & præſertim id locum obtinuit in
96 cauſa Comitis Maſſinij, vt ſcribit *Cagnol. in proœ-*
mio digeſtorum nu. 177. quem refert Theſaur. cit. qu.
famil. 35. ſub nu. 33. verſ. Cagnolus in fine; Qui au-
97 ctor idem obſeruatum fuiſſe inter illos *de Mur-*
ris Cunienſes tradit ſub nu. 36. in fine, nu. verò 42.
verſ. ſed dico, concludit rem eſſe per medium in
conflictu opinionum diuidendam, iuxta *deciſ. 89.*
eius Patris.

Pro vt hoc idem obſeruatum fuit inter DD. Comi-
tes Triultios, vt dictum fuit, diuidendo bona
primogenituræ obnoxia, in qua cauſa tam am-
plè, & exactè ſcripſerant inſigniores Doctores
illius ſæculi, inter quos *Menoch. cit. conſ. 106.* de
quo concordio egimus nos *in tr. de æquit. cap.*
187. nu. 9. lib. 2. & teſtatur Senator *Flamen in*
eius reſponſa 113. ante nu. p. verſ. anno 1582. regi-
ſtrato inter Conſilo Fuſarij noniſſimè à me viſus; Et
inter Magnates Luſitanos hoc idem obſeruatum
pariter fuiſſe tradit *Gamma deciſ. 174. in fine*;
atque etiam inter illos de Montemaior ſcribit
98 *Beretta cit. conſ. 134 ſub nu. 30. verſ. nunc ad alia*,
vbi patruum ſummam aureorum octo mille ſol-
uiſſe per tranſactionem nepoti teſtatur Beretta,
quamuis eam deindè inaniter impugnauerat
tranſactionem nepos.

Quibus attentis, in controuerſia vertente inter D.
Marchionem Franciſcum Puteum, & D. Comi-
tem Gaſparum eius ex fratre maiore præde-
functo nepotem, anno 1651. mediante dexteri-
tate, & opera Ampliſſimi D. Senatoris Iacinti
Orrigoni partes fuerunt amicabiliter concor-
datæ, aſſignando Patruo medietatem feudi An-
noni, & non alla bona d. primogenituræ, ſiue
maioratui ſuppoſita, valoris paulominus medie-
tatis d. ſucceſſionis, & reliqua cum alia feudi
prædicti medietate nepoti.

SVMMARIA.

Faciens, dans, aut vendens venenum, ad aliquem oc-
cidendum, tenetur pœna capitali nu. 1.

Contrarium verius nu. 8. & 9. extenditur pœna ad re-
tinentem venenum necandi cauſa nu. 2. 3. & 4.

Venenum vendens palam excuſatur à pœna nu. 5.

Scientia, vel ignorantia vendentis venenum præſumi-
tur ex qualitate perſonæ nu. 6. & 7.

Igno-

dit Laratha *cit. dilucid. 37. num. 138.*

Ex quibus sanè patet non militare responsiones
adductas per Peregr. *conf. 39. nu. 17. cum seq. &
nu. 22. lib. p. conf. 33. à nu. 26. vsq; ad finem, & conf.
64. nu. 17. cum seq. lib. 2. & conf. 17. nu. 9. cum seq.
lib. 6.* Dum, vt solidissima fundamenta pro nepo-
te deducta eneruaret, distinguendo concludit ea
non habere locum in primogenituris, & fidei-
commissis ab homine constitutis, & conditiona-
libus, sed tantùm in primogenituris legalibus,
80 *siuè consuetudinarijs patria*; aduersus enim hanc
rationem stant ea, quæ deducta, & concluden-
tissimè probata fuerunt suprà in quarto Præ-
misso, valere scilicet argumentum à primoge-
nitura consuetudinaria, siue legali, ad testamen-
tariam.

Et si namq; admittitur in primogenituris, quæ nul-
lam habent legem scriptam, siuè consuetudina-
riam, Testatoris dispositionem esse attenden-
dam. Huiusmodi tamen dispositio, si expressa
non videtur, coniecturalis sufficit, & dubia iux-
81 ta iuris communis dispositionem interpraetan-
da venit, vt admittit idem Peregr. *conf. 38. nu. 5.
vers. hac obstant, & nu. 6. lib. 5.* Vbi interpraetan-
do priora dicta ab ijs quodamodo recedere vi-
82 detur, id quod innuit etiam *in conf. 102. nu. 2. lib.
4.* dum eo casu admittit, quod extincta linea ma-
sculina vnius ex vocatis succedere debet pro-
pinquior ex alia linea magis proxima, & sic suc-
cessiuè de linea in lineam ipsorum vocatorum
ordine successiuo, quam sententiam comproba-
re videtur idem auctor *in d. conf. 17. nu. 16. lib. 6.*

Et in omni casu, longè magis communis, & a Do-
ctoribus grauioris nominis, & numerò pluribus
recepta apparet firmata conclusio pro Nepote
contra patruum, & toties, ac fere semper eius-
dem nepotis fauore iudicialiter terminata, vt
ab ea recedere quodammodò nefas esset.

Quando tamen agitur de maioratu, non de pri-
mogenitura, contrariam sequi AEQVIVS esse
videtur, distinguendo scribentes inter maioratū,
& primogenituram, non obstantibus deductis
in primo praemisso; Namque, cum in maiorati-
bus consideretur tantum maior ætas illius, qui
tempore delatæ successionis reperitur in maiori
83 ætate. *Bero. conf. 71. nu. 18. 30. & 31. lib. p. Dec.
conf. 443. & Menoch. conf. 442. nu. 20. cum seqq.
plur. & conf. 981. nu. 33. & 34. quos sequitur Hon-
ded. conf. 70. sub nu. 42. vers. harum etiam, lib. 2.
Surd. pleno conf. 403. nu. 34. 40. & nu. 70. cum seq.
ac Vulasc. decis. 147. nu. 24. lib. 2.*

Hanc sententiam sequitur *Milanens. plena decis. 9.
nu. præsertim 47. cum seqq. plur. lib. p.* & in pro-
prijs nostris terminis *Beretta pleno conf. 134.
præsertim nu. 23. cum seq. & nu. 27. cum seq. Pere-
gr. conf. 39. nu. 21. & conf. 64. lib. 2. Crau. conf. 677.
nu. 9. Cephal. conf. 659. Amplissime Thesaur. lum.
qu. famil. 35. sub nu. 36. vers. & communem, & nu.
39. in fine, ac nu. 45.* Qui eam præsertim adducit
rationem, quod qualitas illa MAIOR NATV
non concurrit in nepote tempore cadentis con-
ditionis per mortem vltimi gratiati, idcircò
non potest minor ætate, licet filius primogeniti
prædefuncti, obtinere successionem per repræ-
sentationem patris contra qualitatem in testa-
mento toties requisitam, quam conclusionem
84 confirmat idem auctor *in qu. famil. 20. nu. 5. lib.
5. & num. 12. in fine*. Hanc rationem ponderat
etiam Peregr. *cit. conf. 39. & Surd. alleg. conf. 403.
nu. 40. & conf. 455.*

Et quam conclusionem strenuè deffendit *Io. Ant.
Bollonus conf. 11. sub nu. 47. vers. nec obstat, & nu.
48. cum seq. plur.* vbi probat nomen primogeniti
esse nomen iuris, MAIOR verò NATV esse
nomen facti, quam diferentiam, ac distinctio-
85 nè perpendit etiam post alios *Fusa. conf. 39. num.
33. cum duobus seq.* vbi primum nomen rela-
tionem habere tradit ad ius ciuile, secundum
verò naturaliter sumi, & simplici inspecta facti
contingentia, cum intelligi tantum possit de eo,
qui respectu ætatis MAIOR est.

Hinc concluditur, quod licet quandoq; nepos ve-
niat sub vocatione primogeniti, nunquam ta-
men venit sub nomine MAIORIS NATV, vt
86 probat *Senator Caccia inter consilia Fusarij conf.
40. nu. 2. cum sequentibus, & Moriscus conf. 41. nu.
83. & 84. ac nu. 143. cum seq. vsq; ad num. 54.* vbi
infinitas adducit decisiones fauore patrui NA-
TV MAIORIS.

Hoc idem probat *Antonius de Amatis var. resol.
lib. p. nu. p. cum seq. plur.* tradens, quod licet voca-
tio primogeniti, & MAIORATVS, est eadem
vocatio; Tamen MAIORIS NATV, siuè æta-
tis, absolutè est diuersa; Quoniam prima iuris
ordinem continet, secunda verò respicit con-
87 tingentiam facti; numero verò 12. & 27. inquit
idem auctor ex vocatione MAIORIS NATV
censeri habitam rationem non ad dignitatem,
vel ad eam præminentiam, quæ in primogeni-
to consideratur, sed ad ætatem. Ideoq; non
haberi respectum, an ex primo, vel secundoge-
nito descendat, sed solum inspici maioritatem
88 ætatis, vt probat *Barbatus de fideicom. d. part. 3.
cap. 4. nu. 92. & 93. ac Gratian. cap. 695. nu. 4.*

Quemadmodum eandem sententiam amplectitur
*Io. Maria Pratus in suis disceptat. forens. cap. 38. à
nu. 47. vsq; ad nu. 54.* qui duabus præsertim con-
siderationibus opinionem ipsam comprobat.
Quarum altera est, quia Testator voluit MA-
89 IOREM NATV vocari propter seruitia præ-
standa, quæ melius per maiorem, quam per
minorem præstantur; Altera est, quia in maiori-
bus præsumitur maior sapientia, prudentia, &
90 rerum experientia; iuxta vulgatum Baldi di-
ctum, quod plus valet vmbra senis, quam gla-
dius iuuenis; Et præsertim locum habet hæc
conclusio in hoc casu, quia agitur de successione
maioratus transuersalis, quidquid difficultatis
haberet in successione ascendentis, vt perpendit
Fusar. cit. conf. 39. nu. 31. vbi corrigit per eum di-
cta *in cit. qu. 387. à nu. p. vsq; ad nu. 23.* affirmando
ex tot Doctorum auctoritatibus postea a se visis
conuinci eam, quam prius affirmauerat *in d.
qu. 387.*

tam exclusisset, eadem ratione filia, quæ in patre viuit, & è contra, excludit ipsam Amitam, iuxta *Consil. Menoch. 215. nu. 255.*

Hoc idem iudicatum fuisse in Ducatu Vrbini fauore filij secundogeniti prædefuncti contra patruum tertiogenitum scribit *Gratian. cit. cap. 416. nu. 42.* & testatur *Farin. decis. 395.*

Idem iudicatum fuisse per Collaterale Consilium, & Reg. Cameram Sumariæ in causa status Magdaloni, vbi nepos ex sorore natu maiore defuncti possessoris obtinuit ad exclusionem patrui natu minoris anno 1565. testatur Camillus Salernus *ad consuetud. Neapoli fol. 108. vers. incipit iste articulus,* quem refert, & sequitur Laratha *d. dilucidat. 37. nu. 97.*

Prout idem iudicasse idem collaterale Consilium in causa Marchionis Clusiani ob mortem Federici Tomacelli, in qua nepos ex fratre secundogenito prædefuncto fuit admissus ad exclusionem patrui tertiogeniti testatur Tappia *decis. 2. nu. 43.* reiectis contrarijs.

Consimilemque decisionem fecisse testatur idem Laratha *d. dilucid. 37. sub nu. 97. vers. item mortuo, & vers. item ab hac,* fauore Alexandri filij sororis primogenitæ prædefunctæ Barcelli de Esasio ad exclusionem Zenobiæ secundogenitæ viuentis in causa Baroniæ Terræ Rodij; deinde die 10. Iunij 1626. & die 16. Decembris 1628. fauore D. Ioannæ Collæ filiæ D. Corneliæ primogenitæ prædefunctæ ad exclusionem D. Lucretiæ secundogenitæ viuentis in successione Ducis Sanctæ Agathæ fratris D. Corneliæ, & Lucretiæ, qui auctor *num. 140.* idem iudicatum fuisse fauore Principis Hostiliani testatur.

Multas decisiones exponit Bartus *in nouiss. trac. de fideicomiss. & maior natu part. 3. cap. 4. a nu. 82. vsque ad nu. 91.* vbi testatur nullam adesse hæsitationem, cum per excitatas decisiones omnis casus decisus dicatur, vel saltem non accomodetur punctualis decisio à simili.

Quemadmodum ita obseruatum fuit cum D.
Hercule Abdua anno 1630. dum successit in
primogenitura D. Ioannes eius nepos, quamuis
pupillus post mortem D. Dominioni primoge-
niti eius fratris; Vbi enim maioris ætatis sola
ratio habenda fuisset, non lineæ paternæ; vti-
que quod cum D. Hercules tunc etiam ætate
maior existeret, exclusisset D. Io. nepotem tunc
pupillum. *Peregr. conf. 39. nu. 20. lib. p.* Quod cum
factum non fuerit, alterum de duobus omnino
sequitur, vel quod ita interpretari debuit Te-
statoris dispositio, nempè rationem maioris
ætatis procedere in vna quaque linea tantum,
non generaliter in quocunque casu successionis
in dicta primogenitura, & in omnibus lineis;
vel quod sibi præiudicasset D. Hercules, & ab
73 eius iuribus cecidisset, iuxta *cap. p. §. Titius filius,*
& ibi Bald. si de feudo in def. contr. sue. inter Domi-
num, & Agnatum Vasal. & tradit Gratian. sæpius
cit. cap. 456. no. 48.

Quo stante locum habere debet regula; quod semel exclusus à primogenitura semper exclusus
me.

74 dicitur, vt in indiuiduo probat Franch. *decis.*
213. nu. 3. & tradit Menoch. cons. 211. & cons. 220.
in fine Molina d. cap. 6. nu. 22. lib. p. & Spinus in
speculo testam. glo. 19. nu. 64. tit. de maioratu, &
eius fondat, quos sequitur Thesaur. cit. q. 34. nu. 27.
lib. p. & Honded. all. cons. 70. num. 3. & 35. cum
seqq. lib. 2.

Subsecutam namq; obseruantiam præcedentem
dispositionem optimè declarare notissimum est,
cum eam in dubio attendendam esse in nostris
75 terminis doceat, Surd. *cit. cons. 403. nu. 15. & se-*
quitur Gratian. alleg. cap. 456. nu. 42. Quæ obser-
uantia locum etiam habuit in alia primogenitu-
ra constituta per Paganum Abduam, ad quam
concurrebant D. Marchio Ambrosius, filius D.
Francisci primogeniti prædefuncti, & D. Bene-
dictus eius frater patruelis, & ex secundogenito
ortus, sed maioris ætatis, qui idcireò exclusus
fuit à primogenitura, non obstantibus ijs, quæ
pro illo totis viribus allegauerat Peregr. *cit.*
cons. 33. lib. 2. quicquid diuersificare ordinatum
per illum testatorem à nostro afferatur.

Hoc idem obseruatum fuisse nuperrimè audiui per
DD. Holocatos concurrentes ad primogenitu-
ræ successionem ob mortem primogeniti, ad
quam admissus fuit filius secundogeniti præde-
functi, excluso tertiogenito viuente; Prout hac
attenta Doctorum varietate ad conuentiones
deuenerant DD. Comites Triuultij diuidendo
bona primogenituræ obnoxia, in qua causa
tam amplè, & exactè scripserunt multi Docto-
res, præsertim Menoch. *cit. cons. 106.* Rerum au-
tem iudicatarum magna est auctoritas, vt inquit
76 Alex. *in l. sapè nu. 71. vers. teneas ff. de re iud. Surd.*
cons. 404. col. penult. in fine, & Raudens. cap. 37. nu.
141. Var. Resol. quorum exempla idcircò sequi
debemus, cum ea viam ad casus similes deci-
dendos aperiant, vt docet Marius Solomonius
77 *in repet. l. Gallus §. idem credendum nu. 2. ff. de lib.*
& posth.

Neq; releuat quicquid in cõtrarium deduci potest,
attendendam esse ætatem maiorem eius, qui
succedere intendit vltimo defuncto ex Peregr.
d. cons. 64. nu. 10. circa medium, & ante eum dedu-
xit Honded. cit. cons. 70. sub nu. 42. lib. 2. & innuit
Gratia. d. cap. 456. no. 82. cum seqq. ea ratione,
quod Primogenitus attenditur quis sit, tempore
quo primogenitura incipit habere locum in li-
78 nea transuersali, vt inquit Peregr. *cit. cons. 33.*
nu. 22. & 27. lib. 2. cum capacitas succedere vo-
lentis consideretur tempore euentus conditio-
nis, vt subijcit idem Peregr. *nu. 29.*

Quando quidem, vt iam demonstratum fuit, Te-
stator, quando non videtur simpliciter habuisse
rationem prærogatiuæ ætatis in successione
primogenituræ, sed etiam Prærogatiuæ lineæ
maioris natu, & sic patris eius, qui succedere in-
tendit, cessat obiectum, vt optimè declarat Va-
79 lasc. *ad legem Tauri 40. glo. 17. nu. 27. Peralta in*
rubr. de hered. instit. nu. 30. ante finem, quos sequi-
tur Cancer. lib. 3. var. resol. cap. 21. nu. 304. qui ita
censuisse Senatum Aragonum testatur, ac tra-
dit

64 Præpositum tradit *Cran. conf. 256. nu. 3.* quem
ferè in nostris terminis sequitur *Rota d. decis.*
128. nu. 2. part. 2. in nouiss.

Hanc principalem conclusionem nepotis fauore
contra patruum, post Tiraquel. & alios per eum
65 relatos *cit. quæst. 40. nu. 10. cum seqq. amplectitur*
Menoch. dic. conf. 106. a num. 359. vsque ad fin. &
conf. 215. atque conf. 981. nu. 7. & 46. & quamuis
auctor ipse *in d. conf.* 215. consuluisse legatur
contra secundo genitum; tamen, quando illa
qualitas in deffectum prioris lineę verificari po-
test in linea secundogeniti, expresse tenet, quod
is admittatur ad primogenituram; id quod
etiam probat *in conf. 220. nu. 121.*

Eandem sententiam sequitur Grammat. *decis. 12.*
nu. 30. loquens ferè in nostris terminis, conclu-
dendo ex Soncin; quod, quemadmodum si se-
cundogenitus viueret post extinctam lineam
66 primogeniti, diceretur primogenitus, & exclu-
deret tertio genitum, eadem ratione excluditur
tertio genitus a filio secũdigeniti effecti primo-
geniti post *Affl. ad Const. Regni tit. vt de success.*
prout eandem comprobat sententiam, *Couaru.*
Pract. quæst. c. 38. nu. 8. Lud Molina de primog. lib. p.
cap. 3. nu. 10. & lib. 3. cap. 6. nu. 2. Curt. de feud. in 3.
parte vers. nono principaliter, Io. Bologn. conf. 9.
nu. 2. qui & si alio speciali fundamento fauore
amitæ eo in casu contra nepotem resoluit; At-
tamen hanc nostram sententiam veriorem, &
communiorem esse admitit *sub nu. 27.* sicuti mi-
67 rificè conferunt tradita per *Soncin. sen. conf. 37.*
nu. p. vers. sed præmissis non obstant. lib. 3. dum con-
cludit pro nepotem concurrere cum nepote ex
fratre ad fideicommissum relictum fauore
Agnationis, non obstante regula, quod ordine
successiuo vocati censeantur illi de Agnatione,
concludendo idcircò filium locum patris ob-
tinere in fideicõmisso, fauore agnationis con-
stituto.

Idem probat Soncin. Iun. in consimili casu collate-
ralium *cit. conf. 116. nu. 10. & 29. lib. p.* in quo
casu agebatur de fratre patruele, & filius alte-
rius fratris patruelis, quos simul admittendos
esse probat; Hos sequitur *Port. Imol. d. conf. 55.*
nu. 91. Gratus alleg. conf. 6. nu. 10. 13. & 26. atque
ex recentioribus idem probat Milanens. *decis. 9.*
nu. p. lib. p. Surd. conf. 403. n. 17. Rimin. iun. cit. conf.
544. nu. 215. cum seqq. plur. Pet. Ant. Anguist.
conf. 86. nu. 13. cum seq. lib. 6. Vbi expressè scribit
filium natu maioris prædefuncti succedere in
primogenitura, cui factus est locus post patris
mortem, & hoc ex persona propria, tanquam
expressè vocatum excluso patruo.

Prout eandem conclusionem amplectitur *Thesaur.*
Iun. cit. qu. famil. 34. nu. 9. & 10. lib. p. Bardell. conf.
60. Ant. Gabr. de success. ab intest. conclus. 2. nu. 16.
cum plur. seqq. Mozz. tr. de feud. tit. de substant. &
quando nu. 69. quos sequitur Rosental. de feud. cap.
7. conclus. 26. in Additt. litt. P. Lofred. conf. 39. nu.
28. Gratian. alleg. cap. 456. nu. 19. & 40. & Fusar.
de substit. q. 387. à nu. p. vsque ad nu. 23. Vbi in fini-
tos alios adducit, & rationes, ac fundamenta
dict. concl. exponit vsque ad nu. 32. atque allegata
in contrarium pro patruo tollit, *& num. 46.* ex-
presse probat sententiam ipsam locum habere,
etiam si testator de maiore natu loqutus fuisset;
& si *in conf. 39. nu. 29. cum seq. vers. & verè*, se
corrigat circa ea, quæ dixerat *in d. quæst. 387.*
quam conclusionem amplissime deffendit Ca-
millus de Laratha *d. p. 9. dilucid. 37. à nu. 54. vs-*
que ad finem de feud. lib. p. qui ad contraria res-
pondet, & tollit, quam sequitur Barbatus *de*
fideicom. & maior. part. 3. cap. 5. nu. 58. & nu. 72.
etiam in successione transuersalium *cap. 21. num.*
332. & consequenter hanc sententiam commu-
niorem, quippè cõmunissimam esse patet, pro
qua 78. affert Doctores Laratha. Idem conclu-
dit Giurba *de feud. cit. cap. 118. §. 2. glos. 10. num.*
42. 46. & 49 cum seq. & nu. 80. vers. ita & eadem
defficiente post Cenal. comm. contra comm. qu. 762.
nu. 17. & Thorum in compend. decis. verbo nepos
ex secundo genito, ac Fusar. qu. 484. nu. 34.

Satis namque est secundogenitum aliquo tempore
primogenituræ qualitatem habuisse respectu
tertiogeniti. Quamuis ante delatam sibi pri-
mogenij successionem mortuus ille fuerit, vt
filius ab eo relictus tempore euenientis succes-
sionis superstes ex ea primogenituræ qualitate
68 ad se peruenta excludat patruum. *Peregr. de*
iure fisci lib. p. tit. 2. nu. 52. Cancer. lib. 3. ressol. cap.
21. nu. 198. quos sequitur Giurba dict. glo. conf. 85.
vers. qui addit satis esse, post Anend. in dic. l. 40.
Thauri glo. 17. & tunc filius secundogeniti dici-
tur venire ex persona propria, *vt post Soncin.*
conf. 252. lib. 2. subijcit Giurba nu. 87.

Quemadmodum admitteretur filius ad patris ex-
clusionem, vbi pater esset feudi inhabilis, non
verò fieret transitus ad aliam lineam, videlicet
69 ad tertio genitum, vt probat *Sessa decis. 229. nu.*
129. & Franc. de Ponte de potest. pro regis tit. 8. nu.
43. quos sequitur Giurba loco citato nu. 91. vers.
Quartus est casus.

Et pro qua conclusione, tanquam magis commu-
ni, & AEQVA, centies iudicatum fuisse habe-
tur non solum ex traditis per Tiraquell. *cit. quæst.*
40. nu. 10. cum seq. verum etiam Cæsaream san-
ctionem, siue declarationem in materia feudali
constituit Inuictissimus Carolus V. in Neapoli-
tano Regno cap. 2. quam ad litteram exponit
70 Io. Bolog. *cit. conf. 9. nu. 11.* expressè decernen-
do, vt moriente primogenito, vel defficiente
eius linea, succedat filius secundogeniti præde-
functi ante casum, excluso patruo tertiogenito;
per quam sanctionem sublata dicitur omnis dif-
ficultas, & ambiguitas, cum Cæsarea Maiestas
71 iuri se conformasse censeatur. *Andreas Castrens.*
conf. 164. sub nu. 2. vers. sed si filius, lib. 2. de qua
sanctione Laratha *cit. dilucid. 37. nu. 138.*

Idem iudicatum fuisse per Senatum Valentinum
fauore pro nepotis contra Amitam testar Rau-
72 dens; vt dictum fuit *cit. cap. 37. nu. 281. var. re-*
sol. ea ratione, quod fauore pro nepotis vigebat
idem ius, quod competebat eius patri, in tan-
tum, vt quemadmodum si pater vixisset, Ami-

aduerti debet eundem testatorem diuersimodè fuisse loqutum, quando ad primogenituræ successionem vocauit filios, & descendentes masculos eius fratrum, & quando ijs extinctis vocauit filios, & descendentes masculos eius agnatorum remotiorum.

Dum enim de filijs, & descendentibus eius fratrum loqutus est, simpliciter vsus fuit verbis, succedat maior natu, qui modus loquendi effectum habere valet tam si ipse successurus, quam si eius pater, siuè auus, fuisset maior natu ex iuribus deductis; quando verò in eorum deffectum vocauit filios, & descendentes dictorum remotiorum, verbo succedat maior natu addidit verbum, TVNC MAIOR NATV, idest, qui esset maior natu tempore successionis, is succedere haberet, nulla habita ratione, quod ex linea primogeniti, vel secundogeniti, aut tertiogeniti ortus esset, vel à quocunque alio ex eorum descendentibus masculis, modo maioris esset ætatis tempore successionis; cum dictio, tunc, futurum tempus respiciens, ad illud dispositio-
52 nem restringat. *Marius Salo. in d.l.Gallus nu.14. ff.de lib.& posth.Menoch.d.conf. 106. nu.324.cum duobus seqq. & nu. 333. cum seq.* quo loco hanc nostram conclusionem explicare videtur, quam
53 apertius comprobat *Odd. conf. 90. nu. 3. est, vbi nu.6.concludit*, quod cum testator in parte testamenti hanc qualitatem expresserit, quam in alia parte separata, idest in priori substitutione ommiserat, censetur tacuisse, quia noluit illam qualitatem exprimere, & eo casu locum habere *post Alex.conf.153. nu.18.lib.p. & Silua conf.64. nu. 18.* & hanc considerationem post hæc scripta reperi fecisse pariter Laratham *cit. par.9. dilucid.37.num. 135.cum seqq.ex Soncin.conf.252. col.9.vers.quinto conferatus lib. 2.*

Vbi enim testator viueret, & euenisset casus extinctionis lineæ primogeniti, & interogatus, quis succedere haberet in ipsa primogenitura ex dictis filio secundogeniti, & patruo tertiogenito; Verisimile valdè est, quod respondisset succedere debere filium secundi geniti, & sic natu maioris, excluso patruo tertio genito; Habens verò verisimilitudinem pro se dicitur ha-
54 bere veritatem, & casum legis *Crau. conf. 297. nu.46.lib.p.* Ergo pro expresso hoc haberi debet
55 iuxta *glos. in l. tale pactum §. fin. ff. de pactis, & tradit Dec.conf. 301.nu.6.*

Quia filius secundogeniti tanquam natus ex radice magis priuilegiata, quæ tertiogenito præferebatur ex propria persona, & sic iure suo ex lege, idest testatoris dispositione, non per repræsentationem, ad ipsam primogenituram vo-
56 catus dicitur excluso patruo. *Menoch. cit. conf. 106.nu.397.& conf.124.sub nu.78. & 81.ad rem Franch.decis.525.nu.11.cum plur.seq.* Estò, quod eandem assumit naturam filius, quam pater ha-
57 bebat. *Raudens. var. resol.cit.cap. 37.num. 281. Giurba de feud.cit.cap.118.§.2.glo.10.nu.12.* forma enim, & origo, quæ a radice ducitur, in quo-
58 libet deriuato experitur, *l. in ratione la p. §. si filio ff.ad l. falcid. & l.qui id, quod ff.de donat. iuncta l. tutor ff. de fideicom.* per quam rationem
59 motus Baldus dixit *in conf. 389.col.p.lib.2.* quod omne decidens per medium sapit naturam medij, & illud medium naturale est, non simpliciter instrumentale, quem in his terminis sequitur. *Menoch.conf.215.nu.155.*

Ex quo infertur scribentes, quod si statutum excludit sororem a successione fratris, existente fratre, excludere eam etiam censetur existente filio fratris, qui coniungitur ex persona patris,
60 & post *Tiroquel.cit.quæst.40.nu.66.& 67.de primog.tradit Laratha alleg.dilucid.37.nu.26.part.9. lib. p. de feud.*

His additur, quod sicuti semel exclusus fuit patruus per filium primogeniti, licet ætate minorem, mortuo primogenito, nulla habita ratione, quod ille esset ætate maior, eadem ratione exclusus etiam nunc dicitur per filium secundogeniti, vigente in ipso eadem qualitate, siue iure, quod eius patri competebat, & consequenter
61 eadem causa exclusionis, ita probat *Soncin. iun. in consimili controuersia vertente inter collaterales cit.conf.116. lin.p. & Alcia.resp. 208.nu. 7. & 8. lib.9.tom.3. Ad rem Port.Imol. alleg.conf.55. sub nu. 88. vers.sed est, & num. 91. Menoch. cit.conf. 106.nu.136. vers. id quod. & conf.124. sub nu.7. vers.quarto conclusio, ac conf. 981.nu.5. Caualcb. decis.9.nu. 92.lib.2. Bolog.cit. conf.9. nu.3.& defendit Thesaur. Iun.qu. famil.109. num.14. lib.3. Surd.conf. 517.nu.3. Marta conf. 199. num.25.& Giurba cit.cap.118.§. 2.glo.10. nu.29. vers. Tum quia.* Nascendoque primogenitus se inclusit cum eius linea, & alios post eum natos exclusit,
62 vt inquit *Laratha d.dilucid. 37. nu.83. p. 9. lib.p. Rand.cit. cap.37. nu 71.114. 152.& nu.281.* Vbi testatur ita fuisse iudicatum per senatum Valentinum fauore pro nepotis contra Amitam, ea ratione, quod fauore pro nepotis vigebat idem ius, quod vigebat fauore eius patris; In tantum, vt quemadmodum, si pater vixisset, exclusisset Amitam, eadem ratione filia, quæ in patre viuit, & è contra, excludit ipsam Amitam, iuxta traditionem *Menoch. d. conf. 215. nu. 157.* vt dictum fuit supra.

Neque hæsitari vllo modo potest, quod casus fuerit à testatore ommissus; Casus etenim ommissus dici non potest, qui venit ex mente disponentis,
63 vt in indiuiduo probat *Paris. conf. 75. nu. 38.& conf.77.lib.2.ac conf. 5.in fine lib.3. quem sequitur Menoch.sæpius cit conf. 106. nu. 135.* De qua testatoris mente, & dispositione palpabiliter constat eo ipso, quod testator disposuit succedere debere in primogenitura primum substitutum, & successiuè eius filium masculum natu maiorem, & descendentium descendentem natu maiorem in infinitum, adeo quod defficiente linea primogeniti, succedat maior natu, idest secundogeniti linea &c. Vt omnem ambiguitatem tollat, præsertim quando primogenitura constituta fuit ad maiorem splendorem agnationis testatoris, & illam conseruandi causa, vt post

Præ-

45 Natta *consi. 2. sub nu. p. in fine vers. Postea etiam*.
Propterea cum Patruus dicatur esse in linea
transuersali ascendentium, habita ratione per-
sonæ vltimi primogeniti defuncti. Nepos verò
filius secundogeniti sit in linea transuersali
æquali eiusdem defuncti, hac sola ratione præ-
ferendus venit Patruo. Ad rem Spinus *in specul.
testam. tit. 19. de maioratu nu. 6. & 63. in fine*.

Neque releuat, quod, si testator vocauerit filium
natu maiorem primi instituti, verificari nunc
non potest hæc qualitas maioris natu, nisi in
ipso patruo tertiogenito, & vnico filio super-
stite eiusdem primi instituti, & sic nunc natu
maiore.

Respondetur etenim, quod cum locum habuerit
dispositio ipsa in primo filio natu maiore primi
instituti, iam effectum suum sortita est testatoris
ordinatio in eo casu secundæ substitutionis ad
exclusionem eiusdem tertiogeniti, qui idcircò
46 vlterius in fondare se non potest. *Card. Mant. de
coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 8. nu. 5.* Quippe exclu-
sus perpetuò dicitur, vt in terminis probat Me-
noch. *cons. 400. nu. 13. post Castrens. Ancharan. &
alios ibi relatos*, Resque in alio diuerso statu in
hoc casu reperitur, in quo non amplius agitur
de successione in primogenitura per obitum
primi instituti, de qua locutus fuit testator, &
quo casu natu maior eiusdem tertiogeniti succe-
dere debet. Verum de successione in eadem
primogenitura post obitum non solum primo-
geniti dicti primo loco vocati, sed etiam post
obitum vnici eius filij; & sic ad alium gradum
ijs mortuis peruenit successio, & consequenter
aliæ substitutioni locus factus est, dum prima
verificata fuit in primo substituto, secunda in
eiusdem filio primogenito, tertia in vnico filio
dicti primogeniti, sequendo dispositionem iuris
communis, vt admisso agnato ad successionem
fideicommissariæ primogenituræ, eius descen-
dentes gradatim post illum admittantur, idest
47 primogeniti, exclusis alijs fratribus *l. cum ita §.
in fideicommisso ff. de lega. 2. & in terminis primo-
genituræ tradit Menoch. cit. cons.* 106. *nu.* 359. *cum
seq. Gion antonius cons. 62. nu. 49. lib. p.* Ea ratione,
quod testatoris voluntas interpretatur, vt sit
conformis dispositioni iuris communis, vt dixi-
48 mus supra, & tradit *Soncin. iun. d. cons. 116. nu. 51.
lib. p. Peregr. cit. cons. 33. nu. p. & cons. 49. nu. 15. &
16. lib. 2.*

Verificatis igitur dispositionibus testatoris post
mortem primi substituti in eius filio natu maio-
re, mox in vnico eiusdem primogeniti filio, &
existente filio primogenito secundogeniti, vlte-
rius successio in primogenitura, quæ semel, &
iterum effectum habuit in primogenito, & filiæ,
reuerti non debet ad tertiogenitum transuersa-
lem ascendentem, vt respondisse videtur Scæuo-
la *in l. heredibus ff. ad Trebell. & cautum fuit per
Imperatores seuerum, & Antoninum in l. cum
vxori, C. quando lega. ced. & per Iustinian. in l. si
quis heredem C. de instit. & substit. Menoch. cons.
85. nu. 46. cum seq. & cons. 220. nu. 4. Ad rem Ma-
rius Salomon. in repet. d. l. Gallus §. quæramus nu. 2.
ff. de liber. & post.*

Non æquè obstat quidquid dici potest spectare di-
ctam primogenituram ad tertiogenitum, tan-
quam per Testatorem expresè vocatum; quan-
doquidem, cum expresè vocatus is tantum di-
catur, qui proprio nomine vocatus est, qualis
49 fuit primus substitutus. *Bart. in l. liberorum col.
44. de verb. signif. & post multos tradit Post. Imol.
cons. 55. nu. 85.* Alhuccinari videtur quicunquam
id affirmantem, Verè enim sub nomine collecti-
uo filiorum, & descendentium, simul vocatum
tertiogenitum cum eodem filio secundogeniti
liquet, & docet Bartol. *loco relat. per tex. in l. filij,
& in l. iusta ff. de verb. signif. ac in l. eius vlt. ff. de
hered. instit.* atque in nostris terminis post multos
probat *Curt. Iun. cons. 120. nu. 12. qui subijcit nu.
13.* quod, quando aliqui vocati sunt nomine
proprio, ipsi soli admittuntur, & post eos ordi-
ne successiuo vocati sub nomine collectiuo,
50 idem probat Palianola *in repet. l. Gallus §. qui-
dam rectè nu. 24. ff. de liber. & posth.*

Vt autem clarior etiam appareat inaniter agere
tertiogenitum (dum cortici verborum, vt suc-
cedat maior natu, a testatore prolatorum inhæ-
ret) vt tanquam maior natu ex viuentibus de-
scendentibus primi substituti admittatur ad pri-
mogenituram, duo perpendenda proponuntur,
quæ huiusmodi interpretationem omnino ex-
cludunt in casu nuper mihi proposito.

Et primò, quod, quemadmodum testator exclusit
proprium fratrem, & eius filios, ac descenden-
tes, a dicta primogenitura, donec subesset des-
cendentia masculina primi substituti, etiamsi
natu maiores fuissent filij, & descendentes dicti
eius fratris, & sic proximiores, quam essent filij,
& descendentes dicti substituti senioris; Et Prop-
terea ætatis prærogatiuam considerauit tan-
tum testator in qualibet linea, non in confuso,
siue vniuersaliter, ergò multo fortius exclusus
dicitur tertiogenitus, quamuis ætate maior, ad-
huc existente linea masculina secundogeniti
magis dilecta, vt in nostris terminis argumen-
51 tatur *Sonem. sen. cons. 49. nu. 7. vers. sextu hac con-
clusio lib. p. & sequitur Menoch. cons. 106. nu. 307.
cum seq. ac tradit Camillus de Laratha de feud. par.
9. cit. dilucid. 37. nu. 84. par. 9. lib. p.* qui loquitur
etiam de successione collateralium, *vt in fin. d.
nu. 84. ac sub. nu. 100. vers. & licet hac, ac nu. 110.*
vbi in specie agit de successione primogenitu-
ræ, ad quam concurrebant filius secundogeniti
prædefuncti, & tertiogenitus, quem à nepote
exclusum esse docet, affirmando filium censeri
eiusdem gradus, cuius erat pater, etiam in suc-
cessione collateralis.

Secundo (& hoc est irrefragabile argumentum)
vt luce meridiana clarius liqueat, testatoris
mentem non fuisse, vt maior natu tertiæ lineæ
præferatur in dicta primogenitura ei, qui ex se-
cunda linea est ætate minor; sed tantum hanc
ætatis prærogatiuam considerasse testatorem
respectu ordinis filiorum cuiuslibet lineæ: An-
maduerti

diuersum gradum ab alijs constituit, idest filius primogenitus cum eius descendentibus primum gradum; secundogenitus cum suis descendentibus secundum gradum, & sic de cæteris, *ex Auendano ad l. Thauri 40. glo. 17. no. 26. Vgone cons. 120 num. 12. & 14. & Caoter. lib. 3. ressolut. cap. 21. de transmiss. nu. 296.* & in spetie, quod Nepos ex secundogenito prius defuncto excludat patruum, tradit idem auctor *no. 332.*

Firmata conclusio eò fortius procedere dicitur, quando testator expresse prouidit, vt bona peruenire deberent in talem, & successiuè in vnum ex eius filijs masculis, natu maiorem, mox in vnum ex eius descendentibus, & descendentium descendentibus masculis natu maiores; ita quod semper in dictis bonis succedat vnus solus, qui sit maior natu, donec duret eius linea masculina primi instituti, quia tunc qualitas primogeniti inesse dicitur in eius filio, & deficiente illius linea, in filio primogenito secundi geniti, & deinceps. *Peregr. cit. cons. 33. nu. 5. vers. ideircò, & nu. 13. & 30. atque repetit in d. cons. 64. nu. 12. cum seqq. lib. 2. & ante eum in his terminis tradit Menoch. cit. cons. 166. nu. 397. cum tribus seq.* In tantum, vt quemadmodum si viueret secundo genitus excluderet tertio genitum, ita eandem exclusionem exercet eius filius. *Peregr. cit. cons. 33. nu. 18. & 19. Menoch cons. 981. no. 11. cum seq. & nouissimè tradit Camillus de Laratha tr. de feud. par. 9. dil. cid. 37. nu. 59. lib. p.*

Magis enim dilecta fuit testatori linea secundo geniti, primo loco vocata per clausulam maiorna-
36 tu; quam linea tertiogeniti, vt post *Souem. sen. cons. 49. nu. 7. vers. secundo præmitto, lib. p. Crau. cons. 64. nu. 7. cum seq. & cons. 297. nu. 2. probat Menoch. cons. 215. nu. 177. & Rimin. iun. cons. 544. nu. 9. & nu. 114.* quæ prædilectio consideratur; & transit etiam ad ipsius prædilecti descenden-
37 tiam, vt scribit idem *Menoch. cons. 124. cap. 456. nu. 45. & 54. & cons. 954. no. 474. Honded. cons. 17. nu. 4. lib. 1. quos sequitur Gioannonus cons. 62. num. 45. lib. p.* Qui descendentes nati dicuntur ex radice priuilegiata, & assumunt eandem naturam, quæ in patre extabat, vt post alios docet
38 *Gratian cit. cap. 456. nu. 5. & 40. ac probat Thesaur. cit. quæst. 34. no. 10. & 46. lib. p. ac sequitur Camillus de Laratha dicta parte 9. di incidat. 37. nu. 78. & 102. lib. p. post Andream de Georgijs in rept. feud. cap. 49. nu. 12. & sequitur Giurba dic. glo. 10. nu. 18. ac Gratian. lib. p. discept. 30. nu. 26. qui Giurba nu. 36.* absurdum esse probat, si tertiogenitus præferri deberet filijs secundogeniti etiam prædefuncti, *num. verò 37.* docet prædilectorum lineam finiri debere antequam alij de tertio geniti linea admittantur.

Ordo siquidem naturalis est, vt post primogenitum, & eius lineam, sequatur secundo genitus; & eius linea, & nisi ea extincta, locus fieri potest
39 tertio genito *cap. licet in fine de Voto, & ibi Abb. quem sequitur Rebuff. in l. proximus ff. de verb. signif. Rimin. iuo. cit. cons. 544. nu. 161. Grattus all. cons. 6. nu. 20. & 25. lib. p. & Menoch. cons. 752. nu. 22. vers. hit intellectis, Giurba d. glo. 10. nu. 21. in fine, & nu. 23. in fin.* quia filius filij senioris extincto primogenito, & eius linea, dicitur primogenitus, & excludit tertio genitum, vt subijcit idem *Giurba sub nu. 28. vers. id tamen facere potest, & propè finem vers. porrò videmos, ac nu. 45. vers. quin id ipsum.* Cum namque concurrat qualitas a testatore requisita in filio natu maiore secundogeniti, post extinctam lineam primogeniti,
40 locus etiam esse debet illius dispositioni. *Bart. in l. liberorum sub no. 13. ff. de verborum signif. Peregr. d. cons. 64. sub nu. 13. vers. solutio textus, & cons. 33. nu. 6. in fine lib. 2.*

Et quemadmodum filius primogeniti dicitur &
41 ipse primogenitus. *Alba cons. 85. nu. 6. Gratian. cit. cap. 456. no. 80.* & qui idcircò vocatus dicitur ex persona propria, vt post Molin. probat Menoch. *d. cons. 981. nu. 38.* cuius primogeniti qualitas transit in secundogenitum, & eius lineam, extincto primogenito cum eius linea, vt dictum fuit, & post multos tradit idem Menoch. *cons. 220. nu. 125. cum seq.* & dictum fuit supra ex Riminald. *iun. cons. 544. nu. 225. & alijs citatis,* præsertim respectu tertiò geniti, *Ral. cons. 39. nu. 48. lib. 4. Gail. lib. 2. obseru. 154. nu. 3. Sess. a decis. 310. no. 2. quos sequitur Giurba dict. cap. 118. § 5. glo. 10. nu. 49. vers. quia secundo geniti.* Eadem ratione dicitur primogenitus, & maiornatu filius
42 secundogeniti tertiogenitum excludit *arg. l. post aditam C. de impub. & l. si legata C. de legatis, Peregr. sæpius cit. cons. 33. no. 5. & 9. & cons. 17. nu. 23. lib. 6. ac Menoch. cons. 211. no. 32. Thobias Nonios cons. 6 in princip & nu. 6. cum seq. plur. Alex. Galuanos cons. 12. nu. 3.* Cum qualitas primogeniti, siue maioris natu per extinctionem lineæ primogeniti transitum facit in lineam secundogeniti, vt alias dictum fuit, Rota *decis. 128. no. p. in nouiss. par. 2.*

Hoc namque obseruatur in feudorum successione, facta inuestitura pluribus fratribus pro se, & eorum filijs masculis, & vna filia fæmina. Quoniam locus non fit successioni ipsi fæminæ ex-
43 tantibus masculis, vt habetur *in cap. p. de eo, qui fit, & hæres. Mascul. & cap. p. §. filia de success. feud. Corn. cons. 24. nu. 30. lib. 2.* & consequenter non fit locus successioni tertiogeniti, & eius descendentiæ, nisi extincta secundogeniti descendentia; quia, vt dictum fuit, in primogenituris succeditur, prout in feudalibus, *ex Peregr. cons. 33. nu. 25. lib. 2.*

Præterea primogenituræ ad descendentium descendentes semel peruentæ, vlterius ascendere
44 nequeunt, vt obseruatur in feudalibus *cap. p. de nat. success. feud.* & in terminis primogenituræ allodialium probat Bologn. *cons. 9. nu. 22. & 39. post Bart. in Auth. post fratres la 2. de legit. hæred. & Bald. in cap. p. in fin Imper. Loter. Eng. Pap. facinos tradita per Angel. in cons. 110. quod incipit sanctiss. col. 3.* dicentem, quod feudum non respicit lineam ascendentem, neque habet oculos retrò, sicut neque dignitas, quæ descendit, non autem ascendit; quam sententiam comprobat

Natta

tiam procedere etiam in hæreditate transuersa-
22 lis probat Socin. *cit. conf. 116. nu. 7. & 10. lib. p. & amplè scribit Camillus de Laratba tr. de feud. par. 9. dilucidat. 37. nu. 106. cum plur. seqq. lib. p.* Vbi in
indiuiduo probat, quod si pater erat primo loco
natus, nepos ex eo natus dicitur etiam primo-
genitus, quia generatio secum habet concomi-
23 tantiam temporis necessariam *cap. Abbate sane, de re iud. lib. 6.* & ex eo tempore debet estima-
ri, quod sit natus, quo & pater natus est, licet
postea, iterumque natus fuerit.

Qua ratione nepos ex primo loco nato dicitur pri-
mogenitus, & ætate maior patruo post eius pa-
24 trem genito. *Tiraquel. cit. qu. 40. num. 31. cum seq. plur. & nu. 90. quem sequitur Laratba cit. dilucid. 37. nu. 109. & nu. 111. cum plur. seq.* qui au-
ctor eam etiam adducit rationem, quod in suc-
cessionibus indiuiduis, quæ ad vnum tantum
defferuntur, vt sunt primogenituræ, quilibet ex
filijs diuersum constituit gradum; Nam primo-
genitus cum eius prole primum gradum; Secun-
25 dogenitus cum suis secundum gradum; Tertio-
genitus cum eius descendentia tertium gradum,
& inter se succedunt, sexus, & ætatis prærogati-
ua seruata; quam rationem comprobat idem
26 auctor *nu. 138. cum seqq. plur.* ex quibus constat,
sicuti secundugenitum cum eius linea nō dicitur
vocatus subsistente linea primogeniti, ita ter-
tiogenitum vocatum non censeri cum eius li-
nea, nisi in subsidium, idest dessiciente linea se-
cundogeniti, facit tex. *in l. hæredes mei §. fin. ff. ad Trebel.* & probat Petrus Antonius Anguissola *cons. 86. sub nu. 28. lib. 6.* tradens seruari debere
gradus prærogatiuam, & ordinem in primoge-
nituris, & successionibus, iuxta Rotam, *decis. 128. nu. p. in nouiss. par. 2.* Non vero extincta pri-
mogeniti linea omitti lineam secundogeniti, vt
succedat tertiogenitus, etiam si ex viuentibus
27 natu maior sit. *Gratian. alleg. cap. 834. nu. 14. post Gratum cit. cons. 6. nu. 26. cum seqq.*

Et vbi contrarium admitteretur, omnino confun-
deretur ordo præscriptus per testatorem, & à
iure dispositus, id quod tanquam absurdum nul-
28 lo modo est affirmandum. *Molina de primog. lib. p. pleno cap. 4. præsertim nu. 13. in fine, & cap. 3. nu. 14. Peregr. d. cons. 64. nu. 3. in fine lib. 2.*

Prout aliud sequeretur absurdum, quod primoge-
nitura, dessiciente linea primogeniti, & post
posita linea secundogeniti, per saltum ad tertio-
genitum perueniret, quod non est admittendum.
29 *Ium. cit. cons. 544. nu. 87. Aguir. de success. port. p. 3. nu. 34. Casanata cons. 47. nu. p. Surd. cons. 573. nu. 19. Gratian. lib. 4. discept. forens. 621. nu. 3. Perier. decis. 59. nu. 5. Rosental. cap. 7. conclus. 32. lit. G. Peregr. de fideicom. art. 2. nu. 13. Menoch. cons. 172. nu. 3. cons. 940. nu. 29. & cons. 976. nu. 4. & cons. 1036. nu. 2. quia ordinatim, & successiuè de gradu in gradu succeditur; Decian. cons. 3. nu. 200. lib. 4. quem sequitur Giurba dicta glo. 10. nu. 23. & 43. ac nu. 46. vers. ceterum, ac nu. 73.*

Nimis enim ambulatoria hoc pacto redderetur
ipsa successio de vna ad aliam lineam magis re-
motam, quod in iure minimè locum habere pro-
30 bat *Alciat. cons. 208. nu. 9. in fine, quem sequitur Menoch. cons. 981. nu. 6. Giurba loco citato nu. 23. Sacca cons. 233. in fine.* Et vt plurimum in pen-
denti, atque in suspenso staret primogenitura
31 post mortem primogeniti, contra *tex. in cap. fin. de nat. success. feud. Maluas. cons. 22. nu. 9. & post alios Thesaur. cit. q. famil. 34. nu. 9. lib. p. Grat. dict. cap. 456. nu. 34. & 39.* Et in successionibus primo-
32 genituræ præfertur semper is, qui est in melio-
ri linea; Et vbi vterque est in pari linea, tunc pre-
fertur qui est in meliori gradu, vt post multos
32 probat *Giurba de feud. cap. 138. §. 2. glo. 10. sub nu. 5. vers. si vterque, & nu. 54. qui auctor nu. 15. vers. linea post, Franc. de Ponte de potestate pro regis tit. 9. de success. mulier. nu. 30. 442. & Valenzol. cons. 97. nu. 13. Lanar. cons. p. nu. 35. cum seq. & nu. 64. Rosental. de feud. cap. 4. concl. 2. nu. 5. & 7. Sacca cons. 136. nu 45. & cons. 233. nu. 33.* probat
lineam semper preferri, idest eius proximitatē,
etiam si alius esset gradu proximior; & maioris
ætatis, affirmando idcirco Giurba nullam esse
habendam rationem ætatis, cum linea proxi-
mior vltimo defuncto sit præferenda, id quod
etiam repetit *nu. 17. vers. quia proximitas*, dum
concludit lineæ proximitatem præualere pro-
ximitati gradus, & confirmat *num. 21. & 23. in fine*;

Quemadmodum enim primogenitus constituit
primum caput ex linea descendentium, ita se-
cundogenitus secundum caput, & deinceps sin-
33 guli. *Celsus Vgo cons. 120. nu. 12. & 14. Valasc. decis. 171. nu. 8. Aneud. in l. Thauri 40. glo. 17. nu. 26. Cancer. lib. 3. var. ress. l. cap. 41. de transmiss. nu. 295. Franc. de Ponte de potest Proreg. tit. 9. de success. mul. nu. 2. Molina de primog. lib. 3. cap. 6. nu. 31.* Tot namque nouæ pullulant lineæ, quot
34 sunt eiusdem primi primogeniti filij: *Ponte d. tit. 9. nu. 42. Molina cit. cap. 6. sub nu. 28. & sub nu. 37. vers. quod in feudis*; idcirco alter de alterius
linea non dicitur, *Gutier cons. 13. num. 12. lib. 2. quem sequitur Giurba loco relato nu. 45. in fine, & nu. 46.* Vbi inquit, quod secundogenitus consti-
tuit suam lineam, per quam se ipsum, & suos de-
scendentes includit, ad effectum, vt dessiciente
linea primogeniti, is, & eius descendentes quo
suis alios ex sequentibus excludat; Neque tertio
genitus, & eius linea admittitur, quandiu su-
perest descendentia de linea secundogeniti;
Gama decis. 355. nu. 5. Flores, ad decis. 93. conclus. 4. 5. & 6. quos sequitur Giurba d. glo. 10. num. 46. vers. Ego verò, vbi inquit, quod nascendo quili-
bet ex filijs suam constituit lineam suo ordine;
Ita vt descendentes a prima, vel secunda, reli-
quos ex remotioribus excludat, *per Dec. cons. 379. nu. 4. Ruin. cons. 27. nu. 4. lib. 3. Molina cit. lib. 3. cap. 6. nu. 29. Gutier lib. 3. pract. quæst. 66. nu. 16. & q. 67. num. 46. & lib. 2. tamen 83. vers. Resp. p. verbo adeò, vt si primonatus.*

Hoc idem probat *Giurba num. 58. vers. si quidam q. 14. nu. 20. ac cons. 13. nu. 11.* dicens, quod vbi ius
primogenituræ est constitutum, quilibet ex filijs
diuersum

ſcribit, id quod repetit *nu.* 160. atq; viginti nouem Doctores eam ſententiam ſequentes refert.

Eæ pręcipue afferuntur rationes quod filius eaprę-
ſentat perſonam pateis, & concurrit cum pa-
9 tre ſine ſucceſſione aui citata *l. vt inteſtatu C. de*
ſuis, & legit. & Auth. ceßante iuncta Auth. poſt
fratres C. de legit. hared. Et licet aliud ſit concu-
rere cum patruis, aliud eos excludere; Tamen
cum Primogenitura ad vnum tantum perue-
niat, & conſequenter ſit indiuidua, ad nepotem
pertinere non ad patruum certum eſt, cum idem
iuris ſit in parte quoad partem, id quod eſt in
10 toto quoad totum *l. qua de tota ff. de rei vendicat.*
vt ſubijcit Tiraquel. loco citato nu. 24. cum ſeq. qui
quadraginta quinq; deducit rationes, firmatam con-
cluſionem corroborantes.

Pro huius concluſionis maiori dilucidatione Præ-
mittendum eſt verba Primogenitus, primo na-
tus, ſiue maior natu, tamquam ſinonima idem
ſignificare; Cum qui maior natu eſt, dicatur
11 Primogenitus, & primo natus *tex. in l. p. §. fin.*
cum l. ſeq. ff. de adoptionib. Et in l. cum qui ff. de in-
terdictos, & poſt Baldum, Pariſium, Tiraquel.
Molinam, & alios probat Menoch. conſ. 318. *num.*
17. *in fin. conſ.* 442. *nu.* 20. *& conſ.* 981. *nu. p. cum*
ſeq. & nu. 42. *ac nu* 48. *qui auctor d. nu. p.* hoc eo-
dem vſus eſt argumento, vt rem magis claram
redderet, prout idem probat *conſ.* 1196. *nu.* 11.
hoc idem poſt multos alios tradit Gratia. *lib.* 4.
diſcept. for. 834. *nu.* 3. *& Fuſar. de ſubſtit. qu.* 387.
nu. 47. *atq; Gioagn. conſ.* 62. *nu.* 53. *lib. p.* plures
alios congeri Io. Antonius Bellonus *conſ.* 11. *nu.*
26. *cum ſeq. plur. & Horat. Barba. de fideicom. nu.*
92. *& malor par.* 3. *cap.* 5.

Secundo præmittendum eſt, quod in primogenitu-
ris regulariter ſeruatur ordo ſucceſſionis, Itaut
12 qui prior natus eſt ſuccedat, excluſis alijs de ea-
dem linea, atq; idcirco durante linea primoge-
niti non fieri locum ſecundogenito, neq; eius de-
ſcendentibus, & conſequenter neq; tertiogeni-
to *l. cum prator ff. de Iudic. & abonde probat Tira-*
quel. cit. qu. 40. *ſub nu.* 12. *Menoch. conſ.* 981. *num.*
10. *cum ſeq. Surdus conſ.* 403. *nu.* 11. *cum ſeq. de*
tradit Peregr. conſ. 64. *nu. p. verſ. tota vis & ſub*
nu. 2. *verſ. Item concluſio ac nu.* 15. *& conſ.* 33. *nu.*
37. *lib.* 2. *quos ſeq. Gratia. d. cap.* 834. *nu.* 14.

Tertio loco præmittendum eſt, quod in ſucceſſione
primogenituræ vocata ſemper cenſetur linea
recta primogenitorum ſucceſſiue in infinitum,
de primogenito in primogenitum ex propria
vocatione, etiam abſq; alterius iuris tranſmiſſio-
13 ne. Ita late docet Tiraquel. *d. qu.* 40. *nu.* 111. *&*
ample ſcribit poſt alios per eum relatos Molina de
primogenit lib. 3. *cap.* 6. *nu.* 29. *& lib. p. cap. p. nu.*
27. *Menoch. conſ* 211. *num.* 10. *cum ſeq. plur. conſ.*
441. *nu.* 10. *in fin. conſ.* 987. *nu.* 4. *& conſ.* 1082. *nu.*
7. *cum ſeq. Cephal. conſ.* 656. *nu* 47. *cum duobus ſeq.*
qui de communi teſtatur ſurd. conſ. 370. *nu.* 15. *Bar-*
del. conſ. 60. *nu.* 23. *& conſ.* 619. *Gratia. lib* 3. *cap.*
456. *nu.* 12. *& poſt eos Fuſar. de ſubſtitut. qu.* 387.
num. 55.

Quarto præmittendum eſt argumentum de pri-
mogenitura conſuetudinaria, & legali ad fidei-
14 comiſſariam ab homine ordinatam, optime va-
lere, vt amplè probat *Iaſ. in l. p. nu.* 7. *C. de In-*
dign. Tum quia vltimæ voluntates dicuntur le-
15 ges, *Auth. diſponat C. de nuptijs*, tùm quia Teſta-
tores velle præſumuntur, quod Iura diſponunt,
16 & ſe iuri confirmare, *Bal. in l. ſi duo ff. de acquir.*
hared. & poſt Alex. & alios probat Peregr. cit.
conſ. 64. *nu.* 15. *circa medium lib.* 2.

Deniq; præmittendum eſt argumentum à feudo
ad Primogenituram valere, vt poſt multos ci-
17 tatos affirmauimus nos in ſuperiori *libro* 2. *cap.*
101. *nu.* 112. *&* 114. quibus additur *Spinus in ſpe-*
culo Teſtam. glo: 19. *nu.* 18. cum in primogenituris
ſuccedatur prout in feudalibus, vt poſt multos
18 ſcribit *Celſus vgo conſ.* 38. *nu.* 10. *Rol. conſ.* 39. *nu.*
51. *lib.* 4. *Crau. conſ.* 102. *nu.* 31. *quos ſequitur Pe-*
regr. cit. conſ. 33. *nu.* 26. *lib.* 2.

Quibus attentis palpabile eſt, quod mortuo pri-
mogenito ſuccedit eius filius primogenitus in
peimogenituram, & filijs non extantibus ſucce-
dit nepos ex ſecundo genito prædefuncto, ex-
cluſo patruo tertio genito, etiam ætato maiori;
Eo enim caſu filius ſecundogeniti prædefuncti
dicitur Primogenitus, cui ſpectare primogeni-
turam probat Rimin. Iun. *conſ.* 544. *nu.* 225. *&*
Burſa conſ. 354. *nu.* 6. *&* 19. *verſ. Qua propter &*
nu. 23. *ſurd. conſ.* 403. *nu.* 10. *& copioſe dixi locu re-*
lato cap. 101. *nu.* 105. *cum ſeq. plur. lib.* 2. Et poſt
multos tradit Card. Mant. *de coniect. vlt. volunt.*
lib. 8. *tit.* 8. *num.* 7. *&* 8. *Peregr. conſ.* 64. *num.* 11.
lib. 2

Qualitas etenim repetita vt plurimum in teſta-
mentis, vt ſuccedat primogenitus ex filijs, & de-
ſcendentibus maſculis, intelligitur iuxta termi-
nos habiles, & ordine ſeruato, vt ſingula ſin-
19 gulis reddantue, vt probat Gratus *conſ.* 6. *num.*
26. *lib. p. poſt Alcia. conſ.* 138. *nu* 12. *cum ſeq. plur.*
lib. 5. Quemadmodum dicitur de pluribus ſubſti-
tutis in fideicomiſſo, qui ordine ſucceſſiuo voca-
20 ti, & ſubſtituti dicuntur, vt tradunt omnes *in l.*
Gallus §. quidam recte vbi Fortun. Garzia nu. 17.
21. 23. *&* 27. *Et ibi Galia. nu.* 14. *ff. de lib. & poſth.*
quos ſequti fuimus *in cit. cap.* 101 *nu.* 10. *lib.* 2. *de*
Aequit. Qui ordo rationi naturali adheret, per
quam cuncta bene diſponuntur, & quaſi cly-
21 peus legis dicitur *l. p. §. p. verſ. naturali ratione*
C. de caduc. toll. vbi Bal. nu. 2. *quem ſequ. Rhraud.*
var. reſol. cap. 37. *nu.* 114.

Propterea defficiente linea primogeniti ſuccede-
re debet linea ſecundogeniti, & deinceps tertio
geniti, ordine ſucceſſiuo, vt expreſſè tradit Port.
Imol. *conſ.* 55. *nu p. Socin. Iun. conſ.* 116. *nu.* 24. *lib.*
p. Menoch. conſ. 106. *nu.* 350. *& nu.* 359. *cum ſequ.*
Lauar. conſul. p. nu. 35. *Didac. prac. quaſt. cap.* 38.
nu. 6. *verſ. nam quod iure, & lib.* 3. *var. reſol. cap.* 5.
nu. 5. *quos ſequitur Rhaudens. var. reſol. cit. cap.* 37.
num. 100. *in fine, & num. ſeqq. Alcia inter conſul.*
Grati. conſ. 8. *col. p. lib. p. Vgo conſ.* 93. *nu.* 6. *&* 10.
& conſ. 120. *nu.* 12. *Molina de primog. lib.* 3. *cap.* 6.
nu. 29. *Marta conſ.* 107. *nu.* 9. *quos ſequitur Giurba*
de feud. cap. 118. *§.* 2. *glo.* 10. *nu.* 33. Quam ſenten-
tiam

Filius primogeniti præfertur patruo secundogeniti in successione primogenituræ, & ita Filius secundogeniti præfertur patruo tertio genito, secus verò in maioratu, in quo attenditur maior ætas tempore successionis. CAP. CCIII.

Væstionem hanc altissimum pelagus, cuius fundum reperiri non
1 posse scribit Tiraquel. *de primog. qu. 40. nu. 7. post Baldum in l. cum antiquioribus C. de iure delib.* qui auctor Tiraquel. *nu. 8. cum plur. seq.* tradit hanc controuersiam sæpe fuisse ferro terminatam, vti hinc inde ambiguam; semperq; nepotem superasse patruum multis exemplis. ibi relatis docet, Et cuius nepotis fauore pronontiasse Robertum Siciliæ Regem alterum Sa-
2 lomonem nuncupatum a Baldo loco citato contra Patruum in Comitatu Sancti Seuerini testatur Tiraquel. loco rel. *nu. 10. cum plur. seq. & scribit Peregr. cons. 17. num. 15. lib. 6. atq; refert Card. Mant. de tacit. & ambig. lib. 23. tit. 27. nu. 40. cum seq. & repetit in tr. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 10. sub nu. 9. vers. vbi in fine.*

Quod patruus sit præferendus nepoti multa sua-
3 dent, Et primo Auctoritas Oldradi *in cons. 94. col. 5. vers. amplius certum est, & Andreas Isernia in cap. p. col. 4. vers. quærit glo. iuncto vers. hac essent vera tit. de natura successionis feudalis, & in cap. p. §. olim col. 2. vers. si ergo viuens tit. success. feudali,* & in alijs multis locis citatis per Archid. *in cap. vlt. 24. qu. p. Fulgos. in l. vna C. de bonis maternis Affl. in cap. p. col. 3. vers. sed dubium stat. in tit. de natura successionis feud. & in cap. p. col. 2. cum seq. tit. de success. feudali,* vbi hanc controuersiam latissimè disputat, & communem esse hanc opinionem affirmat.

Prout eandem partem tenent Anchar. *cons. 82. per totum Lucas de Penna in l. nepotes col. p. cum seq. C. de his qui nu. liber. lib. 10 & in l. si quis in sacris in fi. C. de prox. sac. scrin. lib. 12. & in l. quicunq; C. de princ. ag. in reb. eorum qui lib. 12. atq; in l. p. col. 2. cum seq. plur. C. de priuil. eorum qui in sacro palat. milit. d. lib. 12.* cum alijs multis, quos refert Tiraquel. *cit. qu. 40. a nu. 15. vsq; ad nu. 19.* Vbi ita obseruari in Arabia, & in Gallia, & de iure Longombardorum scribit, Inter quos citat. Alex. *cons. 123. col. 2. vers. cum etiam lib. p.* & vbi viginti septem Doctores hanc sententiam tenentes refert.

Cuius conclusionis rationes multæ deducuntur, & primo, quia filij non debent esse deterioris conditionis, quam nepotes, & sicuti de iure communi omnes filij æqualiter succedunt ita priuari non debet patruus a nepote, etiamsi fratris locum obtineat per tex. *in l. p. §. si filius ff. de suis & legit.*

Secundo, quia de iuris rigore præfertur in succes-
4 sione is, qui gradu prior est *l. pater filium ff. de inoff. testam. Et in §. p. Instit. de legit. agn. success.* cùm autem filius sit proximior in gradu nepote; Ergo præferendus est nepoti in successione pa-
5 terna, saltem de rigore *l. si libertus præterito §. p.*
1 *ff. de bonis libertorum.*

Tertio, quia sicuti legitimatio, quæ fit per subsequens matrimonium, non extenditur ad nepotes natos ex naturali filio iam præmortuo, itaut tales nepotes succedant auo, tanquam nati ex le-
6 gitimo patre, Bal. *in l. Benignius ff. de legit. & ibi Alber. Cremens. singul. 32. ac latissime Ias. in repet. l. si is qui p. o emptore conclus. 29. vers. ista conclus. ff. de vsu cap.* Ita locum patris obtinere nequit filius in successione primogenituræ ad exclusionem patrui.

Quarto, quia quod in spe tantum est, id transmitti
7 non potest *l. sed si plures, & l. qui plures, ac l. qui habebat ff. de vulg. & pupil. l. sempronius ff. de vsu, & vsufr. ac l. si cum hæres ff. quando dies legati cedit & C. l. hæres meus ff. de condit. & demonstr.* Cum itaq; filius in spe tantum habeat successionem in primogenitura viuente patre, eam ad filium transmittere moriendo nequit.

Alias multas deducit rationes Tiraquel. Citata qu. 40. a nu. 100. vsq; ad finem, vbi quadraginta quinque deducit rationes, per quas Patruum præferendum esse nepoti tradit.

De AEQVITATE tamen contraria sententia ve-
8 rior, & receptior videtur; AEQVVM enim est nepotem, qui est eadem persona cum patre, succedere in eius locum, & esse eiusdem gradus concludit Bart. *in l. liberorum col. 5. vers. his permissis ff. de verb. signif. & habetur in l. p. §. si filius ff. de suis & legit.* Vbi naturali AEQVITATE admittitur nepos cum patruo in successione aui, quando agitur de vniuersali successione; Eo quia nepos obtinet locum patris, Idcirco merito in primogenitura, quæ tantum patri debebatur, succedit ipse, excluso patruo, vt latissime probat Tiraquel. loco cit. *a nu. 11. vsq; ad nu. 100.* Quippe respondendo ad contrarias rationes, eas sigillatim tollit *præcipue nu. 102. & seq. vsq; ad finem.*

Hanc sententiã amplectitur Oldradus sibimet contrarius *in cons. 224. incip. Iste sunt allegat. quem seq. Dec. cons. 443. & Gratus cons. 6.* qui multos alios referunt, *præsertim Bart. in l. ex hoc iure col. vers. 7. quæro ff. de iustitia, & iure, atq; in cons. 386. incip. in Regno libero lib. 2.* qui testatur hanc esse communem opinionem, *Et in cons. 389. per totum eodem lib. 2.* Prout hanc eandem conclus. seq. Io. Faber *in §. cum filius col. 2. vers. sed quid dices Instit. de hæred. quæ ab intest. defer. Abb. in cons. 85. In præsenti qu. in p. dubio lib. p. & in cons. 3. Nitar. in præsenti causa col. 3. vers. ex quibus omnibus lib. 2. Castrens. in l. Is potest ff. de acquir. hæred. Et in cons. 164. in præsenti causa lib. 2. Roma. cons. 29. in causa maioria* cum alijs infinitis citatis per Tiraq. loco relato, *à seq. numeris, maximè nu. 19.* vbi semper nepotis partes se fuisse sequutum

SVMMARIA.

tam post lapsum duorum mensium omnes liga-
35 re, nec admitti illius ignorantiam *per Auth. vt factæ Nou. Const. per totum, & probat Corn. cit. cons. 53. nu. 11. & 12. lib. 4.*

Quemadmodum idem Ripa pariter tollit. *num. 40.* doctrinam Castrensis, ea præcipuè ratione, quod concessum ratione necessitatis, cessante necessitate, cessare etiam debet, præsertim quoad actus futuros, non autem quoad perfectos, & absolu-
36 tos *cap. quod quidem p. qu. p.* vbi Baptismum collatum a laico tempore necessitatis non cessat necessitate cessante, quia iam perfectus, & absolutus fuit legitime actus, & effectus dicitur consumatus, qui non cessat cessante causa *l. scripto ff. vnde liberi.*

Testamentum autem huiusmodi pestis tempore conditum non valere, si testes non fuerint a te-
37 statore rogati, probat Port. *Instit. de testam. militis col. 4.* maxime quia priuilegia non sunt in
38 eadem persona multiplicanda *l. si quando C. de inoffic. testam. quam conclusionem indistinctè seq. Ripa cit. loco nu. 42. tr. de peste,* reprobata distinctione per Portium deducta, quando testator peste est percussus, eamq; amplectitur Polid. Ripa *de actis in mortis articulo cit. cap. 62. nu. 9. in testam. patris inter liberos.*

Et quæ dicta sunt de testamento condito tempore pestis, locum habere etiam prima facie videntur in donatione mortis causa, vt minor numerus testium requiratur eo tempore pestis, quam alio
39 tempore necesse esset, *l. Marcellus ff. de donat. causa mortis* vbi Iulianus ita arguit, *Si data est libera facultas filijs famil. militibus testandi, quo velint, credi potest; & etiam esse remissa, quæ in donatione causa mortis fieri debent.*

Cæterum contrarium statuit Bar. communiter ap-
40 probatus *in l. fin. prope finem ff. de lega p.* Vbi querit, si statutum vult, quod in testamento sufficiant quinque testes, An videatur velle, quod in codicillis sufficiant tres, decidit Bar. quod non, quia non reperitur facta regula, quod in codicillis sufficiant duo testes, minus quam in testamen-
41 tis *l. illud C. de sacros. Eccl. & l. iam §. p. & ibi glo. ff. de donat. causa mortis Bart. citato loco num. 47.* vbi se remittit, quia contra Bar. valde obstat *tex. in d. l. Marcellus ff. de donationibus causa mortis.*

Addo ego, quod cum statuta intelligenda sint ad litteram, non possit ea aptari ad donationem mortis causa, quæ loquitur de testamentis, Cum valde differat vnus terminus ab alio, Testamentaq; possint adlibitum reuocari, dum ambulatoria sit hominis voluntas vsq; ad extremum vitę
42 spiritum *l. 4. ff. de adimend. lega. Pretus de interpratat. vlt. volunt. lib. 2. fol. 6. nu. p. fol. 95.* Donationes vero irreuocabiles sunt, Idcirco cum dispar sit ratio dispositionis, quamuis effectus idem dicatur, dispositum in vno non videtur habere locum in alio.

In testamento etiam rustici ruri facto quinque tantum testes requiri habetur *in l. fin. C. de testamentis vbi Ius. sub nu. 2. vers. quarto extende & Alex. nu. 8.* & ita communiter obseruari tradit ibidem
43 Bart. *nu. p. & seq. Clarus in d. §. Testam. qu. 16. nu. 6. vers. sed quid. in testam.* Et sic duo copulatiuè requiruntur, quod Testator sit rusticus, & quod ruri testetur, quia si testatur in ciuitate, vel in eius comitatu, non ruri, tunc ad hoc vt testamentum valeat, septem testes adhibendi veniunt, vt post Bar. loco rel. probat Boer. *Decis. 228. post nu. 10. & sequitur Clarus cit. qu. 16. nu. 6. vers. scias tamen, & post eos* comprobat Polid. Ripa *d. cap. 62. nu. 13.*

Fauore etiam piæ causæ duo tantum testes requiri
44 in testamento tradit *glo. in l. p. C. de sacros. Eccl. & ibi Ius. nu. 22. Corn. cons. 107. lit. B. lib. 3. & cauetur in cap. cum esses, & in cap. relatum de testam.* quorum dispositionem seruandam esse etiam in
45 terris Imperij concludit *Clar. in d. §. Testamentum qu. 6. nu. p. in fine & qu. 57. sub nu. p. vers. quæ quidem post Alex. cons. 43. nu. 2. & cons. 146. nu. 96. lib. 2.* Quamuis deinde declaret Clarus conclusionem, vt habeat locum tantum in foro Ec-
46 clesiastico, non in seculari, *vt in vers. quod tamen,* Pregrini etiam fauore valet testamentum, in quo duo, vel tres tantum testes interuenerunt, dum obijt in peregrinatione, vt dictum fuit per tex. *in Auth. omnes peregrini C. Communia de successionibus, & post Angelum probat Ripa d. tit. de priuileg. vlt. volunt. sub nu. 8. vers. tertio inducunt.*

Denique testium numerus à Iure requisitus in testamento locum non habet in testamento facto
48 coram Imperatore ad tex. *in l. omnium C. de testamentis,* ad quod duobus modis deuenitur, vel enim coram ipsomet Imperatore, siue Rege, quis instituit hæredem, vel in præcibus porrectis Imperatori, aut alio Principi supremo declarat se instituere saltem hæredem præsentibus aliquot testibus, videlicet saltem duobus (vbi non appareat præces fuisse ab eo porrectas) Ita sentit Bar. *in d. l. omnium nu. p. & testatur Socin. Iun. cons. 138. nu. 10. lib. p. quos sequitur clar. cit. qu. 56. nu. 7.*

Quo pestis tempore excusatur a residentia ad quam tenetur, clericus, *Clementina, ne in Agro §. fin. iuncta glo. in vers. rationabili de statu Monacorum Felin. in cap. accedens vtilis non contestatur Ius. in l. 2. §. penult. ad finem ff. si quis cauc. Ripa citato loco nu. 136. cum seq. tr. de peste quos sequitur Galia de verb. signif. d. lib. 10. cap. 37. nu. 23.*

Quemadmodum eo tempore, licet regulariter testamentum fieri debeat in domo, & in cubiculo,
50 non in publico *l. heredes palam ff. de testam. & l. cum antiquitas C. eodem titulo,* Tamen pestis intuitu potest testator stans ad fenestram, siue ad ostium, vel in publica via coram transeuntibus
51 rogatis facere testamentum validum *Ita probat Hier. Prenidellus in trac. de peste, tit. de vlt. voluntatibus, cap. incip. Vinum est igitur nu. 3 fol. 174 lib. 18. tract.*

Corn. *conf.* 131. *In hoc, & conf.* 53. *lib.* 4. Quam
tamen conclusionem declarat procedere Ripa
18 loco citato *nu.* 25. vbi propinqui omnes aufu-
gissent ob pestis periculum; Namq; statutum
prędictũ intelligitur, vbi mulier habeat propin-
quos tunc in eo loco secundum Bal. *in l. p. C. vnde
vir, & vxor, & Ias. in l. stichum qui meus ff. de
lega. p. & Felin. in cap. proposuisti col. 3. de probat.*
Habere autem proximos non dicitur is qui eos
habet absentes tempore quo actus expeditur
19 *cap. præsentia & ibi Felin. de testibus, Ripa loco
citato nu. 27. & Polid. Ripa d. tr. de actis in mortis
art. cap. 17. nu. 15.*

Si autem superuixerit testator post pestem, an va-
leat testamentum tempore pestis conditum sine
solemnitatibus à Iure requisitis hæsitatur & non
valere, sed illud irritum esse dicendum videtur;
20 Primo quia sicuti testamentum militis factum
in Arcè adhibitis duobus testibus irritatur, si
21 miles saluus domum repetat *l. p. C. de testam. &
§. illis Instit. eodem tit. vbi glo. dicit* quod cessante
causa priuilegij cessare debet priuilegium *l.
22 Titia §. vsuras ff. de lega. 2.* Ita irritum dicitur te-
stamentum factum tempote pestis sine solemni-
tatibus a iure requisitis, si testator superuixit
post postem.

Confert secundo loco doctrina Angel. *in §. Prouin-
ciarum in Auth. vt f. ie. nou. Const.* dum concludit
quod ibi mulier fecit testamentum deinde facta
23 fuit constitutio, quod testamentum mulieris
non valeat, sine pręsentia duorum Agnatorum,
irritatur testamentum, si mulier post constitu-
tionem habuit facultatem mutandi testamen-
tum, & adhibendi præsentiam agnatorum, &
non adhibuit.

Tertio facit, quod affirmat Castrens. in *l. nutritori-
bus C. comun. de succesf.*, vbi vult, quod testa-
24 mentum peregrini conditum cum minor nu-
mero septem testium, valet si peregre moriatur;
Secus si domum repetat vltimo quia, quod pro
necessitate temporum statutum fuit, cessante
necessitate debet euanescere *cap. quod pro necessi-
tate p. qu. p. Et hanc sententiam amplectitur Por-
tius in §. p Instit de testam. mil. quem sequitur Ripa
d. tit. de priuil. vlt. volunt. nu. 33 tr. de peste.*

Contrarium tamen EQVIVS, & verius esse con-
25 cludit idem Ripa *loco rel. nu. 34. cum seq. tr. de
peste*, Ea præcipue ratione, quod inspicitur tem-
pus conditi testamenti, & cuiuslibet actus circa
solemnitates neccessarias, & requisitas *l. p. C. de
testam. facit tex. in §. sed hactenus Instit. de milit.
testam.* Adeo quod cum validum esset testamen-
tum tempore quo illud fuit conditum; tractu
temporis iustitum esse nequit, & hanc senten-
tiam sequitur *Bal. in l. si quis hæredem C. de Instit.
& substit.* Dicens quod testamentum factum
26 ruri cum quinque testibus & sic validum, non
irritatur licet testator efficiatur ciuis, & incola
ciuitatis Balduin sequitur Ias. *in l. fin. C. de testam.*
& eandem amplectitur sententiam *Corn. conf.* 13.
... In hoc nu. 5. lib. 4.

Alia deducitur decisionis ratio per Ripam *cit. loco
nu. 35. vers. & pro qua facit*, nempe quod cum
numerus septem testium exigatur in testamentis
ad euitandas falsitates per *cit. l. fin. C. de fideico-
missis*; Si dicatur testamentum factum vim mi-
nori numero testium tempore pestis valere, vbi
mortuus tunc sit testator quasi tunc præsuma-
tur non interuenisse falsitatem; Certe si super-
uixit & in eadem voluntate perseuerauit. Multo
fortius valere debet; Cum propter perseueran-
tiam euidentius verà comprobatur testatoris
27 voluntas *arg. l. athlete §. date remissionem, & ibi
glo. ff. de excusat tut.*

Qui autem ad contraria respondit, negando primo
irritum dici testamentum militis factum, in ex-
28 peditione, si alibi postea mortuus sit miles *per
tex. in d. §. hactenus Instit de milit. testam. Prout
tex. in cit. l. milites & in d. §. illis de testamento à
milite domi condito*, quod non valet vbi solemni-
tates non fuerint adhibitæ; non autem in expe-
ditione siue in castris cuius ratione speciali pro-
missione potest miles testari adhibitis tantum
duobus testibus.

Porro quod adhuc, vt militis testamentum susti-
neatur quando factum fuit cum præsentia duo-
29 rum tantum testium, duo requiruntur, quod
scilicet miles sit, & quod factum sit testamen-
tum in expeditione siue in Castris, Itaut secunda
qualitas requiratur per modum causæ perma-
30 nentis; Ideo ea cessante, cessat etiam priuile-
gium, quando miles testator mortuus est post
31 missionem infra annum vt est *apertus tex. in d. §.
hactenus Instit. de milit. testam.*, & explicat Ripa
loco rel. nu. 36. qui nu. 37. ex Baldo inquit, quod
aut qualitas acquiritur per modum causæ fien-
32 dæ, aut per modum causæ essendi. Primo casu
qualitate cessante non cessat dispositio; sed se-
cundo casu bene cessat vt scribit *Bal. in l. si quis
hæredem C. de Instit. & substitut. & comprobat
Ripa in l. ex facto ff. de vulg. & pupil.* De qua re
amplè *Cabal. resolut. criminal. lib. 3. casu 294. nu.*
949. Vbi testamentum militis factum in expe-
ditione sine solemnitatibus valere vsque ad an-
num post missionem concludit.

Prout hoc eodem priuilegio gaudent omnes per-
sonæ existentes in bello etiam non militantes;
33 quæ aliter testari non poterant, ea ratione,
quod licet conditio eorum differat a militibus
Tamen quia versantur in loco hostili, & in pro-
cinctu, atq; subiacent eisdem periculis, gaudent
eodem priuilegio quo milites *l. p. ff. de bon. pos-
sess. ex testam. mil. & l. fin ff. de testam. mil. ac pro-
bat Prol. cit. conf. 81. nu. 16. lib. p.*

Autboritas Angeli in allegato §. *prouinciarum con-
34 futatur* vti non vera per Castrensem *ex tex. in l.
Iubemus C. de testam.* non releuante pondera-
tione facta per Iasonem pro sustinendo doctri-
nam Angeli; dum dicit quod testator nihil pec-
cauit, qui nouæ legis inscius, pristinam formam
seruauit; Quia qui superuixit post legem nouam
peccauit, quod sciuit legem, vel scire debuit, &
eam non seruauit Ita ratiocinatur Ripa *loco rel.
nu. 37. cum seq. qui nu. 39.* subijcit legem publica-

tam

45.nu. 5.cum seq. cons. 333. nu. 5.cons. 517. nu.p.
cum seq.cons. 807.nu. 13.cons. 961.nu.p. & cons.
1139.nu.11.& post eas Gratia.lib.4.discept.forens.
2 *cap.763.nu.34.* Vt enim inquit Spinus *de testam.*
tit.de testibus glo.31. princip. nu.9. Testium habi-
litas diuersa requisitus in testamentis ab ea, quæ
requiritur in contractibus post Ias.*in l. dictantib.*
C. de testamentis.

Cum enim tota testantis dispositio ex testium fide
3 dependeat, & probetur, talesq; testes adhibe-
antur in testamentis, non solum ad probandum
veritatem sed etiam ad excludendum fraudem
4 ex falsitatem *l. fin. C. de fideicomiss.* Fæminaq; sit
corruptibilis inconstans multasq; patiatur def-
fectus vt diximus supra in *cap. 154. lib.2.* merito
excluduntur feminæ & aliæ personæ inhabiles
a solemnitate testamentorum vt concludit Spi-
nus, *cit. glo. 31.nu.14. 15.& 16.* vbi sententiam
hanc procedere non solum de Iure ciuili, sed
etiam de Iure canonico testatur.

DE AEQVITATE tamen adhibentur possunt tan-
tum quinque testes, & inter eos duæ mulieres
5 in testamentis confectis tempore pestis, quando
nec habitu, nec potentia masculi in loco testa-
menti eo tempore interesse potuerunt vt multis
probat Ripa *tr.de peste.tit.de priuileg. vlt. volunt.*
nu.12. in fine vers. & ita opinia & nu.18. post Bal-
dum in l. fin. sub nu.p. in fin. C. de testamen. Quam
sententiam sequitur Decius *cons. 285. num. 6. in*
fine Paris.cons.32. nu.6. & cons. 33. nu. 26. lib.2.
Io. Dilectus de arte testandi nu. 42. caut. 2. nu. 2.
Et hanc sententiam tanquam EQVIOREM se-
quitur Rol. *cons. 81. nu. 14. lib.p.* In subsidium
enim mulieres licet alias sine testes inhabiles,
admittūtur in testes, vt probat Ripa *d.tit.* de pri-
uilegijs *vlt. vol.nu.19.& 21.* cum sequitur Polid.
Ripa *cit.cap.17.nu. 10.& 11. qui num. 12.* testes
minime idoneos in subsidium admittendos esse
concludit. Hanc sententiam sequitur Angel. *in*
d.l.fin.C.de testamentis Alex. cons.70. num. 26.&
cons.177.nu.8. lib.2.& Boer. Decis.228. sub num.
20.Socin.Senior cons.85. nu.8.in fi. lib.4. Affl.De-
cis.25. nu. 2. vbi ita iudicatum fuisse per Sacrum
Consil. testatur.

Opinionem hanc vti EQVIOREM, & humanio-
rem amplectitur Clarus *in §. Testam. qu. 56. sub*
nu.3. vers. opinionem Baldi vbi scribit, quod Sen.
qui in iudicando amplectitur AEQVITATEM
de facili in eam inclinaret sententiam, nisi ali-
qua fraudis suspitio subesset; *Antonius Gabriel*
comun.opin.tit.de testam.conclus.8. nu.2.vers. Te-
nendo tamen Polid.Ripa d.tr. de actis in mortis art.
cap.17.nu.5.cum seq. & cap. 62. nu. 15. vbi hanc
sententiam pariter AEQVIOREM esse conclu-
dit, quam comprobat Galin. *tr. de verb. signif.*
lib. 10.cap. 37.nu.8.

Sicuti in militis testamento duo testes tantum suffi-
6 cere habetur *in l.p. ff. de testamento militis* & ijs.
Etiam non rogatis (quod, magis est) vt late
7 scribit Tiraquel. *de priuileg. pia causa priuileg. 3.*
vers.ex quibus Clar.in §. testam.qu. 58.nu. 4.vers.
Item quero quarto Polid.Rip.qu.58.nu.10.& 11.

Hoc autem euenire posset eum, si tempore pestis
masculi abessent à loco siue pago in quo testa-
8 mentum fuit confectum, tum si aliqua mulier
secularis in monasterio existens & morbo gra-
uata, testari cuperet, nec daretur tempus per-
quirendi omnes testes masculos, tum in eo qui
reperitur in Arce, ad quam non patebat acces-
sus testibus vt consuluit Bald. *cons. 285. lib.3.* de
qua re habemus *tex. in l.si quis dolo ff. si quis alic.*
testamento prohibeatur & agit. Ripa loco rel.
num. 10.

Quamuis de Iure Canonico quod solum veritatem
attendit, sufficeret omni tempore numerus
9 trium testium computato Parochiano *cap. cum*
esset de testam.Bal.cons.284. nu.p.cum seq.lib.3.&
Ripa loco cit.nu.12.

Et licet distinguant doctores inter testantes peste
oppressos, & morti proximos, & alios, qui & si
10 pestis grassaretur, sani adhuc erant, neq; à pe-
ste fuerint tacti, atq; an pestis esset magna, vel
leuis de qua distinctione Ripa *citato loco nu. 10.*
in fine & nu. sequenti.

Attamen cum eo tempore commune sit periculum
indistincte admittuntur testamenta condita ad-
hibitis tantum quinq; testibus; Quippe tantum
11 duobus rogatis, si testator erat sanus, & non
rogatis si peste laborabat vt post Portium pro-
bat Polid.Ripa *d.cap.17.nu.22.23. & 24.*

Quod priuilegium admittendi mulieres in testes
locum etiam habet in testamento eius, qui in
12 ciuitate permanserat tempore pestis, Vt laben-
ti Reipublicæ subuerniret, sicut in testamento
militis, ita scribit Ripa *d. tit. de priuileg. vlt. vol.*
num. 22. Quia cum ex causa remissa dicatur so-
lemnitas iuris positiui in huiusmodi testamento,
sufficiunt duo testes etiam feminæ Bart. *in l. hac*
consultissima §. ex imperfecta C. de testam. Ripa
13 *loca cit. nu. 23.* Hic etenim dicitur militare in
bello Dei, vt ibidem subijcit Ripa.

Hoc idem admittitur in testamento facto per pa-
trem inter liberos, in quo remissa est solemni-
14 tas. Iuris positiui, & in quo duos testes etiam
fæminas sufficere concludit ibidem Bar. *& tenet*
glo.in d. Auth.Qua sine C.de testam. Alex.cons.70.
visa Consilia lib.2.Guidapapa Decis.538.Clar.in d.
§.testamentum qu.8.vers.Hinc infertur Berous qu.
famil. 36. nu. 5. Ripa d.tr. de actis in mortis artic.
15 *cap. 62. nu.8.* Quam conclusionem procedere
etiam inter Nepotes probat Natta *cons. 423.nu.*
*13.*qui clarus *qu. 17. vers. sed quero ex Baldo in l.*
16 *hac consultiss. C. de testam.* concludit idem pro-
cedere in testamentis factis à Patre cæco. Quia
cessat omnis falsitatis suspitio in filijs, qui om-
nino sunt patri ab intestato successori Boeri.
Decis.240.nu.20.& Natta cons.210. nu. cum seq.
Et in quo testamento admittuntur in testes mu-
lieres, vt tradit idem Clar.*qu.8. nu.4. per glo.in*
d. Auth. quod sine C. de testam.

Idem dicitur de testamento mulieris facto tempo-
re pestis siue solemnitate statuti disponentis mu-
17 lierem non posse testari sine consensu duorum
proximorum, quod valere eo tempore probat

Corn.

firmatur, dum D. Marchio ex longa sua consuetudine non multum curiosus fuit legendi scripturas; & antiqua documenta; sed earum curam eius ministris reliquit, vt notorium est.

Eoq; fortius hæc confirmatur ignorantia, dum implicitè, non explicitè continetur obligatio implicandi in substitutione, cuius vigore successit D. Marchio, vt dictum fuit.

Cæterum erroneum etiam est, quod D. Marchio agat de lucro amittendo, non autem de damno euitando in hac causa priuationis hæreditatis,
142 iuxta traditionem *Gargiarei Patrocinio 99. sub num. 15. cum seq. plur. Præsertim vers. non obstat tertium.*

Quandoquidem cum D. Marchio acquisiuerit d. primogenituram iam supra annos 49. illiusq; bonis fere per dimidium seculi gauisus sit, effecta dicuntur de proprio patrimonio, & consequenter agi dicitur de lucro radicato, & perfectè acquisito, cuius habetur iuditium vti de proprio patrimonio; Idcircò de damno euitando agi di-
143 citur, vt probat *Bart. in l. non amplius §. p. ff. de legatis primo*. Quia de illo iudicatur sicuti de proprio patrimonio, vt inquit *Ias. in d. §. p. nu. 6. ff. de lega. p. & in l. cum quis nu. 3. C. de iuris, & facti ignor. Dec. in l. p. nu. 4. ff. de Instit.* & amplè probat *Paris. cit. cons. 19. nu. 244. lib. 2. & post Calcan. comprobat Crau. cons. p. nu. 3.* Quia adita hæreditate non dicitur amplius hæreditas, sed patri-
144 monium hæredis *Aretin. in l. si duo num. 3. ff. de acquir. hæredit.* Ex quibus conuincitur *Gargiarei traditio in d. Patrocinio 99. nu. 15. & nu. 21.* qui in contrarium deducta tollere conatur, sed verè ea militare patet distinguendo tempora, & sic de damno euitando agere D. Marchionem affirmandum est.

Propterea à petitis absoluendum esse D. Marchionem constat, habita præsertim ratione mutationis temporum, & onerum bonis spectantium, ob quæ eorum fructus ad quartam partem reducti sunt, & ita &c. sub censura &c.

Modiolani die 2. Aprilis 1650.

Iulij Cæsar Caluinus.

SVMMARIA.

Testamentis adhibentur septem testes num. 1. secus de iure canonico nu. 9. item pestis tempore nu. 10.

Habilitas testium requiritur in testamentis nu. 2.

Testatoris dispositio dependet à testium fide nu. 3.

Fœminæ dicuntur corruptibiles, & inconstantes nu. 4.

In testamentis factis tempore pestis adhibetur minor numerus testium, & etiam aliqua mulier n. 5. & 8.

Militis testamentum minorem testium numerum requirit nu. 6. etiam ijs non rogatis nu. 7.

Pestis tempore multæ omittuntur solemnitates in testamentis nu. 11. 12. & 13. & nu. 17. & 18. limitatur nu. 37.

Testamentum Patris inter liberos factum sine solemnitatibus valet nu. 14. Idem inter nepotes nu. 15. etiam si Pater esset cæcus nu. 16.

Proximos habere non dicitur qui præsentes non habet nu. 19.

Testamentum factum tempore pestis an valeat, si testator superuixerit ad aliud tempus nu. 20. 21. 22. & 23. Contrarium verius nu. 25. & 26.

Testamentum Peregrini factum sine solemnitatibus valet, si ille moritur in peregrinatu tantum nu. 24. & 47.

Perseuerantia Testatoris ostendit enixam eius voluntatem nu. 27.

Militis testamentum sine solemnitatibus quando valeat nu. 28.

Militis priuilegium in testamentis non militat, quando ille mortuus est post annum nu. 31.

Cessante causa, non semper cessat effectus num. 32. & 36.

Priuilegio militis in testando gaudent omnes personæ existentes in bello nu. 33.

Angeli opinio reprobatur nu. 34.

Leges post lapsum bimestris à die publicationis omnes ligant nu. 35.

Priuilegia non sunt multiplicanda nu. 38.

Disposita in solemnitate testamentaria tempore pestis locum habent etiam in donatione mortis causa nu. 39. contrarium nu. 40 aut in Codicillis nu. 41.

Voluntas hominis ambulatoria nu. 42.

Rustici testamentum ruri factum minorem testium numerum requirit nu. 43.

Piæ causæ fauore minor testium numerus requiritur num. 44.

Canonum dispositio fauore piæ causæ seruatur communiter in terris Imperij nu. 45. idest in foro ecclesiastico, non sæculari nu. 46.

Testium numerus non requiritur in testamento facto coram Imperatore, vel Rege nu. 48.

Clericus, siue Canonicus excusatur à residentia tempore pestis nu. 49.

Testamenta fieri debent in domo. Limitatur pestis tempore nu. 50. 51.

Testamentum, pestis tempore conditum, & adhibito minore numero septem testium, quando sustineatur, etiam si inter testes aliquæ interuenerint Mulieres. CAP. CCII.

VM testamenta de toto Testatoris patrimonio disponant, ad fraudes euitandas statuit Imperator in
1 Auth. *Hoc inter §. Per nuncupationem C. de testamentis & in l. fin. C. de fideiussore*: Vt conficiantur adhibitis septem testibus simul, vno eodemq; tempore collocatis; Quos testes masculos esse, & puberes, & omni exceptione maiores cauit Vlpia. *in l. qui testamento §. eum qui, & §. mulier ff. de testam. de quare amplissimè Plotus cons. 17. nu. 69. & in l. si quando nu. 792. cum seq. plur. vsq; ad nu. 806. Menoch. cons. 45.*

131 ex *Peregr. de fideicom. art.52. nu. 105. Marius Cutel.decis.30.nu.46.Thesaur.cit.qu.34.nu.5.cum seq.*& ad plura alia Instrumenta deuenit, in quibus de hoc fideicommisso fit mentio.

Secundo ex lite promota per D. Benedictum contra D. Marchionem eodem anno, ratione eiusdem successionis, ad quam aspirabat D. Benedictus vti maior natu, quam decisam fuisse per Senatum Excellentiss. erroneè supponitur.

Tertio, quia versamur in hærede extraneo, non
132 successuro ab intestato *Fusar. qu.95.nu.34.cum seq. plur.*

Quarto, quia agitur de perpetua primogenitura agnatitia qualificata, & redditibus aureorum decem mille, cum onere implicandi, & formandi
133 Inuentarium singulo decennio *Menoch. præsumpt.23. nu.80. cum seq. Mascard. conclus. 879. nu.49. & Tuscus litt. I. conclus. 22. nu. 16. Fusar. qu.595.nu.25.& Ciriac. d.contron. 519.nu.28.*

Quinto, quia Testamentum ipsum registratum est in libro Archiuij Vener. Hospit. Maioris, cui factum est legatum annuum pro satisfactione Notarij, cuius cura erat formandum Inuentarium, singulo decennio, Cuius Ven. Hospitalis pluries
134 fuit ex Deputatis D. Marchio *Mascard. d. conclus.879. nu. 11. & 12.cum seq. Menoch. cit. præsumpt.23.nu.68.cum seq.*

Vltimo, quia non sumus in facto momentaneo iam consumato ex vnico adimplemento, qui de facili solet excidere, sed versamur in possessione substantiæ tam insignis redditus successiua tanti temporis, ex quo plena D. Marchionis scien-
135 tia arguitur *Fontanell.de pactis nuptial. claus.4. glo.17.nu.8.cum seq.* Ex quibus scientiam certam omnium contentorum in testamento resultare supponitur *Cran. cons. 67. nu. 62. Surd. cons.349. nu.15.& Fusar.d.qu.595.nu. 42. cum seq. Rota apud Farin.decis.342.par.2.*

Attamen hæc omnia nullo modo probare scientiam D. Marchionis, neq; etiam præsumptam (quod magis est) ex infrascriptis patebit; Et quoad primam scientiæ coniecturam, cum esset pupillus D. Marchio, ætatis annorum duodecim, scire benè potuit se succedere in dicta primogenitura, sed ignorare illius qualitates, &
136 onera *tex.in l. pupillus ff. de acquir. hæred.* vt in terminis probat *Montepicus citato cons. 56. sub nu.7.vers. & si dicatur Cephal. cons. 120.num.24. cum seq. Alba cons. 229. sub nu.11. vers. & puto*; Quia pupillus percipere potest purum factum, idest primogenituram sibi delatam; non autem
137 circonstantias facti *l.p. §. Impuberes C. de falsa moneta, & tradit Natta cons. 18. num. 21.* In his verò requiritur scientia plena testamenti sic disponentis, vt post *Alex. & Castrens. probat Costa de re integra d. distinct. 105. sub nu. 2. in fin.* Cum præsertim non expressè, sed implicitè fuerit impositum onus implicandi in substitutione; in qua vocatur D. Marchio, mediante clausula, vt
138 supra *Gratian. cap.579 nu.14.*

Secunda coniectura deducta ex promota lite per D. Benedictum, & illius decisione, facta per Sen. Ex. cessat omnino tamquã super falsa causa fundata, dum nunquam fuit motum consimile iuditium; Quamuis enim D. Benedictus consultationem reportauerit ab Insigni *Peregr. in cons. 33. lib. 2.* Et Tutores D. Marchionis a Menochio. Hoc fuit tentatum, vt secerni posset quid iuris, absq; eo quod iudicium proponeretur, prout fuit conclusum sine lite.

Tertia coniectura malè fundata pariter est, quia D. Marchio non dicitur hæres extraneus, sed suus, cum sit agnatus proximior tam Testatori, quam grauato vltimo loco defuncto, cui tam iure communi inspecto, quam etiam vigore sta-
137 tutorum Mediolani, spectabat ista successio, *§. fin. Instit. de hæred. quæ ab intest. deferuntur, & habemus in statuto 289. & 290. lib.p. vbi Carpan. Fusar. qu.95. nu.34. cum seq. plur.* Extraneus enim ille dicitur, qui non est de agnatione, vel non est sanguine coniunctus, neq; ab intestato succedere valet; Quamuis etiam huiusmodi ignorantiam in hærede etiam extraneo cadere posse
140 probet *Ciriacus cit. contr. 519. num. p. cum seq. plur. & tradit Fusar. qu.595. nu.4 21. & 41.*

Erratur etiam circa quartam coniecturam, tam respectu prætensæ scientiæ, quam habita ratione redditus primogenituræ, qui his temporibus non ascendit ad aureos mille, oneribus deductis, Idcirco illam cessare debere certum est, neq; locum habet Doctorum traditio mutata facti spe-
141 cie iuribus vulgar. & probat *Costa citata distinct. 105, nu.2.in fine.*

Prout erratur etiam circa legati annui aureorum decem solutionem faciendam Ven. Hospitali; Cum etenim illud quot annis soluendum sit, Inuentarium verò singulo tantum decennio formari debeat. Hinc patet ex solutione legati annui non inferri scientiam obligationis conficiendi Inuentarium singulo decennio, quod nunquam fecerunt Tutores D. Marchionis, sed tantum in libris notulam describi curarunt obligationis soluendi annuum legatum Ven. Hospitali, alia non expressa qualitate, nec causa.

Quinta coniectura desumpta ex registratione Testamenti in Archiuio Ven. Hospitalis, inter cuius DD. Deputatos pluries fuit D. Marchio, & ipsa corruit; Cum etenim Deputatorum munus non sit perlustrare scripturas Archiuij, vt notorium est; sed prouidere necessitatibus hospitalis mediante exactione redditUum opera eorum ministrorum, cessat deducta præsumptio scientiæ.

Deniq; cessat pariter vltima coniectura ex eo deducta, quod cum versemur in facto successiuo substantiæ tam insignis, scientia plenè præsumitur; Quia respondetur cessare causam tam insignis redditus, neq; verisimiliter ex ea posse induci in D. Marchione scientiam omnium contentorum in Testamento, dum pupillus hæreditatem acquisiuit, mediante opera eius Tutorum, factusq; maior in eadem iusta credulitate continuauit, vsq; quo Actor iuditialiter illum pulsauit.

Quæ credulitas, & iusta ignorantia eo magis confirmatur,

Surd. conf. 25. nu. 21.
Ciriacus controuerf. 519.nu. 27.lib.3.
Gratian.cap.223.nu.44.cap. 523.nu.26. & cap.798. num. 10.
Fusar.quaſt. 582.nu.5.& 10.
Coſta de re integra diſt. 105. nu.2.in fine.

Quæ ignorantia eo verisimilius admittenda venit, ex quo non expressè, sed implicitè fuit inducta
121 pæna priuationis in casu non factæ implicationis, dum fuit substituta linea Erasmi, *Gratian. cap.579.nu.14.*

Quod si Tutores optimè ciuissent contenta in Testamento etiam quoad priuationem hæreditatis in casu non adimplementi; Illorum scientia nocere non potest D. Marchioni pupillo tempore successionis.

Curt. Iun. conf.8. nu.3.& 4.
Zucardus conf. 66.nu.29.
Natta conf. 18. nu.21.
Roland.conf.72.sub nu.24.lib.4.
Menoch.conf.217.nu.80.& conf.237. nu.29.
Burſat.conf.93.nu. 16.lib.p.
Carpan.ad ſtatutum 116.nu.22.lib.p.
Thob. Nonius d.conf. 28.nu.6.
Fuſar.qu. 595.nu. 4.21.& 43.
Surd.decif.222.nu.16.
Coſta de re integ.d.diſt.105. nu.2.in fine.

Et vbi aliqua scientia Testamenti in D. Marchionem posset cadere, Illa io confuso, non au-
123 tem distinctè circa illius qualitates, & pænam, quam non esse hæredi grauato nocibilem tradunt scribentes.

Paulus de Montepico diſt.conſil.56. ſub nu.7.verſ.& ſi dicatur.
Cephal. conf.120. nu.24.cum ſeq.
Alba conf.229.ſub nu.11. verſ.& puto
Coſta citata diſtinct.105. ſub nu.2. in fine.

Quam ignorantiam iuramento D. Marchionis posse probari, tanquam dependentem ab eius
124 animo, tradit *glo.in cap.præſumitur de reg.iur.6.*

Dec.conf. 452.nu. 26.cum ſeq.
Seraphin.de priuileg.iur. priuil.4.
Maſcard.de probat.concluſ.881.
Coſta de facti ſcient. inſpect.84. nu.2. cum ſeq.

Præcipuè quia non sumus in facto negatiuo, sed in facto actiuo, siue affirmatiuo, in quo interpel-
125 latio dicitur necessaria, quæ reicitur in facto negatiuo.

Crau.conf.193.nu.4.
Mazar.conf.36.nu. 10.
Ruſtic.de ſubſtit.lib.6.cap.5.nu.19.
Fuſar.qu.582.nu.16.

Per quam distinctionem tollitur omnis hæsitatio; Distinguens etenim dicitur proximus veritati
126 *Surd. conf. 403. ſub num. 34. verſ. noſtra autem in fine.*

Neq; obstant auctoritates, quæ in contrarium deducuntur. Tum quia magis communem esse hanc sententiam constat. Tum quia in diuersis terminis loquuntur Doctores contrarium tenentes. Tum deniq; quia certam scientiam contentorum in Testamento habuisse hæredem supponunt.

Parisius namq; citatus *in conf. 19. nu. 201.* loquitur de eo, qui nullam habebat verisimilem causam excusationis, quare Testatoris præceptum non adimpleuerit; E contra in hoc casu de ea late patet.

Præterea loquitur Paris. de illo hærede, qui nomen familiæ Testatoris, & eius arma, idest insignia assumere contempserat; Quam conditionem,
127 siue modum, leuem valde esse scribit *num. 180. cum ſeq.* & Testatoris honorem continentem Idcirco à pæna priuationis hæreditatis excusandus nullo modo erat; Aliter igitur dicendum est, quando onus est valde graue, præsertim mutatis rebus, & illius omissionem Testatoris potius honorem respicere patet, dum loco implicationis ordinatæ expensas cum familiæ Abduæ decore sustinuit D. Marchio.

Quemadmodum etiam locum non habet Parisij traditio, quando adimplementum non depen-
128 det à mera voluntate grauati, & eius arbitrio, vt subijcit idem auctor nu. 200.

Geminianus conf.23.nu.4.cum Barboſa in cap.bis quibus nu.3.de elect.& in cap.potuit nu.134. de locato loquuntur, & ipsi de voluntaria contrauentione facta præcepto Testatoris, de qua plenam habebat scientiam grauatus.

Fuſar.cit.qu. 582.nu.14. Et ipse verba facit de grauato habente scientiam certam contentorum in Testamento, & sic voluntarie contraueniente.

Idem concludit *Valaſc.decif.174.* loquendo de grauato sciente, & contraueniente voluntati Testatoris. Quinimo nu. 15. tradit præsumi ignorantiam in hærede de contentis in Testamento ad euitandam pænam, vbi non doceatur de illius scientia.

Bimius conf.115.nu.29.cum ſeq. in contrarium citatus potius conferre videtur nostræ conclusioni, dum inquit necessariam fuisse interpellationem,
129 vt constitueretur in mora promissor, etiam si dies certi in promissione fuissent appositi, in quibus triticum erat consignandum.

Theſaur.Iun.in qu.famil.34.nu. 13.& 14.lib.p.& qu. 20.num. 21. lib. 2. supponit semper in hærede scientiam plenissimam contentorum in Testamento, & voluntariam esse contrauentionem factam, quippe iudicialem interpellationem requiri admittit in seq. nu.

Idem admittit *Surd.conf.403. & Menoch. conf.442. cum Bardelono conf. 61.* parificantes casum mortis, & casum contrauentionis, vt inquit *Theſaur.cit.qu. 34.nu.15.lib.p.*

Prout hoc idem intelligit *Morot.conf.68.nu.6.* dum inquit grauatum teneri sponte onus agnoscere, absq; vlla interpellatione, seu monitione; cum
130 agatur de implemento, quod in mora constituit, quando lapsum est tantum tempus, intra quod grauatus commodè implere potuit.

Et si vero de scientia D. Marchionis contentorum in Testamento constare supponat Actor, Et primo, quia præsens fuit D. Marchio, quando ipse cum Tutoribus adiuit hæreditatem, vt cantat instrumentum, maximè cum non esset infans

ex

SVMMARIVM, SIVE MEDVLLA,

Eorum, quæ sunt consideranda in causa D. Marchionis Ambrosij Abduæ contra ipsum mota per D. Gasparem Abduam.

QVod non fecerit implicationes D. Marchio, & sic negatiuam tamquam fundamentum
114 eius intentionis probare teneatur *Actor tradit glo. in l. actor C. de probationibus*, quæ distinguit inter negatiuam facti finiti, loco, & tempore limitati, & negatiuam facti infiniti, & sic improbabilis, & hanc sententiam sequuntur.

Bart. in Auth. hoc amplius C. de fideic. & cons. 137. num. 4.

Menoch. cons. 284. nu. 11. cons. 722. nu. 46. & cons. 959. nu. p.

Herculanus tr. de probanda negatiua nu. 2.

Cephalus cons. 47. nu. p.

Mascard. de probat. concl. 1092. nu. 4.

Peregr. cons. 26. nu. 24. lib. p.

Surd. decis. 104. nu. 35. & decis. 160. nu. 8. decis. 161. nu. 23. & decis. 316. nu. 14.

Alex. Galua cons. 39. nu. 5.

Crau. cons. p. nu.

Gargiar. Patrocin. 52. nu. 14.

Gratian. cap. 606. nu. 18. cap. 704. nu. 12. & cap. 793. num. 9.

Giurba decis. 37. nu. 3.

Turtus ad statutum 78. nu. 4.

Fusar. de fideicom. qu. 582. nu. 23.

Ciriacus contr. 519. sub nu. 13. cum seq.

Honded. cons. 68. nu. 7. & seq.

Ex quibus conuincuntur Doctores, qui in contra-
115 riam iuerunt sententiam, nempè.

Gargiar. Patrocinio 60. par. 2.

Viuius decis. 528. sub nu. 28.

Thobias Nonius cons. 16. nu. 26.

Natta cons. 199. sub nu. 13. & cons. 238. nu. 11.

Gabriel. cons. 118. nu. 7. lib. 2.

Didac. variar. resolut. lib. 2. cap. 6. nu. 4.

Præsertim cum hi Doctores loquantur de negatiua improbabili, vel saltem difficillimæ probationis, & sic nostro casui non inseruiunt.

Quod verò negatiuam minimè probauerit Actor per productionem attestationum Præfecti Archiuij Ven. Hospitalis Magni, satis apertum est, dum stare potest, quod notarij, qui notulam, siue
116 inuentarium implicationum habuerunt, illud non dimiserint in dicto Archiuio, licet factum fuerit, vt in terminis probat *Mariscottus lib. 2. var. resol. cap. p. nu. 21. cum seq. Ludouis. decis. 13. nu. 10. & 18. ac decis. 287. nu. 4. & 10.*

Quod pœna priuationis non incurratur per fideicommissarium negligentem adimplere præcepta Testatoris, nisi constitutus ille sit in mora per
117 interpellationem, est apertus *tex. in cap. nos quidem de Testamentis, & in l. fin. ff. de decretis ab ordine cognosc. & l. penum ff. quando dies lega. ced.*

Corneus cons. 208. col. pen. in fin. lib. p.

Paris. cons. 19. nu. 191. lib. 2.

Aldomin. cons. 29. inter cons. Pereg. lib. 5.

Magon. decis. Flor. 16. nu. 22. cum seq. plu.

Attenta præsertim probabili ignorantia D. Marchionis de contentis in Testamento, dum pupillus hæreditatem adiuit ministerio eius tutorum,
118 iuxtà *tex. in l. p. C. de falsa moneta*, Quæ ignorantia valdè verisimilis est, & probant.

Abbas in cons. 59. sub nu. 3. lib. p. & in cap. si haredes sub nu. 4. & 5. de Testam.

Thobias Nonius cons. 28. nu. 243. cum seq. plur.

Maluas. cons. 86. nu. 26. vers. 5. dicit.

Menoch. cons. 617. nu. 19.

Crau cons. 19. nu. 4.

Galia cons. 109. nu. 96.

Gozad. cons. 34. nu. 6.

Felin. cons. 34. nu. 11.

Caldas. de restit. in integrum in verbo, cum non ab simili nu. 27.

Magon. decis. Florent. 16. in fin.

Surd. decis. 222. nu. 16.

Costa de facti scient. Inspect. 8. nu. 18.

In qua ignorantia perseuerasse D. Marchionem, postquam ille factus est maior, vbi contrarium
119 non doceatur, certum est, *l. pupillus ff. de acquir. hareditate, & terminaliter probat.*

Soem. Iun. cons. 228. nu. 124. lib. p.

Castrens. cons. 21. nu. 25. lib. 3.

Montepicus cons. 56. sub nu. 7. vers. & si Prattus de interprat. vlt. vol. interprat. 2. dub. 4. nu. 5. cum seq.

Cephal. cons. 120. nu. 24. cum seq. & cons. 350. nu. 28. ac cons. 720. nu. 26.

Menoch. cons. 213. nu. 75. & 80. cons. 131. nu. 6. cons. 265. nu. 4. cons. 523. nu. p. cum seq. cons. 613. nu. 17. & 18. & cons. 1113. nu. 24.

Crau. cons. 119. nu. 4. & cons. 255. nu. 4. & 7.

Maluas. cons. 86. nu. 27.

Marius Cutel. decis. 30. nu. 46.

Surd. decis. 222. nu. 12. cum seq. vbi loquitur in terminis de facto tutoris, & cons. 9. nu. 14. cum seq. plur. & nu. 20. in fine.

Bimius cons. 288. nu. 22. & cons. 294. nu. 6.

Pacian. cons. 106. nu. 17.

Rhandens. decis. Pisana 26. nu. 73.

Cum enim omissio implicandi originem habuerit
120 tempore pupillaris ætatis, Restitutionis beneficium durat etiam post perfectam ætatem.

Rimin. sen. cons. 666. nu. p. & 6. lib. 4.

Alba cons. 229. nu. 13. & 16.

Natta cons. 18. nu. 21.

Paulus de Montepico dict. cons. 56. sub nu. 7. versic. & si dicatur.

Et eo fortius, quia per omissionem, non autem per comissionem fuisset contrauentum; Quo casu
121 omissionis facilius admittitur excusatio ignorantiæ, cum omissio sit minus delictum, quam commissio.

Rhandens. decis. Pisana 26. nu. 73.

Peregr. cons. 8. nu. 44. lib. 3.

ne nullibi, cum nunquam facta fuerit neq; ipſi D. Marchioni neq; eius præceſſorib. admiſſis ad d. Primogenituram.

Quod verò pœna priuationis d. hæreditatis impoſita æquè ſit, in caſu non conficiendi Inuentarium ſingulo decennio, vt erroneè ſupponit Actor ſi bene legatur Teſtatoris Diſpoſitio, illud tantum fuiſſe iniunctum primis hæredibus ſub pœna priuationis comperietur, non autem ſubſtitutis, in quorum vocatione implicitè, non autem explicitè locutus fuit Teſtator circa pœnam priuationis, quam in caſu ſubſtitutionis minimè expreſſit; prout ſubſtitutos onerauit tantum ad deſcriptionem bonorum immobilium, inſtitutos verò etiam ad deſcriptionem mobilium obligauit, itaut diuerſimodè diſpoſuerit Teſtator in Inſtitutionibus eius filiorum, & in ſubſtitutionibus tranſuerſalium; propterea neq; ad pœnam priuationis extendi debet diſpoſitio
110 Teſtatoris, de qua minimè fuit locutus *l. vnica §. ſin autem ff. de cadue. toll. Menoch. conſ. 250. nu. 63. & conſ. 289. nu. 4. & 18.*

Non etiam obſtare poteſt, quod ſolutiones legati annui aureorum decem, factæ ab eodem Teſtatore Ven. Hoſpitali indicent ſcientiam ſpecificam D. Marchionis contentorum in d. Teſtamento; quia ſcientia vnius qualitatis contentæ in teſtamento non influit in ſcientiam omnium contentorum in eo, cum ex diuerſis non benè
111 inferatur *vulg. l. Papinian. ff. de minor. 25. annor. Menoch. conſ. 248. nu. 37.* cum enim diuerſa; & quamplura ſint capitula contenta in d. teſtamento, potuit D. Marchio ſcientiam habere de vno ex ijs, & de alijs non, in quibus diuerſa militat ratio, vt perpendit idem *Menoch. conſ. 106. nu. 305. cum ſeq.* & in puncto teſtamenti concludit idem *Menoch. conſ. 181. nu. 27. & 28.*

Prout in facto verum neq; eſt, legatum ipſum factum fuiſſe intuitu oneris conficiendi inuentarium ſingulo decennio, vt apertiſſime liquet, dum ordinauit Teſtator expenſam conficiendi inuentarium non debere excedere aureos decem, detractis cibarijs, & penſionibus qui conducti ſubminiſtrandis per hæredem; ergo alia ſcuta nonaginta ſoluta per alijs annis nouem, in quibus non cadit inuentarij confectio legata dicitur alia de cauſa, & ſic pietatis verſus d. Ven. Pium Locum, non ratione conficiendi inuentarium.

Cæterum, quatenus priuationi locus eſſet (quod omnino negatur) non propterea factus eſſet locus ſubſtitutioni ipſius Actoris deſcendentis à Gaſpare ſeniore, in quinta ſubſtitutione vocato, & ſic poſt lineam Eraſmi, Ioannis, & Bertolini proximiorum teſtatoris, namque cum notorium ſit adhuc viuere plures, & plures maſculos legitimos ex linea Eraſmi primo loco vocati, & natos ex muliere Dominij Mediolani, ex qua ortum habuit D. Marchio, certiſſimi iuris eſt non poſſe fieri locum ſubſtitutioni, in qua vocatur hic Actor, præſertim illis non citatis, neq; in hoc iuditio interuenientibus.

Non enim querendum nunc eſt, an illis obſtent deducta, & mendicata per Actorem, ſed expectandus eſt euentus prætenſæ ſomniatæ priuationis d. hæreditatis; quo caſu experiri poterit de eius iuribus Actor contra dictos primo loco, & ante eum vocatos, & an illi, vel ipſe induat Veſtem nuptialem; Non declarato enim caſu priuationis, fruſtra contendit Actor, vt poſthabitis alijs primo loco vocatis, ille præferatur in d. hæreditate. Videretur etenim agi de diuidenda pelle leonina, vt eſt in adagio, antequam capere-
112 tur Leo, vt eueniſſe Annibali referunt Hiſtorici, præſertim Liuius, qui ante captam Romanam Vrbem, quam nunquam capere potuit, de illius Domibus, & Palatijs inconſulto diſpoſuerat, Cum Imperatori non conueniat de Hoſtium bonis diſponere, niſi parta Victoria, vel
113 illis expulſis *l. ſi captiuus ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ.* & ample tradit *Colerus de re milit. tit. de iure militium lib. 2. cap. 22. pag. 122. cum ſeq. lit. E. & A. cum ſeq. Ferattus de re milit. tit. an victi Hoſtes ſint perſequendi nu. 27. pag. 330.*

Non etiam militat deducta ratio ab Aduerſante, quod D. Marchio alias opulentas poſſidet hæreditates, ex quibus numeroſam familiam cum ſplendore Abduæ Domus alere poteſt, non retardatis ordinatis per Teſtatorem implicationibus, quia non eſt quod ſuper alijs D. Marchionis opibus ſe fundet Actor, Sed tamen metiri debet, an ſolutis oneribus bonis incumbentibus, atq; ex ijs nitidis fructibus deducta quarta parte implicanda iuxta per teſtatorem ordinata, tot remaneant fructus d. primogenialis hæreditatis, ex quibus commodè ali, & ſuſtineri poſſit familia D. Marchionis cum ſolito decore, & ſplendore Abduæ domus, & ſanè certiſſimum eſt ſufficientes illos non eſſe pro expenſis ſolitis trimeſtralibus, nedum pro integro anni curſu.

Multa alia deduci poſſent contra Actorem, præſertim ob longiſſimam præſcriptionem bona fide acquiſitam per D. Marchionem curſu annorum 47. decurſorum ante motum iuditium, videntibus, ſcientibus, & patientibus D. Dominiono primogenito lineæ D. Gaſparis ſenioris, & deinde D. Io. eius filio, quorum taciturnitas ferè per dimidium ſæculi ſibi præiudicaſſet, & D. Marchionis bonam fidem confirmaſſet: quippè eiuſdem Actoris longum ſilentium ſibi præiudicaſſet, præſertim poſtquam maior ætate euaſit anno 1628. & ſic per longum tempus annorum viginti poſtquam maior factus eſt, dum profitetur ſe natum fuiſſe anno 1608. Attamen cum ex alijs deductis fundamentis in tuto eſſe ius D. Marchionis conſtet, ſuperfluum eſſe arbitror diutius circa dictam præſcriptionem, & ſilentium immorari, & ita iuris eſſe cenſeo ſub cenſura &c.

Mediolani die 15. Martij 1650.

Iulius Cæſar Caluinus.

SVM-

Bal causas ff. de condit. & demonstr. Paris. cons. 91. num. 40. lib. 2. Peregr. de fideicom. art. 35. num. 22. in fine.

Quinimo tantæ potentiæ est dignitatis familiæ contemplatio, vt licet regulariter successor in maioratu non teneatur ad debita antecessoris, vt
96 scribit *Molina de primog. Hisp. lib. p. cap. x.* Attamen, si huiusmodi debita contracta sint contemplatione dignitatis familiæ, teneri successorem
97 in maioratu ad ea probat *Padil. in repet. l. vnum ex famil. §. si de falcid. nu. 8. ff. de lega. 2. Peralt. in l. 3. §. fideicommissum num. 133. cum seq. ff. de hared. instit. quos sequit. Cancer. var. resol. lib. 3. cap. p. nu. 151. de action. & obligat.* Quanto magis ergo excusandus est D. Marchio primogenitus ab implicationibus ordinatis, si ob fructuum diminutionem implicationes non fecisset, nedum debita contraxisset pro dignitatis, & decoris familiæ Abduæ manutentione.

Verisimilis verò Testatoris voluntas pro expressa
98 habetur iuxta *l. Titius §. Lucius ff. de liber. & posth. & l. tale pactum §. fin. vbi glo. ff. de pact.* ac probat *Decian. cons. 106. nu. 37. & sequit. Peregr. cons. 43. nu. 7. lib. 3. Men. cons. 233. nu. 4. cons. 235. nu. 21. & cons. 1210. nu. 7.* Esto quod Testatoris voluntas etiam coniecturata obseruanda venit
99 *l. conditionib. & l. publicis §. fin. ff. de condit. & demonstrat.* & tradit *Paris. sæpius citato consil. 91. num. 28. lib. 2. & sequit. Alex. Galuanus cons. 14. num. 37.*

Contrarium siquidem sequeretur eius, quod Testator cogitauit, vbi per implicationes ordinatas absorberetur tanta pars fructuum d. hæreditatis, vt ex reliquis commodè, & cum decore familiæ Abduæ sustineri non possent expensæ
100 tantæ domus contra expressum *tex. in l. si mancipia ff. de fundo instructo, & l. legata inutiliter ff. de lega. p.* ac late scribit *Pacian. cit. cons. 106. nu. 33.* Quia pro decoris, & dignitatis conseruatione potissimum conferre diuitias notum est, cum
101 alias sine diuitijs sordesceret familia *l. quisquis C. ad legem Iul. Maiest. & tradit Bart. in l. p. C. de dignit. lib. 12. scribentes in cap. Grandi de supplenda negl. prælat. lib. 6. & tradit Paris. d. cons. 91. num. 53. lib. 2.*

In indiuiduo autem, quod per non obseruantiam præcepti facti a Testatore sub pæna, siue modo priuationis, si ille modus respiciat honorem Testatoris, siue eius Domus, aut familiæ, non incidat in penam priuationis fideicommissarius, probat idem *Paris. cons. 15. col. vlt. & cons. 19. nu. 52. cum seq. lib. 2. quem sequitur Peeg. de fideicom. d. art. 11. nu. 121.*

Præcipue quia, sicuti finalis causa erectionis d. primogenituræ fuit ratio decoris, & splendoris familiæ Abduæ, vt dictum fuit, impulsiua vero ordinatio implicationum, vt scilicet in futurum maiores essent redditus d. primogenituræ, ex quibus splendor familiæ manuteneri, & conseruari valeret, Ita ob defficientiam modi habentis causam impulsiuam priuari non debet D. Mar-
102 chio commodo primogenituræ, *vt post Bal. & Dec. probat Crau. alleg. cons. 59. nu. 4. quos sequit. Peregr. d. art. 11. nu. 125. & Gratia. cap. 722. nu. 20. lib. 4.*

Huic conclusioni conferunt quæ tradit *Alex. cons. 100. nu. 6. cum seq. lib. 4.* vbi relicto fideicommisso sub conditione, siue modo, si hæres efficiatur Præsbiter, locum illud habere concludit, si hæ-
103 res decesserit siue liberis, etiamsi factus non sit Præsbiter effectu considerato talis conditionis; Quia Testator per huiusmodi conditionem cogitasse censetur, quod hæres grauatus non haberet liberos; Idcircò satis est satisfactum efficaciter voluntati Testatoris per æquipollens, si non specificè, vt ibidem innuit *Alex. sub num. 6. per l. mulier ff. ad Trebell.* & probat in consimilibus terminis *Oldra. cons. 257.* factum tale est, quos sequitur *Crau. cit. cons. 59. nu. 5.*

His igitur attentis, voluntaria dici non potest ommissio implicationum (quatenus facta fuisset, id quod non admittitur) a testatore ordinata, sed facto Principis, siue casu accidisset, quo casu mi-
104 nimè teneri D. Marchionē notum est iuxta *cōs. Bal. 395. nu. 2. lib. 2. & Crau. cons. 233. nu. p. & 2.* Idcircò in priuationis pœna minimè incidisset D. Marchio; vt dicitur de eo, qui morte, vel alio impedimento præuentus Testatoris præceptum adimplere nequiuit, qui idcircò à comminata
105 pæna excusatur, vt per *l. multa ff. de condit. & demonstr. & l. edicto ff. de iure Fisci* probat *Prattus de interpretat. vlt. vol. interpretat. 2. dub. 4. nu. 40. cum seq. pluribus & tradit. Franc. de Ponte cons. 4. nu. 47.*

Namq; defectus modi non adimpleti, ex rationabili causa proueniens, qualis est diminutio redditus belli causa in longe maiori quantitate, quam importabat implicatio ordinata, priuationis pænam nequit inducere, cum testator, vt dictum fuit, rebus sic stantibus, implicationem fieri voluisse verisimile valdè sit, vt in terminis pro-
106 bat *Aret. in cons. 94. col. 3. vers. pro his Alex. cit. cons. 100. sub nu. 6. vers. in contrarium lib. 4. Dec. cons. 238. num. 38. in fine quos sequitur Crau. cons. 59. nu. 6.*

In dubio autem pænæ per testatorem impositæ
107 locum non esse iudicandum est, vt scribit *Dec. alleg. cons. 452. nu. 7. per l. si præses ff. de pœnis,* pro vt rei fauore in dubio iudicandum esse notum est, & inquit *Dec.* loco relato.

Neque ommittendum est, quod in hac testamentaria dispositione electi fuerunt in executores testamentarij DD. Deputati Ven. Hospitalis Magni Mediolani, qui curare haberent, vt fierent dictæ implicationes debitis temporibus, vt legitur in dicto testamento; Quo casu hæres non adimplens non cadit in pænam comminatam
108 *tex. est in l. multa ff. de condit. & demonstr.* Et ita expresè probat *Bar. in dicta Auth. hoc amplius nu. 6. Cod. de fideic.* & ibi cæteri scribentes; dando enim executores speciales Testator videtur voluisse de ijs confidere, quorum interpellatio-
109 ne in mora constitui hæres debebat *arg. Auth. de Eccl. tit. §. si quis autem,* de qua interpellatio-

 ne

Tutorum, si eam habuerunt de omnibus dispo-
sitis per Testatorem; quia illa non dicitur scien-
tia pupilli, vel minoris, quando agitur de illius
præiuditio, siue damno considerato effectu
85 *Curt. Iun. cons. 8. nu. 3. & 4. Zucard. cons. 66. nu 29.*
Bursa. cons. 95. nu. 16. lib. p. Et post eos *Carpa. ad*
statutum 116. nu. 22. lib. p. Et terminaliter probat
Thob. Nonius alleg. cons. 28. nu. 6. qui loquitur de
Agentibus monasterij substituti, à quo non fue-
rant adimpleta ordinata per testatorem, quo-
rum omissionem non esse aliquo modo præiudi-
cialem monasterio deffendit, & in terminis his
proprijs comprobat *Menoch. d. cons. 213. nu. 80.*
& cons. 237. nu. 29.

Cessante idcircò pænitus ea iuris Conclusione in
hoc nostro casu, quod hæres extraneus præsu-
mitur scire contenta in Testamento, dum illo
vsus fuit ad acquirendam possessionem hæredi-
86 tatis iuxta traditionem *Parisij cons. 91. num. 47.*
cum tribus sequen. lib. 2. Namq; cum possessio hæ-
reditatis fuerit acquisita mediante persona Tu-
toris, cessat in pupillo præsumpta scientia con-
tentorum in testamento, vt dictum fuit.

Et quatenus testamentariæ successionis ex fidei-
commisso sibi fauorabilis scientiam habuisset D.
Marchio, & illam probasset Actor, ea in abstra-
cto consisteret, non autem in concreto, atq; ad
circonstantias, & præcisas qualitates vocatio-
nis, cum oneribus illi iniunctis se extenderet, de
quibus pupillus etiam maior factus scientiam
præcisam habuisse non præsumitur, præcipuè
87 circa pænalia *tex. in l. pupillus 9. ff. de acquir. ha-*
red. & post multos per eum relatos probat *Ce-*
phal. cit. cons. 120. nu. 24. cum seq. Quam conclu-
sionem terminaliter amplectitur *Paulus de Mon-*
tepico cons. 56. sub nu. 7. vers. Et si dicatur, Vbi ex-
presè tradit pupillum non dici habuisse scien-
tiam certam testamenti, & omnium contento-
rum in eo, etiamsi hæreditatem adiuerit opera
Tutoris, vigore Testamenti.

Potuit enim D. Marchio verisimiliter habere scien-
tiam fideicomissariæ substitutionis, cuius virtu-
te vocatus fuit ad hæreditatem, & ignorare im-
positum onus implicandi; præsertim cum in
casu substitutionis, cuius vigore vocatus fuit, ex-
pressis verbis non fuit impositum tale onus im-
plicandi, quod expressum fuerat in antecedenti
substitutione facta fauore Io. Antonij, & eius li-
neæ; Sed tantum per verba generalia cum di-
ctis obligationibus, & prohibitionibus, vt supra;
Ex sic per relationem ad priorem substitutio-
nem; Quo casu clarè, & explicite apparere non
dicitur de huiusmodi obligatione implicandi
88 quot annis quartam partem fructuum *l. non hoc*
C. vnde legitimi. Quoniam ex separatis bene non
89 infertur *vul. l. Papinianus ff. de minoribus,* sed per
interpretationem, & subauditum intellectum,
& consequenter implicitè, non autem explicitè,
& clare, vt inquit *Alba cons. 229. sub nu. 11. vers.*
Et puto; Quo casu nonquam locum esse pœnæ
notissimum est.

Quam distinctionem in terminis scientiæ pupilli
90 comprobat *Natta cons. 18. nu. 21.* vbi in indiui-
duo scribit pupillum percipere ea tantum, quæ
vidit, Idest purum factum, non vero circon-
stantias facti, quæ intellectu percipiuntur; Cum
in his de facili falli possit pupillus *text. in d. l. p. §.*
Impuberes C. de falsa moneta, Et quam senten-
tiam etiam in hærede extraneo, & maiore in
nostris terminis defendit *Ciriac. allegat. contro-*
uersia 519. à nu. p. vsq; ad nu. 7. Cui conclusioni
conferunt tradita per *Rol. cons. 72. sub nu. 20. lib.*
4. Et quam sequitur Fusarius de fideicom. qu. 595.
nu. 42. & 43.

Et quam ignorantiam tanquam concernentem di-
spositionem Testatoris, non autem disposita
per ius commune, iuramento D. Marchionis
probari posse vti verisimilem, & ab animo pen-
91 dentem, tradit *glo. in cap. præsumitur de reg. iuris*
nu. 6. & scribit Dec. cons. 452. nu. 26. cum seq. Se-
rafin. de priuil. iuram. priuileg. 4. Et Mascard. de
probat. conclus. 881. & Costa d. Inspect. 84. nu. 2. &
seq. qua stante ignorantia non potest conside-
rari negligentia, siue contemptus in exequendis
92 ordinatis per Testatorem *hoc in casu l. si igno-*
rans ff. locati, & post alios probat Gratian. cap.
631. nu. 20.

His additur, quod cum proximiores vocati ad pri-
mogenituram tam in casu mortis, quam con-
trauentionis, non egerint ad pœnam priuationis,
etiamsi optime scirent, vel scire deberent huius-
modi contrauentionem, (si ea fuisset comissa,
quod non admittitur) tanquam plenè edocti de
continentia Testamenti, qualis fuit D. Domi-
nionus primogenitus lineæ Gasparis senioris, à
qua venit Actor, & ætate maior, tempore quò
admissus fuit ad d. primogenituram D. Marchio,
licet superuixerit per annos trigiuta, & vltra à
die, quo D. Marchio possidet primogenituram,
renontiasse censetur d. priuationi, vel eam re-
93 misisse *Nonius d. cons. 28. nu. 12. Cran. cons. 59.*
nu. 7. & 8. & cons. 80. nu. 19. Viuius decis. 18. nu.
17. & 18. & decis. 183. nu. 9. & Magon. decis. Flo-
rent. 16. per totum.

Pro TERTII ARTICVLI explicatione obser-
uandum est ordinatam per Testatorem impli-
cationem quot annis fiendam intelligi debere
94 rebus sic stantibus, non vero his mutatis *Me-*
noch. cons. 34. nu. 10. & cons. 134. nu. 5. Cum itaq;
ob superuenta bella iam quadriginta fere exa-
ctis annis onera bonis imposita incrementum
tale fecerint, vt vix quarta pars fructuum, quæ
antea percipi solebant, remaneat D. Marchio-
ni, implicationibus locus esse non debet, ne ijs
factis, nil remaneat D. Marchioni pro espensis
familiæ; Has namq; verisimiliter omisisset Pa-
ganus Testator, si superuixisset, ne ea deducta
portione implicationibus supposita, nihil pæ-
nitus, vel quid minimum remaneret D. Mar-
chioni primogenito substituto, cum familiæ
Abduæ decoris, & splendoris iactura, contra
expressam mentem eiusdem Testatoris, qui pri-
mogenituram erexisse declarauit pro maiori
95 decore familiæ Abduæ *glo. in l. non ad ea vers.*

Eas

Hæc autem ſtante probabili ignorantia D. Mar-
chionis quoad contenta in d. teſtamento, & præ-
ſertim circa obligationem implicandi portio-
nem fructuum d. hæreditatis, Iuris indubitati
eſt illum excuſari à pæna ademptionis, ſiue pri-
68 uationis illius, tex. eſt apertus *in l. fin. ff. de decr.
ab ord. cogn.* vbi Scæuola I. C. inquit pænas pa-
ratas eſſe aduerſus ſcientes; Facit etiam *tex. in
Auth. hoc amplius vbi Bal. ſub nu. 10. & Iaſ. nu. 4.
C. de fideicom. & tradit Caſtrenſ. conſ. 371. num. 6.
lib. 2.* quos ſequitur *Socin. d. conſ. 228. nu. 68. lib. pr.*
qui in terminis ignorantiæ contentorum in
69 fideicommiſſo probat, quod ignorantia facti
minimè ſupina eſt omni venia digna.
70 Ignorantia etenim extra pænam eſt *l. qui igno-
rans vbi Marſil ff. de falſis, & l. Methrodorum ff.
de pænis, l. 2. §. ſed etenim ff. de Incend. rui. & nau-
fr.* Quia ignorans dicitur iuſtè impeditus, vt di-
71 ctum fuit *ex Coſta citata Inſpect. 87. nu. 4.* Et in
indiuiduò quod ignoranti non currat tempus,
per quod cauſatur pæna priuationis ab aliquo,
iure probat *Anchar. conſ. 173. D. Lazarus, &
Bal. relatus à Peregr. conſ. 72. nu. 12. lib. 3.*

Quæ ignorantia ſicuti non admittitur in his, quæ
de iure prohibita ſunt, Ita à contrario ſenſu lo-
cum habet in his, quæ prohibita tantum ſunt
per Teſtamentariam diſpoſitionem, atq; etiam
72 per ſtatuta, vt poſt Dinum probat *Franch. decis.
521. nu. 26. & ſeq. Seraſin. de priuil. iuram. priuil. 4.
Maſcard. de probat. concluſ. 881. & poſt eos tradit
Coſta de facti ſcient. cit. Inſpect. 84. nu. 2. cum ſeq.*

Hinc concludunt Scribentes, quod attenta fidei-
commiſſi ignorantia, valet alienatio bonorum
73 fideicommiſſo ſuppoſitorum *tex. in l vlt. §. vlt.
ff. de lega. 2. & ſcribit Maſcard. concluſ. 779.*
Quamuis competere actionem ad pretium ſu-
74 bijciat ibidem idem auctor, quem ſequitur *Bi-
nius conſ. 252. nu. 12. & 14.*

Idem dicitur de diuiſione facta contra ordinata
per Teſtatorem, quam ignoranti instituto, ſiue
75 ſubſtituto, minimè præiudicare probat *Bar. in l.
qui Roma §. duo fratres vbi Ripa ff. de verb. obli-
gat. & tradit Coſta d. tr. de facti ſcient. Cent. p. di-
ſtinct. 64. nu. 13.*

Neceſſariam igitur eſſe interpellationem ad in-
ſtantiam ſubſtituti, vt fideicommiſſarius conſti-
tuatur in mora, & incidat in pænam, eſt apertus
76 *tex. in cap. nos quidem de Teſtam.* Vbi Summus
Pontifex mandat pro legato facto piæ cauſæ
ſub pæna priuationis hæreditatis, debere mo-
neri hæredem, & requiri lapſum anni poſt mo-
nitionem, antequam deueniatur ad priuatio-
nem, ac probat *Bald. in d. Auth. Hoc amplius C.
de fideicom.* qui licet in mora conſtitui hæredem
tradat, quando per Teſtatorem appoſita fuit
77 dies ſolutiones legati iuxta *text. in d. Auth.* Hoc
amplius; Non tamen procedere illius diſpoſi-
tionem ſubijcit Bal. quando agitur de comitten-
78 da mora priuatiua, vt hoc in caſu, quia tunc
ſemper neceſſariam eſſe interpellationem iudi-
tialem concludit, vt locus eſſe poſſit priuationi
hæreditatis, quod notatu dignum eſt. *Gozad.
conſ. 34. nu. 6.*

Hanc ſententiam amplecti videtur Lapus *Allegat.
87. quæſt. ſeq. Abbas in conſ. 59. ſub nu. 3. verſ. Ve-
rum tamen lib. p. & in cap. Si hæredes ſub num. 4.
verſ. & dicit ibi gloſ. & ſub nu. 5. verſ. ſi vero hæ-
res de Teſtam.* Et quam concluſionem egregiè
defendit Thobias Nonius *Conſ. 28. nu. 2. in fine, &
nu. 3. cum ſeq. plur.* multaſq; rationes, & auctori-
tates allegat pro corroboratione d. concluſio-
79 nis, etiam in cauſis pijs (quod magis eſt) *atq; nu.
8. cum ſeq.* ad contraria reſpondet, eaq; tollit.
Eandem ſententiam ſtrenuè comprobant *Cran.
conſ. 59. nu. 7. cum ſeq. Menoch. conſ. 131. nu. 6.
conſ. 265. nu. 4. conſ. 523. nu. p. cum ſeq. conſ. 653.
nu. 17. & 18. & conſ. 1113. nu. 24. cum ſeq. Pacian.
all. conſ. 106. nu. 53. Preitus de interpret. vlt. vo-
lunt. interpret. 2. dubit. 4. nu. 3. cum ſeq. plur. & nu.
94. Honded. conſ. 68. num. 25. lib. 2. Alex. Galua.
conſ. 14. nu. 39. & Randenſ. deciſ. Piſana 26. nu.
73.* qui diſtinguit inter contrauentionem factam
diſpoſitioni teſtatoris ſub pæna priuationis ob
80 non adimpletum, ſiue factum, atq; inter con-
trauentionem ob factum, ſiue comiſſum.

Quia primo caſu (qui noſtro conuenit) neceſſa-
riam eſſe interpellationem concludit ad hoc, vt
hæres negligens adimplere cadat in pænam;
Secundo verò caſu, abſq; alia interpellatione
comittitur pæna, cum maior ſit culpa in comit-
81 tendo, quam in omittendo ex *Baldo in d. Auth.
Hoc amplius nu. 16.*

Cuius concluſionis rationem eam præcipuè eſſe
ſubijcit *Randenſ. poſt Feliu. conſ. 34. num. 11.* Quia
vbi pænalis diſpoſitio loquitur negatiuè, *Vt ſi*
non fecerit, incurrat pænam priuationis, eſſe
poteſt quod omiſerit facere ob iuſtam cauſam,
Et idcirco neceſſaria eſt interpellatio, vt in pæ-
nam incidat non adimplens, & obligatus ad fa-
ciendum. Quæ excuſatio locum habere nequit
in contrauenientе comittendo contra volunta-
tem Teſtatoris, non in omittendo, cum omiſſio
82 veniæ digna dicatur, vt in hoc caſu, iuxta *tex. in
l. p. & 2. C. ſi aduerſus delictum, & docet Caſtrenſ.
conſ. 47. vltra ca lib. 2. & in l. cum ſictus §. in hac re
non dicitur verſ. Tu tene ff. de verb. oblig. Peregr.
con. 8. nu. 44. lib. 3.*

Quam diſtinctionem inter actum comittendi, vel
omittendi factum à pupillo comprobat *Surd.
conſ. 25. num. 21. & ſequit. Ciriac. citata contron.
519. nu. 27. lib. 3. & Gratia. lib. 2. diſcept. forenſ.
cap. 223. nu. 44. & cap. 523. nu. 26. lib. 3. atq; cap.
798. nu. 10. lib. 4. ac Fuſar. de fideicom. qu. 582. nu.
5. & nu. 10.* Præſertim quando explicitè non ob-
ligatur hæres ad quid faciendum certa die, vt
83 declarat idem *Gratia. cap. 579. nu. 14.* Sed impli-
citè id ſubaudiri ſupponitur; Quia tunc abſq;
difficultate procedit firmata concluſio.

Quemadmodum etiam dicitur de tempore adeun-
dæ hæreditatis, quod ignoranti non currere
84 probat *Bal. & cæteri in l. quamdiu C. qui admitti,
& Bar. in l. ſi venero ff. de his, qui notantur infa-
mia Pariſ. conſ. 34. lib. 4.* quos ſequitur *Coſta citata
inſpect. 88. nu. 3. de facti ſcient. & ignor.*

Neq; enim nocere potuit D. Marchioni ſcientia
Tuto-

forens.cap.666.nu. 16.& cap.704. nu. 12. ac cap.
793.nu.9. Peregr.cons. 26.nu.24. lib.p. & Alex.
Galua.cons. 39.num. 5. atque post multos alios
probat Barz. decis. 101.nu. 8.& nu. 18. cum seq.
& num.22.Surd.decis.104.num. 3.5.& 21.decis.
161.nu. 23.decis. 260.nu. 8.& decis. 316.nu. 14.
Giurba decis. 37.nu. 3. Tortus ad statutum Papiæ
78.in Ciuil. num. 4. Ratio est quia substitutus sub
conditione probare omnino debet euenisse ca-
53 sum Gratia. cap. 536. num. 38. conferunt etiam
tradita per Rebuff. ad Const. Regni tr. de except.
nu.155. fol.319.

Prout in indiuiduo, quod Actor teneatur probare
non esse factas implicationes à Testatore ordi-
natas, quando agit de priuando hærede, docet
54 Bart. in l. penult. §. docere ff. ne quis eum, qui in
ius, & in Auth. hoc amplius nu. 7. vbi Salic. nu.3.
C. de fideicom. Cui conclusioni conferunt scripta
per eundem Bart.& alios in l. hoc iure ff.de verb.
obligat. & expressius in cons. 137.nu. 4. quem se-
quitur Castrens. cons. 29.in fine lib. 3. & Imola in
cap. super hic extra de Accusat. & post multos
per eum relatos terminaliter hanc sententiam
amplectitur Honded.cons.68.nu.7. cum tribus seq.
lib.2.& Peregr. de fideicom.art. 43.nu.12. ac no-
uissime defendit Fusar. qu. 582. nu. 23. a quibus
conuincitur Cyriac.contr.519.sub nu.13.cum seq.
contrarium affirmans in longè tamen diuerso
casu.

Non enim quidquam releuant ad constituendam
istam negatiuam probationem attestationes
Archiuistæ Ven. Hospit. confitentes in illo Ar-
chiuio non reperiri adnotatas fuisse aliquas im-
plicationes factas per D. Ambros. Abduam ab
anno 1598. citra, (ita cantant attestationes.)

Quia implicationes factæ esse possunt, etiamsi in
eo Archiuio nō reperiatur facta annotatio iux-
ta regulam, quod non constat hoc esse, quod
55 ab hoc contingit abesse vul.l.neq; naturales C.de
probat.& cap.2.de transl. Epist.de quibus Abbas in
cap.per tuas nu.7. de probat. Probatio si quidem
erat facienda adhibita omni diligentia in Ter-
ritorijs illorum locorum, in quibus sita sunt
bona d. hæreditatis, & etiam in alijs dictis bo-
nis præsertim confirmantibus, reuoluendo eo-
rum catastra, ex quibus plenè quidem satisfactus
remansisset Actor iuxta concl. firmatam per
56 Marescott.lib. 2.var.resol.cap.p. nu. 21. cum seq.
Ludouis.Decis.13.nu.10.& 13.& decis.287.nu.4.
& 10. vbi asseritur negatiuam hanc plene esse
probandam, etiamsi esset dificilis probatio, non
autem improbabilis. Propterea hac vnica ratio-
ne obaudiendus est hic Actor, & sic à petitis ab-
soluendus venit D. Marchio.

DEVENIENDO ad secundum ARTICVLVM,
Quamquam regulariter contraueniens volun-
tati, siue præcepto a iure non improbato, Testa-
toris efficiatur indignus hæreditate, & ea pri-
57 uari debeat tex. in l. post legatum ff. de illis quibus
vt indignis, & l. si quis sepulcrum ff.de Relig.Dom.
Tamen locum non habet regula, quando vo-
luntarie non contrauenit hæres præcepto testa-
toris; Cum ergo primogenialis hæreditas, de
qua agitur, peruenerit ad D.Marchionem, tunc
pupillum idest anno 1601. cuius nomine posses-
sionem hæreditatis adepti fuerant eius Tutores
sub quorum tutela, & cura continuauit per alios
annos octo; Iuris indubitati est ipsum ignorasse
contenta in dicto testamento, præsertim respe-
ctu obligationis implicandi quartam partem
fructuum quot annis; Quia regulare est, quod
58 pupillus quidquid videt, ignorat tex. in l. p. C.de
falsa moneta, & consideratur in absente, qui
ignorans præsumitur cap. quanta de præsumpt. ac
tradunt Scrib. præsertim Bald. & Ias. in l. tres fra-
tres ff. de pactis; Quinimo furioso æquiparatur
59 pupillus l. conditione vbi Bart. ff. de condit. furt.
Franch.decis. 598. nu.p. & decis. 672. Galia cons.
106.nu. 96.cum seq. Caldas de restitut. in integrum
in verbo cum non ab similis nu. 27.

Quæ ignorantia præsertim præsumitur ad euitan-
60 dam pœnam priuationis, vt probat Crau. cons.
224. sub nu. 4. & 9. Et in proprijs terminis tra-
dit Aldoninus inter consil. Peregr.cons. 29.nu.26.
lib.5. quos sequitur Costa de facti scientia, & ignor.
Inspect.85.nu.18. Qui auctor in inspect. 65. nu.6.
concludit ignorantiam probabilem circa fa-
ctum prudentissimum quemquam excusare iux-
61 ta tex. in l. 2. ff. de iuris, & facti ignor. & quam
ignorantiam probabilem pupilli respicere
etiam ea, quæ publicè facta, aut dicta sunt, ne-
62 dum alia, probat Menoch. cons. 617. num. 19. &
Maluas.cons.86.nu. 26.vers. quinto dicitur, & nu.
7. cum seq. plur.

In qua probabili ignorantia in pupiliari ætate
63 cæpta, continuando in possessione d. hæredi-
tatis per Tutores sibi aquisita, perseuerasse di-
citur D.Marchio, vbi contrarium non docea-
tur, prout huc vsq; doctum non fuit, ita termi-
naliter decidit Socin. Iun. omnino videndus in
cons.228.nu. 124. lib. p. per l. verius ff. de probat.
quem sequitur Franch. decis. 521. nu.9.& comple-
ctitur Menoch. cons. 213.nu.75. præsertim in fine,
& nu.80. cum seq. qui loquitur de pupillo graua-
to restituere, qui ignorare præsumitur graua-
64 men, etiamsi deinde factus sit maior, Maluas.
cit.cons.86.nu. 27.cum seq. Surd.decis. 100.nu.24.
& cons.9.nu.24. cum plur. seq. vbi omnes pupilli
defectus, & infirmitates sensus narrat, Idem
65 probat Bimius cons. 288.nu. 22.& cons. 294. nu.
6.Cæphal. cons.350.nu. 28. dicens ad euitandum
pupilli præiuditium præsumi ignorantiam.
Maximè vero in pænalibus, in quibus non suffi-
cit scientia præsumpta, Quippe requiri interpel-
lationem concludit, vt de scientia obligationis
66 constet, Id quod etiam repetit in cons.720. num.
26. Cum etenim omissio originem habuerit tem-
pore pupillaris ætatis, benefitium restitutionis
durare dicitur etiam post lapsum quadriennij
post perfectam ætatem, saltem ex clausula ge-
67 nerali iuxta traditionem Castrens. in d. l. cum
filius §. in hac vers. Tu tene ff. de verb. obligat.
Alba cons.229.nu.13.& 16.& Rim.Sen.cons.666.
nu. 5.& 6. lib.4.

PRO
D. Marchione Ambrosio Abdua.
Contra
D. Gasparem Abduam.

DAta validitate dispositorum in testamento q.
Pagani Abduæ, in quo iuxta narrata in facto
exhibito Fideicommissum constituit fauore
primogeniti eius filiorum, & illius descenden-
tium masculorum legitimorum. Illisq; omni-
bus deficientibus fauore Io. Antonij eius fra-
tris, & illius primogeniti in infinitum, Addita
obligatione implicandi quot annis quartam
partem fructuum dictorum bonorum sub pæna
priuationis d. hæreditatis, ad quam eo casu vo-
cauit d. primogeniti fratrem, à qua hæreditate
pariter exclusit filios natos ex muliere, quæ non
sit de Dominio Mediolani, Et eo non existente,
vel decedente sine filijs masculis legitimis, &
naturalibus, & sic in casu deficientiæ lineæ ma-
sculinæ Io. Antonij, vel priuationis d. hæredi-
tatis, substituit Erasmum pariter eius fratrem, &
illius primogenitum masculum legitimum in
infinitum, cum eisdem oneribus vt supra expres-
sis (verba præcisa testamenti)

Perpendendum est, an intentio D. Gasparis agen-
tis ad priuationem dictæ hæreditatis aduersus
D. Marchionem Ambrosium Abduam possesso-
rem d. primogenituræ, sub eo prætextu, quod
implicationes ordinatas à Testatore minime fe-
cerit, fundata sit, An verò a petitis veniat ab-
soluendus D. Marchio.

Pro clariori resolutione propositæ Quęstionis, Pri-
mo præmittēdum est hanc Testamentariam di-
spositionem priuatiuam hæreditatis dici pæ-
44 nalem, Quæ idcirco restringenda venit tam-
quam odiosa, & in casu tantum expresso decla-
randa iuxta dispositionem *cap. Odia de reg. iur. in
6.* Præsertim vero cum sit dispositio pænalis Te-
statoris *l. si constante ff. de sol. matrim. Goz. ad. cons.
64. nu. 4. Alba cons. 97. nu. 41. Paeian. cons. 106.
num. 50.* quos in his terminis sequitur *Petra de
fideicom. qu. pr. nu. 122. & Peregr. cons. 31. nu. 8. &
nu. 12. lib. 5.*

Secundo præmitendum est aliquē nunquam incu-
rere pænam ob omissam executionem dispo-
sitorum per Testatorem, nisi prius ille constitu-
tus sit in mora, atq; habeat certam notitiam di-
spositorum in testamento, Non autem, si pro-
babilis vigeat præsumptio ignorantiæ conten-
45 torum in Testamento Doctores in *l. qui Romæ §.
duo fratres ff. de verbor. obligat.*

Tertio præmitendum est testamentariam dispo-
sitionem circa implicationem, de qua agitur, con-
tinere modum, Non autem conditionem, Cum
id adimpleri debeat post acquisitionem hæredi-
46 tatis *l. quibus diebus §. seomilius ff. de condit. &
demonstr.* Conditio vero purificanda veniat ante
hæreditatis consecutionem *l. quæsitum, & l. cum
conditiones §. p. ff. de fideicom.* de qua re amplè
*Peregr. de fideicom. art. 11. nu. 117. & nu. 139. &
tradit Paeian. d. cons. 106. nu. 50. cum seq.*

His sic præmissis plures discutiendi veniunt arti-
culi, & primo, an eius intentionem probasse di-
catur hic actor, nempe D. Marchionem non fe-
cisse implicationes; Quæ negatiua, cum dicatur
fundamentum eius intentionis, omnino erat
probanda.

Secundo, an ignorantia probabilis contentorum
in Testamento, saltem respectu obligationis im-
plicandi quot annis quartam partem fructuum
hæreditariorum, postquam fuerit effectus maior
annorum viginti, quam habuisse dicitur D. Mar-
chio, illum excuset à pæna priuationis.

Vltimo, an obligatio implicandi etiam duret, non
obstante graui diminutione fructuum d. hære-
ditatis ob bella continua, quibus vexantur,
quippe oprimuntur populi huius Dominij ab
anno 1610. citra, ob quæ multa corpora d. hæ-
reditatis infructuosa pænitus effecta sunt, præ-
sertim in ditione Caneuesij.

QVOAD PRIMVM ARTICVLVM regulare
est, vt alias dixi, Actorem teneri venire para-
tum ad iuditium, & eius intentionem probare
47 *l. 2. ff. de probat. & l. Actor C. eodem tit.* Aliter
reus conuentus absoluendus venit *vul. l. qui ac-
cusare C. de edendo, Castrens. in l. cum filius famil.
48. §. in hoc vers. debuit enim ff de verb. oblig.* ac
late probat *Alex. Trentacinq. lib. 2. var. resol. tit.
de probat. resol. 2. nu. p. cum plur. seq. ac nu. 16. cum
seq. vbi nu. 19. scribit* conclusionem hanc locum
habere etiamsi constaret reum nullum ius fo-
uere, quod magis est, Quia ius actoris tantum
consideratur in decisione causæ; Cum itaq; D.
Marchio reus conuentus habeat pro se regu-
lam, cui standum est, alio non docto per Acto-
rem, absoluendus venit; neq; vllo modo tene-
tur ad fundandam intentionem Actoris, resisten-
48 te *tex. in l. frustra C. de probat. Surd. Decis. 322.
num. 40.*

Neq; releuat, quod negatiua improbabilis sit;
Quandoquidem in hoc casu negatiua hæc dici-
tur facti finiti, tempore, & loco limitati, quæ
49 dicitur probabilis, vt exponit *gl. in d. l. Actor C.
de probat. in verbo cum per eum in fine, & ibi tra-
dit Salic. quam glosam ponderat Ludouis. decis. 325.
num. 9.* Et ita iudicasse *Rotam tradit Farin. decis.
191. nu. 4. & decis. 671. nu. pr. Marius Antonius
var. resol. lib. 2. resol. 5. num. 15.* Prout in specie
huiusmodi negatiuam proponentem probare
50 debere scribit *Caualc. decis. 29. nu. p. part. 5. post
Viuium conclus. 138. com. opin. col. p. par. 2.*

Sibiq; imputandum est, si hic Actor suam intentio-
51 nem probare non valet, vt post *Abba. in cap.
bona nu. 14. tradit Cephal. cons. 47. nu. p. & scribit
Natta cons. 648. nu. 6. quos sequitur Mascard. de
probat. conclus. 1092. num. 4.* Quia eam omnino
probare debere actorem, vti principale eius fun-
52 damentum, inquit *Menoch. cons. 284. nu. 11. &
& cons. 722. nu. 46.* Iuncto *cons. 959. nu. p. Hercul.
tr. de probanda negat. nu. 2. Gratia. lib. 4. discept.
forens.*

cum debitor ff. mandati vbi Paulus I. C. Inquit Ignoſcendum eſſe fideiuſſori, qui ſoluit, dum ignoraret debitum fuiſſe ſolutum a principali, quia diuinare nequiuit *l. ſi putatur ff. ad legem aquil.*

In facto proprio ignorantia, aut talis certat de damno euitando, aut de lucro faciendo, ſi de
26 lucro, error, ſiue ignorantia non toleratur, neq;
27 excuſat in proprio facto *l. quamquam ff. ad velle. Coſta Inſpect.* 81. *nu.* 9. ſi de damno euitando, & ſine tertij iniuria, tunc excuſat *l. ſed & ſi me putem in princip. & §. non inter ff. de condit. indeb. & l. ſi tibi liberum ff. de actione empti ac tradit* Dynus in dicta Reg. 13. in fine.

Ex quo deducitur, quod ignorans ſe eſſe excomu-
28 nicatum, nulliter impetrat beneficium, quia agit de lucro faciendo *cap. Appoſtolicæ de cler. excomunicatis* & aduertit *Coſta d. p. nu.* 23. *&* 5. *cum ſequentibus de prabend.*, vbi ſubdit, quod
29 etiam omnis ocultus excomunicatus non poteſt eligere, nec eligi, de hac re *Menoch. conſ.* 767. *nu.* 16. *& conſ.* 898. *nu.* 15. *cum ſeq.* & poſt eos *Coſta Inſpect.* 95. *nu.* 4. *cum ſeq.*

In alieno vero facto, aut illud erat publice notum, & tunc ignorantia non excuſat vt dictum fuit *l. ſed. & ſi pupillus §. praſcribere ff. de inſtitut. act.* 5. *gratia. lib.* 3. *diſcept. forenſ. cap.* 549. *nu.* 55. Aut
31 non erat publice notum, & tunc excuſat ignorantia *l. fin. ff. pro ſuo, & cap. p. box. de reg. iur. Dinus dicto loco nu.* 21. Tenetur tamen inueſtigare, vt excuſetur etiam in penalibus, & ſtatutis,
32 tam in conditione rerum, quam perſonarum *Gratia. lib. p. diſcept. forens. cap.* 194. *nu. p. cum plur. ſeq. vſq; ad nu.* 30.

Quæ ignorantia iuramento probatur *Tex. in cap. ſi*
33 *cum aliquis verſ. proprium iuramentum de eleg. lib.* 6. *glo. in cap. praſumitur de reg. iuris in* 6. *& ſcribit Dec. conſ.* 452. *num.* 26. *cum ſeq. Seraſin. de priuil. iuram Priuil.* 4. *Maſcard. de probat. Concl.* 831. *& Coſta de facti ſcient. inſpect.* 84. *num* 2. *& inſpect.* 66. *nu.* 6. *& Theſaur. Iun. Quaſt. famil.* 49. *ſub nu.* 7. *in fin. lib.* 4.

Error verò probatur eo ipſo, quod docetur rem
34 aliter ſe habere *Bar. in l. de atate §. qui iuſte ff. de interrug. act., & in l. non fatetur atq; in l. error ff. de iuris, & facti ignor. Alcia. conſ.* 79. *col.* 4. *verſ. & eo ipſo lib.* 2.

35 Et errare quis in Iure dicitur, quando credendo teſtamentum validum, in quo teſtes non fuerunt rogati, vel completum numerum non conſtituebant, admittit quem chœredem, Et
36 tunc error nocet admittenti, ſicut confitenti *l. non fatetur ff. de confeſſis*; Idem intelligitur ſi ſoluatur illud, quod eſt naturaliter debitum, ſed ciuiliter indebitum; Quia ſicut per ignorantiam facti excuſatur ſoluens, & poteſt repetere, Ita è contra, ſi per ignorantiam iuris quis ſoluit, non
37 excuſatur, & non poteſt repetere *l. cum quis C. de iuris & facti ignor. & l. error ad legem falcid. Ample Dinus in dicta reg.* 13. *nu.* 2. *&* 3. vbi additionator limitare contendit concluſionem, quando Iuris ignorantiam allegans agit de damno euitando *per d. l. Iuris ignor. de Iuris, & facti ignor. & idem Dyn. tradit ibidem nu.* 9.

Huius ignorantiæ intuitu, ſi procurator ignorans mortem Domini vendit proprietatem emptori pariter ignoranti dictam mortem, de AEQVI-
38 TATE valet venditio, ob quam durat actio mandati, ne procurator remaneat in damno *§. recte Inſtit. mandati Fabianus de empt. & vendit. qu.* 3. *col.* 7. *verſ. quod ſi res Bertazoi. clauſ.* 5. *glo. p. nu.* 4. *& probat Gratia. cap.* 18. *nu.* 42. Qui auctor pleno *d. cap.* 18. plures tradit caſus, in quibus ob ignorantiam facti acta ſuſtinentur.

Et ita iudicaſſe Rotam teſtatur idem Gratia. *in cap.* 631. *in fine*, fauore Impreſſorum, qui contra tenorem priuilegij nequis imprimere tale opus ſub certa pæna, Illud impreſſerant, dum nullam haberent ſcientiam dicti priuilegij, minuſq; illud, iuxta communem obſeruantiam,
39 non fuiſſet inſertum in ipſo opere impreſſo, per quam inſertionem habetur quis pro intimato. Cum alias non poſſit dici, quod adſit notitia eius, de quo non fuit facta mentio in libro im-
40 preſſo; Idcirco requiri publicationem *poſtquam* non poteſt amplius prætendi ignorantia *glo. in cap. propoſuiſti in verbo non probatur* 82. *diſtinct. Abb. in cap. paſtoralis col. p. in fine de fide Inſtrumenti*, & poſt alios ibidem tradit Gratia. *num.* 2. probando *ſeq. nu.* non ſufficere, quod in libro impreſſo dictum fuerit adeſſe priuilegium Sanctiſſimi D. Papæ, quia illa generalis inſertio non
41 ſufficiebat, cum per eam non poſſit quis dici perfecte ſcire omnes qualitates in priuilegio contentas; ſed opus erat ſpeciali certioratione omnium ibi deſcriptione *glo. in cap. concertationi in verbo ſciuerit de appellat. in* 6. *Alex. conſ.* 114. *col.* 2. *lib. p. Natta conſ.* 636. *nu.* 192. *cum ſeq. ſurd. conſ.* 82. *nu.* 11. *& conſ.* 150. *nu.* 136.

Et quia plura ſcripſimus ſuperiori anno pro excuſatione à pena ob non factas implicationes à Teſtatore ordinatas ignorantiæ contentorum in teſtamento per Dominum Marchionem Abduam, ad cuius fauorem cenſuit Excell. Sen. die
42 9. Aprilis 1650. refente Ampliſſimo tunc Senatore, nunc Illuſtriſſimo Regente Domino Io.
43 Baptiſta Cantono, non fuiſſe incurſam pænam, ſed ille admitteretur ad faciendum implicationes à teſtatore ordinata; ſcripta ipſa, in quibus ampliſſime diſcutitur materia, & alia multa notatu digna hic inſerere opportunum duximus.

Excluſo patre, tanquam odioſus teſtatori, excluſus dicitur filius, vt natus ex radice infecta. *Surd. conſ.* 85. *deciſ.* 41. *cap.* 17. *quem ſequitur Theſaur. quaſt. famil.* 34. *num.* 15. 1650. *die ſab.* 10. *April.* referente D. Senat. Cantono Senat. cenſuit non eſſe locum pænæ priuationis, ſed teneri D. Marchionis ad faciendas implicationes.

Prætium iuſti dicitur deductis expenſis ex oneribus, quia in legato dicitur ineſſe, quod ineſt deducto onere, & expenſis. *Alb. Brun. de rebus dubijs* 32. *circa quint. pertin. nu.* 21. *fol.* 35. *volum.* 18. *trac.* 14.

PRO

Hæreditatis priuatio post longissimam illius possessionem dicitur continere damnum, non lucri amissionem nu. 142. & 143.

Hæreditas adita dicitur patrimonium proprium hæredis nu. 144.

Ignorantia facti, & etiam aliquando iuris, excusat à mora, & à pæna, ratione non adimplementi. Cap. CCI,

Gnorantia sæpe allogari ob omissionem non adimpleti facti passim auditur in foro, verum cum non omnis ignorantia admittatur; Cum plures sint species ignorantiæ; Alia scilicet Iuris, alia facti *cap. Tur-*
1 *batur §. notandum p. qu. 4.* & post alios scribit
2 Costa *tr. de Iuris, & facti ignor. Insp. 81. num. p.* Ignorantia vero facti alia simplex, alia probabilis, alia crassa; & supina; Et rursus alia in facto proprio, alia in alieno.

Simplex ignorantia est vera, & non simulata, in qua peccantibus est parcendum *cap. Excellen-*
3 *tiss. 11. quæst. 3. cap. vlt. 25. quæst. 1.* Probabilis
4 est, quæ probari potest ex hoc quod causabilis
5 est pro tanto *cap. si quia simoniacis piqa. pr.* Crassa autem, & supina ignorantia est, quando factum omnibus publicum ignoratur, quæ neminem excusat, sicut Iudei non excusantur, dum Christum aduenisse se ignorare profitentur *cap. vlt. p. qu. 4. cap. qui & diuinis 12. qu. 2. & cap. paratus 23. qu. 2. Est etiam tex. in leg. sed si pupillus §. de quo palam ff. de institut. actionibus vbi Bald. & cæteri & l. regula §. qui enim ff. de iuris, & facti ignor.*, Et hanc ignorantiam affinem voluntariæ ignorantiæ appellat Costa *d. tr. de facti scien. Insp. 81. nu. 12.*

Iuris ignorantia alia est iuris naturalis, quæ omni-
6 bus adultis, & discernentibus est damnabilis, Alia Iuris ciuilis, & canonici, quæ quibusdam
7 permittitur, quibusdam non *§. vlt. in fine p. qu. 4. & cap. si quis dederit 34. qu. p. & cap. quemadmodum 32. qu. 6.* Et hæc ignorantia Iuris ciuilis,
8 vel canonici excusat a tanto *cap. 2. quis dederit 34. qu. p. & cap. quemadmodum 32. qu. 6.* Et sic non a toto *§. vlt. prope finem p. qu. 4. & cap. presbiterum 22. destinct. Alber. in eius dictionario: Verbo ignorantia, alia est Iuris naturalis, & verbo sequenti Costa loco relato Inspecta 85. num. 8.*
9 Alia est Iuris quasi naturalis; & pariter eius ignorantia non excusat, *l. secunda Cod. de in ius voc. Dynus in Reg. 13. nu. 21.*

Alia est etiam ignorantia inuincibilis, quæ est ex
10 furore, vel dementia, quæ si est casu, non imputatur; si vero ex culpa, noxia est *cap. si, quis insanicus is, qu. p. Cum cap. seq.* Si autem ea pro-
11 cedit ex negligentia, excusat a tanto, sed non à toto *cap. quemadmodum 32. qu. 7.*

Affectata ignorantia dicitur, quando qui non vult
12 intelligere, vt bene agat *cap. vlt. 37. distinct*, & sic ignorans, sicuti non semper errat, ita aliquando non excusatur *cap. quamuis 38. distinct*, sed dando operam rei licitæ ignorans quid ex
13 facto suo sit secuturum; vt qui volens occidere feram, occidit hominem prope feram existentem, non dicitur peccare *cap. de occidendis 23. qu. 5. & cap. sepe sexta distinctione 38.*

Id circo non auditur is, qui dicit se ignorare, quæ
14 tractauit *glo. in l. si seruus in verbo turpe esse ff. de orig. Iuris, & l. quamquam ff. ad Velleianum*,
15 quia ignorantia facti proprij prætendi non potest, vti habetur in *l. quamquam ff. ad vell.* Prout minime excusatur ignorantia Iuris, sed facti
16 *tex. in d. l. liberorum §. si qua ergo ff. de his qui notantur infamia & in cap. ignorantiam extra de reg. iur. in 6.*

DE AEQVITATE tamen excusatur etiam igno-
17 rantia Iuris, si ea est omnino inuincibilis, & inuoluntaria quando scilicet aliquis sine culpa sua scire non potest; Sicuti in infantibus, & amentibus à Natiuitate, & tunc excusat à toto, Et eodem modo, cum quis de aliquo casu dubitans consuluit peritos, ex quibus responsum habuit aliter, quam res requireret. Quia tunc ex-
18 cusatur ob talem ignorantiam, cum fecerit quod potuit; Si vero in hanc ignorantiam incidit culpa sua, aut fuit per opus licitum, & tunc
19 excusatur à tanto, non a toto *arg. cap. sæpe 50. distinctione, & cap. p. 13. qu. p.* Quamuis alij a toto
20 illum excusari affirment, quando nullum habet vsum rationis *cap. aliquos 15. qu. p. & probat Alber. in eius diction., verba ignorantia iuris*.

Vbi vero ignorantia Iuris sit vincibilis, & voluntaria, Tunc si fuit affectata, in nullo excusat, immo dicitur speciale peccatum; Si vero non fuit affectata, sed solum quia neglexit discere,
21 Excusat à tanto, non a toto *cap. in lectum 34. qu. 2.* & ita probat Alber. *loco citato vers. si vero ignorantia*.

Prout si ius obscurum est, tunc admittitur excusa-
22 tio ignorantię iuris, *Felin. cap. p. vol. 8. vers. huic omne quod excusatur de re iud.* & post alios tradit Costa *de tract. de facti scient. & ignor. Centur. pr. distinct. 21. nu. 2.*

A supina ignorantia excluduntur quæ de nocte
23 acta sunt, vel etiam in multitudine hominum, & ideo error in talibus tolerabilis est *tex. & glo. sing. in l. si eam exceptione §. in hac actione ff. quod metus causa Alber. loco citato in verbo ignorantia facilis est, Menoch. lib. 6. præsumpt. 23. Mascard. de probat. conclus. 879. Polid. Ripa de nocturno tempore cap. 64. quos comemorat Costa Inspect. 83. nu. p.*

Ignorantiam enim probabilem omni venia di-
24 gnam esse habetur *in d. l. fin. ff. de decre. ab ord. cognosc.*, & *post Bal. & Castr. tradit Socin. Iun. cons. 228. nu. 68. col. p.* Hinc dixit Paulus Apo-
25 stolus *de quo in cap. consuetudo 8. distinct.* De his misericordiam merui, quia ignorans feci; AEQVVM etenim est, vt quod ignoranter committitur, nulla pena afficiatur *tex. in l. 11. si de iussor §. si*

Hære-

TRACTATVS IVLII CÆSARIS CALVINI

PATRITII DERTONENSIS, AC CIVIS ET ADVOCATI MEDIOLANENSIS

DE ÆQVITATE

LIBER TERTIVS.

Cum perutili, & copioso, tùm argumentorum, tùm rerum, tùm etiam verborum, Indice.

SVMMARIA.

Ignorantia plures sunt species nu. 1.2.3.8.& 9.
Ignorantia probabilis est, quæ causabilis apparet pro tanto num. 4.
Ignorantia crassa, & supina est, quæ versatur circa factum publicum, & quæ neminem excusat nu. 5.23. 30.& 31.
Ignorantia alia inuincibilis, vt ex furore, seu dementia nu. 10.
Ignorantia iuris alia ciuilis, alia naturalis nu. 6. quæ quibusdam permittitur, quibusdam non. n. 7.& 8.
Ignorantia ex negligentia excusat à tanto nu. 11.
Ignorantia affectata non iuuat nu. 12.
Ignorans, ac errans non semper excusatur num. 13. & 14.
Ignorantia facti proprij non admittitur n. 15.
Ignorantia iuris non excusat, sed facti nu. 16.
Contrarium verius nu. 17. & 18. nisi interuenerit culpa nu. 19. & tunc à tanto, & non à toto, num. 20. & 21.
Ignorantia vincibilis excusat à tanto nu. 21.
Ignorantia iuris dubij excusat, nu. 22.
Ignorantia probabilis excusat nu. 24.
Ignorantia in facto proprio non admittitur, quando agitur de lucro faciendo nu. 26. secus si de damno euitando nu. 27.
Sententia D. Pauli nu. 25.
Excommunicatus, & occultus, nec eligit, nec eligitur num. 29.
Ignorantia probatur iuramento nu. 33.
Error quomodo probetur nu. 34.
Errare in iure quando quis dicatur nu. 35.
Error quando erranti noceat nu. 36. & 38.
Soluens per ignorantiam iuris non repetit solutum, num. 37.
Lex inserta in libro impresso, habetur, ac si promulgata esset nu. 39. Contrarium nu. 40. & 41.